OKUYUCU TEFSİRİ

13

SEMRA KÜRÜN ÇEKMEGİL

OKUYUCU TEFSİRİ

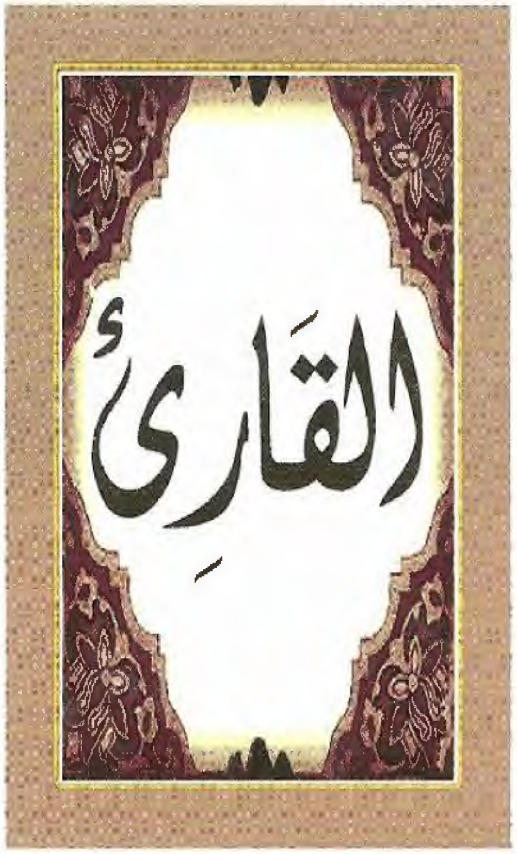

SEMRA KÜRÜN ÇEKMEGİL

13

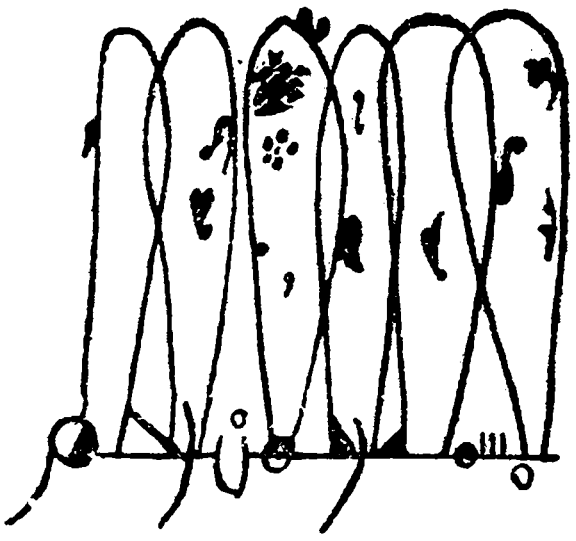

OKUYUCU TEFSİRİ
SEMRA KÜRÜN ÇEKMEGİL

•

Tashih
SERCAN ÜNĞAN (60-69; 80-89; 103-114. SÛRELER)

YUNUS POLAT (70-79; 100-102 SÛRELER)

SELMA ELMAS (90-99. SÛRELER)

•

Kapak Tasarımı ve Sayfa Düzeni
NİDA Ajans

•

Baskı
STEP AJANS
Step Ajans Matbaacılık Ltd. Şti. Göztepe Mh.
Bosna Cd. No: 11 Bağcılar/ İstanbul
Matbaa Sertifika No: 12266

•

Nida Yayınları

İRTİBAT ADRESİ

B. Mustafa Paşa Mh. Alaaddin Sk. No: 19
Tlf.: 0422 321 21 87 – 322 21 30
MALATYA

OKUYUCU TEFSİRİ

"Tefsîru'l-Kâri"

SEMRA KÜRÜN ÇEKMEGİL

13

İÇİNDEKİLER

MÜMTEHİNE SÛRESİ · 7

SAFF SÛRESİ · 23

CUM'A SÛRESİ · 37

MÜNÂFİKÛN SÛRESİ · 57

TEĞÂBUN SÛRESİ · 69

TALÂK SÛRESİ · 81

TAHRÎM SÛRESİ · 93

MÜLK SÛRESİ · 109

KALEM SÛRESİ · 125

HÂKKA SÛRESİ · 153

ME'ÂRİC SÛRESİ · 167

NÛH SÛRESİ · 179

CİN SÛRESİ · 187

MÜZZEMMİL SÛRESİ · 207

MÜDDESSİR SÛRESİ · 221

KIYÂME SÛRESİ · 237

İNSAN SÛRESİ · 253

MÜRSELÂT SÛRESİ · 267

KADR SÛRESİ · 455

BEYYİNE SÛRESİ · 461

ZİLZÂL SÛRESİ · 467

ÂDİYÂT SÛRESİ · 473

KÂRİ'A SÛRESİ · 479

TEKÂSÜR SÛRESİ · 485

ASR SÛRESİ · 491

HÜMEZE SÛRESİ · 511

FİL SÛRESİ · 517

KUREYŞ SÛRESİ · 523

MÂ'ÛN SÛRESİ · 527

KEVSER SÛRESİ · 535

KÂFİRÛN SÛRESİ · 541

NASR SÛRESİ · 547

TEBBET SÛRESİ · 551

İHLÂS SÛRESİ · 559

FELÂK SÛRESİ · 561

NÂS SÛRESİ · 565

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

MÜMTEHİNE SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını onuncu âyette geçen 'imtihân' kelimesinden almıştır. 13 âyettir. Mümtehine; imtihân kelimesinin ism-i fâilidir. Tecrübe, sınama gibi anlamlara gelir.

Mücâdele sûresinde, hakkını arayan bir kadından bahsedilmişti; burada da İslâm'ı kabûl edip hicret eden kadınlara, hicretlerinin sebebinin sorulması ve ona göre kabûl edilmesi konusu ele alınmıştır.

Sûre; mü'minlerin, hevâî, ailevî tutkuların ağına takılmadan, Allah için sevmeleri, Allah için buğzetmeleri gerektiğini söylerken, fîsebîlillah uğruna müşriklere karşı tavır almaları husûsunda mesajlar vermektedir.

Sûre; aile ve dostluk (velî) bağlarının, ancak îmân düsturları üzerine binâ edildiğinde rahmete vesile olacağını; bunun dışında ki

dostlukların kıyâmet gününde bir geçerliliğinin olmayacağını teyit ederek bitiyor.

Sûrede, müminlere; hayatın sürekli bir sınama ve eleme operasyonu olduğunu unutmadan, bilinçli hareket etmeleri tembihleniyor.

İmtihânı başarmanın metodu, tek kaynak içerisinde sunulmuş; ondan yol yordam öğrenilecektir ve günün akışını yönlendirecek bilgiler, yine onda verilmiştir.

İmtihân sahasından başka bir şey olmayan dünyamız; gerçekten dikkatle ve titizlikle değerlendireceğimiz önemli ve yegâne ilk ve son fırsat olarak verilmiştir bizlere.

Kur'ân; bütünlüğü içerisinde bu imtihânın seyrini ve îmân edenlerin dâvâları uğruna verdikleri mücâdelenin serüvenini anlatır okuyucularına.

❀ ❀ ❀

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِمْ
بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ
أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِي وَابْتِغَاءَ
مَرْضَاتِي تُسِرُّونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنْتُمْ
وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١﴾

60: 1 Ey iman edenler, benim de düşmanım, sizin de düşmanınız (olanlar)**ı dostlar edinmeyin.** (Kendileriyle aranızdaki) **sevgi yüzünden onlara** (peygamberin maksadını) **ulaştırırsınız** (değil mi?) **Hâlbuki onlar Haktan size gelene küfretmişlerdir.**

Peygamberi de, sizi de Rabbiniz olan Allah'a iman ediyorsunuz diye (yurtlarınızdan) **çıkarıyorlardı onlar. Eğer siz benim yolumdan savaşmak, benim rızamı aramak için çıkmışsanız** (bunu yapmazsınız). **Onlara hâlâ muhabbet mi gizleyeceksiniz? Hâlbuki ben sizin gizlediğinizi de, açıkladığınızı da çok iyi bilenim. İçinizden kim bunu yaparsa muhakkak ki yolun ta ortasından sapmış olur.**

Rivâyetlere göre bu âyetin nüzûl sebebi şudur: Hatib b. Beltâ adlı sahâbe, Hz. Peygamberin gizli tuttuğu Mekke'yi fethetme düşüncesini, Sâre adındaki kâfir bir kadına verdiği mektupla, Mekke müşriklerine bildirmek istemişti. Allah, bu durumu Hz. Peygambere bildirdi. Resûlullah, Mekke'ye gitmekte olan kadını takip için, beş kişilik birliğini yola çıkardı. Birlik, kadını Hz. Peygamberin haber verdiği yerde yakaladı. Sıkıştırılan kadın, sakladığı mektubu çıkarıp verdi ve serbest bırakıldı. Mektup Hz. Peygambere teslim edilince, Hatib çağırıldı ve bu hareketinin sebebi soruldu. Hz. Ömer'in hiddet göstermesine rağmen, Hz. Peygamber Hatib'i affetti. Böylece; Hatib'in şahsında bütün Müslümanlar, düşmanlarına karşı uyarılmış oldular.[1]

İnsan, aileye bağlılığı nedeniyle mücâdele ortamlarında duygusal hareketten etmekten sakınmalıdır. Özellikle de, duygularına, zaaflarına kapılmadan; düşmanlara destek olabilecek en ufak bir tavizde bulunmamalıdır. Zaaflara yenilerek verilecek her bir taviz, düşmanın ekmeğine yağ süreceği için daha büyük zararlara sebebiyet verecektir. Bu nedenle, onlara, en ufak bir sır bile verilmemelidir. Düşmanın, Müslümanların aleyhine, hâince tavırlar sergileyeceği bilindiği halde; insan nasıl zaaflarına yenilir de düşmanlarına fırsat verecek davranışlarda bulunabilir? Bu, ümmetin aleyhine

[1] Bkz. 58/22

işlenecek ne kötü bir ihânettir. Böyle bir gaflete, şuursuz, tevekkülsüz insanlar daha çok düşerler.[2]

Kâfirlerin velî edinilmeyeceğini bilen bir sahâbe, böyle bir gaflete düşmemeliydi. Onu böyle büyük bir cürme iten sebep, Mekke'de ki yakınlarını düşünmekten kaynaklanmaktadır. Yoksa; böylesine büyük bir felâkete sebep olacak girişimde bulunmanın cezası, çok ağır olurdu.

İslâm'a, Müslümanlara düşman olanlarla, asla dostâne ilişkiler kurulmaz/kurulmamalıdır. İlâhî tembihleri ciddiye almayanlar, dünyâda düşmanların tasallutu altında yaşamaya mâruz kalırlar; âhirette ise hesapları ağır olur.[3]

❁ ❁ ❁

إِنْ يَثْقَفُوكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءً وَيَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتَهُمْ
بِالسُّوءِ وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ ﴿٢﴾ لَنْ تَنْفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣﴾

60: 2 Eğer onlar sizi ele geçirirlerse hepinizin düşmanları olacaklar, ellerini, dillerini kötülükle size uzatacaklardır. (Zaten) **onlar** (daima ah bir dinînizden dönüp) **kâfir olsanız** (diye) **arzu etmişlerdir.**

60: 3 Ne hısımlarınız, ne evlatlarınız (ahiret azabına karşı) **size asla fâide veremez. Kıyamet gününde** (Allah onlarla) **aranızı ayıracaktır. Allah, ne yaparsanız hakkiyle görendir.**

Bu âyetlerin, birinci âyetle düşünülmesi gerekir. Her şeyin iç-yüzünü bilen Rabbimizin belirttiği gibi: "Onlar Müslümanları ele

---

[2] Bkz. 3/28, 118; 5/51; 9/16
[3] Bkz. 9/23; 11/45-47

geçirirlerse neler yapmazlar?" Sizler, onları, Allah'ın rahmetine, hakka, kurtuluşa çağırıyorsunuz diye yapmadıklarını bırakmadılar. Mekke'de ambargo uygulayarak tabiî haklarınızdan mahrûm ettiklerini, zayıflara yaptıkları zulümleri, yurdunuzdan, yuvanızdan hicret etmeye mecbûr bıraktıklarını nasıl unutursunuz? Zaaflarınıza yenilerek, akrabalarınızı koruma adına nasıl olurda hakkınızda büyük tehlike oluşturacak yanlış girişimlerde bulunursunuz? Aman Allah'ım! Allah, Resulüne durumu bildirmeseydi başlarına neler gelmezdi? Her şeyin içyüzünü bilen Allah, onların, inananlara ne kadar düşman olduklarını, size karşı sînelerinde olan öfkenin ne kadar büyük olduğunu bildirmedi mi? Nasıl olur da onlara karşı gereken tedbîri almayarak, bir de zaaflarınıza yenik düşerek büyük fâciâlara sebep olacak davranışlarda bulunursunuz.[4]

Ey vahyin kültüründen habersiz, tefekkürsüz, tevekkülsüz (günümüzün) otorite sahipleri! Emperyalistlerin, Siyonistlerin, Orta Doğu projesini gerçekleştirmek için uyguladıkları vahşetin durdurulması için, hangi girişimlerde bulunuyorsunuz? Hangi önlemleri alıyorsunuz? Bugün, kendilerini uygar addedenlerin işledikleri vahşet, insanın kanını donduruyor; Nemrutların, Neronların yaptıkları vahşet gibi... Gözü yaşlı analar, körpecik yavrular, Bosna'da, Keşmir'de, Afganistan'da, Filistîn'de, Irak'ta, Sûriye'de kurban veriliyor. Sivil hissiyâtın dışında bütün dünya, bu vahşeti ekran başında seyrediyor. Bütün bunlar, Müslümanların şuursuz, devinimsiz veya başsız oluşlarından kaynaklanmaktadır. Bütün bunlar zaaflarımızın sonucudur.

İstisnâlar hariç, uzun zamandır İslâm âlemi denilen ülkeler, zevke, sefâya dalmışlardır. Dîn'in kendilerine yükledikleri sorumlulukların farkında bile değiller. Halklar arzu ve emelleri peşinde, idâreciler ise koltuk kavgasındadır. Bunca vahşete seyirci kalan,

---

[4] Bkz. 4/101; 5/82; 22/72

mazlumların, çaresizlerin âhına çâre aramayan güçlüler, iflâh olur mu?

Ağıt yakmak, slogan atmak, lânet etmek, yaraya merhem olsaydı, bugüne kadar zâlim kahrolurdu. Görülüyor ki ne âh, ne gözyaşı kalmış. Düşünceler öyle donmuş, âzâlar öylesine uyuşmuş ki, nasıl dirilip ayağa kalkacağımızı bilemeyecek kadar çâresiz, eli ayağı bağlı, donuk hislerle kalakalmışız. Çâresizliğimiz midir bizleri böyle yapan, nedir Allah'ım?

Suçumuz çok biliyoruz. Âhireti unutup dünyâya öyle daldık ki, her işimizi dünyevî kâr ve zarar üzerine yapar olduk. İşte; bu gaflet, bu zaaflarla oyalanırken, düşmanlar güçlenip dünyânın başına ejderha kesildiler. Cenâb-ı Hakk: "Kötülüğe batmış bir kasabayı (cezâlandırarak helâk etmek istersek, oranın nîmet ve refahtan şımarış elebaşlarına (iyilikleri) emrederiz; buna rağmen onlar orada kötülük işlerler. Böylece o ülke helâke müstehâk olur."[5]

Uyanıp ayağa kalkmadıkça, daha çok ülkeler işgâl edilecek, daha çok canlar yanacaktır.

Ey Gafûru'r-Rahîm olan Allah'ım! Umuyoruz ki bu acılar, sıkıntılar inşallah ebediyetteki hesâbın şiddetini hatırlatır da kurtuluşumuza sebep olacak uyanışı nasîp eder.

İnşallah, bu yaşananlar, bâtılın gerçek yüzünü göstererek, İslâm'ın insana bahşettiği huzur ve adâletin değerini hatırlatır.

Evet, muhâsebe yapalım. Niye bu hallere düştük?

Evet, Allah kullarına birçok nîmet verir. Kullar, bu nîmetlerin kıymetini bilmezlerse ellerinden geri alır. Biz inananlar, geçmişte, başımızdaki imamlarla, kıtalardan kıtalara koşup, adâleti götüren bir milletmişiz, fakat şimdilerde başsız kalmış, dağılmışız. Çaresizliğimiz de bundan ya!

---

[5] Bkz. 15/3; 17/16; 28/58

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرٰهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ ۚ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ
إِنَّا بُرَءٰٓؤُا مِنكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ ۖ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا
وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتّٰى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ ۚ إِلَّا قَوْلَ
إِبْرٰهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِن شَيْءٍ ۖ رَّبَّنَا
عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿٤﴾

60: 4 İbrahim'de ve onun mahiyetindekilerde sizin için hakikaten güzel bir örnek vardı. Hani onlar kavimlerine «Biz, sizden ve Allah'ı bırakıp da tapmakta olduğunuz nesnelerden kat'iyyen uzağız. Sizi inkâr ettik. Siz Allah'a bir olarak iman edinceye kadar bizimle aranızda ebedî düşmanlık ve buğuz belirmiştir" demişlerdi. Yalınız İbrahim'in, babasına "Herhalde senin yarlığanmanı isteyeceğim. (Fakat) **senin için Allah'tan** (gelecek) **herhangi bir şey** (i celb ve def' etmey) **e gücüm yetmez" demesi müstesna.** (Siz şöyle deyin:) **"Ey Rabbimiz, ancak Sana güvenip dayandık ve yalınız Sana yöneldik. Son dönüş de ancak Sanadır."**

Bu âyetler, çâresiz duruş sergileyenlere; Hz. İbrâhîm gibi, tek başınıza da kalsanız hakkı haykırabilirsiniz mesajı vermektedir. O yürekli Nebîler, îmânın idrâkiyle, toplumlarını yüceltecek değerlerin mesajını ulaştırmada, her türlü meşakkati tek başlarına göze almışlardır.

O nebîmiz Hz. İbrahim, Rabbinin emri gereği, uzun yıllar özlemini çektiği ciğerpâresi evlâdını ve annesini, ıssız vâdiye bırak-

mıştı.[6] Gazâba duçâr olacağını bilerek putları kırması, dâvâsı uğruna ateşe atılmayı göze alması, bize örnektir.[7] Hz. Peygamber ve ashâbı, vatanlarından dînleri uğruna hicret etmişlerdi. Ey onlara gıpta eden, ümmeti olmak isteyenler! Rabbinize teslîmiyet ve tevekkül ederek onlar gibi bir duruş sergileyin! Size velî olan Rabbinize, sizler de velî olarak kulluk vecîbelerinizi yerine getirmeye çalışın. Müşriklerle, dünyevî endişeler ve maslahat uğruna koalisyon yapmayın; onlar, kanınızı içseler 'öf' bile demezlerken, sizin de tavrınız uzlaşmacı olmamalıdır. Bu durum, onların cürmünün artmasına sebep olur.[8]

'İnandım' demekle iş bitmez. Geçmişe dâir ne kadar câhilî âdet ve gelenek varsa onları terk edip, sâdece Allah'a itaat etmek gerekir. Dîne muhâlefet edenler, İslâm'a dâvet edilir ve hidâyete ermeleri için duâ edilir fakat onlara karşı asla sevgi beslenilemez ve velî edinilemezler.[9]

Sepici hastalığa karşı nasıl önlem alınıyorsa, müşriklere karşı da aynı hassâsiyetle önlem alınması gerekir. Yaptıkları bunca zulme rağmen, kimi bilmezler tarafından; insanlığa, teknoloji ve ekonomideki üstünlükleri dile getirilerek âdeta reklamları yapılıyor.

"Müslüman'ım" demesine rağmen, duyguları aklını kumanda ederek, dünyevî endişeler sebebi ile âhiret hesâbını ikinci plana iten kimsede gerçek dindarlıktan söz edilemez.

Her şeye rağmen Ey mü'minler! İbrâhîmî bir duruş sergilemeye gayret edin. Herkes kendinden sorumludur. Rabbinize, tevekkül edip ruhunuzu beslerseniz, ferâset bulur, yaratanın yardımına mazhâr olursunuz.

---

[6] Bkz. 14/37
[7] Bkz. 21/52-68
[8] Bkz. 9/8-12-14
[9] Bkz. 9/24, 113-114; 19/47

M. Ali Bulut'ta; "Model aldığımız peygamberlerin davranışlarını ve yaptıklarını içselleştirip, sürekli tekrarladığımız takdirde biz de onların ulaştığı başarılara ulaşabiliriz. Çünkü evrensel kurallar, tekrarlanabilir mekanizmalardır ve herkes aynı sonuçları vermeye programlıdır. Yaratıcı bu yüzden zaman zaman nebîler göndererek yapılabilinecek örneklere modellik ettirmiştir." diyor kitabında.[10]

❁ ❁ ❁

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا وَاغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا ۚ إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ

الْحَكِيمُ ﴿٥﴾ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ

وَالْيَوْمَ الْآخِرَ ۚ وَمَن يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٦﴾

60: 5 "Ey Rabbimiz, bizi o küfredenler için bir fitne (mevzuu) **yapma. Bizi yarlığa Rabbimiz. Çünkü hakikat galib-i mutlak, yegâne hüküm ve hikmet sahibi Sensin Sen."**

60: 6 Andolsun ki onlarda sizin için, Allah'ı ve âhiret gününü ummakta olanlar için güzel bir örnek vardır. Kim (emrimizden) **yüz çevirirse şüphesiz ki Allah, O, her şeyden müstağni, her hamde hakkiyle layıktır.**

Beşeriz, zaaf ve korkularımız, bazen bizleri yapmamamız gereken şeylerin içerisine itebiliyor.

Yâ Rabbî! Gaflet ve zaaflarımıza yenilerek, rızânın hilâfına duruş ve davranışların içerisine düşmekten, settâr isminle koru. Bizleri birbirimize velî kıl, birbirimize fitne sebebi kılma, bizleri birbirimizin eliyle cezalandırma. Acı bizlere, acı çektirme. Kaybedeceğimiz sorularla imtihâna tâbi tutma. Mutlak irâden, Azîz ve Cebbâr isminle hükmeyle kalbimize îmânı yaz, katından bir rûh ile

[10] Ruhun deşifresi. Hayat yay. 22. Bas. Sh.31

destekle. Yâ Rabbî! Kâfirler, fâsıklar, câhiller gürûhuna karşı bizlere yardım et.[11]

❁ ❁ ❁

عَسَى اللّٰهُ اَنْ يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ مَوَدَّةً وَاللّٰهُ قَدِيرٌ

وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٧﴾

60: 7 Olur ki Allah, sizinle içlerinden birbirinize düşman olduğunuz (kâfirler) **arasında yakında bir dostluk peyda eder. Allah hakkiyle kadirdir. Allah yarlığayıcıdır, çok esirgeyicidir.**

Bu ilâhî tembihten şunu anlarız. Düşmanlarınıza karşı her zaman kararlı, onurlu ve azimli bir duruş sergileyerek, onların gönüllerinde hayranlık bırakırsanız, size karşı bir meveddet (sevgi, yakınlık) oluşturmuş olursunuz. Diğer bir ifâdeyle; kaba ve katı davranmaktan, hakaret etmekten sakının. Umulur ki bir gün gelir îmân ederler de kardeş olursunuz. Sergilediğiniz güzel tavır, sizin vicdânınıza huzûru verir, onların da size karşı minnet ve sevgi duygusunu artırır.

Mesela; onların Hz. Hamza'ya yaptıkları çirkin davranış târihe geçti ve hâlâ gündeme geliyor. Daha sonra bu kişiler, İslâm'ın müntesipleri olup günahları bağışlanmış olsa da; Hz. Peygamber, gönlündeki burukluğu gideremeyişti. Bu nedenle savaşta da olsa, insanlara unutulamayacak muâmelede bulunulmamalıdır.

İslâm, tüm insanları şemsiyesi altında adâletle idâre eder. İnsanlar arasında size saldırmayan, düşmanlığa yol açabilecek davranışlarda bulunmayan, tebliğe engel olmayanlarla iyi geçinmeniz, hem İslâm'ın yayılmasına hem de sizlerin menfaatinedir.

---

[11] Bkz. 2/286; 3/147, 193, 194

İslâm'da tebliğ ve cihâdın gâyesi; zâlimin zulmünü bertaraf edip, sevgi tohumlarını ekmeye çalışmaktır.

Allah, Gafûru'r-Rahîm'dir. Sizin güzel davranışlarınız ile derecenizi yükseltir; zâlimlerin de tövbesini kabul eder.[12]

❁ ❁ ❁

لَا يَنْهٰىكُمُ اللّٰهُ عَنِ الَّذِيْنَ لَمْ يُقَاتِلُوْكُمْ فِى الدِّيْنِ وَلَمْ يُخْرِجُوْكُمْ مِّنْ دِيَارِكُمْ اَنْ تَبَرُّوْهُمْ وَتُقْسِطُوْٓا اِلَيْهِمْ ۭ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِيْنَ ﴿٨﴾

اِنَّمَا يَنْهٰىكُمُ اللّٰهُ عَنِ الَّذِيْنَ قٰتَلُوْكُمْ فِى الدِّيْنِ وَاَخْرَجُوْكُمْ مِّنْ دِيَارِكُمْ وَظٰهَرُوْا عَلٰٓى اِخْرَاجِكُمْ اَنْ تَوَلَّوْهُمْ ۚ وَمَنْ يَّتَوَلَّهُمْ فَاُولٰۗىِٕكَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ ﴿٩﴾

60: 8 Sizinle din hususunda muharebe etmemiş, sizi yurtlarınızdan da çıkarmamış olanlara iyilik, onlara adalet (le muamele) **etmenizden Allah sizi men etmez. Çünkü Allah adalet yapanları sever.**

60: 9 Allah, sizi ancak sizinle din muharebesi yapmış, sizi yurtlarınızdan çıkarmış ve çıkarılmanıza arka çıkmış olanlara dostluk etmenizden men'eder. Kim onları dost edinirse işte bunlar zalimlerin ta kendileridir.

Bu âyetler, İslâm'a, Müslümanlara hakâret eden, bilmezleri İslâm aleyhine kışkırtan, fitne tohumları saçan kimseleri velî edin-

[12] Bkz. 4/17; 9/118; 25/71

meyi yasaklar ve aynı zamanda gereken mücâdeleyi yapmayı da emreder.[13]

Savaş dışında dininize, size hakaret etmeyen, canınıza kastetmeyen kimselere karşı, hiddetlenmeden önce bütün beşerî yargılarınızı bir kenara koyarak kulak verin. Eğer, söylemlerinde canınıza, malınıza, ailenize zarar verecek bir şey hissederseniz, o zaman uyarın. Uyarıları dikkate almazlarsa ne gerekiyorsa onunla önlem alın.

Allah, dostluğun ölçüsünü net bir şekilde ortaya koyduğu gibi, düşmanlık konusunda da îmân edenlerin de olu orta hareket etmelerine sınır getirmektedir. Yani İslâm, Müslüman olmayan her insana, düşman olma, kin besleme gibi bir taassubu önermez. Çünkü her îmân etmeyeni, muhârebedeymiş gibi düşman kabûl eder, kin besler, hor görürseniz, merhametli iletişim kuramadığınız gibi, ilâhî mesajı uygun şekilde nasıl ulaştırabilirsiniz?[14]

Sulh içerisinde yaşayanlara karşı iyi davranmak, İslâm'ın sıcak ikliminde onların haklarını korumak bir vazifedir. Nitekim müşriklerin, Müslümanlara yaptıkları inanılmaz işkencelere rağmen, Hz. Peygamberin ve ashâbının sabır ve teenniyle hareket ettiklerini görüyoruz; Mekke'nin fethinde değil intikam almak, onlara genel bir emân vererek, insanların akın akın İslâm'a girmelerini sağlamışlardır.

Tabi, bunun ölçüsünü iyi belirlemek gerekir. Çünkü; her insan şuurlu olmadığı gibi, vicdânı ters işleyenler, münâfıklar ve çıkar düşkünleri de eksik olmadığı için tedbiri elden bırakmamak gerekir.

Ey îmân edenler! Îmânınızda sebât edin. Dâvânız uğrunda bedel ödemekten sakınmayın. Sonunda muzaffer olacak sizlersiniz.

---

[13] Bkz. 2/191- 193; 5/55; 58/22
[14] Bkz. 16/125; 20/44

Sonuçta hayat, zâlimlere gereken dersi verecektir. Ya âhiret? Orada elîm bir azâp onları beklemektedir.

❁ ❁ ❁

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ ۖ اَللّٰهُ
اَعْلَمُ بِاِيمَانِهِنَّ ۚ فَاِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ اِلَى الْكُفَّارِ ۖ لَا
هُنَّ حِلٌّ لَهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ ۖ وَاٰتُوهُمْ مَا اَنْفَقُوا ۚ وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ اَنْ
تَنْكِحُوهُنَّ اِذَا اٰتَيْتُمُوهُنَّ اُجُورَهُنَّ ۚ وَلَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ وَسْـَٔلُوا
مَا اَنْفَقْتُمْ وَلْيَسْـَٔلُوا مَا اَنْفَقُوا ۚ ذٰلِكُمْ حُكْمُ اللّٰهِ ۖ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ ۚ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ
حَكِيمٌ ﴿١٠﴾ وَاِنْ فَاتَكُمْ شَىْءٌ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ اِلَى الْكُفَّارِ فَعَاقَبْتُمْ فَاٰتُوا
الَّذِينَ ذَهَبَتْ اَزْوَاجُهُمْ مِثْلَ مَا اَنْفَقُوا ۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِى اَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ
﴿١١﴾ يَا اَيُّهَا النَّبِىُّ اِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلٰٓى اَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللّٰهِ
شَيْـًٔا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ اَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ
يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ اَيْدِيهِنَّ وَاَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِينَكَ فِى مَعْرُوفٍ فَبَايِعْهُنَّ
وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللّٰهَ ۖ اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٢﴾

60: 10 Ey iman edenler, (kendi ifadelerince) **mümin kadınlar muhacir olarak geldikleri zaman onları imtihan edin. Allah**

onların imanlarını daha iyi bilendir ya. Fakat siz de mümin kadınlar olduklarına bilgi edinirseniz onları kâfirlere döndürmeyin. Bunlar onlara helâl değildir. Onlar da bunlara helâl olmazlar. (Kâfir zevcelerinin bu kadınlara) **sarf ettikleri** (mehri) **onlara** (kâfirlere) **verin. Sizin onları nikâhla almanızda, mehirlerini verdiğiniz takdirde, üzerinize bir günah yoktur. Kâfir zevcelerinizi** (nikâhınız altında) **tutmayın. Sarf ettiğiniz** (mehir)**i isteyin.** (Kâfirler de size hicret eden mümin kadınlara) **harcadıklarını istesinler. Bu, Allah'ın hükmüdür. Aranızda O hükmeder. Allah hakkiyle bilendir, tam hüküm ve hikmet sahibidir.**

60: 11 Eğer zevcelerinizden bir şey sizden kâfirlere kaçar da siz de muharebede ganimete kavuşursanız zevceleri gitmiş olan (Müslüman) **lara harcadıkları** (mehir) **kadar verin. O Allah'tan korkun ki siz** (hepiniz) **Ona inananlarsınız.**

60: 12 Ey peygamber, mümin kadınlar- Allaha hiçbir şey'i eş tutmamaları, hırsızlık yapmamaları, zina etmemeleri, evlatlarını öldürmemeleri, elleriyle ayakları arasında bir iftira düzüp getirmemeleri, (emredeceğin) **her hangi bir iyilik hususunda sana asi olmamaları şartıyla- sana bey'atleşmiye geldikleri zaman bey'atlerini kabul et. Onlar için Allah'tan mağfiret isteyiver. Çünkü Allah çok yarlığayıcı, çok esirgeyicidir.**

Müfessirlerin kayıtlarındaki bilgilere göre bu âyet; Hudeybiye antlaşmasıyla ortaya çıkan durumu tanzîm eder: Müslümanlara sığınan mü'min kadınlar, kâfirlere iâde edilmeyecek, kendilerine âyette belirtilen esaslar uygulanacaktır. Çünkü Hudeybiye antlaşmasına göre; kâfirlerden gelen mü'minler, onlara iâde edilecekti. Âyet, iâde edilecek olanların, sadece mü'min erkekler olduğunu, mü'mine kadınların ise kâfirlerin nikâhında kalamayacakları için antlaşma şumûlüne girmeyeceklerini açıklamaktadır.

Burada üç önemli husus vardır: Biri, bu kadınların hangi amaç ile hicret ettiklerini sormak, diğeri (varsa) mehirlerini bıraktıkları

eşlerine geri vermek, bir diğeri de hicret etmiş kadınlardan İslâm'ın kurallarına uyacaklarına dâir biât almasıdır.

Kendini mü'min olarak tanıtanı araştırmak gerekmektedir. Araştırma yaparken aşırıya gidilmemelidir. Hz. Peygamber sâdece yemin ettirmekle yetinirmiş. Kişinin gerçekten îmân edip etmediğini, sâdece Allah bilir. İstenen de, kelime-i şehâdetin getirilmesi ve îmâna aykırı bir tutum ve davranış içerisine girilmemesidir.

Evlilik; velîlik sebeplerinin en sağlamıdır. Dolayısıyla, sağlam temeller üzerine binâ edilmelidir. Bu binânın temelini sarsacak şeylerin, derhal giderilmesi gerekir. Münkir ve müşriklerle evlenmek toplumların temeline dinamit koymak gibidir. Bunu her şeyin hikmetini bilen ve her şeyi hikmetle idâre eden Allah, yasaklamaktadır. Dolayısıyla böyle evliliklere tevessül edilmemeli, varsa böylesi evlilikler bitirilmelidir. [15]

❁ ❁ ❁

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوا مِنَ

الْآخِرَةِ كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ ﴿١٣﴾

60: 13 Ey iman edenler, üzerlerine Allahın gazap ettiği o kavm ile dost olmayın ki mezarların yaranından olan kâfirler nasıl ümitlerini kestilerse onlar da öylece âhiretten ümitlerini kesmişlerdir.

Ölüm, herkesin hakîkatle yüzleşeceği gündür. O an, münkirlerin ümitlerinin bittiği, hayr nâmına kapıların kapandığı gündür.

Sûre, îmânın muhâfızı mü'minlere, tevhîd sancağının dalgalanması için kâfirleri velî edinmemeleri gerektiği öğüdüyle başlayıp, bitmiştir. Âmin, âmin ve'l-Hamdu lillâhi Rabbi'l-âlemîn.

---

[15] Bkz. 2/221; 5/5, 24/3, 26

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

SAFF SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, dördüncü âyette geçen, düşmana karşı birbirine kenetlenerek, saf bağlayıp gönülden savaşan mü'minlerden bahsettiği için bu adı almıştır. 14 âyettir.

Kur'ân'da, yer yer âdil nizâmın tesisi için gayret gösteren ashâbın örnekliği anlatılır. Onlar, zaman zaman bunalsalar da yeniden toparlanarak "Allah bize yeter" diyerek tüm güç ve imkânlarını kullanarak, mücâdele meydanlarında yerlerini almışlardır. İrâdelerini, Allah'ın kelimesini hâkim kılmak için kullanarak, bedel ödemişlerdir. Ödedikleri bedel karşılığında övgüye layık olmuş, örneklik teşkil etmişlerdir.

❀ ❀ ❀

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾ يَا
أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٢﴾ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللّٰهِ أَنْ
تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٣﴾

61: 1 Göklerde ne var, yerde ne varsa (hepsi) **Allah'ı tespih** (ve tenzih) **etmektedir. O, galib-i mutlaktır, yegâne hüküm ve hikmet sahibidir.**[16]

61: 2 Ey iman edenler, yapmayacağınız şey'i niçin söylersiniz?

61: 3 Yapmayacağınızı söylemeniz, en şiddetli bir buğz (u davet etmiş olmak) **bakımından, Allah indinde büyüdü.**

Bu âyetler, birkaç mânâda anlaşılabilir:

1) Neden yapmadığınızı söylersiniz; bu özellik, yalancı, uydurukçu, efelik taslayan tipleri tasvîr eder.

2) Yapılamayacak şeylerin söylenmesi; bunlar da kendini, gücünü, kapasitesini bilmeyen, 'yaparım-ederim' diyerek kahramanlık gösterisinde bulunanları ifâde eder. Yalancı, uydurukçu kişiler, îmânî idrâkten uzak, câhil, ikiyüzlü kimselerdir. İkinci guruptakiler ise, zulme karşı heyecan ve vicdân duygularıyla yürekleri kabarıp, savaşmak için kahramanca gösterilerde bulunup, mitinglerde slogan atıp da iş ciddiye binince sözlerinin eri olmayanlardır. İki durumda hoş değildir, ama yalan söylemek, büyük günahtır. Biri yapması gerekenle yüz yüze geldiğinde, yapmadığından kınanır, diğeri ise hem ayıplanır hem kınanır.

Amelin, uygulama imkânı olmayanını konuşmak câiz değildir. Sarfedilen cümleleri, eyleme geçirmek içinde gayret göstermek

---

[16] Bkz. 57/1

gerekir. İnsanlara iyiliği söylerken kendini de unutmaması gerekir kişinin. Yapmadığı, yapamayacağı şeyleri başkalarına söylememek gerekir.

Söz ne kadar heyecanlı, ne kadar câzip ve ne kadar edebî olursa olsun, inanarak söylenmedikçe, insan, söylediğinin temsilcisi sayılmaz. İyi niyet ve iyi sloganlar güzel bir vicdânın yansıması olsa da imkânlar hâsıl olunca amele dönüşmemesi vebal getirir.[17]

Zerre kadarda olsa yaptıklarının hesâbını vereceğini bilenler, sözüyle özünün, îmânıyla amelinin bir olmasına gayret göstermelidirler. Müslümanların bu duyarlılık içerisinde olmaları gerekirken, sözleriyle amellerinin neden örtüşmediğini değerlendirdiğimizde; yılların ezilmişliği, sindirilmişliği, çarpık eğitim ve dînin tekel altına alınması, politik, hurâfelerden kaynaklı söylemlerin şaşırtmacasının etkisinin olduğunu görürüz.

Öğrendiklerini, söylediklerini, dinlediklerini, anlattıklarını kendi şifâsı için kullanmayı akledemeyenler; şifâ bulmak istemeyen hastaya benzemektedirler. Elbette ki hasta, hastalığını kabûl edip şifâ aramaya çalışmadığı müddetçe iyileşmesi düşünülemez.

İnsanlık hasletinin en güzeli, fakat en zor olanı, insanın sözünün eri olabilmesidir. Kişilik sâhibi kimseler, sözünün arkasında durur ve arkasında durmayacağı sözleri söylemekten sakınırlar. Ama üzülerek belirtelim ki toplum içerisinde, söylediklerinin zıddını yapanlar oldukça çoktur.

Dîn, coşkun ve sürükleyici bir inanç sistemi olma niteliğini yitirerek, bir meslek, bir macera olmaya yüz tuttuğu durumlarda, ümmetin başına gelen en büyük musîbet; söz ve eylem çelişkisidir. Bu çelişki yüzünden, ümmet parçalanmış, insanlar başka sistemlere yönelmiş ve şirk düzenleri, toplumun yöneticileri olmuştur. Birçokları şirk düzenine karşı oldukları halde, yüreklerindeki şirk düzeni-

[17] Bkz. 2/44

ne esir oluyorlar. İslâmî tebliğ adı altında ağızlarıyla söylediklerini, hareketleriyle tekzîp ediyorlar.

Cum'a sûresi 5. âyette ifâde edildiği gibi, bildiğiyle amel etmeyenler, sırtına kitap yüklenmiş merkebe benzetilmiştir. Kitap, merkebe bir değer katmadığı gibi, bilgi de amele dönüşmediği müddetçe sâhibine bir değer katmaz.

Şuayb (a.s.) "...Size yasak ettiğim şeylerin aksini yaparak size aykırı davranmak istemiyorum. Ben sâdece gücümün yettiği kadar ıslâh etmek istiyorum. Başarım ancak Allah'ın yardımı iledir..." demişti.(11/88)

Evet, Müslümanlar olarak konuştuğumuz kadar, bir o kadarda iş yapmış olsaydık bu hâle gelir miydik? Söz ve eylem, îmânın tezâhürüdür. İnsanı söylediği ile eyleme geçiren güç; idrâk edilmiş, içselleştirilmiş îmândır. Bu şuuru, bu duyarlılığı kazanmayan fert ve toplumlar, dünyada zillete maruz kalacakları gibi, sözüyle ameli bir olmadığı için hesapları da ağır olacaktır. Bazı insanlar da: "bilip de yapmamanın günahını kazanmaktansa, duymayayım, öğrenmeyeyim daha iyi" diyerek başka bir yanlışa düşerler. Bilip de yapmayan ile bilmeye gayret etmeyenlerin, her ikisi de haktan, doğrudan ve rahmetten yoksun kalırlar. Bunlar, yanarken kendini eriten mum gibi ömürlerini tüketirler. Bütün bunlar, gösteriyor ki 'ben Müslüman'ım' diyenler, bu dîni öğrenip, ilkelerine göre hareket etmek zorundadırlar. Bu dîn; sahteliği, ahitsizliği, câhilliği bünyesinde barındırmaz. İmânın ifâdesi cehâletle savaş, özüyle sözün bir olmasıdır. Zîra bu sözün değeri; güzelliği ile beraber gerçek oluşundadır. Dolayısıyla ilmiyle amel etmeyenler, bu dînin rûhunu söndürürler. Arınmak ve yücelmek, bilgi ve sâlih amel zenginliğindedir.[18]

---

[18] Bkz. 35/10

"Sözü dinleyip en güzeline tabi olmak aklın ve îmânın gereğidir.", "Âyinesi iştir kişinin lafa bakılmaz." Bu hassasiyet içerisinde olmak yanlış bir anlayışa sürüklememeli kişiyi: 'Ya yapamazsam, o zaman susmalıyım.' Elbette kişi, bildiklerini anlatacak, belki kendisinin yapmaya gücü yetmeyebilir fakat işitenin yetebilir. Zekât veremeyen insan, zekâtı anlatmasın mı? Anlatsın ve aynı zamanda zekât verecek duruma gelmek için çalışsın. Bir şeyin doğruluğuna, hayır, bereket ve ecir getireceğine inanan birisi, o iş, zorda olsa yapmaya çalışır ve uğrunda gereken bedeli öder.

Allah'ım! Bizlere bin düşünüp bir konuşmayı, bin düşünüp bir iş yapmayı ve hayırlarda yarışan öncülerden olmayı nasip et; hayır konuşmadığımızda susmak, zikir ve muhâkeme uyanıklığı içinde hareket etmek için, lütfen şefaat et!

❁ ❁ ❁

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ ﴿٤﴾

61: 4 Şüphesiz ki Allah, kendi yolunda, birbirine kenetlenmiş (yekpare ve müstahkem) **bir bina gibi, saf** (lar) **bağlayarak çarpışanları sever.**

Hakîkati, hakkıyla anlamayanlar, emre itaatteki inceliği kavramamış veya sevdiklerini iddiâ ettikleri Rabbi gerçekten tanımamışlardır. O Rabb ki, kullarını, zarar görecekleri şeylerden sakındırmış, fayda bulacakları şeyleri de açıklayarak bunları yapmaya teşvik etmiştir. Mü'minler, inançlarından aldıkları güçle, Rabbin sevgisine, övgüsüne mazhâr olmanın şevki ve iştiyâkıyla, söz ve güç birliği ederek zulmü bertaraf etmek için savaşıyorlardı. O günün müstekbirleri, Müslümanları sindirmek için en ağır cezaları uyguluyor, en donanımlı silahlarıyla savaşıyorlardı. Birbirine kenetlenmiş İslâm'ın cengâverleri, bu donanımlı ordulara, büyük zâyiatlar verdirerek geri püskürtüyorlar; zâlimlerin sultalarını yı-

kıp, yerine hakkı hâkim kılıyorlardı. Müslümanlar bugün de birbirlerine kenetlenselerdi, bâtıl, insanlığın tepesine bu şekilde musallat olamazdı.

İsrâil'in, mazlum halklara revâ gördüğü zulmü bilmem anlatmaya gerek var mı? Dünyâyı kan gölüne çeviren, güyâ Îsâ'ya inandığını söyleyen sahtekâr batılılar; İslâm topraklarını tahakkümü altına almıştır ve fitnenin fitilini ateşledikleri herkesin malumudur. Peki Müslümanlar, bunların karşısında hangi pozisyondalar?

Biz inananlar, yüce Rabbe sırtımızı dayamışken, güçlü olacakken, neden bu hâle geldik?! Öyle bir durumdayız ki, çoğu zaman kalbimiz Allah yolunda cihâd için şevk ve iştiyakla dolu olduğu halde, çaresizliğimizin ızdırâbıyla tükeniyoruz. Neden?

Bir şeyler yapamamanın çaresizliği içerisinde olsak da ihlâs ve ilmî haysiyetle elimizden geleni yaparsak, Rabbimizin yardımına lâyık olabiliriz. Biline ki, kişiye özgüveni, inandığı değerler verir. Özgüveni olmayan kimse, inandığı değerlerin yeterince farkında değildir ki uğrunda gereken mücâdeleyi verebilsin.

❁ ❁ ❁

وَإِذْ قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهٖ يَا قَوْمِ لِمَ تُؤْذُونَنِى وَقَدْ تَعْلَمُونَ أَنِّى رَسُولُ اللّٰهِ
إِلَيْكُمْ ۖ فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللّٰهُ قُلُوبَهُمْ ۖ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ
﴿٥﴾ وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِى إِسْرَاءِيلَ إِنِّى رَسُولُ اللّٰهِ إِلَيْكُمْ
مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَىَّ مِنَ التَّوْرٰيةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِى مِنْ بَعْدِى
اسْمُهٗ أَحْمَدُ ۖ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هٰذَا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٦﴾

61: 5 Hani Musa, kavmine "Ey kavmim, benim, size hakikaten Allah'ın peygamberi (olarak gönderilmiş) **olduğumu bildiğiniz halde niçin beni ezalandırıyorsunuz?" demişti. İşte onlar sapıp eğrildikleri zaman Allah da onların kalplerini** (hidayetten) **döndürdü. Allah fasıklar güruhuna hidayet etmez.**

61: 6 Meryem oğlu İsa da bir zaman (şöyle) **demişti: "Ey İsrail oğulları, ben size Allah'ın peygamberiyim. Benden evvelki Tevrat'ı tasdik edici, benden sonra gelecek bir peygamberi de müjdeleyici olarak** (geldim)**." Fakat o, kendilerine açık açık bürhanlar getirince "Bu, apaşikâr bir büyüdür" dediler.**

Bu âyetler, bir şeyin doğru olduğunu bildikleri halde işlerine, emellerine, beklentilerine gelmediği için yalanlayan ve bu tutumunu da ısrarla sürdürenlerden bahsetmektedir.

Bu âyetler ile geçmiş peygamberlere muhâlefet edenlerin durumları hatırlatılarak, Mekke müşrikleri, îkaz ediliyor. Yani; sizlerde onlar gibi îtiraz ve mâzeretler ileri sürerek peygamberinize muhâlefet etmeyiniz.

Ayrıca bu mesajlar, Hz. Peygamber için bir teselli mâhiyetindedir. Münkirlerin eziyetlerine sabretmesi gerektiğini, onların eninde sonunda helâk olacaklarını müjdelemektedir. Yapılan bu uyarı ve telkinler, her zaman için geçerli olan müeyyidelerdir. Münkirlere verilen mühlet, sizlerin güçlenmesi, hidâyete tâlip olanlarında kurtuluşu içindir.[19]

İsrâiloğulları, Hz. Mûsâ'yı hıyanetleri ve nankörlükleriyle üzüp, incitmişlerdi. Şöyle ki: Allah yolunda savaşmaktan kaçtılar.[20] Allah'ı görmedikçe îmân etmeyiz dediler.[21]İtiraz etmeden itaat etmediler.[22] Buzağıya taptılar.[23] Verilen nimetlere nankörlük etti-

---

[19] Bkz. 21/111
[20] Bkz. 5/22-24
[21] Bkz. 7/155
[22] Bkz. 2/64-71

ler[24] vs. Bunlar, kedinin fâreyle oynadığı gibi, şeytanın kendileriyle oynadığı, azâbı hak edecek olan, kıymeti hiçbir değerle kıyaslanamayacak kadar önemli olan hidâyetten yüz çeviren bahtsızlardır.

❀ ❀ ❀

وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعٰٓى اِلَى الْاِسْلَامِ ۗ

وَاللّٰهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الظّٰلِمِينَ ﴿٧﴾

61: 7 Kendisi İslam'a davet edilip dururken, Allah'a karşı yalan uydurandan daha zalim kimdir? Allah zalimler güruhunu muvaffak etmez.

Müşriklerin bâriz özellikleridir. Bükemedikleri bileği öpmek istemediklerinden kendilerinin dahi inanmadıkları yalanı söyleyerek zulme düşerler. Bir insan, kendisinin ne yaptığını, ne söylediğini çok iyi bilir. Ne yaptığını, ne söylediğini bilmeyenler zaten aklî melekelerini kullanamamaktadırlar ve sorumlu tutulmazlar. Onların yalancı olduklarını, her şeyin içyüzünü bilen Allah, haber veriyor.[25]

Şu dünyâda yalan söyleyip insanları aldatabilirler, ama o gün, onların yalancı ve zâlim oldukları ortaya çıkacaktır.[26]

Akıllarını hevâlarıyla örtenler, içerisine düştükleri çıkmazdan kurtulamazlar. Küfür ve isyanları sebebiyle doğruya karşı kalpleri kapalıdır. Onlar, fıtratlarındaki inanç duygusuyla ilâhî dâvete muhatap olduklarında, tıpkı şimşeğin bir anda saçtığı ışık gibi, bir anda doğruyu idrâk etme melekeleri harekete geçer, fakat maalesef şimşekten sonra nasıl ortalık karanlığa bürünüyorsa, bunlar da

---

[23] Bkz. 2/51, 52
[24] Bkz. 2/65
[25] Bkz. 2/146
[26] Bkz. 4/108; 10/69; 39/32

yeniden hevâ perdesini örterek gerisin geri eski câhiliye hayatlarına dönerler.[27]

❁ ❁ ❁

يُرِيدُونَ لِيُطْفِؤُا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿٨﴾

61: 8 Onlar ağızlarıyla Allah'ın nurunu söndürmeye yelteniyorlar. Hâlbuki Allah, kendi nurunu (bizzat) **tamamlayıcıdır, kâfirler hoş görmese de.**

Dünya var olduğundan beri, hevâî dürtülerin seline kapılanlar, hep İslâm'a gönül verenlere karşı acımasız, sinsi, komplo ve propagandalar geliştirerek etkisiz kılmaya çalışırlar. Şeytanlar ne kadar kollektifleşirse kollektifleşsinler, hakkın sesini kısamazlar. Çünkü; bu dînin sâhibi Allah'tır. Ve bu inanç duygusunu fıtratlara yerleştirmiştir. Fıtratını koruyan, sağduyu ile düşünenler vahye muhâtap olduklarında dîni Allah'a has kılar, bu sancağın dalgalanması için gereken bedeli öderler. [28]

❁ ❁ ❁

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٩﴾

61: 9 O, peygamberini hidayet ve hak din ile gönderendir. Çünkü O, bunu diğer bütün dinlerden üstün kılacaktır, müşriklerin hoşuna gitmese de.

Hak ve hidâyet, Allah'ın insanların fıtratına uygun vaaz ettiği dîndir. Hangi güce ve zekâya sahip olurlarsa olsunlar, hiçbir kimse insanların fıtratına uygun bir nizâm ortaya koyamaz. Bu gerçeği

---

[27] Bkz. 2/20-88
[28] Bkz. 8/8; 9/32-33; 10/82; 13/17

idrâke yanaşmayanlar, kendilerince yaptıkları hesap ve kitaplarla, insanlığa hürriyet ve refâh getirecekleri vaadiyle bir ideolojiden başka bir ideoloji üretip, insanları bunlara inandırmak için uğraşıp dururlar. Münkirler, müşrikler, insanlara yaranmak, taraftar toplamak için ne kadar uğraşırlarsa uğraşsınlar taraftarlarına (belli azınlığın dışında) huzur veremediler/veremezler. Bilakis, uyaran, hak arayanlara ise olmadık zulmü revâ gördüler/görecekler. İçerisinde yaşadığımız asırda ve târihte bu hep böyle olmuştur. Bunların hâlini, Rabbimiz, suyun yüzündeki köpüğe benzetmiştir. Yani bunlar yer yer güçlenir, şahlanır sonra köpük gibi sönerler.[29]

Hakkı bırakıp da bâtıl ideolojilerin arkasında koşturanlar, kendilerini elîm bir azâbın içerisinde bulacaklardır. Peygamberler, bu gerçeği açıklayarak, düşünenleri onlara uymaktan sakındırmıştır.[30]

❁ ❁ ❁

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تِجَارَةٍ تُنجِيكُم مِّنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿١٠﴾

61: 10 Ey iman edenler, - elem verici bir azaptan sizi kurtaracak-bir ticaret (yolunu) **göstereyim mi size?**

Bu âyet, insanları, Allah'a eşler koşmadan bir basîretle îmân etmeye dâvet eder. Yani; ihlâs ile bir muvahhit olarak, îmân edip gereği gibi sorumluluklarınızı yerine getirirseniz kurtuluşa erersiniz.

Allah, insanları tâğuta tapmaktan, şirk zulmüne düşmekten, beşerî kaygılardan, zandan, tereddütten sakındırıp; selâmet içerisinde yürüyecekleri hak yolu, elçileri aracılığı ile göstermiştir.

Kârlı bir ticâret için nasıl hesâbın iyi yapılması gerekiyorsa, kârlı bir ticâret olan Allah'a can ve malın verilişinin de hesâbının

---

[29] Bkz. 13/17; 17/81; 22/15; 24/39; 42/24; 48/28
[30] Bkz. 4/60; 5/68; 16/36; 39/17

iyi yapılması gerekir. Bu da ilim ile olacaktır. Îmân, ilim üzerine binâ edilirse zafere erişilir.

❁ ❁ ❁

تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ۚ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١﴾ يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ ۚ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٢﴾

61: 11 Allah'a ve peygamberine iman (da sebat) **eder, mallarınızla, canlarınızla da Allah yolunda çarpışırsınız. Bu, sizin için, eğer bilirseniz, çok hayırlıdır.**

61: 12 (Böyle yaparsanız)**O sizin günahlarınızı yarlığar, sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere ve Adin cennetlerindeki çok güzel saraylara sokar. İşte bu, en büyük kurtuluştur.**

Elbette ki kıymetli şeylerin korunması gerekir. Öyle bir hazînenin başındasınız ki, birileri talan etmek için pusuda bekliyor. Onu muhâfaza etmek için ne gerekiyorsa yapmaz mısınız? İşte, hiçbir değerle kıyaslanamayacak kadar kıymetli olan îmân hazînesini kaybetmemek için özel çaba sarf etmemiz gerekmez mi?

Bu dâvâ uğrunda mücâdele verenlerin karşılığını yüce Allah verecektir. Kim tarafından ödüllendirilirseniz ödüllendirilin Allah'ın îmân edenlere vereceği ödül kadar değerli olabilir mi? Ey servetin, şöhretin, hevâsının arkasında koşanlar! Geçici şeyler uğruna bedel ödeyeceğinize, Rabbinizin dâvetine icâbet ederek sizi azîz ve bahtiyâr edecek hazîneye sâhip olmak için bedel ödeyin!

Ne mutlu dînini dâvâ edinenlere, ne mutlu bu yüce değerle yücelmek için bedel ödeyenlere![31]

❁ ❁ ❁

وَأُخْرٰى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللّٰهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾ يَا
أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللّٰهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ
مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللّٰهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللّٰهِ فَآمَنَتْ طَائِفَةٌ
مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلٰى عَدُوِّهِمْ
فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ ﴿١٤﴾

61: 13 (Sizin için) **seveceğiniz diğer** (acil bir nimet) **daha** (var ki o da) **Allah'tan nusret ve yakın fetih** (dir). (Habîbim) **sen müminlere** (bu nusreti ve fethi) **müjdele.**

61: 14 Ey iman edenler, Allah'ın yardımcıları olun. Nitekim Meryem oğlu İsa (da) **havarîlerine "Allah'a** (müteveccih olarak) **benim yardımcılarım kim** (olacak)?" **demiş, havarîler de "Allah'ın yardımcı** (kul) **lan biziz"** (diye) **söylemişlerdi. İşte İsrail oğullarından bir zümre** (ona) **iman etmiş, bir zümre de küfürde kalmıştı. Nihayet biz, o iman edenleri düşmanlarına karşı destekledik de bu suretle galip** (olarak) **çıktılar.**

Allah, kendi uğrunda, usûlüne göre çalışanlara yeryüzünde zafer ve gönül mutmainliği; âhirette ise ebedî saadet verecektir.

Bu vaatlere erişmek istiyorsak, dünyâ hayatının geçici metâsı ve rahatı uğruna cihâdı terk etmemeliyiz! Allah, cihâdı emrederek,

---

[31] Bkz. 9/20-22, 41, 111

dünyâmıza sâhip çıkmamızı tembihliyor. Dünyâya sâhip çıkmaz isek, zâlimler başımıza musallat olur ve zulmün her türlüsünü revâ görürler.

Fikirlerimizi mücâdelemizle beslersek, canlanır ve hayat sahnesinde yerini alırlar ve ancak bu ruhla düşmanın satvetini kırarız.[32]

[32] Bkz. 25/52; 47/7; 110/1-3

CUM'A SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını 9. âyette geçen; "toplamak, azmetmek, karar vermek, hesap gününde muhâsebe için mahlûkâtı bir araya getirmek" anlamlarına gelen "Cemea" fiilinden almıştır. 11 âyettir.

Saf sûresinde, cihât rûhuyla birbirine kenetlenmiş saf bağlayan cengâverlerden bahsedilmişti. Bu sûrede de, aynı ruhla omuz omuza, tevâzu ile saf bağlamış, liderlerinin (imâm) vereceği hutbeyi dinleyerek, Cum'a namazını ikâme etmek için hazır duran mü'minlerden bahsediliyor[33]

Şuurlu ve gönüllü cemaat ya da ümmet; peygamberinin veya liderinin yükünü hafifleten ve sorumluluğunu paylaşan kişilerden oluşur.

---

[33] Bkz. 22/41

Cemaat; her nerede ve hangi şartta olursa olsunlar münferit menfaati değil müşterek değerleri, günün şartlarını dikkate alarak, işleri paylaşıp, sorumluluklarını yerine getirmeye çalışanlardır.

"Cemaat rahmet, tefrika ise azâptır.", "Ayrılık saçanlar bizden değildir.", "Allah'ın eli topluluktadır.", "Cemaatten ayrılarak ölen kimse câhiliye zamanında ölmüş gibidir." *(Tirmizî, fiten 7. İbn Mâce, Âlime 17).* Bu gibi rivâyetler, Allah resûlünün cemaate verdiği önemi göstermektedir.

Cemaati, cemaatçiliğe; cemiyeti, cemiyetçiliğe dönüştürerek; gurubunu, cemaatini öne çıkarıp, kendi cemaat ve gurubunun 'fırka-i Nâciye' olduğunu ileri sürenlerin çalışmaları, Allah'ın rahmet edeceği bir yapılanma olamaz.[34]

Sûrede, Müslümanlara, ümmet olmak için gayret göstermeleri gerektiği de vurgulanmaktadır.

❁ ❁ ❁

يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ

الْحَكِيمِ ﴿١﴾

62: 1 Göklerde ne var, yerde ne varsa (hepsi) **O mülk-ü melekûtun eşsiz hükümranı, noksanı mucip her şeyden pak ve münezzeh, galibi mutlak, yegâne hüküm ve hikmet sahibi Allah'ı tespih** (ve tenzih) **etmektedir.**

Allah, Meliktir. Bütün mülkün sâhibidir. İnsanın -canı da dâhil- kendisine emânet verilmiştir. Hiçbir kimse, varlığını idâme ve idâre etmede mutlak hükümranlık hakkına sâhip değildir.

O, Kuddüs'tür. Her şeyi kendi varlığına özgü, mükemmel bir biçimde yaratmıştır. Aldığı kararlarda herhangi bir yanılgı söz

---

[34] Bkz. 23/53; 42/14

konusu değildir. Azîz'dir. Hiçbir güç, O'nun yetki sahasına girmez, giremez. Mutlak hâkimiyet ve yetki sâhibidir. Dünyâda vermiş olduğu cüz'î irâde ile serbest hareket edilen alanlar olsa da, dilediğinde hükmüne karşı koyacak hiçbir güç yoktur. Hâkimdir. O, neyi murâd etmişse mutlak hikmetlidir.

Ey akıl sâhipleri! Tefekkür edin! Şu kâinat, O'nun emrine boyun eğip insicâmla seyrine devam ediyor. Siz, evet siz, onlardan daha şerefli bir konuma erme istidâdıyla yaratıldınız! Bunu idrâk ederseniz siz de Rabbinizi hamd ile (zât, sıfat, fiilleri ve esmâsıyla) tesbîh edersiniz.[35]

O Allah ki hidâyete tâlip olanları onurlandırıp, "Melik ve Kuddüs" vasfıyla selâmete erdirerek azîz kılacaktır.

❁ ❁ ❁

هُوَ الَّذِى بَعَثَ فِى الْأُمِّيّٖنَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ اٰيَاتِهٖ وَيُزَكِّيهِمْ

وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِى ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٢﴾

62: 2 O, ümmîler içinde kendilerinden (kendilerine) **bir peygamber gönderendir ki** (bu), **onlara ayetlerini okur, onları temizler, onlara kitabı, hikmeti öğretir. Hâlbuki onlar daha evvel hakikaten apaçık bir sapıklık içinde idiler.**

Rivâyetlere göre "Ümmî" kelimesi, Yahûdîlerin, kendilerini üstün bir yere oturtmak için Araplara kullandıkları bir ifâde imiş. Onlar, kendi aralarından çıkacak bir peygamberle, Araplara karşı gâlip geleceklerini, fetihler elde edeceklerini düşünüyorlarmış. Îmândan çok küfre yakın olan bu zihniyetleri ile, son peygamber kendi içlerinden çıkmadığı için yalanlamışlardır.[36]

---

[35] Bkz. 59/1

[36] Bkz. 2/41, 88, 90, 101, 146; 6/20,

Yahûdîlerin, Mısır'da yaşadıkları uzun süren zillet sebebiyle, duyguları alabora olmuş, içerisine düştükleri kompleks yüzünden sapıklığı, dönekliği sanki karakter haline getirmişlerdir. Bu yüzden, bir o yana bir bu yana savrulur durur bir hâl almışlardır. Aralarında istisnalar olsa da fıtratlarını hepten örttüklerinden, Allah'ın gazâbına, lânetine uğramışlardır. Nitekim târih boyunca diğer kavimleri hor görüp, acımasız davranışlarda bulunmaları, ahîtlerinde durmamaları; dünyâya ve özellikle de Filistin'e uyguladıkları zulümler ve zulmü revâ gördüklerine, insânî yardım yapanları dahi engelleyecek kadar acımasız oluşları dünya kamuoyunun malumudur.[37]

Allah, insanlığa rahmet olsun diye farklı farklı kavimler arasından seçtiği kişileri, hak yolu göstermek için peygamberler olarak görevlendirmiştir. Peygamberler, vahiyden aldıkları direktiflerle, insanları, tek ilâh olan Allah'ın dînine çağırmışlardır. Bu gerçeğe rağmen o, "ümmî" dediğiniz kavim, Peygamberlerinin önderliğinde insanlığa nasıl ışık tuttuğunu gördüğünüz halde 'sizin kavminiz arasından çıkmadı' diye reddediyorsunuz öyle mi?![38]

Peygamberler, hiçbir ırk, kavim, kabile, dil ve renk ayırımı yapmadan insanları Allah'a dâvet edip, kula kul olma zilletine düşme tehlikesinden sakınmayı; iyi ile kötünün, hak ile bâtılın arasını ayırmayı; dünyânın âhirete uzanan bir yolculuk olduğunu her tür misallerle anlatarak akla ve duygulara ışık tutmuşlardır.[39]

Bu gerçeğe rağmen, ilâhî dâvete kulak vermeyen, hakkında şüpheye düşen, îmân ve amelde ayırımcı davrananların, Rabbleriyle iletişimleri bozulduğundan sapıklardan addedilmişlerdir.[40]

Temiz ve hikmetli bir hayat yaşamak isteyen, bu kitaba göre yaşamalıdır. Bu, onları günah ve kötülüklerin kirinden temizler.

---

[37] Bkz. 2/84-93-100, 285; 4/155; 5/59, 60
[38] Bkz. 21/92, 107; 49/13
[39] Bkz. 3/3; 15/9; 41/42
[40] Bkz. 2/256; 3/164; 4/159-162; 46/32

Her insan, temiz bir toplumda yaşamak ister. Ne var ki bu ne istemekle, ne de vicdanla olacaktır. Temiz bir toplum, ilâhî vahiyle eğitilmiş akl-ı selîm ve vicdanları onunla yön bulmuş fertlerin eliyle kurulur.[41]

Burada geçen "Ummî" kelimesini peygambere atfen değerlendirirsek; o yüce nebî, en güzel vasıflara sâhip olsa da Rabbinin mesajındaki îmânın düsturlarının ne olduğunu elbette vahiy gelmeden bilemezdi. Bu nedenle ona: "...kitap nedir, îmân nedir bilmezdin" denilmişti.[42]

Yine "Ummî" kelimesi; büyük çoğunluğu okuma yazma bilmeyen Araplar için veya kendilerine âit ilâhî kitabı olmayan veya anasından doğduğu gibi fıtratını bozmayan insan anlamlarıyla da açıklanır.

Peygamberin vahiy gelene kadar okuma yazma bilmediği rivâyet edilse de okuma yazmayı teşvik eden bir peygamberin, okuma yazmayı öğrenmemiş olması düşünülemez. Huzûrunda kâtipler vahyi yazıyor ve o da yazdıklarına şâhit oluyordu. Okuma yazması olmasa onları nasıl kontrol edebilirdi. Böylesine önemli, ebedîyete kadar mîras kalacak kitabın, Resûlün kontrolünden geçmemesi ne kadar inandırıcı olabilir.

O kutlu elçi, onlara Kur'ân okuyup; onun mânâ, maksat ve hikmetlerini anlatmış ve gönüller ona kolay ısınsın diye çaba sarf etmiştir.[43]

❁ ❁ ❁

[41] Bkz. 3/139; 24/55; 26/227
[42] Bkz. 42/52
[43] Bkz. 29/48; 49; 42/52

وَءَاخَرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣﴾ ذَٰلِكَ فَضْلُ
اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَآءُ ۚ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٤﴾

62: 3 (Aynı peygamber) **onlardan** (müminlerden) **henüz kendilerine katılıp erişememiş bulunan diğerlerine dahi** (kitabı ve hikmeti öğretir). **O, galib-i mutlaktır, yegâne hüküm ve hikmet sahibidir.**

62: 4 Bu, Allah'ın, kimi dilerse ona vereceği, bir fazl (-u inayet) **dir. Allah, büyük fazl** (-u kerem) **sahibidir.**

Bu ve benzeri âyetler, peygamberin mesajının evrenselliğini açıklar. Yani; bu ilâhî düsturlar, ulaştığı her çağda insanlığa hidâyetin muştusunu taşır. Allah, peygamberliği dilediğine, hidâyeti ise isteyene nasip eder.

Peygamberlere inananlar, Allah'ın lutfuna, ikrâmına erişirler. Bu ikrâm, dünya cenneti olan İslâm'ın inşirâhına, Kur'ân'ın ahlâkına ererek mutmain kılarken, âhirette de sonsuz saadeti kazandırır. İslâm'ı idrâk edenlerin, hayâta, imtihâna bakışları bu doğrultuda olduğu için uğrunda gereken mücâdeleyi verir, gereken bedeli öderler.

Hiçbir peygamber, şu veya bu kavmin diye ayırt edilemez. Peygamberleri de getirdikleri mesajları da bir olan Allah, tâyin eder. Onların arasını ayırarak îmân edenler küfür milletini, hepsine inananlar ise İslâm milletini oluştururlar. Çünkü îmân, Rabbden gelenlere bütünüyle inanmaktır.[44]

❁ ❁ ❁

[44] Bkz. 34/28

مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرٰىةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ
أَسْفَارًا ۚ بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ ۚ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ﴿٥﴾

62: 5 Kendilerine Tevrat yükletilip de sonra onu taşımayanların hali koca koca kitaplar taşıyan eşeğin hali gibidir. Allah'ın ayetlerini yalan sayan kavmin vasfı ne kötüdür! Allah zalimler güruhunu muvaffak etmez.

Orjinalinde geçen "Tevrât": "Tevere" fiilinin çoğulu olup 'defa, kere, kez' anlamlarına gelmektedir. Allah, Hz. Âdemden beri yolunu şaşıranları hakka, doğruya dâvet etmiştir. Hz. Mûsâ'ya da Tevrât'ı indirmiştir.[45] Dolayısıyla o günden beri ara dönemlerde tahrîf olmuş da olsa, bu ilâhî dâvetten insanların haberleri vardı ve tevhît üzere yaşayanlar da yeryüzünden eksik olmamıştı. Mekke müşrikleri de bir peygamber gelmesini bekledikleri halde bir takım indî sebepleri öne sürerek ona îmân etmediler. Ehl-i kitapsa, ellerinde, Kur'ân-ı tasdîk eden kitaplar olmasına rağmen yalanladı, bile bile yüz çevirdi. Allah, onları, bu inatçılıkları yüzünden 'kitap yüklü merkeb' olmakla eşdeğer gördü. Eşeğe istediğiniz kadar değerli yük yükleyin, ne bu eşeğe bir değer kazandırır ve ne de eşek taşıdığı yükün farkındadır.

Allah, vahyi, müntesipleri tarafından yaşanılsın, hayat tarzı edinilsin diye inzâl etmiştir. Bir bütün olarak inanılıp yaşanılmadığı müddetçe, ilâhî emirler insana gereken faydayı sağlamaz. Okuduklarına kafa yormayan, anlayıp, onunla ufkunu açıp hayâtını tashîh etmeyenler bilgi hamalıdırlar. Oysa ilim ve bilgi, insanların

---

[45] Bkz. 28/43; 40/53, 54

kişiliklerini geliştiren, sağlamlaştıran, okuyup öğrendikçe ufkunu açan bir şeydir. Aklı ve rûhu gereksiz işlerden, gereksiz korkulardan uzaklaştırır.

"Bilgi; yalnız sözlerimizde değil, hareket, duyuş, zevklerimizdeki incelikte kendini gösterirse bizi yüceltir."

"Okuma zevkinden yoksun olan insanlar ne yazık ki; karanlık bir dünyâda yaşıyor gibidirler. Konuşmaları ve fikirleri basit düzeyden çıkamaz."

"Okumak ve bilgi edinmek, aklın çalışmasını ve düşünce kâbiliyetinin gelişmesini sağlar. Bilgi, insanın, doğruyu yanlıştan ayırabilme, hakkı arama ve hakkını nasıl elde etmesi gerektiği üzerinde düşünerek temkinli hareket etmesini sağlar. Kitaplar, ilmin, bilimin keşif anahtarını sunup, müntesiplerini çağlar boyunca gelebilecek topluluklar içerisinde örnek hâline getirir."[46]

İşte Allah, Kur'ân gibi bir mûcize ile insanlara, ahlâkın ve davranışların en güzelini öğretiyor. Kitap sayfalarındaki o cansız gibi görünen kelimeler, öyle bir kudrete sahiptir ki, zamanla kelime dağarcığımızda birikerek güzel ve anlayabilme ferâsetini kazanmamıza sebep olur.

İnsanı temiz ve hikmetli hayâta kavuşturabilen tek kitap, Kur'ân-ı Kerîm'dir. Onu yaşamak için fıkhederek gereği gibi okuyanlar, dağarcıklarını istedikleri kadar doldurabilirler. Bu anlamda peygamber, insanlık için en güzel örnektir. Kim Kur'ân okuyorsa bilsin ki Rabbiyle karşı karşıyadır.

Allah'ın vahyi hem kutsal bir emânet, hem de bir lütuftur. Bu emânet yaşanıp yaşatarak korunabilir.

İnsanların kültürü, irfan, ilim sâhibi olduğu, söylediklerinden değil, onun hayâtına yansıyan tarafından görülür. Mesele çok kitap

---

[46] Sabahat Emir, Atasözleri ve Vecizeler. 9. baskı Emir yay

okuyup çok bilgi sâhibi olmak değildir. Önemli olan bu kitaplardakini kavramak ve gereğini yerine getirmektir.

Bazı insanlar bilgi komasına girmişlerdir. Bunların kafaları doludur, ama bilginin insana verdiği o mânevî yüceliklere erişememişlerdir. Okurlar, öğrenirler, didinirler fakat îmânî ve insânî değerlerden uzak hevâî duygularla hareket ederler. Uyarıları hesâba katmayan, çevreye karşı ilgisiz, fildişi kulelerinden sloganik beyânatlar verenler bilginin kazandırdığı şerefli duruşa erişememişlerdir. Okuyucusunu düzeltmeyen kitaplar boş ve okuyup düzelmeyen kimseler de merkepleşmiş kimselerdir.

Güzel bir teşbihle; dünyânın en değerli kitaplarını bir eşeğin sırtına yükleseniz, eşek o kitaplardan anlayabilir mi ki yararlanabilsin? Yine dünyânın en güçlü silahlarını eşeğin sırtına yükleseniz, kendisini yemek için gelen kurda karşı kullanabilir mi? Çünkü hayvanların, okumak ve anlamak gibi kâbiliyetleri yoktur. Ya insan, eşref-i mahlûk olmasına rağmen Rabbinden, Rabbinin mesajını almaktan uzaklaşmışsa ne demeli?

Kitaba gereği gibi ilgi duymayan, okuma zevkinden yoksun olan insanlar ne yazık ki; karanlık bir dünyâda yaşıyor gibidirler.

Müslümanlar, İslâm gibi şerefli bir nîmete sâhip oldukları halde Kur'ân ilminden yoksun iseler; neyin doğru neyin yanlış, neyin sevap neyin günah olduğunu bilmeden yaşarlar.

Geleneksel anlayışla, Kur'ân'ı, anlamaya yanaşmadan, sâdece belirli gün ve gecelerde veya âhirete intikâl etmişlerin ruhlarına bağışlamak için okumaktan öteye geçmeyenlere de bir ihtârdır bu âyet.

Anlaşılmadan, uygulanmadan, yaşamak için uğrunda bedel ödenmeden Kur'ân okuyucusu olunmaz.

Kur'ân, onunla bilgilenip, o bilgiyi, sosyal ve siyâsal hayâta geçirmek için okunmalıdır. Geçmişte, İslâm medeniyetini kuranlar, Kur'ân'ı, en iyi şekilde anlayıp gereğince amel ettikleri için hayâta

imzalarını atmışlardır. Her asırda İslâm medeniyetinin kurulması için Kur'ân'la eğitilip, ilkelerini ideal edinen Müslümanların yetiştirilmesi lâzım gelmektedir.

Ey, Müslümanım deyip de cehâletten kurtulmak için okullara akın edenler! 15–20 yıla varan tahsil hayâtında ciltlerle kitap arasında ömür tüketenler! Hayatınızın büyük bir kısmında işe yaramayan bilgi kırıntılarıyla geçirilen ömre bakın! Gençliğin en verimli ve dinamik yılları nasıl geçmiş!? Bu gençliğe sorulsa, sizce aralarından Rabbinin kitabını inceleyen kaç kişi çıkar? Kaç kişi Rabbinin okulunda iyi bir öğrenci olmaya çalışmıştır. Kaç kişi iyi puan almak için kitabını test etmiştir. Gelip geçici kariyere verilen önem kadar, Rabbinin yanındaki yerinin önemine kaç kişi ağırlık vermiştir?

Okumak... Muhâkemesiz, bir yerlere sap olmak için mi okumak; yoksa iyiyi kötüden ayırt etmek, hakkı–doğruyu bulmak veya iyi bir meslek erbâbı olmak için mi okumak!? Pek tabiî ki akl-ı selîmini bozmamış insanlar, her dâim iyi yönde olmak için okur. Bu şuurdan yoksun olanlar, aileden de ciddi bir inanç ve Allah korkusu almamışsa onların durumu yürekler acısı... Çoğunluğu bir oltaya takılmış, sağcı– solcu, parti–grup peşinde; ekserisi de ahlâksızlık çukurunda...

Dünyevî beklentiler için maddî-mânevî enerji sarf edilirken, geriye dönüp alınan mesâfeye bakılıyor mu? Dünyânın neresinde, âhiretin neresindeyiz diye bir muhâsebe yapılsa, dünya için harcanan enerjinin yanında âhiret için gösterilen çaba hangi boyutta...

Günümüzde teori, pratik ve her iki özelliği de üzerinde bulunduran Müslümanlar vardır. Sâdece teoriye yoğunlaşanlar, can, mal ve çileden uzak İslâmî çalışmayı yeğleyenlerdir. Pratiği ağır basan Müslümanlar fikrî anlamda düzeyce düşüktürler. Teoriyle pratiği örtüştüren Müslüman ise; doğru fikirlerle doğru fiilleri örtüştürür, canı ve malıyla mücâdele eder. Şiârı; cihât, şehâdet ve cennettir.

Teori ve pratiği örtüştürebilen Müslümanlar, yeryüzünde, baharı müjdeleyen meltem gibi, insanlığa geleceği muştulamaktadırlar. Bu Müslümanlar, tâğutların korkulu rüyâlarıdır.

Maalesef toplumumuzda bunların sayısı azdır. Hak bilmezliğin gafletinden, müstekbirlerin sömürü ve zulmünden kurtulmak; onur ve izzetimizi korumak için anlayıp yaşamak için; okuyalım-okutalım, öğrenelim–öğretelim, düşünelim–düşündürelim, uyanalım–uyandıralım. İlmin bayrağını dalgalandıralım! Yanlış ve eksik öğrenme, yanlış ve acı sonuçlara götürür. Unutulmasın ki her fenâlığın, küfrün ve şirkin başı bilgisizliktir. Dînin câhili olmak ise bir Müslüman için esef vericidir.

Bu dîn; kulaktan duyma, sistemsiz, kalıcı olmayan bilgilere veya birkaç şahsın gayret, kâbiliyet ve inisiyatifine bırakılmamalıdır. Halkı, okuma, öğrenme yoluna teşvik etmelidir. Ne yapıyorsak, niçin, neden yaptığımızı ve bize neler kazandıracağını bilerek yapalım.

Rabbime duâm: Vahyin öğretilerinden faydalanmamız, ilmî metotla eylemde bulunmamız için bizlere şefaat et.

❀ ❀ ❀

قُلْ يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوٓا اِنْ زَعَمْتُمْ اَنَّكُمْ اَوْلِيَآءُ لِلّٰهِ مِنْ دُونِ النَّاسِ
فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦﴾ وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُٓ اَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ
اَيْدِيهِمْ ۗ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٧﴾ قُلْ اِنَّ الْمَوْتَ الَّذِى تَفِرُّونَ مِنْهُ فَاِنَّهُ
مُلَاقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ اِلٰى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

62: 6 De ki: "Ey Yahudiler, (bütün) **insanları bir tarafa bırakarak Allah'ın dostları hakikaten yalınız kendiniz olduğunuzu iddia ediyorsanız, doğru söyleyen** (adamlar) **sanız, hemen ölümü temenni edin."**

62: 7 Onlar, ellerinin öne sürdüğü (irtikâp ettikleri küfür ve measî) **yüzünden bunu ebedî ve katî olarak arzu etmezler. Allah o zalimleri çok iyi bilendir.**

62: 8 De ki: "Sizin hakikaten kaçıp durduğunuz ölüm (yok mu?) **o, size elbette gelip çatar. Sonra** (hepiniz), **gizliyi de, aşikârı da bilen** (Allah) **a döndürüleceksiniz de O, size neler yapardınız haber verecektir.**

Bu âyetler; Resûllerin arasını ayırarak, inandıkları resûllerine ve kendilerine yüksek pâyeler verip konum îtibâri ile Allah'ın yanında ayrıcalıklı yerlerinin olduğunu; o gün yansalar bile sayılı günler olacağını iddiâ edenlerin sözlerinin hiçbir dayanağının olmağını; o sinelerinde gizledikleri yalanlarının o gün ortaya çıkacağını haber veriyor.[47]

Böylesi çirkin bir işe tevessül etmeleri, dünyâyı çok sevmelerinden ve hevâlarını ilâh edinmelerinden kaynaklanmaktadır.

Öyle veya böyle kim olursa olsun, insanlar dünyâda bazı musîbetlere mâruz kaldıklarında hep kurtulma ümîdi ile çâreler ararlar; ama öyle demler olur ki değiştirme imkânına sâhip olunamayan dertlerle karşı karşıya kalınır. Müslümanlar, sabrederek âhirette bunun karşılığını alacağı ümîdiyle rahatlarlar! Fakat ilâhî dâvetten yüz çevirenler, sabretseler de hiçbir bir karşılık bulamazlar! O gün, onlar için bütün ümitlerin suya düştüğü gündür! O yalanladıkları gerçekle iç içedirler! Hiçbir mâzeret geçerli değildir!

❁ ❁ ❁

[47] Bkz. 2/80, 94-96,111; 3/24; 4/108

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِن يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ
اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ۚ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩﴾

62: 9 Ey iman edenler, cuma günü namaz için çağrıldığı (nız) **zaman hemen Allah'ı zikretmeye gidin. Alış verişi bırakın. Bu, bilirseniz, sizin için çok hayırlıdır.**

Günlerden Cum'a, koş Rabbinin dâvetine, kulak ver ilâhî mesaja! Bugün bayram günü, koş, şevk ve iştiyâkla yaratanınla buluşmaya... Koş, cemaat coşkusuyla kardeşinle kucaklaşmaya, dayanışmaya!

Her dînden ve herkesten farklı olarak seçilmiş bir günün ihyâsı. Hadi, ne duruyorsun, yoksa Rabbine söyleyeceğin hiçbir şeyin yok mu? Her şeyini verene hiç mi şükretmeyeceksin. Bak senin duânı bekliyor tüm arş-ı âlâ! Bugün Cum'a! Bugün şükür günü, tövbe günü, bayram günü Müslüman'a, duâ günü tüm kullara! Hadi, maddî-mânevî en güzel şekilde hazırlanarak, yaratanın için koş, en sevgili için koş, en sevilesi varlığın sevgisine koş! Hadi kulak ver bu ilâhî mesaja![48]

Cum'a: "toplanma, bir araya gelme, toplu dostluk" anlamlarına gelir. "Üç ezan ve kamet; 1. ezan dış dediğimiz ilk ezandır. Diğer iki ezan hutbeden evvel ve hutbeden sonraki ezanlardır." Ve kamet ile edâ edilen Cum'a, öğle namazı vakti içinde bir hutbeden sonra cemaatle ve cehren kılınan iki rek'ât farz-ı ayn namazdır.[49]

"Cemaatle kılınan namazın gâyesi, insanları ibâdet maksadıyla ve aynı zamanda şahsî bağların aracısız olarak kurulması için de bir araya getirmektir. Bu sûretle, cemaatle kılınan namaz menfî ferdi-

---

[48] Moral Fm. Cuma Mesajı

[49] Bkz. Sahih-i Buhari,478, 479, 495, 496. Hadisler

yet ve ayrılığa açıkça karşıdır. Hayat insanları birbirinden ayırıyor, câmi ise onları tekrar tekrar bir araya getirip kaynaştırıyor. Câmi; birlik, beraberlik, eşitlik ve iyi niyet okuludur. Namazın bu içtimâî eğilimini, bu toplumsallaştırma sürecini Cum'a namazı tamamlamaktadır. Cum'anın esas kısmını umûmiyetle siyâsî bir mesaj mâhiyetinde olan hutbe teşkil etmektedir."

Bu siyâsal katılıma iştirâk etmek için, mâzeretlerin dışında bütün işleri bırakıp bu ilâhî dâvete icâbet edilmesi farz-ı ayn bir vecîbedir. Çünkü; Cum'a hutbesinde sosyal, siyâsal, hukuksal gelişimlere, yardım, dayanışma ve dîni meselelere ışık tutan, çözüm arayan, meseleler ele alınır. Böylesine önem arz eden bir ibâdette buluşmayı sağlayan ortam, hangi dünyevî hesaplar nedeniyle ihmâl edilir.

İmâm Ahmed (r.a), Buhârî ve Tirmizî, Câbir b. Abdullah'tan (r.a) şöyle rivâyet eder: Resûlullah (a.s) Cum'a günü hutbe okurken, bâzı Müslümanların Allah'ı anmayı bırakarak ticâret kervânını karşılamaya gitmelerine binâen bu âyet inmiştir.

Her bir namaz, kulu Rabbiyle buluşturan, îmânı kuvvetlendiren, dayanışmayı sağlayan ibâdettir. Bâzen insanlar dünya işleriyle meşgul oldukları, câmiye uzak oldukları veya ihmalkârlıkları nedeniyle câmiye gitmezler. Şükürler olsun ki haftada bir defâda olsa Cum'a namazına icâbet farz kılınmış, Müslümanların bir araya gelmeleri, ilâhî mesajdan cemaat coşkusuyla yararlanıp, sosyal dayanışma duyarlılıkları pekiştirilmiştir.

Cum'a namazının farziyetini bildiren âyet, Medîne'de ve Hicretten sonraki yıllarda nâzil olmuştur.

Bir rivâyete göre: "Bir kimsenin Cum'a günü, imkân bulursa gusletmesi, misvaklanması, hoş koku sürülmesi, fenâ kokuları izâle edip cemaate katılması gerekir."[50]

---

[50] Sahih-i.Buhari, Hadis 479

Âyet-i Kerîme'nin başında yer alan "Ey îmân edenler!.." hükmü umûmî bir beyândır ve kelime-i şehâdet getiren herkesi içine alır. Cum'a namazı, kadınlara farz değil dense de müsâit şartların oluşmasında onlarında bu ibâdeti icrâ etmelerinde bir nehiy söz konusu değildir.

Cum'a namazı, ulûl-emr'e itaat şuurunu ayakta tutan ve mü'minleri kâfirlerle uzlaşmaz bir noktaya getiren ibâdetlerin başındadır. Ehl-i Sünnet'in akâid kitaplarında, imâmetin niçin zarûrî olduğu izâh edilirken, "Cum'a ve Bayram namazlarının edâsı" hükmü özellikle belirtilmiştir. Cum'a namazının edâsının şartları, mükellefin dışında arandığı için; bütün mü'minler, o şartın yerine getirilmesi için gayret sarf etmek durumundadırlar. Dolayısıyla, düşman korkusu, şiddetli yağmur, ağır hastalık, hastaya bakma vs. gibi özürlerin dışında herhangi ciddî bir sebep olmaksızın Cum'aya iştirâk edilmelidir.

Bugün, 'Cum'a namazı' diye tesmiye olunan ibâdetin, Müslümanların asıl meselelerinin istişâresindeki konumu nedir? Bizce bugün kılınan 'Cum'a namazı', maksadını gerçekleştirmekten çok uzaktadır.

Câhiliyeye tepki gösterenlerin birçoğu, maalesef câhilî davranışlar sergilerler. Cum'a namazını terk edenler diyelim ki haklılar, peki o vakitte yasak olan alışverişi neden bırakmazlar veya kendilerine hutbe okuyacak, namaz kıldıracak birini tâyin ederek neden cum'ayı edâ etmezler. Haklılık payı taşıdığını inkâr etmek ya da görmemezlikten gelmek yanlıştır. Fakat, bu iş için özel olarak araştırma yapmak imkânımız yoktur da denilemez.

Müslümanlar ister Dâru'l-İslâm'da ister Dâru'l-Harp'te ikâmet etsinler, şartlara riâyet ederek Cum'a namazını edâ edebilirler. Dolayısıyla Dâru'l-Harp'te cum'a namazı kılınmaz şeklindeki hükmü, kâfirlerin taarruzu sonucunda, kendi içlerinde cum'a imâmı seçemedikleri ve toplanamadıkları duruma hamletmek doğru olur. Ni-

tekim yukarıda bahsi geçen rivâyete göre Hz. Peygamber Medîne'ye varmadan kılınan cum'aya binâen Müslümanlar da her hâlükarda cum'ayı edâya yol aramalıdırlar.

Peygamber (a.s) câmiye girince, cemaate selâm verir; minbere çıkınca onlara döner ve ikinci bir selâmdan sonra otururdu. Bu oturuşa "Celestu'l-istiraha" denir. Bilâl ezan okumaya başlar; bitirince, Peygamber (a.s) kalkarak hamd ve senâdan sonra, vaaz ve nasîhat içerikli bir hutbe okurdu. Bir müddet oturduktan sonra tekrar kalkıp, ikinci hutbeyi de okur ve minberden inerdi. Kamet getirdikten sonra iki rekât olarak Cum'a namazını kıldırırdı.

Cum'anın olmazsa olmazı olan hutbenin, büyük bir ciddiyetle hazırlanması ve cemaat tarafından dinlenmesi gerekir. Hutbede gereksiz sözlerden, çok tekrardan sakınılmalıdır. Günün sosyal, siyâsal, ulusal gelişmelerine ışık tutan, çözüm arayan hususlar öz ve özet olarak ele alınmalıdır. Hatip, gerçeğe aykırı, dîni saptırıcı söylemlerde bulunursa, bilenlerin uygun bir dille îkaz etmeleri gerekir ki hutbeden hâsıl olacak yarar sağlansın.

Mustafa İslamoğlu: "Hutbe bir 'yaygın eğitim' yöntemidir." der. Belki de, insanlık târihinin şâhit olduğu en yaygın eğitim yöntemi budur. Çarpıcı olan, bu eğitim modelinin Cum'a namazının bir parçası olmasıdır.

Hutbe sayesinde, dünyânın dört bir köşesinde bir toplum eğitilmektedir. Teorik olarak 10 yıl cum'aya giden biri 520 ders süren bir eğitimden geçmiş demektir.

Hutbe yaygın eğitim modeliyse, bu "eğitim farzdır" anlamına gelir. Cum'a namazı, öğle namazı yerine ikâme edilir ve kadın olsun erkek olsun Cum'ayı kılan öğle namazını da eda etmiş olur. (Sırf bu sonuç bile, Cum'anın farziyeti konusundaki kadın-erkek ayrımının ne kadar kırılgan olduğunu ortaya koymaya yeter; zîra hiç bir nâfile bir mü'minin boynundan bir farzı düşüremez, eğer

düşürüyorsa o kıldığı da farzdır.) Mâzerete binâen Cum'a kılmayana da öğleyi kılmak borç olur.

Aslî namaz olan dört rekâtlık öğle namazı, yarısını Cum'a namazına yarısını da hutbeye vermiştir. Cum'a namazı iki rekâta tekâbül eden iki bölümlük hutbe ile birlikte dört rekâtlık öğle namazına karşılıktır.

Cessas, Ahkâmu'l-Kur'ân'ında Hz. Ömer'den şu sözü nakleder: "Cum'a namazı, hutbeden dolayı kısaltılmıştır." Yine aynı yerde, Ata', Mücâhid ve Tâvus gibi 2. Neslin otoriteleri hutbeye yetişemeyenin namazı dörde tamamlamaları şartını koşarlar.

Cum'a namazı, insanlığın şâhit olduğu en kapsamlı yaygın eğitim uygulamasıydı. Bu eğitimin dünyâda girmediği mekân yoktu. Üç Müslümanın birlikte yaşadığı en ücrâ yere kadar bu eğitim ulaşıyordu...

Efendimizin hutbeleri bir kuudla (oturuş) ayrılan iki kıyâmdan oluşuyordu. Âdeta iki bölümden oluşan bu hutbeler, dünya ve âhiretiyle hayatın iki yüzüne bakan iki ayna gibiydi. Birincisinin muhtevâsı insanın âhiret saadetine ilişkin, ikincisinin muhtevâsı ise insanın dünya saadetine ilişkindi. Bu yüzden efendimiz birinci hutbede vahiy ağırlıklı bir hitapta bulunuyor ve insanların mânevî dertlerine Kur'ân eczanesinden ilaçlar sunuyordu. İkinci hutbede ise onların dünyevî problemlerine eğiliyor ve yine bu problemlere vahyin eczanesinden ilaçlar sunuyordu.

Hutbede maslahat, eğitimdir. Eğitimin temeli ise şefkat ve merhamettir.

Minberler, imam-hatiplere bir peygamber emânetidir. Hz. Peygamber, kendisinden sonraki mü'minlere giysilerini ve eşyasını değil, misyonunu ve dâvâsını mîras bırakmıştır.

Ve'l-hâsıl mü'minler geçmişteki gibi mescitlerini (bu günkü deyimiyle camilerini) eski işlevselliğine kavuşturmalı ve Allah'a karşı sorumluluklarını yerine getirmelidirler.

Müslüman'lar Cum'a ve bayram namazlarını da işlevsel hâle getirmeleri için gayretlerini seferber etmelidirler... Kim, kime bu konuda engel olabilir. Engellerimiz, zaaflarımız, tembelliğimiz ve neyi nerede nasıl yapacağımızı bilmeyişimizdendir.

Bu halden kurtulmanın yolu, azîm, irâde ve sabırla ilâhî vahye yönelik çalışmalardır.

Ne mutlu dînine sâhip çıkanlara! Ne mutlu mescitlerini aslî işlevine kavuşturmak için çalışanlara![51]

❁ ❁ ❁

فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلٰوةُ فَانْتَشِرُوا فِى الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ

وَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠﴾

62: 10 Artık o namazı kılınca yer (yüzün)**e dağılın, Allah'ın fazlından** (nasıp) **arayın. Allah'ı çok zikredin. Ta ki umduğunuza kavuşasınız.**

Akla, düşünerek yön verenler; önemli, öncelikli olana önce vakit ayırırlar. Sâhibini zikre, maddî-mânevî hayırlara kavuşturan, şerden uzaklaştıran namazın, zamanında edâ edilmesi huşûa en uygun olanıdır.

Haftanın bir gününde, Cum'a vaktinde Rabbin bu özel dâvetine icâbet ederek, cemaatin üzerine indireceği rahmetten nasîbini almaya koşmalıdır Müslüman. Sonrasında meşrû dâireler içerisinde istediği çalışmaları yapabilir. Namaz, insanı mânevî anlamda motive ettiğinden, sonraki işler içinde güç bahşeder. Hayâtını namaza göre planlayanlar, zamânın bereketini yakalarlar...

❁ ❁ ❁

[51] Bkz. 29/69; 57/28 ve Şamil İslam Ansiklopedisi.

وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انْفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا ۚ قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ

خَيْرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِ ۚ وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١١﴾

62: 11 Onlar bir ticâret, yahut bir oyun, bir eğlence gördükleri zaman ona yönelip dağıldılar. Seni ayakta bıraktılar. De ki: "Allah nezdindeki (sevap, müminler için) **eğlenceden de, ticaretten de hayırlıdır. Allah, rızık verenlerin en hayırlısıdır.**

Bu âyet ile idrâkten uzak, gaflet ve cehâlet içerisinde olanlara tavır alınıyor. Yoksa hiçbir şuurlu Müslüman, Rabbinin rızâsını kazanmayı dünyevî zevklere değiştirmez. Çünkü, Allah'ın rızâsını kazanarak elde edilecek nîmetler, hiçbir dünyevî nîmetle kıyaslanamaz.

Bir anlık zaaf, gaflet ve içsel dürtüler, istekleri daha hayırlı olanın önüne geçirebilir? Ama bu hal ârızîdir.

Ey îmân edenler! Allah'ın size ihsân ettiği gibi siz de ihsânda bulunarak o gün için hazırlanın! Size neyi emretmişse onu yapın. Neyi yasak kılmışsa ondan sakının. Rabbinizi bu şekilde tespih ederek en hayırlı rızıklara erin!

"Yeryüzüne dağılın." Maddî-mânevî Allah'ın fazlından rızkınızı arayın. Allah'ın yüce dîniyle yücelmek için, Allah'ın âyetlerini siyâsetinize, ekonominize, eğitiminize, hukûkunuza, topyekun hayâtınıza hâkim kılın. Dünyânızı karartanlarla, hayâtınıza ambargo koyanlarla, günahları teşvik edenlerle mücâdele edin. Cum'a namazında aldığınız mesajı namaz sonrası hayâtınızda uygulamayı unutmayın! Hayâtınızın her karesinde yüzünüz Allah'a dönük yaşayın.

İslamoğlu bu âyeti: "İnsan eylemlerinin tümü üç amaca nispet edilebilir: Hayır, yarar/çıkar, haz. Âyette birincisini eğitim, ikincisini ticaret, üçüncüsünü eğlence temsil eder. Âyet zımnen, "hayrı

terk ederek yarar ve hazza koşarsanız, yarar ve haz hayırsızlaşır" mesajını vermektedir."[52]

Sûre, Allah'ı tespih ile başlayıp rızkın en hayırlılarını ikrâm edeceğini bildirerek son buldu.

Yâ Rabbî! Bizleri Cum'a ile cem eyle, Namaz ile mi'râca erdir. Ayaklarımızı istikâmet üzere sâbit kıl.

[52] Mustafa İslamoğlu, Nuzûl Sırasına Göre Hayat Kitabı: Kur'ân, Cuma Sûresi, 17. dipnot.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

MÜNÂFİKÛN SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Birinci âyette, münâfıkların davranışlarından söz ettiği için bu adı almıştır. 11 âyettir.

"Nefeqa" fiilinin ism-i fâili olan "münâfiqûn" ifâdesi, harcamak anlamına gelir. Cümledeki yerine göre zekât verme, yardımda bulunma mânâlarını ifâde ettiği gibi; Müslüman olmadığı halde Müslüman görünmek anlamına da gelir.

Münâfık; İslâm toplumu içerisinde menfaati îcabı kendini Müslüman göstererek Allah'a, Resûlüne ve mü'minlere düşmanlığını gizleyen kimsedir. Yalancı, fitne-fesat çıkaran, arkadan vuran, nerde bir çıkar varsa orada olan, bedel ödemesi gereken yerde sorumluluklardan kaçan, korkak, nabza göre şerbet veren, cimri, ahlâk dışı davranışlara teşebbüs eden bu kişiler, insanlık nâmına

olan değerlerini sıfırlamış olduklarından, âhirette kâfirlerden daha kötü muâmeleye tâbi tutulacaklardır.

❀ ❀ ❀

إِذَا جَآءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ
لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ ﴿١﴾ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً
فَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢﴾

63: 1 Münafıklar sana geldiği zaman "Şahadet ederiz ki sen muhakkak ve mutlak Allahın peygamberisin" dediler. Allah da bilir ki sen elbette ve elbette Onun peygamberisin. Allah, o münafıkların hiç şüphesiz yalancılar olduğunu da biliyor.

63: 2 Onlar yeminlerini bir kalkan edindiler ve Allahın yolundan saptılar. Hakikat, onların yaptıkları şeyler ne kötüdür!

Bu âyetler, belirli bir hâdise üzerine nâzil olmuştur. Ancak, bu hâdise zikredilmeden önce, o dönemde Medîne'deki münâfıkların târihine bir göz atılmasında fayda vardır. Çünkü; söz konusu hâdise bir tesâdüf eseri vukû bulmamıştır. Bilakis; zincirleme hâdiseler vardır ve bu, onların son halkasıdır.

Hz. Peygamber, Medîne'ye gelmeden önce, Evs ve Hazreç kabîleleri kendi aralarında yaptıkları savaşlar dolayısıyla oldukça yıpranmışlardı. Bu savaşlara son vermek için Hazreç kabilesinin reisi Abdullah ibn Ubey idâresinde birleşmeye karar verdiler. Hatta bu liderin, tâcı dahi hazırlanmıştı.

Böyle bir atmosferde Medîne'nin ileri gelenlerinden bâzıları Müslüman olmaya başlamışlardı. Hicretten önce Akabe Biatı esnasında, Hz. Peygamber Medîne'ye gelmesi için dâvet edildiğinde, Hz. Abbas bin Ubâde, Abdullah bin Ubey'inde biat etmesini iste-

mişti. Hz. Peygamber, hicret edip Medîne'ye geldiğinde İslâm, hemen hemen her eve girmiş bulunmaktaydı. Abdullah ibn Ubey, çâresizliğinden ve kabîlesinin kendisine olan güvenini kaybetmek istemediğinden, inanmadığı halde Müslüman olmaktan başka çıkar yol bulamamıştı. Bu iki kabîlenin ileri gelenlerinden bazı kimseler, kalplerinde haset ateşi yansa da İslâm'a girmiş göründüler. Özellikle, Abdullah ibn Ubey, bu işe en çok üzülenlerdendi. Çünkü; Hz. Peygamberin Medîne'ye gelişi onun kral olmasını engellemişti. Buna rağmen, inandırıcı olması için, Resûlullah'a, 'sen, bize Allah'ın gönderdiği en büyük nîmetsin, imamımızsın' gibi iltifatlarda bulunuyor, ama arka planda oyunlarını, tuzaklarını kurmak için uygun fırsatları gözetiyordu. Kur'ân, onların nasıl yalancı, sözü başka, işi başka, arkadan vuran kimseler olduğunu anlatır.

Allah'tan bir şey gizlenmeyeceğini idrâk edemeyen bu aklı küt kimseler; aslında söylediklerinin doğru olmadığını bilen, başkalarını aldatmaya çalışırken, kendileri aldanan budalalardır.

Münâfıklar daha çok Müslümanların güçlü oldukları dönemlerde türerler. Müslümanların yanında yer alarak, çıkar elde etmeye çalışırlarken, gelecek tehlikeleri engellemek için, en olumlu sözleri kullanır ve en sevimli maskelerini takarlar.

Kâfirler, Müslümanları yok etmek, İslâm dînini yeryüzünden kaldırmak için Müslümanların arasından satın aldıkları uşakları vâsıtasıyla ümmeti birbirine düşürerek kırdırmaya çalışırlar. Münâfıklar son derece tehlikeli düşmandırlar. Fırsat buldukları an yapamayacakları fenâlık yoktur.[53]

Yalan, riyâ, yalan yere yemîn münâfıklara özgü has vasıflar olsa da câhil, çıkar düşkünü, korkak kimselerin de içerisine düştükleri/düşecekleri çirkin bir durumdur. Bu nedenle denilmiştir ki, her yalancı münâfık olmayabilir ama her münâfık mutlaka yalancıdır.

---

[53] Bkz. 2/8; 4/145; 5/41; 9/56, 67, 68, 74

"Câhilî düzenin temeli, yalan üzere binâ edildiğinden, yapılan çalışmalar da hep câhilî kültüre dayalıdır. Öyle bir idâre sistemidir ki, müntesipleri her şeyi dünya değerlerine göre ele alıyor; doğruluğun karın doyurmadığını: "Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar" sözüyle zihinlere nakşederek yalan söylemeye teşvik ediyor. Böylesi toplumlarda kişiler arası güven ve saygınlık öylesine sarsılmıştır ki; "bu devirde babanda olsa güvenmeyeceksin" noktasına gelinmiştir.

"Yalan yere yemîn büyük günahların arasındadır." Allah'ı yemîninde şâhit göstererek insanları kandırmaya çalışanlar, O'nun mukaddes adını istismar ederek zulüm işleyen zâlimlerdir. Unutulmasın ki Âdem ve Havvâ'yı, şeytan, Allah adına kandırmıştı.[54]

Dînimizce üç yerde yalan söylemeye izin verilmiştir:

1) Zulüm ve haksızlığa uğramış birinin can, mal ve şerefini korumak için,

2) Dargın olanların arasını bulup barıştırmak için,

3) harpte düşmanı yenmek için.

Bu da; bâriz bir yalandan uzak, siyâset yüklü sözlerle olmalıdır. Aksi takdirde yalan belki de daha kötü netîceler doğurabilir.[55]

❁ ❁ ❁

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٣﴾

63: 3 Bu (kötü amelleri şundandır:) **Çünkü onlar** (zahiren) **iman ettiler.** (Fakat) **sonra** (kalpleriyle) **kâfir oldular. Bu yüzden kalplerinin üstüne** (küfür) **mühr** (ü) **basıldı. Onun için onlar** (imanın hakikatini) **anlamazlar.**

Hem şehâdet getirecek, hem İslâm'a girenler gibi davranacak, hem de küfre maşalık ederek İslâm ve Müslümanların aleyhine

---

[54] Bkz. 58/14, 16, 19

[55] Bkz. 12/17, 70, 74

ajanlık ederek içerden yıkmaya çalışacak! Bu çok çirkin, hâince bir davranıştır. Bu hâinleri, her şeye gücü yeten Allah, cezâ olarak ilâhî rahmetten mahrûm bırakıp, lânete mûcib kalacaklarını bildiriyor; bu çirkin, acımasız, rezilce işlerden vazgeçmeleri için uyarıyor. Bu lânet, kalplerine vurulan bu mühür, elleri ile başlarına getirdikleri cezâdır. Bir insan için Allah'ın gazâbına mâruz kalmaktan, daha büyük bir bahtsızlık olabilir mi? [56]

❁ ❁ ❁

وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ ۖ وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ ۖ كَأَنَّهُمْ
خُشُبٌ مُسَنَّدَةٌ ۖ يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ ۖ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ ۖ
قَاتَلَهُمُ اللَّهُ ۚ أَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ﴿٤﴾

63: 4 Onları gördüğün zaman gövdeleri (kalıpları, kıyafetleri belki) **hoşuna gider. Eğer söylerlerse sözlerini dinlersin.** (Hâlbuki) **onlar** (çubuklu Yemen kumaşı) **giydirilmiş** (kocaman) **odunlar gibidir. Her gürültüyü kendi aleyhlerinde sanırlar.** (Asıl) **düşman onlardır. O halde onlardan sakın. Allah gebertsin onları. Nasıl olup da** (Haktan) **döndürülüyorlar?**

Bunlar, görünüş îtibâri ile göz dolduran, modern, centilmen, edebî sözler sarf eden, insancıl görünen kişilerdir. Söylemleri sloganik, demagojik ve esnektir. Düşünmeyen, doğruları idrâkten mahrûm, aklı kıt olan, ayak takımı kimseler ise onlar gibi olmaya özen gösterirler.[57]

Bu tiplerin, insanlığa ve İslâm'a zararları çok büyük olmuştur. Her şeyin içyüzünü bilen Allah, onların korkak, giydirilmiş odunlar

---

[56] Bkz. 2/88, 159, 161; 11/18; 24/8, 9; 9/77
[57] Bkz. 2/205, 206

gibi olduğunu ve doğruya, hakka dâir kendilerini kurtaracak amellerinin olmadığını; bir kütük gibi ateşe atılacaklarını haber vermiştir.[58]

❁ ❁ ❁

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّوْا رُءُوسَهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٥﴾

63: 5 Onlara "Gelin, Allah'ın peygamberi sizin için istiğfar ediversin" denildiği zaman başlarını çevirdiler. Gördün ki onlar (özür dilemeyi bile) **kibirlerine yedirememeyerek hâlâ yüz döndürüyorlar.**

Münâfıklardan Abdullah İbn Ubey, Peygamber ve Müslümanlar arasında çok çirkin sözler sarf ederek büyük zararlar verip, acılar çektirmiştir. Bu tutumları açığa çıkınca yakınları Abdullah ibn Ubey'e, Resûlullahtan özür dilemesini teklif edince, Abdullah ibn Ubey: "Îmân etmemi istediniz, îmân ettim. Malımın zekâtını vermemi söylediniz, zekâtı verdim. Geriye bir Muhammed'e secde etmediğim kaldı" diyerek yapılan teklifi reddedip onlardan yüz çevirdi. Bu âyet, bu adamların gerçek yüzünü ortaya çıkarıyor.

Algılarını kibir ve kinle örtenler, tevâzu ve erdemin bahşettiği duyarlılıktan uzaklaştıkları için, kolay kolay kusurlarını kabûle yanaşmazlar. Yanaşsalar bile, özürleri kabahatlerinden daha büyük, hem suçlu hem güçlü, hem kel hem bodur, ukalâca tavırlar sergilerler. Çünkü onların Allah'a verecekleri hesapları, insanlara karşı edep ve vefâ duyguları hep zıddıyla işler.

Oysa Allah, ne kadar zâlim, ne kadar fâsık olursa olsun, tövbe edip kendilerini düzeltenleri bağışlar ve onları İslâm ile şereflendi-

[58] Bkz. 2/204, 205; 9/57, 64, 127; 33/19

rip, İslâm câmiâsındaki şerefli kullarının erdiği erdeme kavuşturur.[59]

❀ ❀ ❀

سَوَآءٌ عَلَيْهِمْ اَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ اَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ ؕ لَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَهُمْ ؕ اِنَّ
اللّٰهَ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْفَاسِقِيْنَ ﴿٦﴾ هُمُ الَّذِيْنَ يَقُوْلُوْنَ لَا تُنْفِقُوْا عَلٰى
مَنْ عِنْدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ حَتّٰى يَنْفَضُّوْا ؕ وَلِلّٰهِ خَزَآئِنُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ
وَلٰكِنَّ الْمُنٰفِقِيْنَ لَا يَفْقَهُوْنَ ﴿٧﴾ يَقُوْلُوْنَ لَئِنْ رَّجَعْنَاۤ اِلَى الْمَدِيْنَةِ
لَيُخْرِجَنَّ الْاَعَزُّ مِنْهَا الْاَذَلَّ ؕ وَلِلّٰهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُوْلِهٖ وَلِلْمُؤْمِنِيْنَ وَلٰكِنَّ
الْمُنٰفِقِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿٨﴾

63: 6 Onlar için ha istiğfar etmişsin, ha onlara istiğfar etmemişsin, haklarında birdir. Allah onları katiyen yarlığamaz. Şüphe yok ki Allah faasıklar güruhuna (tövbe etmedikçe) **hidayet etmez.**

63: 7 Onlar öyle kimselerdir ki "Allah'ın peygamberi nezdinde bulunan kimseleri beslemeyin. Ta ki dağılıp gitsinler" diyorlardı. Hâlbuki göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır. Fakat o münafıklar ince anlamazlar.

63: 8 Onlar "Eğer Medine'ye dönersek, andolsun, en şerefli ve kuvvetli olan(ımız) **oradan en hakir** (ve zaîf) **olanı muhakkak çıkaracaktır" diyorlardı. Hâlbuki şeref, kuvvet ve galibiyet**

---

[59] Bkz. 39/53-55

Allah'ındır, peygamberinindir, müminlerindir. Fakat münafıklar (bunu) **bilmezler.**

Rivâyetlere göre Resûlullah (a.s) "Benî Mustalik" seferinde iken "Müreysi" suyunun başında Hz. Ömer'in hizmetçisi ile münâfıkların reisinin(Abdullah ibn Ubey) dostu arasında bir kavga çıkmış, durumu haber alan (Abdullah ibn Ubey), 8. âyette beyân buyrulduğu üzere, ağır hakâretler ederek muhâcirlere yardım edilmemesi hakkında yemîn etmişti. (Zeyd b. Erkam) keyfiyeti Resûlullaha (a.s) haber verdi. Hz. Ömer'de orada idi, dedi ki: "Bana izin ver yâ Resûlullah, şu münâfığın boynunu vurayım" Fakat Resûlullah (a.s) "Muhammed ashâbını öldürtüyor dedirtmem" buyurdu. Sonra Abdullah İbn Ubey'i çağırıp "Şöyle şöyle dediğini işittim. Doğru mudur?" diye sorunca münâfık "Sana kitabı indiren Allah'a yemîn ederim ki ben böyle bir şey söylemedim. (Zeyd) muhakkak yalan söylemiş" cevâbını verdi. Orada bulunanlar da Zeyd'in yanlış anlamış olması ihtimâlini öne sürdüler. Zeyd (r.a) bundan fevkalâde müteessir olmuştu. Cenâb-ı Hak, bu âyetlerle hakîkati açıkladı. Resûl-i Ekrem, Zeyd'e hitâben: "Allah senin doğruluğunu te'yid, münâfıkları tekzîb etti" buyurdu. İşte bu sûretle, İbn Ubey'in yalan söylediği ve yalan yere yemîn ettiği ortaya çıkınca, ona, "senin aleyhinde şöyle şöyle âyetler nâzil oldu. Bâri hemen Resûlullaha git de senin günahının bağışlanmasını Allah'dan niyâz ediversin" diyenler olduysa da, o, başını çevirerek böyle bir şeye yanaşmadı. Aradan çok zaman geçmemişti ki Abdullah İbn Ubey çetin bir hastalığa tutulup öldü."[60]

Evet, izzet ve şeref, doğrulukta, tevâzuda, ihsânda; zillet ise yalanda, kibirde, hodbinliktedir. İzzet ilmî haysiyette; zillet ise korkaklıktadır. İzzet afta; zillet, kin ve intikamdadır. İzzet, ahde vefâda; zillet ise ahde vefâsızlıktadır. İzzet, hak ile haklı olmak;

---

[60] Bkz. 2/206; Hasan Basri Çantay meali

zillet ise dünyevî maksatlar için maddeye kul olup, şahsiyeti ayaklar altına almaktır. İzzet insanın kendi gerçek yerini bilmesiyse; zillet insanın kendini, konumunu bilmemesidir. İzzet ve şeref, Allah'a ittibâ etmekte; zillet ise şeytana kul olmaktadır.[61]

❁ ❁ ❁

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَٰلُكُمْ وَلَآ أَوْلَٰدُكُمْ عَن ذِكْرِ ٱللَّهِ ۚ وَمَن

يَفْعَلْ ذَٰلِكَ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْخَٰسِرُونَ ﴿٩﴾

63: 9 Ey iman edenler, sizi ne mallarınız, ne evlatlarınız Allah'ın zikrinden alıkoymasın. Kim bunu yaparsa işte onlar hüsrana uğrayanların ta kendileridir.

Münâfıklar, kendilerini üstün ve güçlü gördükleri için, kibirden kasılarak itici ve hâin yapılarıyla, dünya sanki kendilerinin, rızkı sanki kendileri bahşediyorlarmış gibi hareket ediyorlar. Müslümanları hâkir görüp, onları Medîne'den çıkaracaklarını hayal ediyorlar ve şâyiâlarını yayarak yıpratmak istiyorlar. Allah ise, mü'minlerine hem uyarı, hem de teselli vererek üstünlük ve şerefin kendilerinde olduğunu, bu nedenle dünyâlık arzulara dalarak değerlerinden ödün vermemelerini tembihliyor.

Kim, âhireti verip de dünyâ hayâtına tamah ederse, asıl o zaman îmânın bahşettiği değerlerden mahrûm kalıp, ziyâna uğrayanlardan olur.[62]

❁ ❁ ❁

---

[61] Bkz. 35/10

[62] Bkz. 2/206, 207; 9/24

وَاَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَأْتِيَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ
لَوْلَآ اَخَّرْتَنِيٓ اِلٰٓى اَجَلٍ قَرِيبٍ فَاَصَّدَّقَ وَاَكُنْ مِنَ الصّٰلِحِينَ ﴿١٠﴾ وَلَنْ
يُؤَخِّرَ اللّٰهُ نَفْسًا اِذَا جَآءَ اَجَلُهَا وَاللّٰهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١١﴾

63: 10 Herhangi birinize ölüm gelip de "Ey Rabbim, beni yakın bir müddete kadar geciktirseydin de sadaka verip dursaydım, iyi adamlardan olsaydım" diyeceğinden evvel size rızk olarak verdiğimizden (Allah yolunda) **harcayın.**

63: 11 Hâlbuki Allah hiçbir kimseyi, eceli gelince, asla geri bırakmaz. Allah, ne yaparsanız, hakkiyle haberdardır.

Îmân edenler, ölümün geri çevrilmediğinin idrâkiyle, sâhip olacaklarının âhirette faydası varsa sâhip olurlar. Mallarını, evlatlarını şükre vesîle kılmaya çalışırlar. Bu şuur, onları, dünyâda izzetli bir yaşam sürdürmeye sevk ettiği gibi, ölümde onlara ebedî saadeti kazandıran zafer olacaktır.

O mü'minler ki, çalışır, Rabblerinin nîmetlerinden en güzel şekilde yararlanır ve gerektiği yerde infâk ederek, yeryüzünde maslahatı temin edecek her türlü hayrın öncülüğünde bulunurlar. Münkirler ise emelleri uğruna her türlü sinsî propagandalarla fitne ve fesâdın içerisinde olmaktan sakınmazlar.

Ey îmân edenler! Sizde, münkirlerdeki zulmü görün ve değerlerinize sarılın. Onlar gibi hevânızın arkasından sürüklenerek, dünyâlıklar elde etmek için dünyânızı mâmur, âhiretinizi mutlu edecek sorumluluklarınızı ihmâl etmeyin. İş ve davranışlarınızda mu'tedil olun. Unutmayın ki her ümmetin bir eceli vardır. Sanmayın ki onlar hep böyle güçlü olacak, sizler ezileceksiniz. Sabır ve

sebât ile ilerleyin. Her can ölümü tadacaktır. O gün siz gülerken, onlar kahrolacaktır.[63]

Sûre, kâfir ve münâfıkların, hevâlarından kaynaklanan hâin durumlarını kendilerine yakışır tablolarla resmederken; mü'minlerin de ideâl olan örnek davranışlarından bahsederek bitiyor.

Allah, hayâtın gerçek anlamını unutmadan, ölüm gelinceye kadar Müslüman'ca yaşamayı bizlere nasîp etsin! Yâ Rabbî! Sen'in bizden istediklerini, bizi azîz kılacak emirlerini yerine getirmek için Sen'den yardım istiyoruz.

[63] Bkz. 57/20; 62/8

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

TEĞABUN SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını 9. âyette geçen 'aldanma-aldatma, kâr-zarar, gaflet' anlamlarına gelen "Teğâbun" kelimesinden almıştır. 18 âyettir.

❁ ❁ ❁

يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۖ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ ۖ وَهُوَ
عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾ هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ
مُؤْمِنٌ ۗ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢﴾ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ
وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ ۖ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿٣﴾

64:1 Göklerde ne var, yerde ne varsa (hepsi) **Allah'ı tespih** (ve tenzih) **etmektedir. Mülk Onun, hamd Onun, O, her şey'e hakkiyle kadirdir.**

64:2 O, sizi yaratandır. Böyle iken kiminiz kâfir (oluyor), **kiminiz mümin. Allah ne yaparsanız, hakkiyle görendir.**

64:3 Gökleri ve yeri, hakk (-u adl) **in ikamesine sebep olarak, O yarattı, size suret verdi, hem suretlerinizi de güzel yaptı. Dönüş ancak O'nadır.**

Allah, Kitâb-ı Kerîm'de yaratılış gerçeğine sık sık dikkatleri çekiyor. Ey insanoğlu! Akleder, düşünürsen, hiçbir şeyin tesâdüf olmadığını, bu muazzam kâinatın işleyişini, bir damla sudan meydana gelen o muazzam varlığını keşfedersin. Kâinatı çözen, keşfeden, maslahat doğrultusunda idâre etme kâbiliyetine sahip olan, akıl, irâde ve duygularla donatılmış, hayır ve şerle sınanarak imtihâna tâbi tutulan sensin. Verilen değeri koruman için, aranızdan seçilen elçilerle doğru yolun gösterildiği, şükür veya nankörlük etme serbestisine sâhip olan tek varlık da yine sensin! Geldiği âlemden tekrar geldiği âleme dönüp, hesap verecek olan da yine sensin![64]

❁ ❁ ❁

يَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ۗ وَاللّٰهُ
عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٤﴾ اَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَؤُا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ فَذَاقُوا
وَبَالَ اَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴿٥﴾ ذٰلِكَ بِاَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ

[64] Bkz. 2/21-23; 39/7; 40/59, 64; 76/3; 91/7-8

بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُوٓا اَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا فَكَفَرُوا وَتَوَلَّوْا وَّاسْتَغْنَى اللّٰهُ ۭ وَاللّٰهُ غَنِيٌّ

حَمِيْدٌ ۝٦

64:4 Göklerde ve yerde ne varsa bilir. Ne gizler, ne açıklarsanız onları da bilir. Allah göğüslerin içinde olan her gizliyi bile hakkiyle bilicidir.

64:5 Bundan evvel küfredip de işlerinin ağırlığını (dünyada, çekip) **tadanların haber** (ler) **i gelmedi mi size? Onlara** (âhirette de) **elem verici azap vardır.**

64:6 Bu, şu hakikat yüzündendir: Peygamberleri onlara apaçık mucizeler getiriyorlardı da onlar "Bizi insan mı doğru yola götürecekmiş?" demişlerdi. Bu suretle küfretmişler, arka dönmüşlerdi. Allah ise hiçbir şey'e muhtaç olmadığını göstermişti. Allah her şeyden müstağnidir, her hamde layıktır.

"Her gürültüyü aleyhlerine sanmalarına", "kalplerinde olanın bir âyetin gelmesiyle açığa çıkmasından korkmalarına"[65] rağmen hâlâ, "bir insan mı bize yol gösterecekmiş" diyerek ilâhî dâvetten yüz çeviriyorlar. Yüz çevirenler, geçmiş kavimlerin helâkı ve ölüm sonrası elîm azâp ile bir kez daha uyarılıyorlar.

❁ ❁ ❁

زَعَمَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْٓا اَنْ لَّنْ يُّبْعَثُوْا ۭ قُلْ بَلٰى وَرَبِّيْ لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا

عَمِلْتُمْ ۭ وَذٰلِكَ عَلَي اللّٰهِ يَسِيْرٌ ۝٧ فَاٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ وَالنُّوْرِ الَّذِيْٓ

اَنْزَلْنَا ۭ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ ۝٨

---

[65] Bkz. 9/64, 127;

64:7 O küfredenler de öldükten sonra katiyyen diriltilmeyeceklerini (bir hakikat gibi cahilane) **iddia etti** (ler). **De ki: "Hayır** (öyle değil), **Rabbime andolsun ki siz mutlaka diriltileceksiniz. Sonra da yaptığınız şeyler behemehal size haber verilecektir. Bu da Allah'a göre kolaydır."**

64:8 O halde Allah'a, Onun peygamberlerine ve indirdiğimiz O nura iman edin. Allah, hakkiyle haberdardır.

Ey münkirler! Gerçekten dirilmeyecekseniz ölmeyin de! Eğer gerçekten dirilmemeye gücünüz yetecekse, dünyânın akışını emellerinize göre değiştirin; sulta ve irâdenizle karşı durun! Ama bilin ki sizler inkâr etseniz de varlığı inşâ eden Allah, yeniden diriltmeye, huzûrunda toplayıp hesâba çekmeye de kâdirdir.

Ey münkirler! Îmân doğrultusunda, insanca yaşamanıza ışık tutan ilâhî dâvete kulak verirseniz, hayrınıza ve şerrinize olan şeyleri idrâk eder, kurtuluşa erişirsiniz. Hâlâ akledip düşünmeyecek misiniz? [66]

❁ ❁ ❁

يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذٰلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ ۗ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ وَيَعْمَلْ

صَالِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۚ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٩﴾

64:9 (Evet,"yaptığınız şeyler mutlaka size haber verilecektir") **O günde ki** (Allah) **o toplama günü için hepinizi bir araya getirecek. İşte bu, aldanma günüdür. Kim Allah'a iman eder, iyi amel** (ve hareket) **de de bulunursa, O, bunun kötülüklerini örter, onu altlarından ırmaklar akan cennetlere- kendileri içle-**

---

[66] Bkz. 17/ 41; 23/68; 29/63; 46/10; 47/24

rinde ebedî, sermedi kalıcı olmak üzere - sokar. İşte büyük kurtuluş (ve saadet) **budur.**

Ey münkirler! O gün, sakladığınız bütün kusurlarınız açığa çıkacak ve sizi hüsrâna uğratacaktır. O gün, kaçacak bir yer, kusurlarınızı örten bir perde olmayacaktır. O gün, mahcûbiyet ve pişmanlığın hiçbir faydası olmayacak, keyfî hayatın sürüklediği elîm azâba mâruz kalınacaktır.[67]

O gün, mü'minlerin, kusurları örtülecek ve yaptıklarının daha güzeliyle mükâfatlandırılacaklardır. Çünkü mü'minler, Allah'a itaat ederler, zaaf, gaflet ve herhangi bir nedenden dolayı içerisine düşmüş oldukları günah ve kusurlarından dolayı pişmanlıkla Rabblerine ilticâ edip, bağışlanma dilerler. Allah da onların kusurlarını 'Settâr' ismiyle örter, 'Gafûr' ismiyle bağışlar.[68]

❁ ❁ ❁

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا ۖ
وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٠﴾ مَا أَصَابَ مِن مُّصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ۗ وَمَن يُؤْمِنْ
بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ ۚ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١﴾

64:10 O küfredenler (e), **ayetlerimizi yalan sayanlar** (a gelince:) **Onlar da ateşin- içinde ebedî kalıcı olarak- yaranıdırlar. O ne kötü gidiş yeridir!..**

64:11 Allah'ın izni olmayınca hiçbir musibet (gelip) **çatmaz. Kim Allah'a iman ederse** (Allah) **onun kalbini doğruya götürür. Allah her şey'i hakkiyle bilendir.**

---

[67] Bkz. 14/46-48; 39/43
[68] Bkz. 29/7; 39/35; 45/30-31; 53/32

Ey insanlar! Hayat, yer yer göstermektedir ki, güç ve sulta sahipleri kendilerine isâbet eden zararları ne def edebiliyor, ne de her istediğine istediği gibi sâhip olabiliyor. Bu, olaylar üzerinde insanın irâdesinin bir önemi yoktur anlamına gelmez. Elbette tabiat ve olaylar, insanın irâdesiyle, davranışlarıyla yön bulur. Allah'ın mutlak irâdesindeki hayra da şerre de insanlar, cüz'î irâdeleri ile karar verirler ve yaptıkları ile hesâba çekilir, ona göre karşılığını alırlar.[69]

Bu husûsu açıklayan birçok âyet-i kerîmeden anladığımız; îmân etmeye niyetli, eğilimli, yönelimli olan insan, îmânı murâd eden insandır. Îmânın hediyesi, hidâyettir. İlginçtir, hidâyet, hediye ile aynı köktendir. Ve Allah'ın, mü'minlere ihlâslarının hediyesidir."[70]

Fıtrata hitâp eden, sâhibini selâmete erdiren vahyi duymazlıktan gelip, hevâ doğrultusunda yaşayanlar, ateşe doğru yol almaktadırlar. Onlar, bu musîbeti hak etmişlerdir. Allah, irâdesini kötü kullananları, o gün, mâruz kalacakları azâptan hiçbir gücün kurtaramayacağını haber veriyor.[71]

Hayrın da şerrin de Allah'ın mutlak irâde ve kudretinden bağımsız olmadığına, O'nun bilgisi dışında kalmayacağına, lâkin kulları için yalnız hayra râzı olduğuna, kulun başına (ebedî mutluluğuna zarar veren) bir kötülük gelmişse, bunun kendi yanlış davranışından kaynaklandığına inanmak esastır. Ayrıca samîmi bir mü'min, kendi kusûru olmadan başına gelen felâket ve sıkıntıların da imtihânla ilgili olduğuna ve sabırla karşıladığında ecir alacağına inanır.

Dünya, imtihân âlemidir. Mü'minlere düşen ise hayır olanın elde edilmesi, şer olanın da yok edilmesi için çalışıp gayret etmek,

---

[69] Bkz. 3/86; 17/15; 19/76; 57/9

[70] Metin Önal Mengüşoğlu, Düşünmek Farzdır. Sır. Yay. Sh.59.İst. 2006

[71] Bkz. 4/173; 44/41

sonra da Allah'a tevekkül etmektir. Netîcenin elde edilmesi ise ancak Allah'ın kazâ ve kaderiyle olacaktır.[72]

❀ ❀ ❀

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ ۚ فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَاغُ

الْمُبِينُ ﴿١٢﴾ اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۚ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٣﴾

64:12 Allah'a itaat edin. Peygambere itaat edin. Eğer yüz çevirirseniz peygamberimizin üstüne düşen (vazife) **ancak apaçık bir tebliğdir.**

64:13 Allah odur ki kendisinden başka hiçbir tanrı yoktur. Onun için, iman edenler ancak Allaha güvenip dayansın (lar).

Bu âyetlerden de anlıyoruz ki Allah, insanın dünyâyı îmâr edebilmesi için uyulması gereken kurallar, kânunlar ve hükümler indirmiştir. Yani haramları, helalleri, faydalı ve zararlı olanları açıklamıştır. O bakımdan, nerede bulunduğunu, nereye gideceğini, yaratılışının hikmetini bilen kimseler, hayat kânunlarına ve ilâhî hükümlere uyarak Rabblerinin vaad ettiği rahmete nâil olurlar.

Mü'minler, her şeyin bir hikmetle meydana geldiğini bildiklerinden, en kötü durumlarda bile sabırla Rabblerine sığınarak, dayanarak istikâmet üzere yollarına devâm etmeye gayret ederler.

Mutlak irâde sâhibi olan Allah, hidâyete icâbet edip etmemeyi insanların tercihine bırakmıştır. Kim vicdân ve aklını selîm olarak kullanır, vahye kulak verip kalbini İslâm'a açarsa, Allah da onun hidâyetini artırır ve onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. Kim de yüz çevirirse dalâlet içerisinde kalır. Allah, dileyeni dilediğine

---

[72] Bkz. 2/155-157; 33/17; 42/30, 31

erdirir. Hidâyet ve dalâletin yasası budur. Elçiye düşen hidâyete dâvet etmektir.[73]

❀ ❀ ❀

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِنَّ مِنْ أَزْوَٰجِكُمْ وَأَوْلَٰدِكُمْ عَدُوًّا لَّكُمْ فَٱحْذَرُوهُمْ ۚ وَإِن تَعْفُوا۟ وَتَصْفَحُوا۟ وَتَغْفِرُوا۟ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٤﴾ إِنَّمَآ أَمْوَٰلُكُمْ وَأَوْلَٰدُكُمْ فِتْنَةٌ ۚ وَٱللَّهُ عِندَهُۥٓ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾

64:14Ey iman edenler, eşlerinizin, evlatlarınızın içinde hakikaten size düşman (olanlar) **da vardır. O halde onlardan sakının.** (Bununla beraber) **affeder, kusurlarını başlarına kakmaz, örterseniz şüphesiz Allah çok yarlığayıcı, çok esirgeyicidir.**

64:15 Mallarınız da, evlatlarınız da sizin için ancak bir imtihandır. Allah ise, büyük mükâfat Onun nezdindedir.

İmtihân çeşitleri, hayâtın tamamını kuşatacak derecede geniştir. İnsanlar birbirleriyle de sınanmaktadırlar. Ancak daha çok insanı aslî görevlerinden alıkoyan, daha önemli işlerine ve hareketlerine engel olan; mallar ve çocuklardır.

Dâvetin ilk yıllarında kendisi îmân etmiş ama ailesi îmân etmemiş olanlar, ailelerinden ciddî zulümler görüyorlardı. Allah, bu tür engellere takılmamaları, zaaflarına mağlup olmamaları husûsunda onları uyarıyor. Zîrâ zaaflara kapılarak hayırlı işler yapmayı bırakmak veya ertelemek hayâtı daha da zorlaştırır. Çünkü yapılacak hayırlı işleri engelleyenler, şuurdan yoksun olduklarından dünyevî endişeler taşırlar.[74]

---

[73] Bkz. 24/54; 29/18; 36/17; 42/48

[74] Bkz. 9/24; 63/9

Bu davranışlar, her asırda görülen vâkıâlardır. Allah'a kulluk yolunda azîmle yürüyen bir kişiye, aksi istikâmette yürüyen eşi ve çocukları büyük engeller ve problemler çıkarabilmektedir.

Mümkün olduğu kadar sâlih amellere zarar verenlerle araya mesafe koymalı ama selâmı kesmemeli. İsteyenlere teşvik edici uyarılarda bulunulmalı, kusurları örtülmeli, ıslâh etmek için gereken mücâdele verilmelidir.[75] Hz. Yûsuf'un kardeşlerine davranışı güzel bir örnektir.[76]

Bir düşünelim; eğer Allah, kendisine karşı geldiğimizde, bizim gibi öfkelenip kızarak cezalandırsaydı hâlimiz ne olurdu?[77]

❁ ❁ ❁

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَاسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِأَنْفُسِكُمْ ۗ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٦﴾ إِنْ تُقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَاعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ۚ وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٧﴾

64:16 O halde gücünüzün yettiği kadar Allah'tan korkun, (öğütlerini) **dinleyin. İtaat edin.** (Mallarınızdan Allah yolunda), **kendinizin hayrı olarak, harcayın. Kim nefsinin** (koyu) **cimriliğinden korunursa işte onlar muratlarına erenlerin ta kendileridir.**

64:17 Eğer Allah'a gönül hoşluğuyla ödünç verirseniz onu sizin için kat kat artırır. Hem sizi yarlığar da. Allah az (hayır)**a çok mükâfat verendir. Ceza hususunda acele etmeyendir O.**

---

[75] Bkz. 9/20-22-41; 18/46; 61/10-13
[76] Bkz. 12/90-92
[77] Bkz. 3/134

Bu âyetler, mü'minlere, Rabbinin rızâsını kazanma husûsunda samîmiyetle, gücünün yettiği kadar emre itaat etmesini hatırlatmaktadır.[78] Tabi bu, neyi niçin yaptığını bilmekle olur. Okuma, düşünme, dinleme, anlama, öğrenme olmazsa olmazlarıdır mü'minin. "Bilgilendirme, yönlendirme, uygulama" üçü beraber olursa dinlediklerimiz, kulaklarımızdan beynimize, beynimizden kalbimize, oradan da amellerimize yansıyıp kendini gösterecektir. Allah, kimseye gücünün yetmediği işleri teklif etmez, kim ne yaparsa kendisi için yapar. Bu gerçeğe vâkıf olanlar, hayatlarını anlamlı ve yararlı kılmaya gayret ederler. Bu şuur, onların derecelerini yükseltir ve yaptıkları işleri zevkli kılar. Bu zevki tadan ve içselleştirenler, Allah'ın karşılık olarak daha değerlisini vereceğini bilirler. Dolayısıyla yolda tökezleseler de, düşseler de Rabbinin rızâsını kazandıracak işlerden kimse onları alıkoyamaz; meğer ki Rabb dilememiş olsun.[79]

Biliyoruz ki Allah, hiçbir şeye muhtaç değildir. O, verdiklerinden vermemizi isterken, bununla gönülleri fethetmemizi, kendi gönlümüzü de iyiliklere açarak huzur bulmamızı istiyor. Her şeyi bırakıp gideceğimizi bilmemize rağmen, beşerî zaaflarımıza mağlup olarak, vermekten imtinâ edebiliyoruz. Rabbimiz, zaaflarımıza mağlup olmamak için bunu bir borç olarak istiyor ve karşılığını hesapsız vereceğini vaad ediyor. O'na borç vermek, tam da yerinde ve zamanında vererek yaraları sarmaktır. Allah yolunda çarpışan mücâhitlere verilenlere, dâvânın desteklenmesi için yapılacak harcamalara büyük önem veriliyor İslâm'da[80]

❁ ❁ ❁

[78] Bkz. 3/102; 4/95
[79] Bkz. 57/10, 11; 61/11-13
[80] <bkz. 57/11

عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾

64:18 Gizliyi de, aşikârı da bilendir. Galibi-i mutlaktır. Tam hüküm ve hikmet sahibidir.

Tüm bu haberleri veren, hikmet sâhibi Allah'tır. Kim malıyla, canıyla dîni uğrunda, 'Allah'ın sözü üstün olsun' diye bedel öderse, ebedî hikmetlere nâil olur.

Mülk ve hükümranlık Allah'ındır. Bütün işler O'na döner. Mü'minler sadece O'na tevekkül ederler. Allah Âlimdir, Kâdirdir ve Hâkimdir. Doğruyu bilen ona göre hükmedendir. [81]

صدق الله العظيم

[81] Bkz. 59/22-24

TALÂK SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, boşanma konusunu ihtivâ ettiği için bu ismi almıştır, 12 âyettir.

Sûre, boşanan kadınların mağdur edilmemesini önermiştir. Güçsüz olanı, güçlünün zulmüne karşı korumak için bu ilâhî düsturları inzâl etmiştir.

Nikâh, herkesin mutlulukla adım attığı bir başlangıç; boşanmak, bir o kadar sevilmeyen, hoş görülmeyen üzücü bir durum olsa da hayâtın ızdıraplı anaforunda tükenişine son veren, bir kurtuluş kapısıdır. Bu kapıyı kapatmak da, gelişigüzel açmakta ilâhî irâdeyi anlamamaktır.

İslâm, fertlerini ahde vefâya; sadâkatli olmaya, sabra, kötülüğe iyilikle muâmele etmeye, kardeşler, eşler arasında arabulmaya, anlayışa, fedâkarlığa, hoşlanılmayan şeylerin hayra vesîle olabile-

ceğine... dâir öğütlerle, antlaşma yolunu tercih etmelerini tembihler.

Evlilik, anlaşma üzerine verilen bir ahîttir. Ferdin, ailenin, toplumun salâhına uzanan bu ahît, beşerî beklenti ve zaaflar nedeniyle bozulmaz/bozulmamalıdır. [81]

❁ ❁ ❁

يَآ اَيُّهَا النَّبِىُّ اِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَآءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ وَاَحْصُوا الْعِدَّةَ ۚ
وَاتَّقُوا اللّٰهَ رَبَّكُمْ ۚ لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ اِلَّآ اَنْ يَأْتِينَ
بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ ۚ وَتِلْكَ حُدُودُ اللّٰهِ ۚ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللّٰهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ ۚ لَا
تَدْرِى لَعَلَّ اللّٰهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذٰلِكَ اَمْرًا ﴿١﴾ فَاِذَا بَلَغْنَ اَجَلَهُنَّ
فَاَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ اَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَاَشْهِدُوا ذَوَىْ عَدْلٍ
مِنْكُمْ وَاَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلّٰهِ ۚ ذٰلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ
الْاٰخِرِ ۚ وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ﴿٢﴾ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا
يَحْتَسِبُ ۚ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ۚ اِنَّ اللّٰهَ بَالِغُ اَمْرِهِ ۚ قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ
لِكُلِّ شَىْءٍ قَدْرًا ﴿٣﴾ وَالّٰٓـِٔى يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ نِسَآئِكُمْ اِنِ

[81] Bkz. 3/76; 4/19; 13/20-22; 16/91; 41/34; 49/ 9/ 10

ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلٰثَةُ اَشْهُرٍ ۙ وَّالّٰٓـِٔيْ لَمْ يَحِضْنَ ۭ وَاُولَاتُ الْاَحْمَالِ اَجَلُهُنَّ
اَنْ يَّضَعْنَ حَمْلَهُنَّ ۭ وَمَنْ يَّتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَّهٗ مِنْ اَمْرِهٖ يُسْرًا ۝ ذٰلِكَ اَمْرُ
اللّٰهِ اَنْزَلَهٗٓ اِلَيْكُمْ ۭ وَمَنْ يَّتَّقِ اللّٰهَ يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّاٰتِهٖ وَيُعْظِمْ لَهٗٓ اَجْرًا ۝

65: 1 Ey peygamber, kadınları boşayacağınız vakit iddetlerine doğru boşayın. O iddeti de sayın. Rabbiniz olan Allah'tan korkun. Onları evlerinden çıkarmayın. Kendileri de çıkarmasınlar. Meğerki apaçık bir kötülük (meydana) **getirmiş olsunlar. Bunlar Allah'ın hudududur. Kim Allah'ın hududunu** (çiğneyip) **aşarsa muhakkak ki kendisine yazık etmiş olur. Bilmezsin, olur ki Allah bunun arkasından bir iş peyda ediverir.**

65: 2 Sonra (o kadınlar) **müddetlerini doldur** (maya yaklaş) **dıkları zaman onları ya güzellikle tutun yahut güzellikle kendilerinden ayrılın ve içinizden adalet sahibi iki kişiyi de şahit yapın.** (Ey şahitler siz de) **şahitliği Allah için eda edin. İşte bu** (yok mu?) **Allah'a ve âhiret gününe iman etmekte olanlara onunla öğüt verilir. Kim Allah'tan korkarsa** (Allah) **ona bir** (kurtulup) **çıkış yeri ihsan eder.**

65: 3 Onu hatır-u hayalîne gelmeyecek bir cihetten de rızıklandırır. Kim Allaha güvenip dayanırsa O, kendisine yetişir. Şüphesiz ki Allah, emrini yerine getirendir. Allah her şey için bir ölçü tayin etmiştir.

65: 4 Kadınlarınız içinden artık adetten kesilmiş olanlarla henüz âdetini görmemiş bulunanlar (ın iddetlerin) **de, eğer şüphe ederseniz, onların iddeti üç aydır. Yüklü kadınların iddetleri ise yüklerini vaz etmeleri** (le biter). **Kim Allah'tan korkarsa O, kendisine** (her) **işinde, bir kolaylık verir.**

65: 5 İşte bu (nlar) **Allah'ın size indirdiği emridir. Kim Allah'tan korkarsa** (Allah) **onun kusurlarını örter, onun mükâfatını büyütür.**

Anlaşmaya dayalı evlilik akdinde, tüm arabulmalara rağmen uzlaşma sağlanamıyorsa, ilkelere dayalı kurallar dikkate alınarak, boşanma gerçekleştirilir.[82]

Âyetler, üç ay bekleme süresinin evde geçmesini tavsiye eder. Ev ortamında kalmasının sebebi, ayrılmaya sebep illetlerin tespîti, hallerini düzeltme teşebbüsleri ve gönüllerin birbirine ısınma imkânlarının olması ihtimâlidir. Hırsla evden ayrılmak, bu sebeplerin ortadan kalkması nedeniyle evliliğin bitmesine hız kazandırabilir. Bu üç ay süresince, eşler arasında herhangi bir pişmanlık yok ise meşrû dâireler içerisinde tarafların hakları korunarak, iki şâhit huzûrunda nikâh aktine son verilir. Boşamayı sünnete uygun şekilde yapmak, iddeti saymak, kadını evinden çıkarmamak, boşama sırasında şâhit tutmak, şehâdeti hak ölçüleri içinde yapmak gerekir.

Fıkhî kurallarda meşrû olan talâk: "...eşin hayızlı hâlinde bulunmaması, hayızdan temizlendikten sonra cinsî temâsın olmaması ve boşanmanın yalnız bir talâkla yapılmasıdır. Buna göre temizlik durumunda ve cinsî münâsebet olmadan yapılan boşamadan sonra iddet sayılmalı, iddetin bitiminde ikinci boşama yapılmalı, ikinci iddet süresinden sonra da üçüncü boşama ile evlilik sona erdirilmelidir.

Mü'minlerin, her işte takvâ sâhibi olmaları gerekir. Böylesine önem arz eden hususlarda hırsla hareket etmemelidirler.

"Açık bir iffetsizlikleri yoksa onları evlerinden çıkarmayınız" düstûru erkeklerin tâkip edeceği kurallardır. Bir kadın için de aynı ciddiyetler söz konusudur. Bu süreçte kadın, beraber olmayacakla-

---

[82] Bkz. 2/228, 229, 231; 4/35, 128

rına dâir gâlip bir kanaate sâhip olursa, eşine aldığı mihri ödeyerek ayrılabilir.[83]

Geçim kaygısıyla hayâtı cehenneme dönüştüren birliktelikler, fertlerin ve aile de yetişecek çocukların psikolojilerini bozacağından, nefsî hareket etmekten sakınarak hareket edilmelidir. Tâ ki amelleri sahîh ve selîm olsun.

Aile, en kutsal müessesedir. Ailenin muhâfazası neslin muhâfazasıdır. Bundan dolayı Allah ve resûlü aileyi sağlam temeller üzerine oturtacak müeyyideleri açıklamış ve bu binânın takvâ temeli üzerine kurulması husûsunda yol göstermiştir. Birçok ilâhî tembihlere rağmen, beşerî istekleri öne çıkararak hareket ettiklerinden maalesef aileyi İslâm temeli üzerine oturtamıyorlar. Hevâî istekler üzerine binâ edilen yuvalarda kimileri kurtuluş yolu bulamadığından kahrolarak yaşarken, kimileri de ayrılmaktadır.

Parçalanmış ailelerde çocuklar, iki arada bir derede mahzûn kalmaktadırlar. Babası ölen çocuklardan daha çok bu çocuklar ezilmekte ve daha kompleksli yetişmektedirler.

Zâlim veya kötü huylu eşlerle yaşamak gibi çetin bir imtihâna tâbi tutulmuş olabilirsiniz. Takdîr-i ilâhî, Asiye annemiz gibi zâlim bir firavunla, Hz. Nûh gibi laf anlamaz, huysuz bir kadınla yaşamak durumunda bırakabilir. Şöyle veya böyle eş seçerken, cehâletten veya ana-babanın seçimlerine kurbân oluştan kaynaklanan nedenlerden dolayı huzursuzluk yaşanabilir. Kurulmuş olan yuvalarda hoşnut olunmayan şeyler ağıra gitse de bir imtihândır. Katlanılması mümkün hallerde eğer îmân ve haysiyetten bir şeyler götürmüyor, Allah'a kulluk vecîbelerinden tâviz verdirmiyorsa, sabırla onlarla iyi geçinmeye çalışmak lâzımdır. Ama kesin delillerle şirkleri ortaya çıkarsa iş başkadır.[84]

---

[83] Bkz. 2/226-234, 241, 242; 4/19, 130. Şamil İslam Ansiklopedisi. Talak bahsi
[84] Bkz. 2/221; 4/19; 5/5; 24/26; 60/10, 11

Evlilik öncesi yapılacak hesaplarda çok önemlidir. Bu evliliği yaparken hangi ölçü esas alınmalı? İslâmî değerler mi öncelikliydi, dünyevî değerler mi?! Bunun hesâbı yapılarak evlilik inşâ edilirse, inşaAllah, Allah'ın helal kıldığı ama hoşnut olmadığı ayrılmalar olmayacak veya en asgarîde olacaktır.

Kim Allah'a karşı gelmekten sakınırsa, Rabbinin rızâsını kazanmak için imtihân sorularını sabır ile karşılarsa, beşer olarak içerisine düşmüş olduğu günah ve kusurları örtülür, ona büyük ecirler kazandırılır.[85]

Ey mü'minler! Sizler nasıl evlenirken ahîtleştinizse ayrılırken de Allah'ın sizin için koyduğu sınırlara riâyet edin! Birbirinizin kusurlarını kendinizi temize çıkarmak için ortaya dökmeyin. Sonuçta sizler, İslâm ümmetinin fertleri olarak birbirinizin kardeşlerisiniz, birbirinize yardımda bulunun.

❀ ❀ ❀

أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنتُم مِّن وُجْدِكُمْ وَلَا تُضَآرُّوهُنَّ لِتُضَيِّقُوا
عَلَيْهِنَّ ۚ وَإِن كُنَّ أُولَٰتِ حَمْلٍ فَأَنفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّىٰ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ ۚ
فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَـَٔاتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ ۚ وَأْتَمِرُوا بَيْنَكُم بِمَعْرُوفٍ ۖ وَإِن
تَعَاسَرْتُمْ فَسَتُرْضِعُ لَهُۥٓ أُخْرَىٰ ﴿٦﴾

65: 6 (Boşanan) **o kadınları, gücünüzün yettiği kadar, ikamet ettiğiniz yerin bir kısmında oturtun.** (Evleri) **başlarına dar etmek** (onları çıkmaya mecbur kılmak) **için kendilerine zarar yapmayın. Eğer onlar yüklü iseler yüklerini koyuncuya kadar**

[8585] Bkz. 8/29; 65/3

nafakalarını verin. Eğer (kendilerinden olan evlatlarınızı) **sizin fâidenize emzirirlerse onlara ücretlerini verin. Aranızda** (bu hususta) **güzelce müşavere edin. Eğer güçlüğe uğrarsanız o halde** (çocuğu) **onun** (nisabına) **bir başka** (kadın) **emzirecektir.**

Allah, mü'minlere îmânî ve amelî hususlarda gereken açıklamaları yaparak, zulme düşmelerini engellemiştir. Çünkü insan, beşerî zaaflarından kaynaklanan dürtüleriyle haksızlık edebilir. Nitekim eşlerin ayrılmaları hâlinde, hamileliği ve sonra da çocuğunu emzirme husûsunda eşleri veya vekilleriyle istişâre ederek gücü nispetinde belirlenen nafaka verilmelidir. Câhilî yaklaşımlardan uzak, Allah'ın, hakları koruyan düstûrlarına riâyet eder Müslüman.

Allah, kendine karşı gelmekten, hevâî davranışlarda bulunmaktan sakındırmıştır insanları. Bu uyarılara rağmen bilmezlikten gelmek, meşrû hakları kısmak, insanı fıska sürükler. Böylesi tehlikeli duruma düşmemek için, yapılacak işlerde Rabbin rızâsını kazandıracak şuura ermeli, hevâî hareket etmekten sakınmalı, her hak sâhibine hakkını vermelidir.

❁ ❁ ❁

لِيُنفِقْ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِۦ ۖ وَمَن قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُۥ فَلْيُنفِقْ مِمَّآ ءَاتَىٰهُ ٱللَّهُ ۚ لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَآ ءَاتَىٰهَا ۚ سَيَجْعَلُ ٱللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ﴿٧﴾

65: 7 (Hali, vakti) **geniş olan, nafakayı genişliğine göre versin. Rızkı kendisine daraltılmış bulunan** (fakir) **de nafakayı Allah'ın ona verdiğinden versin. Allah hiçbir nefse, ona verdiğinden başkasını yüklemez. Allah, güçlüğün arkasından kolaylık ihsan eder.**

Bu âyet, nafakanın herkesin durumu dikkate alınarak istenmesini hatırlatıyor. Ne isteyen ne de istenilen birbirini ezecek, üzecek davranışlardan sakınmalıdır. Allah, kimseyi gücünün üstünde olan

şeylerle sorumlu tutmaz. Kul, Rabbinin emrini zorda olsa yerine getirmeye çalışmalıdır. Allah'ın zorluk değil, kolaylık dilemesi düstûru, herkesin kendine kolay geleni yapması anlamına gelmez. Sorumluluk, onu yüklenecek olanın, kapasitesi ile orantılıdır.

Her sıkıntının ardından bir kolaylık vardır. Kul, Allah'a teslîmiyet ve tevekkül ederek büyük bir umutla bütün zorluklara karşı direnebilmeli, gereken yerde gereken buyruklara içtenlikle uymaya çalışmalıdır. Allah, bu kullarına büyük ferahlık, ödül ve kurtuluş olan âhiret mutluluğunu vâdetmiştir. Bu teslîmiyet ve tevekkül, her türlü zorluğu karşılama gücünü bahşeder ki bu da bir kolaylıktır. Allah, kendisine teslîm olana bir çıkış yolu gösterir.[86]

❁ ❁ ❁

وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ عَتَتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِ فَحَاسَبْنَاهَا حِسَابًا شَدِيدًا

وَعَذَّبْنَاهَا عَذَابًا نُكْرًا ﴿٨﴾ فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهَا

خُسْرًا ﴿٩﴾

65: 8 Rabbinin ve Onun peygamberlerinin emrinden uzaklaşıp azmış olan nice memleket vardır ki biz onları en çetin bir hesaba çekmiş, onları akıllara şaşkınlık verecek bir azaba duçar etmişizdir.

65: 9 İşte o (her memleket halkı) **yaptığının ağırlığını tatmış, işinin sonu bir hüsran** (ve helak) **olmuştur.**

Allah, tüm yasalarını ferdî ve toplumsal ifsâdı engellemek için koymuştur. Doğanın yasaları, âdeta ahlâk yasalarıyla içi içe bir görünüm arz etmektedir. Ahlâk yasaları, çiğnendiğinde nasıl deje-

---

[86] Bkz. 2/233; 31/14; 46/15

nerasyon başlayıp ifsâd baş gösteriyorsa, tabiatta kendisini ifsâd edenleri cezalandırıyor.[87]

Kur'ân, kavimleri helâk eden deprem, sel, fırtına gibi doğa olaylarını harekete geçiren etmenin, ahlâk yasalarını bozmak olduğunu beyân eder. Toplumsal yozlaşma, ilkelerin bilinmemesi, buna 'dur' diyenlerin olmaması hâlinde, kendi elleriyle kendilerini acı sonuçlara doğru sürükleyerek azâbı umûmîleştirmektedirler.[88]

Âyetlerde de işâret edildiği gibi bozulma ve yozlaşma umûmîleşmişse, zulmün tahakkuku söz konusudur. Bu ise Müslümanların halîfelik sorumluluklarını yerine getirmemelerinden kaynaklanmaktadır. Güç, şuursuzca Müslüman'ım diyenlerin değil, sorumluluğunu yerine getiren mü'minlerin olmalıdır.

Mü'minliğe ermenin tek yolu, vahyi fıkhederek, sünnet-i seniyye üzere yaşamaktadır.[89]

❁ ❁ ❁

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ الَّذِينَ آمَنُوا قَدْ
أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا ﴿١٠﴾ رَسُولًا يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ مُبَيِّنَاتٍ
لِيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَمَنْ
يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لَهُ رِزْقًا ﴿١١﴾

---

[87] Bkz. 35/43
[88] Bkz. 8/25; 11/116; 30/41; 42/30
[89] Bkz. 28/59; 64/5, 6

65: 10 Allah onlar (ın benzerleri) **için** (de) **pek çetin bir azap hazırladı. O halde ey iman etmiş olan salim akıl sahipleri, Allah'tan korkun. Allah size hakikî bir zikir indirmiş.**

65: 11 İman edip de güzel güzel amel (ve hareket)**lerde bulunanları karanlıklardan nura çıkarmak için, bir** (de) **peygamber** (göndermiştir ki) **o, Allahın** (her şey'i) **açık açık bildiren ayetlerini size karşı** (işte) **okuyup durmaktadır. Kim Allah'a iman eder, iyi amel** (ve hareket) **te de bulunursa** (Allah) **onu altlarından ırmaklar akan cennetlere, hepsi de içlerinde ebedî ve sermedi kalıcı olarak sokar. Allah ona hakikat ne güzel rızık** (ve sevap) **vermiştir.**

Bu âyetler, îmân etmeyenleri tehdit etse bile onlara karşı gereken mücâdeleyi vermeyenleri de îkaz eder. Çünkü bu âyetler, akıl ve şuur sâhiplerine yol göstermektedir. İnsanlar, ancak akla yol gösteren şuur (vahiy) sâyesinde, cehâletin içerisine düşecek fiillerden uzaklaşır ve zulmün bertarâf edilmesine gayret ederler.

Allah, akıl sâhiplerine, hayır ve şer nâmına olabilecekleri haber vermiştir ve ancak îmân doğrultusunda sorumluluklarını yerine getirenlerin, hayırlara vâsıl olacaklarını ve ebedî kurtuluşa ereceklerini müjdelemiştir.[90]

❁ ❁ ❁

اَللّٰهُ الَّذِی خَلَقَ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ وَمِنَ الْاَرْضِ مِثْلَهُنَّ ؕ یَتَنَزَّلُ الْاَمْرُ بَیْنَهُنَّ

لِتَعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ ۙ وَّاَنَّ اللّٰهَ قَدْ اَحَاطَ بِكُلِّ شَیْءٍ

عِلْمًا ﴿۱۲﴾

[90] Bkz. 24/54-55

65: 12 Allah, yedi göğü ve yerden de onların mislini yaratmış olandır. Emr (i) **bütün bunların arasında durmadan iner. Allah'ın** (bunları yaratması Onun) **hakikaten her şey'e kadir olduğunu, ilmiyle hakikaten her şey'i kaplamış bulunduğunu bilmeniz içindir.**

Bu âyet, îmânda şüphe edenlere ve hevâsını ilâh edinen münkirlere defâlarca yapılan hatırlatmaya dayalı bir ihtârdır.

Ey dâvetten yüz çevirerek idrâklerini köreltenler! Şu kâinata bakın, nasıl her şey yerli yerinde yaratılmış ve her varlık nasıl yaratılış amacına göre sorumluluğunu şaşmadan yerine getiriyor. Siz, bunu yapmaz iseniz helâkiniz yakın ve azâbınız ebedîdir.

Allah, vahyi, idrâk, tefekkür ve teslîmiyet sâhiplerine vermektedir. Doğrular Allah'tan, kusurlar kuldandır.

صدق الله العظيم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

TAHRÎM SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını, 'haram kılma, yasaklama' anlamına gelen 'Tahrîm' kelimesinden almıştır. 12 âyettir.

Bu sûre, peygambere, Allah'ın helal kıldığı şeyi, öz nefsinde de olsa haram kılamayacağını açıklar. Çünkü onun yaptığı işler, ümmeti için örneklik teşkil eder. Ümmeti, onu örnek alarak, kendilerine bir takım haramlar ihdâs etmede bir sakınca görmeyebilirler. Yüce Allah, böyle bir sapmaya açık kapı bırakmamak için, resûlünü îkaz ediyor.

Allah, yeryüzünde bulunan yararlı ve temiz olanları helal, zararlı ve pis olanları da haram kılmıştır.[91]

---

[91] Bkz. 2/168, 172; 5/87, 88; 7/31, 32

Sûre, yuvaların, İslâmî kültür çerçevesinde cennete hazırlık mekânı kılınmasını ve sosyal hayatta da bu ahlâk ve kültürü bozanlara karşı mücâdele verilmesini tembihlemektedir.

Sûre, haram-helal belirleme konusunda hükmün, Allah'a âit olduğunu, Resûlü de olsa bu hususta ona böyle bir yetki verilmediğini; eğer peygamber bir şey hakkında haram veya helal kararı veriyorsa bunu muhakkak Allah'ın onayladığını söz konusu ediniyor. Çünkü Allah, onların hatâlı uygulamalarını vahiyle düzeltmiştir, onlar da kendilerini düzeltmişlerdir.[92]

❁ ❁ ❁

يَآ اَيُّهَا النَّبِىُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَآ اَحَلَّ اللّٰهُ لَكَ ۚ تَبْتَغِى مَرْضَاتَ اَزْوَاجِكَ ۗ وَاللّٰهُ
غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١﴾ قَدْ فَرَضَ اللّٰهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ اَيْمَانِكُمْ ۚ وَاللّٰهُ مَوْلٰيكُمْ ۚ وَهُوَ
الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٢﴾ وَاِذْ اَسَرَّ النَّبِىُّ اِلٰى بَعْضِ اَزْوَاجِهٖ حَدِيثًا ۚ فَلَمَّا
نَبَّاَتْ بِهٖ وَاَظْهَرَهُ اللّٰهُ عَلَيْهِ عَرَّفَ بَعْضَهُ وَاَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ ۚ فَلَمَّا نَبَّاَهَا
بِهٖ قَالَتْ مَنْ اَنْبَاَكَ هٰذَا ۖ قَالَ نَبَّاَنِىَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ ﴿٣﴾ اِنْ تَتُوبَآ اِلَى اللّٰهِ
فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا ۚ وَاِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَاِنَّ اللّٰهَ هُوَ مَوْلٰيهُ وَجِبْرِيلُ
وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ ۚ وَالْمَلٰٓئِكَةُ بَعْدَ ذٰلِكَ ظَهِيرٌ ﴿٤﴾

[92] Bkz. 9/84; 11/45-47; 28/15-17; 80/1-10

66: 1 Ey peygamber, Allah'ın sana helâl kıldığı şey'i zevcelerinin hoşnutluğunu arayarak, niçin haram ediyorsun? (Bununla beraber üzülme) **Allah çok yarlığayıcı, çok esirgeyicidir.**

66: 2 Allah, yeminlerinizin (kefaretle) **çözülmesini size farz kılmıştır. Allah, sizin yardımcınızdır ve O, hakkiyle bilendir, tam hüküm ve hikmet sahibidir.**

66: 3 Hani peygamber, zevcelerinden birine gizli bir söz söylemişti. Bunun üzerine o (zevce) **bunu haber verip de Allah da ona bunu açıklayınca** (peygamber) **bunun** (ancak) **bir kısmını bildirmiş, bir kısmından da vazgeçmişti. Artık bunu kendisine söyleyince o** (zevce) **"Bunu sana kim haber verdi?" dedi.** (Peygamber de) **"Bana her şey'i bilen, her şeyden haberdar olan** (Allah) **haber verdi" dedi.**

66: 4 Eğer her ikiniz de Allah'a tövbe ederseniz (ne'ala, çünkü) **hakikaten sizin kalbileriniz kaymıştır,** (yok) **onun aleyhinde birbirinize arka verirseniz hiç şüphesiz Allah bizzat onun yardımcısıdır. Cebrail de, müminlerin Salih olanları da. Bunların ardından melekler de** (ona) **yardımcıdır.**

Peygamberin aile hayâtında meydana gelen bu hâdise hakkında muhtelif rivâyetler vardır. Eşleri arasında çıkan kıskançlıktan dolayı, bir daha bal şerbeti içmeyeceğine dâir beyânda bulunan Allah resûlü, îkaza mâruz kalmıştır. Detaylı bilgi için hadis kitaplarına bakılabilir.[93]

Bu âyetlerden çıkaracağımız dersler: haram ve helal sınırlarını Allah belirler. Birilerinin hatırını, hoşnutluğunu gözetme adına Allah'ın sınırlarının dışına çıkılamaz, helal sınırı daraltılamaz. Peygamber de olsa kendine âit meselelerde dîn adına bir şey üretemez. Eğer o böyle bir şeye yeltenseydi, Allah: "...biz onun can damarını koparırdık." (69/44, 46) buyurduğu üzere cezâsını verirdi.

---

[93] Hasan Basri Çantay meali

Çünkü ona itaat, Allah'a itaattir. (33/36) Bu nedenle Peygamber, Allah'ın sınırlarının dışına çıkamadığı gibi kendine âit bir görüşü de getirip vahyin içerisine ilâve edemez. Peygamberliğinin gereği de, onu peygamber yapan özellik de budur. Allah emreder, peygamber de onu pratiğe aktarır. Âyette de değinildiği gibi, Hz. Peygamber, eşlerini memnun etmek için balı kendisine harâm etmişti. Allah, âdeta, 'sen, bunu yapamazsın, benim harâm etmediğim şeyi, sen birilerinin hatırı için, kendine yasak edemezsin' buyurarak îkaz ediyor. Neden? Peygamber bu hâlini devâm ettirirse mü'minlerde kendilerine bir şeyleri yasaklayıp veya harâm kılabilirlerdi. Sorun, sâdece peygamberin içip-içmeme meselesi değildi. Bu, bir sünnet olarak kalırdı ümmete.

Bu olaydan çıkarılacak başka bir derste; kıskançlık sebebiyle eşler veya arkadaşların arasını açacak davranışlardan sakınmak olabilir. Gayr-ı ihtiyârî Allah adına bir şeyi yapma veya yapmama adına and içilmişse, kefâretini ödeyerek doğru olanı yapmak gerekir.[94]

Verilen sır bir emânettir ve bu emâneti muhâfaza etmek gerekir. Sırrın ifşâ edilmesi, gerek o sırrı ulaştıranı, gerekse o sırrın sâhibini zor durumda bırakacaktır. Hele bu sır, toplum içinde örnek, önder ve önemli konumda olan Müslümanların sırları ise, çok daha titiz davranılmalıdır. Bu sırrı ifşâ, dâvâ adamının mücâdelesinin yara almasına sebep olacaktır.

İnsan, (beşer olarak peygamber de, peygamber eşi de olsa) ne kadar istemese de bir takım kusurlar işlemekten beri olamıyor. Önemli olan, kusur ve günahları savunmadan büyük bir pişmanlık duyarak, hâli düzeltmektir.

Bu âyetlerin verdiği en önemli mesajlardan biri de; peygamberleri hatasızmış gibi görüp, 'ne yaparlarsa yapsınlar haktır', diye-

---

[94] Bkz. 2/224; 5/89

rek ilâhî konuma çıkarılmamasıdır. Peygamberler de hatâ yapabilirler ama Allah, onları bi'l-fiil îkaz eder, düzeltir. Peygamberlerin hayâtı boyunca bizlere ulaşabilen fiil ve davranışlarının, Allah'ın tenkît ve tashîh etmediklerinin tümü haktır ve Allah'ın rızâsına uygundur. Ama mü'minler onların her yaptığını yapamayabilirler (çok evlilik gibi).[95]

Allah, Gafûr ve Rahîm'dir. Kullarının kusurlarını örter ve bağışlar. Âlim'dir, Hakîm'dir. Her şeyden haberdardır. Hükmünü, hikmetle icrâ eder. O, kulları için tövbe kapsını ölünceye kadar açık tutmuştur. Tövbe, sâhibini temizler ve takvâya erdirir. Mü'min, gaflete düşmedikçe yanlış bir şey yapmak istemez.

Allah'ın velîsi olanlar, birbirlerini üzecek davranışlardan beri olmalıdırlar. Kıskançlık, kapris ve kuruntularla birbirlerini üzmekten, birbirlerine karşı saygısız ve sert tavırlardan sakınmalıdırlar. Saygısızlık, İslâm ahlâkıyla bağdaşmayan bir durumdur.

Allah, yapmış olduğu uyarılar ile aile ilişkilerinde güvenin sağlanmasını, sorumlulukların özenle yerine getirilmesini istemiştir. İnsanlar, birbirlerini üzecek davranışlardan sakındıklarında hem aralarındaki sevgi muhâfaza olacak, hem de Allah'ın sevgisine mazhâr olacaklardır.

Sözün özü; Müslüman, şunun bunun hatırı için Allah'ın hoşnut olmayacağı şeyleri yapmamalı, başkalarını da böyle bir şeyi yapmaya zorlamamalıdır. Allah'ın hatırını her şeyden üstün tutmalı, dostlarını da buna teşvîk etmelidir. Bu, öyle bir samîmiyetle yapılmalı ki, hiç kimse Allah'ın memnûn olmayacağı bir şeyi yapmayı teklif etme cesâretinde dahi bulunmasın.

❁ ❁ ❁

[95] Bkz. 9/43; 11/45, 46; 28/15-17; 33/50, 51; 80/1-4

عَسٰى رَبُّهٗٓ اِنْ طَلَّقَكُنَّ اَنْ يُّبْدِلَهٗٓ اَزْوَاجًا خَيْرًا مِّنْكُنَّ مُسْلِمٰتٍ

مُّؤْمِنٰتٍ قٰنِتٰتٍ تٰٓئِبٰتٍ عٰبِدٰتٍ سٰٓئِحٰتٍ ثَيِّبٰتٍ وَّاَبْكَارًا ﴿٥﴾

66: 5 Eğer o, sizi boşarsa yerinize- Allah'a itaatle teslim olan, Allahın birliğini tasdik eden, namaz kılan (taatte sebat gösteren)**, Günahlardan tövbe ile vazgeçen, ibadet eyleyen, oruç tutan kadınlar, dullar ve kız oğlan kızlar olmak üzere- Rabbinin ona sizden hayırlılarını vermesi memuldur.**

Bu âyet, özellikle resûlün eşlerine, dolaylı olarak da dâvâ erlerine karşı nefsî davranıp onları üzenlere yapılan bir ihtârdır.

Özellikle o kerîm ahlâk sâhibi Nebî (a.s), beşer olarak kusûru olsa da hiçbir zaman eşlerine, arkadaşlarına zannî hareketlerde bulunmadığı gibi onların da böyle davranışlarda bulunmalarından hoşlanmamıştır. O, Allah'tan bir emir gelmediği sürece eşlerini bırakmaz; O, şefkat ve merhamet önderi peygamber, eşlerine, dostlarına karşı çok merhametlidir.

Peygamber efendimizin günlük hayâtında cereyân eden bu ve benzeri olaylar, İslâm aile hukûkunu oluşturmakta ve bilinmeyen birçok meseleleri çözüme kavuşturmaktadır. (İfk ve i'lâ hâdisesi, Hz. Zeynep'le evliliği gibi.)

❁ ❁ ❁

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا قُوْٓا اَنْفُسَكُمْ وَاَهْلِيْكُمْ نَارًا وَّقُوْدُهَا النَّاسُ

وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلٰٓئِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَّا يَعْصُوْنَ اللّٰهَ مَآ اَمَرَهُمْ

وَيَفْعَلُوْنَ مَا يُؤْمَرُوْنَ ﴿٦﴾

66: 6 Ey iman edenler, gerek kendilerinizi, gerek ailelerinizi öyle bir ateşten koruyun ki onun yakacağı insanla taştır. (O ateşin) **üzerinde iri gövdeli, sert tabiatlı melekler vardır** (memurdur) **ki onlar Allahın kendilerine emrettiği şeylere asla isyan etmezler. Neye de memur edilirlerse yaparlar.**

Bu ilâhî mesaj, Müslümanlara, mes'ûliyetin sırf kişisel hayatla sınırlı olmadığını, kendisini ıslâh ettiği gibi, aile halkını da ıslâh etmesi gerektiğini hatırlatır. Ebeveynlere, çocuklarına Allah'ı hakkıyla tanıtma ve itaat etme husûsunda gereken ihtimâmı göstermeleri gerektiğini öğretmekte; bu hususta gevşek davrandıklarında dünyâda ve âhirette büyük tehlikelere mâruz kalacaklarını öğütlemektir. Çocuklara, cennetin muhteşemliğini, kıyâmetin, mü'minleri korkutmayacağını, fâsıkların cehennemde elîm bir azâba mâruz kalacaklarını bir şekilde misaller vererek anlatmalıdırlar.

Bu uğurda, gereken fedâkârlığı yapmayan, bunun için gereken bedeli ödemeyen ebeveynlerin kıyâmette hesâbı ağır olur. O gün, çocuklarımız, "anne-baba, ben size Allah'ın verdiği tertemiz bir emânettim. Beni, neden korumadınız? Neden iyi bir ortam hazırlamadınız?" diyerek bizi zor duruma sokmamalıdırlar. O günün hesâbını ciddiye almalı, çocuklarımızın dünyâ ve âhiret mürüvvetini görmek için onlara iyi ortamlar hazırlamalıyız.

Çocukları şekillendiren, yönlendiren, iyi veya kötü düzeye getirip geliştiren, iki önemli ortam vardır: Aile ve çevre...

Çocuk, bu iki ortamla iç içedir. Fıtratında bulunan Allah ve dîn duygusu, iyi bir aile ve sağlam bir çevre içinde açığa çıkmaya müsâittir. Kötü bir aile ve sapık bir çevre içerisinde ise, körelip belirsiz hâle gelmeye mahkûmdur. Bu bakımdan dindar, ahlâklı, fazîletli ve kültürlü bir nesli yetiştirmenin yolu, önce aileden, sonra da cemiyetten geçer. Bu nedenle eş seçiminde, belirtilen sıfatlar aranmalıdır. Eş seçerken nasıl dikkatli olmak gerekiyorsa; çocuğun

iyi yetişmesi için de iyi bir çevre ve arkadaş seçmeye bir o kadar duyarlılık göstermek gerekir.[96]

Üzülerek kaydetmek gerekirse; günümüzdeki çoğu Müslüman, çocuklarının dünyevî meselelerine gösterdikleri ilgi ve ihtimâmı dînlerini öğretmede göstermiyor. Onların tahsilleri ve gelecekleri uğrunda gereken her türlü fedâkârlık yapılıyor da, İslâmî anlamda câhil kalışları onları pek de kaygılandırmıyor. Sınıfı geçip geçmemesi, üniversiteyi kazanıp kazanmaması uykularını kaçırıyor da, âhireti kaybetmeleri pek o kadar kaygılandırmıyor.

O tertemiz, körpecik çocuklar, ahlâksızlığın pazara döküldüğü ortamlarda büyürken, giderek maddî-mânevî kimliklerini kaybetmekteler. Oysa, dünyevî-uhrevî sermâyemizi ve onlarla ereceğimiz mürüvvetleri kaybetmemek için, gerekirse ortam değiştirmekten çekinilmemeli, hicret edilmelidir!

Ey ebeveynler! Sizin, çocuklarınız üzerinde yaptırım gücünüz vardır. Öncelikle açıklayıcı deliller getirerek iknâ etmeli, her şeye rağmen itaatsizlikte bulunduklarında da onları anlayacağı dilden cezalandırarak terbiye etmelisiniz. Ne üzücü bir durum ki ebeveynler, dünyevî işlerde başarılı olmaları için; teşvîk, baskı, zorlama ve darplarda bulunurlarken ve çocuklarda onların rotasına uyum sağlamaya çalışırken, aynı ebeveynler çocuklarına dînlerini öğretmede gereken ciddiyeti göstermezler. "Nefret ettirmeyelim" , "Zorla olmaz" , "Allah içlerine versin" , "Daha gençler" , "İleride yaparlar" , "Allah affeder" gibi geçiştirici sözlerle avunurlar. Bu söylemleri sebebiyle, alnı secdeli ebeveynlerin çocukları secdesiz; ahlâklı, edepli ebeveynlerin çocukları hayâdan yoksun, şeytanın arkasında sürükleniyorlar. O koklamaya kıyamadıkları yavrularının, o gün, acı sonuca mâruz kalacaklarını ve kendilerinin bu konuda lâkâyıt davranmalarının hesâbını vereceklerini düşünseler hiç böyle davra-

---

[96] Bkz. 16/72; 30/21; 39/6

nırlar mı? Çocuklarının itaatsizliğine göz yumarlar mı? Bu anlamda peygamberler, ümmetleri için en güzel örneklerdir. Çocuklarına, hak dîne sımsıkı sarılmalarını öğütlemişlerdir.[97]

Bir tembihte: "Çocuklarınızı yedi yaşında namaz kılmaya alıştırın. On yaşına geldiklerinde namazlarını kılmazlarsa gereken tepkiyi gösterin." denilmiştir. "Geceleyin kalkıp namaz kılan, ailesine imamlık eden erkeğe, Allah rahmet etsin."

Tüm uyarılara, tehdît ve teşvîklere rağmen Allah'a itaatsizlik edenlerin o gün, ileri sürecek hiçbir mâzeretleri yoktur.

Ey îmân edenler! Ayaklarınızın istikâmet üzere yürümesi, irâdenizin güçlü olması için "emr-i bi'l-ma'rûf nehy-i ani'l-münker"le dâim ve kâim olarak uyanık hareket edin.

❁ ❁ ❁

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَعْتَذِرُوا الْيَوْمَ ۖ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۚ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا ۚ عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ ﴿٧﴾

يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۙ

يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ ۚ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ

وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا ۚ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ

قَدِيرٌ ﴿٨﴾

[97] Bkz. 2/128-132; 14/35-40; 20/132; 31/13-19; 25/74

66: 7 (Cehenneme giderlerken onlara:) **"Ey kâfirler, bu gün** (bihude) **özür dilemeyin. Siz ancak yapmakta olduğunuzun cezasını çekeceksiniz"** (denilir).

66: 8 Ey iman edenler, tam bir sıdk-u hulûsa malik bir tövbe ile Allaha dönün. Olur ki Rabbiniz kötülüklerinizi örter ve sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere sokar. O gün Allah, peygamberini ve iman edip onunla beraber olanları rüsvay etmeyecek, nurları önlerinde ve sağlarında koşacak, Ey Rabbimiz, diyecekler, bizim nurumuzu tamamla, bizi yarlığa. Şüphesiz ki Sen her şey'e hakkiyle kadirsin."

Allah, kâfirler için hazırlanmış ateşten sakınmaları için, mü'minlerine kâfirlerin yapmış olduğu davranışlardan sakınmalarını, güçlerince itaat edip sorumluluklarını yerine getirmelerini, zulme düşenleri de uyarmalarını tembihlemektedir. Bilgisizlik, zaaf ve gafletlerinden dolayı haksızlık etmiş veya zulme göz yummuş kişiler, sorumluluklarını yerine getirmemişlerse, hemen hallerini düzeltip tövbe etmelidirler. Çünkü o gün, îmânın hilâfına duruş ve davranışlardan; yapmaması gerekirken yaptıklarından, yapması gerekirken yapmadıklarından sorguya çekileceklerdir.[98]

Allah, kimseyi gücünün yetmediği şeyden sorguya çekmez, ama gücü varken veya güçlü olmaya çalışmadan günaha aldırmamak, meclislerinde günaha hürriyet tanımak, günah işlemekten daha büyük günahtır. Allah'ın, günahı affetmeyeceğini düşünmekte günahtır. Allah, Gafûru'r-Rahîm'dir. Yeter ki ölüm gelmeden Kitaba (Kur'ân'a) tâbi olarak nasûh tövbesi edilsin.[99]

"Samîmi bir tövbe" diye tercüme edilen "Tövbe-i Nasûh" için birçok yorum yapılmıştır. Bunların ortak noktası şudur: "Nasûh, nush" kökündendir. Buna göre, "tövbe-i nasûh" edenin nefsine

---

[98] Bkz. 23/115; 28/84; 29/2-4; 39/70; 99/7-8

[99] Bkz. 4/17-18; 39/53-55

nasihat dinletebilmesi, günahlarına son derece üzülmesi ve artık onlara dönmemeye karar vermesi demektir.

❀ ❀ ❀

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ ۚ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٩﴾

66: 9 Ey peygamber, kâfirlerle, münafıklarla savaş, onlara karşı sert davran. Onların barınacakları yer cehennemdir. O, ne fena gidiştir!

Allah'ın, elçileri ile yaptığı dâvete rağmen rasyonalist aklın ve hevânın esaretinde ufuklarını daraltan münâfık, münkirlere karşı, mü'minlerin îmân gücü, takvâ, tevekkül zırhı ile cihâdı sürdürmeleri gerekmektedir. Günahın, zulmün öncüleri ile mücâdelenin terki; günahın, zulmün yayılmasına neden olur ki bunun cezâsı, dünyâda münkirlerin zulmüne mâruz kalmak, âhirette de kutsal emâneti muhâfaza edememekten dolayı hesâba çekilmektir. Bu nedenle mü'minler, bütün güçleriyle yeri cehennem olan münkirlerin, zulmünü engelleyici önlemler almalıdırlar.

Müslümanlar; affedici, ıslah edici, kuşatıcı bir merhametle hidâyete, selâmın selâmetine dâvetle mükelleftirler. Bu rahmetin önünü kesenlere karşı da güçlerince amansız mücâdele vermeli, insanların hidâyetle buluşmaları için vesîleler oluşturmalıdırlar.

Onların zulümlerine, haksızlıklarına göz yummamak gerek. Yoksa önü alınmaz bir güç olurlar.

Müslümanlar bu ibâdetin şuurundan uzak kalalı kâfirlere boyun eğer oldular. Çocukları onların politik oyunlarına, ahlâksız telkinlerine geldiler. Ahlâksız, seciyesiz, hayâsız oldular. Ebeveynler şaşkın ve çâresiz, çocuklarını ateş çemberinden kurtaramıyorlar.

❀ ❀ ❀

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَامْرَأَتَ لُوطٍ كَانَتَا تَحْتَ
عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا
وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّاخِلِينَ ﴿١٠﴾

66: 10 Allah küfredenlere Nuh'un karısı ile Lut'un karısını misal olarak gösterdi. Onlar kullarımızdan iki iyi kulun nikâhı altında idiler. Böyle iken hainlik ettiler de o (iki zevç) **onları Allah** (ın azabın) **dan hiçbir şeyle kurtaramadılar. O** (iki kadına) **"Ateşe girenlerle beraber siz de girin" denildi.**

Burada bir gizlilik söz konusu olabilir. Yoksa, bir mü'minle münkirin nikâhı câiz değildir.[100] Zaten burada da nikâh akdine ihânet vardır. Bir insanın suçu ortaya çıkmadan akitler bozulmaz/bozulmamalı. Bu muhterem insanların, onları nikâhları altında tutması bu sebepledir.

Yuvaların, dünya cenneti olabilmesi için eşlerin birbirlerine karşı sabırlı ve anlayışlı olmaları lâzımdır. Aslolan bu, buna rağmen birbirlerini açmayan tarafları da olabilir, bunu en güzel metotla ıslâh etmeye çalışmalıdırlar. Kim buna gayret ederse evinde sükûn bulur, âhirette de fedâkârlık ettiğinden dolayı mükâfatlandırılır. Ey Hanımlar! Eşleriniz firavun mu ki tahammül edemiyorsunuz? Ey erkekler! Eşleriniz Hz. Lût'un, Nûh'un karısı gibi hâinlik mi yapıyor da taşıyamıyorsunuz? Allah'ın her nîmetine sahipken, niye birkaç sıkıntıyı veya anlaşmazlığı büyüterek, cennet misâli olacak hayatınızı 'sen, ben' dırdırıyla cehenneme çevirip, hem kendinize hayâtı zehir ediyor hem de yetiştireceğiniz nesle haksızlık ediyorsunuz. Hani nerede tahammül, sabır, fedâkârlık, kötülüğe

---

[100] Bkz.2/221; 24/26

karşı iyilik etmek? Bu düsturlar, öncelikle yuvalarda uygulanmalıdır. Neslin sağlıklı idâmesi buna bağlı değil midir? 'İyilik ve hayırda ben varım, ben öncülerden olacağım, ben kazanacağım' diyenler bu işi başarır. [101]

Fakat ahlâklarını vahiyle ıslâh etmeyenler, âyette de belirtildiği gibi Peygamber ocağında da yetişseler, hakîkati idrâkten mahrûm kalırlar. Dolayısıyla çok az kişiye nasîp olan, ilmin (îmânın) eriştirdiği güzelliklere sâhip olan eşlerinin kadrini bilmeyip ihânet ederler. Altının değerini sarraf bilir misâli, ilmi, behimi hayâta tercih edenler azâbın en dayanılmazına mâruz kalırlar.[102]

Şu gerçek iyi bilinmelidir ki, ebedî kurtuluş, peygamber babası, peygamber oğlu, peygamber eşi olmakla değil, îmân iledir. Îmân; atadan, dededen, soydan tevârüs etmez. Kişi, îmân edip sâlih amel işlemedikçe Peygamberin eteğine de tutunsa kurtuluşu umamaz.

Fıtratı, hevâî dürtülerle bozan nasipsizler, bataklıkta beslenen sineğe benzerler; içerisine düştüğü bataklıktan lezzet alır. Bu lezzetin hazzıyla, kendinden geçer, giderek battığını fark etmez, nihâyet lanetlenmiş bir ölümle, ölmez bir iz bırakarak bu dünyâdan gider.

Ve, herkes kendi kazandığıyla karşılık bulacaktır. "...Herkesin kazanacağı yalnız kendisine âittir."[103]

❁ ❁ ❁

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِندَكَ

بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِن فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿١١﴾

[101] Bkz. 2/233
[102] Bkz. 33/30-31
[103] Bkz. 53/39-42; 46/19

66: 11 Allah, iman edenlere de Firavunun karısını bir misal olarak irat etti. O vakit (bu kadın) **"Ey Rabbim, bana nezdinde, cennetin içinde bir ev yap. Beni Firavundan ve onun** (fena) **amel** (ve hareket) **inden kurtar. Beni o zalimler güruhundan selâmete çıkar" demişti.**

Bu mümtaz şahsiyetler, her türlü zulme ve baskıya rağmen, yollarına devâm ettiler ve bu uğurda gereken her türlü bedeli ödediler. Allah, en zor şartlarda îmân mücâdelesi veren iki mümtaz kadını örnek vererek, dâvâsızları âdeta sarsıyor, kınıyor. Gerçekten onlar kadar zâlim, kan içici birinin sultası altında çaresizseniz, Rabbe yalvarın, sizi de böyle birinin şerrinden korusun.

Bu örnek, yapmak istedikleri halde yapmadıkları şeyleri, eşlerini öne sürerek kendilerini mâsum göstermeye çalışan bir çok hanıma güzel bir örnektir.

O, Nil kraliçesi Asiye, dünyevî nîmetlerin câzibesine kapılmadı, bir lahza dahi olsun kocasının işlediği zulüm ve haksızlıkları hoş karşılamadı ve aslâ onun safında yer almadı.

Mısır'ın bu azîz kraliçesi Asiye, sarayda Hz. Mûsâ'ya mânevî annelik yaptı ve bilâhare Hz. Mûsâ'nın ilâhî dâvetine icâbet edip îmân etti. Ancak bunu Firavundan gizledi. Fakat bu gizlilik uzun sürmedi. Firavun, onun îmân ettiğini öğrenince, onu yolundan döndürmek için her türlü yolu denedi. O, îmânında sebât edip kocası eliyle şehâdete erdi. İşte bu mübârek kadın, Kur'ân-ı Kerîm'de, dünyânın gelmiş geçmiş en büyük kadınlarından biri olarak anılıp ölümsüzleşmiştir.

Bu kıssa, bize gösteriyor ki, îmânda şehâdete (yakîne) erenleri, hangi ülke olursa olsun, kimin idâresi altında yaşarsa yaşasın; îmânından, îmâni vecîbelerini yerine getirmekten alıkoyamaz.

Zulmün karşısında çâresiz, âciz kalıp, 'bittim' diyene Allah yeter. Uyanıp uyandırmayan, dirilip diriltmeyenler, zulme boyun eğmeye mahkûm kalırlar. Allah, îmân edip dînini hakkıyla dâvâ

edinenleri korur. Onları karanlıklardan aydınlığa, sıkıntıdan selâmete erdirir.[104]

❀ ❀ ❀

وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرٰنَ الَّتِىٓ اَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا

وَصَدَّقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتُبِهِ وَكَانَتْ مِنَ الْقَانِتِينَ ﴿١٢﴾

66: 12 Namusunu muhkem bir kal'a gibi muhafaza eden İmran kızı Meryem'i de (Allah bir misal olarak irat buyurdu)**. Biz bundan dolayı ona Ruhumuzdan üfürdük. O, Rabbinin kelimelerini ve kitaplarını tasdik etti.** (Rabbine) **itaat** (de sebat) **edenlerdendi o.**

Ahlâk ve ismet âbidesi, tıpkı Hz. Yûsuf gibi fahşâdan korunan örnek bir hanım yâd ediliyor! Allah tarafından yâd edilmekten daha şerefli bir takdîr olur mu? Daha çocukluğunda Rabbinin rızâsına adanmış, ruhbânlığa soyunmuşların ve câhilî toplumun hakaretlerine mâruz kalmış Meryem anamız!

Allah, Hz. Asiye ve Hz. Meryem anamız gibi iffet, hayâ ve ahlâkî değerlerini koruyup, ilâhî buyruklara uyanları yüceltir.

Celal Yıldırım'ın beyânıyla: "Kadınların en mümeyyiz vasıflarından biri, anne ve sonra da iffetli olmalarıdır. Kadınlardan bu iki vasfını alınız, geriye hevâları tatmin eden metâlığı kalır."

İçerisinde yaşadığımız şu câhilî asır, insanlık, iffet ve hayâdan öylesine yoksun ki, Âkif'in de dediği gibi: "Ne dîn kaldı ne îmân! Öyle bir garâbet ki secdeye varmış şuursuz alınlar. Okunan evrâd ve ezkârlar (zikirler), duâlar! Bunlar îmânın tezâhürü olsa da yaraya merhem olmuyor, olamıyor! Nesiller harâp olmuş, turâb olmuş.

---

[104] Bkz. 11/116

Şeytânî bir kuşatma altında helâke doğru yol almaktalar! İnsanlık âciz, çâresiz![105]

Şuurlu bir îmân, şuurlu bir eylem ile şuurlu bir inkılâp gerek. Tıpkı Resûlullah'ın dönemindeki gibi uyanmak, bedel ödemek gerek! Hayat; îmân ve cihâttır.

Ve's-Selâm.

[105] Bkz. 42/37

MÜLK SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını 1. âyette geçen; 'sâhip, efendi, tasarruf eden, elinde bulunduran, hükümran' gibi mânâlara gelen "Mülk" kelimesinden almıştır. 30 âyettir.

Sûre, Allah–insan-kâinat ilişkisi etrafında şekillenir. Yaratılıştaki mükemmelliklere, hayat ve ölüm gerçeğine dikkatleri çekerek, insanı kâinat üzerinde düşünmeye, ibret alıp, îmânı idrâk etmeye dâvet eder.

Sûre, îmân edenlerin bahtiyarlığa ereceğini, inkâr edenlerin ise nasıl elîm bir azâba mâruz kalacaklarını haber vererek, âhiretin mutlak vukû bulacağına inanmaları için deliller gösterir.

تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾

67: 1 (Bütün) **mülk** (-ü tasarruf, ilâhî kudretinin) **elinde bulunan** (Allah) **ın şanı ne yücedir! O, her şey'e hakkiyle kadirdir.**

"Tebâreke"; feyiz ve bereket kaynağı (sınırsız zenginlik ve yüceliğe) sâhip olan Allah, bütün noksanlardan münezzehtir.

"Meleke"; mülk, sâhip olmak, zapt etmek, gücü yetmek. "Melik"; hüküm ve söz sâhibi olmak;

"Qadera"; ayarlamak, kadrini bilmek, ta'zîm etmek, takdîr etmek, kaderini çizmek, gücü yetmek, ölçüp biçmek veya ayarlamak anlamlarına gelir.

Her şey, ama her şey, Allah'ın vasıf ve fiilleriyle, sınırsız yüceliğine delâlet eder. Her şeyin tasarrufu Allah'a âittir. O, dilediğini hikmetle yapan, mülkün tek sâhibidir. Dolayısıyla mülk, emânettir. Mü'minler, sâhip oldukları emânetleri (dîn, mal, can vs.), gücünce korumakla mükelleftirler.

Allah'ı isim, fiil ve sıfatlarıyla tanıyıp, O'nu gereği gibi takdîr edenler, duyguların esâretinden, zannın ve vehmin kuruntularından kurtulur ve varlık sebebini daha yakîn bir şekilde kavrayarak, hayatlarını, Rabblerinin rızâsını hedefleyerek yaşamaya gayret ederler. Bu şuur, onların hayatlarına anlam katıp bereketli kılar.[106]

❁ ❁ ❁

اَلَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيٰوةَ لِيَبْلُوَكُمْ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ﴿٢﴾

[106] Bkz. 25/1

67: 2 O, hanginizin daha güzel amel (ve hareket) **edeceğini** (hakkınızda) **imtihan etmek için ölümü de, dirimi de takdir eden ve yaratandır. O, galibi-i mutlaktır, çok yarlığayıcıdır.**

Allah, kullarını, hayır ve şer ile imtihân eder; başarılarına göre sonuç belirler.[107]

İnsanoğlu; bu sınavda ne geriye dönüş, ne iltimâs, ne torpil yapan olmayacağını bildiği oranda, işi ciddiye alarak, soruları kaynağına başvurarak çözmeye çalışır. Dolayısıyla îmân doğrultusundaki bir yaşamla hayâta değer verir. Hayâta anlam katar, güzel işlerin altına imzâ atar.

Evet, ölüm olgusunu şuurlu bir şekilde içselleştirenler, hayatlarını disipline ederler. Bu inanç, insan yaşamını altüst edecek acı ve ıstırapları, gönül huzûruna çevirir, insanı kendisiyle, çevresiyle ve toplumuyla barışık hâle getirir.

Hayat, ebedî bir vâr oluştur. Müslümanlar için çok ciddî bir mesele olduğundan işlerini hep Rabblerinin rızâsını dikkate alarak yaparlar. Ne var ki hayâtın imtihân oluşu ve bir de Müslüman oldukları için mâruz kaldıkları muâmeleler, daha yoğun bir mücâdeleyi gerektirmektedir. Onlar, her şeyi ilâhî irâdenin haklarındaki bir hikmeti olarak görüp, azimlerini bileyerek yollarına devam ederler.

Hangi davranışın iyi, hangi davranışın kötü olacağını, kul, hakkıyla bilemeyeceğinden, Allah belirlemiştir. Dolayısıyla kullar, hangi amellerin gerçekten iyi veya kötü olduğunu ilâhî kaynaktan öğrenmelidirler.

Eğer insanın vicdânı ve iyi niyetleriyle yaptıkları, Allah katında makbûl olacak olsaydı vahyin inmesine, peygamberin örnekliğine gerek kalmazdı. İyiliğin ölçüsünü Allah belirler.

Ey insanoğlu! Hayat öyle veya böyle geçmektedir ve o gün, sâlih amelden başka geçerli akçe olmayacaktır. Allah, Azîz ve

---

[107] Bkz. 21/35; 46/19

Gafûr'dur. Kötü davranışları cezâlandırmaya Kâdir'dir ve O'nun vereceği cezâyı kimse def edemez; meğerki tövbe edip, durumunu düzeltmiş olsun.[108]

❁ ❁ ❁

اَلَّذِی خَلَقَ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ طِبَاقًا ؕ مَا تَرٰی فِی خَلْقِ الرَّحْمٰنِ مِنْ تَفٰوُتٍ ؕ فَارْجِعِ الْبَصَرَ ۙ هَلْ تَرٰی مِنْ فُطُوْرٍ ﴿۳﴾

67: 3 O, birbiriyle ahenktar yedi gök yaratmış olandır. O çok esirgeyici (Allah) **ın yaratışında hiçbir nizamsızlık görmezsin. İşte gözü** (nü bir defa daha göğe) **çevir,** (bak, orada) **hiçbir çatlak görecek misin?**

Vâr olduğu günden beri aynı ihtişâm ve hikmetiyle duran; yıldız, ay, güneş ve bilip bilmediğimiz gezegenlerle süslenmiş rahmet deryâsının eserine, düşünerek, basîretle bir bakın! Onda bir nizamsızlık görebilecek misiniz?!

❁ ❁ ❁

ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ اِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَّهُوَ حَسِيْرٌ ﴿۴﴾

67: 4 Sonra gözü (nü) **iki kere daha çevir.** (Nihayet) **o göz, hor ve hakir yine sana dönecektir ve o,** (artık bir kusur bulabilmekten) **yorulmuştur.**

Tabiat, gerçekten o kadar güzel ve o kadar düzenli çalışıyor ki, Allah'tan başka hiçbir varlık böylesine geniş ve istikrarlı bir yapıyı inşâ edemez. Bütün bunlar, Allah'ın varlığına, kudretinin sonsuzluğuna delil olarak yetmiyor mu ki, kimileri indî taleplerde bulunarak îmân etmek için mûcize istiyor.

---

[108] Bkz. 18/30; 29/7; 39/61-65

Allah'ın en büyük mûcizesini göremeyen, akıl, idrâk ve basîretlerini peşînen hevâlarıyla örtenlere ne gösterilirse gösterilsin yine de îmân etmezler.[109]

❁ ❁ ❁

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَآءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ

وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ ﴿٥﴾

67: 5 Andolsun ki biz yere en yakın olan göğü kandillerle donattık. Bunları şeytanlara da atış taneleri yaptık ve onlara çılgın ateş (cehennem) **azabı hazırladık.**

Semâ'yı süsleyen, ışıklandıran yıldızlardır. Müneccimler, kâhinler, sihirbazlar bunlara bakarak bir takım tahminlerde bulunur ve gâipten haber verdiklerini iddiâ ederek câhilleri aldatırlar. Âyet-i kerîme, bu şeytanların uğrayacakları cezâyı îzah etmektedir.[110]

Birçok sûrede olduğu gibi bu sûrede de kevnî âyetlerin işleniş, bu muhteşem varlık âleminin tesâdüf eseri meydana gelmediği, Allah'ın sonsuz ilim, irâde ve kudretiyle meydana geldiği üzerinde yoğunluk kazanıyor. Allah, bütün bunları nasıl meydana getiriyorsa, sizi de nasıl yoktan vâr etti ise, öldükten sonra yine yeni bir âlemde diriltip, hesap sormak üzere yaratacaktır.[111]

❁ ❁ ❁

وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٦﴾ إِذَا أُلْقُوا فِيهَا

سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ ﴿٧﴾ تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ ۖ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا

---

[109] Bkz. 6/111; 14/15
[110] Bkz. 15/16-18; 37/6-10; 72/6-9
[111] Bkz. 36/77, 79

فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَآ أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ ﴿٨﴾ قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَآءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا
وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ إِنْ أَنتُمْ إِلَّا فِي ضَلَٰلٍ كَبِيرٍ ﴿٩﴾ وَقَالُوا لَوْ كُنَّا
نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِيٓ أَصْحَٰبِ ٱلسَّعِيرِ ﴿١٠﴾ فَٱعْتَرَفُوا بِذَنۢبِهِمْ
فَسُحْقًا لِّأَصْحَٰبِ ٱلسَّعِيرِ ﴿١١﴾

67: 6 Rablerine küfredenler için de (böyle) **cehennem azabı vardır. O, ne kötü dönüştür!**

67: 7 Onun içine atıldıkları zaman onun kaynar haldeki bed sesini işittiler (işitirler).

67: 8 Öfkesinden hemen hemen çatlayacak gibi olur o. (Onlardan) **her güruh, içine atıldıkça kendilerine bekçileri sordular** (sorarlar): **"Size,** (bu) **azap ile korkutan** (bir peygamber) **gelmedi mi?"**

67: 9 Onlar "Evet, dediler (derler), **gerçek bize,** (bu) **azap ile korkutan peygamber gelmiştir. Fakat biz** (onları) **yalan saydık ve Allah hiçbir şey indirmemiştir. Siz ancak büyük bir sapıklık içindesiniz dedik."**

67: 10 Ve (şunu) **söylediler** (söylerler): **"Eğer bizi dinler yahut aklımızı kullanır** (insanlar) **olsaydık şu çılgın cehennem yâranı içinde bulunmazdık."**

67: 11 Bu suretle günahlarını itiraf ettiler (ederler). (Ki Allah) **Cehennem yaranını** (rahmetinden) **kovsun!**

Bu dünyâda, aklını kullanmaz hevâ sarhoşları ile iyice batmadan, uyanmaları için mü'minler uğraşsalar da, onlar, bu uyarılardan rahatsız olup yüz çevirirler. Tâ ki ayakları çukura, başları taşa değene dek...

8. âyetten anladığımız kadarıyla, kendilerine uyarıcı bir peygamber gelmeyenler veya herhangi bir peygamber öğretisinden haberdar olmayanlara azâp edilmeyecektir.[112] 10. âyette de belirtildiği gibi, gerçeğe kulak verip azâptan kurtulmak için vahyin öğretisini can kulağıyla dinleyip, söylenenleri veya yapılanları akletmek gerekir.[113]

Yine anlıyoruz ki hidâyetten mahrûm olanlara sorulacağı gibi, gafilleri uyarmayanlara da o gün bu sorumluluklarını yerine getirmediklerinden dolayı hesâp sorulacaktır.[114]

Kâfirler, o gün, hor ve zelîl bir vaziyette Rabblerinin huzûrunda, hevâlarının tutsağı olduklarını ve ilâhî dâvete kulak vermediklerini îtiraf ederek elîm azâba niçin mâruz kaldıklarını anlayacak ve kurtulmak için kendilerini azdıran suçlular arayacaklardır. Ama maalesef, suçu işleyenlere de, suça teşvîk edenlere de hadleri bildirilecektir.[115]

Geçmiştekilerin, yanlışlarından dolayı başlarına geleni düşünmeyenler, cehâletlerinin bedelini dünya hayâtında toplumsal olarak, âhirette de nefs hüsrânı olarak öderler.

❁ ❁ ❁

إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿١٢﴾ وَأَسِرُّوا

قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٣﴾ أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ

اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴿١٤﴾

---

[112] Bkz. 17/15
[113] Bkz. 7/204
[114] Bkz. 6/69; 7/164-165
[115] Bkz. 25/43; 34/31-33; 38/59-61; 39/71-72

67: 12 Filhakika, Rableri (nin azap)**ından gıyaben korkanlar** (yok mu?) **onlar için hem mağfiret var, hem büyük mükâfat.**

67: 13 (Ey kâfirler) **sözünüzü** (ister) **gizleyin, ister onu açıklayın. Çünkü O, sinelerin özünü bile hakkiyle bilendir.**

67: 14 Yaratıp duran (Allah) **mı bilmeyecekmiş? O, lâtiftir, her şeyden haberdardır.**

Şuurlu, içselleştirilmiş "inanç" ya da "i'tikat", sâhibine ahlâkî değerleri yaşamaya sevk eden gücü bahşeder, yapacağı işlerde Rabbinin rızâsını gözeterek hareket etmeyi sağlar. Ancak gaflet, zaaf ve öfkesine mahkûm olursa Rabbinin rızâsını aramayı unutur.[116]

Evet şuurlu bir îmân, tüm İslâmî erdemlerin çıktığı kaynaktır. İslâm'da Allah'a ve vahiylerine karşı, içten bir inanışa dayalı olmayan hiçbir fazîlet düşünülemez. İnanç, sâhibini sâlih ameller işlemeye yöneltmiyorsa, o inanış, sahîh değildir veya içselleştirilmemiştir.[117]

❁ ❁ ❁

هُوَ الَّذِى جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ ذَلُولًا فَامْشُوا فِى مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهٖ ؕ
وَاِلَيْهِ النُّشُورُ ﴿١٥﴾ ءَاَمِنتُمْ مَنْ فِى السَّمَآءِ اَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْاَرْضَ
فَاِذَا هِىَ تَمُورُ ﴿١٦﴾ اَمْ اَمِنتُمْ مَنْ فِى السَّمَآءِ اَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ

[116] Bkz. 2/121; 35/32; 36/11
[117] Bkz. 8/2-4; 32/15

حَاصِبًا ۖ فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ ﴿١٧﴾ وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ

فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿١٨﴾

67: 15 O, yeri, sizin fâidenize, hor (ve musahhar) **kılandır. O halde onun omuzlarında yürüyün.** (Allah'ın) **rızkından yiyin.** (Fakat şunu daima hatırlayın ki) **son gidiş ancak Onadır** (Allah'adır).

67: 16 (Bu âlemin tedbirine müvekkil olan) **gökteki** (melek) **lerden,** (Allah'tan)**, sizi yere batırıvermesinden emin mi oldunuz? O vakit bakarsınız ki o** (arz durmayıp) **çalkanmaktadır.**

67: 17 Yoksa gökteki (melek) **lerin,** (Allah'ın izniyle)**, üstünüze taş yağdırıcı** (rüzgâr) **göndermesinden emin mi oldunuz? Siz** (o zaman) **tehdidimin nice olduğunu bileceksiniz.**

67: 18 Andolsun ki onlardan evvelkiler de tekzip etmiş (ler) **di.** (Bak) **benim inkârım** (da) **nice oldu!**

Allah, kâinatı, insanoğlunun hayâtını idâme ettirmeye elverişli şekilde hikmetlerle dolu nîmetlerle mücehhez kılmıştır. Bunlardan en hikmetli bir şekilde yararlanması için insanoğluna da akıl, muhâkeme ve şuur vermiştir. Çoğunluğu, kendilerine verilen değerleri görüp, şükredecekleri yerde meseleyi tabiatın ve aklın gücüne, sebep ve sonuç ilişkisine bağlayarak, kendilerince îtirazlar geliştirmiş ve ilâhî dâvetten yüz çevirmişdir. Rabblerinin irâdesini göz ardı eden, yapılan dâveti idrâke yanaşmayan bu idrâksizlere, kendilerinden önceki münkirlerin başlarına gelenler haber verilerek düşünmeye dâvet ediliyorlar.[118]

Evet, hayret doğrusu, nasıl olurda insan, bu kadar mükemmel yaratılışını tersyüz ederde haktan yüz çevirir? İndî delillerden baş-

---

[118] Bkz. 35/44-45

ka geçerliliği olmayan îtirazlarla ilâhî dâveti reddedenler, o gün, hiçbir kimsenin tahayyül edemeyeceği elîm bir azâba mâruz kalacaklardır. [119]

❀ ❀ ❀

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَافَّاتٍ وَيَقْبِضْنَ ۚ مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا
الرَّحْمَٰنُ ۚ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ ﴿١٩﴾ أَمَّنْ هَٰذَا الَّذِي هُوَ جُندٌ لَّكُمْ
يَنصُرُكُم مِّن دُونِ الرَّحْمَٰنِ ۚ إِنِ الْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ ﴿٢٠﴾

67: 19 Onlar, üstlerinde Kanatlarını açarak, kapayarak uçan kuşları da görmediler mi? Bunları (cevv-i hevada) - **O rahmeti her şey'i kaplayan-** (Allah) **dan başkası tutmuyor. Şüphesiz ki O, her şey'i hakkiyle görendir.**

67: 20 Rahmeti her şeyi kaplayan (Allah) **a karşı size** (kurtarıcı bir) **yardımda bulunabilecek olan kimdir? Şu sizin ordunuz mu? Kâfirler gururdan başkası içinde değildirler.**

Şu gök kubbeyi donatan, onca ağırlığına rağmen direksiz, tepenizde kandillerle süsleyip tutan kim! Ya uçan kuşlar! Sizler bir dakika hava boşluğunda duramazken, onlar nasıl uçuyorlar. Bütün bunları kim yapıyor, hangi güç ayakta tutuyor? Hangi ilâhınız böyle bir nizâm yapabilir? Hiç düşünmüyor musunuz? Akletmiyor musunuz? Şunu idrâk edin ki her şeye bir düzen koyan Allah, elbette ki sizin hayâtınızın da insicâm üzere devâm etmesi için bir hayat programı koymuştur. Elbette ki sizi başıboş bırakmayacaktır. İsterseniz uymayın. Kanadı kırık bir kuş nasıl uçamıyorsa, sizler de ilâhî kânuna uymadığınız için insan makâmına çıkamayacaksınız.

---

[119] Bkz. 22/47

Söyleyin, başınıza gelecek bir zararı savabilir misiniz? Hangi ilâh, sizleri o gün (ve bugün dahi) ilâhî azâptan koruyabilir?

Bütün gücüne, sultasına rağmen Firavun ve tebaası Allah'ın gazâbından kurtulabildi mi?

Her bir Firavun, her bir sulta sâhibi, kullarından vergi ve destek almadan ayakta durabilir mi? Neyinize, hangi ordularınıza güveneceksiniz? Hâlâ düşünüp akletmeyecek misiniz? Bu ne körlüktür? Bu ne idrâksizliktir?

❁ ❁ ❁

أَمَّنْ هَٰذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ ۚ بَل لَّجُّوا فِي عُتُوٍّ وَنُفُورٍ ﴿٢١﴾

أَفَمَن يَمْشِي مُكِبًّا عَلَىٰ وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمَّن يَمْشِي سَوِيًّا عَلَىٰ صِرَاطٍ

مُّسْتَقِيمٍ ﴿٢٢﴾ قُلْ هُوَ الَّذِي أَنشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ

وَالْأَفْئِدَةَ ۖ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٢٣﴾

67: 21 O, eğer rızkını tutup kesiverirse şu size rızık verebilecek kim? Hayır, onlar bir azgınlık, (Haktan) **bir nefret içinde mütemadiyen inat etmişlerdir.**

67: 22 Şimdi yüz üstü, düşe kalka yürümekte olan kimse mi daha çok hidayete erendir, yoksa doğru bir yol üzerinde düpedüz, (dimdik) **yürüyen mi?** (Düşünün).

67: 23 (Habîbim) **de ki: "O, sizi yaratan, size kulak** (lar), **gözler gönüller verendir. Siz ne az şükredersiniz."**

Allah, ilâhî dâveti kabûl etmek istemeyenlere akledip, ikna olmaları için inkâr edemeyecekleri delillerle, sâhip oldukları nîmetleri tek tek hatırlatıyor.

Evet, diyelim birçok şeyleri kendi aklınız ve çabanız sonucunda elde ettiniz. Söyleyin! Aklınızı, gücünüzü alsa, rızkın têmini için toprak, hava, su, güneş... lâzımdır. Bunlardan birini çekip alsa, kim onu vâr edebilir? Kim bir lokmayı yutabilir, verdiği nefesi geri alabilir?!!!

Her türlü nîmetin içerisinde, istediğini, bir hastalık sebebiyle yiyemeyenleri görmez misiniz? Devamla, içerisinde bulunduğu sapıklığı görmeyenlere kinâyeli bir şekilde soruyor: "Söyleyin. Doğru yolda, doğru adrese giden mi, yoksa ağır aksak gideceği limanı bilmeyen mi varacağı yere daha iyi ulaşır?"

Ey diğer yaratılmışlara karşı gözlere, kulaklara, gönüllere, onlardan ayrı fıkhetme kapasitesine sâhip olan insan! Nasıl olurda günübirlik hevâî arzu ve hesaplarla varlığındaki cevheri örtüp behâimleşirsin?

Maalesef, algılama melekelerini örtüp, sâdece hevâî hesaplarla işine gelenden başkasını duymayan, görmeyen ahmaklar, îkazdan, kinâyeden ne anlar ki içerisinde bulunduğu değerleri görüp de şükredebilsin!

Şükür; nîmeti vereni bilip, verdiklerini veriliş gâyesine göre kullanmaktır. Diğer bir ifâdeyle şükür; inancın eyleme dönüşmesiyle yerine getirilir.

Vahye sâhip olan kişiyle, vahiyden mahrûm olanların duruşu, yüzükoyun sürünenle, ayakta düzgünce yürüyenin durumu gibidir. Biri alnı ak olarak, diğeri yerde sürünerek rezil, rüsvay olarak Rabbinin huzûruna girecektir!

Âyette geçen "Seviy" kelimesi; düzeltmek, düzene koymak, kemâle erdirmek, eşit kılmak anlamlarına gelmektedir.

"Seviy" yol mânâsında olan "sırât" kelimesiyle birlikte kullanıldığı zaman dosdoğru "mustaqîm" mânâsına gelir.

Bu doğru yolu, müfessirler şöyle belirtmektedirler: "Dosdoğru, isteklerin en ulvîsine ulaştıran, kötülemeye ve alçalmaya götü-

ren sapıklıktan uzaklaştıran yoldur. Yani; dosdoğru, mertebelerin en yücesine ulaştıran yoldur."

Bu yürüyüş ayak sürçmesinden uzak, tereddüt duymadan sizi selâmet diyârına götürecek yoldur. Fakat fıtratını bozanlar, bu yolu görmekten mahrûmdurlar. Rabbimizin de belirttiği gibi: "Derin gaflet içerisindedirler." Onlar bu ilâhî dâvetin gerçek olduğunu ölüm anında anlarlar.[120]

❁ ❁ ❁

قُلْ هُوَ الَّذِى ذَرَاَكُمْ فِى الْاَرْضِ وَاِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾ وَيَقُولُونَ مَتٰى
هٰذَا الْوَعْدُ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٥﴾ قُلْ اِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ وَاِنَّمَآ اَنَا
نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٢٦﴾

67: 24 De ki: "O, sizi yer (yüzün) **de zürriyet halinde yaratıp yayandır ve nihayet** (hepiniz) **ancak Ona toplanıp götürüleceksiniz."**

67: 25 (Kâfirler, müminlere istihza ile) **"Eğer siz doğru söyleyenlerseniz şu va'din** (tehdidin tahakkuku) **ne zaman?" derler.**

67: 26 De ki: O (nun vaktine ait) **bilgi ancak Allah'ın nezdindedir. Ben sadece Allah'ın azabını apaçık haber veren** (bir peygamber) **im."**

Dünya hayâtı, bir hayat olsa da, gerçek ve dâim olan hayat, âhiret hayâtıdır. O günün vaktini, Allah'tan başka kimse bilemez.

Bu nedenle inanmayanlara: 'illâ meleklerin gelmesini mi bekliyorsunuz?' denilerek, ölüm hatırlatılmak sûretiyle îkaz ediliyorlar.[121]

---

[120] Bkz. 10/90, 23/99, 100
[121] Bkz. 6/158; 16/33

Hz. Peygamber, kıyâmet gününde Allah'ın huzûrunda toplanılacağını haber verince, müşrikler de olayın ne zaman olacağını alaya alarak bu soruyu sormuşlardır.

İnsanı saptıran, ilâhî dâveti anlamaktan yüz çevirten şey; âhireti inkâr veya ondan şüphe içerisinde olmaktır. Buna sebep ise, kendilerini uyarıdan müstağnî görmek, uyarıcıları küçümsemektir. Kâfirler, kıramadıkları güçle alay etmek, münâzara çıkarmak, demagojik söylemlerle çürütüp moral bozmak ve toplum nezdinde küçük düşürüp etkisini kırmak için her tür kalıba girerler.

Allah, peygamberini, kıyâmetin ne zaman kopacağını bildirmek için değil, o güne nasıl hazırlanmaları gerektiğini öğretmeleri için görevlendirmiştir. Ve herkesin ölümü kendi kıyâmetidir. Büyük kıyâmette ise herkes Rabbinin divânında hesap vermek için hazır bulunacaktır.

Şu dünyâya geliş de, hayâtı idâme ettirme kanunları da nasıl gerçek ve de değiştirilemiyorsa; ölümden sonra yeniden, yeni bir âlemde toplanıp, yeni bir hayatta toplanma da gerçekleşecektir. Dünya nasıl inkâr edilemiyorsa, o gün de (âhiret) inkâr edilemeyecek bir gerçektir. Varsın kâfirler inkâr etsin. Ancak bu yeni âlemde imtihân yok. Herkes azık olarak ne hazırlamışsa onu bulacaktır. Münkirler cehennemde, mü'minler ise cennette ağırlanacaktır.[122]

❁ ❁ ❁

فَلَمَّا رَاَوْهُ زُلْفَةً سِيٓـَٔتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هٰذَا الَّذِى كُنْتُمْ بِهِ
تَدَّعُونَ ﴿٢٧﴾ قُلْ اَرَاَيْتُمْ اِنْ اَهْلَكَنِىَ اللّٰهُ وَمَنْ مَعِىَ اَوْ رَحِمَنَا فَمَنْ
يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ اَلِيمٍ ﴿٢٨﴾ قُلْ هُوَ الرَّحْمٰنُ اٰمَنَّا بِهِ وَعَلَيْهِ

[122] Bkz. 3/106, 107

تَوَكَّلْنَا ۚ فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٢٩﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ
مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ ﴿٣٠﴾

67: 27 Artık onu yakında gördükleri zaman o küfredenlerin yüzleri kötü bir hale getirilmiş ve (onlara) **"İşte bu, sizin** (çarçabuk istediğiniz ve aksini**) iddia ettiğiniz şeydir" denilmiştir** (denilecek).

67: 28 De ki: "Eğer Allah beni ve benimle beraber olan (mümin) **leri** (arzunuz vech ile) **helak eder yahut** (bizi) **esirgerse ya kâfirleri acıklı azaptan kurtaracak kimdir?"**

67: 29 De ki: "(Sizi kendisine davet ettiğimiz) **O** (Zat-i ecelle ve a'lâ)**, rahmeti bütün yarattıklarına şamil olan** (Allah) **tır ki biz Ona iman ettik ve ancak Ona güvenip dayandık. Artık apaçık bir sapıklık içinde bulunan kimmiş? İleride siz de bileceksiniz."**

67: 30 De ki: "Eğer suyunuz yerin dibine savulup giderse kim akar bir su getirir, (bana) **söyleyin."**

Bu âyetlerde, âhirette, münkirlerin karşılaşacağı elîm manzaralar anlatılıyor. Bugün alaya aldıkları cehennemi gördüklerinde, korkudan yüzleri kapkara kesilir. Artık ne geriye dönüş, ne kaçacak yer, ne de söndürecek su vardır. Onları bu elîm azâptan kurtaracak hiçbir güç yoktur.

Ey akıl sahipleri! Şu dünyâya gelişinizi, yerinizi, yuvanızı, ana-babanızı seçmeden nasıl geliyorsanız, ölüm geldiğinde de işinize, gözyaşınıza bakmadan rûhunuz alınacak ve geldiğiniz yere gideceksiniz.

Ne mutlu ilâhî mesajla rûhunu aydınlatana, ne mutlu o nûr ile gönülleri aydınlatanlara!

Rabbim! Zannî, keyfî hareket ederek, gaflet ve zaaflarımızın içerisine düşüreceği zilletten bizleri koru! İrâdemizi, irâdene râm eyle. Mutlak irâdenle hükmeyle. Kalbimize îmânı yaz. Katından bir rûh ile bizleri destekle. İçsel dürtülerimizi rızân doğrultusunda güçlendir.

Yâ Rabbî! Sana gereği gibi kulluk etmek için bizlere yardım et!

KALEM SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını ilk âyette geçen "Kalem" kelimesinden almıştır. 52 âyettir.

Sûre, bütünlüğü içerisinde Hz. Peygamberi övüp yüceltirken; onun halk nezdinde îtibârını sarsıp etkisini kırmak için incitici sözler söyleyen müşrikleri de yermektedir. O, resûlü incitenlerin burunlarına, zillet halkası geçirileceğini haber vererek resûlü teselli ediliyor ve dâvâsını yılmadan sürdürmesini tembihleniyor.

Sûrede, Allah'ı unutmadan hareket etmenin, paylaşma ahlâkının üzerinde duruluyor ve hakîkati duyurma sorumluluğundan kaçmanın tehlikeleri anlatılıyor. Ömrün geçiciliğini kavrayan insanların, geçen zamâna hâkim olmak istemesi ve mânen yaşama düşüncesi ile kalıcı eserler bırakmak istemeleri de dile getiriliyor.

İnsan, aklı ve hayal gücü tükenmez bir hazînedir. Âlimler, dehâlar, kâşifler çalışmalarıyla bu hazîneyi gereğince kullanmasını bilirler. Toplumların medenîleşmesi, kültür seviyelerinin gelişmesi onların çalışmasına bağlıdır. İfâde ve ifâdeyi kayıt (yazma veya bir eser meydana getirme); sürekli bir ilerleme ve mânen ölümsüzlük demektir. Ne kadar çok bilgiye sâhip olunursa olunsun, sâdece hâfızaya hapsedilen düşünce veya fikir sonunda sönmeye, unutulmaya, kendisiyle berâber toprağa gömülmeye mahkûmdur. İnsanlar ölür, düşünceler zamanla hâfızadan silinir ama bırakılan eserler ölmez."[123]

❁ ❁ ❁

نٓ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ﴿١﴾

68: 1 Hokka ile kaleme ve (erbabı-ı kalemin) **yazmakta oldukları şeylere andolsun ki,**

Orijinalinde geçen "Setera" kelimesi, 'dizmek, saf yapmak/yazmak (ifâdeyi) satıra dökmek' anlamlarına geliyor. "Nûn", hokka (mürekkep kabı) anlamında düşünülürse yüce Allah'ın, kaleme ve yazıya yemîn ederek başlaması, insanlığın, yazıyı önemsemesini; daha geniş kitlelere ulaşmanın, medeniyet ve kültürleri taşımanın en etkili yollarından biri olarak görmesini sağlamıştır.

Rabb, hem kalemle yazmayı öğreterek, hem kayıt altına aldığı kitap aracılığıyla kullarına hayrın ve şerrin yollarını göstererek büyük ikrâmda bulunmuştur. [124]

Nitekim, İslâm'ın yayılması için, Hz. Muhammed, birçok beldenin idârecilerine mektuplar göndererek İslâm'a dâvet etmiştir.

---

[123] Bkz. Sabahat Emir, Atasözleri ve Vecizeleri. Emir Yay 9. baskı Sh. 33
[124] Bkz. 96/4

Hz. Peygamber, bugün ki teknolojik imkanlarla insanlara oturduğu yerden ulaşmanın kolaylığına sâhip olsaydı, daha kısa zamanda, daha geniş kitlelere ulaşırdı. Buna rağmen, yarım asırdan daha kısa bir zaman diliminde, lîderin tebaasına, tebaanın da lîderine güven duymasını sağlamış, iktidâr olmuştur. Cihâna seslerini duyurmuş ve kahramanlıkları dillere destan olmuştur.

Kalem; iyi-kötü, güzel-çirkin, hayır ve şerre dâir ne varsa yazar. Geçmiş ile gelecek arasında köprü kurar. Kimileri geçmiş kavimlerin başlarına gelenlerden ders alır, kimileri tersine çevirdikleri fıtratla kötüyü yiğitlik, babalık görür alkışlar, kimileri de iyilerin yazılan öykülerine, gıptâ ederek, iyi işler yapmak sûretiyle arkasında güzel anılar bırakır. Şu bir gerçek ki; her insan mutlak yazardır ve her insanın, bizzat amelleriyle yazdığı defteri vardır.[125]

Yazı; düşüncenin belli işaretlerle tespit edilmesi, düşünceyi tespite yarayan harfleri bir düzen içerisinde bir araya getirip, fikrî ve ilmî ifâdelerin bir kâğıda veya herhangi bir şeyin üzerine aktarılmasıdır. "Güzel yazı, kötü düşünceyi azalttığı gibi, güzel fikre hayat gücü de katar." Yazmak, müspet ve menfî tepkileri kazandırır. Müspet tepkiler oldukça sevindiricidir, menfî tepkilere gelince; bazı yazarlar bunları reddederler, okumazlar, değerlendirmeye almazlar. Kur'ân-ı Kerîm, bunları müstağniler olarak tanımlar.

İnsan, hangi kariyere sâhip olursa olsun, hangi keşiflerde bulunursa bulunsun, Rabbinin rızâsını düşünerek hareket etmezse hayra değil, şerre hizmet eder. Yaptığı hizmet, kendisi için ebedîyette bir yarar sağlamaz. Mesela, TV kullanım alanları; sinsî, politik, sansürlü yayınlarıyla her geçen gün, insanları maddî-mânevî kasıp kavurmakta, ahlâkî değerleri yozlaştırmaktadır. İnsanlar giderek mekanikleşmekte, hissizleşmekte, âcizleşmekte, zevk sarhoşluğuna bürünmekte ve bencilleşmektedir. Maddeyi,

---

[125] Bkz. 17/13-14; 18/49

mânâ ile birleştirmeden kullanılan kalem, denildiği gibi: "hevâyı yazar, medyada fuhşu yayarmış". Günümüz, bu tâlihsiz süreci en yoğun biçimde yaşamaktadır. Müslümanlar, Peygamberleri gibi vahyi referans alarak, teknolojik imkânları kullanıp, insanlara ilâhî mesajları hatırlatmak sûretiyle bu tâlihsiz gidişin önünü alabilirler.

Alın yazısı mı, amelin yazısı mı, kalemin yazdığı mı? Mutlak irâde dışındaki tüm yazılar; aklın, irâdesi olan insanın düşünce ve muhâkemesi netîcesinde meydana gelen eylemlerin izidir. İnsanoğlu, ömrünün sonuna kadar fiilleri üzerinde rol oynar.

Mutlak alın yazısında bir rolü olmayan insanoğlu; fizîki oluşumu, cinsiyeti, hayâta gelişi, ebeveyn seçimi, ölümü gibi durumların dışında, hayatta yaptıkları Rabb tarafından bilinmekte ve kaydedilmektedir. Hayâtın seyrinde yaşananlar, bi'l-fiil birilerinin hâfızalarında, dimâğlarında silinmeyecek anılar olarak kaydedilmiştir. Bu anılar; gerek sevinç, gerek üzüntü kaynağı olmaktadır. Bu bağlamda insan, elindeki kalemle, suya, toprağa, taşa yazı yazmaktadır. Ömrünün nihâyetine kadar, eline kalemle beraber verilen silgi (tövbe) ile yanlışlarını silip, doğruları yeniden yazabilmektedir. Bir teşbihle; suya yazılanlar, hayâtın seyrinde irâde dışı meydana gelen, gelip geçici hallerken, toprağa yazılanlar isteyerek yapılan fiillerdir. Taşa yazılanlar ise vedâ ile noktalanan fiillerdir. İnsanoğlu, hayâta vedâ edene kadar yazıları üzerinde istediği değişikliği yapabilir. Lâkin bâzı yazılar, tövbe ile amel defterinden silinse de, hâfızalara ve târihe yazılanları silmek mümkün olmayabilir. Bu bakımdan hayattaki fiillerimize çok dikkat etmeliyiz. Belki birçok anımıza çizgi çekerek erdemli, onurlu yaşayıp takdîr ve sevgi de toplayabiliriz. Ama kötü anıların izleri kolay kolay hâfızalardan silinmediğinden vicdânı kemirir durur; câhiliye döneminde, kızını diri diri toprağa gömen babanın ızdırâbı gibi.. Bunlar, cehâlet döneminde toprağa yazılan, acı anılardır. Hâfızalarda ve târihte kaydedilmiş olsa da Rabbimizin katında tövbe netîcesinde silin-

mekte ve aynı şahsiyetin kötü anısı, onu lânetten kurtarıp, rahmetle anılmasına engel olmamaktadır. Ya Firavun ve Nemrut gibiler...

Akıllı, düşünen her insan, suya, toprağa, taşa yazılan yazıdan öğüt alır. Masasına Ebû Cehîl'i, Firavun'u yatırarak onların âkıbetinden ders çıkarıp; Hz. İbrâhîm, Hz. Mûsâ ve Hz. Ömer (r.a) gibi rahmetle anılanları model edinme şansını yakalar.

Ya insanların Allah adına yazdıkları, buna daha çok dikkat edilmelidir. Yazan; kendinden olan ile, Allah adına yazdıklarını birbirine karıştırmamalıdır. İslâm adına konuşurken ve yazarken çok daha dikkatli olunmalıdır. Çünkü bu yazıların, topluma öyle veya böyle bir etkisi olacağından delîle dayanmalıdır.

Nûn'a, Kaleme ve satır satır yazdıklarına andolsun ki; Rabbinin adıyla okuyan, öğrendikleriyle amel edenler, Rablerinin nihâyetsiz kerem sâhibi olduğunu görecek ve O'na şükür ile yönelecektir.

Kalem, kılıç gibidir. Hayra da, şerre de âlet edilebilir. İlim-irfânın gelişmesinde, toplumların aydınlanmasında, fertten ferde, toplumdan topluma değerlerin aktarılmasında akıl ve idrâk sâhiplerinin yazdıklarının payı vardır.

Kalem ve yazının medeniyetteki yeri, kalbin bedendeki yeri gibidir. İnsan, dil ile söyleyemediklerini veya ulaşamadığı insanlara maksadını yazarak veya çizerek anlatır.

Ey inananlar! İlmin anahtarı elinizde, kalkın, teknoloji ve medya imkânlarını kullanarak hakkın sesini duyurabilir, zâlimlerin toplumu nasıl ifsât ettiklerini ortaya çıkarabilirsiniz.[126] Bazı fikirlerin, kolaylıkla kabûl edilmesi, yayılması, insanların çoğunun muhâkemeleri üzerine kurulmuş bir fikre sâhip olmadıklarındandır.

Cenab Şehabettin'in ifâdesiyle de: "Yazısıyla, okuyucularını yükseltmeyen muharrir, ancak bir kâtiptir." Diğer bir deyimle de:

---

[126] Bkz. 49/6

"Mütefekkirlerin aydınlatamadığı toplumları, şarlatanlar aldatır." , "Öncü yazar; direnendir, ödünsüzdür. Direnme gücünü öğreticisinden alır. Yazar, düşünce ve eylem adamıdır." , "İnsanın aklı, kaleminin ucundadır." gibi yazan hakkında daha birçok vecîz söz söylenmiştir.

Allah'ım! Îmân gücüne, ilmin aydınlığına, olgunluğuna, enginliğine, sâlih amel zenginliğine erdir bizleri.

❁ ❁ ❁

مَآ اَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُوْنٍ ۚ ﴿٢﴾

68: 2** (Habîbim) **sen, Rabbinin nimeti sayesinde, bir mecnun değilsin.

Nîmet vermek, iyilik ve ihsânda bulunmak, kötülüklerden uzak tutmak; maddî-mânevî iyiliklere şâmildir. Fâtiha sûresinde de olduğu gibi vahyin kazandıracağı nîmetlere sâhip olup, yoldan sapanlardan olmamaktır.

Müşrikler, hevâlarıyla algılama melekelerini örttükleri için peygamber adına: "O da sizin gibi bir beşerdir. Size üstün ve hâkim olmak istiyor" , "cinlenmiş" gibi maksadını aşan sözler söylüyorlardı. Bununla, onu, toplum nezdinde küçük düşürüp, insanların ona inanmasını engellemek istiyorlardı. Lâkin bu, peygamber için daha bir avantaja dönüşüyordu. İnsanlar, meraklarını celbetmek için gelip peygamberle tanışıyorlardı, bir çoğu da Müslüman oluyordu. Bu hevâ sarhoşu aklı küt kimseler ise ne Allah'ın varlığını inkâr ediyor, ne de gerçeği anlamak için bir çaba gösteriyorlardı. Kibir, haset ve inadın kazandırdığı hırs, onları böyle körleştirip zâlim kılıyordu.

❁ ❁ ❁

وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ ﴿٣﴾ وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴿٤﴾

68: 3 Senin için muhakkak ve muhakkak tükenmeyen bir mükâfat vardır.

68: 4 Hiç şüphesiz büyük bir ahlak üzerindesin sen

O, peygamber olmadan öncede üstün bir ahlâka sâhipti. Güzel ahlâk, Allah'ın râzı olabileceği biri olmak için tek başına yeterli değildir. Peygamber, Allah'ın kitabı olmadan sâdece güzel ahlâkıyla hiçbir müşriği yola getirememişti. Bir insanın, iyi bir kimliğe sâhip olması için başta güzel ahlâk, sonra onun tamamlayıcısı olan sâlih amel işlemesi gerekir. Dolayısıyla Kur'ân ahlâkına sâhip olanlar; Allah'ın velîleri, sevilen, övülen, aranan, sırât-ı mustakîm'in sonundaki hazînelere sâhip olacak bahtiyâr kimselerdir.[127]

Malını, ömrünü dîni uğruna fedâ eden, Rabbine kulluğu, her şeyin üstünde tutanlar; servetin, kariyerin peşinde değil de ilmin peşinde koşanları, İslâm nîmetinin ne demek olduğunu bilmedikleri için anlamazlar. "Bunun aklı yok" , "bu, işini bilmez, adam olmaz" , "bunun sonu kötü" gibi yargılarla tahkîr ederler. Maddî-mânevî, kesintisiz ecrin ne olduğunu bilmeyenler için, bunlar, gerçekten deliliktir. Çünkü onlar, mü'minler için neyin öncelikli olduğunu idrâkten uzaktırlar. O mü'minler ki dünyâlıklara Rabblerinin rızâsını kazandıracak bir metâ olarak bakarlar. Gaflete düşmedikçe Rablerinin rızâsına gölge düşürecek şeylerden sakınırlar. Çünkü İslâm'la sâhip oldukları, hiçbir şeyle kıyaslanamayacak kadar değerlidir. Bu şuurla, hesaplarını Rabblerinin rızâsına göre yaparlar.

İslâm ahlâkı, bütünlüğü ile Hz. Muhammed'de toplanmıştır. Onun ahlâkı; doğruluk, adâlet, emniyet, şefkat, merhamet idi.

---

[127] Bkz. 10/26; 46/13

Hz. Peygamberin hayâtındaki bu güzîde ahlâk, elbette ki kendiliğinden oluşmamış, bilakis bu ahlâk, onun mükemmelliği, arayış ve tercihleriyle gerçekleşmiştir. Mükemmelliği arama ve ona ulaşma çabalarında, Yüce Allah'ın yardımı olduğu gibi bu husûsta etrafındaki insanların da görüş, kanaat ve erdemlerinden istifâde etmiştir.[128] Buradan hareketle, bu günde ve gelecekte; hikmete, erdeme ve mükemmelliğe tâlip olmanın, onu aramanın çok mühim bir sünnet olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. İşte yüce bir ahlâk üzere olmanın düstûru, bu metodu tâkip etmekle kazanılır.

Ahlâk, insanın beden ve ruh bütünlüğü ile alakalıdır. Huy ve seciye; insanın bir amaca yönelik olarak kendi arzusu ile iyi davranışlarda bulunup kötülüklerden uzak olması mânâsına da gelir.

Ahlâk; hulk (yani huy), insanda sâbit bulunan melekelerden ibârettir. Akıl, ona yön verir. Vahiyden uzak bir aklın insanı, nedenler ve niçinler karşısında bocalayacağı için, Allah, onları vahiyle hizâya sokar. Huy dediğimiz meleke, ya hayırlı ya da hayırsız bir semere verir. Bu îtibarla güzel ve kötü çeşitlere ayrılır.

"İnsan, ölümüyle -haşre kadar- bedenen cemâdâtlaşır, duygusuz hayâtiyetleriyle nebâtâtlaşır, sevk-i tabiîlerinin (içgüdülerinin) itişlerine tâbi olarak da hayvanlaşır.

Eğer insan, cemâdâtlaşmamışsa, yani yaşıyor da duygusuz hâlde ise nebâtâtların ahlâkındandır. Eğer duyguları sağlam, fakat sevk-i tabiîlerinin emrine girmişse, bu sefer de hayvanların ahlâkıyla ahlâklaşmış olur.

İnsan, değerli olarak yaratıldığı halde aklın ve şuurun kıymetini bilmeyerek hayvanlaşırsa, nebâtâtlaşırsa insanlık haysiyetinden soyunarak bütün yaratılmışlardan aşağı olur. Çünkü onlar, hangi tabiatta, cibilliyette yaratılmışsa onun icaplarını otomatikman yerine getirmektedirler. Ama insan, seçme hürriyetine sâhiptir. Bunu,

---

[128] Bkz. 3/159; 68/4

şuursuzca iptal ederse ne olur? Onda, insana has bir ahlâk aranabilir mi?

İnsanın ahlâklaşması ve içtimâileşmesi demek: Hâl ve hareketlerini iç tepkilerinden kurtarıp, akıl ve ahlâk kontrolü altında hareket etmesi demektir.

O kerîm ahlâk üzere olan nebînin ümmeti, onu hakîkaten tanısalardı veya anlasalardı gazâbın da, sertliğin de şefkat ve merhamete bağlı en güzel örneğini görmüş olurlardı. Dîni ve Sünnet-i seniyye'yi bilmeyenlerin, maalesef ahlâktan anladıkları; kimseyi incitmemek, kızmamak, kızdırmamak, gücenmemek, gücendirmemek, melek veya kuzu mîzaçlı olmaktır. Oysaki insan için böyle bir ahlâkın olması mümkün değildir. Bu tür anlayışla hareket edenler, sosyal ahlâkın bozulmasına sebep olmuşlardır.

Bir nevî nebâtî ahlâka sâhip olanlar, kendi âlemlerinde sessiz ve rahat yaşarlar. Hak nizâm diye kabûl ettikleri kâidelere riâyet etmeye çalışırlar. Onlardan kimseye zarar gelmez; iyilikleri gönüllerinde doludur. Bazen, gözlerinde yaş halinde de akabilir. Bazıları tarafından bunlar örnek insan sayılırlar. Elleri öpülür, duâları beklenir.

Fakat bunlar, fazîleti, içlerinde ve işlerinde nebâtlaştırmış kimselerdir.

Bahçeyi tahrip eden mandalara, çiçekler nasıl karşı gelmez? Nasıl koruluğun öte ucunda başlayan yangını beri taraftaki nebâtâtlar izler ve hiçbir çâre aramazsa, bunlarda aynı hissizlik ve donukluk içerisinde tepkisizdirler. Bu yüzden de duyguyu, merhameti ve insâfı nebâtîleştirmişlerdir. Tevekkül ve teslîmiyeti, ağaçlar kadar donuklaştırdıklarından, kadere rızâyı da şer cereyanlara kayıtsız şartsız teslîm olmak şeklinde tatbik ederler. Müdafaaları ve mukâvemetleri de nebâtîleşmiştir."[129]

---

[129] Ahlak anlayışımız. 2. Baskı, Sanih kütüphanesi. 1969

Oysa bu tavır ne fıtratla, ne de Kur'ân ahlâkıyla bağdaşır. İslâm ahlâkında; kötülüklere karşı önlem almak, uçuruma doğru gidenleri kurtarmak için merhametle muâmele etmek, asıl ibâdetlerdendir. İmâm Rabbânî: "Düşünelim ki, en üstün ahlâka sâhip olan Peygamberimize, Allah, kâfirlerle savaşmak ve onları hor tutmak emrini vermiş. Demek ki kâfiri hor tutmak ona sert muâmele etmek... En üstün ahlâk icabı... İslâm'ın izzet ve yüksekliği de küfrün hor ve alçak tutulmasındadır. Küfür ehlini azîz tutan, İslâm ehlini hor tutmuş olur." [130]

İkbal: "Çetin olunuz ve çok çalışınız. Ferdî ve mahşerî hayâtın sırrı budur." İmâm Şâfiî de: "Hiddeti çeken, umûr-u meşrûa da eseri gazap göstermeyen, îmânın zevkini tatmamıştır." derken nasıl olur da bir Müslüman, zulme karşı mücâdele etmez...

Mü'min, ümitsiz ve gayretsiz olamaz! Olursa, güzel ahlâklı sayılamaz.

Ebû Hureyre'den rivâyetle, Resûlullah (a.s) buyurmuştur ki: "Mü'minin keremliği, dîni iledir, şerefi, ahlâkı iledir; mürüvveti ise aklı iledir." İbn Abbas'tan gelen bir rivâyette de: "Allah'a isyandan alıkoyacak takvâ, sefâletten alıkoyacak ilim, insanlarla iyi geçinecek ahlâk; zâlimlere hürmet etmeyip, onlar için Allah'tan hidâyet dilemektir. Rızık, mülk, servet ve kariyer için tâviz vermemek, Allah için çalışmaktır" denmiştir.

Allah'ım! Dünya cennetimiz olan İslâm'ın inşirâhına, Kur'ân'ın ahlâkına ermeye bizleri müyesser kıl.

[130] Bkz. 3/28;9/73; 25/52

فَسَتُبْصِرُ وَيُبْصِرُونَ ﴿٥﴾ بِأَيِّيكُمُ الْمَفْتُونُ ﴿٦﴾ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ

ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿٧﴾

68: 5 Yakında göreceksin, onlar da görecekler,

68: 6 Delilik hanginizde imiş?

68: 7 Şüphesiz ki Rabbin, O, kendi yolundan sapan kişiyi çok iyi bilendir. O, hidayete ermiş olanları da pekiyi bilendir.

Bu âyetler, yukardaki açıklamalardan da yola çıkarsak, hem münkirlere hem de onları hidâyete dâvet edenlere yapılan bir ihtârdır.

O gün, inkârcılar, o 'deli' diye alay ettiklerinin, kesintisiz ecirlere nâil olduklarını görüp, dâvete icâbet etmedikleri için ne kadar büyük bir aptallık ettiklerini anlayıp, hayıflanacaklardır. 'Îmân ettim' diyerek vahyin kültürüne sahip olanlara da: "Sakın dünyevî servet, statü veya kâfirlerden gelebilecek ezâ ve cefâlar sebebiyle değerlerinizden uzaklaşmayın; kesintisiz bir ecir için, onlara karşı yılmaz bir azîm ve sabırla Kur'ân aracılığıyla mücâdele verin" mesajı verilmektedir.[131]

O gün, kimin delâlette, kimin hakta olduğu görülecektir. Aslında bu günde düşünenler nezdinde, hak ve bâtılın ne olduğu görülür; yeter ki doğruyu, ilâhî çizgiyi bilsin. Bu kimseler, hiçbir maskeli yüze, aldatıcı söze aldanmazlar. Yalancının şerrinden, doğruyu bilen kurtulur.

❀ ❀ ❀

[131] Bkz. 3/146; 22/78; 25/52

فَلَا تُطِعِ الْمُكَذِّبِينَ ﴿٨﴾ وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ ﴿٩﴾ وَلَا تُطِعْ كُلَّ

حَلَّافٍ مَهِينٍ ﴿١٠﴾ هَمَّازٍ مَشَّاءٍ بِنَمِيمٍ ﴿١١﴾ مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ

﴿١٢﴾ عُتُلٍّ بَعْدَ ذَٰلِكَ زَنِيمٍ ﴿١٣﴾ أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ ﴿١٤﴾ إِذَا تُتْلَىٰ

عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٥﴾ سَنَسِمُهُ عَلَى الْخُرْطُومِ ﴿١٦﴾

68: 8 Artık (Habîbim) **o yalanlayanları tanıma** (onlara boyun eğme).

68: 9 Onlar arzu ettiler ki sen yumuşak davranasın da kendileri de yumuşaklık göstersinler.

68:10-13 (Doğruya da, eğriye de) **alabildiğine yemin eden, izzet-i nefsi bulunmayan,** (ötekini berikini) **daima ayıklayan,** (gammazlıkla) **lâf getirip götürmeye koşan,** (insanları) **hayırdan durmayıp men eyleyen aşırı zalim, çok günahkâr, kaba, haşin, bütün bunlardan başka da kulağı kesik** (damgalı soysuz) **olan her kişiyi tanıma** (onlara boyun eğme)!

68: 14 (Öylesini tanıma) **mal ve oğullar sahibi olmuş diye.**

68: 15 Karşısında ayetlerimiz okunduğu zaman o, "Evvelkilerin masalları" demiştir.

68: 16 Biz yakında onun hortumunun üstüne damga basacağız!

Bütün bu kötülükler, Allah'ı hesâba katmamaktan kaynaklanıyor. Bu kötülükler, çevreye de zarar veren kötülüklerdir. Yemînle, yalanla, kendinden emînmiş, emîn olunanmış gibi çirkinliklerinin üstünü örtmeye çalışanlar tasvîr ediliyor bu âyetlerde.

Kerîm ahlâktan mahrûm kalanların bir o kadarda çirkin davranışları burada sergilenmektedir. O zaman kötülükleri ile bilinen Mekke'deki bâzı insanların adları zikredilmeden ahlâkî seviyesizlikleri anlatılarak: "Sakın ola ki onları kazanmak veya zararlarından emîn olmak için herhangi bir anlaşma ve uzlaşma içerisine girmeyesin" mesasjı verilerek Allah tarafından resûlü uyarılmaktadır.

Böylesi ahlâkı bozuk politikacılar, koalisyon teklifleriyle aranıza girip, sizleri içerden fethederek ayaklarınızı hak çizgiden kaydırmanın her türlü yolunu ararlar. Şu iyice bilinmelidir ki maslahat ve ehven-i şer adına yapılan koalisyonlar tevhîtten uzaktır. Dîn, bütünüyle ilâhîdir, olduğu gibi kabûl ve olduğu gibi tebliğ edilmelidir.

Bilinsin ki Hak taraftarları zayıfta olsa, Hak, üstündür. Hak ehli, ona karşı gelenlere boyun eğmemelidir.

"Sizin dîniniz size, benim dînim bana" düstûruyla dîni dâvâ edinip, uğrunda gereken bedeli ödeyerek kararlı duruşlar sergilemek; düşmanın cesâretini kırar, yüreklerine korku salar. Onlara yaranmaya çalışmanın, onlardan hayır ve yardım umarak yumuşak davranmanın bir yararı yoktur. Bu, onların bilakis şımarıp cesâretlerini artırır. Bu uyarıları, sâdece o güne mahsus bir uyarı olarak görmemek gerekir. Her asırda Müslümanlar duruma göre strateji belirlemelidir.[132]

Şu bir gerçek ki her ideolojinin değer ölçüsü diğerlerinden farklıdır. Bir ideolojiyle diğer bir ideolojiyi karıştırmak kesinlikle onu bozar.

İslâm, bir ideoloji değil, kendi kâidelerine göre uygulanan, Allah'ın rızâsına uymadığı düşünülen tüm ferdî ve toplumsal meseleleri dikkate alarak idâre eden eylemci ve dinamik bir dîndir. Hiçbir

---

[132] Bkz. 9/73-123

ideolojiyle uzlaşamaz. Bundan dolayı, İslâm'ın kendine has siyâsî bilincini Müslümanlara kazandırmak lâzımdır. Çünkü İslâm, salt anlamda kendine göre iyi insan-iyi vatandaş olmanın dayanağı değil, iyi Müslüman-iyi ümmet olmanın dayanağıdır. [133]

Îmândan çok küfre yakın olan, küfre maşalık eden, yalancı, yalanını yemînle destekleyenlerin, o gün, burunlarına halka geçirilerek istemedikleri yere sürüleceklerdir. Dünyâda sâhip oldukları servet ve statülerinin kendilerine hiçbir faydası olmayacaktır.

Sûrede Müslümanlara anlatılmak istenen, sâhip oldukları tüm imkânları vahiy doğrultusunda kullanma şuur ve duyarlılığı içerisinde hareket etmeleridir. Câhillik ve gaflet sebebiyle içerisine düşmüş olduğunuz günahlarınızdan dolayı pişman olduysanız, bundan sonra uyanık hareket edin. O'nu hayâtınızın her alanına müdâhil kılın. Ve sizi dâvet ettiği, sizi yüceltecek olan emirlerini yerine getirerek yücelin. Hakîkaten Rabbinizi tespih ediniz.

❁ ❁ ❁

إِنَّا بَلَوْنَاهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ ﴿١٧﴾ وَلَا يَسْتَثْنُونَ ﴿١٨﴾ فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِنْ رَبِّكَ وَهُمْ نَائِمُونَ ﴿١٩﴾ فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ ﴿٢٠﴾ فَتَنَادَوْا مُصْبِحِينَ ﴿٢١﴾ أَنِ اغْدُوا عَلَىٰ حَرْثِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَارِمِينَ ﴿٢٢﴾ فَانْطَلَقُوا وَهُمْ يَتَخَافَتُونَ ﴿٢٣﴾

[133] Bkz. 5/44-50

أَنْ لَا يَدْخُلَنَّهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مِسْكِينٌ ﴿٢٤﴾ وَغَدَوْا عَلَىٰ حَرْدٍ قَادِرِينَ
﴿٢٥﴾ فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَضَالُّونَ ﴿٢٦﴾ بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ﴿٢٧﴾

68: 17 Biz, o bahçe sahiplerini nasıl belâya uğrattı isek muhakkak bunları da belalandırdık. Hani (bahçe sahipleri) **sabah olunca onu mutlaka devşireceklerine, biçeceklerine yemin etmişlerdi.**

68: 18 (Bu babda) **istisna da yapmıyorlardı.**

68: 19 Hâlbuki onlar uyurlarken hemen Rabbinden (gönderilen) **dolaşıcı bir belâ onu sardı da.**

68: 20 (O bahçe) **simsiyah kesiliverdi**

68: 21 İşte sabaha karşı birbirlerini çağırdılar.

68: 22 "Devşirecekseniz erkence mahsulünüzü (devşirmeye) **çıkın" diye.**

68: 23 Derken onlar aralarında fısıldaşarak gittiler:

68: 24 "Sakın bugün karşınıza hiçbir yoksul (çıkıp) **oraya girmesin" diye.**

68: 25 (Fakirleri) **men'e** (sanki) **güçleri yetecek adamlar tavrıyla erkenden gittiler.**

68: 26 Fakat onu (bu halde) **görüverince dediler ki: "Her halde biz yanlış gelenleriz."**

68: 27 (Sonra hakikati anlayınca da) **"Hayır, biz mahrum** (kalmış) **larız."**

17. âyette geçen "Beleve" kelimesi; imtihân etmek, hakîkatin ortaya çıkması için insanları çeşitli sebeplerle denemek anlamlarını ihtivâ etmektedir.[134] İmtihân soruları karşısında düşünenlere, hâlini

[134] Bkz. 21/35; 67/2

düzeltme şansı veriliyor. İnsanoğlu sınavı nasıl karşılayacak diye teste tâbi tutuluyor. Bu dünyâda olmasa bile ebedî âlemde soruların cevâbının nasıl verildiği ortaya çıkacak. Münkirler, bakış açıları farklı olduğu için imtihân sorularını kendilerince değerlendirirler. Müslümanların bakış açısı ise tamâmen Rabblerinin rızâsını dikkate alarak cevaplamaya dayalıdır. Ama maalesef dîninin câhili olan Müslümanların, yapmış oldukları yolsuzluklar, zelleler îzâhı anlatılamayacak kadar kendilerini kuşatmış vaziyettedir. Bunlar, Allah'ı bilmiyor, âhireti inkâr mı ediyorlar! Hayır, dînlerinin câhili oldukları için bu duruma düşmüşlerdir.

Mâdem inanıyoruz, mâdem kıyâmet günü yaptığımız işler bir defterde kayıtlı olarak ortaya çıkacak;[135] o hâlde hiç kimsenin olmadığı, hiç kimsenin görmediği yerlerde de Rabbin vâr olduğuna inanılıyorsa dürüst olunması gerekmez mi? Kur'ân Müslüman'ı olmak; sorumluluklarını bilip, emrolunduğu gibi dosdoğru olmak kuralını yerine getirmeyi gerektirir.[136] Bu bilinç ve duyarlılıkta olanların yaptıkları işler; doğru, yerinde ve güzel olur. Elbette bu hassâsiyete sâhip olmak, ciddiyetle ilme eğilmeyi ve Rabbin zikriyle uyanık olmayı gerektirir. İlmî haysiyetten uzak olan, işini kitabına uyduran, önüne (olmazsa olmaz) dünyalıkları yığıp, rızâ-yı ilâhîyi ikinci plana atanların âkıbetleri hüsrân olur. Hesâbı, âdil-i mutlâk olan Allah görecek ve herkese hak ettiği karşılığı verecektir.[137] Hak ve hakîkatten gâfil olanlar, günahlardan beri kalmaya çalışmadan 'Allah Gafûru'r-Rahîm'dir veya günahım kadar yanıp çıkar sonra cennete giderim' zannıyla geleceklerini tehlikeye atarlar.[138]

---

[135] Bkz. 18/49; 45/29
[136] Bkz. 11/112
[137] Bkz. 36/54; 53/39
[138] Bkz. 2/80-82

İlâhî bir realite olarak, insanlara yaratılışta her duygu yüklenmiştir. Duyguları, aldığı eğitim ve terbiye ile artı/eksi yönde şekillenebilir. Fakat düşünüp akledenler, duygularının hangi noktada ağır bastığını bilir. Mesela cömertlik, cimrilik, hilm, öfke vs. tespit ettiği duygularındaki ifrât ve tefrît hâllerini düzeltmeye çalışmalıdır. Cimrilik tarafı ağır basıyorsa, kendini terbiye edip vermeye alıştırmazsa, giderek bu huyu kemikleşir ve vermek onu çok sıkar. Hatta, vermesi gerektiğini söylese bile kıssada olduğu gibi vermekten imtinâ ederse, sonuçta böyle bir cezâya mâruz kalabilir. Zâten kıssalar, ibret alınsın ve Müslümanlar böylesi davranışlardan sakınsınlar diye anlatılır. Vermek insan için artma ve arınma vesîlesidir. Böylesi bir rahmeti görmemek, gösterildiği halde görmezden gelmek, vereni görmezlikten gelmek olur ki bu bir nevî, rızâ-yı ilâhîyi hesâba katmamak olur.

Allah'ın verdiklerinden, öşür, zekât, infâk fitre vs. vermeyen kişi, ihtiyaç sâhiplerinin hakkını gasp etmiş olur ki hesâbı ağır olur.[139]

Kıssada olduğu gibi, vermeye gücü yettiği hâlde, yoksulun hakkını kısarak, şuradan buradan çalıp çırparak servet sâhibi olanlar, herhangi bir şekilde servet ellerinden gidince de: "kahrolduk, mahvolduk" diye çâresiz, kala kalıyorlar. Kimileri başlarına gelenlerden ders alıp yaptıklarına pişman olup ve tövbe ile arınmaya çalışmakta, kimileri de sebep-sonuç ilişkisine bağlayarak vermeme hâlini meşrû görmektedir.

Unutmayın ki Rabbiniz, birbirinize iyilik yapmanızı, mallarınızı rızâ-yı ilâhî doğrultusunda harcamanızı, sizleri insanların en hayırlısı kılmayı ve yücelmenizi istemektedir.[140]

❁ ❁ ❁

[139] Bkz. 2/195, 265, 268; 57/11; 64/17
[140] Bkz. 20/75; 57/7; 63/10

قَالَ اَوْسَطُهُمْ اَلَمْ اَقُلْ لَكُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُونَ ﴿٢٨﴾ قَالُوا سُبْحَانَ رَبِّنَآ اِنَّا كُنَّا

ظَالِمِينَ ﴿٢٩﴾ فَاَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلٰى بَعْضٍ يَتَلَاوَمُونَ ﴿٣٠﴾ قَالُوا يَا وَيْلَنَآ

اِنَّا كُنَّا طَاغِينَ ﴿٣١﴾ عَسٰى رَبُّنَآ اَنْ يُبْدِلَنَا خَيْرًا مِنْهَآ اِنَّآ اِلٰى رَبِّنَا رَاغِبُونَ

﴿٣٢﴾ كَذٰلِكَ الْعَذَابُ وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾

68: 28 Ortancaları: "Ben size demedim mi? (Allah'ı) **tenzih etmeli değil miydiniz?" dedi.**

68: 29 "Seni (tespih ve) **tenzih ederiz ey Rabbimiz. Hakikaten biz zalimlermişiz" dediler.**

68: 30 Şimdi kabahati birbirlerine yüklemeye başladı (lar).

68: 31 "Yazıklar olsun bize, dediler, hakikaten biz azgınlarmışız."

68: 32 "(Eh) **Rabbimizin bize, bunun yerine, ondan daha hayırlısını vermesi me'müldür. Biz** (bütün dilek ve isteklerimizi artık) **gerçekten Rabbimize çevirenleriz."**

68: 33 İşte azap böyledir. Ahiret azabı ise elbet daha büyüktür. (Bunu) **bilselerdi...**

Kıssadan çıkardığımız önemli mesajlardan biri de; insan, sâdece doğruyu düşünmek, doğruyu hatırlatmakla yetinmemeli. Yanlış görülen ve günaha kapı aralayan işleri engellemeye çalışmalı, buna güç yetiremiyorsa oradan uzaklaşmalıdır.

En ufak bir tavır almadan, ciddi bir rahatsızlık duymadan günahkârlarla, günah meclislerinde haşır neşir olunduğunda kalpler,

birbirine benzeşerek, berâber helâk olmaya sebep olan kapılar açılır.[141]

Bu dünyâda insanlar, sâhip olduklarını istedikleri gibi kullanma serbestisine sâhiptirler. Sâhip olduklarını, Allah'ın rızâsı doğrultusunda kullanmayanlar, o gün, ciddi bir pişmanlık duyacakları gibi bu dünyâda da yer yer 'bilseydim, düşünseydim yapmazdım' diyerek benzeri pişmanlıklar yaşayacaklardır. Bu pişmanlıklar, aklederek, tedbîr alarak, tefekkür ederek telâfi edilebilir.

Düşünülürse; bu dünyâda elleri ayakları prangalı mahkûmlar, kurtulma şansına sâhip; peki ya prangasız, Allah'ı, âhireti, hesâbı aklına getirmeyen sekülerleşmiş, gönüllü mahkûmların, o gün, böyle bir kurtuluş şansı olacak mıdır?! Öyle, 'Müslüman'ım' demekle, sorumluluklarımızı bilip yerine getirmeden kurtulacağımızı sanmak bir aldanıştır. "İnanıyorsanız sınanacaksınız."(29/2,3)

İnsanlar, uyarıldığı hâlde zaaflarının esiri olarak birçok yanlış içerisine düşebilirler. Allah ise gaflet içerisine düşenleri belâya mâruz bırakarak uyarır. Bir tokat ile uyananlar, içerisine düştükleri gafletten büyük bir pişmanlık duyarak, Rabblerinin haklarında hayırlar dilemesini umarak, rızâsını ararlar. Uyarı ve öğütleri kâle almayanlar, o gün kurtuluş yolu bulamayacaklardır. Çünkü orada görevini yerine getiren güçlü, sâdık nöbetçiler vardır.

Rabbim uyanıp uyarmayı, her ortamda hakkı hatırlayıp hatırlatmayı bizlere nasip etsin.

❀ ❀ ❀

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٣٤﴾ أَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ

كَالْمُجْرِمِينَ ﴿٣٥﴾

[141] Bkz. 5/79; 8/25

68: 34 Şüphesiz ki (fenalıktan) **sakınanlar için Rableri nezdinde nimeti daim ve halis cennetler vardır.**

68: 35 Öyle ya, biz Müslümanları o günahkârlar gibi yapar mıyız hiç?

Akıllı, Allah'tan gâfil olmayan bir mü'min, bütün işlerinde Rabbinin rızâsını gözeterek hareket eder. Geçici hiçbir emel ve arzusunu O'nun rızâsının önüne geçirmez. Bir gaflet sonucu "kendilerine zulmettiklerinde ve her hangi bir günah işlediklerinde hemen Rabblerinden bağışlanma dilerler ve bile bile günahta ısrar etmezler..."(3/135) Âyetin orjinalinde geçen "Fücûr" kelimesi; inatla günaha devam etmektir. Gaflet sonucu işlenmiş olunan günahla, inatla günahkâr hâli sürdürmek bir olur mu? Allah'ın rızâsına tâlip olanla olmayan bir tutulur mu?

Niyetlerin iyiliği, kalplerin temizliği felsefesi ile insanlar, îmânî mükellefiyetlerden muaf olamaz. Böyle bir anlayış, insanları, günahlara karşı lâkayt davranışlara sürüklerken, takvâ bilincinin ehemmiyetini de hafife indirgediği gibi, günahkârları da rahatlatır. Bu ise Allah'ın değer verdiği şeylerin değerini düşürmek olduğundan Allah'a ve dîne karşı yapılan bir zulümdür.

Müslüman, teslîm olan, itaat eden, emîn olunan, güvenilen ve inandığı değerleri korumak için çaba sarf eden; muttakî de bu doğrultuda kendini güçlü kılandır. Yani irâdesini sağlamlaştırması, takviye etmesi, davranışlarını kontrol edecek irâdeye sâhip olmasıdır. Takvâ, irâde antrenmanıdır; irâde ise takviyesidir.

Ne niyetlerin iyiliği, ne de kalplerin temizliği felsefesi ile bu iş kotarılamaz; illâ vahyi referans almak gerekir. Fâsık ile Muttakî arasındaki fark da böyle açığa çıkar. O gün,

âdil-i mutlâk olan Allah, kendine böyle teslimiyet gösterenleri mükâfatlandıracaktır.[142]

---

[142] Bkz. 59/20

مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٦﴾ أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ ﴿٣٧﴾

68: 36 Size ne oluyor? Nasıl böyle hükmediyorsunuz?

68: 37 Yoksa size mahsus (indirilmiş) **bir kitap var da onda mı okuyorsunuz?!**

Burada insanın aklına, dayatmacı, beşerî sistemler geliyor. Bunlar, kendileri yasalar koyup, insanları buna uymaya mecbûr ederler. Bilâhare koydukları yasalar tutmayınca yeniden bir araya gelip yeni yasalar koyarlar... Yap-boza dayalı yasalarla insanlığı; hürriyet, hak ve özgürlükler vaadiyle aldatıp dururlar. Cenâb-ı Hakk, onlara soruyor: 'Allah'tan mı geldi yoksa kendiniz mi yazdınız bu yasaları?!'

Evet, Allah'ın yasasından haberi olmayanlar veya onu kâle almayanlar, hem yasa koyarlar hem de Allah'ın yasasından haberi olmayanlara yasalarını dayatırlar. İnsanın yasasıyla Allah'ın yasasını karıştırıp, zulme düşenlerin şerrine mâruz kalmamak için; Müslümanlar, dînini kaynağından öğrenip, temel esprisini iyi kavramalıdır. Dîni öğrenmek için gösterilen çabada, insan, yanılsa bile ecir alır. Allah, ilme, öğrenmeye ehemmiyet vermişken, maalesef ekser Müslümanlar, kaynağından değil de kulaktan duyma bilgilerle hareket eder olmuşlardır. Artık Allah'ın emri gelinceye kadar bekleyedursunlar!

❁ ❁ ❁

إِنَّ لَكُمْ فِيهِ لَمَا تَخَيَّرُونَ ﴿٣٨﴾ أَمْ لَكُمْ أَيْمَانٌ عَلَيْنَا بَالِغَةٌ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ

إِنَّ لَكُمْ لَمَا تَحْكُمُونَ ﴿٣٩﴾ سَلْهُمْ أَيُّهُمْ بِذَٰلِكَ زَعِيمٌ ﴿٤٠﴾ أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ

فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَآئِهِمْ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ ﴿٤١﴾ يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ

وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٤٢﴾ خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ

ذِلَّةٌ وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ ﴿٤٣﴾

68: 38 Ki içinde ne (arzu ve) **ihtiyar ederseniz, hepsi mutlaka sizin** (olacaktır diye yazılıdır)**?!**

68: 39 Yahut üzerimizde, sizin lehinize kıyamet gününe kadar (sürecek) **yeminler** (imiz, taahhütlerimiz) **mi vardır ki** (nefisleriniz için) **ne hüküm ederseniz, mutlaka sizindir?!**

68: 40 (Habîbim) **sor kendilerine: Onlardan hangisi bunun avukatı olacak?**

68: 41 Yoksa ortakları da mı var onların? Öyleyse o ortaklarını da getirsinler, (iddialarında) **doğrucu** (adam) **lar iseler.**

68: 42 (Hatırla ki o gün) **baldır** (lar) **ın açılacağı, kendilerinin secdeye davet edilecekleri bir gündür. Fakat** (buna) **güç yetiremeyeceklerdir.**

68: 43 (Evet, secdeye davet edilecekler) **gözleri düşük, kendilerini bir zillet sarmış olarak. Hâlbuki onlar bu secdeye** (dünyada) **her şeyden salim ve sapasağlam iken davet ediliyorlardı.**

Kur'ân, âhirette mü'minlere büyük ödüller verileceğini müjdeledikçe, müşrikler, dünyâdaki sosyal konumlarına aldanarak böyle bir şey olduğu takdirde kendilerinin daha büyük nîmetlere mazhâr olacaklarını iddiâ ederlermiş. İnsanlar, gaybı bilmedikleri için tercih ettikleri şeylerin, kendi lehlerine olduğunu zannedebilirler. Allah'tan başka Rabb arayanların, Allah'la beraber başka hükümler koyup ona baş eğenlerin, îtibar edenlerin ellerinde söylediklerini doğrulayan, Allah'tan geldiğini belgeleyen kitapları mı var? Yoksa

onlar, kendi isteklerine göre yazdıkları bir kitapları var da oradan mı bunları okuyorlar? O gün, bu iddiâlarından dolayı çok acınası, güç bir duruma düşecekleri haber veriliyor. O gün, ileri sürdükleri şeylerin avukatı kim olacak. Kim 'ben yazdım, ben söyledim' diyecek. Böyle bir iddiâyı kimseye kabûl ettiremeyeceklerine göre, varsın sonucu düşünsünler.

❁ ❁ ❁

فَذَرْنِي وَمَنْ يُكَذِّبُ بِهٰذَا الْحَدِيثِ ۖ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا

يَعْلَمُونَ ﴿٤٤﴾ وَأُمْلِي لَهُمْ ۚ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ ﴿٤٥﴾

68: 44 Artık bu sözü yalan sayanları bana bırak. Biz onları, kendilerinin bilmeyecekleri bir cihetten, derece derece azaba yaklaştırıyoruz.

68: 45 Ben onlara mühlet (zaman) **veriyorum. Şüphe yok ki benim fendim sağlamdır!**

Her şeyden haberdar olan Allah, bunların hangi amaçla yalan iddiâlarda bulunduklarını ve onlara, bu yalancılıklarından dolayı bilmedikleri yerden azâba yaklaştıklarını haber veriyor.

Yazan ne yazdığını, kime niçin inandığını, kime îtibar ettiğini, koydukları yasaları hangi amaçları güderek koyduklarını, bu anayasaları daha çok kimler için koyduklarını bilmezler mi?

Sıkıştıklarında da kâh atalarına uyduklarını, kâh yasaların yeri veya uygulama alanlarının değiştiğini ileri sürerek hem kendilerinin asıl niyetlerini gizleyerek, hem de halkı demagojik, politik söylemlere inandırarak işlerini yürütürler. Bunların Allah'la bir ahitleşmeleri asla olamaz. Onların bütün anlaşmaları, hevâya dayalıdır. Hevâya uymayan, hevâya engel teşkil eden bir anlaşma onları bağlamaz.

Allah'ın kitabını yok farz ederek yaşayan veya işlerine gelecek şekilde kitabına uydurarak işlerini yürütenlerin, o gün, gerçek yüzleri ortaya çıkacak ve hiç kimse yalanını gizleyemeyecektir. Bugün, onlara, belki yalanlarından dönüp îmân ederler diye mühlet verilir.[143]

❀ ❀ ❀

أَمْ تَسْـَٔلُهُمْ أَجْرًا فَهُم مِّن مَّغْرَمٍ مُّثْقَلُونَ ﴿٤٦﴾ أَمْ عِندَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ

يَكْتُبُونَ ﴿٤٧﴾ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُن كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ

نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ ﴿٤٨﴾ لَّوْلَا أَن تَدَارَكَهُ نِعْمَةٌ مِّن رَّبِّهِ لَنُبِذَ بِالْعَرَاءِ

وَهُوَ مَذْمُومٌ ﴿٤٩﴾ فَاجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٥٠﴾

68: 46 Yoksa sen kendilerinden bir ücret istiyorsun da onlar (sana ödeyecekleri) **bir borçtan dolayı ağır yük altında mı bırakılmışlardır.**

68: 47 Yahut gayb, yanlarındadır da onlar (bunu ondan) **mı yazıyorlar?**

68: 48 (Habîbim) **sen** (şimdilik) **Rabbinin hükmüne** (intizaren) **sabret. O balık sahibi gibi olma. Hatırla ki o, gamla dolu olarak** (Rabbine) **dua etmişti.**

68: 49 Eğer Rabbinden ona bir nimet erişmiş olmasaydı o, mutlaka çırılçıplak (çıkarıldığı) **o yere kınanmış bir halde atılacaktı.**

---

[143] Bkz. 3/178; 6/67; 42/21

68: 50 (Bunun ardından) **Rabbi onu seçti de kendisini Salihlerden yaptı.**

Bu âyetler Hz. Yûnus şahsında peygamberimize ve onun şahsında mü'minlere yapılan bir hatırlatmadır. Yani, peygamberler ve mü'minler örnek alınırken, onların uyarıldığı noktaları iyi görmeli ve yapmamalıdır.[144]

Peygamber ve mü'minler, müşriklerden gelen ezâ ve cefâdan kurtulmak veya bir maslahat adına dâveti esnetmemeli, gevşememeli, bırakmamalıdır. Her şeye rağmen, hakkı tebliğ etmelidir. Bu dâveti, herhangi bir sebepten dolayı bırakmak veya esnetmek, ferdî ve toplumsal sıkıntılar içerisinde kalmaya sebeptir.[145]

❀ ❀ ❀

وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ

وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ ﴿٥١﴾ وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٥٢﴾

68: 51 Hakikat, o küfredenler zikri işittikleri zaman az kaldı seni gözleriyle yıkacaklardı. Hâlâ da (kin ve hasetlerinden) **"O, mutlaka bir mecnundur" diyorlar.**

68: 52 Hâlbuki o (Kur'an bütün) **âlemler için** (mahz-ı) **şereften başka** (bir şey) **değildir.**

Müşrikler, Resûlün başarısını, toplum içerisindeki îtibârını, giderek aşılmaz güç olduğunu gördükçe, öfke ve hasetlerinden, ellerinden gelse onu bir kaşık suda boğacaklardı. Onların bu hâince propaganda ve tepkilerine rağmen, o yüce nebî, insanların hidâyete ermeleri için her zorluğu ve engeli aşarak dâvetini sürdürüyor ve hidâyete ermeleri için gereken çabayı gösteriyordu. Bu ise, onları

---

[144] Bkz. 33/37; 66/1; 80/1-11

[145] Bkz. 15/94; 25/52; 28/87; 42/15, 23,

çıldırtıyor ve bu çılgınlıkla ümmetin gözdesi olan, kısa zamanda ünü cihâna yayılan dehâ sâhibi Allah'ın elçisine 'delidir' demeye devam ediyorlardı.

Hakka karşı inatla kapılarını örten, basîretsiz, algılama melekeleri körelmiş kimseler, elbette ki Resûldeki sabrı, azmi, fedâkarlığı, Kur'ân'ın da âlemler için bir öğüt, bir kurtuluş müjdesi olduğunu anlayamazlar.[146]

Bu âyet, münkirlerin hâin bakışlarını ifâde etmesine rağmen; halk arasında 'nazar değmesin' diye bu ve benzeri âyetleri okuyanlar âyetleri anlamamış kimselerdir. Oysa Allah dilemedikçe hiçbir kimse birine zarar veya yarar vermeye kâdir olamaz.[147]

Göz, görme organımızdır, onu, temiz bir nefhâ olan nefsin kötü dürtüleri ile buluşturup, nazarı buna bağlayanlar nefse de hakâret etmiş olurlar.

Diyelim ki böylesi korkular yaşanıyor. "MâşâAllah", "Subhânallah", "Lâ havle velâ quvvete illâ billâhi'l-Aliyyü'l-Azîm" diyerek Allah'a sığınıp, gereken tedbirler alınabilir. 'Bu tedbir nedir?' denirse; 'nazarı celbedici israf, lüks ve gösterişten sakınmaktır' diyebiliriz. Ayrıca, zenginleri yarıştırıp, yoksulları kıskandıracak davranışlar sebebiyle başına gelenleri nazara bağlamanın mantığı nedir?

Diyelim ki, israf, lüks ve gösterişten berisin fakat o halde başına gelenler nazar değil imtihandır ve başa gelen hiçbir şey sebepsiz olmaz. Hakîkaten başa gelenleri salt nazara bağlamak Allah'ı hesâba katmamak, Allah'ı dikkate almamak, Allah'a teslîm olmamaktır.

Başkasındaki güzelliklere, başarıya, gıpta ederek öyle olmayı düşünmeyip, başkalarındaki başarı ve güzellikleri hazmedemeyerek

---

[146] Bkz. 22/72
[147] Bkz. 33/17; 39/38

hâinlik, kıskançlık yapmak ancak kâfirlere ve câhillere yakışır. Kendilerini terbiye etmeyen, çekememezlik sarasına tutulan câhil münkirlerde, Peygamberin başarısını hazmedemediklerinden hâince komplolar tertip ederek onu ve dâvetini engellemek için ellerinden gelen her şeyi yapmışlardı ama elhamdülillah ne onu öldürebildiler ne de dâvetini engelleyebildiler. Çünkü O, Allah'a teslîm olup gereken tedbiri alıp O'na dayanmıştı. Bizlerde aynı teslîmiyet ve tevekkül içerisinde olursak, gereksiz korkulara kapılmadan îtidal ve teenniyle yolumuza devam edebiliriz.

Allah'ım! Cehâlet ve gafletin içerisine düşüreceği zilletten, kapris, kuruntu, kompleks, ene ve kibrin içerisine düşüreceği zilletten, Settâr isminle himâyene sığındık. Yâ Rabbî! İstikâmet üzere sâbit adımlarla yolunda yürümemiz için bizlere şefaat et.

Âmin. Ve'l-Hamdü lillâhi Rabbi'l-Âlemîn.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

HÂKKA SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını birinci, ikinci ve üçüncü âyette geçen; doğru, gerçek, adâlet, hakkın alınması, iddiâya uygunluk, sâbit ve vâcip olmak, gerçekleştirmek, ispât etmek anlamlarına gelen "Hakk" kelimesinden almıştır. 52 âyettir.

"El-Hâqqu", esmâ-i ilâhîyeden olup, mevcûdiyeti fiilen var olan ve sâbit mânâsında; ilâhî kitaplar ve bu kitaplardaki akîdeler, şerâitler ve hakîkatler, gerçek ilim, adâletli, doğru, apaçık, hikmetli, tam mükemmel bir şekilde (dünyâ-âhiret) her şeyi yerli yerinde açıklayan, ilâhî irâdedir.

Allah-u Teâlâ vardır. Dünyâda hiçbir göz, O'nu göremez. O göz, O'nun isim ve sıfatlarının tecellisini tefekkür ederek tanımaya

çalışır. O'nu, hak dâveti çerçevesinde kabûl edip, îmân etmeyenler o gün, yapılan dâvetin gerçek olduğunu anlayacaklardır."[148][149]

Sûrede, helâke mâruz kalmış kavimlerin durumları anlatılarak, inatçı, zâlim müşriklere aynı âkıbete uğrayacakları haber veriliyor.

Sûre, son bölümünde Allah'ın dâvetinin; çok şerefli bir elçi aracılığı ile ulaştırıldığını, eğer o elçi, bunu kendi uydurmuş olsaydı, ona hayat hakkı tanınmayacağını haber veriyor. Ayrıca sûre, peygamberi yalancılıkla itham eden kavimlerin başlarına gelenler, kıyâmetin gerçek olduğu, mü'minlerle, kâfirlerin âkıbetleri anlatılarak son buluyor.

❁ ❁ ❁

اَلْحَآقَّةُ ﴿١﴾ مَا الْحَآقَّةُ ﴿٢﴾ وَمَآ اَدْرٰيكَ مَا الْحَآقَّةُ ﴿٣﴾

69: 1 O hak olan (kıyamet)**,**

69: 2 Nedir o hak olan (kıyamet)**?**

69: 3 O gerçek (kıyamet) **i sana hangi şey bildirdi?**

Allah, üç defa tekrar ederek "Hâqqa"nın ne olduğu üzerinde düşünmeye dâvet ediyor. Bu "Hâqqa", Rabbin bizâtihi kendisi, Kitâb-ı Hâkim'in âyetleridir. Bile bile hakka karşı gelen, hakk dâveti engelleyenlerin helâklerinin hakk olacağına dikkatler çekiliyor. Bu uyarıları, dikkate alarak Haktan inen gerçeği idrâk edip, ferdî ve sosyal hayatta yapılması gerekenleri Rabblerinin rızâsını hayâtın merkezine alarak yapmalıdır Müslüman. Ama maalesef ölümden sonra dirilmenin ve hesâba çekilmenin hakk olduğunu söylemelerine rağmen ekseri Müslümanlar, sorumluluklarından bihaber, ölümü unutmuşçasına câhiliyenin her eylemi içerisinde yerlerini almaktadırlar. "İslâm'ın misyonunu yüklendim" diyenler-

---

[148] Bkz. 32/12

[149] Bkz. 24/25

de bile işlenen zulüm ve cinâyetlere karşı duyarsız; "ben ne yapabilirim" umarsızlılığı vardır. Öyle ki ölümün, musallâ taşının, kabrin, sorgu suâlin masal gibi geldiği her hallerinden belli...

Hak olan bu kitapta, Hak düşmanlarının helâklerini bildiren haberler silinmez gerçeklerdir.

O, zulmederek elde ettikleri güç ve sultalarına güvenerek, kendilerini yeterli görmenin verdiği kibirle, ilâhî dâveti reddeden, hâkim durumlarını korumak için de Müslümanlara karşı mücâdeleye giren nankörler, eninde sonunda Rabbin gazâbına müstehak olacaklar ve karşı koyabilecek güçleri de olmayacaktır. Bu, hakkın bâtıla galebesinden başka bir şey değildir.

❁ ❁ ❁

كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌۢ بِالْقَارِعَةِ ﴿٤﴾ فَأَمَّا ثَمُودُ فَأُهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ ﴿٥﴾ وَأَمَّا
عَادٌ فَأُهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ ﴿٦﴾ سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ
وَثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَىٰ كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ
خَاوِيَةٍ ﴿٧﴾ فَهَلْ تَرَىٰ لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ ﴿٨﴾ وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ
وَالْمُؤْتَفِكَاتُ بِالْخَاطِئَةِ ﴿٩﴾ فَعَصَوْا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخْذَةً رَابِيَةً
﴿١٠﴾ إِنَّا لَمَّا طَغَى الْمَاءُ حَمَلْنَاكُمْ فِي الْجَارِيَةِ ﴿١١﴾ لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً
وَتَعِيَهَا أُذُنٌ وَاعِيَةٌ ﴿١٢﴾ فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌ ﴿١٣﴾

69: 4 Semud ile Aad (kavimleri ta yüreklerinde) **patlayacak olan o kıyameti tekzip etti** (ler).

69: 5 Semud'a gelince: Onlar hadden aşırı (korkunç bir ses) **ile helak edildiler,**

69: 6 Aad'e gelince: Onlar da uğultulu, azgın bir fırtına ile helak edildiler.

69: 7 (Allah) **onu yedi gece, sekiz gün ardı ardınca üzerlerine musallat etti, öyle ki** (eğer sen de hazır olsaydın) **o kavmin** (bu müddet) **içinde** (nasıl) **olup yıkıldığını görürdün. Sanki onlar, içleri bomboş hurma kütükleri idiler.**

69: 8 Şimdi onlardan bir kalan görüyor musun?

69: 9 Firavun da, ondan öncekiler de, altüst olan (kasaba) **lar** (halkı) **da hep o hatayı** (meydana) **getirdiler** (irtikâp ettiler).

69: 10 Firavun da, ondan öncekiler de, altüst olan (kasaba) **lar** (halkı) **da hep o hatayı** (meydana) **getirdiler** (irtikâp ettiler).

69: 11 Hakikat, (her yanı) **su bastığı** (mutat haddini aştığı) **zaman sizi gemide biz taşıdık.**

69: 12 Onu sizin için bir öğüt ve ibret yapalım, onu belleyen kulaklar da bellesin diye.

69: 13 Artık "Sûr" a birinci üfürülüşle üfürüldüğü zaman,

Tüm peygamberler, kıyâmeti yalanlayanlara onun mutlaka vukû bulacağını anlatırlar. Allah-u Teâlâ, âhirete dâir bildirdiği tüm haberlerin bir benzerini, mutlaka doğal afetlerle gösteriyor. Önüne geçilmez birçok belâ ve felâketlerin karşısında insanlar, âciz ve çâresiz kalmışlardır. Bu felâketleri bizzat içerisinde yaşayanlar veya ekranlarda seyredenlerden kimileri, hayatlarını sorgulayıp yaşantılarına ilâhî vahiy doğrultusunda çeki düzen vermişler, kimileri de hakkın gücünü görmek istemediklerinden 'bu, ilâhî îkazdır' uyarısını yapanlara, kızarak daha da küfürlerini artırmışlardır.

Öyle veya böyle fitnenin hâkim olduğu, mazlûm musta'zafların sözlerinin çürütüldüğü, çarpıtıldığı beldelere gelen felâketlerde,

mü'minlerin başlarına gelen ölüm, dünya imtihânından terhîsi, hayatta kalanların bu imtihânla günahlarının dökülmesi veya ecirlerinin artırılması söz konusu iken, münkirlerin helâklerinin başlangıcı olmaktadır.[150]

❀ ❀ ❀

وَحُمِلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً ﴿١٤﴾ فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ
الْوَاقِعَةُ ﴿١٥﴾ وَانْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ ﴿١٦﴾ وَالْمَلَكُ عَلَىٰ
أَرْجَائِهَا ۚ وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ ﴿١٧﴾ يَوْمَئِذٍ
تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَىٰ مِنكُمْ خَافِيَةٌ ﴿١٨﴾ فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ
فَيَقُولُ هَاؤُمُ اقْرَءُوا كِتَابِيَهْ ﴿١٩﴾ إِنِّي ظَنَنتُ أَنِّي مُلَاقٍ حِسَابِيَهْ ﴿٢٠﴾
فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ ﴿٢١﴾ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿٢٢﴾ قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ ﴿٢٣﴾
كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ ﴿٢٤﴾

69: 14 Yerle dağlar yerlerinden kaldırılıp da yekdiğerine bir çarpışla hepsi toz haline geldiği (zaman).

69: 15 İşte o zaman olan olmuş (kıyamet kopmuş) **dur.**

69: 16 Gök de yarılmış ve artık o, o gün zaafa düşmüştür.

---

[150] Bkz. 8/25; 11/116; 51/41-46; 54/18-31

69: 17 Melek (ler) **ise onun bucaklarındadır. O gün Rabbinin arşını** (bucaklardakilerin) **üstlerinde bulunan sekiz** (melek) **yüklenir.**

69: 18 O gün (huzura) **arz olunacaksınız,** (öyle ki) **size ait hiçbir sır gizli kalmayacak.**

69: 19 Artık kitabı sağ eline verilmiş olan kişiye gelince, der ki: "Alın, okuyun kitabımı."

69: 20 "Çünkü ben hakikaten hesabıma kavuşacağımı (kuvvetle) **zannetmiştim."**

69: 21 İşte o, hoşnut bir hayat içindedir,

69: 22 Yüksek bir cennette.

69: 23 (O cennetin) **çabucak devşirilecek** (meyve) **leri** (her durumda erişilebilir derecede) **yakındır.**

69: 24 "(Dünyada) **geçmiş günlerde takdim ettiğiniz** (iyi amellerin karşılığı) **olarak afiyetle yiyin, için."**

O dehşetli günde mü'minler, korkulardan emîn olarak hoşnut olacakları bir yere (cennete) götürüleceklerdir. Onlar, orada arzu ettikleri her şeyi önlerinde hazır bulacaklardır.[151]

❀ ❀ ❀

وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَابِيَهْ ﴿٢٥﴾ وَلَمْ

أَدْرِ مَا حِسَابِيَهْ ﴿٢٦﴾ يَا لَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ ﴿٢٧﴾

69: 25 Kitabı sol eline verilmiş olan kişiye gelince, o da der ki, "Ah keşki benim kitabım verilmeseydi."

69: 26 "Hesabımın da ne olduğunu bilmeseydim."

---

[151] Bkz. 21/103; 56/27-44

69: 27 "Ah keşki o (ölüm, hayatıma) **katî bir son verici olsaydı."**

Kişi, Allah'ın sözünün üstüne ne söyleyebilir. O ne söylüyorsa haktır ve gerçekleşecektir. Her şeyden haberdar olan Allah, kullarına, yaptıkları her şeyi kaydetmiş olduğu bir defter verecektir. Kişi, defterin veriliş şekline göre daha açıp okumadan mesût mu, bedbaht mı olduğunu anlayacaktır.[152]

Evet, o gün, kimsenin inkâr edemeyeceği amel defterleri, sâhiplerine karşı delîl olacaktır. Ayrıca, insanların zihinleri açık olacağı için hiç kimse düşüncelerini gizleyemeyecek ve âzâları yaptıklarına şâhitlik edecektir.[153]

❀ ❀ ❀

مَآ اَغْنٰى عَنِّى مَالِيَهْ ۚ ﴿٢٨﴾ هَلَكَ عَنِّى سُلْطَانِيَهْ ۚ ﴿٢٩﴾ خُذُوهُ فَغُلُّوهُ ۙ ﴿٣٠﴾ ثُمَّ

الْجَحِيمَ صَلُّوهُ ۙ ﴿٣١﴾ ثُمَّ فِى سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ ۗ ﴿٣٢﴾

69: 28 "Malım bana bir fâide vermedi."

69: 29 (Bütün) **saltanatım benden ayrılıp mahvoldu."**

69: 30 (Allah buyurur:) **"Tutun onu da** (ellerini, boynunu) **bağlayın."**

69: 31 "Sonra onu o alevli ateşe atın."

69: 32 "(Bundan) **sonra da onu, yetmiş arşın uzunluğunda bir zincir içinde, oraya sokun."**

Îmân etmeleri için birçok misal ve delillerle ikna edilmelerine rağmen haktan yüz çevirenler, yeniden dirildiklerinde yapılan dâvetin hak olduğunu anlayacaklar, ama artık iş bitmiş, karar verilmiş, kalem kırılmış olacaktır. O dünyâda kendini güçlü kılan her

---

[152] Bkz. 17/13-14; 18/49; 21/47; 56/1-12

[153] Bkz. 41/19-22

şeyden yoksun kalmış, zelîl ve perişan bir hâlde hak ettiği azâba duçâr olmuştur.

Aman yâ Rabbî! Eller kelepçeli, ayaklar prangalı. Keşke, sırtında kırbaç şaklayan kürek mahkûmu olsaydı, belki kaçıp kurtulma ihtimali olabilirdi(!) ama nâfile. Onu öyle sâdık bekçiler yakalamıştır ki artık ne rüşvet, ne acıma, ne de iltimas geçmez, verilen emir yerine getirilir.

❀ ❀ ❀

إِنَّهُۥ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِٱللَّهِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٣٣﴾ وَلَا يَحُضُّ عَلَىٰ طَعَامِ ٱلْمِسْكِينِ ﴿٣٤﴾ فَلَيْسَ لَهُ ٱلْيَوْمَ هَٰهُنَا حَمِيمٌ ﴿٣٥﴾ وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينٍ ﴿٣٦﴾ لَّا يَأْكُلُهُۥٓ إِلَّا ٱلْخَٰطِـُٔونَ ﴿٣٧﴾

69: 33 "Çünkü o, O büyük Allah'a inanmazdı."

69: 34 "(kendisi) **yoksula yemek** (yedirmek şöyle dursun, başkalarını da) **vermeye teşvik etmezdi."**

69: 35 "Onun için bugün burada kendisine (acıyacak) **hiçbir yakın** (ve dost) **yoktur."**

69: 36 "Ğıslîn" den başka yiyecek de yoktur,

69: 37 "Ki onu (bilerek) **hata eden** (kâfir) **lerden başkası yemez."**

Onları bu felâkete sürükleyen, sırf gururlarından dolayı hakkı yalanlamalarıdır.

Aslında her insanın vicdânında acıma duygusu vardır. Ama münkirler, sâdece kendi yandaşlarıyla beraber emelleri doğrultusunda bir hayat sürdürmek için; karşılarında olanların haklarını gasbederek, onları köleleştirerek, onlara yapılacak yardımları en-

gelleyerek yaşamışlardır. Bu yolla sâhip oldukları servet, sürdürdükleri kirli hayâtın sonucunda onlara sunulacak ziyâfet "Ğislîn"dir. (Midenin alamayacağı kadar kirli su)

❀ ❀ ❀

فَلَآ أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٨﴾ وَمَا لَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٩﴾ إِنَّهُ لَقَوْلُ

رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿٤٠﴾ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَا تُؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾ وَلَا بِقَوْلِ

كَاهِنٍ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾

69: 38-39 (Demek ki iş müşriklerin sandığı gibi değildir, zahirdir). **Neler görüyor, neler görmüyorsanız** (onların hepsine) **andederim ki,**

69: 40 Muhakkak o (Kur'an) **Allah indinde çok şerefli peygamberin katî sözüdür.**

69: 41 O, bir şair sözü değildir. Ne az inanır (adamlar) **sınız siz!**[154]

69: 42 (O), **bir kâhin sözü de değildir. Siz ne az düşünür** (adamlar)**sınız!**

Allah, îmânla küfür ehlinin âhirette karşılaşacakları sonucun doğru olduğuna, bu kitabın da bir beşer sözü olmadığına, eğer dedikleri gibi bir şâir veya kâhin sözü olduğunda samimi iseler bir benzerini veya birkaç âyet olsa da kendilerinin de meydana getirmelerini ileri sürerek onlara meydan okuyor.[155]

---

[154] Bkz. 26/224; 36/69,

[155] Bkz. 10/37-38; 11/13; 17/88; 36/69

Bu mesajların, seçilmiş olan elçiye Cebrâil aracılığı ile ulaştırıldığına, sözün asıl sâhibinin Allah olduğuna dikkatler çekiliyor. [156]

Âyette de ifâde edildiği gibi, kâinatta insanın görüp tespit edebileceği şeyler bulunduğu gibi, tespit edemeyeceği birçok şeyde mevcuttur. Bununla gerek duyularımızın, gerekse aklımızın sınırlı olduğuna işâret ediliyor. Öyle değil midir? Biz daha fizik âleminin sınır ve esrârını tamamıyla çözüp anlamış değiliz. Dünyâmıza en yakın olan Güneş ailesini bile kesinkes tespit edip, sağlam bir sonuca varamadık. Nerede kaldı fizik ötesini keşfedelim.

Bizim her şeyimiz sınırlıdır. Cenâb-ı Hakk ise sınırsızdır. O'nun yarattığı şu kâinat, sınırlı olmakla berâber bize göre sınırsız gibi görünmekte ve azâmeti ve genişliği karşısında ne kadar küçük ve âciz olduğumuzu hatırlatmaktadır.

Her şeyi hakkıyla bilen, kâinatı bütünüyle kapsayıp kuşatan ilâhî kudretten süzülüp indirilen Kur'ân, bize, Allah ve kâinat hakkında en doyurucu bilgiyi vermekte ve hilkatimizin hikmetini bize öğretmektedir. Bu kadar kusursuz ve bu kadar mükemmel olan bir kitap, elbette insanın düşünce ve duyusunun ürünü olamaz." [157]

Allah, insanların ilâhî rahmete nâil olmaları için âyetlerini her türlü misallerle açıklamıştır. Fakat hevâlarından kaynaklanan ön yargı, taassup ve inatla örttükleri gaflet perdesini kaldırmak istemeyen münkirler, hâlâ 'onu, Muhammed kendisi uydurdu, Kur'ân, toptan indirilmeli değil miydi' gibi îtirazlar ileri sürerek yapılan dâvetten yüz çeviriyorlar. [158]

Âyet; 'ne az îmân ediyor, ne az düşünüyorsunuz' derken bunu sâdece kâfirlere mâl etmiyor, dîni atalarından tevârüs yoluyla devralan, kulaktan duyma ve zanlarla hareket edenleri de îkaz ediyor-

---

[156] Bkz. 41/42, 44
[157] Bkz. İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri
[158] Bkz. 28/51; 39/27; 47/24; 54/40

lar. Kur'ân-ı Kerîm'in her âyeti, birer ilâhî belgedir. O bakımdan Allah'ın kelâmını okurken, körler, sağırlar gibi değil, her âyetinin insan hayâtına neler getirdiğini düşünerek anlamaya çalışmak gerekir. Çünkü bu kitap, okuyup amel etmemiz ve Allah'a giden yolu bulmamız, ona erişmemiz için indirilmiştir. Kur'ân'ı düşünmeden, anlamadan nasıl Allah'ın istediği gibi bir kul olabilir ki insan! Îmân, inanıp yaşamakken, gücü ve imkânı yerine getirmeye müsâit olup birçok düstûrları yerine getirmeyenler de bir şekilde hakîkatin üstünü örtmüyorlar mı? Îmânın sahîh, amelin sâlih olması için akıl, düşünce ve muhâkeme gibi verilen özellikleri çok iyi kullanmak gerekir. Düşünceyi ilimle, ilmi düşünceyle özümsemek, insanı güçlü îmâna, îmânın sâhip kıldığı insanlığa yüceltir.

Evet, az düşünen, az îmân edenler hiçbir alanda ciddi bir başarı gösteremezler.

Bâtıl ehli birçok keşiflerde bulunuyor da İslâm âleminden kaç kâşif çıkmıştır. Kur'ân, sâhibinin ufkunu açıp, azîz kılacakken niye Müslümanlar eziliyor, sömürülüyorlar? Değerlerimizi bilip, dik ve dürüst duruşumuzu korusaydık böyle olur muyduk? Şuursuz bir îmânla ne hakîkate erilir, ne Resûl önek alınır, ne de Kur'ân hayat bahşeder.[159]

❁ ❁ ❁

تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٣﴾ وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ ﴿٤٤﴾

لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ﴿٤٥﴾ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ﴿٤٦﴾ فَمَا مِنكُم مِّنْ

أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ ﴿٤٧﴾

---

[159] Bkz. 35/32; 45/20, 21; 57/16; 62/5

69: 43 (O), **âlemlerin Rabbinden indirilmedir.**

69: 44 Eğer (peygamber söylemediğimiz) **bazı sözleri bize karşı kendiliğinden uydurmuş olsaydı,**

69: 45 elbette onun sağ elini (kudretini) **alıverirdik,**

69: 46 sonra da, hiç şüphesiz, onun kalp damarını koparırdık.

69: 47 O vakit sizden hiçbiriniz buna mâni de olamazdınız.

Bu âyetler, Kur'ân hakkında ileri geri konuşanlara bir reddiyedir. Bu kitabın aslına kimse dokunamaz, ona uzanan eller, Ebû Leheb'in eli gibi kurur ve helâkine kimse engel olamaz. Allah'a yakîn bir îmânla haşyet duyan, rızâsını kazanmak için her şeyini fedâ etmeye hazır olan resûl veya şuurlu bir mü'min, Allah adına yalan uydurur mu? Bu, tamamen münkirlerin kendi hezeyanlarıdır.[160]

Hakîkat haktan gelendir. Kur'ân, Hz. Muhammed'in eseri olmuş olsaydı o zaman diğer insanlar da onunla yarışabilirlerdi. Değil Hz. Muhammed, bütün beşer bir araya gelse böyle bir eser meydana getiremez. Allah da bu gerçeğe dikkatleri çekerek bizzat vahyi alan peygamberin böyle bir şeye cüret etmeyeceğini, etse bile ona bu fırsatın verilmeyeceğini vecîz bir dille anlatıyor. Çünkü, onun Resûl olarak konuştuğu şey dîndir ve ona müdâhale edilemez. O yüce Nebî de buna işâret eden kelâm-ı kibârında: "Ben, resûl olarak bir şey söyler isem dinleyin. Beşer olarak söz ve görüşlerim isâbet edebilir de etmeyebilir de; siz işlerinizi istişâre ile veya o işin ehline danışarak yapın ya da bildiğiniz doğru ile hareket edin." diyor. İşlerini, bu ilmî haysiyetle icrâ edenler, isâbet etseler de etmeseler de ecir alırlar. Vahyin koruma altına alındığını, Resûlün ona müdâhale etmeyeceğini bildiği hâlde, bu îkâzın ciddiyetini kavrayamayan ve hâlâ Allah, Peygamber ve Müslümanlar aleyhin-

---

[160] Bkz. 6/115; 10/15; 15/9; 17/74, 75; 41/42; 42/24; 53/3, 4; 56/80

de söz söyleme cüreti gösterenler var. Hangi sâikle olursa olsun, Allah ve Peygamber adına söz uyduranlar zâlimdir.[161]

❀ ❀ ❀

وَإِنَّهُ لَتَذْكِرَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٨﴾ وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنكُم مُّكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾ وَإِنَّهُ

لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٥٠﴾

69: 48 Şüphesiz ki o (Kur'anfenalıktan) **korunanlar için katî bir öğüttür.**

69:49 İçinizde yalan sayanlar bulunduğunu elbet biz de biliyoruz.

69:50 Muhakkak ki o (Kur'an) **kâfirlere karşı** (kaçınılmaz) **bir hasrettir.**

O gün, Allah'a, Resûlüne iftira atanlar, Allah'ın âyetleriyle alay edenler, âyetleri saptıranlar, elîm bir azâba mâruz kalacaklardır. Bu Kur'ân, akledip düşünenler için hidâyet rehberidir. Çünkü o takvâ sâhibi mü'minler, Rablerine kesin bir îmân ile inanıp, hayatlarını vahiy doğrultusunda yaşama duyarlılığı ile hareket eder, zannî ve keyfî hareketten etmekten de sakınırlar. Ona hevâsını karıştırıp te'vîl eden, işlerini kitabına uydurarak hareket eden zâlimlerin ise ziyânını artırır.[162]

❀ ❀ ❀

وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ ﴿٥١﴾ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٥٢﴾

69:51 Hiç şüphesiz ki o (Kur'an) **kat'î bilginin tam gerçeğidir.**

---

[161] Bkz. 16/116

[162] Bkz. 2/1-5; 17/82; 45/44; 68/52

69:52 O halde O büyük Rabbini, kendi adiyle, tespih (ve tenzih) **et.**

Arka arkaya gelen âyetler, Kur'ân'ın, Allah kelâmı olduğuna, onda anlamsız hikmetsiz bir söz olmadığına, inananların felâhına, inkâr edenlerin de helâk olacağına işâret eder. İnkâr edenler, o gün veya daha ölüm anında Rabblerinin sözünün gerçek olduğunu yakînen göreceklerdir. [163]

Îmân edip, Kur'ân'ı fıkhedenler, onunla izzetli bir yaşama, Rabblerinin yanında şerefli bir makâma ermenin şevk ve iştiyâkıyla Rabblerini Hamd ile tesbih ederler.

Rabbim üstün olan, güçlü olan Sen'sin. Yalnız sana ibâdet eder, yalnız senden yardım dileriz.

Subhâne Rabbike Rabbi'l-'izzeti 'ammâ yesifûn, ve selâmun 'ale'l-murselûn, ve'l-Hamdu lillâhi Rabbi'l-Âlemîn.

صدق الله العظيم

[163] Bkz. 56/83-96

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

ME'ÂRİC SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını üçüncü âyette geçen yükseğe çıkarma vasıtalar/katlar/merdivenler ve basamaklar mânâsına gelen, istiare (teşbih) olarak rütbeler, övülen sıfatlar, yüksek dereceler anlamında kullanılan "mearic" kelimesinden almıştır. 44 âyettir.

Sûre, melekler ve ruhun (Cebrail), beşer aklının idrak edemeyeceği bir hızla işleri yürüttüklerinden ve bu ilahi oluşları dile getiren âyetlerle alay edenlerin başlarına gelecek azaptan, kıyamette vukû bulacak olaylardan bahsediyor.

Kıyametten bahseden her sûrede olduğu gibi bu sûrede de mü'minlerin ve münkirlerin davranışlarından bahsediliyor.

❀ ❀ ❀

سَأَلَ سَآئِلٌۢ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ ﴿١﴾ لِّلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُۥ دَافِعٌ ﴿٢﴾ مِّنَ اللَّهِ ذِى الْمَعَارِجِ ﴿٣﴾

70: 1 İsteyen biri inecek azabı istedi.

70: 2 (O) **kâfirlere mahsustur ki onu** (kendilerinden) **hiçbir önleyecek** (defedebilecek) **yoktur.**

70: 3 (O), **derecelerin sahibi Allah'tandır.**

Bu âyetler, kıyamet, ahiret ve ahiret azabını alaya alanlara, bunun mutlaka vukû bulacağını, o gün, bu inkârlarından dolayı kaçınılmaz bir azaba maruz kalacaklarını haber veriyor. Mütekebbirler, yapılan bu ihtarları çeşitli şekillerde alaya alarak karşılarındakini aciz kılıp toplum nezdinde küçük düşürerek sözlerinin etkisini kırmaya çalışırlar.

Aklı kıt, geçmişten ders alamayan fert ve kavimlere Allah vakti geldiğinde hak ettikleri azabı verir. Nitekim insanlık ne helaklere şahid olmuştur. Nice kavimler arkasında kötü anılar bırakarak bu dünyadan göçmüşlerdir.

❀ ❀ ❀

تَعْرُجُ الْمَلَٰٓئِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِى يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُۥ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ ﴿٤﴾

70: 4 Melekler de, Ruh da oraya bir günde yükselip çıkar ki mesafesi (dünya seneleriyle) **elli bin yıldır.**

Bu âyetin yorumuna H. Basri Çantay şu notları düşmüş; İbni Abbas'a (r.a) göre o derecelerin mesafesini beyandan maksat, kıyamet günü kâfirlerin dûçar olacakları musibetlere ve sıkıntılara işaret etmektedir. (Yani meleklerle Ruh nasıl "an" içinde göklere yükseliyor ve bu, onlar için hiçbir güçlük teşkil etmiyorsa, mahşerde mü'minlerin hesap zamanını beklemesi de bu kadar kolay görü-

lecektir. Bunun gibi göklere yükselmek meleklerden gayrileri için nasıl elli bin yıllık bir mesafeyi katetmek kadar güç gelirse mahşerdeki intizar ve şiddet de kâfirler için o derece müşkül olacaktır.)

"...Dalga mekaniğinin yasaları gereği; ömürler değişmez, bu halde değişen uzaydaki zaman akışıdır. Uzayda belli mekânda bir saat geçtiği zaman bin saat geçmiş olabilir..."[164]

Burada kasdedilen elli bini rakamsal olarak algılamamak daha doğru olur Allah-u 'âlem. Allah her şeye kadirdir. İşlerini ol emriyle yürütür.[165]

❁ ❁ ❁

فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا ۝

70: 5 (Habîbim) **sen** (şimdilik) **güzel bir sabır ile katlan.**

Burada âdeta her türlü uyarı, teşvik ve tahdide rağmen ilahi daveti kabul etmeyip muhalefet edenlere karşı, zulümlerini engelleyecek gücünüz yoksa onları Allah'a havale ederek, sabırla, azimle davanızın yayılması için tebliği sürdürün denilmektedir. Bu, Allah'ın sizi sorumlu kıldığı kutsal bir görevdir. Siz, bu görevi yerine getirerek mükâfat kazandığınız gibi birilerinin de düşünerek hidayete ermesine vesile olup toplumu da bir kişinin zulmünden kurtarmış olursunuz. Dolayısıyla bu sorumluluğu herhangi bir nedenden dolayı bırakmak zulmün yayılmasına neden olacağından, çok ciddiye alarak, engellere takılmadan, ilmî metodlarla yerine getirmek gerekir. Haktan gafil olup fâsık işler içerisinde olan kişi, birilerinin uyarmasıyla düşünüp güzel bir hayata talip olursa sevin(il)mez mi? O zaman nasıl olur da 'aman, bunlar adam olmaz' diye bu sorumluluğu ciddiye almazsınız.

❁ ❁ ❁

---

[164] Dr. Haluk Nurbaki, Hamle Dergisi, S. 31, s. 37, 1983; 65/12

[165] Bkz. 32/5; 36/82; 65/12

إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا ﴿٦﴾ وَنَرَاهُ قَرِيبًا ﴿٧﴾ يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ
﴿٨﴾ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ ﴿٩﴾ وَلَا يَسْأَلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا ﴿١٠﴾
يُبَصَّرُونَهُمْ يَوَدُّ الْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍ بِبَنِيهِ ﴿١١﴾
وَصَاحِبَتِهِ وَأَخِيهِ ﴿١٢﴾ وَفَصِيلَتِهِ الَّتِي تُؤْوِيهِ ﴿١٣﴾ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ
جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ ﴿١٤﴾ كَلَّا إِنَّهَا لَظَىٰ ﴿١٥﴾ نَزَّاعَةً لِلشَّوَىٰ ﴿١٦﴾

70: 6 Filhakika onlar bunu (imkândan) **uzak görürler.**

70: 7 Biz ise onu yakın görüyoruz.

70: 8 O gün gök erimiş maden gibi olacak,

70: 9 dağlar yün gibi olacak,

70: 10 hiçbir hısım bir hısımı sormayacak.

70: 11 Onlar birbirine (sadece) **gösterilirler. Günahkâr o günün azabından** (kurtulmak için şunları) **feda etmeği arzu eder: Oğullarını,**

70: 12 karısını, biraderini,

70: 13 kendisini (aralarına katıp) **barındırmakta olan soyunu sopunu,**

70: 14 ve yer(yüzün)**de kim varsa hepsini. Ki nihayet** (bu fedakârlığı) **kendisini** (Allah'ın azabından) **kurtarsın.**

70: 15 Fakat ne mümkün! Çünkü o (ateş) (kâfirler için hazırlanmış) **halis alevdir,**

70: 16 bedenin bütün uzuvlarını söküp koparandır (o).

Birileri ahireti, azabı inkâr ederek küfrüne, fıskına devam etse de nihayetinde ölümle bu hayata veda ederler.

Şu dünyada gördüğümüz depremler, patlayan yanar dağların maden gibi eriyip akışı ve daha birçok olay nasıl ki bilinen ve engellenemeyen afetlerse kıyametin gelişi de öyle engellenemeyecektir. Bugün küçük kıyamet addedilen demlerde nasıl çaresiz iseniz, o gün, zaten siz de aynı akıbetin içerisinde olduğunuz için sadece kendi canınızın derdine düşeceksiniz, hatta çare olsa bütün sevdiklerinizi kendinizi kurtarmak için feda edeceksiniz.

Bu, insanın en belirgin özelliklerinden biridir. Önce can sonra canandır. O gün, suçluların hakettikleri azaptan kurtulmak için feda etmeyecekleri bir şey yoktur.

Evet, o gün yüreklere dehşet veren azap mücrimleredir, mü'minler bu korkulardan emin olacaklardır.[166]

❀ ❀ ❀

تَدْعُوا مَنْ اَدْبَرَ وَتَوَلّٰى ﴿١٧﴾ وَجَمَعَ فَاَوْعٰى ﴿١٨﴾ اِنَّ الْاِنْسَانَ خُلِقَ

هَلُوعًا ﴿١٩﴾ اِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا ﴿٢٠﴾ وَاِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا ﴿٢١﴾

70: 17 (Gel gel diye) **çağırır:** (imandan, haktan) **yüz dönen,** (tâatden) **arka çeviren kişiyi,**

70: 18 (mal) **biriktirip de kap içinde saklayanı.**

70: 19 Hakikat insan, hırsına düşkün (ve sabrı kıt) **yaratılmıştır.**

70: 20 Kendisine şer dokundu mu feryadı basandır,

70: 21 Ona hayır dokununca da çok cimridir.

"İnsanlardan bir kısmının iyiliğe, bir kısmının kötülüğe daha çok meyyal olması onlarda bu istidatlardan birinin daha kuvvetli olmasından değildir. İstidadının bir yönünü tercih edip onu geliş-

[166] Bkz. 21/103; 33/44; 44/41

tirmesindendir ve o yönde hareket ederek onu bir tabiat, bir meleke haline getirmesindendir." der Elmalılı Hamdi Yazır.

İnsanlar çoğu kere aceleci ve telaşlı davranışlarının nelere mal olduğunu, ilerde ne sonuçlar vereceğini düşünmeden, yarının ciddi hesabını yapmadan hemen elde edileceklere meylederler. Daha çok da hırs, kıskançlık, açgözlülük ile merhamet duygularını körelttiklerinde aceleci davranışlarla hareket ederler.

Kur'ân'ın ahlâk ve kültüründen yoksun olan Müslümanları, Mehmet Akif şiirinde çok güzel tarif etmiş.

Yıktı bin mel'un kalem namusu, bizler uymadık;
Susmak evladır" deyip sustuk. Sanırsın duymadık!
Kustu bin murdar ağız (din)'in bütün ahkâmına;
Ah, bir ses bari yükselseydi nefret namına!
Altı yüz bin can gider; milyonla iman eksilir;
Kimseler görmez! Gören sersem de Allah'tan bilir!
Sonra, şayet şahsının incinse, hatta bir tüyü:
Yer yıkılmış zanneder seyr eyleyen gümbürtüyü!
Kırkın aylıktan biraz, yahud geciksin vermeyin;
Fodla çiy kalsın, "pilav bitmiş" deyin, göstermeyin;
Fes, külah, kalpak, sarık vermiş bakarsın el ele;
Mi'delerden fışkırır ta Arş'a aç bir velvele!
Ortalık altüst olurken ses çıkarmazdım, hani,
Öyle bir dernekte seyret gel de artık sen beni!
Göster, Allah'ım, bu millet kurtulur, tek mu'cize:
Bir "utanmak hissi" ver gaib hazinenden bize! (Safahat)

İnsanın bütün kötü hasletlerinin çıktığı temel noktalar, güçsüzlüğünden ve zaafiyetten kaynaklanan akıl tıkanıklığıdır. Şöyle ki; kendini yok edici bencilliği, gururu, hırsı, aceleci ve telaşlı davranışı, ümitsizliği, şevkinin kırılması, kendini mahveden korkuları vs.

sebeplerden dolayı ileride ne sonuçlar vereceğini düşünmeden hareket eder.[167]

"Bu tavırlarından dolayıdır ki insan, refaha kavuşursa tabiî sebepler ona istediği neticeleri verince, kendi gücünün kendisi için yeterli olduğu düşüncesi ve kendini beğenmişlik içerisine girerek Rabbini unutur. Ama kötü durumlara düşünce de ya tamamen bir karamsarlık içine düşerek ümitsiz olur, ya da yalnız bu durumda Allah'ı hatırlar, hatta bazen güç durumda bile aklına getirmeyip O'ndan yardım istemez ve sadece ümitsizlik içinde boğulur."[168]

❁ ❁ ❁

إِلَّا الْمُصَلِّينَ ﴿٢٢﴾ الَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ﴿٢٣﴾ وَالَّذِينَ فِي
أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ ﴿٢٤﴾ لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿٢٥﴾ وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ
بِيَوْمِ الدِّينِ ﴿٢٦﴾ وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿٢٧﴾ إِنَّ
عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ ﴿٢٨﴾

70: 22-23 (Fakat şunlar) **öyle değil: Namaz kılanlar ki onlar namazlarına devam edenlerdir.**

70: 24-25 Mallarında sâil ve mahrum için belli bir hak tanıyanlar,

70: 26 ceza (ve hesap) **gününün doğruluğuna inananlar.**

70: 27 Bir de (şunlar): **Rablerinin azabından korkanlar.**

70: 28 Ki onlar filhakika Rablerinin azabından garantili değildirler.

---

[167] Bkz. 21/37; 41/49–51; 75/20–21

[168] Bkz. 11/9-10, 17/83; Fazlur Rahman, Ana Konularıyla Kur'an, Fecr Yay., s. 86

Mü'minler, Allah'ın, kulları üzerindeki lütfunu, ihsanını düşünerek, salâtı ikame ederek, verdiklerinden karz-ı hasende bulunarak, izzeti O'nun yanında ararlar. Bu, elbette ki şuuruna varılan bir iman ve ne yaptığının farkında olunarak ikame edilen namazla olur. Böyle bir namaz da 29/45. âyette belirtildiği gibi vahyi fıkhetmekle, yani yapacağımız işin kazandıracağı mükâfatın farkına varmakla olacaktır.

İbadet, tüm ilahi emirlere uymak cehdidir; haram ve hurafelerden kaçmaktır. Bütün bu gayretler fazilettir, farzdır. Bu fazilete uymanın alâmeti, gücünce ilme talip olmaktır.

İbadetlerde bilerek hareket etmek ve ihlâs şarttır. Bu iki özellikle yapılan ibadetler, insanı ıslah edip kulluk derecesini yükseltir.

Bütün mesele, hesap gününe inanıp hayat muhasebesini ona göre yapmaktır. Bu hesap, hayatı hayırlarda koşturmaya yönlendirir.

Kur'ân, bu anlamda kulun eline verilmiş garanti belgesi, amelleri de kurtuluşunu belgeleyen mühürdür.

Mü'minler, cenneti ümit ederek cehenneme itecek davranışlardan sakındıkları için cennet sakinleridirler.

❁ ❁ ❁

وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٢٩﴾ إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ
أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٣٠﴾ فَمَنِ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ
الْعَادُونَ ﴿٣١﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ﴿٣٢﴾ وَالَّذِينَ

هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَآئِمُونَ ﴿٣٣﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٣٤﴾ أُولَٰئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُكْرَمُونَ ﴿٣٥﴾

70: 29-30 Şunlar da (öyle): **Karılarından yahut sağ ellerinin mâlik olduklarından başkasına karşı utanacak yerlerini saklayanlar. Çünkü onlar** (bunlar hakkında) **kınanmış değildirler.**

70: 31 Fakat bundan ötesini arayan kişiler (yok mu?) **İşte onlar haddi çiğneyip aşanların ta kendileridir.**

70: 32 (Şunlar da müstesna:) **Emanetlerine ve ahitlerine riayet edenler.**

70: 33 Sahiciliklerini (dosdoğru) **yapanlar,**

70: 34 Namazları(nın hakkını) **muhafaza edenler,**

70: 35 işte bunlar cennetlerde ikram olunanlardır.

İslâm'ın bütünlüğünde bir yaşama talip olmadan, böyle bir yaşamın gayretini çekmeden nasıl mü'min olunur! Kişi hayatını Kur'ân'a göre, zamanını namaza göre programlamalı. Ara gafletlerde meydana gelen fasılaları namaz ile telafi etmelidir.

Huşûsuna vakıf olarak kılınan namaz, sahibini fahşa ve münkerden korur ve aralarda meydana gelen günah ve hatalar, tövbe ile temizlenir.[169]

Mü'minler, emanetlerini, ahidlerini din çerçevesinde korurlar. Şahitliklerini de aynı çerçevede yerine getirirler. Allah'a verilen sözü bozanlar ziyana uğrayacaklardır.[170] Mü'minler, namazın dışındaki davranışlarda da namazın kazandırdığı ulvî hasletlerini korumayı bilenlerdir.

---

[169] Bkz. 29/45

[170] Bkz. 3/77; 4/135; 5/8; 13/34; 16/95

Bütün değerleri korumanın yolu ise Kur'ân'ın muhafazası, yani anlaşılıp yaşanması iledir. Anlaşılmayan, yaşanmayan, hayata etkinliği olmayan bir kitap asla muhafaza edici olmaz. O bakımdan Allah'ın kelamını okurken, körler sağırlar gibi değil, her âyetin insan hayatına neler getirdiğini düşünerek, anlamaya çalışarak okumak gerekir. Kur'ân'a bu çerçevede sımsıkı sarılanlar şirk, yalan, fahşa ve münkirlerden sakınma duyarlılığına sahip olurlar.[171]

❀ ❀ ❀

فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا قِبَلَكَ مُهْطِعِينَ ﴿٣٦﴾ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ
عِزِينَ ﴿٣٧﴾ أَيَطْمَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ ﴿٣٨﴾ كَلَّا إِنَّا
خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾ فَلَا أُقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ إِنَّا
لَقَادِرُونَ ﴿٤٠﴾ عَلَىٰ أَنْ نُبَدِّلَ خَيْرًا مِنْهُمْ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ﴿٤١﴾
فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ﴿٤٢﴾ يَوْمَ
يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصُبٍ يُوفِضُونَ ﴿٤٣﴾
خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ذَٰلِكَ الْيَوْمُ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٤٤﴾

70: 36-37 Şimdi, o küfredenlere ne oluyor ki senin sağ(ın)dan, sol(un)dan halka halka hep gözlerini sana doğru dikip bakmaktadırlar.

---

[171] Bkz. 23/1–9

70: 38 Onlardan herkes Naim cennetine sokulacağını mı ümit ediyor?

70: 39 Hayır, (ne gezer)! **Hakikat biz onları** (da) **o bilip durdukları şeyden yarattık.**

70: 40-41 Yine hayır, (iş onların umdukları gibi değildir). **Doğuların, Batıların Rabbine andederim ki, şüphesiz biz onların yerine kendilerinden daha hayırlısını getirmeye de elbette kadiriz ve biz, önümüze geçilebilecekler**(den) **de değiliz.**

70: 42 (Şimdilik) **onları** (hallerine) **bırak.** (Azap ile) **tehdit edilmekte oldukları günlerine kavuşuncaya kadar dalsınlar, oynaya dursunlar.**

70: 43 O gün onlar, sanki dikili bir şey'e koşuyorlar gibi, kabirler(in) **den fırlaya fırlaya** (mahşere) **çıkarlar,**

70: 44 Gözleri horlukla aşağıda, kendilerini bir zillet (ve hakaret) **kaplamış olarak. İşte bu, onların tehdid edilegeldikleri gündür.**

Sûre, okuyucusuna, kurtuluşu hak edenlerin ve helak olanların vasıflarını anlatarak, insanları kötü işlerden sakındırıp iyi ve yararlı işlere teşvikte bulunuyor.

Allah, cehennemliklerin durumlarını anlatarak onların basitliklerini, küçük ve önemsiz oluşlarını iyice vurgulamak, gururlarını kırmak için onlardan daha iyi kimseler yaratabileceğini belirtiyor. Ama O, sünneti ve imtihanı gereği bunu ahirete bırakıp o gün, elim bir azaba maruz kalarak rezil rüsva olacaklarını Kur'ân bütünlüğü içerisinde defalarca dile getiriyor.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

NÛH SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûrede, Hz. Nuh'un (as) mücadelesi anlatıldığı için bu adı almıştır. 27 âayettir.

Sûrede, uzun süre verilen mücadele sonucunda yapılan davete karşı ilgisiz, duyarsız kalan inatçı kavme, iman etmedikleri takdirde bir azaba maruz kalacakları, Hz. Nuh'un kızarak kavmine intizar etmesi ve inatçı kavmin suda boğularak helakleri anlatılmaktadır.

❁ ❁ ❁

اِنَّآ اَرْسَلْنَا نُوحًا اِلٰى قَوْمِهٖٓ اَنْ اَنْذِرْ قَوْمَكَ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَّأْتِيَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴿١﴾ قَالَ يَا قَوْمِ اِنِّى لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢﴾ اَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ وَاتَّقُوهُ وَاَطِيعُونِ

يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرْكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُسَمًّى ۚ إِنَّ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا ﴿٣﴾
جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ ۖ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤﴾

71: 1 Hakikat, biz Nuh'u kavmine gönderdik. "Kendilerine elem verici bir azap gelmezden evvel kavmini (onunla) **korkut" diye.**

71: 2 Dedi ki: "Ey kavmim, muhakkak ki ben sizi (başınıza gelecek azaptan) **apaçık korkutan bir peygamberim."**

71: 3 "Allah'a kulluk edin. Ondan korkun. Bana da itaat edin diye (gönderildim)."

71: 4 "Ta ki (Allah) **sizin günahlarınızdan bir kısmını yarlığasın, sizi** (azapsız olarak) **mukadder bir müddete kadar geciktirsin. Şüphe yok ki Allah'ın** (tayin ettiği) **müddet gelince geri bırakılmaz. Eğer bilseydiniz..."**

Bütün peygamberler, insanları tek olan Allah'a kulluğa davet ederek, O'nun düsturlarına karşı gelinmemesi gerektiğini, bıkmadan, usanmadan, sabırla, ölüm gelinceye kadar sürdürmüşlerdir. Allah, peygamber gönderip kavimleri uyarmadıkça helak edici değildir.[172]

❁ ❁ ❁

قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا ﴿٥﴾ فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا
﴿٦﴾ وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ
وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَأَصَرُّوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا ﴿٧﴾ ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ

[172] Bkz. 28/59

جِهَارًا ﴿٨﴾ ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا ﴿٩﴾ فَقُلْتُ
اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ﴿١٠﴾ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُم مِّدْرَارًا ﴿١١﴾
وَيُمْدِدْكُم بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَل لَّكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَل لَّكُمْ أَنْهَارًا ﴿١٢﴾ مَا
لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ﴿١٣﴾ وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ﴿١٤﴾ أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ
خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا ﴿١٥﴾ وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ
الشَّمْسَ سِرَاجًا ﴿١٦﴾ وَاللَّهُ أَنبَتَكُم مِّنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ﴿١٧﴾ ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا
وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا ﴿١٨﴾ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ بِسَاطًا ﴿١٩﴾

71: 5 Dedi: "Ey Rabbim, ben kavmimi hakikaten gece gündüz davet ettim."

71: 6 "Fakat benim davetim (îmandan) **kaçma**(ların)**dan başka** (bir şey'i) **artırmadı."**

71: 7 "Hakikat ben, Senin kendilerini yarlığaman için, onları ne zaman davet ettiysem parmaklarını kulaklarına tıkadılar, elbiselerine büründüler, ayak dirediler, büyüklük tasladılar da tasladılar."

71: 8 "Sonra da onları hem ilân ederek davet ettim, hem kendilerine gizli gizli söyledim."

71: 9 "Artık, dedim, Rabbinizden mağfiret dileyin. Çünkü O, çok yarlığayıcıdır."

71: 10 "(O sayede) **O, üstünüze bol yağmur salıverir."**

71: 11 "Sizin mallarınızı, oğullarınızı da çoğaltır, size bağlar, bostanlar verir, size ırmaklar akıtır."

71: 12 "Ne oluyor size ki Allah'ın, sizi bir vakar (ve şeref sahibi yapmasını) **emel edinmezsiniz?"**

71: 13 "Hâlbuki O, sizi hakikat türlü türlü tavırlar (haller)**le yaratmıştır."**

71: 14 "Görmediniz mi, Allah yedi göğü birbiriyle ahenkdar olarak nasıl yaratmış,"

71: 15 "onların içinde ayı bir nur yapmış, güneşi de bir kandil (olarak) **asmıştır."**

71: 16 "Allah sizi yerden ot (gibi) **bitirdi."**

71: 17 "Sonra sizi yine onun içine döndürecek, sizi (yeni) **bir çıkarışla** (tekrar) **çıkaracak."**

71: 18 "Allah yeri sizin için bir döşek yapmıştır,"

71: 19 "onun geniş yollarında gezip dolaşınız diye."

Peygamberler kavimlerinin uyanmaları için yaratılışlarına, kâinata, ölüme vs. oluşlara dikkatlerini çekmelerine rağmen, büyüklük taslayan mütekebbirler onları gördükçe rahatsız olduklarından, yolda karşılaştıklarında ya yön değiştirmişler ya görmezden gelmiş veya alaya alarak kulak tıkamışlardır.[173]

❁ ❁ ❁

لِتَسْلُكُوا مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا ﴿٢٠﴾ قَالَ نُوحٌ رَبِّ إِنَّهُمْ عَصَوْنِي وَاتَّبَعُوا

مَنْ لَمْ يَزِدْهُ مَالُهُ وَوَلَدُهُ إِلَّا خَسَارًا ﴿٢١﴾ وَمَكَرُوا مَكْرًا كُبَّارًا ﴿٢٢﴾

وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ

وَنَسْرًا ﴿٢٣﴾

---

[173] Bkz. 31/7; 43/7

71: 20 Nuh dedi: "Ey Rabbim, hakikat onlar bana isyan ettiler. Mal(lar)ı **ve evlat**(lar)ı (kendilerinin) **hüsran**(ın)**dan başkasını artırmayan kimselere uydular,"**

71: 21 "Bunlar da büyük büyük hileler (dolaplar, melanetler) **yaptılar."**

71: 22 (Halk tabakasına:) **"Sakın taptıklarınızı bırakmayın. Hele "Ved"den, "Suvaa'"dan, "Yeğuus"dan, "Yeuuk"dan ve "Nesr"den zinhar vazgeçmeyin" dediler.**

71: 23 "Hakikaten onlar birçoklarını baştan çıkardılar. Sen (ey Rabbim) **o zalimlerin şaşkınlığından başka şeylerini artırma."**

Bu kadar uyarı ve fedakârlığa rağmen hakikati kabule yanaşmayan kavme, Hz. Nûh'un, onların yaptıkları hile ve tuzaklarının başarıya ulaşmaması için kahr-ı niyazını görüyoruz. Âyette sapkınlardan doğacak çocuklardan değil, saptıracak kişilerin eylemlerinden söz ediliyor. Çünkü her doğanın fıtrat üzere doğduğu bir gerçektir; ancak toplumların genel karakteristiğinde daha çok atalara benzemek ve onların yolunu takip vardır. Belki de Hz. Nûh'un inkârcı kavminin ergenliğe ulaşmış çocukları da benzer hataları yapmakta ve inkârı ya da sapkınlığı hayat tarzı edinmekteydi. Onlara "nankör facir çocuklar" denmesinin nedeni babalarına nispetledir, yoksa küçük çocuk oluşlarıyla ilgili değildir.[174] Buradan anlaşılıyor ki, emanet olarak verilen bir değer, amacı dışında kullanılırsa sahibini tehlikeye sürüklemektedir. Mal ve çocuklar, kontrol edilip iyi değerlendirilmediğinde hem dünyada, hem de ahirette zarar-ziyan sebebi olurlar."[175]

23. âyette işaret edildiği gibi hevanın sürüklediği hamakatla, hakikati inkâra şartlanmış kimseler, Allah'ın veli kulları addettikle-

---

[174] Bkz. 5/118; 10/108

[175] Bkz. 9/55; 34/37; 64/14-15; Mehmet Okuyan, Kısa Sûrelerin Tefsiri, Düşün Yay., 2012

rini putlaştırarak tapınıyorlardı. Dolayısıyla her peygamberin davetine de bu sevgili kulları öne çıkararak, onları koruma uğruna karşı çıkıyor ve savaş veriyorlardı. Kur'ân, bu sapık inanışlara pirim vermiyor, çürütemeyecekleri birçok açıklamalar getiriyor.[176]

❁ ❁ ❁

وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا ۖ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا ﴿٢٤﴾ مِمَّا خَطِيئَاتِهِمْ

أُغْرِقُوا فَأُدْخِلُوا نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْصَارًا ﴿٢٥﴾ وَقَالَ

نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْ عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا ﴿٢٦﴾

71: 24 Bunlar günahlarından dolayı suda boğuldular. Ardından da (büyük) **bir ateşe atıldılar. O vakit kendileri için Allah'tan başka yardımcılar da bulmadılar.**

71: 25 Nuh (öyle) **demişti: "Ey Rabbim, yer**(yüzün)**de kâfirlerden yurt tutan hiçbir kimse bırakma!"**

71: 26 "Çünkü eğer sen onları bırakırsan kullarını yoldan çıkarırlar. Kötüden, öz kâfirden başka da evlat doğurmaz(lar)**."**

Bu âyetlerden anladığımız, içerisinde bulundukları nimetlere, Allah'ın mağfiretine dikkatlerinin çekilmesine rağmen, hâlâ hevalarına cevap veren ilahlar edinip onlara uyarak haktan yüz çevirenlerin helakine dua etsek de etmesek de iman etmedikçe akıbetleri mutlak helaktir.

"Onları" ifadesinden kasıt, o kavme has bir nebi isteğidir. Hz. Nûh (a.s) beşer olarak kavmine çok kızdığını ifade eder. Oysa yara-

---

[176] Bkz. 10/18; 21/66–67; 29/25

tıcının tabiî ayetlerinde görünen odur ki iyiden kötü, kötüden iyi evlatlar olabiliyor.[177]

❁ ❁ ❁

إِنَّكَ إِنْ تَذَرْهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوٓا إِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا ﴿٢٧﴾ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِيَ مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا تَبَارًا ﴿٢٨﴾

71: 27 -28 "Ey Rabbim, beni, anamı, babamı, iman etmiş olarak evime giren kimseleri, (kıyamete kadar gelecek) **erkek mü'minleri ve kadın mü'minleri Sen yarlığa. Zalimlerin helakinden başka bir şey'ini de artırma."**

Hesap gününün nasıl tecelli edeceğini bilenler, ebedi âlemde sevdikleriyle beraber olabilmek için birbirlerinin ıslahı ile beraber, kusurlarının bağışlanması için Rablerinden af dilerler. Çünkü hidayet, hem dünya, hem ahiret selametinin teminidir. Hele bu aile fertleri ise durum daha bir ciddiyet arz eder. Nitekim çocuğunu azgın dalgalar arasında seyreden Hz. Nuh, imansızlığın acı sonucunu yakinen görüyor ve içten gelen bir yakarışla aile fertlerinin Allah'a teslim olması için dualar ediyor. Fakat tüm uyarılara rağmen hidayetten yüz çevirip inkârdan gelen azgınlıkla zulümlerini artıranlara karşı da gereken mücadeleyi veriyor ve Allah'tan, zulümlerini kendi boyunlarına dolamasını talep ediyor.[178]

Allah'ım, masiyetten alıkoyacak haşyet, Cenneti kazanacak itaat, imtihanı kazanacak, muvaffakiyete erdirecek huşû ve haşyet lütfet! Rabbimiz günahlarımızı bağışla!

---

[177] **Bkz.** 11/45–46; 19/44–46; 66/10–11

[178] **Bkz.** 7/59–64; 11/26–48; 23/23–30; 26/105–121; 29/14–15; 14/40–41; 27/19

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

CİN SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını, görünmez varlıklar anlamına gelen 'cin' kelimesinden almıştır. 28 âyettir.

Cin, bir cins isim, "şeytan" ise bir sıfat olarak kullanılır. "Cin gibi" ifadesi, zapt edilmesi zor, bir o kadar da marifetli kimseler için kullanılan çok anlamlı bir kelimedir. [179]

"...Cin terimi: görülmeyen varlıklar değil, bilakis o ana kadar görülmemiş, tanınmamış bölge insanının yabancısı olduğu kimselerdir.

Sûrede, Kur'ân, görünmez varlıklar gerçeğini aslî zeminine oturtur. Onlar üzerinden vahyin çalınma girişimlerini boşa çıkarır.

---

[179] Bkz. 15/16-18; 27/12-38-40; 34/12

Sûre Ahkâf 29-32 ile birlikte ele alınmak şartıyla dolaylı olarak Yahudi mantalitesine dayalı çarpık cin anlayışını da reddeder. Zira bölge müşriklerinin görünmeyen varlıklara ilişkin tasavvurunu oluşturan unsurlardan biri de Yahudi kültürüdür. Müşrikler vahye karşı savaşırken, kullandıkları malzemenin çoğunu bölge Yahudilerinden elde etmektedirler. Ümmî Araplar, Kitap Ehli Yahudilerin spekülasyonlarına bakarak onların cinlere ve vahyin kaynağına dair esrarlı bilgilere sahip olduklarını düşünüyorlardı. Müşriklerin bu tavrı, Yahudilerin de işine geliyordu. Bu âyetlerde söz edilen cinlerin Yahudi olduğunu öğreniyoruz.[180]

Sûrenin, peygamberimize, amcası Ebu Talip ile eşi Hz. Hatice'nin vefatlarından sonra gittiği Taif'in dönüşünde vahyolunduğu rivayet ediliyor.

Sûre, peygamberimize, hicretten iki yıl evvel Taif'te karşılaştığı muhalefet sonucu ilahi bir teselliyi ve özlenen, beklenen bir müjdeyi veriyor. Şayet Araplar müşriklikte ısrar ederlerse, Müslümanlığın Arabistan haricinde de yayılacağı, hatta bu manevi fütuhata bilfiil başlandığını anlatıyor. Çünkü sûrede bahis mevzuu olan "Cin"in bir takım yabancılar oldukları anlaşılıyor.[181]

❀ ❀ ❀

قُلْ اُوحِيَ اِلَيَّ اَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ فَقَالُوا اِنَّا سَمِعْنَا قُرْاٰنًا عَجَبًا ۙ

يَهْدِيْ اِلَى الرُّشْدِ فَاٰمَنَّا بِهٖ ؕ وَلَنْ نُّشْرِكَ بِرَبِّنَآ اَحَدًا ۙ ﴿٢﴾ ﴿١﴾

72: 1(Habîbim) **de ki: "Bana şu hakikat**(ler) **vahy olunmuştur: Cin'den bir zümre** (benim Kur'ân okuyuşumu) **dinlemiş de**

---

[180] Bkz. Mustafa İslamoğlu, Hayat Kitabı Kur'an

[181] Bkz. Ömer Rıza Doğrul, Tanrı buyruğu, Tercüme: 2. Baskı, İst. 1947; 46/29-31

(şöyle) **söylemişler: Biz, hakiki hayranlık veren bir Kur'ân dinledik.**

72: 2"ki o, Hakka ve doğruya götürüyor. Bundan dolayı biz de ona iman ettik. Rabbimize (bundan sonra) **hiçbir** (şey')**i asla ortak tutmayacağız."**

Hz. Peygamberin Taif dönüşünde, Batn-ı Nahle denen yerde kıldırdığı sabah namazı esnasında söz konusu edilen bilinmeyen kimseler Kur'ân'ı duymuşlar, (aceben) hayretler içerisinde hoşlarına giderek dinlemişler.

Bir kavim veya cemaat, Kur'ân'ı dinleyip etkisinde kalarak, iman ettiklerini ve artık bundan sonra Rablerine eş koşmadan itaat edeceklerini itiraf etmişler. Anlaşılan o ki bu kimseler kavimleri arasında etkinliği olan aydın, saygıdeğer kişiler. Onlar, Resulullah ile gizli görüşmeler yapar, anlaşmalarda bulunur, sonra kavimlerine aktarır, hidayete davet ederlermiş. Çünkü onlar rüşde ulaştıran, hidayete yol gösteren hakktan, doğruya ulaştıran mesajdan etkilenmişler. Dinledikleri, şimdiye kadar alışık olmadıkları harikulade sözler. O, kalplerinde bir ürperme meydana getirmiştir. İşte bu hâl, onu açık bir kalple, incelmiş bir duyguyla, derin bir iştiyakla dinleyen, okuyan kimselerde Kur'ân'ın bıraktığı bir tesirdir. Kur'ân'da bu sır mevcuttur. Ona hakikaten kulak verenler bunu hissederler. [182]

Kur'ân, rüşde ulaştıran, hidayete yol gösteren, hakka ulaştıran kitaptır. Rüşd kelimesi, bunlardan başka olgunluk, üstünlük; hidayete, hakka ve doğruya ileten bir bilgi ve bu hakikatleri kalp gözüyle görebilme idrakidir.

Kur'ân'a iman edip dinlediği, okuduğu halde onu anlamayan, ondan habersiz bir hayat yaşayanlar, kasıtlı olmasa da "İşittik, isyan ettik!" gibi tehlikeli bir durum içerisindedirler. Ondan habersiz bir hayat yaşayanlar "Ya Rabbi! Biz kitabını işittik, onunla amel

---

[182] Bkz. 2/121, 8/2, 9/124

ettik, elimizde olmadan işlediklerimizden dolayı bize mağfiret buyur!" demeye yüzleri olacak mıdır? Günümüzde birçok Müslüman okuduğu Kur'ân'la maalesef rüşde eremiyor. Çünkü Allah'ın istediği şekilde okumuyorlar. Okumadaki temel hedef rüşde ulaşma, gerçeği bulma ve sorumluluğu iken; bugün başka maksatlarla okunmaktadır Kur'ân.

Bu âyet, defalarca Kur'ân dinledikleri halde iman etmemekte diretenler ile okuduğu halde müşrikçe yaşayan fâsıkların dikkatine sunulmaktadır.

Onu gerçekten anlamak ve yaşamak için okuyanlar tevhidî yaşama kavuşurlar. Kurtuluş, Rabbin davetine icabettedir. [183]

❁ ❁ ❁

وَأَنَّهُ تَعَالَىٰ جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا ﴿٣﴾

72: 3"Hakikat şudur ki: Rabbimizin büyüklüğü (her büyüklükten) **yücedir. O, ne bir zevce, ne de bir evlat edinmiştir."**

Kur'ân'ı gerçekten arı duru bir zihinle "Rabbim ne buyuruyor" diye okuyanlar, şirk tortusundan arınmış, içine kuruntu sızmamış, hurafe karışmamış bir imana kavuşur.

❁ ❁ ❁

وَأَنَّهُ كَانَ يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا ﴿٤﴾ وَأَنَّا ظَنَنَّا أَنْ لَنْ تَقُولَ
الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ﴿٥﴾ وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الْإِنْسِ يَعُوذُونَ
بِرِجَالٍ مِنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا ﴿٦﴾

[183] Bkz. 70/29-35

72: 4"Hakikat şudur ki: Bizim avanak (cahil) **imiz Allah'a karşı** (meğer) **pek aşırı yalanlar söylüyormuş."**

72: 5"Gerçek biz de insan (olsun)**, cin** (olsun) **Allah'a karşı** (hiçbiri) **asla yalan söylemez, sanmıştık."**

72: 6"Filhakika şu da var: İnsanlardan bazı kimseler cinden bazı kişilere sığınırlar. Demek bu suretle onların azgınlıklarını (şımarıklıklarını) **artırmışlar."**

Kur'ân'a dayalı güçlü imana sahip olmayanlar, insanî ve şeytanî vesveselerin telkinleriyle her türlü sapmaya meyyal bir yapıya sahiptirler. Ancak ilmî bir haysiyetle Allah'a sığınanlar, böylesi vesveselerden korunabilirler.[184]

"Lafzen, "insanlar arasındaki (bazı) kişilerin (ricâl) cinler arasındaki kişilere sığındığı olurdu (kâne)." "İnsanlar"a (el-ins) işaretin hem erkek hem de kadınları kapsamasından dolayı, ricâl ifadesi, burada, -Kur'an'da sıkça rastlandığı gibi- "bazı kişiler" yahut "belli tip" insanlar anlamında kullanılmıştır. "Sığınmak", yardım/himaye talebi yahut fiziksel ve ruhsal ihtiyaçları tatmin isteği ile eş anlamlıdır..."[185]

Âyette cinn terimi "görünmez güçler" olarak çevrilmiştir. Açıkça "tabiatüstü güçler" olarak tanımlanan varlıklara veya daha doğrusu kişinin onların egemenliğine girmesine işaret etmektedir. Bu güçler, ister gerçek, isterse insan tahayyülünün ürünleri olsun. "Allah hakkında yalan uydururlar." Çünkü kendi hâkimiyetleri altında bulunanları Allah'ın varlığının ve yaratılmış evren ile ilişkisinin "mahiyeti" hakkında hayalî, keyfî anlayışlar benimsemeye iterler. Bütün bâtinî dinlerde, ruhanî sırlara nüfuz ve üstün güçlere sığınma anlayışı vardır.

---

[184] Bkz. 7/200; 16/98; 41/36

[185] Muhammed Esed, Kur'an Mesajı, Cin sûresi 6. Âyet, 4. Not.

Allah'ı gereği gibi idrak edemeyenler, yöneldikleri tabiatüstü güçlerin kendilerine işlerinde bir şekilde rehberlik edeceklerine inanarak, onlara bağlanırlar. Onları dinler, onlara sığınır ve yardımlarını beklerler.

Böylesi safsatalarla aldatanların şerrinden korunmak için insanları vahyin aydınlatıcı yoluna davet ederek, tek ve mutlak güç sahibi olan Allah'a sığınmaları hatırlatılmalıdır. Tüm uyarılara rağmen okumayan, düşünmeyen, doğruya ermek için araştırmayıp hâlâ atalarının, ruhbanlarının ağzına bakarak kulaktan duymayla hareket edenleri, Allah ile aldatanlar gayet kolay aldatırlar.[186]

❀ ❀ ❀

وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنتُمْ أَن لَّن يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا ﴿٧﴾ وَأَنَّا لَمَسْنَا

السَّمَاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُلِئَتْ حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهُبًا ﴿٨﴾ وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ

مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَن يَسْتَمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا رَّصَدًا ﴿٩﴾

72: 7 "Hakikaten onlar da, sizin zannettiğiniz gibi, Allah'ın hiçbir kimseyi katiyyen diriltemeyeceğini sanmışlar."

72: 8 (Cin devamla:) **"Biz ciddî bir surette göğe erişmek istedik. Fakat onu sert bekçilerle ve** (yakıcı) **şihaplarla doldurulmuş bulduk."**

72: 9 "Hâlbuki hakikaten biz (bundan evvel haber) **dinlemek için onun bazı kısımlarında oturacak yerler** (bulup) **oturuyorduk. Fakat şimdi kim dinleyecek olursa kendisini gözetip duran bir şihab** (karşısında) **bulunuyor."**

Buna göre, göğe veya gök cisimlerine bakarak bilgi savurganlığı yapan, gaybdan haber verme iddiasında bulunanlar, esasında bu

[186] Bkz. 35/5; 39/3; 46/29

âyetin öncelikli muhataplarıdır. Her kim bu tür bir çabanın ve derin bir aldatmacanın içine girer de insanlara yalanlar ve hezeyanlar savururs a, bilsin ki Yüce Allah ona parıldayan bir vahiyle cevap vermektedir. İnsanüstü âlemden bilgi vermek sadece vahyin sahibi olan Yüce Allah'a aittir."

Demek ki, cinlerin bilinmeyen insan veya insan gibi imtihana tâbi tutulan varlıklar olduğundan ziyade âyetin bize verdiği mesajı anlamalıyız.

Şöyle ki, geçmişte gönderilen kitapları gerek tahrif ederek, gerek işlerine gelmeyen bölümleri gizleyerek veya yerlerini değiştirerek, ruhbanlar, bel'amlar bilmezleri aldatabiliyorlardı. Şimdi ise asla kimse böyle bir cürmü işleyemeyecek, çünkü artık Allah vahyini koruma altına almıştır.[187]

Ama yine koyu bir cehalet, taassup, zan, grup ve ideolojileri uğruna taraftar toplamak için Allah'ın söylemediği sözü söyledi diyerek büyük zulme düşenler oldukça çoktur.

Allah'a vereceği hesabı hesaba katmayan, Allah adına hakkı bâtıla karıştırarak konuşan, yine onların ağzına bakarak duyduklarıyla hareket edenler, yine cinlerle temas kurmaları mümkün olmadığı halde cinler vasıtasıyla zarar ve yarar elde ettiklerini iddia ederek gaipten haber verenler, hep bu âyetin kapsamındaki cin fikirli zalimlerdir. Bir de onları alkışlayan, onları büyüterek, şımartarak cesaretlendirenler de bu âyetle kınanıyorlar.

Elmalılı Hamdi Yazır, bu âyetin yorumunda şunları belirtmiş: "Burada çoğunlukla "şihab"ın zahiri mânâsında ısrar ediliyorsa da biz bu ısrarda mânâyı maddeleştirmekten başka bir yarar görmüyoruz. Asıl maksat peygamberlik nuru ve Kur'ân âyetleri ile hakikat âleminde parlatılan ve bâtıl fikirlere karşı fırlatılan ateşi andırır diye anlamanın daha yüksek bir mânâ olduğu kanaatindeyiz." Ni-

[187] Bkz. 15/9; 41/42

tekim Allah, son elçiyle tamamlayıp korumaya aldığı vahiyle bu tür inanışların üzerine çizgi çekip hakka talip olanlara tevhid üzere yaşamaları gereken hususları açıklamıştır.

Müşrikler asılsız safsatalarla bu dîni tahrif etmeye çalışsalar da İslâm, âleme yayılmış ve cahilî toplumdan mümtaz bir toplum çıkarmıştır.

❀ ❀ ❀

وَاَنَّا لَا نَدْرِىٓ اَشَرٌّ اُرِيدَ بِمَنْ فِى الْاَرْضِ اَمْ اَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ﴿١٠﴾

وَاَنَّا مِنَّا الصَّالِحُونَ وَمِنَّا دُونَ ذٰلِكَ ۖ كُنَّا طَرَآئِقَ قِدَدًا ﴿١١﴾ وَاَنَّا ظَنَنَّآ اَنْ

لَنْ نُعْجِزَ اللّٰهَ فِى الْاَرْضِ وَلَنْ نُعْجِزَهُ هَرَبًا ﴿١٢﴾ وَاَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا

الْهُدٰٓى اٰمَنَّا بِهٖ ۖ فَمَنْ يُؤْمِنْ بِرَبِّهٖ فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا ﴿١٣﴾

72: 10 "Doğrusu biz yerdeki kişilere şer mi murad ediliyor, yoksa Rableri onlar için bir hayır mı irade ediyor, bilmiyormuşuz."

72: 11 "Hakikaten biz, kimimiz salâha ermiş (iyi kişi)**leriz, kimimiz ise bunlardan aşağıdır. Çeşit çeşit yollar**(a sahip) **olmuşuz."**

72: 12 "Şu hakikati da şüphesiz anladık ki: Yer(yüzün)**de** (bulunsak) **da Allah'ı asla aciz bırakamayız,** (göğe) **kaçmakla da Onu asla aciz kılamayız."**

72: 13 "Doğrusu, biz o hidayeti (Kur'ân'ı) **dinleyince ona iman ettik. Kim de Rabbine iman ederse o, ne bir** (ecrinin) **eksileceğinden, ne de bir haksızlığa uğrayacağından korkmaz."**

Bu âyetlerden anlıyoruz ki münkir ve müşrikler, insanların Resulullah'ı dinleyip iman etmemeleri için her türlü entrikayı çevi-

rip ellerinden gelen her türlü zulmü reva görmelerine rağmen onun hâkim olmasına engel olamadılar.

O dönemde ve sair dönemlerde de Kur'ân'ı dinleyip iman edenler olduğu gibi, Onunla küfrünü artıranlar da eksik olmamıştır, olmayacaktır da.

Mesele sağduyu ile olaya yaklaşıp yaklaşamama meselesidir. İnsanların Allah ve ahiret inançları bozulunca, hesap-kitap endişesi kalmayınca, istedikleri hayatı sürdürmek, sahip olduklarını kaybetmemek için Allah'ı da işin içine dâhil ederek her türlü yalanı söylerler. Allah, peygamber böyle dedi diyerek, demediklerini de ilave ederek iftira ederler. Bütün bunlar hakikati bilmeyenler tarafından kabul görür, alkışlanır.

Burçlara, fallara, kâhinlere, ruhbanlara, ruhbanlaşmış dîn adamlarına inananlar, onların sözleriyle hareket edenler oldukça çoktur. Doğru ifadeyle "Hurafeler istismar ökseleridir." Yani tuzağa düşürücüdür.

Kur'ân'da bu ve benzeri konuların tekrarlanması belki de kâfirlerin sihirbaz ve kâhinlere olan inançları gereği peygamberlerin de cinlerle ilişkiye girdiğini sanmalarına binaen asılsız olduğunu vurgulamak için verilen bir cevaptır.

Onlara, bu tuzaklarla hakkın sesini örtenlere "alevli ateş azabı hazırlanmıştır."[188]

Onuncu âyetten anladığımız kadarıyla; bunlar arasında bazıları hak daveti işitince kulak verip uyandıklarında ne kadar büyük bir yanılgı içerisinde olduklarını anlıyor ve çevrelerini Allah adına konuşan yalancılara karşı uyarıp doğru dînin vahye uymak olduğunu anlatıyorlar.

On birinci âyette; salihler, çevrelerini aydınlatıp kötülükleri engellemeye çalışıp insanların selametine vesile olurlarken; cahiller

---

[188] Bkz. 67/5

de bilmezleri, taklitçileri cin, büyü ve sihir telkinleriyle arkalarına takarak felakete sürükleyebileceği haber veriliyor.

Kim ne yaparsa yapsın, Allah'ın hesabından kurtulamayacağına inanarak yolunu vahiyle aydınlatanları kimse aldatamaz. Onlar, şuurlu birlikteliklerle yollarına devam ederler.

O Rab ki kimseye haksızlık etmez, herkese yaptığının karşılığını verirken; mü'minleri ziyadesiyle mükâfatlandırır.

❁ ❁ ❁

وَأَنَّا مِنَّا الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ ۖ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَٰئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا

﴿١٤﴾

72: 14 "Gerçek kimimiz Müslümanlar, kimimiz ise zulmedenlerdir. Müslüman olan kişiler (yok mu?) **İşte onlar doğru yolu ara**(yıp bul)**muşlardır."**

Rabbimizin elimize verdiği mücevherlerle kıyaslanamayacak kadar kıymetli olan akıl ve iradeyi vahiy doğrultusunda doğru kullanarak o bitimsiz saadete ermek varken, niye başkalarının belirlediği hedeflere doğru gidelim. Rabbimizin bizlere belirlediği hedefle kimliğimizi inşa edelim. Bu imkân varken geçici emellerle uğraşmak niye!

Kur'ân-ı Kerim, aklın güzel çalışması için ilme, düşünmeye, tahkik etmeye davet eder. Bunlar, İslâm'ın kendisinden koparılmaz vasıflarıdır.[189] Ayrıca Kur'ân, zannı, kulaktan duyma, atalara ve ruhbanlara dayalı iman etmeyi yasaklar.[190]

İnsanın kendi öz meselesinin halledilmesi için bütün gücüyle çalışmasının farz olduğu gerçeğinden uzak kalanlar, taklit marazın-

---

[189] Bkz. 10/100; 4/162; 12/76, 108; 14/52; 22/54; 39/9, 18; 58/11; 62/5

[190] Bkz. 2/78, 170; 6/148; 10/36; 39/3; 57/7

dan kurtulamaz. Gücü, imkânı, zamanı varken onları kullanmadan kendi gibi bir beşerin, doğru mu yanlış mı olduğunu bilmediği görüşüne uyması taklittir ve Kur'ânî uyarılarla, Müslüman'ın kişiliğiyle bağdaşmamaktadır. İslâm'ın bahşettiği şahsiyet ve kimlik öyle bir şeydir ki, bu, unvan ve itibar olarak verilmez. Şahsiyet, ferdin akıl, irade ve şuur ile düşünerek yaptığı hareketlerdir. Taklitçiler bu değere eremezler.

Her şeyin orijinali olduğu gibi taklidi ve sahtesi de vardır. İşte bu sahte kimliğe sahip olanlar, İslâm gibi paha biçilmez bir dînin rozetini üstünde taşıdığı halde aslıyla uyum sağlamamış kimselerdir.

İslâm, akla değer veren, ilme çağıran bir dîndir. Müslümanlar akl-ı selimi devreye sokarak, kaynaklara müracaat ederek, ilim sahiplerinden de yararlanarak doğru bilgiye varmakla mükelleftirler.

Temelli bir İslâm ve dünya görüşüne sahip olmak istiyorlarsa Müslümanların, kendilerine tebliğ edilen vahy-i ilahileri fikhedip yaşamaktan başka çareleri yoktur. O'nu, ikinci, üçüncü vs. kaynaklardan öğrenmeye kalkanlar ya yanlış bilgilenme ile yolu uzatmış olacaklar ya da hurafelere dalacaklar ki bu hâl, iki âlemde de birçok güzel nimetlerden sahibini mahrum bırakır. "Fikre bir aydınlık, ruha bir dinginlik kazandırmayan her türlü belleme ve ezbercilik, benliği aşındıran bir törpü ve ruha indirilmiş bir darbedir." demiş Dehhak.

İnsanları doğru düşünmekten alıkoyan birçok engel vardır. Yerine, zamanına, insanına göre her biri ayrı önem taşır. Ama en önemlisi dogmatizm ve peşin hükümlerdir. İnsanın, kendini düşünmekten alıkoyan peşin hükümlerden uzaklaşmadıkça hüsranda kalması kaçınılmaz olacaktır. İnsanlığın ilerlemesi dogmatizme ve peşin hükümlere karşı girişilen savaşlar nispetinde mümkün olabilir.

Cahillik karanlığında kabahat işleyenleri suça itenler, cehalet karanlığını muhafazaya sebep olanlardır. Madem cehalet karanlığı kabahatin işlenmesini icap ettiriyor, o zaman ilim terbiyesini halka vermeyenler büyük bir kabahat işliyorlar demektir.

Hayatı mücahede içinde geçenler için olmadık nimet; mânâsız bir tevekkül ile âtıl yaşayanların ise mahkûm olmayacağı zillet yoktur.

Özetle demek istenir ki doğruyu aramak, ilim edinmek, iman etmenin sebebi ve dîni doğrulamanın yoludur. Kulları içinde lehine ve aleyhine olanı bilen ve hayrına olana uyanlar, ancak Allah'a haşyet duyan âlimlerdir.[191] Artık kim rüşdüne erip hidayeti bularak iyi Müslüman olmak istiyorsa hakkı aramak, araştırmak, bulmak zorundadır. İstikamet üzere yürümenin başka yolu yoktur.[192] İlmin başı, ahiretin dünyadan hayırlı olduğunu bilip dünyanın bir imtihan yeri olduğunu kavramaktır.

Çok şey bilmek, çok doğru şeyler öğrenmiş olmak önemli değil; önemli olan, doğru bilinen yolda yürümektir. İlim, çok rivayette bulunmak değil; Allah'a haşyet duyarak, ilimde derinleşip derecelerle üstün vasıflara sahip olmaya çalışmak ve bilgisizce tartışmalardan da sakınmaktır.[193]

Sözün özü: "Güneş gibi açık olmayan hiçbir şey üzerinde nihaî kararını verip şehadet etme!"

❀ ❀ ❀

[191] Bkz. 35/28
[192] Bkz: 29/69
[193] Bkz: 3/7, 66, 4/162, 9/122, 17/36, 58/11

وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا ﴿١٥﴾ وَأَنْ لَوِ اسْتَقَامُوا عَلَى
الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَاهُمْ مَاءً غَدَقًا ﴿١٦﴾ لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ
ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا ﴿١٧﴾

72: 15 "Zulmedenlere gelince: Onlar da cehenneme odun oldular."

72: 16 (Bana) **şu hakikat da** (vahyedildi:) **Eğer onlar o yol üzerinde dosdoğru gitselerdi elbette onlara bol su içirirdik.**

72: 17 Bu hususta onları imtihana çekelim diye. Kim Rabbinin zikrinden yüz çevirirse (Rabbi) **onu** (üstüne çıkıp yükselecek ve mağlup edecek) **çetin bir azaba sokar.**

Allah, hak yolda istikamet üzere yürümek isteyenlere, elçileri aracılığı ile bunun yolunu göstermiştir. Bu davete rağmen haktan yüz çevirenlerin cehenneme odun olacağı, dosdoğru yolda gidenlerin ise sınırsız nimetlere erişecekleri müjdelenmektedir.

Ahsen-i takvîm üzere yaratılanların ruhlar âleminden tertemiz geldiği, yine o yüce âlemden indirilen hidayet rehberi olan vahiy pınarından içenlerin, yağmurun toprağı diriltip bereketlendirdiği gibi bereketlendiği malûmdur. Bu mü'minler, güzel bir hayatla, haksızlıktan, zulümden, günah kirlerinden uzak bir hayatla ödüllendirilirler. Fakat fücur yönünü besleyerek vahiy pınarından beslenmeyenler kendilerine büyük haksızlıkta bulunduklarından azabı hak ederler.

Âyetten anlamamız gereken diğer bir husus da; nimetlerin verilip alınması insanların şükre mi yoksa inkâra, azgınlığa mı meyledeceklerini sınamak içindir. Kimileri nimetlere kavuştukça Al-

lah'ı unutup azarken, imanla mücehhez olanlar şükrünü eda etmeye çalışırlar.

Allah'ın nimetlerine kavuştukça Allah'ı hatırdan çıkarma gafletine düşen veya vahyi hayatın merkezine almayan, dîne kaynaklık etme noktasında ilk sırayı ona vermeyen kişiler de maazallah yüce Allah'ın azabıyla yüz yüze gelirler.[194]

Rızkın artması da eksilmesi de mü'min ile münkirler için mukadder bir sınavdır. Hayatın seyri ciddiyetle irdelenirse inkâr ve azgınlığın arttığı yerlerde birçok nimet ve imkânın olmasına rağmen malda ve canda feyiz ve bereketin azaldığı ve o yüzden ruhi bunalımların çoğaldığı, insanların stres havası içerinde sıkıntılı bir ömür geçirdikleri herkesin malûmu. Böylesi ortamlarda Allah'a teslimiyet ve tevekkül sahibi mü'minlerin, büyük bir yardımlaşma içerisinde birbirlerine güven, teselli ve huzur kaynağı oldukları da her düşünenin malûmu.

Nitekim Mekke'de Müslümanlar ambargo altında iken ve Medine'ye hicret ettiklerinde sergiledikleri durum bunun müşahhas örneklerindendir.

Allah'ım, yüklemiş olduğun duyguları, sahip olduğumuz imkânları günahsız, nizasız kullanmanın şükrüne erdir bizleri!

❁ ❁ ❁

وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا ﴿١٨﴾ وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ

يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا ﴿١٩﴾

72: 18 Hakikatte mescitler Allah'ındır. Onun için Allah ile birlikte hiçbir (şey'e, hiçbir kimseye) **tapmayın.**

---

[194] Bkz. 20/124-126; 43/36; 59/19

72: 19 (Bana) **şu hakikat de** (vahyedilmişdir:) **Allah'ın kulu Ona ibadet için** (namaza) **kalktığı zaman nerdeyse onlar, etrafında keçeler** (gibi dertop) **oluyorlardı.**

Bu âyetler mü'minlerin hangi konumda, hangi mevki, makam ve yeryüzünün hangi bölgesinde olursa olsunlar, Rabbin davetine icabet ederek kavlî ve fiilî dualarıyla Rablerinin himayesine sığınmaları gerektiğinin mesajı veriliyor.[195]

Evet, mü'minler ancak Rabbin davetine icabette hayat bulur ve ancak O'nun rızasını kazanmak için birbirlerine kenetlenip kıyama kalktıklarında Allah'ın lûtfu ile yeryüzü iktidarına kavuşabilirler.[196]

Müşrikler, peygamberin getirdiği dîni engellemek için yol arayıp durmuş, sinsi planlar geliştirip onu yok etmek istemişlerdir. Bunda başarılı olamayınca 'Dırar Mescidi'ni inşa edip mescidleri esas fonksiyonundan uzaklaştırarak eylemden, şuurdan uzak musallilerle doldurulan mekânlar haline getirmeyi maalesef başarmışlardır. Oysa salât ifadesi sadece kılınan namaz olarak düşünülürse anlam daraltılmış olur. Salât, dîni ikame etmek için ayağa kalkmak, yaymak, değerlerin korunmasına hâkim olmasına çalışmaktır. Yaygınlaşmış yanlış, doğruların yerine geçiyor; bu yanlışlar bir inancı bir ideolojiyi temsil ediyorsa düzeltilmediğinde yozlaşma, kokuşma insanlığı kuşatır. Hâl ve durum bu olsa da müşriklerin korkulu rüyası haline gelen mescidler, kütüphaneler bir şekilde bombalanan hedefler haline gelmiştir.

❁ ❁ ❁

[195] Bkz. 2/114-115, 186; 7/31; 9/18, 108
[196] Bkz. 8/24; 24/55; 61/4

قُلْ إِنَّمَا أَدْعُوا رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا ﴿٢٠﴾ قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ
ضَرًّا وَلَا رَشَدًا ﴿٢١﴾ قُلْ إِنِّي لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ
دُونِهِ مُلْتَحَدًا ﴿٢٢﴾ إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ
فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ﴿٢٣﴾

72: 20 De ki: (Habîbim): **"Ben ancak Rabbime dua ediyorum. Ona hiçbirini ortak koşmam."**

72: 21 De ki: "Hakikat ben sizin için ne bir zarar (yapmak), **ne de bir hayır** (getirmek kudretine) **malik değilim."**

72: 22 De ki: "Hakikat ben (isyan edersem) **beni Allah** (ın azabın) **dan kimse katiyyen kurtaramaz ve ben Ondan başka bir sığınak da, kabil değil, bulamam."**

72: 23 "(Benim elimden gelen) **ancak Allah'tan olanı, Onun gönderdiklerini tebliğdir. Kim Allah'a ve peygamberine isyan ederse şüphesiz onun için cehennem ateşi vardır, kendileri orada ebedî, daim kalıcılar olmak üzere.**

Bu âyetler özellikle Resulullah'ın misyonunu açıklamaktadır. O, ne bir kimseyi hidayete erdirmeye, ne de hidayete ermiyorlar diye herhangi bir zarar vermeye kâdir değildir. O, insanların hidayete ermeleri için davet ve dua eder. Hiçbir surette Allah'a ait bir özelliği kendine mal ederek Rabbine eş koşacak, koşturacak söz ve davranışlarda asla bulunmaz. O, sık sık bir beşer ve Allah'ın elçisi olduğu hatırlatmasında bulunarak, insanların kendisini yüceltmelerine engel olur.

Allah'a sığınacak, Allah'a dua edecek, Allah'tan şefaat dileyecek yerde ondan (resul) medet beklemeyin! Onlar âlemler için

uyarıcı tebliğciler olarak gönderilmişlerdir. Peygamberler de bir kul olarak Rablerine karşı sorumludurlar ve elçilik görevlerini yerine hakkıyla getirip getirmediklerinden sorguya çekileceklerdir.[197]

Onları Allah seçmiş, hatalarını vahiyle düzeltmiş olduğundan, Allah'ın kullarına nasıl kulluk edileceğini gösteren temsilcileri olduklarından, onlara itaat edilmesi imanî bir vecibedir.[198]

❀ ❀ ❀

حَتَّىٰٓ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ أَضْعَفُ نَاصِرًا وَأَقَلُّ

عَدَدًا ﴿٢٤﴾

72: 24 Nihayet onlar tehdit edilmekte oldukları (azabı) **gördükleri zaman kimin yardımcısı daha zaîf, sayısı daha azmış bileceklerdir.**

İlahi çağrıya davet eden peygamberleri yalanlayıp bulunduğu hâl üzere hareket edenlerin, o gün dünyada güvenip bağlandıkları güçlerinin, çokluklarının kendilerine hiçbir faydası olmayacaktır. O gün Allah'tan başka bağlandıkları ile huzura getirildiklerinde birbirlerini suçlayacaklardır.[199]

Kur'ân'da sıkça bu haberler gündeme getirilerek, itaat edilecek merciin Allah'ın elçilerine olacağını, ondan başka Allah'a itaat ettiklerini sanıp bağlandıklarının durumu, suyun yüzünde kaybolup giden köpüğe benzediği ifade edilir.[200]

❀ ❀ ❀

---

[197] Bkz. 7/6-7
[198] Bkz. 24/54; 33/21; 48/10; 64/12
[199] Bkz. 34/31-35; 43/23-25
[200] Bkz. 13/17; 24/39-54

إِنْ أَدْرِي أَقَرِيبٌ مَا تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُ رَبِّي أَمَدًا ﴿٢٥﴾ عَالِمُ الْغَيْبِ
فَلَا يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا ﴿٢٦﴾

72: 25 De ki (Habîbim): **"Tehdid edilegeldiğiniz** (azap)**ın yakın mı, yoksa Rabbimin ona uzun bir müddet mi tayin etmiş olduğunu ben bilmem."**

72: 26 (O bütün) **ğaybı bilendir. Öyle ki gaybına kimseyi muttali etmez O.**

Peygamber, münkirlerin başına gelecek azabı hatırlattıkça güçlerinin, statülerinin verdiği güven ve kibirle "Bu ne zamandır?" diye alay ederler. Peygamber de onların bu tavırlarına karşı net bir tavırla, bunu sadece Allah'ın bildiğini, vaktini de yine onun tayin edeceğini söyler.

Evet, Rabbin hayat programını hiçe sayarak bir hayat sürdürenler, bu haberin gerçek olduğunu kendilerine verilen süreç bitince anlayacaklardır.[201]

❁ ❁ ❁

إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِن رَّسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِن بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا
﴿٢٧﴾ لِيَعْلَمَ أَن قَدْ أَبْلَغُوا رِسَالَاتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَىٰ
كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا ﴿٢٨﴾

72: 27 Meğerki beğenip seçtiği bir peygamber ola. Çünkü O, bunun önünden, ardından gözetleyiciler dizer,

---

[201] Bkz. 23/99-100; 32/12

72: 28 Ta ki (o peygamberler), **Rablerinin gönderdiklerini** (o gözetleyicilerin) **hakkiyle** (kendilerine) **tebliğ ettiklerini** (şûhuden) **bilsin** (ler). (Allah, peygamberin) **nezdinde olup bitenleri** (onların her halini ilmiyle) **kuşatmış, her şey'i** (müfredatı vech ile), **sayı** (sı) **ile saymış** (tespit etmiş)**dir.**

Peygamber de olsalar Allah bildirmedikçe kimse gaybı bilemez. Gayb bilgisinden Allah dilediğini nebilere bildirmiştir.

Kur'ân, mutlak gaybın yegâne kaynağıdır. Kur'ân, geçmiş, şimdiki zaman ve geleceğe dair haberleri ihtiva etmektedir. Kur'ân'ın dışında hiçbir beşerî kaynağın, mutlak gayb hakkında doğru haberler verebileceğine inanmamak da imanın gereğidir.

Risalet, hayatı boyunca çeşitli yerlerde gıyabında cereyan eden sayısız hadiseleri dahi Peygamberin şahsen bilmekte olduğunu iddia etmek, onu beşer hüviyetinden çıkarmak demektir.[202]

Allah, sınırsız bilgisi ile kimlerin neyi, hangi amaçla söylediğini ve ne yaptığını bilir. Bu biliş peygamberlerde son çizgidedir ve Allah'a karşı sorumluluklarını yerine getirirken, nefislerinden bir şey karıştırmaktan, nefsiyle hareket etmekten şiddetle sakınırlar ve emrolundukları gibi hareket ederler.[203]

Ya Rabbi! Cehaletin içerisine düşüreceği zilletten, kâhinlere, ruhbanlara, cincilere, falcılara inanma gafleti içerisine düşmekten sana sığınarak, gösterdiğin ilmin aydınlık yolunda istikamet üzere yaşamak için bizlere şefaat et!

---

[202] Bkz. Hikmet Zeyveli, Kur'an ve Sünnet Üzerine, Bilgi Vakfı Yayınları. s. 107
[203] Bkz. 42/15

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

MÜZZEMMİL SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre adını, örtüsüne bürünüp oturan yahut da muhatap zata hitap edilerek istirahat eden, dinlenen mânâsındaki müsterihten kinaye mânâsına gelen "müzzemmil" kelimesinden almıştır. 20 âyettir.

Müzzemmil ile verilen emir gereği, artık düşünceler ağından kurtulup ayağa kalkarak, öğrenilen gerçekleri çevresine, uzanabildiği yerlere anlatmalı ve yanlış inanış ve anlayışlar içerisinde bocalayan şaşkın insanlara vahyolunan mutlak doğrularla uyarıp bilgilendirilmelidir.

Sûrede, cehalet içinde kalan bir toplumu Rabbine kulluğa davet edenler, sulta sahipleri ve onların ayak takımlarıyla beraber yaptıkları eza ve cefalar anlatılmaktadır.

Ve zalimlerin ahirette maruz kalacakları elim azap haber verilerek Müslümanlara dünyevî, beşerî hesapların aldatıcı ve oyalayıcı

zihniyetine kapılmadan, zamanı gereksiz şeylerle hatta büyük bir bölümünü alıp götüren uykuda tüketmeden, ilmin kazandıracağı olgunlukla insanlığı kurtuluşa erdiren yüce davalarına sabır ve sebat ile sarılmaları hususunda yol ve metod gösteren mesajlar verilmektedir.

❀ ❀ ❀

يَآ اَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ ۙ﴿١﴾ قُمِ الَّيْلَ اِلَّا قَلِيْلًا ۙ﴿٢﴾ نِّصْفَهٗٓ اَوِ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيْلًا ۙ﴿٣﴾ اَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْاٰنَ تَرْتِيْلًا ۗ﴿٤﴾

73: 1 Ey (esvabına) **bürünen** (Habîbim),

73: 2 gece(nin) **birazından gayrı** (saatlerinde) **kalk,**

73: 3 (Gecenin) **yarısı miktarınca. Yahut ondan "birazını eksilt.**

73: 4 Yahut (o yarının) **üzerine** (ilâve edip) **artır. Kur'ân'ı da açık açık, tane tane oku.**

Bu sözler, üzerinde düşünülmesi gereken önemli hususları ihtiva etmektedir.

"Ey örtüsüne bürünen, kalk!... Kalk, seni bekleyen kutsî mesajı insanlara duyurmak, onunla ruhları irşad etmek için kalk! İlahi davetle ölmüş ruhları dirilt! Tevhid akidesine hayat bahşet! Fıtratta var olan değerlerin doğru kullanılması gereken ölçüyü göster! Çünkü insanlar arasındaki ilişkiler ancak bu ilahi vahiy idrak edildiğinde düzelecektir! Otoriteyi ellerinde tutanlar ve onların güdümünde hareket eden duyguları körelmiş, kimlikleri yozlaşmış ezilmişlere bu gerçeği anlatmak zor ve tehlikeli olsa da kalk ve uyar! Sizlerin selameti için hazırlanmış bu yüce ve ağır emanetin sorumluluğunu yerine getirmek için kalk! Yorgunluk, güçlük, gayret ve sebat seni bekliyor, kalk! Bütün gereksiz işlerden yüz çevir ve yüce dâvayı yüklenmeye hazırlan!

Bu sadece bir gece kalkışından ziyade cehalet zulmetini dağıtıp İslâm'ın nurunu ilmî metotlarla cihana yaymak için hayatın sonuna kadar sürecek ve hiçbir zaman kesintisi olmayacak bir kıyam emri! Bu emir, o anda Resulullah'a, kıyamete kadar da ümmetinedir![204]

Çok ciddi, bir o kadar da önemli, bir o kadar da mükâfatı büyük olan ilahi davet için ciddi bir eğitim gerekir. Bunun için de sükûneti temin eden ortamları yakalamalı. Bunun en uygun sükûnet zamanı ise gece ve seher vakitleridir.

Böylesi sakin zamanlarda Kur'ân'ı yavaş yavaş, tertil ile mânâya nüfuz ederek amel etmek için okumalı. Okumak sadece kelimeleri telaffuz etmek değil; amaç, okunan şey üzerinde düşünüp sözden mânâya, mânâdan gayeye ulaşmak için okunmalıdır. Nelere nasıl inanacağını, nasıl yaşamak gerektiğini, sorumluluklarının neler olduğunu öğrenme gayreti göstermeden süratle okuyanlar vebal altında kalırlar. Öyle ise okumak, öğrenmek ve öğretmek yeterli değil. Asıl olan, onunla rüşde ermektir.

Bir söz ne kadar güzel, anlamlı ve yararlı olursa olsun, gereği gibi okunmayınca verdiği mesaj anlaşılmaz. Hatta güzel okumayı bilmeyenler, güzel sözleri de berbat ederler. Güzel okumak bir teğanni değildir. Bilakis mânâ ile münasebet kurarak, yerine göre şiddet, yumuşaklık vurguları yaparak, gereken ahengi vererek, tertil üzere, açık açık, hakkını vererek okumaktır.

Okumanın hedefi rüşde ermektir. Rüşd, insanın bilgi ve güzel ahlâkça olgunlaşması, doğru yolda doğru hareket etmesidir. Okuma, insanı Rabbe yaklaştırmalı. İnsan okudukça kendindeki menfîlikleri ata ata kerim ahlâka ermeye çalışır. Okumak, seviye ve mesafe kat etmek için olmalıdır.[205]

---

[204] Bkz. 3/13; 104; 15/98–99
[205] Bkz. 25/32

Rabbin okulunda iyi bir öğrenci olmadan, iyi bir mürebbi olmaya çalışmadan istenilen eğitim ve öğretim semeresini vermez.

❀ ❀ ❀

إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا ﴿٥﴾

73: 5 Hakikat biz sana ağır bir söz vahyediyoruz.

Kur'ân'ın anlam ve önemini idrak etmek, onu hakikaten hayat tarzı edinmek ve bu bilgileri insanlara ulaştırırken münkirlerden gelen incitici söz ve eza verici davranışlarla karşılaşmak, cehalet içerisinde ufku dar olan insanları uyarmak ve değiştirmek, eğitmek, yetiştirmek gerçekten zor şeylerdir. Bu zorluk müşriklerden gelse neyse ama adı Müslüman olan hurafecilerden gelince zararları engellemek daha zor, sinsi ve yıkıcı olmakta. Kur'ân'ın nerdeyse dörtte üçü dini tahrif eden, âyetleri ketmeden, değerlerini beş paraya satan, vahyi kısımlara ayırarak her birini bir emeline yönelik okuyan, kulaktan duymalarla hareket eden, zanna uyan, dini ruhbanlarına teslim eden İsrailoğulları'nın helakinden bahseder. Şeytanın sağdan yaklaşması olan bu yaklaşım, insanları ellerindeki Kur'ân'la Rablerine yaklaşmaları gerekirken maalesef uzaklaştırmaktadır.[206]

İç ve dış tesirlere kapılmadan, şunun bunun desinlerinden uzak yaşamak, fücura da, takvaya da müsait bir yapıya sahip insanoğlu için gerçekten emrolunduğu gibi dosdoğru yaşamak zordur. Bunun için hayatın gailelerinden biraz da olsa uzaklaşmaya çalışarak, Allah'la baş başa olmaya çalışmak; bunu bir anlamda günün belli vakitlerinde huşû dolu namaz ile yakalamak ve okuduğumuz Kur'ân'ın mânâlarını düşünmekle kavuşabiliriz. Düşünecek olursak, dünya gaileleri, arzu ve hevesler insanları öylesine kuşatmış ki bunlardan bir nebze sıyrılıp en az on, on beş dakika olsun günün en

[206] Bkz. 2/78, 170,186; 3/186; 15/90–91; 36/70; 39/3

müsait zamanında Rable, Rabbin kitabıyla buluşmaya çalışılmalıdır. Yirmi dört saatin az bir zaman dilimini Kur'ân'dan yararlanmak için zaman ayırmayanlar nasıl Kur'ân kimliğine sahip olurlar ki Rabbin zikriyle uyanık olsunlar. Buluşmak bir muhabbet işidir. Bu ruha sahip olanlara Kur'ânî hükümlerle yaşamak ve sorumluluklarını yüklenmek zor da gelse bu yüce emirlere şevkle sarılırlar.

Bir teşbihle; dağların yüklenmekte zorlandığı Kur'ân'ı bir dağa değil de onu algılamaya yetenekli ve dağdan daha sağlam, daha sarsılmaz bir kalbe, mü'minin kalbine indirir Allah.[207]

Gerçekten Kur'ân'ın öyle mukaddes bir ağırlığı var ki onu gerçek mânâda kavrayan onun yoluna girmeden edemez. Bu yüce hazzı tadanlar, bu ağır vazifeyi yüklenip nesillere taşırlar.

❁ ❁ ❁

إِنَّ نَاشِئَةَ ٱلَّيْلِ هِىَ أَشَدُّ وَطْئًا وَأَقْوَمُ قِيلًا ﴿٦﴾ إِنَّ لَكَ فِى ٱلنَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا ﴿٧﴾

73: 6 Gerçek, gece (yatağından ibadete) **kalkan nefs** (yok mu?) **o, hem uygunluk itibariyle daha kuvvetlidir, hem kıraatçe daha sağlamdır.**

73: 7 Çünkü gündüz senin için uzun bir meşguliyet var.

Gece okuyuşunun etkisi elbette daha farklıdır, ama bu, okuma işi gündüz yapılmaz anlamına gelmez. Önemli olan sükûneti sağlamaktır. Sükûnet, feyz kapısının açılmasını sağlayacağından, okuduğumuzu öğrenmemize daha çok yardımcı olur.

Önemli olan okunan Kur'ân'la bilgilenmek, onunla ufkunu açarak, huşû ve ihlâsa erip Rable ünsiyet kurmaktır. Bu minval

---

[207] Bkz. 59/21

üzere Rabbiyle beraber olduğunu düşünen uyanık gönüller, gaflete düşerek O'nun rızasının hilafına hareket ederler mi?

Çünkü Kur'ân akla ışık, iradeye güç, hayata yön verir. Okunanları doğru şekilde anlamanın ve hafızaya kaydetmenin en uygun zamanı; okuduğun şeyi anlamaktır. Belki bu anlamda insanın dikkatini dağıtacak dış etkilerin olmaması için üstte de belirtildiği gibi en avantajlı zaman dilimi gece ve seher vaktidir. Eğer bir kişi tatlı uykusunu bölüp yatağını terk ederek ilim edinmek için kalkıyorsa bütün benliğiyle o işe motive olmuş demektir. Bütün bunlar o şeyin daha kolay anlaşılmasını, öğrenilmesini sağlar.[208]

Kendileri Kur'ân'la irşad olmayanlar nasıl başkalarını irşad edebilir? "Kalk! Yakın çevreni uyar!" emri ilahisi nasıl yerine getirilebilir?

❁ ❁ ❁

وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا ﴿٨﴾ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَا
إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا ﴿٩﴾

73: 8 Rabbinin adını an. (İbadetinde O'ndan başka her şeyden kesilerek) **yalnız O'na yönel.**

73: 9 (O), **Doğu'nun da, Batı'nın da Rabbidir. Ondan başka hiçbir Tanrı yok. O halde** (umurunda) **güvenerek ve dayanak olarak onu tut.**

Yaratıp yaşatan, sayısız nimetler ihsan eden yüce Rable beraber olma şerefine ancak şuurlu, Rabbin zikriyle uyanık olanlar erer.

Onlar ki masivadan uzaklaşıp ibadet şuuruyla kendini (Allah'a) veren, gönülden bağlananlardır. Kul, şuurlu iradesiyle Rabbine dönüp emrolunduğu gibi yaşama gayretiyle rabbine sığınarak

---

[208] Bkz. 17/78–79; 20/130; 32/16–17; 50/40

sorumluluklarını yerine getirdiğinde üstün mertebelere erer. Bu anlamda Allah, herkesin değil, kendisine yönelenlerin Rabbidir.

İlimle iman, imanla amel, sözle öz buluştuğunda; yani Rabbin rızası hayatın merkezine alındığında Rabbin rahmet ve sevgisi ikram olur.

❁ ❁ ❁

وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا ﴿١٠﴾

73: 10 Onlar ne derlerse sabret. Onlardan güzelce ayrıl.

Elbette çıkar ve heva düşkünleri amaçlarına ulaşmak için bu hakka davet edenlere karşı çıkıp engelleyeceklerdir. Fakat Rabbin rızasındaki değeri, eriştireceği mertebeyi, alacağı mükâfatı hakikaten idrak edenleri, rabbinin rızasını kazandırmaktan hiçbir engel alıkoyamaz. Onlar, dinlerini dâva edinmenin şevk ve iştiyakıyla bıkmadan, yılmadan gereken tedbirleri alarak ilmî metotlarla İslâm'ın yayılması için sabır ilacını kullanarak sorumluluklarını yerine getirirler, irşad edecek güçlü bir kadronun yetişmesi için de gereken fedakârlığı yaparlar.

Âyetinde işaret ettiği gibi onlarla cedelleşmeden, laf düellosuna girmeden, onurlu ve erdemli bir duruş sergilemek gerekir. Bu metod, gönüllerde derin izler bırakır. Nitekim Peygamberimizin engin tavırları, fedakârca tutumları ve sabırla dâvasını sürdürmesi sonucunda inatçı heva ve çıkar sahipleri hariç, geçen zaman içerisinde insanlar İslâm'a bir bir girerek güçlü ve azimli bir ümmeti inşa etmişti. Eğer Müslümanlar da münkir ve cahiller gibi davransalardı böyle bir ümmeti inşa edip zafere erebilirler miydi, gönülleri fethedebilirler miydi?

İman, mü'mini zaaflarından, malayaniden uzaklaştıran cihaddır.

Mü'minler, bu ibadeti ciddiye alıp sabırla sürdürmediklerinde veya birtakım maslahatlar güderek fasıklarla aralarına mesafe koymadıklarında, onlarla aynı mecliste gülüp eğlendiklerinde, Allah muhafaza onlara benzeşmelerine ve giderek onların yaptıklarını kanıksamaya kadar götürebilir.[209]

❀ ❀ ❀

وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِي النَّعْمَةِ وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلًا ﴿١١﴾ إِنَّ لَدَيْنَا أَنكَالًا

وَجَحِيمًا ﴿١٢﴾ وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٣﴾ يَوْمَ تَرْجُفُ

الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَهِيلًا ﴿١٤﴾

73: 11 Yalan sayacak olan o varlık sahiplerini bana bırak ve onlara biraz mühlet ver.

73: 12 Çünkü bizim yanımızda (ağır) **bukağılar var, yakıcı bir ateş var,**

73: 13 boğazda tıkanıp kalan bir yiyecek var. (Bunlardan başka da) **elem verici bir azap var,**

73: 14 o günde ki yer(ler)**, dağlar** (zelzeleyle) **sarsılır. Dağlar akıp dağılan bir kum yığınına döner.**

Hayat, herkes için kaçınılması mümkün olmayan bir imtihan âlemidir. Mü'minler i'lây-ı kelimetullah uğruna mücadele verirken, bir takım eza ve cefalara uğrasalar da, erdemli bir yaşamın sonucunda saadete uzanan yolculuk çizgisinde ilerlerler. Cahiller de emelleri uğruna hayatın en zor, en acımasız işlerin içerisinde olsalar da zevk sarhoşluğuyla pek de farkında olmadan ebedî helake doğru yolculuklarını sürdürürler. Varsın emellerinin körelttiği duygularla yesin, içsin, eğlensinler. Bir ömür kendilerine mühlet veril-

---

[209] Bkz. 5/79; 6/69, 70

se ne ki? Ölüm geldiğinde her şey bitecek. O haram helal demeden, onun bunun haklarını gasbedip saltanat sürenlere o gün boğazlarından geçmeyecek yiyecekler ikram edilecek ve o saltanat, yerini elim bir azaba bırakacaktır.

❁ ❁ ❁

إِنَّآ أَرْسَلْنَآ إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَآ أَرْسَلْنَآ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ

رَسُولًا ﴿١٥﴾ فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلًا ﴿١٦﴾

73: 15 Hakikat, bir Firavuna bir peygamber yolladığımız gibi size de (kıyamet günü) **üzerinize şahit olarak bir peygamber gönderdik.**

73: 16 Firavun, o peygambere isyan etti de biz de onu ağır ve çetin bir tutuşla yakalayıverdik.

İlahi davete inatla karşı koyanlara sorulur, şu tarihin kaydettiği Firavun ve firavunlaşmış mütekebbirlerin başlarına gelenlerden de mi ibret almayacaksınız? Hangi güçleri başlarına gelen belaları defedebildi ki, Allah'ın azabından da kurtulabilsinler?

Ey sulta sahipleri! Yoksa siz o başlarına bela gelenlerden daha mı akıllıca, sistemli tedbir alarak korunacağınızı ve saltanatınızın daim kalacağını zannediyorsunuz? Ne zannederseniz zannedin, eninde sonunda hâkim olan Allah'ın önünde suçlu sanıklar olarak çıkacaksınız. O gün, bütün azalarınız, yaptıklarınıza şahitlik ederken, peygamber ve ilahi kitaplarda kendilerine nasıl davrandığınız hakkında şahitlik edeceklerdir. Allah, her şeye şahit olarak yetse de, siz şahitlerin huzurunda artık hiçbir şeyi yalanlayamayacaksınız.[210]

❁ ❁ ❁

---

[210] Bkz. 39/49; 40/2O; 48/28

فَكَيْفَ تَتَّقُونَ اِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا ﴿١٧﴾ اَلسَّمَآءُ مُنْفَطِرٌ
بِهٖ كَانَ وَعْدُهٗ مَفْعُولًا ﴿١٨﴾ اِنَّ هٰذِهٖ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَآءَ اتَّخَذَ اِلٰى رَبِّهٖ سَبِيلًا
﴿١٩﴾ اِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ اَنَّكَ تَقُومُ اَدْنٰى مِنْ ثُلُثَيِ الَّيْلِ وَنِصْفَهٗ وَثُلُثَهٗ وَطَآئِفَةٌ
مِنَ الَّذِينَ مَعَكَ وَاللّٰهُ يُقَدِّرُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ عَلِمَ اَنْ لَنْ تُحْصُوهُ فَتَابَ
عَلَيْكُمْ فَاقْرَءُوْا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْاٰنِ عَلِمَ اَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْضٰى
وَاٰخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِى الْاَرْضِ يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ وَاٰخَرُونَ يُقَاتِلُونَ
فِى سَبِيلِ اللّٰهِ فَاقْرَءُوْا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ وَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَاَقْرِضُوا
اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا تُقَدِّمُوا لِاَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللّٰهِ هُوَ
خَيْرًا وَاَعْظَمَ اَجْرًا وَاسْتَغْفِرُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٠﴾

73: 17 Eğer siz (dünyada) **küfrederseniz çocukları ak saçlı ihtiyarlara çevirecek olan bir günde kendinizi nasıl koruyabileceksiniz?**

73: 18 Gök bile o sebeple (o günün şiddetinden) **yarılmış, Onun va'di fiile çıkarılmış** (yerine getirilmiş olacak)**dır.**

73: 19 İşte bu (korkutucu ayetler) **hakikî birer öğüttür. Artık kim dilerse Rabbine bir yol edinir.**

73: 20 Şüphe yok ki Rabbin, senin, gecenin üçte ikisinden biraz eksik, yarısı, üçte biri kadar ayakta durmakta olduğunu ve senin mahiyetinde bulunanlardan bir zümrenin de (böyle

yaptığını) **biliyor. Geceyi, gündüzü Allah saymaktadır. O, bunu sizin sayamayacağınızı bildiği için size karşı** (ruhsat cânibine) **döndü. Artık Kur'ân'dan kolay geleni** (ne ise onu) **okuyun. Allah muhakkak bilmiştir ki içinizden hasta**(lanan)**lar olacak, diğer bir kısmı Allah'ın fazlından** (nasib) **aramak üzere yer**(yüzün)**de yol tepecekler, başka bir takımı da Allah yolunda çarpışacaklardır. O halde ondan** (Kur'ân'dan size) **kolay geleni okuyun. Namazı dosdoğru kılın. Zekâtı verin. Allah'a gönül hoşluğuyla ödünç verin. Önden nefisleriniz için ne hayır gönderirseniz onu Allah'ın nezdinde bulursunuz,** (hem) **bu daha hayırlı, sevapça daha büyük olmak üzere. Allah'tan mağfiret isteyin. Şüphesiz ki Allah** (mü'minleri) **çok yarlığayıcı, çok esirgeyicidir.**

Rabbine tüm benliğiyle yönelen mü'minler, Resulle beraber takatlerinin üstünde çaba göstererek zamanlarını ilim ve ibadetle geçirirlermiş. Rahim olan Allah, kullarını rahatlatarak niyetlerini bildiğini, hayatın safhalarında yapılacak birçok işlerinin olduğunu hatırlatarak gerek geceleri gerek sair zamanlarda, namazı eda ederken de Kur'ân okurken de kolayınıza geleni size meşakkat vermeyen, içerisini dolduracağınız sureleri okuyun buyurur.

Bu mesajdan anladığımız odur ki, Müslümanlar bilindiği gibi şuursuzca yapılan amellerinin çokluğuyla değil, ilme ve ihlâsa dayanan niyet ve amelleriyle ebedî saadeti hak ederler. Resulullah (as) işlerin kolayını seçerdi ve "Ey insanlar! Takat getirebileceğiniz amellere girişiniz." "Güçleştirmeyiniz, kolaylaştırınız." tavsiyesinde bulunurdu.[211]

"Ey insanlar! Takat getirebileceğiniz işlere girişiniz..." "Bu din kolaydır; bir kimse amellerim eksik olmasın diye kendisini zorlarsa, dinden zannettiği amelleri onu galebe çalar; şu halde orta-

---

[211] **Bkz. Riyâzu's-Sâlihîn, C. 2. s. 43**

lama gidin, size müjde olsun, az da olsa devamlı amelle sevaba erişirsiniz..."

"Resulullah (as), farz zannedilir de ümmeti, yaratıcısının emir buyurmadığı bir külfet yüklenir diye teravihi cemaatle kılmaktan vazgeçmiş, evi mescide yakın olduğu halde sünnetleri evinde kılmayı tercih etmiştir. (Buhârî, Müslîm) Resulullah'ın (as) bunu da cemaate çok hafif tuttuğunu şuradan anlıyoruz. "Çok kere ben namaza kıraati uzatmak niyetiyle dururum da bir çocuğun ağladığını duyunca anasına meşakkat getirmeyeyim diye namazı kısa keserim."[212]

Farzların, ki mü'minler onu hiç terk etmezler, çok hafif tutulmuş olduğunu şu vak'adan da öğreniyoruz: Bir defa sahabe-i kiramın büyüklerinden Muaz b. Cebel'i şikâyete gelen "...genç adam: (Ya Nebiyallah, bütün gün işin başında didiniriz. Akşam olunca gelip namaz kılıyoruz. Sonra Muaz bin Cebel gelir, namaza davet eder. Uzattıkça uzatır.) demiş. Resulullah (as): (Ya Muaz, fatin olma!) tembihinde bulunmuşlar." Fatin, eza ve azap veren mânâsına geldiği gibi, dini sevmeye mâni mânâsına da gelir..." Yine ashab-ı kiramın büyüklerinden Abdullah b. Mes'ud, bir camide (Halebi'den bir nakle göre) "...müezzinin, cemaate, şu kadar tespih, tahmid ve tekbir ediniz dediğini işitmiş" "...Bunun üzerine oraya gitmiş ve öyle söylediklerini işitmiş ve hemen: (Ben Abdullah ibni Mes'ud'um, bu hareketinizle sizler ya zülmen bir bid'at işlediniz veyahut sizin fiilinizin iyiliğine sahabenin uyanamadıkları veya uyanıp da tembellik ederek ihmal ettikleri için elden çıkardıklarını telafi ettiniz... (Peygamber (as) zamanında böyle bir şey görmedik, yapmadık. Ben sizleri bid'atçi görüyorum) demiş ve onları meclisten çıkartıncaya kadar bu sözü tekrar etmiş durmuştur.

---

[212] Bkz. Buhârî, C. 2, s. 683

Bu tembihlerden şunu anlıyoruz ki Cenab-ı Hak, mü'minlerden ana ibadetlerine dikkat edebilmeleri için lüzumlu zaman ve enerji darlığına düşmemelerini murad etmektedir. İlim ve cihad o kadar büyük ve başta gelen ana ibadet ki cihadın bazı dönemlerinde farz ibadetlerin başında gelen namaz gibi büyük bir ibadetin dahi yarı yarıya indirilmiş olduğunu görüyoruz.[213] Durum bu olunca, cihat edebilecek kabiliyetteki bir Müslüman'ın farzları ihmal ettirecek ya da ikinci plana bıraktıracak nafileler yüklemesi vebal olmaz mı? Nafile ibadetlerin, farzlardan arta kalan zamanları olan ya da farz mükellefiyetinden herhangi bir sebeple düşmüş, vecibeleri yapamaz hale gelmiş bulunan kardeşlerimiz için sevap olacağını umabiliriz.[214]

Allah, hiçbir zaman yaşamayla ilgili işleri bırakıp rahipler gibi sadece manastıra kapanıp ibadetle meşgul olmayı ve başkasının iaşesiyle geçinilmesini istemez.

Bir Müslüman, Allah'a itaat niyetiyle şuurlanınca bütün hayatını ibadet içerisinde geçirmeye taliptir. Çünkü Allah'a itaat kararında olan bir mü'min, yaratanını hatırladığı müddetçe kötü işlere düşmemeye çalışır. Onun için bizi Allah'a şuurlu bir kulluğa eriştiren Kur'ân'ı okuyarak ibadet ve kulluk vecibelerimizi yerine getirmeliyiz.[215]

O halde Kur'ân'dan kolayınıza geleni okuyun. İbadette farzları aksatmamak için çalışmak, zekât gibi sosyal dayanışmayı ve ekonomik gücü elde etmek için uğraşmak insanı daima maddi manevi huzura ulaştıran değerleri kazandırır. Allah'ın bahsetmiş olduğu maddi manevi gücümüzü kullanarak cenneti satın almalıyız. Aklı olan kendine bahşedilmiş nimetleri bu uğurda kullanmanın gücünü

---

[213] Bkz. 4/101–102

[214] Bkz. M. Said Çekmegil, İbadet Anlayışımız, s. 57–61; İslami Hakikatler, İsmail Hatip Erzen, s. 32, 167, 170

[215] Bkz. 20/132; 30/31

yakalamaya çalışır. Yaptığımız her amel Allah katında karşılığını alacağımız mükâfat olarak bizlere saklanmaktadır.

Ne kadar çalışsak çabalasak da beşerî gafletimiz, zaafımız, acziyetimiz yer yer bizleri galebe çalmakta, istediğimiz kadar Rabbimizi hoşnut edememekteyiz. Fücura da, takvaya da müsait yapımızla Rabbimizi zikirle takva yönümüzü geliştirirken; kusurlarımızın, günahlarımızın verdiği korkuyla hep Ondan bağışlanma dilemeyi kendimize bir fazilet addedip affına sığınırız. "Allah, iman eden ve iyi şeyler yapanlara söz vermiştir; onlara bağışlanma ve büyük mükâfat vardır." (5/9)

Allah'ım! Kulluğumuzda şuur, ibadetlerimizde huşûya ermek için şefaatini dileriz.

صدق الله العظيم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

MÜDDESSİR SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını, örtüsüne bürünmüş kişi anlamına gelen 'müddessir' kelimesinden almıştır. 56 âyettir.

Müzzemmil ile müteradif anlamlar taşıyan müddessir nidasıyla Müslümanlara ayaklarına takılan gaflet de dâhil bütün prangaları kırarak ayağa kalkmaları, söylem ve eylemleriyle toplumları irşad etmeleri; bunun öyle kolay olmadığı ve bu dâvânın büyük fedakârlıklar, sabır ve azme dayandığı söylenmektedir.

Sûre, peygambere ve onun şahsında tüm Müslümanlara, İslâm'ın temel amacının iman ve cihad olduğunu, hakkı inkâr edenler için o gün çok zorlu bir gün olacağını, günahlarının önlerinde sarp bir yokuş gibi yığılacağını, onu aşıp kurtulamayacaklarını ve elim bir azaba maruz kalacaklarını en etkili tasvirlerle anlatıyor.

Sûre, bu yüce dîne daveti ele alarak başlarken; münkirlerin nankörlüğünden ve onların ahlâkî normlarının düşüklüğünden bahsederek, inananların ne kadar büyük bir rahmet içerisinde olduklarını, bu değerlerini kaybetmemek için çok duyarlı olmaları gerektiğini tembihliyor.

❀ ❀ ❀

يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ﴿١﴾ قُمْ فَأَنذِرْ ﴿٢﴾ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ ﴿٣﴾ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ﴿٤﴾ وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ ﴿٥﴾

74: 1 Ey bürünüp sarınan (Habibim),
74: 2 kalk, artık (kâfirleri azap ile) **korkut.**
74: 3 Rabbini büyük tanı,
74: 4 elbiseni (bundan sonra da) **temizle**(mekte devam et),
74: 5 azap(a götürecek şeyleri) **terk**(de yine sebat) **eyle.**

Bu uyarılar, dünyevileşmiş, dâvâsız Müslümanların suratına uyanmaları için atılan bir tokattır adeta. Kalk! Allah'tan, ahiretten habersizleri uyar! Dünyanın geçiciliğini, ahiretin daimiliğini, dînin insanı nasıl yücelteceğini ve sonuçlarını açıkla! Diril, dirilt! Tıpkı baharda ekilmiş tohumun yeşermesi gibi, gönüllerdeki iman tohumunu harekete geçir!

Birinci âyet doğrudan hitap, ikinci ayet bir eylemi yapma emri, üçüncü âyet manevi eylemi emrediyor. Zaten Rabbini bilen, Kur'ân'ı anlayan Rabbinin şanını yüceltmek için şevkle hareket ederken, diğer insanları da Allah'ın rızasına kavuşturmaya çalışır.

Müslüman kendi iç dünyasını imar ve inşa ederken, dış dünyasını da imar ve inşa etmeye çalışır. Bu, sosyal hayatın ıslahı için olmazsa olmazlarındandır.

Bir Müslüman nasıl namazsız olmazsa, aynen onun gibi tebliğsiz de olamaz. Bu ibadetle ancak Müslüman Rabbinin şanını yüceltmiş olur.

"Elbiseni temiz tut!" Arapçada "tahir" tüm maddi-manevi kirlerden, yanlış düşünce ve davranışlardan uzak anlamına gelir. Bu söz "alnı açık yüzü ak" olmakla aynı anlama gelebilecek bir deyimdir. Araplar yalan söyleyen veya sözünde durmayan kimse için "elbisesini kirletti "derlermiş. İffetli kimseler için de "Eteği, elbisesi temiz" derlermiş. Bu ikazla insanlara ahlâksızlığın her türlüsünden, kabalık ve sefihlikten uzak durmanın yanı sıra şirkin nesnesi olan putlardan ve taraftarlarının her türlü yanlış ve iğrenç hal ve hareketlerinden de uzak durulması tembihleniyor. Yani sonu azap olan ahlâk, düşünce, inanç, yaşantı pisliklerine hiçbir şekilde bulaşılmamalıdır; her haliyle temiz olunmalıdır. Tövbe mü'minin temizlik ameliyesidir.

"Temizlik imandandır" sözünü iyi anlamalı, her türlü pislikten beri durulmalıdır. Özellikle de şirk pisliğinden korunmaya dikkat edilmelidir.[216]

❀ ❀ ❀

وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ ﴿٦﴾ وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ﴿٧﴾

74: 6 İyiliği - çoğu isteyerek - yapma.

74: 7 Rabbin(in rızası) **için katlan.**

İmanî değerler, hiçbir dünyevi nimetle kıyaslanmayacak kadar değerli ve önemlidir, Bu nedenle dîn, hem dünyevi emelleri elde etmek için hem de ahireti kazanmak için yaşanır ve tebliğ edilir. İlahi rahmete erme kişinin talebine karşı Allah'ın lütuf ve ihsanıdır. İmanın hakikatini idrak edip lezzetini tatmak şükrü gerektiren bir hazdır. Bu hazzın teşvikiyle dâvâyı sahiplenen ve uğrunda gereken

---

[216] Bkz. 22/30; 73/1-5

cihadı yapan değil; yaptığı ameli çok görüp, bilakis Rabbine minnet ve şükran ederek kendine bu zevki tattırdığından dolayı hamdeder.

Şimdi konuyu biraz kendimize çekelim. Eğer birine iyilik yapma fırsatını yakalamışsak, değil yaptığımız iyilik karşılığında bir şeyler beklemek; bilakis iyilik yapmamıza vesile oldukları için onlara minnet duymalıyız. On para verip de yirmi paralık hizmet almak veya hürmet, mal, makam, gösteriş, şöhret ve desinlerden uzak, Rabbin rızasını gözeterek hareket etmeliyiz. Ne güzel böylesi davetçilerden olup peygamber sünnetini yürütmek!

Evet, İslâm eylem dînidir. Bu eylemin adı; 'Emr-i bi'l-ma'rûf ve nehy-i ani'l-münker'dir. Bunun metodu da ilmî içeriği takip etmeye özen göstermektir.

Bu işin zorluğu kâfirlerden gelen engeller olsa da, gelenekçi, hurafeci taassup sahiplerine hakikati anlatmak da bir o kadar zordur. Yanlışlıklar içerisinde olduklarını kabul etmedikleri için tepki gösteren putperestlere, kötülere, yanlış hayat tarzı edinmişlere, zalimlere, zorbalara; yanlış, baştan çıkarıcı istek ve arzuları nedeniyle direnenler karşısında yılmadan, geri adım(lar) atmadan, her türlü olumsuz söz ve davranışa karşı dirençli olmalı/olunmalı. Bütün bunlar azmedilmeye değer işlerdendir.[217]

Durup dururken, Kur'ân sevdalısı ve dâvâ sahibi olunmaz/olunamaz. Eğer gerçekten mü'min olmak, Rabbin yanında yüksek derece ve mükâfatlar elde edilmek isteniyorsa, Kur'ân'la şuurlu buluşma zamanları edinmelidir.

❀ ❀ ❀

[217] Bkz. 73/10-13

فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ ﴿٨﴾ فَذَٰلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ ﴿٩﴾ عَلَى الْكَافِرِينَ
غَيْرُ يَسِيرٍ ﴿١٠﴾ ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا ﴿١١﴾ وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا
مَمْدُودًا ﴿١٢﴾ وَبَنِينَ شُهُودًا ﴿١٣﴾ وَمَهَّدتُّ لَهُ تَمْهِيدًا ﴿١٤﴾ ثُمَّ يَطْمَعُ
أَنْ أَزِيدَ ﴿١٥﴾ كَلَّا ۖ إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيدًا ﴿١٦﴾ سَأُرْهِقُهُ صَعُودًا ﴿١٧﴾

74: 8 Çünkü o boru üfürülünce,

74: 9-10 işte o (vakit, o gün) **kâfirlerin aleyhinde pek çetin bir gündür. Kolay değil.**

74:11-14 Bir tek (yani nevi şahsına münhasır) **olarak yarattığını, kendisine uzun boylu mal ve** (yanında ve toplantılarda daima) **hazır bulunmak üzere oğullar verdiğim,** (yaşayışını, ömrünü, evlatlarını) **yaydığım** (bol bol ihsan ettiğim o kâfir adam)ı **bana bırak.**

74: 15 Sonra da o (bütün bunlara rağmen) **hırs ile daha da artırmamı ister.**

74: 16 Hayır, (katiyyen artırmayacağım). **Çünkü o, bizim ayetlerimize karşı alabildiğine bir inatçı** (kesilmiş)**dir.**

74: 17 Ben onu sarp bir yokuşa sardıracağım.

İnsan, nasıl bu kadar akılsız, anlayışsız olur! İnsan, nasıl bu kadar algılama kabiliyetlerini köreltir. Teşvik, ikaz ve tehdide rağmen hâlâ hak davete karşı gelenlere o gün zorlu bir gün olacaktır. O hevasıyla örttükleri duyular açılacak ve başlarına gelecekleri anlayacaklar ama iş işten geçmiş olacak. Bu âyetler ve bunun gibi

nice âyetlerle, kendileri için hiçbir kurtuluş yolu bulunmayacağını Rabbimiz bildirerek, son gün gelmeden onları uyarıyor.[218]

❀ ❀ ❀

إِنَّهُۥ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ﴿١٨﴾ فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿١٩﴾ ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ
نَظَرَ ﴿٢١﴾ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ﴿٢٢﴾ ثُمَّ أَدْبَرَ وَٱسْتَكْبَرَ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ إِنْ هَٰذَآ
إِلَّا سِحْرٌ يُؤْثَرُ ﴿٢٤﴾ إِنْ هَٰذَآ إِلَّا قَوْلُ ٱلْبَشَرِ ﴿٢٥﴾

74: 18 Çünkü o (Kur'ân hakkında ne diyeceğini) **uzun uzadıya düşündü,** (kendine göre güya bir) **ölçü koydu.**

74: 19 Hay kahrolası! Ne biçim ölçü kurdu o?

74: 20 Yine kahrolası, nasıl ölçü yaptı o?!

74: 21 Sonra baktı.

74: 22 Sonra (ümitsizliğinden ve öfkesinden) **kaşlarını çattı, suratını astı.**

74: 23 En son arka çevirdi ve büyüklük tasladı da,

74: 24 "Bu, dedi, (sihirbazlardan öğrenilip) **rivayet edilen bir sihirden başkası değil."**

74: 25 "Muhakkak bu, insan sözünden başkası değil."

Rivayetlere göre Velid b. Muğire'nin, Hz. Peygamber'in okuduğu Kur'ân'ı dinleyince çok etkilendiğini öğrenen Kureyş müşrikleri: "Eyvah! Velid dininden dönmüş artık ona bakarak bütün Kureyş dininden dönecektir" dediler. Bunun üzerine yeğeni Ebu Cehil gidip kibrine yedirememeyeceği sözlerle onu ikna etti. Sonra birlikte müşriklerin yanına geldiler. Velid onlara: Hz. Muhammed'e kâhin, şair, mecnun ve yalancı lakaplarıyla hitap etmenin tutarlı olmayacağını anlattı. Nihayet uzun uzadıya düşündükten sonra;

---

[218] Bkz. 69/13-17

"Olsa olsa o bir sihirbazdır. Görmüyor musunuz kişiyi ailesinden, evladından, kölesinden ayırıyor." dedi. Müşrikler bu sözleri çok beğendiler ve Hz. Peygambere 'sihirbaz' diye hitap etmeye başladılar.[219]

Bu kadar da hince hesaplar yaparak, âyetler üzerinde düşünüp hakkı saptıranlar, bâtılı ve bâtıl ehlini hoşnut edenler, hakka kulak verenleri şaşırtmak için düzen, hile kuranlar, öteki kâfirlerden farklı olarak onlara özel bir cehennem hazırlanmış olduğunu anlıyoruz bu âyetlerden.

❁ ❁ ❁

سَأُصْلِيهِ سَقَرَ ﴿٢٦﴾ وَمَآ أَدْرٰىكَ مَا سَقَرُ ﴿٢٧﴾ لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ ﴿٢٨﴾
لَوَّاحَةٌ لِّلْبَشَرِ ﴿٢٩﴾ عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ ﴿٣٠﴾ وَمَا جَعَلْنَآ أَصْحَابَ النَّارِ
إِلَّا مَلٰٓئِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ وَيَزْدَادَ الَّذِينَ ءَامَنُوٓا إِيمَٰنًا وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا
الْكِتَٰبَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِى قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَالْكَٰفِرُونَ مَاذَآ
أَرَادَ اللَّهُ بِهٰذَا مَثَلًا كَذٰلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَآءُ وَيَهْدِى مَن يَشَآءُ وَمَا
يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِىَ إِلَّا ذِكْرٰى لِلْبَشَرِ ﴿٣١﴾

74: 26 Onu cehenneme sokacağım ben.
74: 27 Sen biliyor musun, cehennem nedir?

---

[219] Bkz. 68/10-16; 73/11-13

74: 28 Hem (bedeninden hiçbir eser) **bırakmaz** (hepsini helak eder), **hem yine** (eski haline getirip aynı azabı yapmaktan) **vazgeçmez o,**

74: 29 insana çok susamıştır.

74: 30 Üzerinde on dokuz (melek) **vardır.**

74: 31 Biz o ateşin bekçi(lik)**lerine meleklerden başkasını memur etmedik. Sayılarını da küfredenler için -başka değil- ancak bir fitne yaptık ki kendilerine kitap verilenler sağlam bilgi edinsin**(ler), **iman edenlerin de imanları artsın.** (Hulâsa) **hem kendilerine kitap verilenler, hem mü'minler** (bu hususta) **şüpheye düşmesin**(ler). **Kalplerinde maraz bulunanlarla kâfirler dahi "Allah bu** (adet)**le, misal olarak, neyi murad etmiş?" desin**(ler). **İşte Allah, kimi dilerse böylece şaşırtır, kimi de dilerse doğru yola getirir. Rabbinin ordularını kendisinden başkası bilmez. O, insan**(lar) **için öğütten başkası değildir.**

Bu öyle bir azap ki bütün bedeni helak eder ve tekrar tekrar bu elim azap tekrarlanır.

Ne acı ki müşrikler bu haberi duyunca alay edip eğlence mevzusu yapmışlar. Onlardan biri şöyle demiş: "Sizlerden her on kişi on dokuzdan birini yakalamaktan aciz misiniz?" Diğer biri ise "Ben size on yedisini yakalamayı söz veriyorum, siz de bana ikisi hakkında söz verin!" gibi ipe sapa gelmez sözler söylemişler.

Allah'ın gücünü hesaba katmayan, meleklerle insan gücünü kıyaslayacak kadar akılsız olduklarından Ad, Semud, Lut, vs. kavimlerin helakini de çeşitli sebeplere mal ederek inançtan yüz çevirmekteler.

Kur'ân'ın verdiği on dokuz rakamı üzerinde durup yerli yersiz yorumlarda bulunanlar eksik değildir. Oysa Kur'ân, bunu açıklar ve der ki "Bunu inkârcılar için bir imtihan vesilesi yaptık." Mü'minler böylesi âyetlere muhatap oldukları zaman: "Allah böyle buyurduysa doğrudur." diye teslimiyet gösterirler. "Bu, Allah'ın

bildirdiği bir husus olup ancak vukû bulduğunda anlayacağız." derler ve kendilerini toplamak için bir öğüt olduğunu düşünerek, Allah'ın rahmetine erişip gazabını mucip kılacak davranışlardan sakınırlar.[220] İnatçı, mütekebbir, heva sapkını kimseler ise ondan yanlış anlamlar çıkarır ve doğrudan kaçmak için bunu bahane olarak kullanırlar. Birinci tip insanlara doğruyu sevdiği, sağduyu ile düşündüğü için Allah hidayet eder. İkinci tip insanlar ise hidayeti istememekte, hevasına uymayı sevmektedir. Doğru yoldan nefret edenleri hidayete erdirmek Allah'ın sünneti değildir.[221]

Allah-u Teâlâ, bazen kelamında öyle şeyler söylemektedir ki bunların her biri insanlar için bir imtihan sebebidir.

Allah'ın kâinatta ne kadar mahlûkat yarattığını, onlara ne gibi kuvvetler verdiğini ve ne gibi görevler verildiğini mutlak anlamda Allah'tan başka kimse bilemez. Küçük âlemde yaşayan insan, kendi sınırlı seviyesinden etrafındaki dünyaya bakarak ya da geliştirdiği aletlerle hissedebildiği kadar olduğunu düşünür. Allah'ın yaratmış olduğu bu kâinat o kadar geniş ve büyüktür ki sadece onun bir bölümünün bile tam olarak bilgisini elde edebilmek imkânsızdır. Nerde kaldı ki insanın küçük beyni bu âlemi bütün genişliği ve boyutlarıyla alabilsin.

İnsan vücudunda görülmeyen mikroplar vardır. İnsanlar bunu görmez ve seslerini işitmezler, ama bu varlıklardan biri insanı içten içe yer bitirir. Şimdi bu durum inkâr edilir mi ki meleklerin gücü de inkâr edilsin?

❀ ❀ ❀

---

[220] Baz. 9/124-125; 21/2; 39/23

[221] Bkz. 2/26; 3/7; 17/1

كَلَّا وَالْقَمَرِ ﴿٣٢﴾ وَاللَّيْلِ إِذْ أَدْبَرَ ﴿٣٣﴾ وَالصُّبْحِ إِذَا أَسْفَرَ ﴿٣٤﴾ إِنَّهَا
لَإِحْدَى الْكُبَرِ ﴿٣٥﴾ نَذِيرًا لِلْبَشَرِ ﴿٣٦﴾ لِمَنْ شَاءَ مِنكُمْ أَنْ يَتَقَدَّمَ أَوْ
يَتَأَخَّرَ ﴿٣٧﴾

74: 32 Fakat ne gezer! Andolsun aya,

74: 33 (Gündüzün hitamıyla) **dönüp geldiği zaman geceye,**

74: 34 ağardığı dem sabaha ki,

74: 35 hakikaten (o cehennem) **büyük büyük** (bela)**lardan biridir,**

74: 36-37 İnsan(lar) **için, sizden ileri gitmek yahut geri kalmak isteyenler için en korkutucu olmak bakımından.**

O yüce Mevla, kevnî vahye ve olaylara ilgileri çekerek, öncelikle kendi gücüne, otoritesine dikkatleri çeker. Sonra insanlara olan ikramını, verdiği değeri kendilerine hatırlatır. Yani bir nevi ruhlarını okşar ve imana öyle davet eder. Her şeye rağmen davetten yüz çevirenler azap ile ikaz edilir, hâlâ inkârda devam edenlere ise azap hak olur.[222]

❁ ❁ ❁

كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ ﴿٣٨﴾ إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ ﴿٣٩﴾ فِي
جَنَّاتٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٤٠﴾ عَنِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٤١﴾ مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرَ
﴿٤٢﴾ قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ ﴿٤٣﴾ وَلَمْ نَكُ نُطْعِمُ الْمِسْكِينَ

---

[222] Bkz. 2/164; 7/57; 10/56-67; 12/105; 13/2-4; 16/10-16-68-72; 17/41; 27/86; 28/71-73; 45/3-5

وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ ﴿٤٥﴾ وَكُنَّا نُكَذِّبُ بِيَوْمِ الدِّينِ ﴿٤٦﴾

حَتَّىٰ أَتَانَا الْيَقِينُ ﴿٤٧﴾ فَمَا تَنفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ ﴿٤٨﴾

74: 38 Her nefs, kazandığı (kesb-ü ihtiyar ettiği) **şey mukabilinde bir rehindir.**

74: 39 Ancak sağcılar böyle değil.

74: 40 (Onlar) **cennetlerdedirler. Soruşurlar,**

74: 41 günahkârları(n hallerini)**:**

74: 42 "Sizi cehenneme sokan nedir?"

74: 43 (Günahkârlar) **dediler** (derler)**: "Biz namaz kılanlardan değildik."**

74: 44 "Yoksula yedirmezdik,"

74: 45 "Biz de (bâtıla) **dalanlarla beraber dalardık."**

74: 46 "Ceza (ve hesap) **gününü de yalan sayardık."**

74: 47 "Nihayet bize ölüm gelip çattı."

74: 48 Artık şefaat edicilerin hiçbir şefaati onlara fâide vermeyecek.

Bu âyetler ilahi bir sünnete dikkatleri çekiyor. O gün, her nefis işlediği amele karşılık bir rehinedir. Eğer hayırlı amel işlemiş iseler rehin çözülür. Şerli işler yapmış iseler rehine olarak kalmakta devam ederler. Zira herkes kazancına ve yaptığı amellere göre muamele görecektir.[223]

Ebediyete dair verilen bu haberle mücrimler kınanırken, mü'minler onurlandırılmaktadırlar.

Dünyada iken mütekebbirlerin aralarına almadıkları, küçük gördükleri mü'minler, şimdi yüksek makamlarda, sual sorma mevkiine gelmişler; mücrimler ise pişman olmuş bir vaziyette suçlarını

---

[223] Bkz. 53/40; 56/8-58

itiraf ediyorlar. İlk itiraf, namazın terkidir. Orijinalinde geçen "musallin" rahmet etmek/tazim etmek, dua etmek anlamlarına da gelir. Namazı ikame ile buna vasıl olunur. Namaz; Allah'ın davetine icabetin delilidir. Bu sebeple inkâr edenin küfrüne delalet eder ve kişiyi mü'minlerin safından uzaklaştırır.

Gerçi her namazsızlık, inatçı münkir seviyesinde olmayabilir. Ne var ki imanı idrakten yoksunlar işin ehemmiyetini kavramadıklarından, işlerinin çokluğunu ileri sürerek Rabbin davetine icabetten, Rabbi anmaktan uzak kaldıkları için ister istemez bâtıla dalanlara eşlik ederek büyük felakete maruz kalabilirler.

Ayrıca "musallin" fiilini sadece namaz ile sınırlamak anlam daraltmasına sebep olur. "Musallin" dini ikame etmek, değerlerini dâvâ edinip korumak, hâkim kılmaya çalışmak için ayağa kalkmaktır. Yani Allah'la bağı iyi kurmaktır.[224]

'İman ettim' dediği halde İslâmî emirlere lakayt davranan, gereksiz gören, hevai bir yaşamı tercih edenler bâtıla dalmış, batmış kimselerdir.

İlmin olduğu yerde cehalet, adaletin olduğu yerde de bâtıl tutunamaz. Allah, hakkın bâtılla gizlenmesini, hakka bâtıl karıştırılmasını yasaklar.[225]

Ey haktan gafiller! Yakînle ifade edilen ve bütün şüpheleri gideren son pişmanlık gelmeden ilahi davete icabet edin. Siz de (maddi-manevi) yoksullara el uzatın, onları da ilahi rahmetten nasiplendirin. Bir düşünün, size yapılan davetten aleyhinize, zararınıza olan bir husus varsa iman etmeyin. Bilakis çağrıldığınız hayat sizi dürüstlüğe, insanlığa, dayanışmaya, yardımlaşmaya çağırıyor. Neden aklın önündeki kara perdeyi kaldırıp da gerçeği görmeye

---

[224] Bkz. 23/1-10; 29/45
[225] Bkz. 2/42-45

yanaşmıyorsunuz. Aman uyanın, ölüm sizi bâtıl üzereyken bulmasın! O gün sizi kurtaracak hiçbir şefaatçi bulamazsınız.

48. âyetteki öğüt ve uyarıyı dikkate almadan keyfi hayat tüketenlere o gün hiçbir kimse kurtuluşu için yardım edemeyecektir.[226]

❀ ❀ ❀

فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكِرَةِ مُعْرِضِينَ ﴿٤٩﴾ كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُسْتَنفِرَةٌ ﴿٥٠﴾

فَرَّتْ مِن قَسْوَرَةٍ ﴿٥١﴾

74: 49 Böyle iken şunlara ne oluyor ki (hâlâ) **öğüt** (kabul etmek)**den yüz çeviricidirler?**

74: 50-51 Sanki onlar arslandan ürküp kaçan vahşî eşeklerdir!

Yapılan ilahi uyarılardan rahatsız olup kaçanlar hiç de hoşlanmadıkları bir teşbihle sıfatlanmaktadırlar.

Müşriklerin, etkilenirler korkusuyla çevrelerinin Kur'ân'ı dinlemesine engel olmaya çalıştıklarını Kur'ân ilan etmektedir. Kur'ân'ın bu gücünden dolayıdır ki müşriklerin durumu "Aslandan kaçan ürkmüş yaban eşeklerine" benzetilmiştir.[227]

İnsan, mükemmel yaratıldığı halde, hakkı inkâr ederek behimileştiğinde hiçbir şeyle kıyaslanamayacak kadar seviyesizleşir. Allah, bu kişileri inatçı, tembel, sırtına ne yüklendiğini bilmeyen, kaba, kalın kafalı, ehilleşmemiş, insanlardan uzak duran, kırılmaz inadıyla tanımlanan eşeğe benzetmiştir. Eşek nasıl âni bir seste anırır ve yerinden sıçrar, bunlar da Kur'ân çağırısı karşısında aynı tepki içerisindedirler. Öyle kaçıyorlar ki sanki bu nur, onları avlamak isteyen bir avcıdır.

---

[226] Bkz. 2/ 123, 254; 44/40-41

[227] Bkz. 62/5

بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ اَنْ يُؤْتٰى صُحُفًا مُنَشَّرَةً ﴿٥٢﴾ كَلَّا ۬ بَلْ لَا
يَخَافُونَ الْاٰخِرَةَ ﴿٥٣﴾

74: 52 Evet, onlardan her kişi kendisine neşredilecek sahifeler verilmesini ister.

74: 53 Hayır, (bu isteyişleri boştur). **Daha doğrusu onlar âhiretden korkmazlar.**

Bu âyetler, inançsız, yarın için endişeleri olmayan kimseleri tanımlıyor. Bunlar isterler ki kendileri peygamber olsun veya peygamber kendi isteklerine göre cevap veren âyetler bildirsin.[228]

Bunlar, cesurca 'iman etmiyoruz' dememek için kırk dereden su getirerek ilahi davetten yüz çevirirler. Bunlar peygamberi yalanladıkları gibi kabul ettikleri kitapları da istedikleri gibi te'vil edip çarpıtır, istediklerinin üstünü örter, istediklerini beş paraya satar, halklarını da buna inandırırlar.[229]

❁ ❁ ❁

كَلَّآ اِنَّهُ تَذْكِرَةٌ ﴿٥٤﴾ فَمَنْ شَآءَ ذَكَرَهُ ﴿٥٥﴾

74: 54 Gerçek, o (Kur'ân) **hiç şüphesiz bir öğüttür.**

74: 55 Onun için kim dilerse (onu okuyarak, alacağı) **öğüt**(ü, ibreti) **alır.**

Kur'ân'ın temel esaslarından biri de ilahi daveti kabul edip etmemeyi kişinin tercihine bırakmasıdır. İster fıtratınızın sesini sağduyu ile dinleyerek iman edip öğütlerinden yararlanırsınız, isterseniz de hevanıza hitap eden bâtılı tercih edersiniz.[230]

---

[228] Bkz. 2/118; 10/15; 17/93; 36/15; 38/8
[229] Bkz. 2/174; 3/187; 5/41; 9/9
[230] Bkz. 2/256, 18/29, 30/44; 73/19

وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ التَّقْوَىٰ وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ ﴿٥٦﴾

74: 56 Bununla beraber Allah'ın dileyeceğinden başkaları o öğüdü almazlar ki (Onun azabından) **korunmaya ehil olan da odur, yarlığanmaya ehil olan da o.**

Bu âyet de iman ve küfrün kulun kendi serbest seçimine bırakıldığını; insanın hayır ve azap görmesinin onun hür iradesine bağlı olduğunu açıklıyor.

Ancak takva sahipleri düşünüp Rabbine karşı gelmekten sakınır ve ancak onlara Allah mağfiret edecektir.

صدق الله العظيم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

KIYÂME SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını birinci âyette geçen; kalkmak, kalakalmak, azmetmek, karar vermek, başlamak, vukû bulmak, tahakkuk etmek, büyük kıyam anlamına gelen 'kıyamet' kelimesinden almıştır. 40 âyettir.

Sûre, yeminle kıyametin vukûunda olacaklara, insanların dirilip yaptıklarına göre muamele göreceklerine, fâsıkların, fâcirlerin, kâfirlerin kendilerini kınayacakları bir gün olacağını açıklamakta.

❀ ❀ ❀

لَآ أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيٰمَةِ ۝١

75: 1(Hakikat, kâfirlerin inkâr ettiği gibi değildir). **Kıyamet gününe andederim.**

Allah, kâinatta deveran eden olaylara, birçok imkânlara sahip olmalarına rağmen nasıl müdahale edemiyorlarsa, kıyamette de olacaklara müdahale edemeyeceklerini hatırlatıyor.

Söyleyin! Derinlerden bir gürültüyle yürekleri ağza getiren depremi, istemediğiniz, engel olmaya çalıştığınız halde engelleyebiliyor musunuz? Sizi yoktan var edip mükemmel bir varlık olarak meydana getiren, şu dünyada yara alan vücuda tekrar iyileşme kanununu yerleştiren Allah, çürüyen, darmadağın olan kemikleri de bir araya getirip yeniden yaratmaya neden kadir olmasın. Gerçi iman etmeyenlere ne anlatılırsa anlatılsın inanmazlar; öğüt ve ibret alacak olanlar akl-ı selim sahibi iman edenlerdir.

Düşünün ey akıl sahipleri! Yoktan var edilmek mi, var olanı yeniden yaratmak mı daha güç? Varlıkların daima var olma ve yok olma içerisinde devir daim yaptığını görmez misiniz ki kıyamet günündeki dirilişi inkâr edersiniz?

O gün, Rabbinizin huzuruna çıkarılmaktan kaçıp kurtulmanızın imkânsız olacağı gün gelmeden hazırlanın ki kendinizi kınama pişmanlığına düşüp de 'ah u vah' etmeyesiniz. O gün, ah u vah'ın kimseye faydası yoktur. Çünkü artık geri dönüşü olmayan gündesiniz. O gün, Allah'ın rahmeti ve amellerinizden başka yüzünüzü güldürecek hiçbir imkân da yoktur. Ay ve güneş doğar ve batarlar. Onlar da, tüm mevcudatta kendilerine mahsus koyulan kanunlarla seyrine devam ediyorlar ama vakti geldiğinde, ilahi irade mevcut sünnetini değiştirdiğinde kıyamet kopacaktır. Onu yalanlamak veya 'ne zaman' demek yerine, herkesin kendi kıyameti olan ölüme hazırlanması akıllıca olacaktır.[231]

İnsan, öyle yok olup gidecek kadar basit bir varlık değildir. O, imtihana tâbi tutulmaya layık görülmüş asil bir varlıktır. Dolayısıyla asaletini koruyup korumadığından sorguya çekilecektir. Fıtratını

---

[231] Bkz. 73/18

koruyanlar ile korumayanlar ölümle beraber çok ayrı muameleye tâbi tutulacaklardır.[232]

Ey insanoğlu! Unutma ki dünyaya geldiğin andan itibaren ölüme adaysın. Her gün dünyadan bir adım daha uzaklaşıp ahirete yaklaşıyorsun ve Rabbinle muhakkak buluşacak, hesap vereceksin! Bu buluşma ya cennette ya da cehennemde olacaktır.

❀ ❀ ❀

وَلَآ أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ ﴿٢﴾

75: 2(Hayır, hakikat öyle değildir). **Kendisini alabildiğine kınayan nefse yemin ederim** (ki siz öldükten sonra mutlaka dirileceksiniz).

İnsanlar inansa da inanmasa da ölümden sonra dirilecektir. Bunu yaratıcı Allah yeminle bildiriyor. O gün, kimileri daha güzel ameller işlememiş olmanın, kimileri de inkârcılıklarının pişmanlığı içerisinde, kimileri ise emin olarak Rablerine döneceklerdir.[233]

Levvame: kendisini kınayan, kendini kötüleyen demektir. İmani değerleri içselleştirenler daha güzel işler yapmadığında veya kötü işler yaptığında kendini kınar. Yani insan, kendi kusurlarının ve eksikliklerinin farkında olur; 'bunları isteyerek yapmadım' der ve kendine olan itibarını gösterir. Fâcir ise nefsini hesaba çekmez, yaptığı veya yapmadığı her işe mazeret üreterek rahatlar.

Kimileri "İnsanda bir nefis, istek ve arzu var, nefsi öldürmek lazım" derler. Hâlbuki nefs, bizatihi temizdir. Korunması gerekir ki kınanacak işlerden sakınabilsin. Kimileri de hep başkasındaki kötü işleri görür ve kınar. Oysa her insan, başkalarını uyarıcı olmanın yanında nefis muhasebesi de yapsa, iğneyi kendine, çuvaldızı baş-

---

[232] Bkz. 6/93; 21/103; 67/2; 70/8-10
[233] Bkz. 21/103; 46/13

kasına batırsa hem kendini hem de karşısındakini pişmanlık duyacakları hoş olmayan sevimsiz işlerden uzaklaştırır.

Hiçbir kimse melekler gibi pişman olmayacak konumda değildir. O, insan olarak pişman olacağı işlerin içerisine düşebilir, ama o, tövbe ile yeniden nefsini temizleyip aslına dönebilir. Onun kerimliğine meleklerin gıptası da bundandır.[234]

Kendini kınayarak ıslah edenlerin yanı sıra kimi cahiller "Aceleye gerek yok, daha sonra tövbe ederim, henüz gencim, önümde beni bekleyen upuzun bir hayat var. Allah kerimdir, rahimdir." derler de "ya ölürsem, ya tövbe imkânı bulamazsam" diyerek kendilerine çekidüzen vermezler. Bu yüzdendir ki günahı öne alır da tövbeyi arkaya bırakırlar. Bütün bunların sebebi, ölümü hatırlamamak gibi bir gaflettendir; ahireti, öldükten sonra dirilmeyi inkâr ettiklerinden dolayı değil, hevaî dürtüleri ile hareket edenler o gün kendilerini kınayacak kimselerdir.

❁ ❁ ❁

أَيَحْسَبُ الْإِنسَانُ أَلَّن نَّجْمَعَ عِظَامَهُۥ ﴿٣﴾ بَلَىٰ قَٰدِرِينَ عَلَىٰٓ أَن نُّسَوِّيَ

بَنَانَهُۥ ﴿٤﴾

75: 3 İnsan zanneder mi ki her halde biz onun kemiklerini toplayıp bir araya getirmeyeceğiz?

75: 4 Evet, biz parmak uçlarını bile derleyip iade etmeye kadiriz.

Kur'ân-ı Kerim, parmak uçlarının özelliğine dikkatleri çekerek, O yüce kudretin, ölüleri birçok özellikleriyle dirilteceğinin haberini vermekte.

---

[234] Bkz. 12/53; 45/23; 50/16

Parmak uçları, ilahi sanatın yüceliği, kudretinin mükemmelliğini gözler önüne sermekte ve her parmakta bu kudretin ve sanatın patentini görmemiz istenmekte. İnsanların hiçbirinin parmak izi diğerine uymamaktadır. Nitekim hırsızlık, cinayet gibi gizli yapılan işler, parmak izleri ile ortaya çıkarılmakta.

Hayattaki değişmezler ve müdahale edilemezler, Allah'ın yaratmasında aynîliğin, fabrikasyonun bulunmadığını; her şeyi yoktan var ettiği gibi yeniden yaratmaya da kadir olduğunu kanıtlamaktadır. Tüm uyarılara, delillere rağmen hâlâ inanmak için mucize isteyenler, basireti kör, akılları kıt kimselerdir.

❁ ❁ ❁

بَلْ يُرِيدُ الْإِنسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُۥ ۝٥ يَسْـَٔلُ أَيَّانَ يَوْمُ الْقِيَـٰمَةِ ۝٦

75: 5 Fakat insan, önündeki (o kıyameti) **yalanlamak diler.**

75: 6 "Kıyamet günü (de) **ne zaman** (mış" diye) **sorar.**

Evet, akla ışık tutan, düşünce ufkunu genişleten, açık belge ve delillere rağmen, insanın kendi hilkatindeki kusursuzluğa ve mükemmelin de ötesinde biyolojik ve fizyolojik kanunların işleyişine bakmadan kıyameti inkâr etmesi şaşılacak bir olay. Bir yaprağın damarındaki çizgilerde aynîliği görmek mümkün müdür? Bütün bunlar kör tesadüflerin eseri olabilir mi? Tesadüflerin birbirini zincir halkaları gibi izlemesi mümkün müdür? Unutmamak gerekir ki ilmin, tekniğin, aklın aciz kaldığı noktada Allah'ın kudret ve azameti, ilim ve iradesi bütün haşmetiyle başlar ve sonsuzluğa doğru uzanıp gider.

❁ ❁ ❁

فَإِذَا بَرِقَ الْبَصَرُ ﴿٧﴾ وَخَسَفَ الْقَمَرُ ﴿٨﴾ وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ﴿٩﴾

75:7-9 İşte göz (hayret ve dehşetle) **kamaştığı, ay tutul**(up karardığı), **güneşle ay bir araya getirildiği zaman,**

İnanmamak için inatla direnenlerin dikkatleri, inkâr edemeyecekleri ay ve güneş tutulmasına çekiliyor. Şimdi bu tutulmanın devam ettiğini bir düşünelim, dünyanın dengesi altüst olmaz mı? Kıyamet koptuğunda bu ikisi de yok olacak. Allah-u ʿâlem özelliklerini kaybedip bir araya geleceklerdir. Bu gaybî bilgilerin mahiyeti, nasıllığı bilinmese de kıyamete dair olayların benzeri hafifletilmiş şekilde insanlara bir şekilde gösterilir. İşte o gün, dünyanın dengesi bozulacak ve her şey altüst olacaktır.

❁ ❁ ❁

يَقُولُ الْإِنسَانُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ الْمَفَرُّ ﴿١٠﴾ كَلَّا لَا وَزَرَ ﴿١١﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ ﴿١٢﴾

75: 10 (Evet,) **o gün insan "Kaçış nereye?" diyecek.**

75: 11 Hayır, hiçbir sığınak yok.

75: 12 O gün herkesin (varıp) **duracağı yer ancak Rab-bin**(in huzuru)**dur.**

Evet, isterse münkirler inanmasınlar, içerisinde yaşadıkları hayatı ve olayları nasıl inkâr edemiyorlarsa, ahiret de öyle vukû bulacaktır. Allah'ın huzuruna gidip hesap vermekten kurtulmayacaklardır.[235]

---

[235] Bkz. 21/12-16; 37/22-24

يُنَبَّؤُا الْاِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَاَخَّرَ ﴿١٣﴾ بَلِ الْاِنْسَانُ عَلٰى نَفْسِهٖ
بَصِيرَةٌ ﴿١٤﴾ وَلَوْ اَلْقٰى مَعَاذِيرَهٗ ﴿١٥﴾

75: 13 O gün insana, önden yolladığı şeyler (amel ve hareketler)**le geri bıraktığı** (ne varsa, hepsi) **haber verilecek.**

75: 14 Daha doğrusu insan (bizzat) **kendisine karşı bir şahittir.**

75: 15 Velev ki o, (bütün) **mazeretlerini** (meydana) **atmış olsun.**

İnsanlar ister inansın ister inanmasın, ana karnında geçirdiği bir âlem gibi kabir hayatından sonra dirilecek, yaptıkları kendilerine bir bir hatırlatılacaktır. O gün insan, yapması gerekirken yapmadıklarını, yapmaması gerekirken yaptıklarını, konuşması gerekirken sustukları, kızmaları gerekirken kızmadıkları, bakması gerekirken bakmadıkları, bakmaması gerekirken baktıklarının hesabını verecektir ve olmadığına dair ileri sürecek hiçbir mazereti de olmayacaktır.[236]

❁ ❁ ❁

لَا تُحَرِّكْ بِهٖ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهٖ ﴿١٦﴾ اِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهٗ وَقُرْاٰنَهٗ ﴿١٧﴾ فَاِذَا
قَرَاْنٰهُ فَاتَّبِعْ قُرْاٰنَهٗ ﴿١٨﴾ ثُمَّ اِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهٗ ﴿١٩﴾

75: 16 Onu acele (kavrayıp ezber) **etmen için** (Cebrail vahyi iyice bitirmeden) **dilini onunla depretme.**

75: 17 Onu (göğsünde) **toplamak, onu** (dilinde akıtıp) **okutmak şüphesiz bize aittir.**

---

[236] Bkz. 41/20-23

75: 18 Öyleyse biz onu okuduğumuz vakit sen onun kıraatine uy.

75: 19 Sonra onu açıklamak da hakikat bize aittir.

Bu, Peygambere özel bir lütuf olsa da, ona da onun şahsında Müslümanlara verilen mesajla, bir şeyi iyice anlamak istiyorsanız konuşanı can kulağıyla, tüm algılama melekelerinizi aktif kılarak dinleyin uyarısı yapılmaktadır.[237]

Bu uyarıdan çıkaracağımız ders, inananların Kur'ân'ı yaşayıp yaşatılması için anlayarak okuması gerektiğinin vucubiyetine işaret etmesidir. Allah, niçin Kur'ân'ın hafızı olmadın, niye hatimler indirmedin diye sormaz; neden Kur'ân'ı anlayıp hayat tarzını ondan öğrenmedin diye hesaba çeker.[238]

Kâinatın bir cüz'ünü dahi tam mânâsıyla çözemeyen insanoğlu, verilen yüksek dehayla icat ettiği teknolojik aletlerle geçmişi ve hali kameralara çekerek istendiği an gösterebilirken, her şeye gücü yeten Allah geçmişi, geleceği, yapılan tüm amelleri ortaya koyamaz mı? Veya hafızalara bunu eksiksiz hatırlatamaz mı? Akl-ı selimle düşünenler, Rabbin denetiminde olduğunu unutmadan iyi bir sicil (defter) hazırlamaya çalışırlar.

❁ ❁ ❁

كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ ﴿٢٠﴾ وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ ﴿٢١﴾

75: 20 Yok yok, siz çarçabuk geçeni (bu dünyayı) **seversiniz.**

75: 21 Âhireti bırakırsınız

Dünya ile ahiret, birbirinden ayrılmayan, biri diğerine uzanan köprüdür. Ahireti düşünerek yaşayanlar iki âlemini de mamur ederken, sadece dünyevi hesaplar üzerine hayatını bina edenler ise

---

[237] Bkz. 6/155; 7/204

[238] Bkz. 73/1-5

iki âlemini de berbat etmekle kalmayıp fitnenin müsebbibi olarak bilmezleri de helake sürüklerler.

Hayat, istisnalar hariç mutlu ve mutsuz herkesin ölümden uzak yaşamayı istediği bir dönemdir. Ne var ki gönlümüze bırakılmamıştır. Nasıl bir yaşam, nasıl bir sıfatta olma tercihimiz olmadan dünyaya gelişimiz ve yine nasıl, ne zaman ve ne şekilde ölmek istersin diye sorulmadan, işine, gözünün yaşına bakılmadan, süren dolunca dünyadan göçüş ve ahiret günü vukû buluncaya kadar kabirlerde bekletiliş... Bu sürenin nasıl geçtiğine dair açık ve net bir haber olmamakla beraber, herkesin bu dünyada yaptığı iyi veya kötü davranışlara göre muamele görecekleri ilahi vahiyle haber veriliyor.[239]

Tüm canlılar birçok nimetlere sahiptir ve her varlık sevk-i tabiî ile nimetlerden istifade ederler. Fakat her nimetin en güzeli insana sunulmuştur. O da insan olmanın bedelini ödemekle mükellef tutulmuştur. Dolayısıyla sevk-i tabiî ve hevaî dürtülerle hareket etmemelidir. Kendisine tanınan özelliğin bedelini iman doğrultusunda yaşayarak ödemelidir.

Ahirete yakîn bir imanla sathî bir iman arasında yapılan amellerde büyük farklar vardır. Cennetin hiçbir nimetle kıyaslanamayacak kadar güzelliğini; cehennemin de hiçbir azapla kıyaslanamayacak kadar daim bir azap olduğunu hakkiyle idrak edenler elbette hayatlarına Allah'ın rızası doğrultusunda çekidüzen verirler.

Ölümü hatırlamak imtihanı kolaylaştırdığı gibi gereksiz hırslardan da insanı uzaklaştırır.

Müslüman'ın akıllısı, yaptığı işlerde Rabbinin rızasını ön plana alıp hareket ederek dünyadan nasibini ziyadesiyle toplamaya gayret gösterendir.

---

[239] Bkz. 46/19; 59/18

Ey yolculuk gününü hesaba katmayanlar! Bir gün ölüm sizi alıp bu âlemden sonsuz bir âleme götürecek! O çok değer verdiğiniz canınız, nefsinizden başka harcamaya kıyamadığınız mal, mevkiî vs. ahireti unutturacak kadar hırsla sarıldığınız her şeyinizi bırakıp gideceğinizi hatırlayınız!

Dünyayı da, dinini de ciddiye almayanları dünya hayatı aldatır.[240]

Ebediyette bin bir pişmanlık içerisinde kendimizi kınamamak, Rabbin huzurunda mahcup olmamak için fırsatları iyi değerlendirmeliyiz. Ömür, gerçekleri akledebilecek kadar uzun, salih amelleri ertelemeyecek kadar kısa olabilir. Tövbeye fırsat vermeyebilir bu hayat. Müslümanlar bu gerçeği öldükten sonra değil; ölmeden önce kavramalıdır.[241]

Müslüman'ım dediği halde milyonları, milyarları, arzuları uğruna harcayıp Allah'ın dininin hâkim olması için harcamayan, İslâm'ın değerleri çiğnenirken kılları kıpırdamayan, hatta iletişim araçlarıyla sürekli İslâm'a saldıran birçok medya kuruluşlarını basit menfaatler uğruna destekleyen bahtsızlar vardır. Bu tipler, ister farkında olsun, ister olmasın, dîne darbe vuranlara destek olmaktalar. Bu tiplere İslâmî yayınlara destek vermeleri kendilerine hatırlatılınca bin dereden su getirirler. Toplumumuzda ekseri Müslümanların hal-i pür melali budur. Okumaktan uzak oluşu onu azdırmış, arzularına düşkün kılmıştır. İslâm'ı yaşamayı, şuursuz okuyuş, tesbihat ve dualarla yerine getirme zannetmedeler. Bu hak ve hakikatten uzak olanların dünya işlerinden biri bozulsa canları sıkılır da din işleri tarumar olsa kılları kıpırdamaz. Bunların imanlarını kontrol etmeleri gerekir.

---

[240] Bkz. 6/32-70; 10/7-8; 28/60; 32/12; 57/20

[241] Bkz. 71/1-15

Müslümanlar şuurlu okuyuş, içselleşmiş dualara ermedikçe, ahireti hesaba katarak yaşamayı akledemeyecekler ve o gün neler kaybettiklerinin farkına varıp kendilerini kınayacaklardır. Cennet için koşturanları en büyük dehşet dahi korkutmayacaktır.[242]

❀ ❀ ❀

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ ﴿٢٢﴾ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ﴿٢٣﴾

75: 22 Yüzler (vardır) **o gün ter-ü tazedir.**

75: 23 Rablerine bakacaktır.

Yüzler ruhun aynasıdır. Korku, sıkıntı, yorgunluk ve mutluluk insanın yüzünden, bakışlarından belli olur. Kim yorulacağı, korkacağı, üzüleceği bir hayatı ister! Şu dünyada geçici de olsa herkes mutlu olmak, istediği bir hayatı yaşamak için didinmiyor mu? Hayat boyu mutlu olmak mümkün mü?

Mutluluk, varlığımızın farkına varmak, o var olmanın kâinatla ilişkisini diğer mahlûkatlardan farklı (eşref-i mahlûk) olduğumuzu anlamaktır. Mutluluk, diğer bir ifadeyle kendimizi hayata uyarlamamızdır. Hayatın önümüze koyduğu değişmezleri kabullenmemizdir, bela ve musibet gibi görünen birçok hadise karşısında kendimizi paralayacağımıza, sabredip hadiselerin arkasındaki hikmeti düşünerek yaraları tedavi etmeliyiz.

Dünya ne cennet, ne cehennem yeri, dünya imtihan âlemidir. Müslüman'ın iki âleminin iyi olması, şuurlu teslimiyet ve tevekküle dayalıdır. Teslimiyet ve tevekkülden uzak bir yaşam, insana dünyayı dar ettiği gibi ahirette de nedamet duymasına sebep olabilir.

O gün ışıl ışıl parlayan yüzlerin mutluluğunu artıran başka bir mutluluk ise İslâm'la şereflendirip aziz kılan Rabbi görebilmektir.

---

[242] Bkz. 3/133; 21/103

Ehl-i sünnet âlimleri Allah-u Teâlâ'yı ahirette görme hususunda ittifak etmişlerdir. "Resulullah (as) ayın on dördünü gördüğümüz gibi muhakkak Rabbinizi göreceksiniz" buyurmuştur.[243]

❀ ❀ ❀

وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ ﴿٢٤﴾ تَظُنُّ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ ﴿٢٥﴾

75: 24 Yüzler (vardır), **o gün burtarıkdır.**

75: 25 Anlar ki kendisine bel kemiklerini kıracak çok belâ(lı bir iş) **yapılacak.**

Evet, Allah'ı gereği gibi takdir etmeyen, ahireti dikkate alarak yaşamına vahiy doğrultusunda çekidüzen vermeyenler, o gün, günah yükü altında ezilecek, hak ettikleri elim azaba maruz kalacakları azap sebebiyle kahırları yüzlerinden okunacaktır.

❀ ❀ ❀

كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِيَ ﴿٢٦﴾ وَقِيلَ مَنْ ۜ رَاقٍ ﴿٢٧﴾ وَظَنَّ أَنَّهُ الْفِرَاقُ ﴿٢٨﴾ وَالْتَفَّتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ ﴿٢٩﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ ۚ الْمَسَاقُ ﴿٣٠﴾

75: 26 Gözünüzü açın, (can) **köprücük kemiğine bir dayandığı zaman,**

75: 27 "Tedavi edebilecek kim?" denildi (denilecek).

75: 28 Ve (can çekişen) **hakiki bir ayrılış olduğunu anladı** (anlayacak).

75: 29 Bacak da bacağa dolaştı mı?

75: 30 O gün sevk(ıyyât) **yalnız Rabbinedir!**

Haktan gafil, çarçabuk geçen dünya hayatında ahireti hesaba katmadan yaşayan, uyarı ve öğütleri dikkate almayanlar ölüm

---

[243] Bkz. Hasan Basri Çantay Meali; 16/30

anında gerçeği anlarlar, ama artık ne ölümü engellemek imkânı ne de tövbe imkânı vardır.

Can çekişen kendi derdiyle meşgul, çevresindekiler de çaresiz, ruhunu verenin olup biteninden habersizdirler. Bu gerçeğe herkes tanık olur ama ancak akıl sahipleri ibret alıp Rabbine döner.[244]

❀ ❀ ❀

فَلَا صَدَّقَ وَلَا صَلّٰىۙ ﴿٣١﴾ وَلٰكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلّٰىۙ ﴿٣٢﴾ ثُمَّ ذَهَبَ اِلٰٓى اَهْلِهٖ

يَتَمَطّٰىۜ ﴿٣٣﴾ اَوْلٰى لَكَ فَاَوْلٰىۙ ﴿٣٤﴾ ثُمَّ اَوْلٰى لَكَ فَاَوْلٰىۜ ﴿٣٥﴾

75: 31 İşte o, (peygamberi ve Kur'ân'ı) **tasdik etmemiş, namaz da kılmamış,**

75: 32 fakat (üstelik Kur'ân'ı) **yalanlamış,** (îmâna) **arkasını dönmüş,**

75: 33 sonra da çalım sata sata yürüyerek ehline gitmişti.

75: 34 (Hoşlanmadığın her şey) **sana yaklaş**(ıp çat)**sın. Çünkü** (sen buna başkalarından daha çok) **lâyıksın.**

75: 35 Yine (hoşlanmadığın her şey) **sana yaklaş**(ıp çat)**sın. Zira** (sen buna başkalarından daha çok) **layıksın.**

Peygamberi yalanlamak ilahi daveti yalanlamaktır; ilahi daveti yalanlamak Allah'ı yalanlamaktır. Bu yalanlamalarından dolayı menfaatlerine olan tüm hayrın kapısını örtüp ilahi gazabı kaçınılmaz olarak davet ederler.[245]

Rivayetlere göre "Ebu Cehil" lakabı ile tanınan Amr b. Hişam, Resulullah'ın davetine şiddetle tepki gösterip ağır sözlerle sataşır, insanların Allah'ın yoluna girmesine engel olurmuş. Sonrada iyi bir

---

[244] Bkz. 56/83-87
[245] Bkz. 47/27

iş yapmış gibi çalım satarak yaptığı kötülüklerle övünerek yakınlarının yanına döner ve anlatırmış.[246]

Tarih boyunca nice Firavunlar, Neronlar, Nemrutlar hakka davet edildikleri halde yüz çevirmekle kalmayıp insanları Allah yolundan alıkoymak için haince, sinsi tuzaklar kurmuşlardır. Tarih; servet, saltanat ve statülerine dayanarak zulme düşüp zulmedenlerin kıskıvrak yakalanıp helak oluşlarını anlatan belgelerle doludur. Âyette de belirtildiği gibi onlar bu tavırlarıyla hak ettikleri azabın en güzeline layık olacaklardır(!)

❁ ❁ ❁

أَيَحْسَبُ الْإِنسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى ﴿٣٦﴾

75: 36 İnsan, kendisinin başıboş bırakılacağını mı sanıyor?

İnsan ne kadar hürriyet havarîliğine soyunsa 'istediğimi yaparım' dese de yapamaz, her istediğine sahip olamaz. Ormanda en vahşi hayvan bile başıboş hareket edemez, orman kanunlarına göre hareket ederken, aciz ve muhtaç olan insan nasıl başıboş hareket edebilir. Diyelim ki gücü ve imkânları nispetinde istediği gibi hareket etti, birilerinin hürriyetini kısıtladı veya suç işledi, birilerine zarar verdi. Ona hesap soran, ceza veren olmaz mı? Devlet yakasından tutup mahkûm etmez mi veya halk güçlenerek zulmeden devlet erkânından bir hesap sormaz mı? Şu fâni dünyada yapılan şeylerin karşılığı var da ahirette olmaz mı?

Burada da Allah-u Teâlâ adeta "siz bilirsiniz, ister söz dinleyin ister dinlemeyin. Sonunda bana dönüp geleceksiniz! O zaman yaptıklarınızın hesabını sorarım! Artık elimden kurtulamazsınız! O dünyadaki cüz'i iradeniz yok ki istediğiniz gibi hareket edebilesiniz. Nereye kaçabilirsiniz? O her istediğinize sahip olmak için

---

[246] Bkz. 6/93; 74/18-25

yaptığınız eziyetlerinizin, huysuzluklarınızın, bencillik ve egonuzdan dolayı yaptıklarınızın hesabı sorulacak ve hak ettiğiniz cezayı göreceksiniz" demektedir.

Hayvan ile arasındaki farkı görmez mi insan? Hayvanların insan gibi bir iradesi, yaptıkları işler hakkında iyi kötü kavramı yokken; insan hayvan mı ki kendisine hesap sorulmasın? Hayır, insana iyi ile kötüyü, güzel ile çirkini, yararlı ile zararlı olanı ayıracak güçlü bir irade verildiği halde nasıl olur da kendini tıpkı hayvanlar gibi sorumluluk yüklenmemiş ve yaptıklarından yeniden dirilip sorgu suale çekilmeyeceğini zanneder?! Hayvanlar sadece cibilliyetlerine uygun olarak hayat sürdürdüklerinden, onların yeniden diriltilmemeleri akla uygundur.[247]

Bu ve benzer birçok âyetler düşünenleri iman doğrultusunda iyilik yapmaya teşvik eder. Zira insan, kişisel arzuları ile baş başa kalırsa arzularının seline kapılarak davranışlarını yanlış değerlendirmeye eğilim gösterir. Gaflet perdesi gerçekten çok kalındır ve birçok katları vardır. Bu yüzden iş işten geçmeden insanın gözünden perdeyi atıp görüşünü keskinleştirmesi lazımdır.

❁ ❁ ❁

أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُمْنٰى ﴿٣٧﴾ ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوّٰى ﴿٣٨﴾
فَجَعَلَ مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنْثٰى ﴿٣٩﴾ أَلَيْسَ ذٰلِكَ بِقَادِرٍ عَلٰى أَنْ
يُحْيِيَ الْمَوْتٰى ﴿٤٠﴾

75: 37 O, (döl yatağına) **dökülen meniden bir damla su değil miydi?**

---

[247] Bkz. 21/1; 23/115; 40/59

75: 38 Sonra o (meni) **bir kan pıhtısı olmuş, derken** (Allah, onu) **insan biçimine koyup yaratmış,** (uzuvlarını) **düzenlemiştir.**

75: 39 Hulâsa, ondan erkek, dişi iki sınıf çıkarmıştır.

75: 40 (Bütün bunları yapan Allah) **ölüleri tekrar diriltmeye kadir değil midir?** (Elbette kadirdir).

Allah, defaatle insanın yaratılışına, nasıl meydana geldiğine, nasıl evrelerden geçtiğine dikkatleri çekerek, öldükten sonra da dirileceğine ikna ediyor.[248]

Kıyamet gününe inanmak, günlük hayatı ilahi talimat doğrultusunda düzen ve dengede tutmaya yarayan en kuvvetli etkendir. Kişinin nefis muhasebesi yapmasına, hayatını faziletlerle donatmasına yardımcı olur.

Sûre, birinci bölümde kıyamet gününe ve kendini kınayan nefse yemin ettikten sonra kemiklerin yeniden toplanmayacağını, tekrar dirilişin imkânsızlığını iddia edenlere, yaratılışa dikkatleri çekerek, ihtimal vermedikleri dirilişin gerçek olduğunu bildirmektedir.

Rabbim, inancımızı vahiy doğrultusunda perçinleyip zikir uyanıklığı içerisinde geçirmemiz için yardımını diliyoruz!

Ya Rabbi! Hissî, zannî, keyfî hareket etmekten, gaflet ve zaaflarımızın içerisine düşüreceği mahcubiyetten bizleri Settar isminle koru! Kusurlarımızı bağışla!

[248] Bkz. 22/5; 24/45; 25/54; 30/54; 56/57-62

İNSAN SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını birinci âyette geçen farkına varmak, görmek, anlamak, ünsiyet etmek, öğrenmek anlamına gelen insan kelimesinden almıştır. 31 âyettir.

Kıyamet sûresinde insanın nasıl meydana geldiğini, bu sûrede de onun bahse değer bir şey değilken nasıl kemale ereceğine dikkatler çekilmiştir.

İnsan; eşref-i mahlûk... Her şeyin hizmetine sunulduğu, nimetlerden en temiz ve en leziz şekilde yararlanma kabiliyetine sahip, ahsen-i takvîm iken yaratılışını tersine çevirip esfele safilîne düşme tehlikesi içerisinde olabilen, yaratılmışlar arasından seçilip Rabbine iradesiyle muhatap olabilme şansına sahip tek varlık.

Allah'a kulluk gayesiyle yaratılan insan, başıboş bırakılmamış, içlerinden seçilip gelen peygamberleri ile vahyî haberlerle takip edecekleri yol gösterilmiştir.

Ruh ve bedenden meydana gelen insanoğlu, tesadüflerin veya sebeplerin birleşmesiyle var olan, başıboş bırakılan bir canlı değil; bilakis yeryüzüne halife tayin edilmiş, yüce yaratıcıya kulluk etme şansına sahip en şerefli varlıktır.

Bütün yaratılmışlardan farklı, eşya ve hadiselerin çoğunu kontrol altına alabilen, çalıştığı müddetçe tabiata verilmiş kanunları keşfederek zekâsına göre istifade eden tek varlık; insan.

İnsan, bütün ideallere, niyetlere ve gayelere işlerlik kazandıracak olan varlık.

Devletlerin güçlenmesi, büyümesi, egemen bir güç haline gelmesi de "insan"la gerçekleşir; yozlaşması ve yıkılması da...

Huzurun temini, hukukun üstünlüğünün sağlanması "insan"la sağlanır.

Yüce insani hedeflere ulaşmak, meleklerin de imrendiği bir seviyeye yükselmek insanla mümkündür. Çürümek, çözülmek ve şeytanın bile tiksindiği bir dereceye düşmek de...

İnsan, yaşamasını, hayvan gibi çevreye uymasına değil; kendine has bir özellikle çevreyi kendisine uydurmasına borçludur.

Düşünce, akıl, irade denilen cevher insan için en büyük nimet, en kıymetli servettir. Bunlar, ilahi hudutlar içerisinde işletilirse, her kıymetli nimetin, eserin müellifi, hududun dışında işlerse insanlığın katli olur.

"Ey insan, yüksel hünerinle kâni olma
İhsân-ı hüdâya mâni olma
Yüksel ki yerin bu yer değildir
Dünyaya gelişin hüner değildir
Yüksel ki bunun da fevki vardır

İnsanlığın ayrı zevki vardır."[249]

Bu zevke de insan ancak Rabbini tanıdıkça erer. Bu da vahiyle kendisine yol gösterilen Peygamberi tanıyıp örnek almakla olur. Sûre, bütünlüğü içerisinde bu anlamda insanın serüvenini anlatır.

❁ ❁ ❁

هَلْ اَتٰى عَلَى الْاِنْسَانِ حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْـًٔا مَذْكُورًا ﴿١﴾ اِنَّا

خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ اَمْشَاجٍ نَبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿٢﴾

اِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ اِمَّا شَاكِرًا وَاِمَّا كَفُورًا ﴿٣﴾

76: 1 İnsanın üzerine uzun devirden öyle bir zaman gel (ip geç) **di ki** (o vakit) **o, anılmaya değer bir şey bile değildi.**

76: 2 Hakikat, biz insanı birbiriyle karışık bir damla sudan yarattık. Onu imtihan ediyoruz. Bu sebeple onu işitici, görücü yaptık.

76: 3 Gerçek, biz ona (doğru) **yolu gösterdik. İster şükredici** (olsun o)**, ister nankör** (kâfir)*.*

Olmayan, farkında olunmayan bir şeyin ne değeri olur? O bir damla su, ana rahminde buluşup varlığı fark edilinceye kadar anılmaya değer oldu ve gelişini karşılamak için hazırlıklar yapıldı.

Ruhlar âleminden süzülerek gelen bu tertemiz varlık, giderek hayatın farkına varır. Bulunduğu ortam ve aldığı eğitim ona yön verir. Akıl baliğ olduktan sonra bu varlık ya akl-ı selim ve sağduyu ile düşünerek hareket eder, bu sayede fıtrî yapısındaki temizliğini korur. İman ile salih amelin o tükenmeyen ecirleri, o imtihanın mükâfatı olan olgunluğa erer.

---

[249] Namık Kemal

Kâinat ve insan, hikmet ve sırlarla doludur. Bunları çözmek, aklın düşünceyle işler hale getirilmesi oranında mümkündür.

İnsan, hayat sahnesinde çok önemli bir yeri olduğunu kendini keşfetmeyle başlar.[250]

Yeryüzüne halifeler olarak gelen insanoğlu, kendini yücelten fıtratının ya farkında olarak ya da olmayarak yaşar. Farkında olsa da olmasa da karşısına çıkan bir sürü probleme bigane kalamaz.

İnsanın basir (görücü) olması, bizzat gözüyle birlikte basiretin kaynağı olan kalbi ve aklının olduğunu ifade eder. Çünkü bu kelime hem gözü hem de idrak merkezi olan kalbi ifade eder. Allah, bu zahirî ve bâtınî teçhizattan başka ona hidayet ve dalalet, hayır ve şer yollarını, kurtuluş ve helak sebeplerini açıklamak için işitmeye ait delillerden kitaplar, akla ait delillerden enfüsî ve afakî deliller göstermiştir.

İnsan, bir taraftan tabiata ve fezaya deneyler ve keşifler neticesinde kendi gücünce hükmedebilecek kabiliyete sahipken, diğer taraftan kendisine konan bir sineğin dahi karşısında aciz kalabilen bir varlık.

İnsan, aklı ve fıtratı gereği, bir suçun cezasının ve iyi bir işin de mükâfatının olmasını gerekli görür. Buna dayanarak dünyadaki her toplumda bir adalet sistemi mevcuttur. Burada "hidayet", doğru yola girme, şükür, "küfür" ise yapılan ilahi davetten yüz çevirmek, nankörlük olarak ifade ediliyor.

"Kefer" birinin yaptığı iyiliğe veya verdiği nimete karşı kadir bilmeyip nankörlük etmek demektir. Teşekkür anlamındaki "şükür" 'kefere'nin tam karşıtıdır. Allah'a inanma anlamında olan 'amenna' ile eş anlamlıdır. Bu suretledir ki küfür, inancın zıddı olarak Kur'ân'da sıkça kullanılır. Bu durumda iman; bilgi ve ahlâk temelli bir tasdik olmakla birlikte, gerçek özü, Allah'a karşı duyarlı

---

[250] Bkz. 41/53

bir yaşantı halidir. Kısaca inanma, kişinin minnettarlık (şükür) duygusunun bir neticesidir.[251]

Küfür, özellikle hayırların bahşedilişi ve kabulü ile ilgili konumlarda ele geçen menfaatleri örtmek, yani bilmezlikten gelmek ve bu suretle nankör olmaktır.

Şükür ise ilahi çağrıya cevaben, takva şuuruna sahip olanların şükranları şükranla karşılanır.[252]

Hayat, inişli çıkışlı imtihan âlemidir. Akıllı insan onurlu tırmanışlarla pedalı güçlü çevirerek şahikaya yükselir. Duygular ve arzular onu aşağıya çekmek istese de imanın selamet diyarına yolculuğunu devam ettirir.

❁ ❁ ❁

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلَا۠ وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا ﴿٤﴾

76: 4 Hakikat, biz kâfirler için zincirler, bukağılar, alevlendirilmiş bir ateş hazırladık.

Kur'ân, bütünlüğü içerisinde hidayete davet edildikleri halde iman etmeyenlere karşı meydan okumaktadır. Siz bilirsiniz, bizden söylemesi, eğer iman etmezseniz öldükten sonra dirildiğinizde çok kötü bir akibete maruz kalacaksınız diye sıkça ihtar edilmektedir.[253]

❁ ❁ ❁

إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا ﴿٥﴾ عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا

عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا ﴿٦﴾ يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ

---

[251] Bkz. 23/76; 25/62

[252] Bkz. 2/30; 17/70; 23/78; 38/76; 46/26; Kur'an'da Dînî ve Ahlâkî Kavramlar, Toshihiko İzutsu, Pınar Yay., s. 165

[253] Bkz. 30/15-16; 69/30-32

مُسْتَطِيرًا ﴿٧﴾ وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا
﴿٨﴾ إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا ﴿٩﴾ إِنَّا
نَخَافُ مِن رَّبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا ﴿١٠﴾ فَوَقَاهُمُ اللَّهُ شَرَّ ذَٰلِكَ الْيَوْمِ
وَلَقَّاهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا ﴿١١﴾ وَجَزَاهُم بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا ﴿١٢﴾

76: 5Şüphe yok ki iyiler kâfur katılmış dolu bir kadehten içerler.

76: 6 (O kâfur) **bir pınardır ki onu** (ancak) **Allah'ın** (veli) **kulları içerler. Onu** (nereye isterlerse kolayca) **akıtırlar, fışkırtırlar.**

76: 7 (Onlar) **adağını yerine getirirler**(di), **şerri yaygın** (ve salgın) **olan günden korkarlar**(dı).

76: 8 (Yemeğe olan) **sevgi**(lerine ve iştihalarına) **rağmen yoksulu, yetimi, esiri doyururlar**(dı).

76: 9 "Biz, size ancak Allah'ın yüzü (suyu) **için yediriyoruz. Sizden ne bir karşılık, ne de bir teşekkür istemeyiz."**

76: 10 "çünkü biz Rabbimizden, o burtarık suratlı çetin günden korkarız" (derlerdi).

76: 11 İşte bundan dolayı Allah bu günün şerrinden onları korumuş, (yüzlerine) **bir güzellik,** (yüreklerine) **bir sevinç vermiş,**

76: 12 sabrettiklerine mukabil onları cennetle, ipekle mükâfatlandırmıştır.

İnsanlar yakîn iman ile içselleştirilmiş bilgilerle donatılmış olduklarından, Rabbin rızasını kazanmak için ellerinden geleni yapar ve ilahi dinin hâkim olması için gereken bedeli ödemeye çalışırlar.

Âyette geçen "nezr" kelimesi, bir şeyi yapmayı üzerine almak, adamak; ıstılahî anlamda ise Allah'a ibadet kasdıyla mükellef olmadığı halde mübah olan bir işi yapmayı kararlaştırmaktır. Kişinin bir ameli kendisine vacip kılması ve bunu yapacağına dair söz vermesi; falan işim olursa, şöyle-böyle (oruç, sadaka, kurban) yapacağım diye söz verdikten sonra mutlaka yerine getirmesi gereken işlerdendir. Bu nedenle "Nezirlerini yerine getirirler" âyeti mü'minlerin gerek kendilerinin yapmayı üzerine aldıkları, gerek yüce Allah'ın yapmalarını vacip kıldığı her türlü sorumluluklarını yerine getirmekle mükellef oldukları işlerdir.[254]

Adak hakkında Allah Resulü: "Allah'a isyan hususunda hiçbir adak yerine getirilmemelidir. (Türbelere, yatırların uğruna bir şeyler yapmak kesinlikle haram olduğu gibi, adak için kesilen kurban etinden de adayan yiyemez.) Ayrıca 'bir kimsenin sahip olmadığı bir şey de adak olamaz' buyrulmuştur. Sözünüze, akdinize sadık kalmalısınız.[255]

❁ ❁ ❁

مُتَّكِـِٔينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَآئِكِ ۚ لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا ۚ ﴿١٣﴾

وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَـٰلُهَا وَذُلِّلَتْ قُطُوفُهَا تَذْلِيلًا ﴿١٤﴾ وَيُطَافُ عَلَيْهِم بِـَٔانِيَةٍ

مِّن فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرَا۠ ﴿١٥﴾ قَوَارِيرَ مِن فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا

﴿١٦﴾ وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنجَبِيلًا ۚ ﴿١٧﴾ عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّىٰ

---

[254] Bkz. 3/35-36, 76; 23/8

[255] Bkz. Ebu Dâvûd, Tirmizî, Nesâî, İbni Mâce, Tahâvî, Sabit bin Dahhak.

سَلْسَبِيلًا ﴿١٨﴾ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ ۚ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ
لُؤْلُؤًا مَنثُورًا ﴿١٩﴾ وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا ﴿٢٠﴾
عَالِيَهُمْ ثِيَابُ سُندُسٍ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ ۖ وَحُلُّوا أَسَاوِرَ مِن فِضَّةٍ ۚ
وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا ﴿٢١﴾ إِنَّ هَٰذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ
سَعْيُكُم مَّشْكُورًا ﴿٢٢﴾

76: 13 (Oraya girin) **hepiniz, içinde tahtlar üzerine yaslanıcı** (bahtiyarlar) **olarak, orada ne bir güneş, ne de bir zemheri görmeyerek,**

76: 14 Ve gölgeleri onlara yakın, meyveleri de emirlerine (her an ve her suretle) **boyun eğdirilmiş olarak.**

76: 15 Onlara gümüşten billur kaplar, kupalar dolaştırılır.

76: 16 (Evet) **gümüşten** (yaratılmış) **billurlar ki miktarını** (sâkîler) **tayin etmişlerdir.**

76: 17 Orada onlara katkısı zencefil olan (dolu) **kadeh de içilir.**

76: 18 (Zencefil) **orada bir pınardır. "Selsebîl" adı verilir** (ona).

76: 19 Etraflarında herdem taze çocuklar dolaşır ki sen onları gördüğün zaman saçılmış birer inci sanırsın!

76: 20 Orada herhangi bir yeri gördüğün zaman (büyük) **bir nimet, bol bir** (ihtişam ve) **saltanat görürsün.**

76: 21 Üzerlerinde ince ve kalın ipekten yeşil elbiseler vardır. Gümüşten bileziklerle süslenmişlerdir. Rableri de onlara gayet temiz bir şarap içirmiştir.

76: 22 (Bütün) **bu** (nimetler) **şüphe yok ki sizin için bir mükâfattır. Sa'yiniz meşkûr olmuştur.**

Ey bu müjdeleri özümsememiş Müslümanlar! Şu geçici dünyada yatlarda, villalarda kışlık ve yazlıklarda yaşamak için koşuşturmaktan, ahirete yatırım yapmaya fırsat ve imkân bulamayanlar, o gün kendinizi kınamayacak mısınız!? 'Tek cennete gideyim de kapısında hizmetçi olayım' diyenler, keşke bu tevazuyu dünyaya dair gösterseler de o arkasında tükenircesine koşturdukları, bırakıp gidecekleri şeylere değil de ahirete yatırım yapmaya çalışsalar.

Varsın Allah'ın rızası uğruna gitsin dünyanın süsleri, nimetleri, nasıl olsa yerlerine yenileri gelir. Çünkü onlar fâni ise de onları gönderen bâkidir. Dünya hayatı kısacık an gibi gidecek, bâki olan ahiret hayatı gelecektir. Onun içindir ki iman insana iki dünyayı kazandırmakla kalmaz; bu dünya hayatını da ağız tadıyla yaşanacak hale getirir.[256]

Önümüzde tükenmeyecek kadar bir mülke ebediyen sahip olup olmamak şeklinde bir mesele varsa dünyada hiçbir şey bundan daha önemli bir mesele haline gelemez/gelmemelidir.

Eğer insan ebedi bir âleme gözünü açtığında ayağına kadar gelmiş olan böyle bir fırsatı kaçırmış olduğunu görürse böyle bir pişmanlığı dünyanın hangi sefası, hangi serveti telafi edebilir. O gün, kurtulmak için sahip oldukları her şeyi feda etmek isteyecekler ama asla kabul edilmeyecektir. O zaman ona denir ki, oysa senden istenen bundan çok daha kolay bir şeydi.[257]

Bizleri dünyaya gönderip sayısız nimetlerle ağırlayan Rabbimizin bütün bunlara karşılık bizden istediği şey, sağlam bir iman ve o imanı muhafaza edecek salih ameldir.

---

[256] Bkz. 16/97

[257] Bkz. 13/18; 39/47

17. âyette geçen "zencebil" kelimesi bazı lisancılara göre mürekkep (iki veya daha fazla şeyin karışmasından meydana gelmiş, birleşik boya) bir kelimedir. Zana ve cebil kelimelerinden müteşekkildir. Birincisi yükselmek, ikincisi dağ mânâsındadır. Bu itibar ile bu kelime bir dağa yükselmek mânâsına gelir. Günahların şerrinden kurtulmak ile tam sıhhate kavuşmak arasında iki merhale vardır. Birinci merhalede günahların şerri ve zehri zail olur, tehlike bertaraf edilir. Fakat ruhanî varlığın uğradığı zaaf birdenbire zail olmaz. Onun için ikinci merhale nekahet devridir. Hastanın kuvvet ve hayatiyete kavuştuğu devirdir. Bu sayede vücut kuvvet bulur. Yürümeye muktedir olduktan başka dağlara tırmanacak derecede afiyet kesbeder ve şahikalara varmak kuvvetini hisseder. Zencebil ile karışmış kadehi içmekten murad budur. Kâfur ile karışmış kadehten içerek ruhanî kudretini (Kur'ân) sağlamlaştıran insanlar, ruhanî tealilere (yükselme) varmak için manevi dağları tırmanmaya başlarlar. Kemale ermek için hiçbir fedakârlıktan geri kalmazlar. (Tanrı Buyruğu)

Onlar ki Rablerinin rızasını hayatlarının merkezine almışlardır. Beşeri zaaf ve gafletlerinden kaynaklanan kusurlarından dolayı Rabblerinden bağışlanma dileyerek temizlenmişlerdir. Rabbim, bizleri sana çok çok tövbe eden, çok çok tövbe ile temizlenenlerden eyle!

❁ ❁ ❁

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنزِيلًا ﴿٢٣﴾

76: 23 Hakikat, Kur'ânı sana ceste ceste biz indirdik biz.

Müslüman'ı lütuflara erdiren Kur'ân-ı Kerim'i baştan sona sindire sindire anlayıp yaşamak için okuyanlar, imanın, ahlâkî değerlerin yüceliğini, yüceltici gücünü görür ve Rabbinin rahmetini, kendine verilen değerin şükrü ile sahip olduğu değerleri muhafaza

etmek için elinden geleni yapar ve uğrunda gereken bedeli öderler. İman edip saygı duysa da anlamadan baştan sona defalarca okusalar da Kur'ân onlara gereken faydayı sağlamaz.[258]

❁ ❁ ❁

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تُطِعْ مِنْهُمْ آثِمًا أَوْ كَفُورًا ﴿٢٤﴾ وَاذْكُرِ اسْمَ
رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٢٥﴾ وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا
﴿٢٦﴾ إِنَّ هَٰؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا ﴿٢٧﴾

76: 24 Artık Rabbinin hükmüne (rıza ile) **sabret. Onlardan hiçbir günahkâra yahut hiçbir nanköre boyun eğme.**

76: 25 Sabah, akşam Rabbinin adını an.

76: 26 Ve gecenin bir kısmında Ona secde et. Gecenin uzun bir bölümünde de Onu tesbîh (ve tenzîh) **eyle.**

76: 27 Hakikat, bunlar o çabucak geçen (dünyayı) **severler, önlerindeki o çetin günü bırakırlar.**

Allah, vahyini, kullarını istikamet üzere selamet diyarına doğru selametle yolculuklarını sürdürsünler; Resuller de buna rehberlikte örneklik etsinler diye indirmiştir. Kur'ân'ı hakkıyla idrak edip içselleştirenler hiçbir maslahat ve ehven-i şer adına herhangi bir işe teşebbüs etmedikleri gibi İslâm muhaliflerine karşı da bu Kur'ân'la olanca güçleriyle mücadele eder ve her türlü meşakkate göğüs gererler.[259]

Yedinci âyetten yirmi ikinci âyete kadar geçen açıklamalar Müslümanlara yapılan bir teşviktir.

❁ ❁ ❁

---

[258] Bkz. 2/121, 204; 16/98, 25/32, 43/44, 73/4

[259] Bkz. 25/52; 68/8; 70/5; 73/10 75/20-21

نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَآ أَسْرَهُمْ ۖ وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَآ أَمْثَالَهُمْ تَبْدِيلًا ﴿٢٨﴾

76: 28 Biz yarattık onları. Mafsallarını (uzuvlarını) **da biz pekiştirdik. Dilediğimiz vakit yine onları** (yaratılışta) **tıpkı kendileri gibi yerine getiririz.**

Bu âyetten de şunu anlıyoruz ki dünyevileşmiş, dünya işlerinden biri bozulduğunda dünyası altüst olan, ama dini değerlerini tahrif eden, hakaret edenlere karşı en ufak bir tepki göstermeyenlere yapılan bir ihtardır. Allah, elbette bu gafilleri giderip yerine şuurlu, devinimli, güçlü kimseleri getirir. Ama Allah istiyor ki biz iman gücüyle İslâm şerefine erişelim.[260]

❁ ❁ ❁

إِنَّ هَٰذِهِ تَذْكِرَةٌ ۖ فَمَن شَآءَ ٱتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِۦ سَبِيلًا ﴿٢٩﴾ وَمَا تَشَآءُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٣٠﴾ يُدْخِلُ مَن يَشَآءُ فِى رَحْمَتِهِۦ ۚ وَٱلظَّٰلِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣١﴾

76: 29 Şüphesiz ki bu (sûre) **de bir öğüttür. Artık kim dilerse Rabbine bir yol tutar.**

76: 30 (Bununla beraber) **Allah dilemeyince siz** (bunu) **dileyemezsiniz. Çünkü Allah hakkıyle bilendir, tam bir hüküm ve hikmet sahibidir.**

76: 31 Kimi dilerse rahmetine sokar. Zalimler(e gelince:) **Onlar için elem verici bir azap hazırlamıştır O.**

---

[260] Bkz. 35/16

İrade bir şeyin şöyle veya böyle olmasını dilemek ise insan da dünyada imtihan edilebilmesi için belirli bir iradeye sahip kılınmıştır.

Allah, insanların iradesini hidayetten yana kullanmaları için Kur'ân'ı indirmiş, peygamberi de örnek olması için görevlendirmiştir.

Her insanın kıymeti iradesini kullanışına göre değişir. İradesini hasis şeylere kullananlar hakir kullar, Allah'ın iradesi (Kur'ân) doğrultusunda kullananlar ise Rabbin şerefe erdirdiği kullardır.

Elmalılı'nın da işaret ettiği gibi, "insanların irade sahibi olmaları Allah-u Teâlâ'nın "Rahim" isminden olmuştur. O, Rahman oluşu sebebiyle her şeyle birlikte insanları varlık âlemine çıkarmış; Rahim oluş sebebiyle, çalışanla çalışmayanı ayırmak, ona göre ceza veya mükâfaat vermek için, onlara kendi iradesinden bir hisse vermiştir. Bu iradelerimizle fıtrî sermayelerimizi geliştirip kâmil bir insan olabilme imkânına sahip oluyoruz ki bu Allah-u Teâlâ'nın insanlara karşı, mutlak kemal mânâsında rahmetinin ifadesidir.

"Dinde zorlama yoktur." Bu prensiple, Allah'ın insana en büyük ikramı ve onun iradesine verdiği kıymet, nefsinin hesabını kendisinden sorarak mükellefiyetler yüklemiş olmasıdır.[261] Dinin insanları hayra yönlendirişi cebri olamaz. Zira hayra sevk zorla olursa, o hayrın faili zorlanan değil, zorlayandır. Hâlbuki din, insanı hayra teşvik ettiği gibi ümmete de hayırhah kılar. Din, Allah'ın kula daveti, icabet ise kulun kesbidir. Allah ile yapılan ahitleşmenin, ceza ve mükellefiyetin merkezi insan iradesidir.[262]

Allah'ın mutlak iradesinin dışında insan, hür iradesiyle yaptıkları eylemlerinin bizatihi faili durumundadır. Pratikte cereyan eden

---

[261] Bkz. Dr. Lütfullah Cebeci, Kur'an'da Şer Kavramı, Akçağ Yay. s. 167
[262] Bkz. 57/22

olaylar tamamen Allah-u Teâlâ'nın koyduğu kurallar çerçevesinde ve insanın iradesi dâhilinde meydana gelmektedir.

İmtihan gereği dileyip bir irade vermemiş olsaydı, insanlar da melekler ve diğer yaratılmışlar gibi istenileni yapacaklardı.

Allah, kullarının küfrüne razı olmadığına göre kötülüğü ve küfrü isteyen kötü kullardır, yani kötülük kendi ihtiyarlarının neticesidir.

Eğer yapılanlarda kulun bir iradesi yok, her şey Allah'ın dilemesi sonucu oluyorsa niye kulunu yargılasın? Niye ceza ve mükâfat versin? Niye Resullerle âyetler indirsin di?[263] "İşte bunlar, Allah'ın, sana hak olarak okuduğumuz âyetleridir. Allah hiçbir kimseye haksızlık etmez."[264]

[263] Bkz. 28/58
[264] Bkz. 3/108; 11/117

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

MÜRSELÂT SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre adını, göndermek/teshir ile birlikte (emre itaat ettirerek) göndermek anlamına gelen "mürselât" kelimesinden almıştır. 50 âyettir.

❁ ❁ ❁

وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا ﴿١﴾ فَالْعَاصِفَاتِ عَصْفًا ﴿٢﴾ وَالنَّاشِرَاتِ نَشْرًا

﴿٣﴾ فَالْفَارِقَاتِ فَرْقًا ﴿٤﴾ فَالْمُلْقِيَاتِ ذِكْرًا ﴿٥﴾ عُذْرًا أَوْ نُذْرًا ﴿٦﴾

77: 1 Andolsun (Allah'ın emirlerini hamilen) **birbiri ardınca** (yahut şer'-u akla uygun şeylerle ve iyiliklerle) **gönderilip de,**

77: 2 (o emirlere) **sert** (ve çâlâk) **rüzgârlar gibi hemen** (imtisâle) **koşan,**

77: 3 (şeriatın hükümlerini yeryüzünde) **iyiden iyi yayan,**

77: 4 Bu suretle (hak ile bâtılı) **tam ma'nâsıyla ayırt etmeye vasıta olan,**

77: 5-6 Kötülüğü imhâya, azap ile tehdide çalışan peygamberlere vahyi getiren (melek)**lere,**

Âyetlerin orijinalinde geçen "el mürselât" kelimesi, iyilik, ihsan esaslarını açıklamak, gönderilen melekler, "urfe" kelimesi, yüksek yer, sırt, peş peşe art arda gelen iyilik, "asefe" kelimesi (rüzgâr) şiddetle esmek, "neşere" yaymak, neşretmek, yayınlamak, açmak, nail kılmak, "ferikan" kelimesi de iyice ayırmak anlamlarına gelir.

Bu âyetler, Hz. Peygamber'e muhalefet edenlere yapılan davetin ilahi olduğunu, birbiri ardınca gönderilen âyetlerle iyilik ve ihsana nail olmaları için melekler aracılığı ile indirildiğini, bununla bâtılı savurup hakikat tohumlarının ekilip ölü kalplerin dirileceğine ikna olmaları için yemin ediliyor. Ayrıca bu davet, daha evvelki peygamberler tarafından anlatılanlardır. Onlar da hakikat tohumlarını en geniş sahalara ektiklerini ve ölü kalplere hayat verdiklerini ve bu öğüdü kabul etmeyenlerin helak edilişlerini anlatmışlardı.

Şu dünyada her şey Allah'ın varlığına, idarede birliğine, peygamberleri hak davet ile gönderdiğine şahitlik eder. Yapılan uyarı ve tehditlere rağmen ilahi daveti indî hesaplarından kaynaklanan zaaf, tutku ve taassuplarından dolayı örtenler bu ilahi rahmetten nasiplenemezler.[265]

❀ ❀ ❀

[265] Bkz. 76/29

إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَوَاقِعٌ ﴿٧﴾ فَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ ﴿٨﴾ وَإِذَا السَّمَاءُ
فُرِجَتْ ﴿٩﴾ وَإِذَا الْجِبَالُ نُسِفَتْ ﴿١٠﴾ وَإِذَا الرُّسُلُ أُقِّتَتْ ﴿١١﴾ لِأَيِّ يَوْمٍ
أُجِّلَتْ ﴿١٢﴾ لِيَوْمِ الْفَصْلِ ﴿١٣﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ ﴿١٤﴾ وَيْلٌ
يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٥﴾ أَلَمْ نُهْلِكِ الْأَوَّلِينَ ﴿١٦﴾ ثُمَّ نُتْبِعُهُمُ الْآخِرِينَ
﴿١٧﴾ كَذَٰلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ﴿١٨﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٩﴾

77: 7 Ki size va'd (ve tehdid) **edilegelen şeyler behemehal vâki'** (olacak)**dır,**

77: 8 yıldızlar(ın ışığı) **söndürüldüğü zaman,**

77: 9 gök(yüzü) **yarıldığı zaman,**

77: 10 dağlar (yerinden koparılıp) **savrulduğu zaman,**

77: 11 peygamberlerin muayyen vakti geldiği zaman,

77: 12 (bu vakit) **hangi güne geciktirilmişti?**

77: 13 (Her şey'i) **ayırt edip hüküm verme gününe.**

77: 14 Bu ayırt etme gününü(n ehemmiyetini) **sana hangi şey bildirdi?**

77: 15 (Bunu) **yalan sayanların o gün vay haline!**

77: 16 Biz öncekileri (bu tekziplerinden dolayı) **helak etmedik mi?**

77: 17 Sonra geridekileri de onların arkasına takacağız.

77: 18 Biz günahkârlara böyle yaparız.

77: 19 (Allah'ın ayetlerini ve peygamberlerini) **yalan sayanların o gün vay haline!**

Ey iradesini hevadan yana kullananlar! Bilin ki, ölümle hayatınıza son verildiği gibi, kıyamet de Allah'ın dilediği bir vakitte kopacaktır. O gün, Hz. Âdemle başlayan insanlığın hepsi diriltilerek mahşerde toplanacak herkese hak ettiği karşılık verilecektir.

Nasıl şu dünyada seyrine doyamadığınız sular yatağında akarken, şiddetli bir deprem ile dağlar savrularak, sular sele dönüp önüne kattığını alıp götürüyorsa, geride kalanların viraneye dönmüş yurtlarında çaresiz, melûl, mahzun kalakalmış, en ufak bir şey dahi kurtaramıyorlarsa o gün de olacaklara karşı koyamayacak, kaçıp kurtulan olmayacaktır. O günü yalanlayanların vay haline![266]

❀ ❀ ❀

أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ ﴿٢٠﴾ فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَكِينٍ ﴿٢١﴾ إِلَىٰ

قَدَرٍ مَعْلُومٍ ﴿٢٢﴾ فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ ﴿٢٣﴾

77: 20 Biz, sizi hakir bir sudan yaratmadık mı?

77: 21 Onu sağlam bir yerde tutup da,

77: 22 mâlum bir vakte kadar.

77: 23 İşte biz (bunu) **kudretimizle yaptık. Demek** (biz) **ne güzel kâdirler**(iz)**!**

Âyetlerin orijinalinde geçen "mehun" kelimesi, basit, zayıf, güçsüz, aklı kıt, dar görüşlü; "mekînin" kelimesi, sarsılmaz, sabit, sağlam, sağlamca yerine yerleşmiş, yer değiştirmeyen ana rahmi; "kaddere" kelimesi de takdir etmek, kaderini çizmek veya ayarlamak, hükmetmek anlamlarına geliyor.

Allah, bir damla dayanıksız suyu ana rahmine yerleştirerek insanı o dar mekândan bir şey bilmez, zayıf ve güçsüz olarak geniş,

---

[266] Bkz. 39/68-70

aydınlık, kalabalık bir dünyaya getiriyor. Giderek güçlenen, gelişen kabiliyetle ufku açılıyor ve Rabbe muhatap olmaya namzet oluyor.

Kâinatta var olan kanunları başka hiç bir kimse değil; Allah yaratmıştır. Bu, insanın tabiat kanunlarını bulup yine insanın iyiliği için kullanamayacağı anlamına gelmez Mesela insan, sperm ile yumurta birleştikten sonra belli bir sıcaklıkta ve şartlar dâhilinde, belli maddelerin mükemmel bir bebek olacağını bilebilir. Bu kanunları işleterek tüp bebek olmasını deneyebilir. Birçok kimse bunu, Allah'la yarış etmek, işine karışmak ve ulûhiyetine ortak olmak diye anlamaktadır. Fakat asıl endişe, insanın, Allah'ın kanunlarını taklit etmesi değildir. Çünkü zaten Kur'ân insanı buna teşvik etmektedir. Aksine asıl korku, insanın şeytanla yarışa kalkıp tabiatta bozukluklar çıkarması ve böylece ahlâk kanunlarını çiğnemesidir." [267]

Evet, insanoğlu akıl ve dehasıyla birçok keşiflerde bulunabiliyor. Ama yoktan var edemediği gibi ilahi kanunları çözemediği zaman da en ufak bir şeyin taklidini dahi ortaya koyamaz. Allah'ın mutlak güç sahibi olduğunu görüp iman edecekleri yerde aklı putlaştırarak, varlık sebebini sebep-sonuç ilişkisine bağlayarak yine yaratıcı gücü görmeyip inkâr ederler. Birileri inkâr etse de kâdir-i mutlak Allah, nasıl her şeyi yaratıp idare ediyorsa ölüleri de öyle muayyen bir vakte kadar berzah âlemi dediğimiz, bilmediğimiz bir yerde beklettikten sonra dirilterek huzurunda toplamaya da kâdirdir.

❁ ❁ ❁

[267] Bkz. 2/205; 26/152; Fazlur Rahman, Ana Konularıyla Kur'an, Fecr Yay., s. 60-61

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٤﴾ أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا ﴿٢٥﴾ أَحْيَاءً

وَأَمْوَاتًا ﴿٢٦﴾ وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ شَامِخَاتٍ وَأَسْقَيْنَاكُم مَّاءً فُرَاتًا ﴿٢٧﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٨﴾

77: 24 (Kudretimizi) **yalan sayanların vay o gün haline!**

77: 25 Biz, yeri bir toplantı yeri yapmadık mı?

77: 26 Dirilere de, ölülere de

77: 27 Orada sabit sabit, yüce yüce (dağlar) **vücuda getirmedik mi? Size tatlı bir su da içirmedik mi?**

77: 28 (Bu gibi nimetleri) **yalan sayanların o gün vay haline!**

Ey münkirler! Şu yeryüzünde doğum, ölüm, verilen, alınan, geri verilen nimetler üzerinde azıcık da olsa düşünseniz, yapılan davetin hak olduğunu anlardınız. Fakat hevanızla aklınızı, basiretinizi örterek inkârınızda ısrar etmenizin cezasını elbette çekeceksiniz.

Vay o ellerinizle yaptıklarınızın yüzünden başınıza gelecekle-re!

❁ ❁ ❁

انْطَلِقُوا إِلَىٰ مَا كُنتُم بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٢٩﴾ انْطَلِقُوا إِلَىٰ ظِلٍّ ذِي ثَلَاثِ

شُعَبٍ ﴿٣٠﴾ لَّا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّهَبِ ﴿٣١﴾ إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرَرٍ

كَالْقَصْرِ ﴿٣٢﴾ كَأَنَّهُ جِمَالَتٌ صُفْرٌ ﴿٣٣﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٤﴾

هَٰذَا يَوْمُ لَا يَنطِقُونَ ﴿٣٥﴾ وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ ﴿٣٦﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ

لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٧﴾ هَٰذَا يَوْمُ الْفَصْلِ ۖ جَمَعْنَاكُمْ وَالْأَوَّلِينَ ﴿٣٨﴾ فَإِن كَانَ

لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُونِ ﴿٣٩﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٠﴾

77: 29 (O kâfirlere şöyle denilecek:) "(Haydi) **o yalan diye-geldiğiniz şey'e** (azaba) **gidin."**

77: 30 "Haydi, (cehennemin) **üç kola** (ayrılmış) (duman) **gölgesine gidin."**

77: 31 (Ki o), **gölgelendirici değildir.** (Onları) **alevden de korumaz.**

77: 32 Çünkü o (ateş) **öyle kıvılcım atar ki her biri sanki bir saraydır.**

77: 33 Her biri sanki sarı sarı erkek develerdir.

77: 34 Yalan sayanların vay o gün haline!

77: 35 Bu, (hepsinin) **dillerinin tutulacağı bir gündür.**

77: 36 Onlara izin de verilmeyecek ki özür dilesinler.

77: 37 (Bu günü) **yalan sayanların o gün vay haline!**

77: 38 Bu, ayırt etme ve hüküm verme günüdür. Sizi de, evvelki (ümmet)**leri de** (bir arada) **toplamışızdır.**

77: 39 Eğer bir hileniz varsa hemen bu hileyi bana yapın!

77: 40 (Ba'si) **yalan sayanların o gün vay haline!**

Bu âyetler ile inkârcıların o gün karşılaşacakları, dayanılması mümkün olmayan manzaralar gözler önüne seriliyor.

Şu geçici dünyada demagojik ve tumturaklı söylemlerle yaptıklarının üstünü örtebiliyorlar. Çeşitli hilelerle iyi yerlerde en gü-

zel şeylerle nemalanabiliyorlar ama kıyamet gününde yaptıklarını asla saklayamayacaklar. İşte o gün vay hallerine!

❀ ❀ ❀

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلَالٍ وَعُيُونٍ ﴿٤١﴾ وَفَوَاكِهَ مِمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٤٢﴾ كُلُوا

وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾ إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

﴿٤٤﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٥﴾ كُلُوا وَتَمَتَّعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ مُجْرِمُونَ

﴿٤٦﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ

﴿٤٨﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٠﴾

77: 41-42 Hakikat, takva sahipleri gölgeler, pınarlar ve canları ne isterse onlardan birçok meyveler içindedirler.

77: 43 (Şöyle denilir): **İşlemiş olduğunuz** (iyi) **amel** (ve hareket)**lere mukabil afiyetle yiyin, için."**

77: 44 "Şüphe yok ki biz iyi hareket edenleri böyle mükâfatlandırırız."

77: 45 (Cenneti) **yalan sayanların o gün vay haline!**

77: 46 (Ey kâfirler, dünyada) **yiyin, biraz fâidelenin! Şüphesiz ki siz günahkârlarsınız.**

77: 47 (Ebedî nimeti) **yalan sayanların vay o gün haline!**

77: 48 Onlara "(Allah'ın huzurunda) **eğilin" denildiği zaman eğilmezler.**

77: 49 (Emr-ü nehyi) **yalan sayanların o gün vay haline!**

77: 50 Artık bundan sonra hangi söze inanacaklar onlar?

Allah, insanoğluna yaratıldığı günden beri her türlü misallerle gerçeği açıklamıştır. Buna rağmen inanmayıp hakikati yalanlayanlara başka söylenecek bir söz yoktur. Artık azap onlara vacip olmuştur. İnkâr edenlerin içerisine düşecekleri vahim halleri tekrar tekrar zikredilerek tel'in edilmişlerdir.

Şükredenin nail olacağı güzellik, gazabına uğrayanın da azabı hiçbir şeyle kıyaslanamaz.

NEBE' SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını ikinci âyette geçen önemli haber anlamına gelen "nebe'" kelimesinden almıştır. 40 âyettir.

Sûre, münkirlerin kıyamet hakkındaki sorularına cevaben, kâinattaki varlıklar, meydana gelen olaylar nasıl gerçekse, kıyamete dair verilen haberlerin de gerçek olduğunu söylüyor.

Sûre, inanmasalar da kıyamette gerçeği anlayacaklarını, ama o gün, 'keşke şöyle olsaydım, keşke peygamber davetine icabet etseydim' demenin hiçbir faydasının olmayacağını, gelmiş geçmiş toplumların belgeli tüm olaylarını açıklayarak hakikati anlamalarını istiyor.

عَمَّ يَتَسَآءَلُونَ ﴿١﴾ عَنِ النَّبَإِ الْعَظِيمِ ﴿٢﴾ الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ ﴿٣﴾

كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ﴿٤﴾ ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ﴿٥﴾

78: 1 Onlar birbirlerine neyi soruşturuyorlar?

78: 2-3 Hakkında ihtilâf edici oldukları o büyük haberi (mi)?

78: 4 Hayır, (ihtilafa ve soruşturmaya hacet yok.) **İleride** (onu) **bilecekler.**

78: 5 Yine hayır, ileride bilecekler onlar.

Aslında bu soruyu müşrikler inanmak için sormazlar. Onların niyetleri gerçekten inanmak olsaydı Kur'ân'a kulak verirlerdi de bilmeleri gereken soruların cevabını almış olurlardı.[273] Onlar bu tavırlarıyla hem inkârlarını gizlemeye çalışıyor hem de Resulullah'ı çıkmaza sokup sözünün etkisini kırarak insanların ona inanmasını engellemeye çalışıyorlar.

Taassuptan kaynaklanan idraksizlikle o yüceler yücesi olan Allah'tan gelen haberlere kulak vermezler. Bu öyle yalan/yanlış karıştırılmış medya haberi değil; doğruluğunda asla şüphe olmayan, Allah'tan gelen haberlerdir. İnsanlar onu dinler, onu anlar, ona inanarak okurlarsa dünyalarını, ahiretlerini, kısaca kendilerini ilgilendiren tüm haberleri en doğru şekilde ondan öğrenirler.

Ey insanlar! Size verilen haberlerden haberdar olursanız aziz, onurlu ve şerefli bir hayat sürerek dünyanızı mamur, ukbanızı, ferdanızı mutlu edersiniz.

'Keşke' diyecek gün gelmeden bu haberlere kulak verilse de o gün insanlar nedamet duymasalar.[274]

---

[273] Bkz. 7/187; 10/20

[274] Bkz. 10/54; 40/84, 85; 75/12

اَلَمْ نَجْعَلِ الْاَرْضَ مِهَادًا ۙ ﴿٦﴾ وَّالْجِبَالَ اَوْتَادًا ۖ ﴿٧﴾ وَّخَلَقْنٰكُمْ اَزْوَاجًا ۙ
﴿٨﴾ وَّجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا ۙ ﴿٩﴾ وَّجَعَلْنَا الَّيْلَ لِبَاسًا ۙ ﴿١٠﴾ وَّجَعَلْنَا النَّهَارَ
مَعَاشًا ۖ ﴿١١﴾ وَّبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ۙ ﴿١٢﴾ وَّجَعَلْنَا سِرَاجًا وَّهَّاجًا ۖ
﴿١٣﴾ وَّاَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرٰتِ مَآءً ثَجَّاجًا ۙ ﴿١٤﴾ لِّنُخْرِجَ بِهٖ حَبًّا وَّنَبَاتًا ۙ
﴿١٥﴾ وَّجَنّٰتٍ اَلْفَافًا ۭ ﴿١٦﴾ اِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيْقَاتًا ۙ ﴿١٧﴾ يَّوْمَ يُنْفَخُ فِي
الصُّوْرِ فَتَاْتُوْنَ اَفْوَاجًا ۙ ﴿١٨﴾ وَّفُتِحَتِ السَّمَآءُ فَكَانَتْ اَبْوَابًا ۙ ﴿١٩﴾
وَّسُيِّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا ۭ ﴿٢٠﴾

78: 6-7 Biz yeri bir beşik, dağları kazıklar yapmadık mı?
78: 8 Sizi çift çift yarattık.
78: 9 Uykunuzu dinlenme yaptık.
78: 10 Geceyi örtü kıldık.
78: 11 Gündüzü maişet vakti yaptık.
78: 12 Üstünüze sağlam sağlam yedi (gök) **bina ettik.**
78: 13 (Ona) **parıl parıl parıldayan bir kandil astık.**
78: 14 O sıkıcı mengenelerden de şarıl şarıl su indirdik,
78: 15-16 Onunla dane, nebat ve (ağaçları birbirine) **sarmaşmış bahçeler çıkaralım diye.**
78: 17 Şüphe yok ki o (hak ile bâtılı) **ayırt etme ve hüküm verme günü tayin edilmiş bir vakittir,**

78: 18 o gün "Sûr"a üfürülecek de hepiniz bölük bölük geleceksiniz,

78: 19 (o gün) **gök açılmış, kapı kapı olmuş,**

78: 20 Dağlar (yerlerinden koparılıp) **yürütülmüş, bir serap haline gelmiştir.**

Allah, defalarca kevnî ve vahyî âyetlerle, sûra üfürüldüğünde veya ölüm geldiğinde kıyametin gerçek olduğunu yakînen göreceklerdir ihtarını bir şekilde inkâr edemeyecekleri delillerle göstermektedir.

Allah, yeryüzünü, insanların hayatlarını sürdürecekleri, bütün ihtiyaçlarını karşılamaları için eksiksiz yeraltı, yerüstü nimetleriyle techiz etmiştir. Nankörler bunlardan istifade ederlerken kendi akıl ve dehalarıyla bunlara sahip olduklarını ileri sürerek; kendilerine verilen kabiliyeti ve nimetleri vereni bilip de yaratıcıya şükretmezler. Ama o gün, aklın önünden heva perdesi kalktığında tıpkı saralı birinin ayıldığında gerçekle karşılaştıkları gibi gerçekle yüz yüze geleceklerdir.[275]

❁ ❁ ❁

إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ﴿٢١﴾ لِلطَّاغِينَ مَآبًا ﴿٢٢﴾ لَابِثِينَ فِيهَا أَحْقَابًا ﴿٢٣﴾ لَا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا ﴿٢٤﴾ إِلَّا حَمِيمًا وَغَسَّاقًا ﴿٢٥﴾ جَزَاءً وِفَاقًا ﴿٢٦﴾ إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ﴿٢٧﴾ وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

[275] Bkz. 69/13–18

كِذَّابًا ﴿٢٨﴾ وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا ﴿٢٩﴾ فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ﴿٣٠﴾

78: 21 Şüphesiz ki cehennem bir pusudur.

78: 22 Azgınların dönüp dolaşıp girecekleri bir yerdir.

78: 23 Sonsuz devirler boyunca içinde kalacaklar,

78: 24 orada ne bir serinlik, ne de içilecek bir şey tatmayacaklar.

78: 25 Sade bir kaynar su, bir de irin (içeceklerdir),

78: 26 (Amellerine) **uygun bir ceza olarak.**

78: 27 Çünkü onlar hiçbir hesap ummuyorlardı,

78: 28 bizim âyetlerimizi alabildiklerine yalan sayıyorlardı.

78: 29 Biz ise her şey'i yazıp saymışızdır.

78: 30 (Onlara şöyle denilir:) **"İşte tadın** (cezanızı)**! Artık size azap**(ınız)**ı artırmaktan başka bir şey yapmayacağız."**

O gün, gerçek diye sarıldıkları yalan, yalan diye reddettikleri gerçek olacaktır. Tıpkı rüyadan uyandıklarında inkâr edemedikleri gerçekle yüz yüze geldikleri gibi...

Fakat kördür münkirin gözü, ancak ölümle gaflet perdesi kalktığında artık iş bitmiş, haklarında verilen azap kararına karşı koymanın hiç mümkünatı kalmamıştır.

Alevler içerisinde yanmanın verdiği acıyı izaha gerek var mı ki başka başka azap çeşitlerini sayalım. Sadece parmağın biri ateşe tutulsa bunun ne demek olduğu anlaşılır.

Böyle bir sonun olmayacağını söyleyene söylenecek tek söz "Artık azabı tadın!" olacaktır.

❀ ❀ ❀

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا ﴿٣١﴾ حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا ﴿٣٢﴾ وَكَوَاعِبَ أَتْرَابًا ﴿٣٣﴾

وَكَأْسًا دِهَاقًا ﴿٣٤﴾ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذَّابًا ﴿٣٥﴾ جَزَاءً مِنْ

رَبِّكَ عَطَاءً حِسَابًا ﴿٣٦﴾

78: 31 Şüphesiz takva sahipleri için (her korkudan) **selâmet** (ve her arzuya) **vuslat vardır.**

78: 32 (Ya o) **bahçeler, üzüm bağları,**

78: 33 Göğüsleri kabarmış yaşıt kızlar,

78: 34 Dolu kadeh(ler)**!**

78: 35 Orada ne boş bir lâkırdı, ne de birbirine yalan söyleme (nedir) **işitmezler.**

78: 36 (Bunlar) **Rabbinden bir mükâfat ve yeter bir bağış olarak** (verilir.)

Ey münkirler! Ebediyette sizler azap içerisinde iken, o alay edip azap ettikleriniz, gerici, yobaz dedikleriniz, geleceği idrak eden ufku açık mü'minler şerefli makamlarda sefa süreceklerdir. Bu, Allah'ın mü'minlere vadettiği mükâfatıdır.

İman eşittir iyiliktir. İyiliğin mükâfatı muvaffakiyettir. Bu, hem bu hayatın hem de ebedî hayatın güzelliklerine kavuşmaktır. Bu gerçeği, düşünen herkes görür. "İyilik yap denize at, balık bilmezse Hâlık bilir." Kim ne kazanmış kötülükten? İyilik de, kötülük de bir şekilde sahibinin karşısına çıkar. Kim Allah'ın sınırını aşmışsa, mutlaka bir şekilde bedelini öder. Düşünenler bundan ders alır, tövbe ile kendini toparlar. Gaflet perdesini kaldırmayanlar, başlarına gelenlere hep bir şeyleri sebep göstererek, bulundukları halden kurtulmadan hayatlarını idame ettirirler.

İyi veya kötü eylemlerin dünyada karşılığı tam görülmese de ebedî âlemde mutlak karşılık bulacaktır. İman doğrultusunda yapılan iyiliklerin karşılığı cennette verilecektir. Cennet, hiçbir gözün görmediği, hiçbir dilin tasvir edemediği kadar güzelliktedir.

❁ ❁ ❁

رَبِّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمٰنِ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا

يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلٰٓئِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ اِلَّا مَنْ اَذِنَ لَهُ ﴿٣٧﴾

الرَّحْمٰنُ وَقَالَ صَوَابًا ﴿٣٨﴾

78: 37 (Evet) **göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunan şeylerin Rabbi, rahmeti umuma yaygın olan** (Allah) **dan** (bir mükâfat ve yeter bir bağıştır bu. Mahlûklar) **Ona hitapta bulunmaya asla muktedir olamazlar,**

78: 38 O gün Ruh ve melekler saf halinde ayakta duracaktır. Rahmeti umuma yaygın olan (Allah) **ın, kendilerine izin verdiğinden başkaları** (o gün) **konuşmazlar. O**(nlar) **da** (ancak) **doğruyu söylemiş**(ler)**dir** (söyleyeceklerdir).

Evet, gördüğümüz bu muhteşem kâinatı yaratan, mutlak iradesiyle meydana getirdiğine itiraz edilemeyen, edilse de karşı koyulamayan gerçekler gibi o gün de onlara karşı koyulamayacaktır.

Öyle dehşetli bir gün ki herkes bir telaş içerisinde, konuşmaya mecalleri yok! Nefesler kesilmiş, herkes pür dikkat haklarında verilecek kararı bekliyor!

O gün ruhlar kıyam eder. Kendisine izin verilenlerden başkası konuşamaz! Konuşanlar da hep doğruya şahitlik ederler.[276]

---

[276] Bkz. 16/84–89; 41/20–21; 77/35–37

ذٰلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ ۚ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلٰى رَبِّهِ مَآبًا ﴿٣٩﴾ إِنَّآ أَنْذَرْنَاكُمْ

عَذَابًا قَرِيبًا ۚ يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَنِى

كُنْتُ تُرَابًا ﴿٤٠﴾

78: 39 İşte bu, hak olan o gündür. O halde dileyen kişi Rabbine bir dönüş ve gidiş yeri edinsin.

78: 40 Çünkü hakikaten biz size yakın bir azabın tehlikesini haber verdik. O gün (her)**kes iki elinin önden yolladığı ne ise** (ona) **bakacak, kâfir ise "Ah, ne olurdu ben bir toprak olaydım" diyecek.**

Burada kâfirlere meydan okunuyor. Biz gereken uyarıda bulunduk, isterseniz iman etmeyin. Sonunda huzura geldiğinizde pişman olmanızın size hiçbir faydası olmayacaktır. O gün sizler için temenni, hasret ve pişmanlık günüdür.[277]

صدق الله العظيم

[277] Bkz. 69/25–33

NÂZİ'ÂT SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını söküp atan/çekip çıkaran, doludizgin gitmek anlamlarına gelir. Kâfirlerin ruhlarını söke söke alan melekler veya yay çekip ok atan savaşçılar yahut düşman üzerine doludizgin koşuşan savaşçılar anlamlarına gelen "nâzi'ât" kelimesinden almıştır. 46 âyettir.

Sûrede geçmiş kavimlerden, Hz Mûsâ ve muhalifi olan Firavunî iktidarın tavırları ve akıbetlerinin vahameti özet olarak haber verilmektedir.

Sûrede, kıssalardan ibret alanların, Allah'a içten saygı duyanların ilahi davete haşyetle ittiba edecekleri vurgulanmaktadır.

Son sûrelerde genellikle ahiret, ceza ve mükâfat konularına ağırlık verilmektedir.

وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا ﴿١﴾ وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا ﴿٢﴾ وَالسَّابِحَاتِ سَبْحًا ﴿٣﴾ فَالسَّابِقَاتِ سَبْقًا ﴿٤﴾ فَالْمُدَبِّرَاتِ أَمْرًا ﴿٥﴾

79: 1 Andolsun (kâfirlerin cesetlerine) **boğulmuş olan ruhlarını ta derinlikler**(in)**den söküp koparan,**

79: 2 (mü'minlerin canını ise) **rıfk ile çıkaran** (ölüm melek)**lerine,**

79: 3 andolsun (dalgıç yüzer gibi) **yüzüp** (ve gökten inip) **de,**

79: 4 (kâfirlerin ruhlarını cehenneme, mü'minlerinkini cennete götürmekte) **öncül olarak koşan**

79: 5 bir de (dünyanın) **işi**(ni) **tedbir eden** (diğer melek)**ler** (zümresin)**e** (ki muhakkak hepiniz tekrar dirileceksiniz.)

Bu âyetler, zihinlerde ölüm anının, inananlarla inanmayanların durumunu, meleklerin ruhlarını nasıl alacaklarını en canlı tablolar halinde tasvir ederek, insanları imana, mü'minleri de imanın değerini korumaya teşvik ediyor.

Hazan Basri Çantay' da özetle: "Bedenlerinden iştiyak-ı (türlü emellere kapılmayıp duygu ve emellerini riza-yı ilahi doğrultusunda besleyen aziz ve mübarek ruhlara ki,) vuslatla (buluşma, kavuşma) ecelin vuslatıyla huzura erenlere. Yahut: Karada, denizde yüzer gibi düşmanla harbeden gazilere. Yahut: Sülûklerinde kuds âleminde yükselip de terakki mertebelerinde yüzen âli ruhlara. Yahut: Düşmanla muharebe yarışında muvaffak olan gazilere! Yahut: Mevsimlerin ihtilafında, zamanların ölçüsünde, ibadet vakitlerinin tayininde ilahi tedbirlere vasıta olan yıldızlara! Yahut şeref ve kuvvetlerinden dolayı tedbir edici melekler arasına giren yüksek ruhlara! Yahut kemale ermiş, binaen'aleyh mükemmel

olmuş âli ruhlara. Yahut düşmanla muharebe işlerini tedbir ve tanzim eden gazilere" diye mü'minleri öven açıklamalar yapmış.[278]

❁ ❁ ❁

يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ ۝٦ تَتْبَعُهَا الرَّادِفَةُ ۝٧ قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ

أَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌ ۝٨ ۝٩

79: 6 O gün sarsan sarsacak,

79: 7 onun ensesine binecek olan da ardından gelecek.

79: 8 O gün kalpler (korku ile) **titreyecek,**

79: 9 (sahiplerinin) **gözleri zilletle eğilecektir.**

Âyetlerin orijinalinde geçen "recefe" kelimesi, sarsılmak, şiddetle sallanmak; "tebea" kelimesi, uymak, tâbi olmak (hissi olsun manevi olsun umumi mânâda) arkasından yürümek; "redife" kelimesi, arkadan gelen hadise, ikinci defa sûra üfürüş; "vecere" kelimesi, şiddetle çarpan kalpler; "haşea" kelimesi de, ürpermek/gözün korkması mânâsına gelir.

Bu anlamlardan yola çıkarak bahsi olan sarsıntı, büyük inkılâp hamlesinin yaptığı sarsıntı ile mü'minlerin zaferi, muhaliflerin mağlubiyetini olduğu gibi, kıyametin vukuunda meydana gelen duygular da olabilir.[279]

❁ ❁ ❁

[278] Bkz. 77/1-6

[279] Bkz. 39/68

يَقُولُونَ ءَإِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِى الْحَافِرَةِ ﴿١٠﴾ ءَإِذَا كُنَّا عِظَٰمًا نَّخِرَةً ﴿١١﴾

قَالُوا تِلْكَ إِذًا كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ ﴿١٢﴾ فَإِنَّمَا هِىَ زَجْرَةٌ وَٰحِدَةٌ ﴿١٣﴾ فَإِذَا هُم

بِالسَّاهِرَةِ ﴿١٤﴾

79: 10 Onlar derler ki: "Biz mi sahiden eski hale döndürülmüş olacağız?"

79: 11 "Biz çürüyüp dağılmış kemikler olduğumuz vakit mi?"

79: 12 Dediler: "Öyle ise bu (yeni hayata dönüş) **ziyanlı bir dönüştür."**

79: 13 Fakat o, ancak bir tek haykırıştır.

79: 14 Ki o zaman onlar (görürsün ki) **hemen** (diri olarak) **toprağın yüzündedirler.**

Müşriklerden hakkı idrak için yapılan ilahi öğüt ve tembihleri alaya alarak, "öldükten sonra tekrar hayata mı döneceğiz?" diyenlere, siz de toprağın altında can bulup toprağın üstüne çıkan tohum gibi vakti geldiğinde kabirlerinizden çıkacaksınız denilmektedir.[280]

Ama onlar inkâr ile doğruyu anlama kapasitelerini örttüklerinden, bu hakikati anlamaktan mahrum kalmışlar ve helaklerine sürükleyen sonuca doğru yol almaya devam etmişlerdir. Evet, kimileri inkârla hayat programlarını hevai emellerine göre tayin ederken; kimileri de ahireti kabul etmelerine rağmen hakikati hakkıyla idrak etmediklerinden, onlar da hayat programlarını dünyevi hesaplar üzerine hiç ölmeyecekmiş gibi sürdürürler. Oysa ahirete iman,

---

[280] Bkz. 75/3-5; 77/20-24

orada verilecek hesaba göre bir hayat yaşamayı icap ettirir. Çünkü iman ettik demekle insanlar kurtulacaklarını sanmasınlar.[281]

❁ ❁ ❁

هَلْ اَتٰيكَ حَدِيثُ مُوسٰى ﴿١٥﴾ اِذْ نَادٰيهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٦﴾ اِذْهَبْ اِلٰى فِرْعَوْنَ اِنَّهُ طَغٰى ﴿١٧﴾ فَقُلْ هَلْ لَكَ اِلٰى اَنْ تَزَكّٰى ﴿١٨﴾ وَاَهْدِيَكَ اِلٰى رَبِّكَ فَتَخْشٰى ﴿١٩﴾ فَاَرٰيهُ الْاٰيَةَ الْكُبْرٰى ﴿٢٠﴾

79: 15 Sana (Habîbim) **Musa'nın haberi geldi** (değil) **mi?**

79: 16 Hani Rabbi ona mukaddes "Tuva" vadisinde (şöyle) **nida etmişti:**

79: 17 "Firavuna git. Çünkü o, pek azmıştır."

79: 18 Onun için de ki: "(Küfürden, azgınlıktan) **temizlenmende meylin var mı senin?"**

79: 19 "Ve seni Rabbin(i tanıtmaya) **irşat edeyim ki** (O'ndan) **korkasın."**

79: 20 (Musa gitti, tebliğ etti) **Ona o en büyük mucizeyi gösterdi.**

Tüm peygamberler ilahi daveti insanlara ulaştırırken, ileri gelenler tarafından acımasız tepkilerle karşılanmışlardır. Çünkü onlar, kurdukları düzenle halklarını köleleştirerek sömürmek için her türlü zulmü reva görerek hamiyetlerini sürdürme savaşı verirler. Allah, onları yaptıkları zulümden vazgeçirmeye ve dürüst olmaya çağırdığı gibi, maskelerinin gerisindeki gerçek yüzlerini de açığa çıkarıyor. Ayrıca onların zulmü altında yaşayan halkların onlara

---

[281] Bkz. 23/115; 29/2; 75/36; 77/20-24

boyun eğmemeleri hususunda yol ve yöntem gösterici açıklamalarda bulunuyor.

"Seni Rabbin yoluna, Rabbi bilmeye ileteyim mi?" Bu yolu bilme, bildirme, Rabbi tanıma ebetteki peygamberlere indirilen bilgilerle kazanılır. Vahiy doğrultusunda Rabbini tanıyanlar, O'na saygı, minnet ve şükran duygusuyla teslim olurlar. Çünkü O Rab emirleri ve nehiyleriyle kullarını tehlikelerden, zarar verecek, birbirini üzecek, rahatsız edecek davranışlardan sakındırmıştır. Ona itaat edenler, bütün tehlikeli davranışlardan sakınarak arınır/temizlenirler.

Bu âyetlerden yola çıkarak, Muhammed ümmeti olarak bizler de ilahi mesajlardan habersiz olanlara âyetlerle gidip Allah'a kulluğa davet ederek arınmalarına vesile olmalıyız. Daveti, beşerî zaaf ve beklentilere kapılmadan, gurubumuza, hizbimize, cemaatimize değil; Allah'ın kitabına yapmalıyız. Böyle bir şuurla daveti sürdürdüğümüzde Allah'ın yardımına layık oluruz. Müslümanlar, bu gerçeği kavramadan ilahi rahmete nail olamazlar.

Müslümanlar; peygamberdi, seçilmiş kullardı, biz onlar gibi olamayız ümitsizliğine kapılmadan seçilmiş mü'minlerden olmak için sorumluluklarını yerine getirmeliler. Kaçırmayalım, ürkütmeyelim, küstürmeyelim veya herhangi bir zarara uğrar veya bir menfaatten mahrum oluruz diye susarsa bir mü'min, zalimin zulmüne meydan vermiş olduğundan dolayı seçilmişliğine halel getirmiş olur. "Balık sahibi gibi olma" derken Rabbimiz, bu rahmeti her şeye rağmen tebliğ etmelisin demektedir. Bu ilahi mesaj, firavunlaşmamış her insana etki eder ve her insan da bu mesajdan heybesine doldurduğu kadarıyla yola revan olur. Bu nedenle hidayet, hidayete kulak verenlere nasip olur.

❀ ❀ ❀

فَكَذَّبَ وَعَصٰى ﴿٢١﴾ ثُمَّ اَدْبَرَ يَسْعٰى ﴿٢٢﴾ فَحَشَرَ فَنَادٰى ﴿٢٣﴾ فَقَالَ

اَنَا رَبُّكُمُ الْاَعْلٰى ﴿٢٤﴾ فَاَخَذَهُ اللّٰهُ نَكَالَ الْاٰخِرَةِ وَالْاُوْلٰى ﴿٢٥﴾

79: 21 Fakat (Firavun Musa'yı) **yalanladı,** (Allah'a) **isyan etti.**

79: 22 Sonra da koşarak arkasını döndü.

79: 23 Nihayet (sihirbazlarını yahut ordusunu) **topladı da bağırdı:**

79: 24 "İşte ben sizin en yüce rabbinizim!"

79: 25 Bunun üzerine Allah onu hem âhiret, hem dünya azabıyla yakaladı.

On beşten yirmi beşinci âyete kadar olan âyetler, Hz. Peygamber'i ve mü'minleri teselli ederek, dâvalarının kutsiyetini korumaları hakkında teşvik etmektedir. Yani yalanlanan sadece siz değilsiniz. Hz. Mûsâ ve diğer peygamberlere de karşı çıkılmıştır. Onlara karşı çıkıp zalimleşenler nasıl helak edildi ise, tüm inatçı münkirler de helak edileceklerdir. Bütün bu haberler, bu inatçı münkirlerin öfke ve kinlerini körüklüyor, küfürleri arttıkça gazaplanarak, şirretleşerek, topladıkları yandaşlarıyla haince planlar tertipliyorlar. Çünkü oralarda rab olma özelliği onlara aittir. Emir ve yasak koyma yetkisini, hukuk ve ekonomi düsturlarını onlar belirlerken, nasıl olur da birileri çıkar da bu yetkiyi onların elinden alabilir? Bu olacak bir şey mi? Bu, yeryüzü ilahlığına soyunmuşların veya o ilahlardan nemalananların işine gelir mi? Kim kimi ilah edinmiş, kim kime ilah olmuşsa o, ona hükmeder. O, ona boyun eğer. Boyun eğen de eğdiren de ilahi gazaba maruz kalır.

İster amir, ister memur, ister çöpçü, ister kadın olsun kim ki egoizm dürtüleriyle hareket ederse, hakkı hak, bâtılı bâtıl olarak

görmez/göremez. İnsanı heva ve hevesin baskısından kurtarmanın yolu Allah'a itaat dairesinde hareket etmesine bağlıdır. Çünkü heva ve heves, her tür haddi aşmanın, her çeşit günahın itici gücüdür; belanın esası kötülüğün kaynağıdır. İnsanın başına ne gelirse hevasından gelir. Allah korkusu, azgın isteklerin şiddetli saldırılarına karşı sağlam ve mükemmel bir kaledir. Nefsin hastalığını bilen Allah'tır. Tedavisini bilen de O'dur.[282]

❁ ❁ ❁

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَن يَخْشَىٰ ﴿٢٦﴾ ءَأَنتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمِ السَّمَاءُ ۚ

بَنَاهَا ﴿٢٧﴾ رَفَعَ سَمْكَهَا فَسَوَّاهَا ﴿٢٨﴾ وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا

﴿٢٩﴾ وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَٰلِكَ دَحَاهَا ﴿٣٠﴾ أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا

﴿٣١﴾ وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا ﴿٣٢﴾ مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ ﴿٣٣﴾

79: 26 Şüphe yok ki (Allah'tan) **korkacak kimse**(ler) **için bunda katî bir ibret vardır.**

79: 27 Sizi (tekrar) **yaratmak mı** (sizce) **daha güç, yoksa gök**(ü yaratmak) **mı ki onu** (Allah) **bina etmiştir.**

79: 28 Onun boyunu O yükseltti. Derken ona bir nizaım verdi.

79: 29 Onun gecesini karatdı, gündüzünü (aydınlığa) **çıkardı.**

79: 30 Bundan sonra da yeri (ikamete sâlih bir halde) **yayıp döşedi.**

---

[282] Bkz. 43/46-56; 44/17-29

79: 31 Ondan suyunu, otlağını çıkardı.

79: 32 Dağları (nı sapasağlam) **dikti.**

79: 33 (Allah bunları) **size ve davarlarınıza birer fâide olmak üzere** (yapmıştır).

İnsanı bir damla atık sudan mükemmel bir şekilde yaratan, akıl almaz âlemi var eden, direksiz duran gökyüzünü inşa edip idare eden Allah, ahiret âlemini ve insanlığı orada yeniden diriltmeye kâdirdir. Bu sualin tartışma götürmeyecek biçimde tek cevabı: siz ve kâinatı ilk olarak yaratmak mı, ikinci kez yaratmak mı daha zor olacaktır. Allah, kendisi için zor veya kolay diye bir şeyin olmadığını; "OL" deyince her şeyin oluverdiğini bildiriyor.

Allah, bu akletmez güruha adeta "hiç düşünmez misiniz? Artık aklın önündeki perdeyi kaldırıp iman edin, yoksa o gün dirildiğinizde bu davetin gerçek olduğunu anlarsınız, ama artık inanmanızın size bir faydası olmayacaktır" der.[283]

Evet, böyle varlık âlemini yaratan ve her varlığa vazifesini ve ihtiyacını karşılama güdüsünü ve kabiliyetini kim verebilir? Kim gök varlıklarından biri olup onun icraatından birini yerine getirebilir. Evet, bütün bunları 'ben yaparım' diyen var mı ki o ilah olsun? O'nun bu kudretini görüp de tasdik etmesine rağmen elçileri aracılığı ile yapılan daveti emelleri uymadığından dolayı veya ideal ve ideolojilerine uymadığı için reddedenlere o gün cehennem barınak olur.

❁ ❁ ❁

فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَّةُ الْكُبْرَىٰ ﴿٣٤﴾ يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنسَانُ مَا سَعَىٰ ﴿٣٥﴾

وَبُرِّزَتِ الْجَحِيمُ لِمَن يَرَىٰ ﴿٣٦﴾

---

[283] Bkz. 16/10-18, 40; 40/68

79: 34 Fakat o (bütün belâlardan üstün) **en büyük belâ geldiği zaman,**

79: 35 İnsanın neye koştuğunu iyice anlayacağı gün,

79: 36 o alevli ateş (cehennem), **görecek** (her) **kimseye apaçık gösterildiği** (zaman).

Tarihi ibret tabloları, kâinat olayları vahyî uyarılarla dolu olmasına rağmen, inanmayanlar kıyamette hevanın arkasından sürüklendiği hayatın acı faturasını ödeyeceklerdir. Tıpkı çalışıp çabalayarak elde ettiklerini bir kıvılcımın yok ettiği veya o yıkılmaz sandıkları iktidarlarının bir inkılâpla yıkılıp zilletin en aşağısına maruz kaldıkları gibi bu tür olaylara şahid olunduğu ve kıyamette de onlar sonuçlarının bundan daha vahim olduğunu göreceklerdir. Fakat sadece mantıkla olayları değerlendirenler zaten ahirete inanmadıkları için uyarıya kulak vermedikleri gibi, musibetleri de sebep-sonuç ilişkisiyle meydana gelen tabiî olaylar olarak değerlendirirler, sistemlerin çöküşünü de ciddi önlemler alınmadığına ve zaaflara kapıldıklarına bağlarlar. İşte bunlar hevanın kararttığı akılla hakikati göremedikleri için iman etmezler.

Tarih, nice sultaların çöküşü nice Karun ve Bel'amların helakiyle doludur. Onları ne sultaları, ne servetleri başlarına gelen beladan koruyabilmiştir. Bir süre sahip olduklarıyla insanları önlerinde diz çöktürmekle ağam paşam taltiflerine erişmiş olsalar da, sonuçta ölümle yüz yüze geldiklerinde korkudan diz çöküp kalakalmışlardır.[284]

İnsanoğlu hesap günü ellerine hesap defteri verildiğinde dünyada yaptıklarını tek tek hatırlamaya başlayacaktır. Bu husus, yer yer dünyada da yaşanmaktadır. Örneğin ölüm tehlikesi veya vicdan

[284] Bkz. 69/18, 75/13, 14

yoklandığında insanın yaptıkları bir film şeridi gibi hatırasında canlanır.[285]

❁ ❁ ❁

فَأَمَّا مَن طَغَىٰ ﴿٣٧﴾ وَآثَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٣٨﴾ فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ
الْمَأْوَىٰ ﴿٣٩﴾ وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ ﴿٤٠﴾
فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ﴿٤١﴾

79: 37 Artık kim haddi aşarak küfretmiş,

79: 38 dünya hayatını tercîh eylemişse,

79: 39 işte muhakkak ki o alevli ateş (cehennem) **onun varacağı yerin ta kendisidir.**

79: 40 Amma, kim Rabbinin makamından korktu, nefsini hevâ (ve hevesin)**den alıkoyduysa,**

79: 41 işte muhakkak ki cennet onun varacağı yerin ta kendisidir.

Kim ilahi daveti kâle almayıp dünyayı hedef alarak ölüm ve ötesini düşünmeden yaşarsa, varacağı yer cehennemdir. Kim de hayatının merkezine Rabbin rızasını alarak yaşarsa gideceği yer cennettir.

Rabbin rızasını hayatının merkezine almak isteyenler ancak vahyi fıkhederek bu ilahi vaade erişirler. Onu anlamadan atalarını, ruhbanlarını veli edinerek zan ve taklit üzere yaşayanlar Allah'ın rızasına nasıl erişebilirler? Eğer böyle bir iman makbul olsaydı vahyi indirmeye, Resullerin de bu uğurda bedel ödemelerine gerek kalmazdı.

---

[285] Bkz. 50/20-22

Anlamadan Kur'ân okuyanların hurafelerini, şirke eğilimlerini görmemek mümkün mü? Ekserisi Kur'ân'ı anlayıp yaşama gayretinden ziyade, seçtikleri sûreleri okuyarak, sayılarla belirlenmiş tesbihatlarla bir takım emellerine erişmeye çalışır. Oysa Kur'ân'ı düşünerek anlamını okuyanlar, Kur'ân'ı hatim etmek de dâhil böyle bir emri görebilecekler mi acaba. Sadece konularına yönelik fihriste bakarak, birilerinin telkiniyle yaptıkları işlerin nasıl olması gerektiğini birkaç âyet okuyarak kavrayabilirler. Yeter ki bir zahmet düşünüp baksınlar.

Mü'minler, dualarında dünyada da iyilik-güzellik, ahirette de iyilik-güzellik isterler. Bunun için dünyayı güzelleştirecek olan fitnenin def-i, adaletin tesisinde, maddi-manevi destek vermeye gayret ederler. Rabbinin huzuruna çıkma endişesi taşıyan günaha yönelemez. Beşerî zaaf ve gafleti sonucu yanlış duruş ve düşünceye meylettiği zaman bu yüce makamın endişesi onu hemen pişmanlığa, istiğfara ve tövbeye yöneltir.

❁ ❁ ❁

يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسٰىهَا ﴿٤٢﴾ فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرٰىهَا ﴿٤٣﴾

إِلٰى رَبِّكَ مُنْتَهٰىهَا ﴿٤٤﴾

79: 42 Sana o saati (kıyameti)**, onun ne zaman demir atacağını sorarlar.**

79: 43 Sende ona ait şey (bilgi) **yoktur ki anlatasın.**

79: 44 Onun nihayet (ilm) **i ancak Allah'a** (dayanır).

Uyarıcı, okşayıcı, en acı tehditler yapılmasına rağmen yola gelmeyip hâlâ alay ederek kıyametin ne zaman kopacağını soranlara, bunun ilminin Allah katında olduğu defalarca bildirilmektedir.

Peygamberler, Rabbinin kendine bildirdiklerini açıklayan, o gün için hazırlanan ve hazırlanmayanların akıbetini verdiği örneklerle anlatan, açıklayan örnek önderlerdir.

Ölüm ve ahiret gerçeğini bilenler, onun vaktini bilmesinden ziyade o gün Rablerinin huzuruna sevinçle, onurlu yürüyüşle çıkmaya ve verilen süreci en güzel şekilde değerlendirmeye çalışırlar. Bilmedikleri, bildirilmeyen soruları cevaplama zorlamasına girmeden, sorumlu oldukları, açıklamaları gerekenleri olduğu gibi açık bir lisan ve anlayacakları misallerle açıklarlar. Kim ne derse desin yollarında istikamet üzere yürüyerek, sorumlulukları yerine getirerek insanları felaha erdirecek ilahi daveti sürdürmeye çalışırlar.[286]

❀ ❀ ❀

إِنَّمَآ أَنتَ مُنذِرُ مَن يَخْشَىٰهَا ﴿٤٥﴾ كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوٓا۟ إِلَّا

عَشِيَّةً أَوْ ضُحَىٰهَا ﴿٤٦﴾

79: 45 Sen ondan korkacak kimselere ancak o tehlikeyi haber verensin.

79: 46 Onlar bunu görecekleri gün sanki (günün) **bir akşamından yahut bir kuşluğundan başka durmamışlardır.**

Hidayet, ilahi davete kulak verenlere nasip olan Allah'ın kıymetli hediyesidir. Bu daveti kabul etmeyip havai, behimi emelleri doğrultusunda hiç ölmeyecekmiş gibi yaşayanlar kıyamette gözlerini açtıklarında dünyada tattıkları lezzet, elem ve azaplarına sebep olacaktır.

Vahye bağlanmayan sefil insanın
Ardından koştuğu ancak fal olur.

---

[286] Bkz. 67/26; 72/23; 79/10

Feylesof münkire Resul tebliği, inanılması zor bir hayal olur
Allah'ın koyduğu şer'a (şeriat) saldırmak sonu çok acıklı ihtilal olur
Dünyaya bağlanıp esir kalanın
Bütün ölçüleri hepten mal olur.
Haramdan kaçmayan hayâsızların iffeti ortada pey-ı mal olur.
Tağuta küfredip mü'min olanın,
Tutacağı dal sağlam olur
Haktan başkasının sosyal sözleri
Ne denirse densin kıyl ü kâl olur.

M. Said Çekmegil

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

ABESE SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını "Yüzünü astı" anlamına gelen "'abese" kelimesinden almıştır. 42 âyettir.

Sûrenin ilk bölümünde Peygamberimizin yaşadığı bir olay anlatılır. Resûlullah, Kureyş ileri gelenlerine İslâm'ı anlatırken gözleri görmeyen Ümmü Mektûm gelerek ondan kendisini aydınlatmasını istemiş, fakat Peygamberimiz ileri gelen bu zevâtları uyarıp ikna etmek için çaba sarf ederken onunla ilgilenmemiştir. Onun ısrarla kendisini uyarmasını istemesinden dolayı da rahatsız olmuştur.

Sûrenin ikinci bölümünde ise inkârda inatlaşmış münkirlere; ilâhî mesajların Allah tarafından indirildiği, dileyenin ondan öğüt alacağı söyleniyor.

Sûrede fakîr ve mütevâzi olmakla beraber hakîkati kabûl edenlerin en yüksek şerefe nâil olacakları vurgulanıyor. Ayrıca fiziksel engellilere öncelik tanınması, sorumluluk ve davranış ahlâkına önem verilmesi gerektiği zikrediliyor ve uygunsuz davranışlar ele alınarak düzeltiliyor.

Sûrenin son bölümü, bundan önceki sûrelerde de olduğu gibi hesap gününde mü'min ve münkirlerin durumlarını açıklıyor.

❁ ❁ ❁

عَبَسَ وَتَوَلّٰىٓ ﴿١﴾ اَنْ جَآءَهُ الْاَعْمٰى ﴿٢﴾ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَّكّٰٓى ﴿٣﴾

اَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرٰى ﴿٤﴾ اَمَّا مَنِ اسْتَغْنٰى ﴿٥﴾ فَاَنْتَ لَهُ تَصَدّٰى

﴿٦﴾ وَمَا عَلَيْكَ اَلَّا يَزَّكّٰى ﴿٧﴾ وَاَمَّا مَنْ جَآءَكَ يَسْعٰى ﴿٨﴾ وَهُوَ

يَخْشٰى ﴿٩﴾ فَاَنْتَ عَنْهُ تَلَهّٰى ﴿١٠﴾

80: 1 Yüzünü ekşitip çevirdi,

80: 2 Kendisine o âma geldi diye.

80: 3 (Onun halini) **sana hangi şey bildirdi? Belki o,** (senden öğrenecekleriyle) **temizlenecekti.**

80: 4 Yahut öğüt olacaktı da (senin) **bu öğüt** (ün) **kendisine fâide verecekti.**

80: 5 Amma (zengin olduğu için) **kendisini müstağni gören adam** (yok mu)**?**

80: 6 İşte sen onu karşına alıyor (ona yöneliyor) **sun.**

80: 7 Hâlbuki onun temizlenmemesinden sana ne?

80: 8 Amma sana koşarak gelen kimse,

80: 9 o, (Allah'tan) **korkar bir** (adam) **olduğu halde,**

80: 10 sen kendisini bırakıp da oyalanırsın.

Bu beyyinelerden birçok dersler çıkarabiliriz. Öncelikle İslâm dâveti, servet ve kariyer sâhipleri önemsenerek yapılamaz. Bu dâvet, geneldir ve öğüt alanları muhâtap alır. Elbette servet, statü ve sulta sâhiplerinin kabûlü ile dâvet ve cihât kolaylaşır. Peygamberin Kureyş'in önde gelenlerini iknâya çalışması da bundandır. Zîrâ önderler halklarını istedikleri yöne iknâ etme imkân ve gücüne sâhiptirler. Bu da az bir yarar değildir. İnsanların kolayca bu dîni anlayıp kabûl etmelerine vesîle olur; savaşsız irşât etme imkânı hâsıl olur.

Evet, Hz. Ebu Bekr, Ömer, Osman, Hamza'nın (r.a.) îmân etmesiyle mazlûm Müslümanlar nispeten de olsa rahatlamışlardı ve zâlimlerin yüreğine de korku salmışlardı.

Bu olayı, içsel boyutuyla değerlendirdiğimizde insanlar ciddi bir sohbet içerisinde iseler veya iki kişi sohbet ediyorsa üçüncü şahsın araya girmesi âdâb-ı muâşerete aykırı bir durumdur. Bu olayda söz konusu kişinin gözleri görmediği için mâzur görülmüştür. Normal şartlarda olsa Resûlullah değil, Ümmü Mektûm kınanırdı.[287]

Elbette bir peygamber veya Kur'ân ahlâkını içselleştirmiş kimseler, insanları birinci, ikinci sınıfa ayırarak muâmele etmezler. Çünkü İslâm'da Allah'a muhâtap olmada insanlar eşittir. Üstünlük takvâ iledir. Mü'minler birbirlerine herkesten önce önem vermelidirler.[288]

Şefkat ve merhamet sâhibi olan insanların hidâyete ermeleri için kendini paralayan müşfik bir nebî, insanlara birinci, ikinci sınıf

---

[287] Bkz. 24/62; 33/53; 58/12

[288] Bkz. 6/52

muâmelesi yapar mı? Bir mü'mini incitecek davranışta bulunur mu hiç?[289]

Sıradan bir ideal ve aksiyon adamının taraftar toplama zaafları vardır. Ama insanlığa örnek olan, Allah tarafından sıcağı sıcağına uyarılan, her türlü zaaftan korunmuş bir resûlün bu tür zaafları olamaz. Onun gâyesi insanları kendine değil, Allah'ın dînine, hidâyete erdirip kurtuluşlarına vesîle olmaktır.

Eğer Allah onu uyarmasaydı, o da iyi niyetle dînî tebliğ husûsunda insanların konumlarını dikkate alarak: "Ben şimdilik böyle hareket edip aralarına girerek sonra yavaş yavaş dîne ısındırır, tam mü'min olmalarını sağlarım" diye düşünürdü. Fakat Rabbi ona: "Eğer seni sebatkâr kılmasaydık, neredeyse onlara birazcık meyledecektin" uyarılarında bulunarak onu sağlam bir zemin üzerine oturtmuştur ki zaafa düşmesi söz konusu değildir.[290] Veya: "sen zâten (Ümmü Mektûm) bizimsin, acelen ne? Sonra anlatırım, şimdi fırsatını bulmuşken bunlara irşât edeyim" gibisinden yüzünü ekşitmişte olabilir.[291] Bu beşerî bir hâldir. İnsanlar bir şeylerden rahatsız olabilirler ama asla kardeşlerine yüz dönmezler.

Bazı âyet-i kerîmelerde rahmetin tebessümleri altında yapılan uyarılarda bir iltifatta sezilmektedir. Ortada bir hata veya günah yoktur. Bir konuda iyi yakalanmışsa bile her şeyin en güzeline lâyık olan efendimize iyiyle iktifâ etmeyip "en iyi" davranış içerisinde olmasına işâret edilmektedir. Âdeta: "Sen iyi ile iktifâ etmemek için en iyiyi bulmaya çalışmalısın" denilmektedir. Evet, bu ve benzeri beyânlarda düzeltme, tembih ve iltifat da vardır. Ayrıca Hz. Peygamber teselli edilmekte ve: " kul kusursuz olmaz" denilmektedir. Kul hatâ yapar ama hatâsını savunmaz, özür diler, tövbe eder.

---

[289] Bkz. 9/128; 33/6
[290] Bkz. 17/74
[291] Bkz. 18/28

Resûller dînde örnek oldukları için hatâları Rabb tarafından düzeltilir. Mü'minler de birbirlerini uyarırlar ve bundan dolayı da şükrederek tövbe edip arınırlar. Uyarı, dostluğun gereğidir. [292]

❀ ❀ ❀

كَلَّآ إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ ﴿١١﴾ فَمَن شَآءَ ذَكَرَهُۥ ﴿١٢﴾ فِى صُحُفٍ مُّكَرَّمَةٍ ﴿١٣﴾

مَّرْفُوعَةٍ مُّطَهَّرَةٍۭ ﴿١٤﴾ بِأَيْدِى سَفَرَةٍ ﴿١٥﴾ كِرَامٍۭ بَرَرَةٍ ﴿١٦﴾

80: 11 Sakın (bir daha böyle yapma Habibim). **Çünkü o** (Kur'an) **bir öğüttür.**

80: 12 Binaenaleyh dileyen onu beller.

80: 13-14 O, (Allah indinde) **çok şerefli, kadri yüce, tertemiz sahifelerdedir.**

80: 15-16 Kıymetli, sevgili, takva sahibi kâtiplerin elleriyle (yazılmıştır).

Allah, bu mesajlarıyla Resûlüne âdeta bu inatçı kâfirler için kendini paralama, îmân edecek olanlar yapılan dâveti düşünür, bunun Allah'tan gelen bir rahmet olduğunu anlar ve îmân eder.[293]

❀ ❀ ❀

قُتِلَ ٱلْإِنسَٰنُ مَآ أَكْفَرَهُۥ ﴿١٧﴾ مِنْ أَىِّ شَىْءٍ خَلَقَهُۥ ﴿١٨﴾ مِن نُّطْفَةٍ خَلَقَهُۥ

فَقَدَّرَهُۥ ﴿١٩﴾ ثُمَّ ٱلسَّبِيلَ يَسَّرَهُۥ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ أَمَاتَهُۥ فَأَقْبَرَهُۥ ﴿٢١﴾

80: 17 O kahredilesi insan, ne nankördür o!

80: 18 Onu (yaratan) **hangi şeyden yarattı?**

---

[292] Bkz. 9/114; 11/45; 18/71-74-77; 33/37

[293] Bkz. 56/77-79

80: 19 Bir damla sudan yarattı da onu biçimine koydu.
80: 20 Sonra onun yolu (nu) **kolaylaştırdık**
80: 21 Sonra onu öldürüp kabre soktu.

Münkirler, yaratılışındaki mûcizeyi, kendine ikrâm edilen nîmetlerin sâhibini takdîr edemeyerek, elde ettiklerini kendinden menkûl görerek nankörlük ederler. Oysa Allah onlara hayrı, şerri, faydalıyı, zararlıyı anlayacak kâbiliyet vermesine rağmen, onlar, hevânın sürüklediği felâketi göremezler. Görseler de hevâ sarhoşluğu ile içerisine düştüğü batağı deniz derya sanır ve gittiği yolu benimserler.

Müstağnîleşen, irâde yularını emellerinin eline veren, vahyi uyarıları eskilerin masalı görenler, hidâyete eremezler. İnsana ebedî kurtuluş yolu; akıl, irâde ve vahiyle kolaylaşır. Allah, insanı imtihâna en münâsip bir şekilde yaratmıştır.

Verilen değeri, şerefi fark etmemek, içinden çıkılmaz nankörlüğe sevk eder insanı. Yaratılışındaki mûcizenin, dünyâya nasıl geldiğinin ve nasıl öleceğinin üzerinde düşünmeyince; akl-ı selîm iptâle uğrar ve fıtratında var olduğu hâlde ilâhî dâvete kulak vermez olur.

❁ ❁ ❁

ثُمَّ إِذَا شَآءَ أَنشَرَهُۥ ﴿٢٢﴾ كَلَّا لَمَّا يَقْضِ مَآ أَمَرَهُۥ ﴿٢٣﴾ فَلْيَنظُرِ ٱلْإِنسَٰنُ

إِلَىٰ طَعَامِهِۦٓ ﴿٢٤﴾ أَنَّا صَبَبْنَا ٱلْمَآءَ صَبًّا ﴿٢٥﴾ ثُمَّ شَقَقْنَا ٱلْأَرْضَ شَقًّا

﴿٢٦﴾ فَأَنۢبَتْنَا فِيهَا حَبًّا ﴿٢٧﴾ وَعِنَبًا وَقَضْبًا ﴿٢٨﴾ وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا ﴿٢٩﴾

وَحَدَآئِقَ غُلْبًا ﴿٣٠﴾ وَفَٰكِهَةً وَأَبًّا ﴿٣١﴾ مَّتَٰعًا لَّكُمْ وَلِأَنْعَٰمِكُمْ ﴿٣٢﴾

80: 22 Daha sonra, dilediği zaman da onu tekrar diriltecek.

80: 23 Gerçek (o insan, Allah'ın) **emrettiği şeyleri yerine getirmemiştir.**

80: 24 Öyle ya, o insan (bir kerre) **yediğine baksın.**

80: 25 Hakikat biz, o suyu (yağmuru) **bol bol döktük.**

80: 26 Sonra toprağı iyiden iyi yardık.

80: 27 Bu suretle onda dane (ler) **bitirdik,**

80: 28 Üzüm (ler), **yonca** (lar),

80: 29 Zeytinlik (ler), **hurmalık** (lar),

80: 30 Sık ve bol ağaçlı (diğer) **bahçeler,**

80: 31 Meyve (ler), **mera** (lar bitirdik).

80: 32 (Bütün bunları biz) **hem size, hem davarlarınıza fâide olarak** (yaptık).

Biliminde ifâdesiyle kâinatta her şey atomun parçalanmasından oluşmuştur. Yâni her şey bir tek tohumdan, insanda sayısız sperm içinden, bir tek hücreden meydana gelmiştir. Her bir tohum, devir dâim ile sürekli üremekte, gelişmekte, olgunlaşmakta ve belli süreçten sonra zevâl bulmaktadır.

Bu müşrikler, yaratanın Allah olduğunu söylemelerine rağmen, ölümden sonra dirilme fiilini örttükleri hevâ perdesiyle bunu bir türlü akıllarına sığdıramıyorlar.[294]

Spermde saklı hücreye şekil, hayat ve mükemmellik veren, yeniden diriltmeye kâdir olamaz mı? Görmedikleri aklı, tutamadıkları rûhu bilmelerine rağmen, ölen toprağın veya bilinmeyen âlemde saklanan rûhun yeniden dirilmesini inkâr etmeleri aklın ne kadar geride işlediğinin kanıtıdır. Bu idrâksizler, elle tutulur, gözle görülürün dışındakini inkâr etseler de o gün vukû bulacak ve insanlar yeniden dirileceklerdir; tıpkı uykudan uyanır gibi.

---

[294] Bkz. 23/84-89; 28/61-63; 43/9-87

Allah, bütün sebepleri yaratır.[295] Üzerinde çeşitli işlerinizi yürüttüğünüz toprak mı şefkat ve merhamet kâbiliyetinden dolayı sizi düşünüp de rızıklandırmak için kapısını açıyor!? Hayır! Toprak, ağaç, tohum, hayvan... her şey ama her şey hikmeti sonsuz olan her şeye kâdir zü`l-celâl olan Allah'ın kânun ve kuralları ile size nîmetlerini ihsân edip istifâdenize sunuyor.

❁ ❁ ❁

فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاخَّةُ ﴿٣٣﴾ يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ ﴿٣٤﴾ وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ

﴿٣٥﴾ وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ ﴿٣٦﴾ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ ﴿٣٧﴾

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُسْفِرَةٌ ﴿٣٨﴾ ضَاحِكَةٌ مُسْتَبْشِرَةٌ ﴿٣٩﴾ وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ

عَلَيْهَا غَبَرَةٌ ﴿٤٠﴾ تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ ﴿٤١﴾ أُولَئِكَ هُمُ الْكَفَرَةُ الْفَجَرَةُ ﴿٤٢﴾

80: 33 Fakat o kulakları sağır edercesine haykıracak olan ses geldiği zaman,

80: 34 (evet,) **kişinin kaçacağı gün: Biraderinden,**

80: 35 Anasından, babasından,

80: 36 Karısından ve oğullarından.

80: 37 O gün bunlardan herkesin kendine yeter bir işi (derdi, belâsı) **vardır.**

80: 38 O gün yüzler vardır; parıl parıl parlayıcıdır,

80: 39 Gülücüdür, sevinicidir.

80: 40 O gün yüzler de vardır; üzerlerini toz toprak (bürümüştür),

---

[295] Bkz. 2/21, 22; 27/60

80: 41 Onu (da) **bir karanlık ve siyahlık kaplayacaktır.**

80: 42 İşte bunlar kâfirler, fâcirlerdir.

İşte o gün, tüm kâinatın altını üstüne getiren depremle herkes muhâfaza edildiği yerden dehşetle kalkacak. O gün, eş dost, evlât, ebeveyn mahşer alanında, ama hiç kimsenin diğerini görmeye mecâli yok. Herkes canının derdine düşmüş; herkesin durumu yüzünden belli. O gün kâfirler için zorlu bir gündür.[296]

[296] Bkz. 70/6-12; 78/18; 79/6-9

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

TEKVÎR SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını birinci âyette geçen "Sarmak, dolamak, dürmek" anlamlarına gelen "Kevvera" fiilinden almıştır. 20 âyettir.

Sûrede kıyâmetin dehşet verici bâzı olayları, vahiy, peygamberlik, ilâhî irâde, kulun cüz'î irâdesinde dilediğini seçme özgürlüğüne dikkatler çekilmiştir.[297]

❁ ❁ ❁

[297] Bkz. 18/29; 38/28; 41/40;42/30

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ﴿١﴾ وَإِذَا النُّجُومُ انكَدَرَتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا الْجِبَالُ
سُيِّرَتْ ﴿٣﴾ وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ ﴿٤﴾ وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ ﴿٥﴾
وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ ﴿٦﴾ وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ ﴿٧﴾

81: 1 Güneş dürül (üp söndürül) **düğü zaman,**
81: 2 Yıldızlar (kararıp) **düştüğü zaman,**
81: 3 Dağlar (yeryüzünden koparılıp) **yürütüldüğü zaman,**
81: 4 Gebe develer (başıboş) **salıverildiği zaman,**
81: 5 Vahşi hayvanlar bir araya toplandığı zaman,
81: 6 Denizler ateşlendiği zaman,
81: 7 Ruhlar çiftleştiği zaman,

Bu âyetler, Allah'ın mutlak irâdesiyle meydana gelecek olanlardır ve kullar bunlara müdâhale edemediği gibi, doğum, ölüm ve aile seçiminde de bir rolü yoktur. Fakat yaşam sürecinde kul, yaptıklarını irâde ve tercihleriyle yaptığından ona müdâhildir ve sorumludur. Çünkü yeryüzünde toplumsal alandaki ahlâkî kötülükten sorumlu olan, özgür olan insandır. Yâni, bir kesinleşmiş kader vardır, bir de insanla Allah arasında karşılıklı özgür ilişkide 'belirlenmiş kader' vardır. Bunun nasıl tecelli edeceği, insanın özgür irâdesiyle yapacağı tercihinin yönüne bağlıdır.[298] Mutlak irâdenin dışında olaylar sebep-sonuç ilişkisine göre tecelli eder. Başa gelenler ya insandan gelir ya da doğadan. İnsandan istenen ise bunlara karşı dengesini bozmadan, Allah'ı unutmadan direniştir.(sabır).[299]

❀ ❀ ❀

[298] Bkz. 4/147;41/46; 76/2, 3; 95/4, 5
[299] Bkz.2/155; 21/ 35

وَإِذَا الْمَوْءُدَةُ سُئِلَتْ ﴿٨﴾ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ ﴿٩﴾ وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ ﴿١٠﴾ وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ ﴿١١﴾ وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ ﴿١٢﴾ وَإِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ ﴿١٣﴾ عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا أَحْضَرَتْ ﴿١٤﴾

81: 8-9 Diri diri gömülen kızın hangi suç (ların) **dan dolayı öldürüldüğü sorulduğu zaman,**

81: 10 (Amel) **defterler** (i) **açılıp yayıldığı zaman,**

81: 11 Gök (yerinden) **koparıldığı zaman,**

81: 12 O alevli ateş (cehennem) **daha ziyade kızıştırıldığı zaman,**

81: 13 Cennet (müminlere) **yaklaştırıldığı zaman,**

81: 14 (her) **nefs ne hazırlamışsa** (artık hepsini görüp) **bilmiştir** (bilecektir.)

O zaman bu ifâdeler (hissedilecek) müthiş acıların dile getirilmiş şeklidir.

Evet, o gün nizâm içerisinde olan dünya gidişâtını değiştirmekte, arz, şiddetli zelzele ile sarsılıp infilâk ederek önüne gelen her şeyi dağıtıp altüst etmektedir. Beşeriyet âdeta kasırga önünde savrulan kuru yapraklar gibi uçuşup durmaktadır. O gün, sığınılacak tek mercî Allah'tır. Bekâ O'na mahsûstur. Sükûn ve huzûr bulmak isteyen O'na ittikâ etsin.

O gün, ruhlar bedenlerine döndürüldüğünde ashâbu'l-yemîn, ashâbu'ş-şimâl olarak ayrılacak ve herkes yaptığını önünde hazır bulacaktır.[300]

---

[300] Bkz. 79/34-46

Diri diri toprağa gömülen kız çocuğu hesap yerine getirildiğinde cinâyetin sâhibi, o mâsumun karşısında haksızlığını bütün hücrelerinde hissederek vicdân azâbından kahrolacaktır. Eğer bunu yapmayı Allah ona dilemiş olsaydı niye ezilsin; 'Rabbim sen diledin bende yaptım suçum ne ki bana soruyorsun' deme hakkına sâhip olurdu.[301]

O gün, her fert yaptıklarını kaydedilmiş olarak önünde hazır bulur. Kâtipler sâdece yapılanları değil, hangi niyet ve amaç uğruna yapıldığını da kaydetmişlerdir. Bu uyarılar, insana neyi önceledi̇ğini dikkate almasını gerektirirken; yapmadıklarının, yapmaması gerekirken yaptıklarının da hesâbını vereceğinin bilinciyle hareket ettirir. Dolayısıyla Allah'ın rızâsına karşı duyarlı ve umarlı kılar. İlâhî dâvete, uyarı ve öğütlere karşı duyarsız ve umarsız olmak da nedir? İnsanlık, Müslümanlık bu mudur? Ey insan! Ey Müslüman! Niyetini, düşünceni düzelterek hareket etmelisin! Hatâları gördüğünde düzeltmek zorundasın! Görmezden gelirsen, o kişiyi nasıl cehennemin yolundan döndürebilirsin!

Unutulmasın ki adâvet, muhabbet, aydınlık ve karanlık gibidir. İnsanlara karşı sevgimiz rahmet, buğzumuz adâlet olsun.

O gün, her şahıs yalnızdır. Amellerinden ve Rabbinin mağfiretinden başka (akrabaları, arkadaşları, sâhip olduğu hiçbir şey) hiçbir güç ona şefaat edemez. Bu ve bunun gibi birçok âyetten anladığımız, Allah'la kul arasına îmân etme ve bağışlanma husûsunda kimse şefaatçi olamaz. Allah'ın kullarına şefaati de dünyâda hidâyete dâveti ve sonsuz rahmeti ile tövbe edeni affetmesi, bağışlamasıdır. İnsanlığın birbirine şefaati de duâsı ve hidâyete dâvetleridir. Bunun dışında âhirette bir kimsenin kurtuluşu ve makâmını yükseltme husûsunda Allah'tan başka hiç kimsenin bir etkinliği olamaz. Kul için Allah'ın affı sonsuz şefaatidir. O'nun

---

[301] Bkz. 16/58, 59

şefaati yetmiyor mu ki başka şefaatçiler aransın. Kur'ân, Allah'ın rahmetinin mutlak sûrette sonsuz olduğunu tekrarlamaktadır. Yine Kur'ân, ısrarla kötülük yapanlar için kıyâmet gününün ne kadar dehşetli olacağından etraflıca bahseder. Bu dünyâda kötülük yapanlara artık geri dönüşün olmadığını açıklayarak, kötülük yapmaktan sakınmalarını tembihler, yarın için hazırlık yapmalarını teşvik eder. Bilinsin ki cennete de cehenneme de başkalarının davranışlarıyla gidilemez.[302]

❁ ❁ ❁

فَلَآ أُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ ﴿١٥﴾ الْجَوَارِ الْكُنَّسِ ﴿١٦﴾ وَالَّيْلِ إِذَا عَسْعَسَ ﴿١٧﴾ وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ ﴿١٨﴾

81:15 (Demek ki hakikat, ey kâfirler, sizin dediğiniz gibi değildir). **Andederim o** (geceleri) **geri dön** (üp aydınlık neşrede),

81:16 akıp akıp giden (yıldız)**lara**

81:17 Karanlığa yöneldiği zaman geceye,

81:18 Nefeslendiği dem sabaha ki,

Ey inkâr edenler! Yemîn olsun ki verdiğimiz bu haberler gerçekleşecek. Akıp giden zamânı durdurabilen; gece ve gündüzün yerlerini değiştirebilen var mıdır? Ölü gibi yatıp, gündüz uyandığınız gibi o uzun uykunuzdan ölmemek üzere uyanacaksınız!

Işık, hayat ve harekettir. Gece örtü, hareketlerin sekteye uğradığı demlerdir. Kötüler kötü işlerini gece veya kimsenin görmediği yerlerde yaparlar.[303]

Allah'ı hesâba katmayanlar, elbette kendince yer, zaman ve zemin ararlar. Allah'ın her şeyi gördüğünü, O'ndan hiçbir şeyin

---

[302] Bkz. 3/133; 29/7; 39/53; 53/32, 39; 59/18, 19; 70/10-14; 80/34-36

[303] Bkz. 34/3; 64/7-9

gizli kalmayacağını bilenler, hep Rabblerinin rızâsını kazandıracak işler yapmaya çalışırlar.[304]

Kur'ân'ın âhiret tasvîri, cennet sevinci ve cehennem azâbı şeklindedir. Kul, bu ikisinden birine tercihiyle girer. O gün, insanlar yaptıklarını, yapmadıklarını karşısında bulup inkâr edemeyecek ve haklarında verilen karâra mutlak boyun eğeceklerdir.

Âhiret, son hakîkat ânıdır. O gün, insan gerçekten neyin peşinden koşmuş olduğunu hatırlar.[305]

❀ ❀ ❀

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿١٩﴾ ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ ﴿٢٠﴾

مُطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ ﴿٢١﴾

81:19 Şüphesiz, muhakkak o (Kur'an) **çok şerefli bir elçinin** (getirdiği) **kelâmdır.**

81:20 (Bir elçi ki) **çetin bir kudrete maliktir. Arşın sahibi** (olan Allah) **nezdinde çok itibarlıdır.**

81:21 Orada kendisine itaat olunandır, bir emindir.

Allah'ın yüce kudretine delâlet eden kâinat düzenine ve bu düzende yer alan bâzı sistemlere yemîn edilerek, indirilen vahiylere kulak verip, ciddiye alarak akıllarını iyi kullanmaları hakkında insanlar uyarılıyor.

Kişi aklettiğinde zararlı işlerden kendini korur; temkinli yaşar, işinde gücünde tedbîrli olur. İlâhî denetimde olduğunu bilip, davranışlarını ona göre düzenlemeye gayret edenler yaratılışlarındaki güzellikleri korumuş olurlar.

---

[304] Bkz. 10/61; 17/13-15

[305] Bkz: 79/34-46

Akıl, bilmeyi, anlamayı, şuurlu hareket etmeyi sağladığı gibi, düşünerek, muhâkeme ederek eşyânın hakîkatini kavrayabilmek için verilen güçlü bir mekanizmadır da. "Aklı olmayana dîni sorulmaz." Dolayısıyla hidâyet, aklın meşâlesidir ki sâhibine doğruyu gösterir.

Hakîkat caddesinde dosdoğru yürümek isteyenler, yaratanının kitabını fıkhetsin. Aklı bu çerçevede kullanmayanlar pislik içerisinde kalır.[306]

"Mülhitler, insan aklının gaybî gerçeklere, mâhiyetlere ve gizemlere rızâ göstermesini kabûl edemiyorlar. Çünkü onlar, duyum ve madde ile ispatlanmayanı inkâr ediyorlar. "Mü'minlerin inandığı gaybî şeyler, ilim ve akılla çelişmekte ve dolayısıyla dîn de ilim ve akıl ile çelişmektedir" diyorlar.

Nitekim mülhitler, Kur'ân'a yaptıkları saldırılarda da bu zan, uzaklaşma ve açıklamalara dayanmaktadırlar.[307]

Târihî kanıtlar göstermiştir ki insanlar ne zaman vahyi fıkhetmişlerse, medeniyet yolunda ilerleyip toplumlarına adâlet ve güven getirmişlerdir. Allah'ın kitabı Kur'ân'ı, Allah'ın yarattıklarındaki incelik, sanat ve hârikulâdeliği göstermek ve Allah'ın varlığının ve birliğinin vucûbiyetini kanıtlamak için bu türden çabalara girmeye gerek yoktur. Kur'ân'ın buna ihtiyâcı yoktur. İyi niyetli, vicdânlı olan, bile bile büyüklük taslamayan ve inat etmeyene Allah'ın kitabının Rabbânî vahiy olduğu her âyet ve bölümünde bâriz ve apaçıktır. "Evrenin hârika yaratılışı, kânunları, her şeyi bilen, yöneten, haberdar, ezelî ve ebedî bir yaratıcının varlığının zorunluluğu, aklı başında, bilinçli ve basîretli bir kimse için büyük-küçük varlık âleminin her sahnesinde elle tutulur somut delillerle ortadadır." [308]

---

[306] Bkz. 10/100

[307] Bkz. 2/13-16; 4/82; 7/45; 14/3

[308] Bkz. 12/21; İzzet Derveze, Kur'an Cevap Veriyor. Yöneliş yayınları Sh. 194, 275, 310

Allah'ın varlığına îmânla kalbi mutmaîn olmuş mü'minler, Allah'ın kendi aralarından seçtiği seçkin elçiler vâsıtasıyla varlığını ifâde ettiği şeylere ve olacağını haber verdiği gaybî olaylara inanırlar. Mâhiyetini, aslını ve sırrını anlamasalar bile Allah'ın hikmetsiz işinin olmayacağına, dolayısıyla verilen her haberin mutlak gerçekleşeceğine inanarak yapması gerekenleri yerine getirirler.

❁ ❁ ❁

وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ ﴿٢٢﴾ وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ ﴿٢٣﴾

81:22 Sizin sahibiniz bir mecnun değil.

81:23 Andolsun ki O (sahibiniz) **onu apaçık ufukta görmüştür.**

Îmân etmeyen basîretsizler, gözleriyle gördüklerini dahi idrâk edip de verilen haberlerin gerçekliğini anlamaya yanaşmazlar. Bu nedenle îmânın bahşettiği değerleri göremediklerinden veya çekemediklerinden, başta Allah'ın Resûlünü ve Müslümanları karalamak için olumsuz her türlü yakıştırmalarda bulunurlar. Allah ise onların bu iftirâlarını reddeder. Onun, yâni peygamberin (Hz. Muhammed'in) en mükemmel insan olduğunu bildiren Kur'ân, buna şâhitlik eder. Çünkü böylesine mükemmel kitabı, en akıllı, en zeki, en tahsilli bir kimsenin bile yazamayacağını haber vererek, vahyi indiren Cebrâil'e de dikkatleri çeker.

Hz. Muhammed, vahyin sâdece ilhamla değil, aynı zamanda Kur'ân'da iki yerde Allah'ın sözlerini taşıyan kutsal varlığın (yâni meleğin) kendisine göründüğüne işâret eder.[309]

Bu olayda Peygamber (a.s) yükselmesi rûhânî bir yükseliş olarak yorumlanmıştır. Yâni anlatılmak istenen, gerek "yüksek ufuk"

[309] Bkz. 17/1; 42/51; 53/5-18; 70/4

olsun, gerekse "Sidre" olsun, varılabilecek en son hakîkat sınırlarıdır."[310]

Aslında Kur'ân, mü'minleri güzel ahlâkî umdelerle, Rabblerini tespih ve takdîs ederek, yüksek mertebelere erişeceklerini de îmâ ederek müjdelemiştir. Mîraçta olan olayları insan zihnine yaklaştırmıştır.

❀ ❀ ❀

وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ ﴿٢٤﴾

81:24 O gaybden dolayı asla suçlu da değildir.

O yüce nebî gaybı bilmediğini: "...Eğer gaybı bilseydim, elbette çok hayır elde ederdim. Bana hiçbir fenâlık dokunmazdı. Ben sâdece Allah'tan vahiy alan, insanları onunla uyarıcı ve müjdeleyici bir elçiyim" diyor.[311]

Kur'ân-ı Kerîm'de gayb ile ilgili insanların içlerinde taşıdıkları düşünceleri, gelecekle ilgili hususları, insan dışı varlıklar dünyâsını, âhiret hayâtını, kısaca gözle görülmeyen, duyularla idrâk edilmeyen hususlara işâret ediyor.

Birde gaybı, Allah resûllerinden dilediğine bildirir: "İşte bu gayb haberlerindendir. Onu sana vahyediyoruz..." Bu âyetlerden de anlıyoruz ki resûllerin gaybe ilişkin bilgileri Allah'ın bildirmesi iledir. Yoksa onlar da gaybı bilemezler.[312]

Sihirbazların ve yardımcıları olan şeytanların gaybı bilmesi mümkün değildir. Hâl böyle olmasına rağmen velîdir, evliyâdır diye gaybı bildiğini iddiâ ederek Allah'a âit bir özelliği onlara vermek sûretiyle tevhîde aykırı düşüncelerle şirke düşüyorlar.

❀ ❀ ❀

---

[310] Bkz. Fazlu Rahman, Ana Konularıyla Kur'an. Fecr yayınları Sh. 201
[311] Bkz. 7/188
[312] Bkz. 6/59; 10/20; 27/65; 72/26, 27

وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَّجِيمٍ ﴿٢٥﴾

81:25 O (Kur'an) **da taşlanmış** (kovulmuş) **bir şeytanın sözü değil.**

Kur'ân'ın Allah kelâmı olduğunu, onu resûle kendisinin bildirdiğini, yine resûl aracıyla inkârda inatlaşan münkirlere bildiriyor.

Bu Kur'ân, körü körüne inkâr edenlere değil, hakîkat caddesinde sırât-ı müstakîmde yürümek isteyenlere yol göstericidir.

O, yaşamak için anlayarak okuyanları rahmete erdirecek mesajlar verir. Böylesi ilâhî rahmet olan mesajları nasıl olur da insanın düşmanı olan (şer husûsunda teşvikte bulunan) habîs, zorba bir mahlûk şeytan söyleyebilir. Böyle bir iddiâyı ancak onun yandaşları olan, peygamberi çekemeyenler söyler.

Şüphesiz ki kitabı, resûlüne indirip onu kalbinde toplamak, onun diliyle kıraat ettirmek, sâhibi olan Allah'a âittir. Onun koruyucusu da yine Allah'tır.[313]

❀ ❀ ❀

فَأَيْنَ تَذْهَبُونَ ﴿٢٦﴾

81:26 O halde nereye gidiyorsunuz?

Hakkın hakîkatini bildirerek, insanın hak üzere yaşaması için her misalden örneklerle uyarılanlar, hâlâ kulak asmıyorlarsa ancak kendi aleyhlerine hareket etmiş olurlar. Böylesine hayrına olan dâvete, hevâsına kul olarak arkasını dönenlere: "nereye gidiyorsun?" diyerek âkıbetlerinin kötüye gittiği ihtâr ediliyor.[314]

❀ ❀ ❀

---

[313] Bkz. 15/9; 75/17-19

[314] Bkz. 74/49-51

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٢٧﴾ لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ ﴿٢٨﴾ وَمَا

تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٩﴾

81: 27-28 **O, âlemler için,** (hele) **sizden doğruluk isteyenler için bir öğütten başkası değildir.**

81: 29 (Bununla beraber o doğruluğu) **âlemlerin Rabbi olan Allah dilemeyince siz dileyemezsiniz.**

Kur'ân, uyarıya, öğüt ve dâvete kulak veren sâlim akıllılara yol gösterir ve gereği gibi okuyanlar onun bahşettiği şerefe nâil olurlarken, zâlimler için iç yarasıdır.[315]

Bu âyetlerden anlıyoruz ki mutlak irâde sâhibi olan Allah, dilediğini yapar. Mukayyet irâde sâhibi olan insanlarda ya irâdesini Allah'a teslim olarak kullanır veya irâdesini hevâ yularının eline vererek istediği gibi kullanır.

Aklını, aklına takıp yüceltenler, o cüz'î irâdesi ile her şeyi yapacağını zannedenler, en basit bir virüse bile çoğu zaman müdâhale edemediği halde mustağnîleşerek mutlak irâde sâhibine boyun eğmekte diretirler. Akledip dâvete kulak vererek îmân edenler ise kendilerini şereflendirecek olan ilâhî irâdeye tâbi olurlar. Öyle ya, kul irâdesini hangi yönde beslerse o tarafı ağır basar ve onu yapmaya çalışır.[316]

Allah, mutlak irâdesi ile değişmezleri mutât eder. Kul ise muhayyer bırakıldığı husûslarda ise Allah'ın dilediği kadarını kullanma serbestisine sâhiptir.[317]

---

[315] Bkz. 2/121; 43/43, 44; 69/50
[316] Bkz. 76/3
[317] Bkz. 10/42; 43

Rivâyetlere göre Kureyş müşrikleri, istihzâ edip peygambere karşı gelmek için Allah'ın mutlak irâdesini öne sürerek: "Eğer Allah dilemeseydi ne biz, ne atalarımız şirk koşmazdık." Veyâ: "Allah isteseydi biz yapardık" gibi benzer sözler sarfediyorlardı.[318] Benzeri bir örnek de İlhami Güler'in naklettiği bir rivâyette vardır: "Hz. Ömer döneminde hırsızlık yapan biri, bunu Allah'ın takdir ve kazâsıyla yaptığını söyleyince, Hz. Ömer bu adama hırsızlığından dolayı elinin kesilmesini bir de Allah'a iftira ettiğinden dolayı sopa cezasının uygulanmasını istiyor." [319]

Allah, kurtuluşa erdiren hidâyet ve irşât yolunu resûller göndererek, kitaplar indirerek, ayrıca enfûste, âfâkta ve nefislerde deliller yerleştirerek, Ulûhiyet ve Rubûbiyetini göstermiş, bundan sonrasını insanların irâdelerine bırakmıştır.[320] Eğer böyle olmasaydı ne kitap ne de peygamber gönderilirdi.

Demek ki Kur'ân'a göre de teklif ve mesûliyet ihtiyârı fiillere âittir. Dilemekte Allah'ın hikmetindendir.

Allah'ım, irâdemizi irâdene râm eyle. Mutlak irâden, Azîz ve Cebbâr isminle hükmeyle. Kalbimize îmânı yaz ve katından bir rûh ile bizleri destekle. Âmin.

صدق الله العظيم

---

[318] Bkz. 6/148; 16/35

[319] Allah'ın Ahlakiliği, Ankara Okulu Yayınları 2011, sh,78

[320] Bkz. 2/256; 18/29

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

İNFİTÂR SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını ilk âyette geçen: "yaratmak, îcat etmek, yarılmak, çatlamak, parçalamak" anlamlarına gelen "Fetera" kelimesinden almıştır. 19 âyettir.

Sûre, kıyâmet gününde meydana gelecek olaylardan bahsederken, sonunda herkese amelinin karşılığının verileceği ve Allah'tan başka hiçbir kimsenin diğer birine yardım edemeyeceği gerçeğini açıklıyor.

❁ ❁ ❁

إِذَا السَّمَاءُ انفَطَرَتْ ﴿١﴾ وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انتَثَرَتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا الْبِحَارُ

فُجِّرَتْ ﴿٣﴾ وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ ﴿٤﴾

82: 1 Gök yarıldığı zaman,

82: 2 Yıldızlar dağılıp döküldüğü zaman,

82: 3 Denizler fışkırtıldığı zaman,

82: 4 Kabirler (in toprağı) **alt üst edildiği zaman,**

Allah, vakti geldiğinde, âdemin yaratılışından o güne kadar gelmiş geçmiş herkese yeniden hayat bahşedip mahşerde bir araya getirecektir. [321]

❀ ❀ ❀

عَلِمَتْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ وَاَخَّرَتْ ۝٥ يٰٓاَيُّهَا الْاِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ

الْكَرِيْمِ ۝٦ الَّذِىْ خَلَقَكَ فَسَوّٰىكَ فَعَدَلَكَ ۝٧ فِىْٓ اَىِّ صُوْرَةٍ مَّا

شَآءَ رَكَّبَكَ ۝٨

82: 5 (her) **nefs önden ne yolladı, geriye ne bıraktıysa** (artık hepsini görüp) **bilmiştir** (bilecektir).

82: 6 Ey insan, O (lütfü-) **keremi bol Rabbine karşı seni aldatan ne?**

82: 7 (O Rabbine karşı) **ki seni yaratan, sana** (şu) **salim uzuvlar** (ı) **veren,** (onları birbirleriyle denk yapmak suretiyle) **sana şu nizam ve itidali bahşedendir O.**

82: 8 Seni dilediği herhangi bir surette terkip edendir O.

İnsan, yaratılış ve olaylar üzerinde tefekkür ettikçe, Allah'ın kudretini, neden her şeyin üzerinde hâkim ve tasarruf sâhibi olduğunu, ne kadar önemli olduğunu, aklı, kâbiliyeti ve çabasıyla ne kadar uğraşırsa uğraşsın bunlara ulaşamayacağını, hadsiz, hesapsız nîmetlere sâhip olduğunu görecek ve Rabbine sonsuz Hamd-u

---

[321] Bkz. 81/1-13

senâlarda bulunacaktır. Fakat hakîkati anlama kâbiliyetine, inkâr edemeyecekleri delillere, insan olma gibi bir şerefle şereflenmelerine rağmen kör bir taassupla sâhip olduklarını; akıl, kâbiliyet ve yetenekleri ile kendilerinin elde ettiğine inanan idrâksizlere hatırlatılır bütün bunlar... Veren Allah, bütün bunları elinizden alsa ne yapabilirsiniz? Siz sâdece size verilenleri kullanmaya memur, muhtaç varlıklarsınız; ölüm gerçeğine, olayların seyrindeki birçok şeye müdâhale etmeye gücünüzün yetmediğini görmenize rağmen nasıl olurda Rabbinizi takdir edip, onun çağrısına icâbet ederek şükretmezsiniz? Nasıl olurda bu kadar körleşebilirsiniz!? Akletmez misiniz? Düşünmez misiniz? Nasıl olurda size bu kadar ikrâm ve ihsânı bol olan Rabbinize karşı nankörlük edersiniz? "Dilediğinizi yapın" Rabbiniz karşılık vermede aceleci değildir.

Ey câhilliği sebebiyle dünya tutkusu, hevâ coşkusu ile tûl-i emelleri arkasında koşarken; âhireti, hesâbı dikkate almadan, Allah'ın affediciliğine, 'ilerde yaparım' aldanmışlığına esir olanlar, uyanın! Rabbinizin mühlet vermesi sizi aldatmasın.[322]

Ey Allah'ın affını sû-i istimâl edenler! Sizlerin hangi gâye ile hareket ettiğinizi bilen Rabbinize karşı neden edebinizi takınmazsınız? Kimden neyi, hangi niyetinizi saklarsınız? O'nun olmadığı, görmediği bir yer, bilmediği bir şey olabilir mi!? [323]

İnanmış kişiler olarak yanımızda ne götürdüğümüzün ve neyi arkamızda bıraktığımızın hesâbını yapalım. Rabbimize karşı sorumluluklarımızı yerine getirdik mi? Arkamızda iyi, sâlih evlatlar mı, yoksa fâsık, fâcir evlatlar mı bırakıyoruz? İyi bir çığır mı, yoksa kötü bir çığır mı açtık? O gün: "Yâ Rabbî! Bunlar bizi saptırdı mı, yoksa bizim hidâyetimize mi vesîle oldular?" diyecekler.[324]

---

[322] Bkz. 35/5-6; 42/20; 75/20-21
[323] Bkz. 58/7; 67/13
[324] Bkz. 28/63; 36/45; 59/18

Seni şerefli yaratan, sayısız ikrâm ve ihsânda bulunan Rabbini unutup, bunları kullardan bilerek onlara mı kulluk ettin? Sâhip olduklarını kendinden mi bildin? Ne adına aldandın, ne adına aldatıcılara kandın?

Rabbinin katındaki kariyeri unutup da geçici kariyer, servet ve statüye mi kandın? Müslüman'ım demene rağmen Allah'ın kitabından, senin için örnek olan peygamberinden habersiz, programsız bir hayâtı nasıl yaşarsın? Allah'a, âhirete, hesâba, cennete, cehenneme inanan böyle yapabilir mi? Yarı Müslüman, yarı batılı gibi yaşanır mı? Ey insanoğlu! Bütün bunların hesâbı yarın sorulacaktır.

Hayatta hemen her insanın bir takım ihmalleri, kusurları, günahları olabileceği gibi maddî-mânevî hususlarda kaçırdığı veya eline geçtiği halde değerlendiremediği birçok şeyler de vardır. Beşer olarak bunlardan beri olamıyoruz. Kendimizi ıslâh edecek ilme yönelmezsek bunlar bizlerde huy hâline geldiğinde büyük günahlara kadar sürükleyip hüsranda bırakabilir.

Görme, duyma, anlama, akletme, ayırma kapasitesi olan, kendine hayır ve şerrin yolu gösterilip onunla duygularının ıslâhına yardımcı olunan fakat kitabını fıkhederek, Rabbinin istediği gibi bir hayat yaşama gayreti taşımayan herkes bir aldanma ve aldatmaca içerisine düşer.

Şimdi düşünelim insandan başka hangi varlıklara bu ikrâmlarda bulunulmuştur. Hangi varlıklara bu mükemmellik verilmiştir. Fakat bütün bu mükemmellik îmânla, îmânın değerleriyle buluşunca anlam ifâde eder. Yoksa nebâtât ve hayvânât sınıfına dâhil olunur. Hatta daha aşağı bir varlık durumuna düşülebilinir.[325]

---

[325] Bkz. 95/4-5

كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالدِّينِ ﴿٩﴾ وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ ﴿١٠﴾ كِرَامًا
كَاتِبِينَ ﴿١١﴾ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ﴿١٢﴾

82: 9 Hayır, (siz Allah'ın keremine de mağrur olmuyorsunuz). **Bilakis dinî yalan sayıyorsunuz.**

82: 10 Hâlbuki sizin üstünüzde hakikî bekçiler,

82: 11 (Allah indinde) **çok şerefli yazıcılar vardır,**

82: 12 Ki onlar ne yapıyorsanız bilirler.

Bu ihtarlar öncelikli olarak Mekke müşriklerine olmasına rağmen kıyâmete kadar da tüm müşrik ve münkir zihniyetlilere yapılan bir ihtardır.

"Peygamber, sizi, Rabbinize îmân edesiniz diye dâvet edip dururken, size ne oluyor ki Allah'a îmân etmiyorsunuz?"

Bunlar câhillik ve sapıklıklarından dolayı küfre düşmektedirler. "Onlar doğru yolu bırakıp; sapıklığı, mağfirete bedel azâbı satın almış kimselerdir.[326]

5. ve 12. âyetlerle inanmayanlardan ziyâde inananlara mesaj verilerek, neyi niçin, hangi amaçla yaptıklarının farkında olarak hareket etmeleri husûsunda uyarılıyorlar. Melekler tarafından amellerin kaydedildiği mesajıyla, kendi elleriyle yazdıkları amel defterlerine güzel şeylerin kaydedilmesine dikkat etmeleri, tövbe ile bu defterden olumsuz satırları silmeleri, silgiyi tüketmemek için de zikir uyanıklığı içerisinde günahlardan sakınmaları tembihlenmektedir. Bu gözetleyici güç; insanın (hâfıza) bilinçaltında yatan bütün sâik ve eylemlerini "kaydeden" kendi vicdânıdır. Bu, insan yapısının en temel unsurudur. Hele şöyle duyarlı bir tefekküre dalalım,

---

[326] Bkz. 2/175; 50/17, 18

neler hatırlarız neler... Hatırladıklarımızdan ne kadarı yüzümüzü güldürür mâhiyettedir.

Melekler kaydetmese, insan unutsa da Allah her şeyden haberdardır. Buna rağmen îtiraz etmeye mahal bırakmayan amel defteri herkese verilecek ve alın defterinizi okuyun denilecektir.[327]

Sözün özü: "Dîn, Allah'ın verdiği kâbiliyeti vahiy doğrultusunda kullanmaktır." Dîn bir uğraş değil, amaç olmalıdır."

❀ ❀ ❀

إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿١٣﴾ وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ﴿١٤﴾ يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ الدِّينِ ﴿١٥﴾ وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ ﴿١٦﴾

82: 13 İyiler, hiç şüphesiz Naim (cennetin) **de,**
82: 14 Kötüler ise muhakkak alevli ateştedirler.
82: 15 Din (ceza) **günü oraya gireceklerdir.**
82: 16 Ve onlar bundan ayrılanlar da değildir.

İnsanın kendi elleriyle yazdığı defter ellerine verildiğinde herkes ne yaptığını ve neyi hak ettiğini anlayacaktır. Sonuçtan memnun olmayanların pişmanlıkları da bir fayda sağlamayacaktır.

Allah, göndermiş olduğu elçiler aracılığı ile defâlarca iyiler ve kötülerin ebediyette karşılaşacakları durumu açıklamaktadır. İnananların bu uyarıyı dikkate alarak hareket etmeleri gerekirken, onlar da dünyevî hesaplarla hareket etmişlerse büyük pişmanlıklar içerisine düşeceklerdir.

Âyetin orijinalinde geçen "Ebrâr" kelimesi, nefsânî arzuların isteklerini meşrû yollardan gideren, iyiliği, doğruluğu îmân üzere şiâr edinen muttakîleri; "Fuccâr" kelimesi ise nefsânî istek ve arzu-

---

[327] Bkz. 50/18; 54/52, 53; 58/7

larını, ilâhî sınırları dikkate almadan gideren, ömrünü günah ve haksızlık içinde geçirenler için kullanılan terimlerdir.

Rûhlar âleminden dünyâ âlemine gelip, rüştüne eren, niçin yaratıldığını, öldükten sonra niçin dirileceğinin hesâbını yapan, akıl, zekâ, idrâk gibi meziyetlerle donatılan insanoğlu, önündeki iki yoldan birini seçerek ya "Ebrâr"lardan veya "Füccâr"lardan olma âkıbetine doğru yol almaktadır.

Cennetlikler de, cehennemlikler de ebedî, çıkmamak üzere orada dünya hayâtının devâmı olarak yaşamayacaklardır.[328]

❁ ❁ ❁

وَمَآ أَدْرٰىكَ مَا يَوْمُ الدِّينِ ﴿١٧﴾ ثُمَّ مَآ أَدْرٰىكَ مَا يَوْمُ الدِّينِ ﴿١٨﴾ يَوْمَ لَا

تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْـًٔا ۖ وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ ﴿١٩﴾

82: 17 O din günü nedir? (Bunu) **sana hangi şey öğretti?**

82: 18 O din günü nedir? Tekrar (bunu) **sana hangi şey öğretti?**

82: 19 O, öyle bir gündür ki hiçbir kimse kimseye, hiçbir şeyle fâide vermeye muktedir olamayacaktır. O gün emir (yalınız) **Allah'ındır.**

Bu suâlin tekrârı, o günün dehşet ve azâmetine işâret eder. Çünkü o gün, hiçbir kimsenin diğerine yardım edemeyeceği bir gündür.

Bu haberler, şu dünyâda irâde ve birçok imkânlara sâhipken, mâruz kalacağı bir musîbeti, hatta küçük bir haşaratın verdiği rahatsızlığı dahi def edemeyenlere: 'artık aczinizi idrâk edin!' mesajıdır. Şu dünyâya yok iken nasıl geldi ve ölümle dünyâya nasıl vedâ

---

[328] Bkz. 45/30-32; 46/19; 64/9

ediyorsanız; ebedî âlemde de bunun gibi dirileceksiniz. İnanmasanız da sizi yaratana karşı, dönüp hesâba çekileceksiniz.[329]

O gün, söz ve hüküm Allah'ındır. Herkes O'nun hükmüne boyun eğecektir. O gün, kimsenin muhayyerlik hakkı olmayacaktır.

Rabbim, her adımımızda, her nefesimizde rızânla yaşat, rızânla kuşat, rızâna giden yolumuzu aç ve kolaylaştır. Rahmet ve ihsânına erdir.

[329] Bkz. 78/39; 80/34-39; 81/1-14

MUTAFFİFÎN SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını 1. âyette geçen "ölçüde ve tartıda hile yapan, ölçü ve tartıyı (kendi menfaatine, başkasının zararına olacak şekilde) eksik tutan, eksik ölçen mânâsına gelen "Mutaffifîn" kelimesinden almıştır. 36 âyettir.

Sûre, insan haklarına riâyet etmeyip bir şekilde insanların haklarını gasp edenlerden, ikinci bölümde inkârcı azgınların durumundan, son bölümde ise iyilerin, bu azgınlardan gördükleri kötü muâmelelerden ve zâlimlerin zelîl, mü'minlerin azîz olacağından bahsediyor.

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ﴿١﴾ الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ﴿٢﴾ وَإِذَا
كَالُوهُمْ أَو وَّزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ﴿٣﴾ أَلَا يَظُنُّ أُولَٰئِكَ أَنَّهُم مَّبْعُوثُونَ ﴿٤﴾
لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٥﴾ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦﴾

83: 1 Ölçekte ve tartıda hile yapanların vay haline!

83: 2 Ki onlar insanlardan ölçekle aldıkları zaman (haklarını) **tastamam alanlar,**

83: 3 Onlara (insanlara) **ölçekle yahut tartı ile verdikleri zaman ise eksilenlerdir.**

83: 4 Sahiden onlar (öldükten sonra) **diriltileceklerini sanmıyor** (lar) **mı,**

83: 5 Büyük bir günde,

83: 6 Âlemlerin Rabbi (olan Allah'ın hükmü) **için insanların** (kabirlerinden) **kalkacağı günde?**

Allah'ın murâkebesini hesâba katmayanlar, cehâlet ve gafletlerinden kaynaklanan kazanma hırsı ile her türlü hîleye teşebbüs ederler. Kimi şuursuz, ciddi bir tefekkürden uzak insanların; kazanma hırsıyla kredi almaları veya hîleli alışverişlerinin sonucunda iflâs ettikleri, evlerine icrâlar geldiği mâlumdur... Bunun bir uyarı tokatı olduğunu düşünenler, tövbe edip toparlanırken, idrâksizler habire aldıkları kredilerle durumu kurtarmaya çalışarak yollarına devam ederler.

Kim yaparsa yapsın, gerek cehâleti sebebiyle, gerek gaflet ile yapsın; tövbe edip hâlini düzeltmediğinde Rabbinin huzûrunda bu yanlış davranışın faturasını bir şekilde ödeyecektir. Meğerki Allah acıyıp affede.

Allah, kullarına: "Kazanırken, harcarken, ölçüp biçerken, borç alıp verirken dürüst olun, eûzu besmelenin zikir uyanıklığıyla hareket edin" mesajını vermektedir.[325]

Kur'ân-ı Kerîm'de aldatma; münâfıklara yakışan çirkin bir huy olarak belirtilmiştir.[326]

"Şu halde Müslüman böyle bir nifak alâmetini üzerinde taşımaması için kesinlikle hiçbir husûsta hîlekârlığa teşebbüs etmemelidir. Özetle hem aldatmanın, hem aldatılmanın önlenmesi için üretici de, satıcı da iki âlemde rezîl olmak istemiyorsa istihdâm ve tasarruf ahlâkı geliştirmelidir. Yalanın, hırsızlığın, aldatmanın en sinsi yolu olan abartılı reklâmlarla, çalınan duyguların, elde edilen kazancın, hayâlî ihracatların aldatmacasında keyif sürenler o gün elîm bir azâbı hak edeceklerdir. Bütün bunlar, gündelik hayatta sık sık rastlanan ve çoğumuz için sıradan bir şey olan ilişkilerde, özellikle de uluslararası ticârî ilişkilerde aldatma ve hîleler sorgulanmalı ve İslâm'ın bu emrine aykırı uygulamaları teşhis, tespit ve tâkip ederek gerekli mücâdeleyi gücünce gerçekleştirmeye çalışmalıdırlar."[327]

"Malı satanın paraya çok ihtiyâcı olur, müşteri de bunu hissederek malı gerçek değerinin çok altında bir fiyata almak isterse, bu da dînen doğru bir hareket değildir. Pazarlık yapmak helaldir. Helal olmayan davranış, bir mala aşırı fiyat istemek veya değerinin çok altında fiyat vermektir. Alıcı ile satıcı pazarlık yaparken, ikinci bir alıcının pazarlık yapması da câiz değildir.

Allah'ın size verdiğine râzı olun! Dünyâda sizden geride olanların hayatlarına bakın ki şükredesiniz. Zîrâ sizden üstün olanlara bakarsanız Allah'ın size verdiğini az görür veya beğenmeyip mutsuz olursunuz. Bu, çalışmayıp bulunduğunuz hal üzere kalın demek

---

[325] Bkz. 41/36

[326] Bkz. 4/142

[327] Bkz. M. Hayri Kırbaşoğlu, Ahir Zaman İlmihali . Yayın Evi Sh.210

değildir asla, mü'minin çalışıp kazanarak dünyâsını rahat, âhiretini mâmur etmenin yolunu araması gerekir.

Maalesef birçok bilmezler, mutluluğun ve refâhın çok servet sâhibi olmakla kazanılacağını sanırlar. Oysa insanı geçekten mutlu kılan büyük sır; elinde bulunan şeylerle yetinmesini bilmektir. Diğer bir ifâde ile kanaatkâr olmaktır.

"Mutlu olmak istiyorsanız, hırsınızı muhâkemenizle yenmeye çalışınız. Unutmayın ki hırs ve tamâhın başladığı noktada saf duygular sona erer. Hırs, tamâh ve para düşkünlüğü belki de diğer bütün ihtirasları doğurur, suç işlemeye kadar götürür insanı."[328]

İdeolojileşmiş sekülarizm (dünyevîleşmek) insanı, tüketmek için üreten ve üretmek için de tüketen bir çarkla döndürmektedir. Târihte görülmemiş, inanılması güç boyutlarda farklı üretim performansı gösterilmesine rağmen; açlık, işsizlik had safhâdadır. Adâletin olmadığı, bereketin kalktığı, bireyselliğin ve müstağnîliğin hâkim olduğu dünyâda kanaat buharlaşır. Arzuların bitimsiz selinde insanlar boğulur. Kanaatin yokluğu; açgözlülüğü, hasisliği doğurur. Daha çok kazanmak, daha çok tüketmek, daha çok eğlenmek... Sonuç nedir? Böyle olunca da insanlarda derinlemesine anlamanın gereği olan düşünme, anlama, görme ve anlamlandırma yetisi kaybolmaktadır. Dolayısıyla âhiret unutulup dünyâ hedef hâline gelmektedir.

Şu içerisinde bulunduğumuz süreçte, sahtekârlık ve ölçüsüzlük sanki ete kemiğe bürünmüş; modern hırsızlığın, yolsuzluğun, talanın önü alınmaz olmuştur. En tepedekinden tutunda en alttakine kadar sirâyet etmiş vaziyettedir. Birde Allah'ın hakkını değil de kulun hakkını öne çıkararak, 'aman ha! Sakın kul hakkıyla Allah'ın huzûruna çıkmayın; kul affetmeyince Allah affetmez' diye korkuturlar.

---

[328] Bkz. Dünya Edebiyatından Özdeyişler

Bu, hümanist bir anlayışın ürünüdür. Yâni Allah'ın rızâsını, âhireti öteleyip, insanlar arası ilişkiyi ön plana çıkarmaktır. Onlar için varsa yoksa kul hakkıdır(!) Hâlbuki salt mânâda kul hakkından bahseden bir âyete şâhit olmuyoruz; daha ziyâde insanlara karşı âdil davranma ve haksızlık etmeme husûsunda tembihler yapılmaktadır.

İnsanlar kul hakkını önemsemenin iddiâsını öne sürseler de; kişinin Allah'a karşı gelme korkusu yoksa kula karşı korkusu ne kadar olur? Hem Allah'ın sınırlarını çiğne, hem Allah'ın kulunun hakkını çiğneyip acı çektir, sonrada kalk helâl et de; hangi vicdân bunu kabûl eder. Hani bir anda cehennem azâbı akla gelince belki helâl edenler olabilir. Ama Allah affetmezse olur mu?

Bir kişi, diğer bir kişinin mülkünü gasp etmiş ve senelerce bundan faydalanmış ve zararını telafi edecek hiçbir girişimde bulunmadan birde helallik dilenecek olsun. Mağdur olanda: 'Hadi helâl ettim' diyecek olur mu? Böyle bir şey yap veya her cürümü işle sonra musallâ taşında: 'Ey cemaat hakkınızı helâl ettiniz mi?' sorusuna: 'Ettik' sedâsı yükselse de acaba Allah bu hakkı helâl eder mi!?

Mâdem kul hakkı bu kadar önemli ise o hak yeme cüretini gösteren insandan hakkını gücünce söke söke almalı ve tövbe ettirmelidir ki o insan âhirete günahkâr olarak gitmesin. Birinin günahına göz yummak: "Sen cehenneme git" demektir. Hem onun cehenneme gitmesine pirim verilecek, hem de: 'Helâl ettim' denilecek. Bu köhne zihniyeti ne Allah kabûl eder ne de vicdân. Allah, kişiye bu hakkı verdiyse onun hakkını çiğnetmeme gibi bir sorumluluğu da vardır.

İnsanları haksızlıktan alıkoyabilecek tek güç, şuurlu bir Allah inancıdır. Unutulmamalıdır ki Allah'ın ilmi her şeyi kuşatmıştır. Vakti geldiğinde herkese neyi hedefleyip, neyin arkasına düştüğünü hatırlatacaktır. O gün, âhireti hesâba katmayıp, haram-günah

demeyip Allah'ın sınırlarını çiğneyenler hüsrân içerisinde kalırlar.[329]

❁ ❁ ❁

كَلَّآ إِنَّ كِتَٰبَ ٱلْفُجَّارِ لَفِى سِجِّينٍ ۝٧

83: 7Sakın (hileye sapmayın. Âhiret hesabını unutmayın). **Çünkü kötülerin kitabı muhakkak ki "Siccîn" dedir.**

Değil Rabbinin huzûrunda, şu dünyâda bile azıcık utanması olan, kirli dosyaları açıldığında: 'Yer yarılsaydı da yerin içine girseydim; ölseydim de böyle rezil olmasaydım' der. Bunu düşünen, bunu yaşayan, yarın Rabbinin huzûruna çıktığında: 'Vah bize, eyvah bize' diyecek, geri dönülmesi mümkün olmayan pişmanlığın içerisine düşecektir.

Allah'a ve âhiret gününe îmân etmese de, insanlık gereği aklını ve vicdânını selîm kullananlar yaptıkları işin sahtekârlık olduğunu bilirler. Ama yaptığına kılıf uyduran, vicdânını bozmuş, aklını hevâsıyla örtmüş kimseler; inatlarından dolayı kusurlarını örtecek gerekçeler gösterseler de haklarında verilen karar onlara uygulanacaktır. "Veyl" olsun onlara, şerrin en şiddetlisine mâruz kalacaklardır. Bunu her şeyden haberdar olan, her şeye gücü yeten Allah haber veriyor.

❁ ❁ ❁

[329] Bkz. 4/29; 6/152; 7/31, 85; 11/85; 17/26-27,35; 26/181, 182

وَمَآ أَدْرٰىكَ مَا سِجِّينٌ ﴿٨﴾ كِتَابٌ مَّرْقُومٌ ﴿٩﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٠﴾ ٱلَّذِينَ يُكَذِّبُونَ بِيَوْمِ ٱلدِّينِ ﴿١١﴾ وَمَا يُكَذِّبُ بِهِۦٓ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ﴿١٢﴾ إِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِ ءَايَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾

83: 8 Sicciînin ne olduğunu sana hangi şey bildirdi?

83: 9 (O) **yazılmış bir kitaptır.**

83: 10 Yalan sayanların o gün vay haline!

83: 11 ki onlar, o dîn gününü yalan saymakta olanlardır.

83: 12 Hâlbuki onu haddi aşkın ve taşkın, günaha düşkün olan her kişiden başkası yalan saymaz.

83: 13 Onun karşısında ayetlerimiz okununca "Evvelkilerin masallarıdır" demiştir o.

Allah, onlara târihi hatırlatınca: "Eskilerin masalları" derlermiş. Şimdikilerde masal demeseler de: 'Hayat bunu gerektiriyor; ekmek aslanın ağzında; öyle kolay değil zengin olmak; fakirliğin âcizliğinden kurtulup ekonomik güce erişmek lâzım; ne yapalım ilerde tövbe ederiz; Allah da biliyor ki niyetimiz iyi; bizi affeder' safsatasıyla şeytanın tuzağı içerisinde çırpınıp durmaktadırlar. Dünyâ hayâtının kendisini aldattığı kişileri bu Kur'ân ile uyarmalıdır.[330]

Yalanlamanın çok çeşitleri vardır ve genel yalanlamanın adı; inkârdır. Dîni yalanlamak; inandığını söylediği halde yaşantısıyla yalanlamak sûretiyle gerçekleşir. "Kur'ân; eski, câhil, bedevî insanlara indirilmiştir; medeniyetin ve teknolojinin zirvelere çıktığı bir topluma hitâp edemez. Dîn ilerlemeye mânidir. Modern dünyâyı

[330] Bkz. 25/52; 31/33; 35/5,

modern kânun ve kurallarla idâre etmek gerekir, bunu da ancak akıl çözer" diyerek ilâhî dâvet yalanlanır. Eğitim ve medya kanalıyla da; politik, demagojik vaatlerin yanına dînî söylemlerde eklenerek bilmezler gürûhunu aldatıp sultalarını sürdürmeye çalışırlar. Mürselât sûresinde 9 defâ belirtildiği gibi, şeytanı kendine arkadaş edindiklerinden dolayı onların vay hâline! O gün, fâsık günahkârlar, ellerinde mühürlenmiş suç belgeleri ile hücreye (cehennem) atılacaklardır.[331]

❁ ❁ ❁

كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾ كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ

يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوبُونَ ﴿١٥﴾ ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ ﴿١٦﴾

83: 14 Hayır, (hakikat öyle değil)**, bilakis, onların kazanmakta oldukları** (irtikap edegeldikleri masiyetler) **kalbilerini yenmiş** (paslandırmış) **dır.**

83: 15 Hayır, (inanmazlar) **Şüphesiz ki onlar o gün Rableri** (ni görmek) **den katiyen mahrumdurlar.**

83: 16 Sonra onlar muhakkak ve muhakkak o alevli cehenneme gireceklerdir.

Vahiyden uzak akıllarıyla, günahtan kararmış gönülleriyle, indî çıkışlarla; fâsıklar, helâke doğru yol alırlar. Dimâğını hakkı yalanlamakla kirletenler, her platformda dürüstlükten, insan haklarından, kalp temizliğinden bahsetseler de Allah onların sînelerinde sakladıklarını bilir. Tövbe etmedikleri müddetçe günahtan kararmış kalpleriyle mahşerde gözleri kör, yüzleri simsiyah olarak haşrolacaklardır.[332]

---

[331] Bkz. 68/15; 82/6-12

[332] Bkz. 75/23

Bilinsin ki her günah kalbi karartır, tövbe etmedikçe giderek günaha karşı bağışıklık kazanılır. Öyle bir hâle gelirki müdâfaa edilmeye başlanır. Günah artık çepeçevre kuşatır.

Tövbeyi geciktirme, günahtan uzaklaşmayı zorlaştırır. Oysa tövbe, günahlardan arınma imkânı sağlar. Günah pişmanlığın, tövbe arınıp sâlih amele dönüşün yoludur.[333]

❁ ❁ ❁

ثُمَّ يُقَالُ هٰذَا الَّذِى كُنْتُمْ بِهٖ تُكَذِّبُونَ ﴿١٧﴾ كَلَّآ اِنَّ كِتَابَ الْاَبْرَارِ لَفِى
عِلِّيِّينَ ﴿١٨﴾ وَمَآ اَدْرٰيكَ مَا عِلِّيُّونَ ﴿١٩﴾ كِتَابٌ مَرْقُومٌ ﴿٢٠﴾ يَشْهَدُهُ
الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢١﴾

83: 17 Sonra da (onlara) **"İşte** (bu azap) **sizin yalan saymakta devam ettiğiniz şeydir" denilecek.**

83: 18 Hakka ki iyilerin (amel) **kitap** (lar) **ı, hiç şüphesiz "İlliyyîn" dedir.**

83: 19 "İlliyyîn" in ne olduğunu sana hangi şey bildirdi?

83: 20 (O), **yazılmış bir kitaptır,**

83: 21 ki huzurunda mukarreb (olan melek) **ler bulunur.**

Orijinalinde geçen "Ebrâren" kelimesi; "suçsuz, günahtan uzak, temize çıkarmak, kötülükle alakası olmamak veya uzak olduğunu açığa çıkarmak" mânâlarına gelir. Aynı âyetlerde geçen "İlliyyûn" kelimesi ise; "yüce olmak/üstün gelmek, üstün gelmeye çalışmak"tır. Esmâ-yı ilâhî olarak kadri çok yüce, çok ulvî, pek kudsî olan Allah, bu esmâ-yı ilâhîyesinin tecellîsi olarak, günahtan

---

[333] Bkz. 3/135; 6/120; 45/7; 59/19

beri olmaya çalışan, kusurları husûsunda tövbe edenleri en yüksek derecelerle cennette ağırlayacaktır.

Onların kitaplarında, amellerinin dereceleri en üstün puanlar verilerek kaydedilmiş olduğundan yüz akıyla Rabblerinin huzûruna mükâfatlarını almak için çıkacaklardır.

Kur'ân, kötülerle iyilerin durumunu ve sonuçlarını açıklayarak, inananların dînlerini ciddiye alarak öğrenip, bütün güçleriyle gereğini yerine getirmelerini hatırlatmış, Kur'ân'dan habersizleri de Kur'ân'la kurtuluşa dâvet etmiştir.

Münkirler için "Siccîn"; mü'minler için ise "İlliyyîn" hazırlanmıştır. İlâhî dâvete muhâtap oldukları hâlde onu bir şekilde göz ardı eden, âyetleri okuyup veya uyarıları duyup da hayatlarına çekidüzen vermeyenler, bir nevî yalancı olduklarından o gün nedâmet duyacaklardır.[334]

Yâsemin Şühedâ kardeşimiz de: "Yaşadığımız hayırlı anların toplamıyla toplanıp çarpılacağız. Yaşadığımız olumsuz, kötü anıların toplamıyla eksilip, çıkarılacağız. Adımız ona göre yazılacak 'İlliyûn'ların kitabına... Ona göre verilecek sağımızdan ya da solumuzdan kitabımız.

Ya hayrın ellerinden tutar büyütürsünüz ya şerrin ellerinden. Ya hayrı yaygınlaştırırsınız aldığınız her nefesle, ya şerri desteklersiniz verdiğiniz her nefeste...

Size sunulmuş îmân nîmeti, sizden istenmiş sâlih amel ve hasenât... Siz sorumlusunuz yeryüzünden, siz sorumlusunuz yaşadığınız çağdan ve çağın insanlarından...

Bu diyarda hayr üzere yaşayamıyorsak, dünyevî çıkarlarımız hayra engel oluyorsa; hem kendi nefsimizde hem sosyal hayatta

---

[334] Bkz. 53/28-30; 57/16

olamıyorsak, sormamız gerekmez mi; biz hayrın neresindeyiz?..."[335]

❀ ❀ ❀

إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿٢٢﴾ عَلَى الْأَرَائِكِ يَنظُرُونَ ﴿٢٣﴾ تَعْرِفُ فِي
وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ ﴿٢٤﴾ يُسْقَوْنَ مِن رَّحِيقٍ مَّخْتُومٍ ﴿٢٥﴾ خِتَامُهُ
مِسْكٌ وَفِي ذَٰلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ ﴿٢٦﴾ وَمِزَاجُهُ مِن تَسْنِيمٍ
﴿٢٧﴾ عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢٨﴾

83: 22 Şüphesiz o iyiler (cennet) **nimet** (leri) **içinde,**

83: 23 (süslü) **tahtlar üzerinde** (kendilerine verilen nimetleri) **temaşa edeceklerdir.**

83: 24 Öyle ki sen o nimetin (her dem taze) **güzelliğini yüzlerinde** (görünce) **tanırsın.**

83: 25 Onlara mühürlü, halis bir şaraptan içirilecek,

83: 26 ki onun (içiminin) **sonu bir misktir. O halde nefaset isteyenler bunu arzu etmelidir** (ler).

83: 27 (O şarabın) **katkısı "Tesnîm" dendir.**

83: 28 (O), **bir pınardır ki mukarrebler** (yalnız) **onu içerler.**

Ne büyük bir vaat, adlarının: "Yeryüzünün hayırlıları" diye zikredilip ve böyle muâmele görmesi. Ne ulvî bir mertebe bu sınıftan olabilmek! Rablerinin katında onların ödülleri: "Rahîqin mehtûmin" yâni; cennete üzeri mühürlü, kişiye özel tadı damağında

---

[335] Yasemin Şüheda, Nida Der, Sy,156, s, 78

kalan misk kokulu içecekler ikrâm edilecektir. Karışımı: "Tesnîm"dir. Tesnîm; yukarıdan aşağıya şarıl şarıl akan pınarın adıdır. Allah'a yaklaştırılanlar ondan içerler. Aman Allah'ım bu ne iltifat, bu ne rağbet, bu ne ulvî bir şeref! Duyup da sâhip olmak isteyen insan soluksuz çalışır.

Ey insanlar! Geçici olsa da şu dünyâda en iyiye, en güzele, en kaliteliye sâhip olup mutlu olmak istemiyor musunuz? Ama bunun için ne kadar çalışsanız da mümkün değildir. Her şeye sâhip olsanız da hastalık, ölüm vs. bir şey gelir ve sizin huzûrunuzu bozar. Çünkü dünyâ, ne cennet ne de cehennemdir. Dünyâ; imtihân yeridir. Bu imtihân da îmân düsturlarıyla karşılandığında sekînet ve sükûnete erişilir. İşte bu îmân, sâhibini dünyâda azîz, ukbâda mesût edecek bir değerdir.

O hâlde ey îmân edenler! Yakîne varan şuurlu amellerle hayâtınızı idâme ettirin. Cennet özlemiyle, cennette puan kaybettirecek davranışlardan zikir uyanıklığı ile sakının. Gaflet ve zaaflarınızdan kaynaklanan hata ve günahlarınızdan tövbe ile arının. Bilin ki cennete hiçbir cemaatin toplu rezervasyon yaptırma imkânı yoktur. Hiç kimse bir başkasının günahını çekmez. Cennete ancak hak edenler gider. İyi bir Müslüman'san kimsenin sana aracılık yapmasına ihtiyacın yoktur. O gün, takvâ sâhibi mü'minler âhirette pek yüksek makamlara erişirler.[336]

Resûl-i ekremden rivâyetle: "Cenneti özleyen hayırlara koşar, cehennemden korkan gayr-ı meşrû işlerden kaçar. Ölümü bekleyene, ölüm lezzetle gelir. Dünyânın geçiciliğini düşünene musîbet hafif gelir.[337] Bu teşvîk ve tembihler üzerine bir durum değerlendirmesi yapalım, hayâtımızda neler önemli, öncelikli ve neler uğruna bedel ödüyoruz?

---

[336] Bkz. 76/5, 6; 82/13

[337] Bkz. İmam Behhaki'nin Şuabir iman

إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ ﴿٢٩﴾ وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ
يَتَغَامَزُونَ ﴿٣٠﴾ وَإِذَا انقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمُ انقَلَبُوا فَكِهِينَ ﴿٣١﴾ وَإِذَا
رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَٰؤُلَاءِ لَضَالُّونَ ﴿٣٢﴾ وَمَا أُرْسِلُوا عَلَيْهِمْ حَافِظِينَ
﴿٣٣﴾ فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ﴿٣٤﴾ عَلَى الْأَرَائِكِ
يَنظُرُونَ ﴿٣٥﴾ هَلْ ثُوِّبَ الْكُفَّارُ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾

83: 29 Hakikat, günah işleyen (o kâfir) **ler iman edenlerden kimine gülerlerdi.**

83: 30 (Müminler) **yanlarından geçerlerken birbirlerine kaş göz işaretleri yaparlardı.**

83: 31 Ailelerine döndükleri vakit (bu maskaralıklarından) **zevk duyarak dönerlerdi.**

83: 32 Onları gördükleri zaman "Bunlar muhakkak sapıklardır" terlerdi.

83: 33 Hâlbuki onlar (müminlerin) **üzerlerine gözcüler olarak gönderilmemişlerdi.**

83: 34 işte bu gün de îman edenler o kâfirlere gülüyorlar,

83: 35 (süslü) **tahtlar üzerinde** (onlara) **bakarak.**

83: 36 (Nasıl) **o kâfirler işleye geldiklerinin cezasına çarpıldı** (lar) **mı?!**

İyilerin maddî-mânevî kavuşacakları ikrâm ve iltifatlar anlatılarak taltif ediliyor. Ne kadar büyük bir değere sâhip oldukları ve değerlerini korumaları husûsunda teşvik ediliyor.

Şuurlu, yakîn îmân sâhipleri, bu teşvikle, münkirlerden gelen ezâ ve cefâya aldırmadan hem onlardan gelen ezâ ve cefâya karşı koymak, hem de onların hidâyete ermeleri için en güzel metotla hareket edip istikâmet üzere hedeflerine doğru yol alırlar.

Varsın onlar sizi küçümsesin, varsın onlar dünyâlıklara sâhip olmak için savaşsın. Bu, onların îmânının gereğidir. Sizlerde îmânınız uğruna mücâdele verin. Bu uğurda verdiğiniz mücâdele sizi rûhî yönden yücelttiği gibi ebedî mutluluğa da kavuşturacaktır.[338]

Ey inananlar! Bilin ki şuurla, basîretle âhiret için çalışmak, sizi; erdemli, onurlu, dürüst ve temiz bir yaşama sâhip kılar. Bu şuurdan yoksun olanlar ise aklı ve gücü oranında hevâsının ardına düşüp zillete mâruz olup hüsrân içerisine düşer.

Bilin ki insanlar; ne dünyevî değerlerle ne de insanların değer yargılarıyla değer bulacaklardır. Bilinsin ki insanların yaptıklarını hakkıyla değerlendirilecek ve herkese hak ettiği karşılığı verecek olan Allah'tır.[339]

Dünyâyı isteyen hevâsına, hem dünyâyı hem de âhireti isteyen şuurla Kur'ân'a sarılsın.

Allah'ım, güçlü bir îmân, ilmî bir haysiyet, zikrinle uyanık, zikrinle mutmaîn, zikrinle sekînete erecek, erdirecek teslîmiyet ve tevekküle kavuştur bizleri.

Yâ Rabbî! Her zamanda ve her zeminde hakkı hak olarak hatırlayıp, hatırlatmak ve yaşamak için bizlere şefaat et.

---

[338] Bkz. 61/10-14
[339] Bkz. 35/10

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

İNŞİKÂK SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını 1. âyette geçen "yarmak, parçalamak" anlamına gelen "İnşiqâq" kelimesinden almıştır. 25 âyettir.

Geçen sûrelerde olduğu gibi kıyâmette meydana gelecek olaylardan, îmân edenlerle etmeyenlerin durumundan, kâfirlerin yalancılığından bahsederken; Allah'ın, onların sînelerinde sakladıklarını bildiği haber verilerek dürüst olmaları hakkında uyarılmaktadırlar.

❀ ❀ ❀

إِذَا السَّمَآءُ انشَقَّتْ ﴿١﴾ وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا الْأَرْضُ

مُدَّتْ ﴿٣﴾ وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ ﴿٤﴾ وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ﴿٥﴾ يَا

اَيُّهَا الْاِنْسَانُ اِنَّكَ كَادِحٌ اِلٰى رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ ۝٦ فَاَمَّا مَنْ اُوتِىَ
كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ ۝٧ فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا ۝٨ وَيَنْقَلِبُ اِلٰى
اَهْلِهِ مَسْرُورًا ۝٩ وَاَمَّا مَنْ اُوتِىَ كِتَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ ۝١٠ فَسَوْفَ
يَدْعُوا ثُبُورًا ۝١١ وَيَصْلٰى سَعِيرًا ۝١٢ اِنَّهُ كَانَ فِى اَهْلِهِ مَسْرُورًا ۝١٣
اِنَّهُ ظَنَّ اَنْ لَنْ يَحُورَ ۝١٤ بَلٰى اِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِهِ بَصِيرًا ۝١٥ فَلَآ اُقْسِمُ
بِالشَّفَقِ ۝١٦ وَالَّيْلِ وَمَا وَسَقَ ۝١٧ وَالْقَمَرِ اِذَا اتَّسَقَ ۝١٨ لَتَرْكَبُنَّ
طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ ۝١٩ فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۝٢٠ وَاِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْاٰنُ
لَا يَسْجُدُونَ ۝٢١ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُكَذِّبُونَ ۝٢٢ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا
يُوعُونَ ۝٢٣ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَلِيمٍ ۝٢٤

84: 1-2 Gök yarıldığı, (yarılmakta da) **Rabbini dinleyip boyun eğdiği zaman ki gök zaten buna lâyık olarak yaratılmıştır.**

84:3-5 Yer uzatıldığı, içinde ne varsa atıp bomboş kaldığı, bu (hususta da) **Rabbini dinleyip boyun eğdiği zaman, ki yer zâten buna lâyık olarak yaratılmıştır,** (herkes yaptığına kavuşacaktır).

84: 6 Ey insan, hakikat sen Rabbine (kavuşuncaya) **kadar durmayıp didineceksin, nihayet Ona ulaşacaksın.**

84: 7 O vakit (amel) **kitabı sağ eline verilen kimseye gelince.**

84: 8 kolayca bir hesap ile muhasebe edilecek o,

84: 9 ehline de sevinçli dönecektir.

84: 10 Amma kitabı arkasından verilen kimse,

84: 11 derhal helakini temennî edecek,

84: 12 o şiddetli ateşe (cehenneme) **girecek.**

84: 13 Çünkü o, ehli içinde bir şımarıktı.

84: 14 Çünkü o, hakikaten ve katiyen (Rabbine) **dönmeyeceğini sanmıştı.**

84: 15 Hayır, (o, Rabbine dönecekti)**. Çünkü Rabbi onu çok iyi görendi.**

84: 16 Demek (hakikat onun zannettiği gibi değildir)**. Andederim o şafağa.**

84: 17 O geceye ve onun (sinesinde) **derleyip topladığı şey** (ler) **e,**

84: 18 toplu bir hale geldiği (nuru tamamlandığı) **zaman aya ki,**

84: 19 siz (ey insanlar)**, hiç şüphesiz, o halden bu hale bineceksiniz.**

84: 20 Öyleyse onlara ne (oluyor) **ki iman etmiyorlar?**

84: 21 Ve karşılarında Kur'an okunduğu zaman (derin saygı ile) **eğilmiyorlar?**

84: 22 Bilakis o küfredenler tekzip ederler.

84: 23 Hâlbuki Allah onların yüreklerinde neler saklıyorlar, pekiyi bilendir.

84: 24 Bunun için sen (Habibim) **onları elem verici bir azap ile müjdele!**

Her varlık, hayâta geldiği andan îtibâren farkında olmasa da içsel dürtülerle yaşam mücâdelesi içerisindedir. Bu, ona artı veya eksi yönde bir şey kazandırmaz. Fakat giderek hayâtın farkına vardıkça kendi istediği şeyleri yapmaya teşebbüs etmeye başlar. Bu süreçte aile ve çevresinden gördükleriyle birtakım melekeler edinmiş olsa da, eğer aklederse iyilik ve doğruluğu şiâr edinerek hareket etmeye çalışır. Mîzâcını bu yönde kullanma duyarlılığı içerisinde olduğundan, yapılan ilâhî dâvet üzerinde düşünür ve söylenenlerin kötü şeylerden sakınmayı, iyiliği teşvik eden uyarı ve öğütler olduğunu görür ve îtiraz etmeden îmân eder. Bunun gibi diğer biride aklını hevâsına takarak hep kendi istek ve emelleri doğrultusunda yaşama mücâdelesi verdiğinden hiçbir uyarıyı hesâba katmadan, önüne çıkan engelleri yakarak yıkarak yaşamını bildiği gibi sürdürür. İşte bu tipler, ilâhî dâvetle karşılaştıklarında şiddetli tepki gösterir. Hevâsı doğrultusunda yaşamına engel gördüğü bu dâvete karşı sinsi, politik söylemler geliştirerek başkalarının da bu dâvete inanmaması için amansız bir mücâdele geliştirir. Çünkü onların güçlenmesi, kendi ve kendisi gibilerin kötülüklerini iyice açığa çıkaracak, ulaşmak istedikleri emellerine de engel olacaktır. Allah, hayat felsefesini yalan ve dolan üzerine binâ edip, İslâm'a ve Müslümanlara karşı acımasızca savaşan münkirlerin, bu acımasız çirkin durumlarından haberdar olduğunu, bu nedenden dolayı da elîm bir azâba mâruz kalacaklarını haber veriyor. Fakat gurûr, inat ve hevâ tutkusu onların algılama duygularını körelttiği için asla durumlarını düzeltemezler.

Bu laf anlamazlar; içkinin, kumarın, sigaranın verdiği zarârı bilmelerine, görmelerine rağmen hâlâ ölümüne devâm edenler gibi îmân etmeleri için inkâr edemeyecekleri delillerle misaller verilmesine rağmen sırf gurûr ve hevâlarından kaynaklanan inatla ilâhî dâvetten yüz çevirirler. Çevirsinler, bir gün, bu inatla öğüt ve uyarıya kulak vermemelerinin bedelini ödeyeceklerdir. "Nush ile us-

lanmayanı, etmeli tekdîr; tekdîr ile uslanmayanın hakkı kötektir." Allahın attığı kötek hiçbir azâpla kıyaslanamaz.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٢٥﴾

84: 25 İman edip de güzel güzel amel (ve hareket) **edenler müstesnadır. Onlar için bitip tükenmeyen bir mükâfat vardır.**

Kur'ân, periyodik aralarla inkâr edenlerin durumunu ve uğrayacakları elîm azâbı haber verirken, yapılan ilâhî dâvete kulak vererek akl-ı selîmle hareket edenlerin ise mesût ve bahtiyâr olacaklarını müjdeliyor.

Dünya, bu iki insan tipinin sürdürdüğü bir imtihân sahasıdır. İnsanlar, inansalar da inanmasalar da, geldikleri bu âlemden yeniden dirilmek üzere Rabblerinin dâvetine icâbet edip huzûrunda toplanacaklardır. Dünyâda tercih ettikleri hayâtın karşılığı kendilerine verilecektir.

صدق الله العظيم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

BURÛC SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, ismini 1. âyette geçen: "güneş, ay ve yıldızların menzilleri" anlamlarına gelen burçlar kelimesinden almıştır. 22 âyettir.

Sûrede, münkirlere; Müslümanlara yapmış oldukları zulümden vazgeçip tövbe etmedikleri müddetçe kıyâmet gününde yaptıkları zulmün bedelini en ağır şekilde ödeyecekleri haber verilmektedir.

Sûre, îmân hakîkatlerinden ve îmânla ilgili düşünce esaslarından bahsetmekle birlikte, asıl konusu Ashâb-ı Uhdûd'tur.

Sûrede her zaman olduğu gibi münkirler cehennem azâbıyla korkutulurken, mü'minler cennetle müjdelenmektedir. Bu müjde ile mü'minlerin kalplerine huzûr verilmesinin yanında târih boyunca karşılaşacakları zorluklara dayanmaları önerilmektedir. Çünkü eninde sonunda zâlimler, Allah'ın Kahhâr ismiyle kahrolurken, mü'minler sonsuz saadeti yaşayacaklardır.

وَالسَّمَآءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ ۝١ وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ ۝٢ وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ ۝٣

85: 1 Andolsun burçlar a malik olan göğe,
85: 2 o vaad olunan güne,
85: 3 şahitle meşhuda ki,

Bu kısa sûrelerde, arka arkaya kâinattan, kıyâmetten bahsedilmesi müşriklere âdeta: "Yeter artık dîn ve Müslüman düşmanlığınız! Eğer hâlinizi düzeltmezseniz helâkiniz yaklaşıyor" ihtârı yapılıyor.

❁ ❁ ❁

قُتِلَ اَصْحَابُ الْاُخْدُودِ ۝٤ اَلنَّارِ ذَاتِ الْوَقُودِ ۝٥ اِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ
۝٦ وَهُمْ عَلٰى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ۝٧ وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ اِلَّآ اَنْ
يُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ۝٨ اَلَّذِى لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاللّٰهُ
عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ شَهِيدٌ ۝٩ اِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ
يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ ۝١٠ اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ ذٰلِكَ الْفَوْزُ
الْكَبِيرُ ۝١١ اِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ۝١٢ اِنَّهُ هُوَ يُبْدِئُ وَيُعِيدُ ۝١٣

85: 4-5 tutuşturucu (malzeme ile hazırladıkları) **o ateş hendeklerin sahipleri gebertilmiştir.**

85: 6 O zaman onlar (o ateşin) **etrafında oturucu idiler.**

85: 7 Onlar (Allah'a) **iman edenlere yapacakları** (işkenceler) **hususunda** (hükümdarları nezdinde) **şahitlik edeceklerdi.**

85: 8 Onlar, içlerinden (müminlerin) **O yegâne galip, her hamde lâyık Allah'a iman etmelerinden başka** (hiçbir şey'i) **inkâr etmemişlerdi.**

85: 9 (O Allah ki) **göklerin ve yerin mülk** (-ü tasarruf) **u Onundur. Allah her şey'e hakkiyle şahittir.**

85: 10 Hakikat, erkek müminlerle kadın müminleri belaya uğratanlar, sonra da tövbe etmeyenler (yok mu?) **onlar için cehennem azabı vardır, onlar için bir de yangın azabı.**

85: 11 İman edip de güzel güzel amel (ve hareket) **edenler** (e gelince:) **Altlarından ırmaklar akan cennetler de, onlarındır. Büyük kurtuluş** (ve saadet de) **budur.**

85: 12 Hakikat, Rabbinin kıskıvrak tutup yakalayışı pek çetindir.

85: 13 Çünkü O, ilkin var edenin de, (sonra yeniden diriltip kendisine) **döndürecek olanın da ta kendisidir.**

Aman Allah'ım! Bu nasıl bir kin ve nefret! Bu ne sadistlik! Birilerine işkence ettirip karşıda zevkle seyretmek! İnsanların mevkî, makam tutkusu ile gözünü hırs bürümüşse, kendilerinden olmayan zavallı insanlara karşı, en vahşî hayvandan bile daha vahşîce işkenceler tertipliyorlar. Âdeta: "Kırk katır mı, kırk satır mı?" Ölümlerden ölüm beğen. Firavunlar, nemrutlar burada bahsedildiği gibi sırf îmânlarından dolayı insanları ateş çukurlarına atarak, zindanlarda olmadık işkencelere tâbi tutarak, asit kuyularına, lağım kanallarına atarak, balyoz darbeleri, domuz bağlarında, esir kamplarında şeytanın dahi düşünemeyeceği yöntemlerle yaşlı, kadın, çocuk, hasta, sakat demeden boyun eğdirmeye çalışıyordu.

Çalışsınlar, târih ve Kur'ân, dînlerini her şeyden üstün tutup, uğrunda bedel ödeyenleri rahmetle; zâlimleri ise lânetle anıyor. Ayrıca birçoğu dünyâdan göçmeden de hor ve zelil duruma düşerek sürüne sürüne hayâta vedâ ederler. Âhirette ise ebedî elîm bir azâba mâruz kalacaklardır. Bu zâlimler isterse dünyâda herhangi bir belâya mâruz kalmadan ölsünler, cenâzeleri törenle kaldırılsın; onlar daha ruhlarını teslim ederken elîm azâp ile karşılanacaklardır.[340]

❁ ❁ ❁

وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ ﴿١٤﴾

85: 14 O, (tövbe' eden müminleri) **çok yarlığayan,** (dostlarını) **çok sevendir.**

Rablerini seven ve rızâsını her şeyin üstünde tutan mü'minler, istemeden, gaflet ve zaafları sonucu olumsuz, sevimsiz davranışlarda bulunsalar da hemen saygı ile Rabblerine yönelip affını dilerler. Allah, Vedûd'tur, Gafûr'dur, onları sever ve bağışlar. Fakat hâinleri, fesatçıları, böbürlenenleri, haddi aşanları sevmez ve onları Kahhâr ismiyle kahreyler.

Kul, Allah'ı tanıdıkça sevgisi artar. Sevgisini içselleştirdikçe de Rabbinin rızâsını kazanmada şevk ve iştiyâkı artar.[341]

Evet, kulun Rabbine sevgisinin ispâtı itaat, Rabbinki mağfiret olur.

Allah, yalnız seven ve sevdiren değil, aynı zamanda kulunun sevgisine ve kulluğuna karşılık cennetle sevindirendir.[342]

İnsanlar da sever, sevindirir, kızar ve kahreder. Durum ve olaylara göre bir anda en sevdiğini, bir şeyine kızdığında sevmez.

---

[340] Bkz. 47/27; 70/43, 44; 75/24-30
[341] Bkz. 58/22; 59/10
[342] Bkz. 19/96

Sevmediğini de bir iyilik ve yakınlığından dolayı sevmeye başlar. Sevgi tedâvi edicidir; hem vereni hem de alanı tedâvi eder. Karşınızdaki insanın sizi kucaklamasını beklemeyin, ilk adımı siz atın. Büyük adamların kalplerinde yalnız sevgi için yer bulunur; ancak küçük insanlar kin besler.

Sevgi en yapıcı güçtür. Gittiğiniz yere sevgi götürün. Şefkatin ifâdesi olan sevgi yüzünüzden, gözlerinizden ve selâmınızdan okunsun. Bilinsin ki: "Başarının anahtarı sevmektir." Bilin ki: "Mütevâzi ve onurlu olmak, sevecenliğe giden yoldaki kilometre taşlarıdır."

İnsan psikolojisi değişken olsa da irâdesini rızâ-yı ilâhî doğrultusunda kullanarak îtidalli hareket ederse kerîm ahlâka doğru ilerler, gönlünde ve gönüllerde sevgi hâleleri oluşur. Hiçbir sevgiyi Rabbinin rızâsının önüne geçirmediği gibi, düşmanları îmân edince onları kardeş edinir. Bu çok zor bir şeydir; size zarar veren, zulüm eden, hayâtınıza kasteden birini sevmek...

Sevdiği uğrunda bedel ödemeyen, ona kavuşmak için özlem duymayan, sevdiğini uzaklaştırıcı davranışlardan kaçınmayanların samîmiyetlerinden bahsedilemez.

Sevgi yerini bulunca sâhibini yüceltir, aksi hâlde alçaltır.

❁ ❁ ❁

ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ ﴿١٥﴾ فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ ﴿١٦﴾

85: 15 Arşın sahibidir. (Zatinde de, sıfatlarında da) **pek yücedir** (büyüktür).

85: 16 Ne dilerse hakkıyla yapandır.

Allah'ın gücü her şeye yeter, O, dilediği an kâfirlerin üzerine azâbı indirir. O, her işi bir hikmetle zamânında yapar. Kâdir-i mutlâk olan Allah, bâzen zâlimleri dünyâda cezalandırır, bâzen de

onların azâbını vaad olunan güne bırakır. O, dilediğini istediği zaman yapar. Zavallı kâfirler ise bunun farkında değillerdir.[343]

❁ ❁ ❁

هَلْ أَتٰىكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ ﴿١٧﴾ فِرْعَوْنَ وَثَمُودَ ﴿١٨﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا

فِي تَكْذِيبٍ ﴿١٩﴾ وَاللَّهُ مِن وَرَائِهِم مُّحِيطٌ ﴿٢٠﴾

85: 17-18 Sana (Habîbim) **o orduların, Firavun ve Semud'un haberi geldi ya.**

85: 19 Hayır, o küfredenler (hâlâ) **tekziptedirler.**

85: 20 Hâlbuki Allah, arkalarından (onları) **kuşatıcıdır.**

Bu âyetlerde; küfür batağına batmış, gözleri, gönülleri, vicdânları kararmış, câni ve sadist kimselere ne anlatılırsa anlatılsın îmân etmeyeceklerinden bahsedilmektedir. Onlar, geçmiş kavimlerin başlarına gelen belâlarla uyarıldıklarında bunu sebep-sonuç ilişkisi ile meydana gelen doğal âfetler olarak değerlendirerek îmândan yüz çevirirler. Nasıl değerlendirirlerse değerlendirsinler, câri olan Sünnetullah gereği İslâm'a ve Müslümanlara kötülük yapan cezâsız kalmayacaktır.

İnananlar ise, iktidâr olsalar da olamasalar da zafer onlarındır. Ayrıca, samîmi, ilmî metotlarla mücâdele edenlere zor zamanlarda Rabbleri tarafından, gerek güç ve cesaret verilerek, gerek sabır ve sekînet verilerek yardım edilir.[344] Ölüm, mü'mine en güzel şekilde gelir. Münkire ise can yakıcı azâpla gelir.[345]

❁ ❁ ❁

---

[343] Bkz. 54/50, 51

[344] Bkz. 3/123-126; 8/9-11; 40/51; 48/4

[345] Bkz. 8/50; 21/103

بَلْ هُوَ قُرْاٰنٌ مَّجِيدٌ ﴿٢١﴾ فِى لَوْحٍ مَّحْفُوظٍ ﴿٢٢﴾

85:21 Daha doğrusu (kâfirlerin tekzip ettikleri) **çok şerefli bir Kur'andır.**

85:22 Ki mahfuz bir levhadadır (o).

Münkirler bu kitabın ilâhî kelâm olmadığını, peygamberin şâir, söylediklerinin de kâhin sözü ve şiir olduğunu söyleseler de bu kitap; çok şerefli kerem sâhibi, dünyevî ve uhrevî faydaları açıklayan ikrâmı ve rahmeti bol olan Allah tarafından indirilmiş ve O'nun tarafından korunmuştur. Kimse onun aslına dokunup, hiçbir harfini değiştiremez. Tahrîf edilemediği gibi, kulların yaptıklarının yazıldığı defterleri de mahfûzdur.[346]

"Levh-i mahfûz" hakkında: "Bir nefs ki o, âlemin ilmini kucaklamaktadır. Ey Âdemoğlu, işte o, bizim levh-i mahfûzumuzdur. Vücûd-u mutlâkın bütün sûretleri açıkça o nefsin kabiliyetinde nakş bulmuştur. O, Allah'ı ile meşgul olarak temizlenir, kara ve zâlim şek karanlığından kurtularak durulursa eşyânın hepsi onun katında zâhir olur."[347]

Allah'ım bizleri bu yakîn îmâna erdir.

صدق الله العظيم

---

[346] Bkz. 34/3; 36/12; 56/77, 78; 90/11-16

[347] H. Basri Çantay meali

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

TÂRIK SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını 1. âyette geçen: "Gece gelen, gece doğan yıldız, tâkip edilen yol, meslek, gidişat, yol/hat/hal, yaşayış, iç durum, sîret, davranış veya seçilmiş kişiler, temsilciler, rehberler, kendilerine uyulan numûne-i imtisâl zâtlar" anlamlarına gelen "Târıq" kelimesinden almıştır. 17 âyettir.

Sûre-i Târıq, istikâmet üzere yürüyeceğiniz yola, irşât edici rehberler aracılığı ile cehâlet karanlığını; semâda parlayan yıldızlar gibi gönülleri aydınlatan, gözleri aydın kılan âyetlere yemînle başlamıştır.

"Tarikat"; öyle tarikatçıların şuursuzca ilâhi anışların tekrârı değildir. Tarikat, Kur'ân şuuruyla hakkı; bâtıldan, şirkten, hurâfeden ayırarak anlayıp yaşamaktır. Şirk ve hurâfe bulaşığı ile bu

yolda istikâmet üzere yürünemez. Resûlullah: "Her şeyin bir yolu vardır, cennetin adresi de (Kur'ân) ilimdir." buyurmuştur.[348]

❁ ❁ ❁

وَالسَّمَآءِ وَالطَّارِقِ ﴿١﴾ وَمَآ اَدْرٰيكَ مَا الطَّارِقُ ﴿٢﴾ اَلنَّجْمُ الثَّاقِبُ ﴿٣﴾

86: 1 Andolsun o göğe ve Tarık'a.

86: 2 "Tarık" ın ne olduğunu sana hangi şey bildirdi?

86: 3 (O, zıyasıyla karanlığı) **delen yıldızdır.**

Elbette, Allah bildirmeseydi salt vicdân ve sağduyuları ile insanlar "Târıq"ın ne olduğunu bilemezlerdi.

Allah, kullarına selâmet üzere cennete götüren adresi Kur'ân'la göstermiştir. 3. âyetten de anladığımız, o yola girenler, aydınlıkta yol güzergâhında gösterilen işaretlere dikkat ederek istikâmet üzere emîn adımlarla ilerler. Gaflete dalıp istikâmetten mi çıktı? Virajı alamayıp şarampole mi düştü? Hemen doğrulup daha bir dikkatle yoluna devâm etme şansına sâhiptirler.

❁ ❁ ❁

اِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَّمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ ﴿٤﴾

86: 4 Hiçbir nefs hariç değildir, ille onun üzerinde bir gözeten vardır.

Bu âyetler ile etraflarında herhangi bir kimsenin görme ihtimâli olmasa dahi, kendilerini; görülmeyen, bir gölge gibi dâima tâkip eden gözetleyici varlıklar olduğu haber verilerek insanlar, dahası Müslümanlar dürüst olmaları hakkında uyarılıyor. Kim olursa olsun, bir yönden değil birçok yönden görüldüğünü, tâkip edildiğini, yaptıkları işlerin kaydedildiğini bilen biri suç teşkil ede-

---

[348] Bkz. El- Manavi Feyziel- Kadir. Şerhu Camii's Sağir. Mısır 1938,V286 Hadis 7318

cek bir iş yapar mı? Bir kimse, hakkında tâkîbat başlatıldığını ihbâr alsa ister istemez endişelenir; hele bir de şâibeli işler yapmış veya suç işlemişse paniğe düşer, belli etmeden ne yapıp edip yol değiştirip izini kaybettirir. Fakat bu takipçiler öyle usta, öyle keskin bakışlara sâhipler ki yüzünüze maske taksanız, estetik yapıp hüviyyetinizi dahi değiştirseniz yine de sizi tanır ve tâkibe devâm ederler. Bunlar Allah'ın emir erleridirler, vazîfelerinde aslâ aksaklık yapmazlar. Onlardan kurtulmak için kaçacak, saklanacak hiçbir mercî bulamayacağınıza göre dürüst hareket etmeye çalışın ki hakkınızda tutulan dosyanıza iyi işlerinizi yazsınlar. Beşer olarak gaflet, öfke, zaaf ve tutkularınızın baskısında kalarak yaptığınız yanlışların farkına vardığınız an size verilen tövbe silginizi hemen kullanırsanız onlar, merhamet sâhibi olan Rabblerinin emriyle bunları defterinizden silerler.[349]

❁ ❁ ❁

فَلْيَنْظُرِ الْاِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ۝٥ خُلِقَ مِنْ مَّآءٍ دَافِقٍ ۝٦ يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ

الصُّلْبِ وَالتَّرَآئِبِ ۝٧ اِنَّهُ عَلٰى رَجْعِهٖ لَقَادِرٌ ۝٨

86: 5 Şimdi, insan hangi şeyden yaratıldı? (İbretle) **baksın.**

86: 6 O, atılıp dökülen bir sudan yaratılmıştır,

86: 7 Ki (erkeğin) **arka kemiği ile** (kadının) **göğüs kemikleri arasından çıkıyor**

86: 8 Şüphe yok ki (Allah) **onu** (tekrar diriltip) **döndürmeye elbette kadirdir,**

Siz bu haberlere inanmıyor musunuz? Hele bir yaratılışınız hakkında düşünün! Sizi bir damla sudan meydana getiren Allah,

---

[349] Bkz. 82/10-12

sizi tâkip edecek melekleri yaratamaz mı, sizi yeniden diriltemez mi? Bütün bunları düşünüp de ilâhî dâveti kabûl etmeniz gerekirken neden kör bir inatla yüz çeviriyorsunuz? Nasıl olurda böylesine muazzam akıl almaz yaratılışı bir tesâdüf eseri olarak sebep-sonuç ilişkisine bağlayabilirsiniz? İsterseniz siz, yaratıcının dâvetçilerine inanmayın! O gün, dirildiğinde inkâr ettiği bu gerçekle karşılaşanın, haktan yüz çevirenlerin vay hâline!

❁ ❁ ❁

يَوْمَ تُبْلَى السَّرَآئِرُ ﴿٩﴾ فَمَا لَهُ مِن قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ ﴿١٠﴾

86: 9 o günde ki (bütün) **sırlar yoklanıp meydana çıkarılacaktır.**

86: 10 Artık onun için ne bir kudret, ne de bir yardımcı yoğdur.

Kimileri ilâhî dâveti kabûl etmeyip öldükten sonra dirilmeyi inkâr etse de yoktan vâr eden, vâr edip yok eden Allah, yeniden başka bir âlemde vâr edecektir. O gün, kâfirlerin sînelerinde sakladıkları inkâr sebepleri açıklanacak ve buna îtiraz edemeyeceklerdir. İrâdeler ellerden alınmış, haklarında verilecek kararı beklerler.[350]

Ey Allah'ı hakkıyla takdîr edemeyen haktan gafiller! Kimsenin olmadığı yerde gizli gizli suçlar işleyebilirsiniz. Fakat suçunuz delilleri ile ortaya çıkınca îtirâz edemediğiniz gibi hakkınızda verilen cezâyı da çekersiniz. Beşerin bir beşere îtirâzı olmadığı, olsa da geçersiz görüldüğü gibi sizi her yerde görenin Rabbinizin huzûrunda toplandığınızda, hakkınızda tutulan defter ortaya koyulduğunda hâliniz nice olur? Hakkınızda verilen azâp hükmüne karşı koyabilecek misiniz? Veya karşı koyabilecek bir güç var mıdır? O gün ne

[350] Bkz. 69/18; 77/20-23

sırlar saklanabilir, ne insanı savunacak avukatlar bulunabilir, ne de dâvâyı gönderecek temyîz hakkı kalmıştır.

O yüce Allah yemînle söyleyerek; insanın başıboş olmadığı, sürekli kendisini kontrol eden muhâfızların bulunduğu, ölüm sonrası tüm sırların açığa çıkacağı haberini veriyor. Vicdânlarınız dürüst olarak yönelirseniz neler yaptığınızı size bir bir hatırlatır. Vicdânlarda yapılanlar silinmez.

İşte Allah, böylesine yürekleri yerinden hoplatacak duruma karşı tedbirler, çâreler öneriyor. Vicdânı dürüst, hayat programını keyfî ve zannî hareket etmekten sakındıracak, hakkı bâtıldan, doğruyu yanlıştan ayıran ilâhî vahiyle düzenlemeyi, şuurlu, zikir uyanıklığı içerisinde hareket etmeye dâvet ediyor. Onları gelecek günün korkularından emîn olacakları gibi bitimsiz mükâfatlarla da ödüllendireceğini müjdeliyor.[351]

Ey insanoğlu! Unutma ki şu dünyâya güçsüz, muhtaç, çıplak geldiğinde nasıl Allah'ın rahmeti ile korunmuş, korunma imkânları bahşedilmişse, o gün de aynı şekilde haşrolacaksın. Ama o gün, Allah'ın rahmetinden başka, seni kimsenin koruma imkânı olmayacak. Allah'ın bu rahmeti ise o gün sâdece mü'minlerine olacaktır.

O gün, saklanacak ve kaçacak bir yer de yoktur. Herkes Rabbinin huzûrunda hazır bulunacak ve herkes hak ettiği karşılığı en âdil şekilde alacaktır.[352]

[351] Bkz. 46/13-14
[352] Bkz. 51/50; 75/10-13; 80/34-36

وَالسَّمَآءِ ذَاتِ الرَّجْعِ ﴿١١﴾ وَالْاَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ ﴿١٢﴾ اِنَّهٗ لَقَوْلٌ

فَصْلٌ ﴿١٣﴾ وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ ﴿١٤﴾ اِنَّهُمْ يَكِيْدُوْنَ كَيْدًا ﴿١٥﴾ وَّاَكِيْدُ كَيْدًا

﴿١٦﴾ فَمَهِّلِ الْكٰفِرِيْنَ اَمْهِلْهُمْ رُوَيْدًا ﴿١٧﴾

86: 11 Andolsun o dönüş sahibi olan göğe,

86: 12 O (nebat ile) **yarılan yere ki,**

86: 13 Hakikaten o (Kur'an) **hak ile** (batılı ayırt eden) **katî bir kelâmdır.**

86: 14 O, bir şaka değildir.

86: 15 Hakikat, onlar alabildiklerine hileler düzerler.

86: 16 Ben de onların hilelerini (ceza ile) **karşılarım.**

86: 17 (Habibim) **sen şimdilik o kâfirlere mühlet ver, onları biraz geciktiriver.**

Ey münkirler şu gökyüzü nasıl tepenizde duruyorsa, yağmur nasıl kuru toprağı harekete geçirip bağrındakileri yeşertip yeryüzüne çıkarıyorsa, ölülerde bir tohum gibi vakti geldiğinde toprağın bağrından çıkıp hayat bulacaklardır. Veya toprakta olan tohum yağmurla nasıl hayat buluyorsa, vahiyle buluşan, içindeki îmân nüvesini öldürmeyenlerde onunla dirilecektir. Hiçbir teşebbüs ne yağmurun, ne de vahyin hayat bahşeden gücünü durduramaz, engelleyemez. İslâm'ın nûrunu söndüremez. Îmân erlerini yolundan döndüremezler. Bu husûsta tuzak kuranlar zelîl ve perişan olurken, Müslümanlar azîz olacaktır. Bütün bunlar size Kur'ân'la verilen haberlerde bildirilen Rabbinizin değişmeyen kat'î sözleridir.

A'LÂ SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını 1. âyette geçen "yüksek, yüce ve üstün olmak, esmâ-yı ilâhîyeden, kıyas edilemeyecek derecede en yüksek, en yüce ve ulvî anlamına gelen"; "Alea" kelimesinden almıştır. 19 âyettir.

Sûre, yaratılmışlar üzerinde hakkıyla müşâhede edildiğinde Allah'ın varlığının, varlıklar üzerinde hükümranlığının görüleceğini, bu hayâtın sonucunda herkesin yaşayış biçimine göre muâmele göreceğini anlatmaktadır.

Sûre beş bölümde özetlenebilir:

- Allah gereği gibi tanınıp, gereği gibi zikredilmelidir.
- Yaratılış ve kişilik sâhibi kılan faktörler.
- İnsanın dünyâya geliş gâyesi ve dünyâ üzerinde fonksiyonu
- Kur'ân'ın mûcizeliği
- Öğüdün yozlaşmamışlar üzerindeki etkisi

- Âhiretin dünyâdan hayırlı oluşu

Sûre, îmân düşüncesinin değişmez kâidelerini ihtivâ etmektedir. Yaratan Rabbin birliğini ispât etmektedir. Sûrede İslâm akîdesinin tabiatı, bu akîdeyi taşıyan peygamberin yapısı, ona sâhip olan ümmetin durumu anlatılmaktadır.

❁ ❁ ❁

سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى ﴿١﴾

87: 1 Rabbinin o yüce adını tespih (ve tenzih) **et,**

Bu, îmân edenlere bir hatırlatmadır. Yâni siz îmân etmekle öyle yüce bir zât-ı kibriyâya muhâtapsınız ki O'nun emirleri doğrultusunda hayâtınızı idâme ettirdiğiniz müddetçe kulluk kariyeriniz yükselir, şâhikalara erersiniz.

O Rabb ki tek ve eşsiz olduğu gibi, insanlık için de eşsiz kâinatı yaratan ve yarattıklarının da gerektiği gibi ihtiyaçlarını gideren ve yine insanlara erdemli, nitelikli bir nizâmı bildirendir. O nizâma gereği gibi tâbi olarak, hakkıyla tespih ve tenzîh edin.[353]

Allah'ı zât, sıfat ve fiilleriyle tanıyıp, O'na eşler koşmadan; hukûkunda, anayasasında, ekonomisinde, sorumluluklarını icrâda, hayat düzenini bir bütün olarak yerine getirmeye çalışmayanlar gerçek mânâda Allah'ı tespih etmiş olmazlar. Subhânallah; bu kadar muazzam bir hayat programını idrâkle kabûl etmektir. Rutinleşmiş, içerisi doldurulmamış anışlar Rabbi gereği gibi anışlara, kulu ıslâha ve değerini yükseltmeye sebep olamaz.

❁ ❁ ❁

[353] Bkz. 56/96

ٱلَّذِى خَلَقَ فَسَوّٰى ﴿٢﴾ وَٱلَّذِى قَدَّرَ فَهَدٰى ﴿٣﴾

87:2 Ki o, (her şey'i) **yaratıp düzenine koyandır.**

87:3 Takdir eden, (ona göre de) **yol gösterendir.**

Allah, yarattığı varlıkların her biri için bir düzen koyduğu gibi, her varlığa, tâkip edeceği yasaların yolunu da göstermiştir. Her varlık kendine münhasır, özellikte düzgün, mükemmel ve bir ölçü dâhilinde vâr edilmiş, ona göre de vazîfelendirilmiştir. Yaratılanlar arasında dünyâya gelmeden önce anılmaya değer olmayan o bir damla sudan, paha biçilemez bir varlık hâline gelen tek varlık; insanoğludur. Kendisine, diğer varlıklardan ayrı ihtimâm gösterilen, yeryüzünü îmarda halîfe olan, hayâta anlam katması için kendisine hak ile bâtılın arasını ayırma kabiliyeti verilen, özel imtihâna tâbi tutulan tek varlıktır; insanoğludur.[354]

❀ ❀ ❀

وَٱلَّذِىٓ أَخْرَجَ ٱلْمَرْعٰى ﴿٤﴾ فَجَعَلَهُۥ غُثَآءً أَحْوٰى ﴿٥﴾

87:4 Yeşil otu çıkaran,

87:5 Sonra da onu kapkara, kupkuru bir hale getirendir.

Rahmeti sonsuz olan Allah, münkirlerin bu belâdan kurtulmaları için kâinat oluşuna, bitkilerin yağmur suyu ile hayat bulup sonra kuruyup çerçöp oluşuna dikkatleri çekiyor. Enfüste ve âfâkta ilâhî dâvetin doğruluğuna deliller gösterildiği hâlde nasıl inkâr edersiniz diye de soruluyor ?

Bakın, akledin, ibret alın! Bitkiler, Rabbin koyduğu kânunlar çerçevesinde hayat bulur ve verilen süre içerisinde, kendine verilen görevi yerine getirir ve sonra kurur. Kimi odun, kimi çerçöp olup,

---

[354] Bkz. 54/49; 76/1, 2

yeniden toprağa gübre olur ve yeniden mevsimi geldiğinde hayat bulur. Bunun gibi her şey kendine mahsûs kânunlar çerçevesinde vâr olup sonra yerini, türüne bırakarak ayrılır. Varlık âlemi devir dâim içerisinde nasıl devâm ediyorsa, insanlarda toprak altında yeniden dirilme zamânı gelene kadar tıpkı ana karnındaki bir cenin gibi çıkacağı günü bekler. Kimileri çürüyüp yok olacağız dese de; her şeye kâdir olan Allah, insanları yeniden diriltecektir.

❁ ❁ ❁

سَنُقْرِئُكَ فَلَا تَنْسٰٓى ۝٦ اِلَّا مَا شَآءَ اللّٰهُ ۭ اِنَّهٗ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفٰى ۝٧

87:6-7 dilediği başka. Çünkü O, aşikârı da bilir, gizliyi de.

Yüreğinde Rabbine karşı haşyet duyan, bu duygu ile merhamet duygusunu besleyip içselleştiren Hz. Peygamber; ilâhî mesajı eksiksiz bir şekilde insanlara ulaştırmanın sorumluluğuyla bir harfini bile unutmamak için gelen vahyi tekrarda acele etmektedir. Rabbi de ona: "Acele etme, sen kulağını ve kalbini söylenenlere aç, onu sana hıfz ettireceğiz" müjdesini veriyor.

Bu ve benzeri, uyarı ve müjdeler; Hz. Peygambere olsa da onun şahsında Kur'ân'ı okuyan, dinleyen, inceleyen her mü'mini de ilgilendirmektedir. Kur'ân'ı bir âyet dahi olsa okuyup bitirmeden, anlamaya çalışmadan okuma! Acele etmeden sağduyu ile tüm alıcı melekelerini içten gelen bir duyarlılıkla açarak, ağır ağır, sindire sindire düşünerek okumaya dikkat et![355]

Hüküm ve âyetleriyle hayâta istikâmet üzere yön veren Kur'ân, bu duyarlılıkla okunmadan, aceleyle anlam devşirmek,

---

[355] Bkz. 73/4; 75/18, 19

maazallah hatâlı sonuçlar sebebiyle, hatâlı fetvâlara sürükler. Bu ise fıkıhta zorlananları yanıltacağından büyük veballere neden olur. Bu vebalden sakınmanın yolu, Müslümanların meselelerini Rabblerinin rızâsı doğrultusunda doğru halletmeleri için Kur'ân'ın tümü ile incelenmesi, içtihâdın ona göre yapılması gerekir. Dolayısıyla her bir âyetin mesajını anlamak için önem vermeden okumak insanı, Kur'ân'ın bahşedeceği rahmete eriştirmez.[356]

Bu âyeti bir misalle düşünürsek; insanları içten içe yiyip bitiren, büyük sıkıntı ve acılarla alıp götüren yaygın bir hastalık (kanser) için tedâvi umûdu içeren ilaçlar öneriliyorsa, hemen herkes ilgisi kadar kulak kabartır. Kimileri; 'ileride lâzım olur' düşüncesiyle, kimileri; komşusu, kimileri; yakın akrabaları, kimileri de; kendisi hasta olduğu için dinler. Bunlar arasında kendisi hasta olan öyle bir dinler ki bir harfini dahi kaçırmamaya dikkat eder. Hatta unutma ihtimâli ile bir yere kaydeder veya ettirir. Bundan daha önemli olan, maddî-mânevî dertlerimizin devâsı Allah'ın kelâmını daha ciddiye alarak okumalı, dinlemeli, anlamaya çalışmalıdır. Ama maalesef, dikkate alınması gereken bu kadar önemli bir husûs, çeşitli amaçlarla şuursuzca okunduğu içindir ki toplumlar gittikçe Kur'ân kimliğinden mahrûm kalarak giderek Allah'tan da uzaklaşmaktadır.[357]

"Allah'ın dilediği başka" ifâdesi; Resûlün okuması da unutmaması da Allah'ın irâdesi altında mâlum bir plan dâhilindedir. O bir peygamber de olsa beşer olarak unutur, gaflete düşer, uykuda kalır; dolayısıyla yapması gereken işleri ertelenebilir, ama hatırlayınca hemen yapması gerekenleri yerine getirir.

Bunun hikmeti; bir Müslüman'da unutur veya yanılırsa ne yapacağını bilsin diyedir. Bir yolculukta konakladıklarında Resûlul-

---

[356] Bkz. 72/14; 73/2-9; 74/44
[357] Bkz. 25/30; 35/32; 43/44

lah da dâhil herkes uyuya kalmıştı. İlk uyanan Resûlullah olmuş, güneş doğmuş ve namazın vakti geçmişti. Fakat onlar namazlarını edâ etmişlerdi. Bundan böyle Müslümanların elinde olmadan geçirdikleri namazlarını böyle kılabilecekleri mesajı veriliyordu. Bir kelâm-ı kibârda: "İnsanın üzerinden üç hâlde kalem kalkar; uyuduğunda, unuttuğunda, bayıldığında. Bu hâller kalktığında geçirdiği ibâdetleri yerine getirir."[358]

"Unutmak insanın hem derdi hem devâsı" olsa da ne yazık ki, onun ümmetinin ekserîsi; Rabbinin rızâsını kazanma duyarlılığı zayıfladığından, ekserisi; unutmaları, uykuda kalmaları bir yana gecelerini çokta gerekli olmayan oturuşları nedeniyle geç yatıp güneş doğduktan sonra kalkmaktadır. Oysa zarûretlerin dışında Müslümanlar seherde kalkıp Rabble buluşup, güne, güneşe merhaba diyip maddî-mânevî neşv-ü nemâ bulup hayâtı bereketli kılmaya azmetmelidirler.

❀ ❀ ❀

وَنُيَسِّرُكَ لِلْيُسْرَىٰ ﴿٨﴾

87:8 Seni en kolay olana muvaffak edeceğiz.

Bu âyette şu mesaj verilmektedir: "İnsan, arı duru bir zihinle bir şeyi anlamak için içsel bir duyuşla okuyup, dinlediğinde murât edilen anlama eylemi kolaylaşacaktır."[359]

"Kolay olana muvaffak" olmaya sebepler; fıtrata uygun önerilerdir. Çünkü bu dîn fıtratı bilenin (Allah'ın) yoludur. Yâni fıtratta vâr olan duygulara sesleniştir. Yaratılış amacına yönelten yola kılavuzluk eder. Bu kolaylık gerek kendi dili, gerek içerisinde bu-

---

[358] Bkz. 2/286; Besâir'ul Kur'an
[359] Bkz. 7/204

lunduğu toplumun yapısını bilmesi, gerek âyetleri yaşamak için içselleştirip pratize etmesi ile kazanılan bir kolaylıktır.

Bir teşbihle, araba sürmeyi yeni öğrenen biri çok zorlanır, sanki hiç başaramayacakmış gibi gelir ama bilâhare pratikler sonucu arabayı kolayca sürer. İnsanı bunu başarmaya iten güç ise aşırı istek veya zarûrettir.

Aşılmaz engeller hâriç hemen herkes şiddetli istek ve ihtiyaç duyduğu şeylerde aşılmaz gibi görünen engelleri aşabilir, yapılmaz sanılanları yapabilir. İnsanlar duygu ve isteklerini yönlendirme serbestisine sâhiptirler. Kim neyi arzu ediyorsa duygularını o doğrultuda besler, güçlendirir. Kimileri inkâr, kimileri îmân, kimileri de havârî olma yolundadır. Îmânı doğrultusunda, duygularını vahyin kontrolünde besledikçe dînini yaşama sevinci artar. Bu sevinç ise yaptığı işleri kolaylaştırır. İşte sahâbeler bu şuurla, bu şevk ve iştiyâkla dînlerine sarılmış, uğrunda gereken bedeli ödemek kolaylaşmış, kıtadan kıtaya koşarak selâmı yayıp selâmete ermişlerdir.

Aslında Allah, insanlar Kur'ân'dan ders alsınlar diye onu anlamayı kolaylaştırmıştır. Bu ilâhî müjdeye ancak onu gerçekten anlayıp yaşamak için okuyanlar nâil olacaktır. [360]

Anlamıyorum diyenler ya ciddi okuyuculuktan uzaktır ya da akıl ve düşünce jimnastiğinden uzak kalmışlardır. Zîrâ akıl, toprak gibi işlenme ve bakım ister. Kaskatı bir toprağın sürülüp gübre atılarak sulandığında verimi artmaktadır. Zekâda böyledir. Kullandıkça, zihin jimnastiği yaptıkça işlevini artırıyor.

Kısaca her işte olduğu gibi bir işin verimli veya verimsiz oluşu, insanın duyarlılığı ve gayretiyle artar veya eksilir.

❁ ❁ ❁

[360] Bkz. 54/17, 22, 32, 40; 55/1-4

فَذَكِّرْ إِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرَىٰ ﴿٩﴾ سَيَذَّكَّرُ مَنْ يَخْشَىٰ ﴿١٠﴾ وَيَتَجَنَّبُهَا

الْأَشْقَى ﴿١١﴾

87:9 O halde eğer öğüt fâide verirse (durma) **öğüt ver.**
87:10 (Allah'tan) **korkacak olan öğüdü kabul eder.**
87:11 Peki, bedbaht olan ise ondan kaçınır,

Bu âyet, İslâm'ı yaymada metotlu, yerinde, herkesin seviyesine göre söz söyleme husûsuna dikkatli olunmasına işâret eder.

Kim olursa olsun yaratılışta vâr olan îmân, yaşadığı şartlar, bulunduğu ortam ve konum îtibâri ile üstü örtülmüş olabilir. Onun bir şekilde vâr olduğunu fark ettirip, harekete geçirecek bir el lâzımdır. Çünkü gönlünde îmân tohumunu hepten örtmeyenlere öğüt mutlaka fayda verir. Mesela inkârından dolayı Resûlünü öldürmeye giden Hz. Ömer, Ebû Süfyan, Hâlid bin Velîd gibi insanlar, Müslümanların sâhip oldukları güzel ahlâk ve erdemlere vâkıf oldukça hayranlıklarından kendileri de Müslüman olmuşlardır. Ayrıca karşımızdakine yaptığımız dâvetin faydası olmasa da bu anlattıklarımız bizim uyanık kalmamıza vesîle olacaktır. Her şeye rağmen anlatın, bugün olmasa da yarın veya bir gün bu anlattıklarınız bir tohum olarak sînelerde bir yer edinirse; biri gelip sular, bir diğeri çapalar, bir bakarsınız atılan tohum canlanıp hayat bulmuştur. Ey îmân edenler! Kimin îmân edip, etmeyeceğini bilemeyeceğinize göre merhamet duygularınızla onların içerisindeki acınası hallerini düşünerek bir şekilde yolunu bulup uyarın. 'Bir defa yaptım sorumluluğumu yerine getirdim' demeden tekrar tekrar ilmî metotlarla anlatın. Firavunlar, nemrutlar ve yandaşları îmân etmedi diye Peygamberler dâveti bırakmadılar. Bilakis onların baskı ve zulümlerine rağmen; sabır, özveri ve fedâkarca yaptıkları iyilikle-

riyle, düşünenlerin gönlünde tahtlar kurarak hem uyumaktan hem zulme bağlı kalmaktan, hem de başkalarının onların zulmüne mâruz kalmasından kurtarmışlardır. Her bir insanın uyanışı küfrün kalesinden bir tuğlanın düşmesi iken, İslâm kalesine de bir tuğlanın ilâvesidir. Bu kalenin tamamlanmasına muvaffak olunursa zulmün satveti kırılıp insanlar adâlet ve güven içerisinde yaşayacaklardır. Müslümanlar için dünyevî-uhrevî rahmet vesîlesi olan Allah'a dâvet, her hâlükârda sürdürülmelidir. Uyarı fayda verir vermez, size ne bundan? Bu karşınızdakinin sorunudur. Haktan yüz çevirenin kendisi ilâhî rahmetten mahrûm kalır. Ya siz dâveti bırakırsanız ne olur? Öncelikle kendiniz, aile efrâdınız, zamanla da ümmet ve millet olarak geriler, boş durmayan düşmanın istilâsına uğrar, perişân olursunuz.

❁ ❁ ❁

اَلَّذِى يَصْلَى النَّارَ الْكُبْرٰى ﴿١٢﴾ ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيٰى ﴿١٣﴾

87:12 Ki o, en büyük ateşe girecek,

87:13 sonra orada hem ölmeyecek, hem dirilmeyecek olandır O.

Her türlü çabaya rağmen ilâhî dâvetten yüz çeviren nasipsizlerin nasîbi ateştir. Aman yâ Rabbî! Ne elem ve ıstıraplı bir durum, şu dünyâda azıcık yanığın acısını bütün bedenimizde hissederken, o gün hepten ateş içerisinde olunca bu acının îzâhını anlatmaya gerek var mıdır?!

❁ ❁ ❁

قَدْ اَفْلَحَ مَنْ تَزَكّٰى ﴿١٤﴾ وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهٖ فَصَلّٰى ﴿١٥﴾

87:14-15 Hakikat iyi temizlenen ve Rabbinin adını zikredip de namaz kılan kimse umduğuna erişmiştir.

Gerçekten Rabbini vahiy doğrultusunda tanıyıp, ölüm gelinceye kadar zikir uyanıklığı içerisinde yaşayanların kurtuluşu garanti altındadır. Çünkü onlar beşer olarak bir takım kusurları olsa da, amellerini ilâhî emirler doğrultusunda tefekkür ederek yerine getirmenin gayreti içerisindedirler. Fakat Müslüman'ım demelerine rağmen vahyî verileri anlamaya gayret göstermeden, kulaktan duyma, atalarına, geleneklerine uyma taassubuyla şuursuzca hareket edenler; amellerine hurâfe ve şirk karıştırma tehlikesine mâruz kalabileceklerinden bedbahtlar zümresine dâhil olurlar. Çünkü bu dîn, kulaktan duyma, atalara uyma, zan, vicdân ve selîm akıl ile yaşamakla kurtuluşa eriştirecek olsaydı; ne vahyin indirilmesine, ne de peygamberlerin bu dâvâ uğruna bedel ödemelerine gerek kalırdı. "Temizlenin" ifâdesi kişinin söz ve fiillerinde dîni Allah'a has kılmasıdır. Yâni; keyfîlikten, zannîlikten uzaklaşıp Allah'ın istediği biçimde, hayâtın programını ilâhî vahye göre ayarlamaktır.[361]

Tezkiye; vahiyle diyalog kurmak, tezkiye; bâtıl inançlardan ve kötü ahlâktan arınmak, tezkiye; hurâfe ve bâtılı hayattan izâle etmektir.

Âyetin orijinalinde geçen "Fesallâ" kelimesi namaz olarak düşünülse de "duâ, dâvet, rahmet etmek/tâzim etmek" anlamlarını da içerir. Ayrıca namaz, özel zaman dilimlerinde Rabble özel buluşup tekbîr, tahmid, tespih, zikir, kıraat, rükû, kıyâm ve sücûdu içerisinde bulundurduğundan sâhibini temizlemektedir.

Kısaca tezkiye; vahiyle diyalog kurmanın adıdır. Onunla diyalog kurmayan, resûlü örnek almayan nasıl arınır.[362]

❁ ❁ ❁

[361] Bkz. 2/78, 170; 39/3; 46/13
[362] Bkz. 3/164

بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا ﴿١٦﴾ وَالْاٰخِرَةُ خَيْرٌ وَّاَبْقٰى ﴿١٧﴾

87:16 Belki siz dünya hayatını (ahiretten) **üstün tutarsınız.**
87:17 Hâlbuki ahiret daha hayırlı, daha süreklidir.

Bu gerçeği özellikle Müslümanların kavraması gerekir. Ama Müslümanların ekserîsi Rabblerinin istediği gibi anmayı bilmedikleri için âhiret hesâbına dikkat etmeden dünyevî nîmetleri elde etmenin hesâbını düşünürler. Hatta câhillikleri sebebi ile dînî toplantılara dahi menfaat elde etmek için giderler. Çoğu insan dünyânın fânî, ölümün ânî, âhiretin bâki olduğunu bile bile fâniyi bâkiye değişir veya ikinci plana atarda farkında bile olmaz.

İnsanı bu gaflete iten sebep; yüzeysel bilgi, ölümü uzak görme, Allah'ın mağfiretini umma ve tövbe gibi umut kaleleri edinmektir. Yoksa şuurlu ve uyanık bir Müslüman, her işinde dünyâsını ve âhiretini mâmur eden Rabbinin rızâsına göre hareket eder. Bu düşünce onu, dâveti düşünmeye ve öğrenmeye sevk eder. [363]

Evet, Müslümanlar dünyevî hesapları düşündüğü kadar âhiretlerini düşünselerdi hem Rabblerinin yanında îtibarları artar, hem dünyâda günahlardan uzak ve temiz bir hayat sürdürme şansına sâhip olurlar, hem de zâlimlere boyun eğme durumunda kalmazlardı. Akıllı kişi geçici olan şeyler ne kadar güzel olursa olsun, ne zevk verirse versin, bu zevklerin o anlık olduğunu, ondan sonra hayallerde kalacağının, hatta bâzen bu zevklerin acılara dönüşebileceğinin idrâki içerisinde olur. Hatırda tuttuğu müddetçe ne olursa olsun, onları asla Rabbinin rızâsını kazanmaya engel kılmaz. Kalıcı olan, hayâtına anlam katan, ilâhî bilgiler ve ahlâkî değerlerin kazandıracağı kalıcı, rahmet okutturup ebedî mutluluğa erdirecek

[363] Bkz. 35/4, 10; 57/20; 64/15, 16

hazzı elde etmeye çalışır. Evet, gerçekten akıllı kişiler geçici olana değil, ebedî olana tâlip olur.

❀ ❀ ❀

إِنَّ هَٰذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَىٰ ﴿١٨﴾ صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ ﴿١٩﴾

87:18 Şüphesiz ki bu (nlar) **evvelki sahifelerde,**

87:19 İbrahim ile Musa'nın sahifelerinde de vardır

İlâhî öğüt ve uyarılar Hz. Âdemle başlamıştır. Dolayısıyla kimse: 'Bundan habersizdim' diyemez, ama zamanla habîs çıkarcılar eliyle dîn aslından saptırılmış olduğundan, aralarında tevhît inancına sâhip olan kimseler olsa da çoğu insan gerçekle buluşmaktan mahrûm kalabilmiştir. Bu insanlar, fıtratları doğrultusunda doğru hareket etmeye çalışmışlarsa ancak Rabb yanında mâsum kalabilirler. Ama Allah, her dönemde haktan habersiz toplumlara, bu dînle buluşmaları için uyarıcı elçiler göndermiştir. Artık onunla veya onun kitabıyla buluşan kimselerin peygamber ve kitap ayırımı içerisine girmeden kabûl edip, gereğince ve gücünce Rabbine itaat etmesi gerekir. Çünkü bu kitap, geçmişin, geleceğin, münkirlerin durumlarının genel haberini vermekte ve geçmiş elçilerin de aynı dâvete çağırdıklarını iletmektedir.

İlâhî rahmete ermenin yolu Allah'ı bütün noksanlardan beri kılarak; O'nu zât, sıfat ve fiillerine eşler koşmadan, emirlerine itaat edip yasaklarından sakınarak, tövbe ile arınıp, âhiret hesâbını dikkate alarak yaşayanlar Rabblerinin müjdesine mazhâr olacaklardır.

A'lâ olan Rahîm Rabbim! Vahyin nûruyla aydınlat gönüllerimizi, yollarımız çıksın düze! Zulümler yıkılıp çöksün! A'lân duyulsun cihâna! Sunalım nasipsizlere vahyin nûrunu! Sâlim akıllılar can bulsun, tespih etsin gönüller! Rahmet et Allah'ım! Uyansın ümmet-i Muhammed! Yeniden kurulsun nûr çağı!

Âmin. Ve'l-Hamdu lillâhi Rabbi'l-Alemîn.

ĞÂŞİYE SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını ilk âyette geçen ve "her şeyi saran, kaplayan, dehşeti her yere ulaşan kıyâmet günü" anlamlarına gelen: "Ğâşiye" kelimesinden almıştır. 26 âyettir.

Sûre, kıyâmetin doğruluğunun idrâk edilmesi için kâinatın insicâmına dikkatleri çekerken, dünyânın geçiciliğini, âhiretin dâim olacağını hatırlatarak, hakîkati inkâr edenleri hakîkati idrâk etmeleri için korkutarak uyarır.

هَلْ أَتٰىكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ ﴿١﴾ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌ ﴿٢﴾ عَامِلَةٌ
نَاصِبَةٌ ﴿٣﴾ تَصْلٰى نَارًا حَامِيَةً ﴿٤﴾ تُسْقٰى مِنْ عَيْنٍ اٰنِيَةٍ ﴿٥﴾ لَيْسَ
لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ ﴿٦﴾ لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ ﴿٧﴾

88: 1(Felâketleri bütün mahlûkatı sarıp kaplayacak olan) **kıyamet gününün haberi sana geldi ya.**

88: 2 Yüzler (vardır) **o gün zelil ve** (hakir) **dir.**

88: 3 Yorucu işler yapandır.

88: 4 Kızgın bir ateşe girecek,

88: 5 son derece sıcak, bir kaynaktan içirilecektir.

88: 6 Onlar için "Darı" dikeninden başka yiyecek yoktur,

88: 7 Ki o, ne semirtir (doyurur), **ne de açlığı giderir.**

Şu dünyâ nasıl olsa bir gün bitecek. Kıyâmet vukû bulduktan sonra kâfirler için bitmez tükenmez elîm bir azâp süreci başlayacaktır. Hevâî emelleri uğruna hakîkatten yüz çevirmelerine değdi mi! Değdi mi hevâî zevklerin arkasına düşmelerine! Hani nerede o zevk ve keyif saatleri! Nasılmış haktan yüz çevirmek! Hakka ve hak ehline muhâlefet etmek! Nerede o muktedîr gücünüz! O, psikolojik, biyolojik baskı ve zulüm ile sindirdiğiniz güçsüz mazlûmlar azîzken; içerisine düşeceğiniz zilletten kurtulup, yine tepeden bakabilecek misiniz onlara?! Ne gezer, artık mutlak irâde sâhibi, irâdenizi elinizden almıştır. Hak ettiğiniz ziyâfeti âfiyetle yiyeceksiniz! Her şeye gücü yeten, her şeyden haberdâr olan ve dilediğini dilediği an "ol" emri ile yapan Allah'a karşı gelmek neymiş anladınız. Fakat artık iş işten geçmiş oldu.

❁ ❁ ❁

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاعِمَةٌ ﴿٨﴾ لِّسَعْيِهَا رَاضِيَةٌ ﴿٩﴾ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿١٠﴾ لَّا تَسْمَعُ فِيهَا لَاغِيَةً ﴿١١﴾

88: 8 Yüzler (vardır) **o gün güzeldir** (nimetlere mazhardır).

88: 9 (Dünyada taat ve ibadetle) **çalıştığından dolayı hoşnuttur.**

88: 10 Yüksek bir cennette (dir).

88: 11 Orada boş bir lâf işitmez.

Evet, kıyâmet gününde insanların mükâfat ve gazâp müjdesi kendilerine verildiğinde; mü'minler imtihânlarını başarıyla bitirip mesût, bahtiyâr olmanın neşesiyle gözleri ışıl ışıl, yüzleri mutluluktan ay gibi parlayarak Rablerinin ikrâmına mazhar olurken; kâfirler, imtihânı çok kötü bir şekilde bitirdiklerinden gözleri korkudan dışarı fırlamış, yüzleri korkudan morarmış bir vaziyettedir. Aslında bu iki grupta dünyâda hayatlarını idâme ettirmek için çalışıp çabalamışlardır. İkisi de hayâtın kaçınılmaz imtihânına mâruz kalmış, ikisi de nîmetlerin eksilmesi ve çoğalmasıyla sınanmıştır. Îmân erleri Allah'tan gelip yine O'na döneceğinin idrâkiyle, olayları îtidalle karşılayıp, arzu ve isteklerini meşrû dâireler içerisinde karşılamak için çalışmıştır. Münkirler ise her şeyi doğa olayı olarak değerlendirip ibret almadıkları gibi, doyumsuz emelleri doğrultusunda çabalayıp durmuşlardır. Sonuç olarak da birinin çabasının karşılığı mükâfat olarak karşılık bulurken, diğerininki gazâp olarak kendilerine dönmüştür.

Kur'ân, dâvete muhâtap oldukları hâlde yüz çevirenlerin ve vahye tâbi olanların serüvenini en etkileyici misallerle açıklamıştır.

Bu îkaz ve teşvikleri, îmân edip şuurlu hareket eden kimseler dikkate alarak hareket ederler.[364]

❁ ❁ ❁

فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ ﴿١٢﴾ فِيهَا سُرُرٌ مَرْفُوعَةٌ ﴿١٣﴾ وَأَكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ ﴿١٤﴾

وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ ﴿١٥﴾ وَزَرَابِيُّ مَبْثُوثَةٌ ﴿١٦﴾

88: 12 Orada daima akan bir (nice) **pınar,**
88: 13 orada yüksek tahtlar,
88: 14 (önlerine) **konmuş kaplar,**
88: 15 sıra sıra dizilmiş yastıklar,
88: 16 yayılıp serilmiş saçaklı halılar vardır.

Şu fânî dünyâda, bahsi edilen nîmetlerin benzerleri olsa da cennetle asla kıyâs edilemez. Gecekonduda, kırsal kesimde, âdeta imkânsızlık içerisinde yaşayan birisi Dubâi'de, çok güzel, akıllara durgunluk veren bir yere gittiğini veya Amerika'da beyaz saraylardaki insanların ne ikrâmlara, ne muhteşem hayat standartlarına sâhip olduklarını gördüğünde nasıl hayret içerisinde kalırsa; cenneti gören de bu şekilde hayretler içerisinde kalır. Kaldı ki dünyâdaki her güzellik, ne kadar muhteşem olursa olsun bitimsiz ve eşsiz olamaz.

Ey âhireti unutan veya ikinci plana atıp da dünyâsını yarı cennete dönüştürmek için didinip duranlar! Eğer inanıyorsanız bu mesaj sizedir. Çünkü inanmayanın o gün için bir kaygısı yoktur. Varsın onlar dünyâlarını cennet kılmaya çalışsınlar. Ey inananlar! Siz âhiretinizi ön plana alarak yaşayın ki dünyânızı mâmur, âhiretinizi de mesût edesiniz.

---

[364] Bkz. 83/10-28

أَفَلَا يَنظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ﴿١٧﴾ وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ﴿١٨﴾ وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ﴿١٩﴾ وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ ﴿٢٠﴾

88: 17 Onlar hâlâ (ibretle) **bakmazlar mı o deveye, nasıl yaratılmıştır o?**

88: 18 O göğe, nice yükseltmiştir o,

88: 19 o dağlara, nasıl dikilmiştir o,

88: 20 o yere, nasıl yayılıp döşenmiştir o?

Nebâtât, hayvânât ve tüm kâinat; Allah'ın ulûhiyet ve rubûbiyetine delîldir. Her şey O'nun ulûhiyet ve rubûbiyetine teslîm olmuş, kendilerine çizdiği hayat programına göre hareket ederek görevlerini yerine getirmektedirler.

Tüm varlıklar Allah'a boyun eğerken, ey münkirler! Yaratıcı size bu kadar iknâ edici deliller ve idrâk edeceğiniz kapasite verdiği hâlde, dâvetine ilgi dahi göstermeyip yüz çeviriyorsunuz. Oysa hevânıza cevap veren bir söz işittiğinizde hemen dikkat kesiliyorsunuz! Demek ki sizler hayatınızı hevâlarınız yönünde sürdürmek istediğinizden ilâhî uyarıları peşinen inkâr ediyorsunuz. Sînelerdeki sırları bilen Rabbimizin beyânıyla: "Onlara gökten bir kapı açsak da oradan yukarı çıksalar, bize büyü yapıldı derler." yine îmân etmezler. Gökteki parlayan ayı görmeleri için uzanan parmağa bakan göz nasıl ay'ı görmezse, bunlarda hakkı göremezler.[365]

❀ ❀ ❀

[365] Bkz.15/14

فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ ﴿٢١﴾ لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيْطِرٍ ﴿٢٢﴾ إِلَّا مَنْ تَوَلَّىٰ

وَكَفَرَ ﴿٢٣﴾ فَيُعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ الْأَكْبَرَ ﴿٢٤﴾ إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ ﴿٢٥﴾

88: 21 (Habibim) **sen hemen** (onlara Allah'ın nimetlerini, tevhit delillerini) **hatırlat. Sen ancak bir hatırlatıcısın.**

88: 22 Onların üzerine musallat (bir adam) **değilsin.**

88: 23 Lâkin kim (imandan) **yüz çevirir,** (Kur'ânı) **inkâr ederse,**

88: 24 Allah da onu en büyük azap ile azaplandırır.

88: 25 Şüphesiz onların (öldükten sonra) **dönüşleri ancak bizedir.**

Bu inatlaşmalarına rağmen yinede, O Rahmân olan Allah gazâp etmeyip Resûlüne, onlara ikna edici delil ve misallerle uyarı ve öğütlerini sürdürmesini; onlar laf anlamaz zâlim kimseler diye dâveti kesmemesini; esas vazîfesinin dışına çıkarak herhangi bir dayatma ve zorlamaya teşebbüs etmemesini tembihliyor. Çünkü inkâr girdabında boğulanlar, insânî değer ve haysiyetlerini yok ettiklerinden ilâhî dâvetin bahşettiği şerefe eremezler. Bu şerefe, kulak verenler nâil olabilir. Onlar bu îmâna erdikten sonra insanlığın doruğuna erip, sonsuz saadeti hak ederler.

Burada peygambere ve onun şahsında bizlere verilen mesaj; ne kadar uğraşsan da seni çok seven ve seninde çok sevdiğin kişi istemedikçe, hidâyete eremez. Allah'a dâvetin dışında, hidâyete erdirme yetkisini kimseye vermediğini; hidâyetin, ilâhî dâveti kabûl edenlere nasip olacağını bildirmesine rağmen kimi İslâm bilmezler, bâzı Allah'ın kullarını Allah'ın velîsidir diye tanıtarak onlardan himmet(kendilerini kayırıp, koruyacak anlamında mânevî yardım, rûhânî imdat) beklerler. Bu nedenle onlara sorgusuz, sualsiz itaat

ederler; itaat etmediklerinde ise himmetlerinden mahrûm kalacakları zannıyla itaatte kusur etmemeye çalışırlar. Öldüklerinde ise kabirlerine tâzim ederler.[366]

Evet, Allah isteseydi insanların hepsini îmâna erdirirdi. Ama Allah, îmânı insan irâdesine bırakarak, onları imtihân etmeyi murâd etmiştir.[367]

❀ ❀ ❀

ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ ﴿٢٦﴾

88: 26 Sonra hesapları (nı görmek) **de muhakkak bize aittir.**

Öyle veya böyle, kim ne adına, küfre veya şirke düştü ise Allah onu bilmektedir. Sonuçta herkes O'nun huzûrunda toplanacak ve herkesin hesâbını açıklayan Allah, onların defterlerini önlerine koyacaktır. Hesâba çekecek olan âdil-i mutlâk olan Allah'tır. O'nun rahmeti bütün günahları affedecek kadar genişken, kahrı da o oranda kuşatıcıdır. Allah'ın gazâbına dâvetiye çıkaran, affı mümkün olmayan küfür ve şirke batanların o gün vay hâline!

صدق الله العظيم

[366] Bkz. 39/3
[367] Bkz. 30/53-55; 32/13

FECR SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını 1. âyette geçen "güneşin doğmaya başlama zamanı, tan yerinin ağarması ve sabah vaktinin başlangıcı, güneşin doğmasından önceki alacakaranlık yâhut yarmak" anlamlarına gelen: "Fecr" kelimesinden almıştır. 30 âyettir.

Sûre, Nûh deyip peygamber demeyen inatçı kavmin helâkini, onları bu hastalığa iten sebebin mal ve servete düşkünlük olduğunu ve âhirette bunların hiçbir geçerliliğinin olmayacağı mevzûlarını ele almıştır.

وَالْفَجْرِ ﴿١﴾ وَلَيَالٍ عَشْرٍ ﴿٢﴾ وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ﴿٣﴾ وَاللَّيْلِ إِذَا يَسْرِ ﴿٤﴾ هَلْ فِي ذَٰلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حِجْرٍ ﴿٥﴾

89: 1 Andolsun fecre,
89: 2 on geceye,
89: 3 hem çifte, hem teke,
89: 4 gelip geçeceği dem geceye,
89: 5 (-ki) **bunlarda akıl sahibi için birer yemin** (değeri) **vardır?** (size elbette azaba uğratılacaksınız).

Allah, varlıkları çiftler ve tek olarak yarattığına, onlara hükmedip hikmetle idâre ettiğine yemîn ederek başlıyor. Gözlerinizle gördüğünüz kâinat ve olayları nasıl inkâr edemiyorsanız, sizin için hikmete dayalı yapılan dâvet de inkâr edilemeyecek gerçeklerdendir. Neden hâlâ akletmezsiniz! Nasıl olurda düşünüp, aklın önündeki gaflet perdesini kaldıramazsınız! Sâhip olduğunuz nîmetlerin, sizi âlemlere üstün kıldığını görmezde, hevânın sürüklediği zilletli hayâtın farkında olmazsınız! Eğer Allah'ın dâvetini kabûl ederseniz, yaratılış gâyenizi idrâk eder kurtuluşa erersiniz. Fakat bu dâveti reddedip kendi hevânızdan kaynaklanan hayat programına uyar iseniz helâkinize sebep olursunuz.

Ey insanoğlu! Şu içerisinde yaşadığın zaman dilimleri akıp gitmektedir. Ne geçen bir ânı geri getirmeye, ne de ilâhî nizâmın işleyişine müdâhale etmeye gücün yeter. Bu zaman diliminde yaşananları/yaşadıklarını düşünürsen gerçeği anlayıp îmân edersin. Bir bak! Hidâyetten nasipsizlerle, îmân erlerinin yaptıklarına ve uğruna verdikleri mücâdeleye... Aradaki farkı akledip görürseniz, muhakkak îmân edersiniz.

Şu sabah; aydınlığı, gece ise; bağrında sakladıklarını nasıl açığa çıkarıyorsa, vahiyde gönülleri öyle aydınlatacak ve onun hâkimiyetiyle yeryüzünde güven ve adâlet hâkim olacaktır, eğer düşünürsen.

Fakat tüm uyarı ve târihî gerçeklerden haberdâr olmalarına rağmen gözlerinden hevâ perdesini kaldırmayanlar, gerçeği anlamaya yanaşmadıkları gibi hakka dâvet edenleri susturmak için ellerinden geleni yaparak güçsüz mazlûmlara hayâtı zindan ederler.

Ey îmân sâhipleri! Îmânınızda sebât gösterip, münkirlere karşı Kur'ân ile mücâdele edin! Bu mücâdeleyi bırakır, dünyâ metâını elde etme yarışına girerseniz, siz de farkına varmadan onlara benzer, âhireti unutabilirsiniz.

İzzet ve şerefi Rabbinin rızâsında arayanlar için bu "Fecr"; zulmün bitişini, zaferin geleceğini müjdeler. Âyetleri yalanlayanlar için hiç şafak olmayacaktır. Bunu aklından çıkarma! Rabbine dayan, yolunda istikâmet üzere yürü!

Bu on gece hakkındaki rivâyetler: "Ramazanın son on gecesi, kurban bayramı arifesi olan Zilhiccenin ilk on gecesi..." Ramazan bayramı başlangıcı veya içerisinde bulunulan zulmün kalkması on gün, on ay, on yıl/yıllar sürebilir, ama bilelim ki fecr mutlaka doğacaktır. Uzun bir süre zulmet dönemi yaşasanız da sabredin. Sâhip olduğunuz imkânları değerlendirerek kesinlikle bir fecrin geleceğini ümit edin. Ne olursa olsun, unutmayın/unutmayalım ki Allah'ın gücü her şeye yeter. Yeter ki gafletten uyanın, uyarın. Dirilin/diriltin, çabalayıp çâre arayın. Yeter ki Hatîceler, Ebû Bekir'ler olun.[368]

❀ ❀ ❀

[368] Bkz. 24/55; 28/5, 6; 32/24; 37/171, 172

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ۝٦ إِرَمَ ذَاتِ الْعِمَادِ ۝٧ الَّتِي لَمْ
يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ ۝٨ وَثَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ ۝٩
وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ ۝١٠ الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ ۝١١ فَأَكْثَرُوا فِيهَا
الْفَسَادَ ۝١٢ فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ۝١٣

89:6 Görmedin mi, Rabbin nice yaptı "Aad" e,

89:7 (Yani) **o direk sahibi "İrem" e?**

89:8 Ki o, şehirlerde bir benzeri yaratılmayandı,

89:9 Ve vaadi (ler) **de kayaları oyan "Semud" a,**

89:10 o kazıklar sahibi "Fir'avn" e.

89:11 Ki (bütün) **bunlar memleketler** (in) **de azgınlık edenlerdi.**

89:12 O suretle ki oralarda fesadı çoğaltmışlardı.

89:13 Bundan dolayı Rabbin de üzerlerine bir azap kamçısı yağdırıverdi.

Gece ve gündüzün nizâmı, cezâ ve mükâfatın varlığına delil getirilerek yeryüzündeki birçok münkir kavmin âkıbetinin zikredilmesi bizlere şunu düşündürmelidir: Bu kâinat, nasıl ilâhî sünnet çerçevesinde hareket ediyorsa, toplumlarında bir nizâm içerisinde yürümesi için ahlâkî kuralların olması şarttır. Tabiatta ve insanlar arasındaki ilişkilerde hak ve hukûk gözetilmediği zaman müfsîtlerin eliyle bozulacak, bu bozulma yaygınlaşıp had safhâya vardığında tabiatta, insanlar da seyrini değiştirecektir. Bu hâl, insanlığı helâke sürükleyecektir.

İslâm, geçmiş kavimlerin, hırs, hevâ ve heves gibi davranışları sebebiyle helâk olduklarından bahsetmiştir. Çünkü aşırı tüketim, bencillik gibi kusurlar dünyâyı felâketlere sürüklemektedir. [369]

İslâm'da, güzellik, sâdelik, sanat aranılması; lüksten, israftan kaçınılması öğütlenmişken, günümüzde mîmâri bozukluklar nedeniyle evler artık yuva değil, akşamdan akşama girilen mekânlar hâline gelmiştir.[370]

Güzellik, sâdelik, sanat aranmalı iken; görkemli, göz kamaştıran binâlar... Uzaktan kumandayla, hatta dokunmadan suların aktığı, evlerin ısındığı, soğuduğu, konfor adı altında insanlığa keyfî, gaflete sürükleyen bir yaşam sunulmaktadır. Tam bir dünyevîleşme temâyülü; mâneviyattan yoksun, sâdece eneye yönelik hesap ve programlar... [371]

Kapitalist sistemin eğittiği, öğüttüğü zihniyetle dünyevîleşmiş toplumlar bir düşünseler; suların, elektriğin kesildiğini... Bu devâsâ binâlarda ihtiyaçlarını gidermek ne kadar zahmetli, ne kadar yorucu olur. Bir de hasta ve yaşlı olduğunuzu düşünün.

Her şeyin bize emânet verildiğini ve bunları nasıl kullandığımızdan da hesâba çekileceğimizi bilmeliyiz. Bu emânet; beden, akıl, eş, evlât, mal, tabiat vs. daha nice nîmetler... Bu emânetler, verenin istediği gibi korunmalı, emâneti bozmadan geri iâde edecek şekilde muhâfaza edilmelidir. [372]

Evet, insanları azgınlığa iten sebeplerin en başta geleni inançsızlıktır veya sorumluluğunu bilmemektir. Elbette insanlar Allah'a vereceği hesâbı, hesâba katmazlar hatta arka plana atarlarsa inanmışta olsalar ferdî ve toplumsal bozukluklardan kurtulamazlar. İşte daha önceden Ad, Semûd ve Nûh kavmi de bu yüzden yıkılmışlar-

---

[369] Bkz. 2/205; 8/24; 28/58; 30/9
[370] Bkz. 16/80
[371] Bkz. 6/141; 7/29, 31; 17/26, 27, 29
[372] Bkz. 33/72; 102/7

dı. Bu kavimler, o gün için refâhın en ileri safhalarında olmakla birlikte; işlerini ahlâk ve adâletten yoksun, fitne, fesat ve vurgunculukla yürütürlermiş. Şan, şöhret, kuvvet ve îtibar sâhibi sâdece kendilerinin olduklarının zannıyla diğer kavimlere her türlü zulmü revâ görerek, servet ve statülerini güçlendirmeye, ayakta tutmaya çalışırlarmış. Onlar zâlimleşip, halklar, haklarını korumada gerçekten çâresizleşince; Allah, onları, bellerini doğrultmamacasına helâk etmiştir.

Bu uyarılar, ebediyete kadar zâlim sulta sâhiplerine yapılan bir tehdittir. Ama mülkün sâhibini idrâk etmeyen, sâhip olduklarıyla şımarıp azgınlaşanlar, helâk gelinceye kadar pek de uyanmazlar.

Evet, günümüz emperyalist güçleri ve onların destekçileri, dünyâlarını cennetleştirme cinnetine kapılıp hayatlarını istedikleri gibi sürdürebilmek için; uyarıcıları çeşitli zulümlerle susturarak, insanları öldürerek, ülkeleri işgâl ederek tahakkümleri altına alarak, sultalarını güçlendirerek saltanatlarını sürdürmektedirler. Halklarını da demokrasi, hürriyet ve müreffeh bir hayat vaadi ile - istemeseler de, kendilerine kahretseler de- savaşın içerisine sürüklemektedirler. Bu zâlimler, yoksulluktan bunalan câhillere, hapislerde çürüyenlere birçok imkânlar sağlayarak, ellerine verdikleri silahlarla projelerini gerçekleştirmek için ülkeleri teker teker işgâl etmektedirler. Îran-Irâk'ı birbirine kırdırken; Bosna, Filîstîn, Cezâyir, Afganistân'da kan durmazken; Lübnân, Mısır, Libya, Sûriye, başlarında esir aldıkları liderlerle halklar içerde birbirine kırdırılırken, zamânı gelince liderleri de harcıyorlar. Tezgâhlanan bu büyük zulüm, ancak ülke liderleri birleşerek mukâbele gösterdiklerinde ortadan kalkabilir. Ama çâresizliklerinden midir? Üzerlerine yağacak bombaların düşmesini geciktirmek veya kendilerine dokunmamaları ümîdiyle midir? Nedir bilinmez, îzâhı zor bir durum içerisinde kıvranmaktadırlar. Üç ineğin hikâyesinde olduğu

gibi müdâhale etmezlerse sıranın kendilerine yaklaştığını da fark ede ede beklerler.

Allah'ın, geçmiş kavimlerin helâkini haber vermesi; bu uyarılar iyice idrâk edilsin de bu âkıbete mâruz kalınmasın diyedir. Elbette Allah, hakkı bâtılın üzerine döndürür. Ancak bunu, hakkı temsîl edenlere şerefli bir görev olarak yüklemektedir. Dünyâlıkların ardında sürüklenmeyin; rutinleşmiş belli ibâdetleri yapmakla zulmü def edeceğinizi sanmayın! Sosyal, siyâsal ve ekonomik alanlarda yetişme gayreti göstermeyen her devlet ve fert bu ihtâra mâruz kalır!

Yeryüzü müstekbirleri anılsın, sultaları da devâm ettirilsin diye yandaşları tarafından anıtları dikilir, bağlılık sözü verilir, yasalarına dokunulmazlık şerhi koyulur ve yüceltilerek parsadan alınacak paydalar korunmaya çalışılır.

Bu yeryüzü müstekbirleri, kullarının korumasına muhtaç zavallı tanrı taslaklarıdır.

Azgınlık, arzularının kölesi yapar insanı. Çünkü böylesi kişiler boyunlarını eğdirecek güç olmadıkça boyun eğmez; boyun eğdiren, aşılmaz güç hâline gelirler.

❁ ❁ ❁

إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ ﴿١٤﴾

89:14 Çünkü Rabbin şüphesiz ki rasat yerindedir.

Allah'ın hep gözetmede olduğu, her şeyden haberdâr olduğu bilinmelidir. Bunu göz ardı edip, her şeyi kendi emeli doğrultusunda değerlendirenlere sıkça uyarı yapılarak, kendilerine çekidüzen vermeleri, hâllerini düzeltmeleri hatırlatılmalıdır. Mesela, İslâm düşmanları, sık sık yaptıkları suikast toplantılarını ne kadar gizli yaparsa yapsınlar, Allah bilir. Allah'ı hakkıyla takdir edemeyenler buna benzer tezgâhlara tevessül ederler. Yaptıklarının çirkin, yol-

suz ve acımasız olduğunu bildiklerinden, her dâim gece veya gizli olarak yaparlar; istisnâlar hâriç. Çirkin, hayâsız ve uygunsuz işleri kimse açıktan yapmaz, açığa çıktığı zamanda üstünü örtmeye çalışırlar. Bunda başarılı olmadıklarında ise bir sürü yalan ve demagojik söylemler ileri sürerek mâsum rollerini oynarlar. Böylesine Allah'ı hesâba katmayan, vicdânı kara, aklı küt kimselerin o gün bütün gizli işleri açığa çıkar fakat hiçbir sûrette yaptıklarını gizlemeye bir yol bulamayacaklardır. [373]

❁ ❁ ❁

فَأَمَّا الْإِنسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ ﴿١٥﴾

وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ ﴿١٦﴾

89:15 Amma insan, ne zaman Rabbi onu imtihan edip de kendisine (lütf-ü) **kerem** (iyle muamele) **eder, ona nimetler verirse "Rabbim beni şerefli kıldı" der!**

89:16 Fakat ne vakit da onu deneyerek üzerine rızkını daraltırsa şimdi de "Rabbim bana ihanet etti" der!

Mü'minler, ilâhî tembihler ve olayların seyrinden ibret alarak hiçbir nîmetin verilmesinin de alınmasının da, mutlak olup olmadığını bilirler. Bu alış ve verişler bütün insanların ortak imtihân sorusudur. Varlık-yokluk, güzellik-çirkinlik, güçlülük-güçsüzlük, uzunluk-kısalık, erkeklik-kadınlık gibi elimizde olmayan imtihân sorularını îtidalle karşılamayıp Rabblerinin rızâsına teveccüh etmeyenler; hayâtı ve imtihânı anlamayan câhillerdir. Bunlar, imtihân sorusuna göre tavır sergileyerek, nîmetlere kavuştukça şımarır, azgınlaşır, elinden alınınca da basitleşir, sürüleşir ve sefilleşirler. İşin garip

---

[373] Bkz. 58/7

tarafı bunu kendilerinden değil Allah'tan bilirler. Küfre düşenler, bu âyetin muhâtabı durumundadırlar.[374]

❀ ❀ ❀

كَلَّا بَل لَّا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ ﴿١٧﴾ وَلَا تَحَاضُّونَ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ ﴿١٨﴾ وَتَأْكُلُونَ التُّرَاثَ أَكْلًا لَّمًّا ﴿١٩﴾ وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا ﴿٢٠﴾

89:17 Hayır. Siz bilakis yetime iyilik etmezsiniz.
89:18 Yoksula yedirmek için birbirinizi kandırmazsınız.
89:19 Mirası helâl, haram demeyip alabildiğinize yersiniz.
89:20 Malı pek çok seversiniz.

Allah, insanları çeşitli imtihân sorularına tâbi tutar. Câhiller, münkirler, kötü ahlâklılar öylesine aç gözlüdürler ki gözleri hep başkalarının elindekindedir. Onları da elde etmek için güçleri yettiğince hak, hukûk ve kutsala dâir değerlerin hepsini fütûrsuzca çiğnerler.

Günümüzde, toplum bünyesinde çeşitli isimler altında, kendi aralarında bir takım ekoller meydana getiren maddeci nankörlerin; durmadan, dolaylı yollara başvurarak ülkeyi sömürdüklerini, millet ve devlet malına el uzattıklarını, rüşvet, fâiz, hile ve gasp yoluyla yaşlı, hasta ve yetim demeden haklara tecâvüz ettiklerini görmekte ve duymaktayız. Çoğunun nüfus cüzdanında: "Dîni: İslâm" ibâresi yazılıdır. Gerçekte ise bunların dîn ile bir alakaları yoktur. Duygu ve düşüncelerini ifsât etmiş bu kimseler yüzünden birçok ülkede insanlar sıkıntı çekmekte ve ezilmektedirler.

---

[374] Bkz. 21/35

Emperyalist zorbalar, sürekli kazanma dürtüsüyle, her tür hırsızlığı sinsi propaganda ve senaryolarla, mâsum rollere bürünerek sürdürürler.

Böylesi câhilî ortamlarda sâdece yetimler değil, tüm güçsüzlerin haklarına da bir şekilde el koyulmaktadır. Böylece kendi elleriyle bindikleri dalı keserlerde farkında olmazlar. Oysa bakıma, yardıma muhtaç mâsum yavruların sorumluluğu ağır olsa da; onlara gereken ihtimâm gösterilip, iyi yetiştirildiklerinde bakıcılarına ve devletine dünyâ-âhiret gözaydınlığı olacaklardır.

Yetimlere ne kadar ihtimâm gösteriliyorsa, câhil ailenin elinde maddî-mânevî perişan edilen çocuklara da acımalı, onlara da bir şekilde sâhip çıkılmalıdır. Özellikle de mânevî anlamda beslenmelerine özen gösterilmeli, onlara; Allah, peygamber tanıtılmalıdır.

Yetime, yoksula imkânı varken elini uzatmayanlar ya îmânı idrâkten yoksundur veya vicdânî duyguları bozulmuş kimselerdir.

Sâdece haksız kazanç yapanlar değil, Allah'ın verdiğinden, Allah'ın istediğini vermeyenlerde bir şekilde haram yiyor, muhtâcın hakkını gasp ediyorlardır. Çünkü o verilmeyen, Allah'ın onlar için ayırdığı haklarıdır. Bu gerek mîras yoluyla olsun, gerek infak cihetiyle olsun; bir hakkı gasptır, hırsızlıktır.

Bütün bu olumsuz, sevimsiz, çirkin davranışlar; hevâdan kaynaklanan aşırı hırstan doğan cimrilikten kaynaklanır. İşte bu körlükle, hiçbir ayırım yapmamak sûretiyle hakları gasp etmede bir beis görmeden, kıyâmette karınlarına ateş olarak doldurulacak serveti yığar dururlar.

Kur'ân, servete değil, serveti kötüye kullanmaya, stokçuluğa ve haksız kazanca karşıdır. Bencil, yardımlaşma hissinden yoksun, yapılan israfla övünen, kazandıklarını istedikleri gibi harcayabileceklerini iddiâ edenleri kınar ve şiddetli azâp ile tehdit ederek sürekli uyarılar yapar.

Hiç kimse elde ettiğini kendisinden menkul görmesin. Unutmamak gerekir ki elde ettiğimiz bir parça ekmekte; sayılamayacak kadar hizmetler toplanmış ve kâinat bunun oluşmasında yüklendiği programa göre hareket ederek meydana gelmiştir. Her şey ama her şeyi, kendindeki kâbiliyetleri de Cenâb-ı Hakkın verdiğini düşünerek ikrâmlarına şükretmek gerekir. Unutulmasın ki bu dünyâya nasıl hiçbir şeye sâhip olmadan gelindiyse, amellerden başka bir şey götürmeden de Rabbe dönülecektir.

❁ ❁ ❁

كَلَّآ إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ﴿٢١﴾ وَجَآءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ﴿٢٢﴾

89:21 Hakka ki yer (zelzeleyle) **parça parça dağıtıldığı zaman,**

89:22 Rabbin (in emri) **geldiği, melekler de saf saf** (indiği zaman),

Bu, Allah'ın kullarına verdiği çok ciddi bir haberdir. Ey insanoğlu! O doymaz gözlerinizi toprak doyurmadan, ölüme gidenlerden ibret alıp, o günün hesâbını düşünerek yaşamazsanız siz bilirsiniz. Şu kâinat bir gün dümdüz olduğunda; sevdiğiniz/sevdikleriniz uğruna yığıp biriktirdiklerinizi arkada bırakıp gideceksiniz. Mirasyedileriniz de Allah'tan uzak iseler, o bıraktıklarınız ile arkanızdan küfrettirecek işler yapacaklardır. İbâdetlerinizi dahi aksattıracak, bıraktıracak kadar arkasından koştuğunuz servetler size kahır olacaktır.[375]

❁ ❁ ❁

[375] Bkz. 80/33-42

وَجِاْىٓءَ يَوْمَئِذٍۭ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ ٱلْإِنسَٰنُ وَأَنَّىٰ لَهُ ٱلذِّكْرَىٰ ﴿٢٣﴾ يَقُولُ
يَٰلَيْتَنِى قَدَّمْتُ لِحَيَاتِى ﴿٢٤﴾ فَيَوْمَئِذٍ لَّا يُعَذِّبُ عَذَابَهُۥٓ أَحَدٌ ﴿٢٥﴾ وَلَا
يُوثِقُ وَثَاقَهُۥٓ أَحَدٌ ﴿٢٦﴾

89:23 ki o gün cehennem de getirilmiştir, insan o gün (her şey'i) **hatırlayacak. Fakat hatırlamadan ona ne** (fâide)?

89:24 "Ah, diyecek, keski hayatım için önden (Salih ameller) **yapsaydım."**

89:25 Artık o gün (Allah'ın) **azabı gibi hiçbir kimse azap yapamaz,**

89:26 Onun vurduğu bağ gibi de kimse bağ vuramaz.

Bütün bu tehditler, insanların uyanması için rahmet sonucu defaatle yapılır. Keşke o gün gelmeden insanlar, olaylar üzerinde düşünseler de uyansalar, birbirlerini o gün için uyarsalardı. Uyarılanlar keşke öğütlere tepki göstereceklerine kulak verip uyansalardı.

Evet, kıyâmet koptuğunda insanlar o saf tutmuş meleklerin huzûruna tutuklu mahkûmlar gibi götürüldüğünde buna karşı koyabilecekler mi? Dünyâda en elîm azâbı dahi aratacak bir azâpla karşılaşmanın ne demek olduğunu anlasalardı günah dedikleri işleri yaparlar mıydı? Ama artık geriye dönüş yok, dünyâya giriş kapısı kapanmış, çâresiz, müebbet olarak oradalar, kendi elleriyle hazırladıkları sonuçtan kaçıp kurtulmak artık mümkün değildir.

O gün ilâhî dâvete çağırıldığı hâlde yüz çevirenler: "Haberimiz yoktu" diyebilirler mi? Buna imkân var mıdır? Veya: "Rabbim şimdi görüp gerçeği anladım. Ne olur beni geri dünyâya gönderde dâvetine icâbet edeyim" diye yalvarmanın bir yarârı olacak mıdır?

Elbette hayır! İşte o gün, ilâhî dâvetten rahatsız olup yüz çevirmenin faturası böyle ağır ödenir. Doğrusu onlar, bu tavırlarıyla kendi kendilerine zulmettiler. Başlarına gelenler kendi elleriyle kazandıklarıdır.

❁ ❁ ❁

يَآ اَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ﴿٢٧﴾ اِرْجِعِى اِلٰى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً ﴿٢٨﴾ فَادْخُلِى فِى عِبَادِىْ ﴿٢٩﴾ وَادْخُلِى جَنَّتِى ﴿٣٠﴾

89:27 Ey itminana ermiş ruh,
89:28 dön Rabbine, sen Ondan razı, O senden razı olarak.
89:29 Haydi, gir kullarımın içine.
89:30 Gir cennetime.

O gün kâfirlere mukâbil, Rabbinin öğüdünü dikkate alarak yaşayan, imtihânı itminânla karşılayıp îtidalli hareket edenler ise kesintisiz huzûr ve saadete erdirecek mükâfatlar kazanacaklardır. Çünkü onlar Rabblerini râzı etmiş; Rabb de onlara, aklın hayâlin alamayacağı kadar ikrâmlarda bulunup râzı edecektir.

Allah'ım! Bizleri dünyâda azîz ve onurlu kıl, âhirette de saadete erdirecek, râzı olacağın işleri yapmayı bizlere kolaylaştır. Yâ Rabbî! Bizlere rızânla mücehhez olmak için yardım et! Gönlümüzdekini rızâna, rızânı gönlümüze ilhâk eyle! Cehâlet ve gafletin içerisine düşüreceği rezâletten, hissî/zannî/keyfî hareket etmekten, zaaflarımızdan kaynaklanan olumsuz/sevimsiz duruş, düşünce ve davranışlardan bizleri Settâr isminle koru. Zikrinle uyanık, zikrinle mutmaîn, zikrinle sekînete erdir. Yâ Rabbî! İlmin aydınlığına, olgunluğuna, enginliğine kavuştur. Yâ Rabbî! Makâm-ı mahmûda erdir bizleri!

BELED SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını şehir anlamına gelen "Beled" kelimesinden almıştır. 20 ayettir.

Sûre, insanın bazı özelliklerinden ve kendine verilen kabiliyeti iyi veya kötü kullanarak, kendi akıbetine doğru yol aldığını; ayrıca verilen kabiliyetleri, gösterilen doğru yolda kullananların, duygularının imana dayalı merhametlerinden bahsetmektedir.

Öyle ya, bütün gazapları, azapları defedecek merhamet, imanla buluşmakla olur.

Sûrenin ikinci ayetinde Müslümanların ilerde Mekke'ye fatih olarak gireceklerini, ancak mücadele etmeden bir maksada varılamayacağını, zorluklara karşı sabırlı direnişler sergilemeleri gerektiği beyan ediliyor.

لَآ أُقْسِمُ بِهٰذَا الْبَلَدِ ۙ﴿١﴾ وَأَنتَ حِلٌّۢ بِهٰذَا الْبَلَدِ ۙ﴿٢﴾ وَوَالِدٍ وَمَا وَلَدَ ۙ﴿٣﴾

90: 1 (Hakikat kâfirlerin dediği gibi değildir). **Şu beldeye yemin ederim.**

90: 2 Sen bu beldeye helâl iken.

90: 3 Babaya da, doğana da (yemin ederim)**,i**

Rivayetlere göre bu şehir Mekke'dir. Hz. İbrahim oğlu İsmail ile Kâbe'nin temelini atarken, oranın emin bir belde olmasını, ayetlerini okuyan, hikmeti öğretecek peygamberler göndermesi için Allah'a dua etmiştir.[376]

Girişte de değinildiği gibi müminler, insanların Rabbin zikriyle uyanık yaşamaları için arkalarından uyarıcıların eksik olmamasına özen gösterirler ve bu hususta rablerine dua ederler. Allah, her ümmete uyarıcılar göndermeden hesap sorucu değildir. Son olarak da Hz. Muhammed'i ve ebediyete kadar koruma altına aldığı kitabıyla insanlığa ışık tutacak, cehalete karşı nasıl mücadele edeceklerini ve istikamet üzere yollarında nasıl yürüyecekleri hususunda müminlerine yol göstermiştir. Ayrıca Hz. Muhammed ve ashabının münkirlere karşı gösterdikleri onurlu tavır ve mücadelelerini sonucunda; hicrete zorlandıkları Mekke'yi savaşmadan fethe nail olacaklarını işaret eden müjdeli haberde ima ediliyor.[377]

❁ ❁ ❁

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ فِى كَبَدٍ ۝﴿٤﴾

90: 4 ki biz insanı, andolsun, meşakkat içinde yarattık.

---

[376] Bkz. 2/129; 14/35

[377] Bkz. 14/13-15; 48/1-3-24-27

İnsanın bu dünyadaki hayatı müşküllerle savaşmak ile geçer. Hiçbir maksat veya gayeye müşkülleri bertaraf etmeden, uğrunda bedel ödemeden erişilmez.

Şu insanoğlu hayatta ne zorlukların üstesinden gelmiş, ne aşılmazları aşmıştır. İnsan bu fıtratla istediği şeylere ulaşmak için elinden geleni yapıyorsa, cenneti arzulayanlarda Rabbin rızasına ermek için vahiyle içsel duygularını güçlendirdiklerinde onları kimse yolundan döndüremez ve mücadelelerini engelleyemezler.

"Kebed" kelimesi, insanın beşikten mezara kadar yorgunluklar, sıkıntılar içerisinde yoğrulup bütün meşakkatlere ömür boyu göğüs gerecek fıtratta yaratılmış olduğuna işaret eder. Madem insanoğlunun hayatı hep meşakkattir, mademki yoruluyor insan, bari Allah için yorulsun, bari Allah'ın rızasına ermek için meşakkatlere katlansın ki, dünya ahiret şerefli makama ermeye nail olsun.

❁ ❁ ❁

أَيَحْسَبُ أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ ﴿٥﴾

90: 5 O, kendisine kimsenin mutlaka güç yetiremeyeceğini mi sanıyor?

Sahip oldukları güç, servet ve statülerine güvenerek müstağnileşip Resulü muhatap almayan, almadıkları gibi alay edip zulmeden müşrikler, Allah'ın gücünü hesaba katmadıklarından, kendileri gibi servet ve sulta sahibi olmadığı için Hz. Peygamberi de mutlaka yeneceklerini düşünüyorlardı.

Tarihten, olaylardan ders almayan gafiller! Olayları sebep sonuç ilişkisine bağlasanız da bir düşünün kim Allah'ın yasalarının dışına çıkabiliyor? Doğumu, ölümü, mevsimleri değiştirebilen var mı? Hadi büyümeyin, ihtiyarlamayın, uyumayın, acıkmayın! Her istediğine sahip olan var mı? Size verilen cüzi ihtiyarla Rabbinizin davetine icabet etmeyip kendi isteğinize hareket edebilirsiniz, ama

bir gün gelecek cüzi ihtiyarınız elinizden alınınca o ilahi daveti reddetmenin cezasını çekeceksiniz.

❀ ❀ ❀

يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَالًا لُبَدًا ﴿٦﴾ أَيَحْسَبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ ﴿٧﴾

90: 6 Der ki: "Yığın yığın mal telef ettim."

90: 7 O, kendisini hiçbir (kişi) **nin görmediğini mi sanıyor?**

Bu ayetle Allah, batıl ehlinin ideolojileri uğruna mücadelelerine işaret ederek inananları, davaları uğruna mücadele etmeye teşvik etmektedir. Çünkü onların mücadeleleri kendileri için elem ve azap sebebi olacakken, inananlarınki sevinç ve saadete ermelerine vesile olacaktır.[378]

Allah'ın her şeyden haberdar olduğunu hesaba katmayarak, toplumlara güç gösterisi yaparak etrafındakileri hayranları sanırlar, oysa çoğu zaman bu etrafındakiler geriden geriye onları kınar ve yadırgarlar; bir de iktidardan düşmeye görsünler ilk evvela etrafındaki yardakçıları tarafından ihanete uğrarlar. Tarih, bu belgelerle dolu olmasına rağmen idraklerini köreltmiş bu kimseler, bunu fark etmediklerinden giderek daha da müstağnileşerek azgınlaşırlar.

❀ ❀ ❀

أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ ﴿٨﴾ وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ ﴿٩﴾

90: 8 Biz ona vermedik mi: (Görecek) **iki göz,**

90: 9 (kalbine tercüman olacak) **bir dil,** (boş boğazlığına mâni' olacak) **iki dudak?**

Allah, doğru ile yanlışı, güzel ile çirkini, yararlı ile zararlıyı görmeleri, ayırt etmeleri için iki göz vermişken, gururdan kaynak-

---

[378] Bkz. 8/38-73; 47/38

lanan olaylardan ders almayan bu bakar körler, doğruyu ikrar edemezler.

Göz, dil, dudak ve diğer tüm azalar hayvanlarda da var, ama insandaki çok farklıdır. Diğer varlıklar sevki tabii ile hareket ederken, insanoğlu iradesini istediği doğrultuda kullanır. Gözleriyle olaylara şahit olur, diliyle konuşup birbirlerine meramlarını anlatırlar. Cenab-ı Hak kullarına hayır ve şerrin davetiyesine sebep olan bu iki azayı, kötü bir şey gördüklerinde hemen gözlerini kapatsın; öfkelendiğinde diline kötü sözler gelince hemen ağzını kapatsın diye yaratmıştır. Allah'ın yüklemiş olduğu duyguları, sahip oldukları imkânlarını ve azalarını duyarlı bir şekilde gereği gibi kullanmaya özen gösterenler, ilmi imana ve tefekküre sahip olanlardır.

Hayvanlar hesaba çekilmez, ama insanlar sahip olduklarını nerede, nasıl, hangi amaçla kullandıklarından hesaba çekilecekleri gibi, o gün tüm azaları dile gelip hangi amaçla kullanıldıkları hakkında da şahitlik edeceklerdir.[379]

Artık isteyen aklını, düşüncesini vahiyle terbiye ederek, gözünü, dilini iyi kullanıp selamet ve saadete ersin. İsteyen istediği gibi kullansın[380]

❁ ❁ ❁

وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ ﴿١٠﴾

90: 10 Biz ona iki de yol gösterdik.

Evet, hayat, yorgunluk, çaba gerektiren zahmetlerle sarılmış bir yumak gibidir. İnsanlar, tercihleri uğruna birçok zahmetlere katlanır. Sonuçta birinin yorgunluğunun sonu rahmet, diğerininki ise çiledir.

---

[379] Bkz. 33/ 70, 71; 41/21, 22
[380] Bkz. 17/13; 20/27-28

Aslında hayata tek bir yoldan gelinir, gidilir. Ancak bu yolda ilerlerken kimileri yol işaretlerine dikkat ederek bilinçli ilerlerken, kimileri de işaretleri hesaba katmadan ilerler.

Allah'tan gelen yine Allah'a döner ve mahşerde toplanıp hesapları görüldükten sonra yolları ayrılır; biri cennete, diğeri ise cehenneme gider.[381]

Kur'an'da insanları düşünmeye, durup bakmaya, ders almaya, akıl etmeye, anlamaya, dinlemeye davet eden ayetler vardır. Kur'an, düşünmeyen, anlamayan, ders almayan, durup ibretle bakmayan, akletmeyenlerin o gün yaptıklarından pişman olacakları anlatırken; akledip tefekkür eden, basiretle bakıp dersler çıkarıp hayatta yapacakları kutsi sorumluluklarını anlatan ve bunları yerine getirenlere de müjdeli haberler vermektedir."[382]

❁ ❁ ❁

فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ ﴿١١﴾ وَمَآ اَدْرٰيكَ مَا الْعَقَبَةُ ﴿١٢﴾ فَكُّ رَقَبَةٍ ﴿١٣﴾ اَوْ

اِطْعَامٌ فِى يَوْمٍ ذِى مَسْغَبَةٍ ﴿١٤﴾ يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ ﴿١٥﴾ اَوْ مِسْكِينًا ذَا

مَتْرَبَةٍ ﴿١٦﴾

90: 11 Fakat o, sarp yokuşa saldıramadı. Bu sarp yokuşun ne olduğunu sana hangi şey bildirdi?

90: 12 Bu sarp yokuşun ne olduğunu sana hangi şey bildirdi?

90: 13 (O) kul azat etmektir,

---

[381] Bkz. 76/2-3-29

[382] Bkz. 6/104; 10/10-109 (İzzet Deryeze, Kur'an cevap veriyor. Sh. 370, yöneliş. Yaya. 1988 İst.

90: 14 yahut (salgın) **bir açlık gününde yemek yedirmektir,**

90: 15 yakınlığı olan bir yetime,

90: 16 yahut toprakta sürünen bir yoksula.

Bu kadar ikrama, ihsana ve uyarıya rağmen nankörlere, Allah'a kulluk etmek zor geldi. "Agabe" yokuşunu aşamadılar. Yaratılışlarındaki safiyeti, hevalarına kul oldukları için koruyamadılar.

Böylesine fıtratını bozanlar değil bir köle azat etmek, yetimin başını okşamak, doyurmak şöyle dursun, onların varsa ellerindekini almak, ekmeklerini sömürmek için her tür hile ve zulme başvururlar. Afrika'da, Somali'de, Filistin, Cezayir vs. ülkeler işte böylesi zalimler tarafından perişan edilmektedir.

Bu tipler, ideal ve ideolojileri uğruna ne gerekiyorsa yaparken, heva ve heveslerine hitap eden her şeye de kul köle olurlar.

❁ ❁ ❁

ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ ﴿١٧﴾

أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ﴿١٨﴾

90: 17 Sonra da (o sarp yokuşu aşıp geçerken) **iman edenlerden, birbirlerine sabr** (-u sebat) **ı tavsiye,** (halka) **merhameti tavsiye edenlerden olmaktır.**

90: 18 İşte bunlar sağcılardır.[383]

Zalimlerin, sadistlerin hâkim olduğu diyarlarda can pazarında canlar satılırken, insanlar merceğe alınıp fişlenirken, işkence odalarında hazırlanan suç dosyaları imzalatılarak işlemedikleri suçlar kabul ettirilirken diğer bir Müslüman'ın o kişinin yanında olması ve yardım edememesi en zor zamanlardır. Yaratana teslimiyet,

---

[383] Bkz. 56/90, 91

tevekkül, sabır ile gereken tedbirler alınarak yapılan yardımlaşmak yürekli yiğitlerin işidir.

4. ayette olduğu gibi zalimleşmiş kimseler, istek ve emelleri uğruna zorlukları aşarken 11. Ve 12. ayette, bahsi edilen müminlerde zor zamanlarda imanın bahşettiği vicdan ve yüksek ahlâkın kazandırdığı ruhla dava ve din kardeşliği duyarlılığı ile yardımlaşırlar.[384]

İşte bu ruha ve iman gücüne sahip olanlar kıtalar aşarak perişan ülkelere yardım konvoyları hazırlarlar. Onların maddi manevi yaralarını sarmaya çalışırlar. Birbirlerine de hakkı ve sabrı tavsiye ederler.

❁ ❁ ❁

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا هُمْ أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ ﴿١٩﴾ عَلَيْهِمْ نَارٌ مُؤْصَدَةٌ ﴿٢٠﴾

90: 19 Ayetlerimize küfredenler ise solcuların ta kendileridir.

90: 20 Ki (onların cezası) **üzerlerine kapıları sımsıkı kapatılmış bir ateştir.**

Allah, zalimlerin yaptıklarından habersiz değildir. Verilen mühletin sonunda haklarında verilen azap kararı gerçekleşecektir.

Allah, bu mesajlarıyla inananlara moral vererek, zalimlere karşı sabır ve sebatla Kur'an'la mücadele vermelerini, bu mücadele ile zalimlerin zulmünü bertaraf etmelerini istemiştir, bu, onlara ebedi saadeti de kazandıracaktır. Cennetlikler ashabı yemin, cehennemlikler ashabı şimaller olarak haşrolacak ve yaşadıklarının karşılığını bulacaklardır.[385]

---

[384] Bkz. 3/134; 59/9

[385] Bkz. 56/8, 9; 88-94

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

ŞEMS SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını ilk ayette geçen ve üzerine yemin edilen "Şems" kelimesinden almıştır. 15 ayettir.

Sûrenin ilk bölümünde on şey ele alınarak, bir takım olaylara yemin edilerek Allah'ın varlığı, varlıklar üzerindeki hâkimiyetine dikkatler çekiliyor. Bunlar üzerinde düşünmeye, yapılan davetin gerçek olduğunu anlamaya gayret edip iman etmeleri isteniyor.

Ayrıca bu güneş, hidayet güneşi olan Hz. Peygamberi remzeder. Onun gelişiyle cehalet karanlığı dağılır, hidayete talip olanların yolu aydınlanır. Güneşe perde çeken, onun ısısından, ışığından nasıl mahrum kalırsa, vicdanını hevasıyla örten de vahyin nurundan öyle mahrum kalır.

Sûrede, insanın takvaya ve fücura müsait yapısından bahsedilir. Kendini imanın bahşettiği ilim ve salih amellerle kontrol altına

alanların takva duygusu güçlenirken, fücura meyledenlerinde günah batağına batacağı ifade edilmektedir.

Bu bağlamda İslam'ı idrak edip içselleştirerek dava edinenler zaaflarına yenilmezler Allah'ın izniyle. Ne var ki Müslüman'ım diyenler İslam'ın temel esprisini kavramadıklarından, içerisinde bulundukları cahili akımın da etkisinde kalarak veya muhalif güçlerin baskı, zulümleri ile duyguları asimile edilerek sahip oldukları değerlerden hepten veya kısmen uzaklaştırılırlar.

Pek tabiidir ki ilkeleri bozulan, sarsılan kimselerin fücura karşı koyma gücüde zayıfladığı için zulüm sistemleri içinde tehlike olmaktan çıkar.

Emperyalist sistemler, politik söylem ve eylemleriyle kişilerdeki manevi değerleri yok etmek, tahrif etmek için ellerinden geleni yaparlar. Müslümanlar inandığı dini yaşama, yaşatma ve dava edinmede takva sahibi olmak zorundadır. Kur'an'la, sahih sünnetle irtibatlarının zayıflaması halinde avcılara çabuk yem olurlar.

Çoğunluğun durumu, babaları Kur'an'la uyanmamış bir toplumun oluşturduğu bir toplum olduğundan fücur alabildiğine yayılıp revaç bulmaktadır. Bu gidişe 'dur' diyecekler takva sahibi kimselerdir. Gönüllere takva ruhu yerleştikçe fücur sinecek, takva revaç bulacaktır.

❁ ❁ ❁

وَالشَّمْسِ وَضُحٰىهَا ﴿١﴾ وَالْقَمَرِ اِذَا تَلٰىهَا ﴿٢﴾ وَالنَّهَارِ اِذَا جَلّٰىهَا ﴿٣﴾

وَالَّيْلِ اِذَا يَغْشٰىهَا ﴿٤﴾ وَالسَّمَآءِ وَمَا بَنٰىهَا ﴿٥﴾

91: 1 Andolsun güneşe ve onun aydınlığına,
91: 2 (ışık almakta) **ona tâbi olduğu zaman aya,**
91: 3 ona parlaklık verdiği zaman gündüze,

91: 4 onu örtüp büründüğü zaman geceye,

91: 5 göğe ve onu bina edene,

Rabbimiz, müşahede ettiğimiz kevni ayetlerden bahsederek yaratıcılığına, sanatta eşsizliğine, nizam ve idaredeki hâkimiyetine dikkatleri çekiyor. Bu muhteşem oluşlar, hep hareket halinde, belli zaman aralıklarında değişik görüntü ve renkler sergileyerek ruhları okşayan ve her birinin hayata hayat katması ile insanın ihtiyaçlarını karşılamaya elverişli, zevkli ve renkli hayat bahşeden Rabbin lütuflarındandır.

Kâinat ve içerisindekiler ne kadar büyük ve muhteşem olsa da insanlık şerefine, iman lütfuna nail değillerdir. İnsanı şerefli kılan da imanı ve salih amelleridir.

"Güneş ışık verir, ay ondan ışık alarak parlar. Akledip iman eden insanda daha yüksek bir kaynaktan nur alır ve başkalarını da bu nurdan istifadelendirir. Gün her şeyi aydınlatır ve insana hayatını idame ettirmede, rızkını teminde mücadele etme fırsatı verir. Gece ise ortalığa perde çeker ve dinlenme imkânını hazırlar. İman sahibi kimselerde bu iki hal görülür. Onun emelleri, zevkleri semalar kadar yüksektir, çünkü her hal ve hareketinde Rabbine saygı, minnet ve tevazuu ile boyun eğer.

İslamoğlu: "Güneş maddi hayat için nasıl ışık ve hayat kaynağıysa, Allah ve vahiyde manevi hayat için ışık ve hayat kaynağıdır. Nasıl ki gündüzüyle gecesiyle yeryüzü güneş ve aya şahitse, nuruyla ve takvasıyla da insan Allah'a ve vahye şahittir." demiş. (Hayat Kitabı Kur'an)

❁ ❁ ❁

وَالْأَرْضِ وَمَا طَحٰىهَا ۝٦ وَنَفْسٍ وَمَا سَوّٰىهَا ۝٧ فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا
وَتَقْوٰىهَا ۝٨ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكّٰىهَا ۝٩ وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسّٰىهَا ۝١٠

91: 6 yere ve onu yayıp döşeyene,

91: 7 her bir nefse ve onu düzenleyene,

91: 8 sonra da ona hem kötülüğü, hem (ondan) **sakınmayı ilham edene ki,**

91: 9 onu tertemiz yapan kişi muhakkak umduğuna ermiş,

91: 10 onu alabildiğine örten kişi ise elbette ziyana uğramıştır.

Bu ayetten anlıyoruz ki insanoğlu fıtrat üzere yaratılmıştır, ama fücura kayma eğilimi de gösterebilir.

"İnsanlardan bir kısmının iyiliğe, bir kısmının kötülüğe daha çok meyyal olması, onlarda bu istidatlardan birisinin daha kuvvetli olmasından değildir. İstidadının bir yönünü tercih edip o yönünü geliştirmesindendir ve o yönde hareket ederek, onu bir tabiat, bir meleke haline getirmesindendir.

İnsan iradesini hevanın eline verirse her kötü iş ve söz onun bu cehaletinden ve zalimliğinden neş'et eder. İnsandaki her şerrin kaynağı odur. Faydalı ilimle cehalet, salih amelle zulüm bertaraf edilmelidir. Çünkü heva, cismani lezzetlere dalmaya, ruhani saadeti elde etmeyle meşgul olmamaya davet eder. Çünkü o, her azgınlığı, her haddi aşmayı ve her günaha dalmayı isteyen bir kuvvettir. Bütün musibetlerin temeli ve şerlerin kaynağıdır."[386]

"İnsanın alçalması, bencilleşmesi, günlük hayatın içinde kaybolması ve arzularının esiri olması, faziletin şahikalarına yüksel-

[386] Lütfullah Cebeci, Kur'an'da Şer Kavramı. Akçağ, Yay Sh. 143, 146

mekten alıkoyar. Onun için Allah'ın yardım ve desteği ahlâki yükselmede çok önemlidir. Hiçbir kimse "iyi insan olacağım" deyip otomatik olarak iyi bir insan olamaz. Bunun için mücadele etmesi şarttır ve Allah'ın yardımı verilen mücadelenin niteliği ile tecelli eder."[387]

İslam sisteminde takva, imanın olmazsa olmazıdır ve insanı bozulmaya karşı koruyan manevi bir kalkandır. Onu, buna ulaştıracak husus ise hayatı bilgi ve şuur üzerine oturtmaktır.

İnsan, imani noktada bilgisini, dünya ve ahiret hayatının anlamını kavradıkça zaaflarının değil, iradesinin sahibi olacaktır.

İmanını şuurlu bir şekilde içselleştirenler ancak badireleri aşıp, zaaflarını yenebilirler.

İnsanı zaafa düşüren birçok engeller vardır. Havai arzular, menfaatler, toplumun desinleri vs. İnsanları zaaflarına mahkûm eden etken sebep cehaletleri veya Rabbin zikrinden gaflete düşmeleridir.

Cehalet ve bilgisizlik, zaaf ve acziyeti beraberinde getirir. Bir insan bilgisini imana yüklemişse, bildikleri kendini zaaflarının arkasından sürüklemekten kurtarır ve Allah'ın kendine bahşetmiş olduğu güç ve imkânlarla yapması gerekenleri yapar.

Allah hiçbir ferdi ve toplumu kayırmaz. Her toplum veya ferde hak ettiği karşılığı verecektir.

İnsan vahiy almamış olsa bile doğruya meyyal fıtratı ile doğru hareket etmesi gerekirken, evrensel değerler ve doğrular varken bunları bilmeleri, duymalarına rağmen hala fücur işleyenler gerçekten aklını hevasıyla körelten bahtsızlardır. Çünkü onlar fıtratlarındaki güzellikleri kötülük işleyerek örtmüşlerdir. Bunlara ilahi rah-

---

[387] Fazlur rahman, Ana konularıyla Kur'an. Fecr .Yay.Sh.76

metten bir pay olmayacaktır. Rahmet, ikram ve ihsan, nefsini takva ile besleyenler içindir.[388]

Bütün sapıklıklar insanın doğruyu bildiği halde iradesini kullanmayıp yanlış hareketi sürdürmesinden kaynaklanmaktadır. Ebu Cehil'i lanete sürükleyen sebepte budur. "Allah, aklını kullanmayanlara işte böyle bir murdarlık verir.[389]

İrade şükrün de küfrün de şartı ve sebebidir. İlim bir kaledir; Salih ameller ise onun muhafızıdır.

İyi ile kötü, sana göre, bana göre değerlendirilemez; faydalı olan iyi, zararlı olan kötüdür anlayışıyla değil, takva Resulün ortaya koyduğu hayat tarzını anlayıp yaşamaktır .

Gaflet ve zaaflarından kaynaklanan olumsuz, sevimsiz işler yapılmış olunsa bile herhangi bir törene ve aracıya gerek duymadan hemen Rabbine iltica edip tövbe ile arınmaya çalışılır.

O gün, "Nefsini kötülüklerden arındıran," yani bir muvahhit olarak yüzünü Allah'a döndürüp emrolunduğu gibi dosdoğru yaşayanlar, o günün korkularından emin olup sonsuz saadete erecekler-dir.[390]

❁ ❁ ❁

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوٰىهَآ ﴿١١﴾ إِذِ انْبَعَثَ أَشْقٰىهَا ﴿١٢﴾ فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ

اللّٰهِ نَاقَةَ اللّٰهِ وَسُقْيٰىهَا ﴿١٣﴾ فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ

بِذَنْبِهِمْ فَسَوّٰىهَا ﴿١٤﴾ وَلَا يَخَافُ عُقْبٰىهَا ﴿١٥﴾

---

[388] Bkz. 87/14-15
[389] Bkz. 10/100
[390] Bkz. 21/103; 46/13

91: 11 Semud (kavmi), **azgınlığı yüzünden** (peygamberlerini) **tekzip etti,**

91: 12 (O kavmin) **en şakisi ayaklandığı zaman.**

91: 13 (Hâlbuki daha evvel) **Allah'ın peygamberi onlara "Allah'ın dişi devesine ve onun su içme** (nevbetine) **dikkat edin" demişti.**

91: 14 Fakat onu tekzip ettiler, derken o (deveyi) **sinirleyip öldürdüler. Bundan dolayı Rableri** (nin azabı) **da onları, günahları sebebiyle, örtüverdi. Öyle ki hepsini bir yaptı** (helak etti),

91: 15 bunun sonundan (hiçbir vech ile) **korkmayarak!**

Bütün inkârcıların bariz özelliklerindendir; yeryüzünde ki varlıkların her biri bir mucize olmasına rağmen, hâlâ mucize isterler. Bunu da iman etmek için değil işi çıkmaza sokup, davetin etkisini kırmak için isterler. Onları buna iten sebep, hevalarını ilah edinmeleridir.[391]

Kur'an, helak edilen kavimleri hatırlatarak Mekke müşriklerinin de aynı akıbete maruz kalacaklarını ihtar ederek, akıllarını başlarına almaları için onları sıkça uyarıyor. Fakat tüm bu ikazlara rağmen ilahi davetten yüz çeviriyorlar. Ataları gibi helak edileceklerdir.[392]

[391] Bkz. 15/14-15; 45/23

[392] Bkz. 27/27-53

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

LEYL SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını gece anlamına gelen "Leyl" kelimesinden almıştır. 21 ayettir.

Sûre, varlıklara, varlıkların birbirinden farklılığına; insanların birbirine zıt iki ayrı yolda kendi tercihleriyle geleceklerini hazırladıklarından bahsediyor.

Sûrede gece ile gündüzün birbirini galebe çaldığı gibi İslam'ın nurunun da dalalet ve cehalet karanlığını dağıtacağına, insanların türlü türlü maksatlar, hedefler için çalıştıklarına; iyilik için çalışanların mükâfatlandırılacağına, hevasının arkasına düşenlerin hüsrana maruz kalacakları anlatılır.

Güneşe ısıtma ve aydınlatma gücünü veren Allah, ilahi ilham ve vahiyle de gönülleri aydınlatır. Güneşe perde çeken ona karşı körleştiği gibi vahye karşı gelenlerde ona karşı körleşir.

Körleşenler olsa da güneşte, vahiyde varlığını devam ettirirler ve yararlanmak isteyenlerin hayatını aydınlatırlar.

❁ ❁ ❁

وَالَّيْلِ اِذَا يَغْشٰى ۙ ﴿١﴾ وَالنَّهَارِ اِذَا تَجَلّٰى ۙ ﴿٢﴾

92: 1 Andolsun: Bürüyüp örttüğü zaman geceye,

92: 2 açıl (ıb ağar) **dığı zaman gündüze,**

Üzerine yemin edilerek yapılan bu hatırlatma, sonsuz ilim ve güç sahibi olan Allah'ın, münkirlere adeta sizler şu gece gibi kararttığınız aklınızı, gönüllerinizi İslam'ın nuruyla aydınlatın; iman edenlere de ilmi metotlarla kâfirlere karşı gereken mücadeleyi verin, bu eylemlerinizle zalimlerin, zulümleriyle kararttığı dünyanızı aydınlatırsınız mesajı veriliyor diye düşünebiliriz. Evet, Hak güneşinin doğması sizin gayretinize, özverinize bağlıdır.[393]

❁ ❁ ❁

وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْاُنْثٰى ۙ ﴿٣﴾ اِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتّٰى ﴿٤﴾

92: 3 erkeği ve dişiyi yaratana,

92: 4 ki hakikaten sizin sa'y (-ü amel) **iniz bölüm bölüm** (çeşit çeşit) **dir.**

Gece gündüze, erkek kadına göre nasıl farklıysa, amellerde farklı farklıdır. İnsanların renkleri, biçimleri, karakterleri, huyları, eğilimleri, arzuları, anlayışları, düşünce yapıları, değer verdikleri şeyler ayrı ve farklı olsalar da bütün insanlar tercihleri sonucu seçtikleri iki yoldan birinde yürürler. Bu anlamda erkek ve kadın arasında hiçbir fark yoktur. Yaratılışta ikisinin de doğası aynı sudur, birbirlerine üstünlükleri ancak takva iledir.[394]

---

[393] Bkz. 8/39-73

[394] Bkz. 4/1; 16/97; 49/13

Birbirine zıt olan bu yolda herkes yapısına, kapasitesine ve gayretine göre hareket eder.

Rabbin de beyan ettiği gibi, yolculardan bir grup saadet diyarına doğru ilerlerken, diğerleri helake doğru yol alırlar.

Allah, hiçbir ayrım yapmadan insanları muhatap almış, herkesi doğru ve yararlı işler yapmaya, sorumluluklarını yerine getirmeye davet etmiş ve kimseye gücünün yetmediği işler yüklememiştir.[395]

Sonuçta mümin ve fasık olarak kim ne yapmışsa karşılık verilirken, müminlere artı ödüller, münkirlere misliyle karşılık verilecektir.[396]

❀ ❀ ❀

فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ ﴿٥﴾ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ ﴿٦﴾ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَىٰ ﴿٧﴾

92: 5 (Bundan sonra) **kim verir ve sakınırsa,**

92: 6 o en güzeli de tasdik ederse,

92: 7 biz de onu en kolaya hazırlarız.

En güzeli (kelime-i Tevhit) tasdik, insanı yaşamın en güzeline sahip kılar. Çünkü Allah, kullarını iyi-güzel ve faydalı olana teşvik ederken, zararlı olanları da açıklayarak sakındırır.

Allah, bu mesajlarıyla insanlardaki merhamet duygularını harekete geçirip yoksulları, kimsesizleri, güçsüzleri korumanın, yaraları sarıp, toplumsal huzur ve güveni sağlayarak ruhlara kardeşlik tohumları ekmeyi teşvik ederek yaşamı kolaylaştırıyor.

Orijinalinde geçen "Hüsna" kelimesi: güzellik, iyilik, hoşluk, olgunluk, mükemmellik, ilahi güzellik anlamına gelmektedir. İba-

---

[395] Bkz. 2/185; 4/32; 16/97

[396] Bkz. 10/26; 17/84; 36/54

det ve ahlâk ilkeleriyle İslam, insanları en güzel meziyetlere eriştirir. Bu ise rahatlık ve mutluluk yolunu ifade etmek üzere "en kolay anlamına gelen" "Yüsra" kelimesi ile ifade edilmiştir. "Kolay" dan kasıt insanın fıtratına uygun olan, takat getiremediği şeyden muaf tutulan yoldur.

"Yüsra" kelimesi daha fazla iyilik yapma, erdemli olmak anlamında da açıklanmıştır. Buna göre iyilik yapmaya çalıştıkça Allah da onda iyilik iradesini güçlendirir, iyilik yollarını kolaylaştırır. Sonunda güzel haslet onun kişiliğinin ayrılmaz bir özelliği haline gelir. Diğer bir ifadeyle Beled suresinde geçen "zor geçit" olarak nitelendirilmiş yol, şimdi kolay olmuştur. Bir şartla ki o yolda azmetmeye, bir bütün olarak istikamet üzere yaşamaya gayret edilmesi gerekir. Çünkü insanı şeytani heveslere çeken birçok etken vardır. Ve şeytan pusuda beklemektedir onu yanıltmak ve aldatmak için.

Aslında kim neyi büyük bir arzu ve iştiyakla yapmak isterse, o iş, ona kolay gelir. Çünkü onları istediğini yapmaya iten güç, içsel dürtüleri ve iradelerini o yolda kullanmalarıdır. Resule, işleri kolaylaştıran Rabbinin rızasını kazanmada gösterdiği şevk ve iştiyaktır. Ona zulme, hakarete, alaya, engellere karşı koyma gücünü bu şuur bahşetmiştir.

İslam, kolaylık ve fıtrat dinidir. Eğer bir yerde İslam'ı yaşamak güçleşiyorsa, bu İslam'ın yaşamanın zorluğundan değil, egemen güçlerin engellemesinden veya kişinin tembelliğinden ve zaaflarından kaynaklandığı gibi Allah'ın yüklemediği işlere soyunmasından, ifratla tefrit arasında bocalamasından da olabilir. Mesela namaz kılmayan birinin fahşa ve münkerden uzaklaşması, imtihan edildiğini idrakten uzak olanın sabırlı olması, cihat etmesi, kulaktan duymalarla yetinenlere ilim edinmek vs. işler zor gelir. Bu anlamda cehalet zorluğun, ilim kolaylığın simgesidir.

Hayat, güçlük ve kolaylıkla geçip gitmektedir. Zaman olur namaz kılmak, oruç tutmak, infak etmek, ilim edinmek zor gelir. Zaman olur ki bunları büyük bir şevkle yaparsınız, kolaylaşır.

Allah için vermek, Allah için kötülüklerden sakınmak sahibini hevadan kaynaklanan duygu ve davranışlara iten tehlikelerden sakındırır. Hevadan kaynaklanan maddeye olan zaaf, Allah'a kul olmaktan uzaklaştırır. Madde tutkusundan kurtulamayanlar, Allaha gereği gibi ittika etmeyenler, Allah'a gereği gibi kul olmayanlardır.

Bu bakımdan "kim sakınır verir, en güzeli de tasdik ederse" diyerek Kur'an'ı Kerime bir bütün olarak sarılmayı ifade eder.

❁ ❁ ❁

وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَىٰ ﴿٨﴾ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَىٰ ﴿٩﴾ فَسَنُيَسِّرُهُ

لِلْعُسْرَىٰ ﴿١٠﴾ وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّىٰ ﴿١١﴾

92: 8 Amma kim cimrilik eder, kendisini müstağni görür,

92: 9 ve o en güzeli yalanlarsa,

92: 10 biz de ona en güç olanı kolaylaştırırız.

92: 11 O, helak olduğu zaman malı kendisine asla fâide vermez.

Bu ayetlerde " güzeli tasdiklemek veya yalanlamak" kelime-i tevhid veya kelime-i şehadeti yalanlamaktır. Bu ise İbrahim suresinde verilen ağacın örneğinde kişinin şekillenmesidir. Kim hangi yöne temayül ederse o yol kendine kolaylaşır. Bu kolaylık ve zorluk kişinin istek ve temayülleri ile güçlenir. Tasdik edenler, takva (vahye) üzere Rabbinin rızasını gözeterek yaşayanlardır; yalanla-

yanlarda kendilerini müstağni görüp her işi kendinden menkul görüp yaptıklarıyla böbürlenenlerdir.[397]

Hakikati idrakten yoksun kapitalistleşen ve dünyevileşen insanlar, istediklerini elde etmek için gereken bedeli öder ve bu uğurda azami performans gösterirken, ahireti için kolay olanı, ayağına kadar gelse bile yapmaya üşenirler.

İnsan bencilleşip, müreffeh bir hayat yaşama mücadelesi verdiğinde kendisinden artmaz ki, mağdurlara versin. Artsa, taşsa dökülse de refah bir hayatın arkasından koşarken nefsinin dışında sürekli kıstığından giderek bencillik, onların benliğini kuşatır; sonuçta hayatını, vakfettiği servetini sefahat âleminde saçıp savururlar.

Cömert kişi saçıp savuran değil, yerinde, yerli yerinde harcayandır. Cimri de havai işlerde saçıp savurup yeri geldiğinde vermeyen, Allah'ın doyurmadığını ben mi doyuracağım diyenlerdir.[398]

Cömertlik ahlâkın üstünlüğü iken, cimrilik de bayağı huylardandır. Cömertlik sevgi, dua ve saygı sebebi iken, cimrilik sevimsiz, olumsuz, itici hasedi körükler. Öldüğünde malı fayda vermediği gibi zararını da görecektir. Cömert ise kazandığı sevapla Rabbine dönüp karşılığını alacaktır. İyi insan öldükten sonra da hayırla anılırken, kötüler, cimriler kahırla anılırlar.

İnsanın izzeti de zilleti de kendi elindedir. İnsan hayat yoluna kendi akıl ve iradesi ile iki yoldan birinde ilerler ve neticeyi de kendi tercihiyle kazanır.

Faziletin önü zor ve acı olsa da sonu huzur ve saadettir. Rezaletin önü rahat ve zevk verici olsa da sonu perişanlık ve hüsrandır.[399]

---

[397] Bkz. 28/78
[398] Bkz. 25/67
[399] Bkz. 17/29

"İyilik eden iyilik bulur. Kim ne bulmuş kötülükten zarardan başka."

"İyilik yap denize at, balık bilmezse Halik bilir."

"Rüzgâr eken fırtına biçer" vs. gibi birçok deyimler de iyiliğe teşvik edip kötülükten sakınmayı öğütler.[400]

❀ ❀ ❀

إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَىٰ ﴿١٢﴾ وَإِنَّ لَنَا لَلْآخِرَةَ وَالْأُولَىٰ ﴿١٣﴾ فَأَنذَرْتُكُمْ نَارًا

تَلَظَّىٰ ﴿١٤﴾ لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى ﴿١٥﴾ الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿١٦﴾

وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى ﴿١٧﴾ الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّىٰ ﴿١٨﴾ وَمَا لِأَحَدٍ عِندَهُ

مِن نِّعْمَةٍ تُجْزَىٰ ﴿١٩﴾ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَىٰ ﴿٢٠﴾ وَلَسَوْفَ

يَرْضَىٰ ﴿٢١﴾

92: 12 Şüphesiz bize ait olan, her halde doğru yol (u göstermektir).

92: 13 Elbet âhiret de, dünya da bizimdir.

92: 14 İşte ben size alevlendikçe alevlenen bir ateş (in tehlikesin) **i haber verdim.**

92: 15 Ki ona en bedbaht olandan başkası girmez.

92: 16 (öyle bedbaht ki) **o, hakkı yalanlamış,** (imandan) **yüz çevirmiştir.**

---

[400] Bkz. 22/23; 39/18

92: 17-18 Hâlbuki çok sakınan, malını (Allah nezdinde sırf) **temizlenmek için veren ondan uzaklaştırılacaktır.**

92: 19 Onun nezdinde bir kimsenin (Allah tarafından) **mükâfat edilecek- hiçbir nimet** (ve minnet) **i yoktur,**

92: 20 O, (bunu) **sırf O çok yüce Rabbinin rızasını aramak** (için yapmıştır).

92: 21 Her halde kendisi de ileride hoşnut olacaktır.

İlahi davetle insanlığa zafer ve mutluluğun anahtarı sunulmuştur. Kur'an, mü'minin eline verilmiş garanti belgesi, salih amelleri de garanti belgesine vurduğu mührüdür. Bu garanti belgesini kullananlar korkulardan emin, umduğuna nail olurlar.[401]

Kıyamet gününde bu gerçekleşecektir. O gün saflar saidler ve şakiler olarak ayrılacaktır. Artık dileyen iman etsin, dileyen küfretsin.[402]

صدق الله العظيم

[401] Bkz. 2/112; 6/82; 10/26
[402] Bkz. 76/3-5; 91/11-15

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

DUHÂ SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını "Kuşluk vakti" anlamına gelen "Duha" kelimesinden almıştır. 11 ayettir.

Sûrede, Peygamberimize geçmişteki durumu hatırlatılarak yardımsız olmadığını, kendisine dünyadan daha hayırlı olan ahirete giden yol gösterilerek maddi manevi zenginliğe kavuşturulduğunu, bundan habersizleri de sabır ile haberdar etmesi tembihleniyor.

Daha evvelki iki sûre de Hz. Peygamberin hidayet güneşi olduğu remzedilmişti. Bu teşbih burada da devam ediyor. Güneş, nasıl tedricen tepeye yönelip gölgesi olmadan dünyaya, varlıkların üzerine doğuyorsa, İslam'ın nuru da tedricen gönüllere doğacaktır. Yeter ki ayetler açıkça anlayacakları dille anlatılsın, yeter ki anlamak için dinlensin.

❁ ❁ ❁

وَالضُّحَىٰ ﴿١﴾ وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَىٰ ﴿٢﴾

93: 1 Andolsun kuşluk vaktine,

93: 2 (insanların) **sükûna vardığı dem geceye ki,**

Kuşluk vakti, sabah ile öğlen arası, sükûna varılan gece ise akşam ve sabah arasıdır.

Kuşluk vaktinde her şey, ışık huzmeleriyle gözler önüne serilir. Kâinat hadiseleriyle ruhi duygular birleşip güzel bir enstrüman oluşturuyor. Bir teşbihle adeta ilahi ayetlerde insanların yolunu aydınlatarak ahenkli bir yürüyüş temposuyla saadet diyarına götürür/götürecek deniliyor.

Gündüzün yorgunluğundan, meşakkatinden nasıl gece istirahat edip sükûna varılıp sabaha çıkılıyorsa, müminler de ölüm sonrası felaha ereceklerdir.

❀ ❀ ❀

مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ ﴿٣﴾

93: 3 (Habibim) **Rabbim seni terk etmedi.** (Sana) **darılmadı da.**

Rivayetler, Resulullah'a gelen vahiy bir müddet kesilince, müşrikler "Rabbi Muhammed'e küstü, onu terk etti" diye alay etmişler. Haliyle bu durum onu üzüyordu. Peygamber bu sıkıntı içerisinde iken bu sûre nazil olmuştur.

Hadise hiç de onların iddia ettiği gibi değildir. Allah, sevip seçtiği kulunu hiç terk eder mi? Allah, kendini sevip razı edeni sevmez mi birbirine veli olanlar ayrılır mı hiç?

Vahyin kesilmesi annenin çocuğunu sütten kesmesi gibidir. Annenin çocuğunu sütten kesmesi onunla ilişiğini kesmesi değil, ayrılması gerektiği ve bu çocuğun hayrına olduğu içindir. Vahye

ara verilmesi de insanın sahip olduğu akıl, kabiliyet, yetenek ve melekelerini kullanarak meselelerini çözüme kavuştursun diyedir.[403]

Müminlerinde Rableriyle olan ilişkisi böyle devam eder. Vahyin kesilmesi nasıl peygamberi üzdü ise, müminlerde bir sebeple Rabbin rızasını kazanma hususunda gaflete düştüklerinde üzülüp Rabbe iltica ederler. Allah, Resulünü teselli edecek vahyi indirip nasıl sevindirdi ise, mümini de tövbesiyle yalnız bırakmaz, tövbelerini kabul edeceğini müjdeleyerek sevindirir. Onlar Rablerini razı ederek, Rab de onları affedip razı olarak Rab-kul ilişkilerini sürdürürler...

❁ ❁ ❁

وَلَلْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْاُوْلٰى ﴿٤﴾ وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضٰى ﴿٥﴾

93: 4 Elbette Ahiret senin için dünyadan hayırlıdır.

93: 5 Muhakkak Rabbin sana verecek de hoşnut olacaksın.

Ne güzel birliktelik! Rabbin kullarına dünyada verdiği en büyük nimet ve ikram, hidayetle şereflendirmesi ve bu yolda başarılı kılması, diğeri de ebedi saadete ermeleri olacaktır.

Sonraki ümmetlerde peygamberlerinin örnekliğinde dinlerini dava edinip gereken bedeli öderlerse, onlar da peygamberlerinin sancağı altında toplanarak ecirlenirler.

Evet, dava adamı olmak, dava yolunda şahadete şahitlik etmek, derecelerin en üstününe kavuşturur insanı. Bu şuura sahip olanlar eliyle, İslam yeryüzüne hâkim olursa, insanlar adalet ve güven içerisinde temiz bir hayat sürme şansına sahip olup insanların İslam'la buluşma imkânları daha kolay olur. "Ey iman edenler

[403] Bkz. 5/16; 8/29; 29/69; 39/18; 72/14

sizi acı bir azaptan kurtaracak ticareti size haber vereyim mi?"[404] sorusunun cevabı "cahidun" düsturunun yerine getirilmesidir. Bu kendileri için daha hayırlıdır. Yaptığın işin tecellisini acele bekleme; o işin karşılığını Rabbin mutlaka verecektir.

Elbette inanan için ahiret dünyadan hayırlıdır, ama ahirette dünyada kazanılacağından dünya ondan daha önemlidir. Müslümanlar yeryüzü halifeleri olarak dünyayı ahiret hesabı içerisinde değerlendirmeyip dünyalıkları elde etme hesabıyla uğraşırlarsa, ahiret ikinci plana atarlarsa, yüreklerindeki heybetlerini yitirirler de bir şekilde esaret içerisinde yaşamaya mahkûm olurlar.[405]

"hoşnut olacaksın" müjdesi mücadele sonucu dünyevi bir zaferi kazanmakla beraber ahiret zaferini de elde edeceksin. İkisi de insanı mutlu eden bir sonuç olmakla beraber biri zor, bedel isteyen geçici, külfetli, diğeri de kesintisiz, meşakkatsiz, külfetsiz ve dünyadaki hiçbir nimet ve hazla kıyaslanamayacak muhteşem ikramların daim olduğu diyardır.

Bu nedenle ahiretin dünyadan hayırlı olduğu vurgulanarak, verilen her mücadeleyi ahiret zaferi şuuruyla düşünerek şevkli bir mücadele ruhunu canlı tutmalıdır.

❁ ❁ ❁

أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَىٰ ﴿٦﴾

93: 6 O, bir yetim olduğunu bilip de (seni) **barındırmadı mı?**

Allah, her şeyi bir hikmetle yapar. Yoksa yetimin birini kayırıp diğerini kendi haline bırakmaz. Sebepler farklı tecelli eder bir imtihan gereği.

---

[404] Bkz. 61/10
[405] Bkz. 25/55; 87/17

İlahi vahiy bütünlüğünde Rabbin özel imtihan soruları vardır, insan hayatında hiçbir şey tesadüfü olamaz. Mesela put yapan bir babanın evladının tek başına bir ümmet olması, bir peygamberin firavunun sarayında yetişmesi, Ashab-ı Kehf'in hayatı, Hz. Musa'nın salih zatla yolculuğu... Her şeyin bir arka planı var. Müslümanlar bunu bir hikmete yorup gereken dersi çıkarmaya çalışırlar.[406]

İşte bu ayette de belirtildiği gibi sorumluluk bilinci ciddi bir hayat serüveninden geçerek olgunluğa ermede etkin bir rol oynar. Düşünenler için bir insanın şahsiyet bulmasında sıkıntı ve himaye görmenin yetiştirici rolü vardır. İşte Allah böyle bir ortamda Resulünü yetiştirmiştir.

Bu özel gibi değerlendirilse de bu gibi vakıalar her zaman gözlemlenmektedir. Bir bakarsın bir yetimi dedesi, amcası, teyzesi veya herhangi biri hayret ve hayran olunacak fedakârlıklar sergileyerek himaye eder. Bu Rabbin gönüllere yerleştirdiği merhamet duygularını beslemekle geliştirilir. Bunun tam tersi vicdansız, sevgisiz, bencil kimselerin elinde sadece yetimler değil kendi öz evlatları arasında da gadre uğrayanlar vardır. Allah, bunları çeşitli uyarlamalar yaparak merhametli olmalarını hatırlatır. Fakat cehaletten kurtulmayı düşünmeyen, empati yapmayanlar hiçbir uyarıdan öğüt almazlar.[407]

❁ ❁ ❁

وَوَجَدَكَ ضَآلًّا فَهَدَىٰ ﴿٧﴾

93: 7 Seni (çocukluğunda) **gaip olmuş bulup da yolunu doğrultmadı mı?**

---

[406] Bkz. 50/22
[407] Bkz. 4/2-5-6; 89/17

Ayetin orijinalinde geçen "Dalla" kelimesinin çeşitli anlamları vardır. Kaybolmak, zayi olmak, yanılmak, unutmak, sapmak, doğru yolu bulamamak gibi. Dolayısıyla resul için doğru yoldan sapma olayı söz konusu olamaz. Bunu "Seni dalal veya hikmetlerin ilmini, şeriatını bilmezdin. Bunları sana öğretmedi mi? gibi...[408]

Seni, Mekke'de kâfirlerin içinde yaşadığın acizlikten kurtarıp sana kuvvet vermedi mi dinini galip ve seni muvaffak kılmadı mı? Seni işinde erbap (layık, ehil, becerikli, bilen, mahir) kılmadı mı?

❀ ❀ ❀

وَوَجَدَكَ عَآئِلًا فَأَغْنَىٰ ﴿٨﴾ فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ ﴿٩﴾ وَأَمَّا السَّآئِلَ فَلَا تَنْهَرْ ﴿١٠﴾

93: 8 Seni,bir fakir olduğunu bilip de, zengin yapmadı mı?

93: 9 O halde, yetime gelince: (Ona sakın) **kahretme.**

93: 10 Sâile gelince: (Onu) **da azarlayıp kovma.**

Allah, elçisine yaptığı maddi manevi desteği hatırlatarak, bunun şükrünü hakkıyla yerine getirmesini tembihliyor.

Allah seni nasıl himaye etti, maddi manevi zenginleştirdi ise, sen de çevreni gözet, ikram ve ihsanlarda bulunarak onları cehaletin karanlığından ilmin aydınlığına kavuştur. Şu bir gerçek ki insanlar imtihanı anlayıp Rabbe teslim olup tevekkül ederlerse, gönül zenginliğine sahip olurlar. Bu zenginliğe sahip olanlar çevrelerini de maddi manevi görüp gözetme duyarlılığıyla hareket ederler.

İşte Allah merhamet, şefkat ve cömertlikte kardeşini kendine tercih eden peygamber şahsında müminlerinin de ümmeti olarak onu örnek almalarını; yoksulları, miskinlikleri destekleme ve hi-

---

[408] Bkz. 11/49; 29/48; 42/52

maye etmeye çalışmalılar; olabilir cahillikleri sebebiyle rahatsızlık duyulsa bile onları üzecek davranışlardan sakınmalıdırlar.

Çalışmanın ibadet, erdem ve sıhhat olduğunu bilenler başkalarına muhtaç olmamak için hangi iş olursa olsun çalışarak maişetini temin etmeye çalışırlar.

" Cenab-ı Hakk'a yemin ederim ki, sizden birinizin urganını (kalın ip) alarak arkasına (dağdan) odun topla (yıp yükleyerek satıp geçin)mesi, bir kimseye gelip de sadaka istemesinden elbette daha hayırlıdır. (Kim bilir) o da ya verir, (minneti altına girersin!) yahud da vermez. (Zilletini çekersin!)." Ama her şeye rağmen çalışmaya gücü yetmiyorsa veya çalıştığı halde geçimini temin edemiyorsa önüne gelene el açıp dilenmektense bir zengine gidip Allah'ın ver dediği haktan nasibini istemesi de bir erdemdir. Fakat çalışmanın faziletini, istemenin onur kırıcılığını bilmeyip dilenen veya eşini, çocuklarını dilendiren, kim olduğunu bilmediğiniz, istemeyi huy ve meslek haline getirip her kapıyı çalanlara; ayrıca toplananların nereye harcandığı bilinmeyen dernek ve vakıflarında gelerek öşür ve infak istediler diye vermek de vebal getirir.[409]

-" Kim kendisine veya çoluk çocuğunda katlanamayacak bir ihtiyacı yokken dilenmeye başlarsa, Allah onu ummadığı yer ve zamanda muhtaç eder."

-" Kim ihtiyacı olmayan bir şeyi isterse kıyamet gününde yüzünde bir çirkinlik ve bozukluk olarak tezahür eder."

-" Dilenci dilenmekte olan vebali bilseydi dilenmekten vaz geçerdi."

-" bir günlük yiyeceği, giyeceği olmamak ve bunu iktisaba (kazanma) bedeni kudret ve kabiliyeti olmayanların dilenmelerinde bir beis yoktur.[410]

---

[409] Bkz. 17/26, 28, 36

[410] Sahih-i Buhari c.5. 7. baskı. Sh. 93, 261, 274

Elbette istemenin vebalini bilmeyenlerden olgun tavırlar bekleyemeyiz. Bunu bilenler dilencileri varsa inançlıları bu noktada usulüne göre uyarmalı ve Allah'ı da işin içine katarak her isteyene vermemelidir. Ayrıca vermeyi illa da maddi olarak düşünmemeli. Maneviyata muhtaçların daha acınası fukara olduklarını düşünerek onlara uyarıcı, ıslah edici, yapıcı manevi ikramlarda bulunulmalıdır. Azarlamak, küçük görmek günaha iten ahlak bozukluğu olduğu gibi karşıyı da rencide ettiğinden dolayı intizar aldığınız gibi günaha girmenize de sebep olur.

❁ ❁ ❁

وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ﴿١١﴾

93: 11 Bununla beraber, Rabbinin ni'metini (durmayıp) **söyle** (anlat).

Allah'ın nimetlerini saymakla bitirecek bir güç, bir hesap mercii var mı? Bütün nimetleri insan hayatında anlamlı kılan İslam'dır. İslam nimetinin şükrünü yerine getirmek ise onu yaşamak, dava edinerek, insanları uyarıp irşat etmektir.

"Rabbike Fahaddis" Rabbinin üzerindeki/üzerinizdeki rahmetini, nimetlerini anın; başkalarının gündemi sizi meşgul etmesin. Sizi İslam'la şereflendirip aziz edecek nimetlere kavuşturduğu için Rabbinizi hamd ile tesbih edin!

Yarabbi, yüklemiş olduğun duyguları, sahip olduğumuz imkânları rızan doğrultusunda günahsız, nizasız kullanmanın duyarlılığına, şuur, şevk ve iştiyakına; İslam'ın inşirahına, Kur'an'ın ahlakına erdir bizleri! Âmin.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

İNŞİRÂH SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını açılmak, genişlemek, sevinmek manalarına gelen "İnşirah" kelimesinden almıştır. 8 ayettir. Duha suresi ile gaye ve maksat bakımından aynıdır.

Sûrede peygambere uğradığı müşküllerin nihayete ereceği, güçlüklerden sonra kolaylığın başlayacağı müjdeleniyor.

❁ ❁ ❁

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ﴿١﴾

94: 1(Habibim) **göğsünü senin** (faiden) **için** (açıp da) **genişletmedik mi?** (Genişlettik).

Resulullah, içerisinde bulunduğu toplumun olumsuz, acımasız, sevimsiz işlerle birbirini ezmelerinden şiddetli rahatsızlık duyuyor,

ne yapacağının çaresizliğiyle düşünceler onu sarıp sarmalıyor, içi sıkılıyordu. Allah'ın, onu peygamber yaparak kendisini son derece üzen, belini büken, insanları imansızlığın sürüklediği cahiliyeden kurtaracak mesajlarla çareler sunarak rahatlatmış olduğunu görüyoruz.

O Peygamber ki seçilip kutsi davayı yüklenmiş olsa da beşerdir.(41/6) O, Peygamber olmadan önce hidayete ihtiyacı vardı. (6/84,88,90) Onun da diğer peygamberler gibi hataları vardı.(9/43; 80/1-4) O da müşkil durumlarda işleri istişare ile karara bağlar,((3/159) kendiliğinden hüküm koymazdı, (61/1) fetva hükmündeki emirleri ise içtihatları idi.

Hz. Muhammed, bir adak sonucu ağır bir sınavdan geçen Abdullah'ın oğludur. O, doğmadan babasını, altı yaşında annesini kaybetmiş, dedesi ve amcasının himayesinde hayatın sıkıntılarını yudumlarken, Kureyş ileri gelenlerinin karar meclislerinde yer almaya, ticaret kervanlarına katılarak seçilmişliğe hazırlanmıştır adeta. Mekke Meclisinde yerli yabancı zulme uğrayan herkese yardım etmeye, mazlumun gasb edilen hakkını zalimden alıp kendisine vermeye karar verdikleri toplantılarda hazır bulunmuştur.

Yine o tamir edilen Kâbe de Hacer-ül esvedi yerine koymada çıkacak faciayı strateji ile halledip, onu yerine koyma şerefine nail olmuştur.

Peygamber Efendimiz böylesi ortamda yetişirken, totaliter, emperyalist güçler tarafından ezilenlerin sıkıntısıyla içerisinde bulunduğu toplumun ıslahı için çare arıyor, zihin yoruyor, plan proje hazırlıyor ama nasıl yapacağını bilemiyor. 40 yaşına gelinceye kadar bu sancılar onu giderek daha da olgunlaştırıp çevresinde hayranlık uyandıran, sevilen, sayılan, güvenilen biri kılıyor. Giderek talih yüzüne gülüyor, toplumun önde gelenleri tarafında istenilen, zengin, saygın bir kişiliğe sahip olan Hz. Hatice ile evleniyor ve Mekke'de ticarette önde gelen tüccarlar arasına giriyor; onun bu

ilerleyişini gören hiç de az sayılmayacak kişiler ticarette onu örnek alıyorlar. Onun doğruluğu meyvesini vermeye başlıyor... Kendisi güvende, yuvasında mutlu ama dışarıda yürekleri tırmalayan acımasız tutum ve davranışlar onu rahat bırakmıyor, düşünüyor, çareler arıyor...

Onun ümmeti olan bizler, bir muhasebe yapacak olursak, evimizdeki sıkıntıların giderilmesi, isteklerimizin yerine gelmesi için çareler arar ve bütün içtenliğimizle dualar ederken; din tahrif olurken, insanlar her geçen gün dini ahlaki değerlerden uzaklaşırken hangi duyarlılığı gösteririz. Elbette içerisinde bulunduğu toplumun rezaletinden rahatsız olan kurtuluş yolu arar! İnsanı insan yapan, Müslüman'ı mü'minliğe terfi ettiren de bu olsa gerek.[425] Müslümanlar olarak bizlerde üzerimizde oynanan oyunların farkında olalım! Müstekbirlerin, acımasız zulmü karşısında aciz kalışımızın acısını içerimizde duyalım ki Rabbim bizlere de çıkış yolu açsın.

Bu seçkin, seçilmiş Resul ne klasik anışlarla ne de Modernistlerin ileri sürdükleri gibi bir postacı. Ne müşriklerin ileri sürdüğü gibi insanüstü bir varlık ne öyle cerrahi bir operasyonla göğsü açılıp yıkanan ne de öyle şuursuz anışlar ve salavatlarla kutsanan biri; O sözü ile ameli bir olan, Tevhid inancı çerçevesinde hayata istikamet, cemiyete emniyet, beşeriyete iki cihan saadetini kazandıracak düsturları anlatıp bu uğurda tüm imkânlarını kullanmada üstün performans göstererek bedel ödeyen; ilahi davetiyle ölmüş ruhları dirilterek tevhid akidesine hayat vermiş; fıtratta var olan değerlerin doğru kullanılması için ölçü getirmiştir. Elbette O'nu bu hikmete erdiren aklın vahiyle buluşmasıdır. O'nu Peygamber yapanda bu özelliktir.

---

[425] Bkz. 5/79; 7/164; 11/116

Onun göğsünün inşirah bulması: Peygamberlik ve İslam ile taltif edilerek gönlünün neşvünema bulmasıdır. Bu anlamda peygamberlik unvanına istemekle sahip olunamaz ama isteyen İslami değerlerle hayatını mücehhez ederek inşiraha erer. Böyle düşünmediğimizde ne yapalım, Allah bizimde kalbimizi açsın ve temizlesin gibi bir beklentiye girerek savunma hakkına sahip oluruz.

❀ ❀ ❀

وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ ۝٢ ٱلَّذِىٓ أَنقَضَ ظَهْرَكَ ۝٣

94: 2 Senden yükünü de (kaldırıp) **attık.**

94: 3 (Öyle yüktü ki o) **senin sırtına ağır gelmiş,** (kemiklerini gıcırdatmış) **dı.**

Bu ayetten de anlıyoruz ki peygamberlik, rütbelerin en üstünü olmakla beraber sorumluluğu ağır, mükâfatı da hiçbir değerle kıyaslanamayacak kadar büyük. Hakikati dosdoğru kavramak, tüm beşeri kaygı ve beklentilerden sakınıp, sorumlulukları yerine getirmek için fedakârlık yapmak, gereken bedeli ödemek kolay değil.

Ayrıca zalimlere tebliğ götürmek, bütün tehlikelere davetiye çıkarmaktır. Nitekim Hz. Musa, Firavuna tebliğe giderken göğsüne genişlik verilmesini, dilinin çözülmesini, kardeşinin yardımcı verilmesini istemişti.[426]

Evet, risalet ve tebliği hakkıyla sürdürmek çok ağır bir sorumluluktur. Fakat onun dünya ve ahirette sağlayacağı yararları fark ettikçe insan, şevk ve iştiyakla uğruna gerekeni yapıyor. Allah da mümin olma yolunda çalışanlara bu inşirahı veriyor ve müminlik makamında terfi ede ede kul yüceliyor.[427]

---

[426] Bkz. 20/25-30; 59/21

[427] Bkz. 39/22; 92/5-7

İnsanı gerçek manada mutmain eden şey, hayatın geçici imtihan olduğunun bilinciyle, İslami değerlere sahip olmaktır. Kişi, Allah'a teslimiyet, tevekkül ve sabırla dava uğrunda zorluklarla karşılaştığında ağlayıp üzülüp acı çekse de sonucun güzelliğini düşünerek göğsü genişler, manevi ferahlık hisseder.

❁ ❁ ❁

وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ﴿٤﴾

94: 4 Senin namına da yükselttik.

İslam'ın değerleriyle ruhunu besleyen Resullullah, maddi imkânı ve kendini destekleyen bir tebaa olmadan tek başına yola çıksa da kısa sürede birçok zorluklara katlanarak, oluşturduğu ümmetiyle İslam'ın bayrağını dalgalandırıp, zulmün belini kırmıştır.[428]

Onun şecaati, cesareti, güçlü iradesi, sabrı, feraseti, üstün dehası ümmeti tarafından rahmet ve salâvatlarla kıyamete kadar anılacak, adı beş vakit ezanla hatırlatılarak şanı yüceltilecektir. İnsanın şanının yücelmesi, Rabbinin sevgisini, övgüsünü kazanmasıdır.[429]

❁ ❁ ❁

فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٥﴾ إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٦﴾

94: 5 Demek, hakikaten güçlükle beraber kolaylık var.

94: 6 Muhakkak güçükle beraber kolaylık var.

İnsanoğlunun hayatı, mevsimler gibidir. Bazen bahar gibi coşkulu, sonbahar gibi hüzünlüdür. Zorluk devamlı olmadığı gibi kolaylık da devamlı değildir. Zorluk da yılma, kolaylık da gevşeme, iş bitti diye rahata düşüp, oturma! Kalk, her zaman hareket halinde ol! İşlerden bıkmamak, yorgunluk duymamak, yaşamı anlamlı,

---

[428] Bkz. 48/2

[429] Bkz. 33/56; 93/5

renkli, zevkli ve verimli kılmak için farklı alanlarda, farklı işlerde çalış! Oku, ilmini artır, tebliğ et! Veballi işlerden, boş ve malayaniden sakın; oyununda, eğlencende, zevkinde bir anlam olsun, uykun ibadet olsun! İnsanların uyanışı, İslam'ın anlaşılması, yayılması, hâkim olması sizin çalışmanıza bağlıdır. Bu kadar kutsi bir işle mükellef iken; ne yapayım, ne yapabilirim mi veya çok yorgunum mu diyorsun ya da herhangi bir endişeden dolayımı oturuyorsun?! Biliniz ki, duygularınız körelmiş, bedeniniz sizi ele geçirmiştir. Bedenine hâkim ol, ayağa kalk! Kıpırda ve bir şeyler yap. Vücudunuz sizin aracınızdır, arabanız gibi eğer vücudunuza yön vermezseniz bu arabanın kendi yönünü bulmasına izin vermek kadar aptalca bir şey olur. O senin vücudun, onu dinlendirerek faaliyette bulundukça gerekli enerjiyi bulursun. Bir şey yapmadan önce enerjinin gelmesini beklemeyin, işinizin gerekliliğine inanarak yapın, enerji gelecektir.

N.F. Kısakürek'in de dediği gibi:

Sen bir devsin, yükü ağırdır devin!
Kalk ayağa dimdik doğrul ve sevin!
Ölsek de sevinin, eve dönsek de!
Sanma bu tekerlek kalır tümsekte!
Yarın elbet bizim, elbet bizimdir!
Gün doğmuş, gün batmış, ebed bizimdir.

İnsan bu, su misali, kıvrım kıvrım akar ya;
Bir yanda akan benim, öbür yanda Sakarya.
Su iner yokuşlardan, hep basamak basamak;
Benim ise alın yazım yokuşlarda susamak.
Her şey akar, su, tarih, yıldız, insan ve fikir;
Oluklar çift; birinden nur akar; birinden kir.
Akışta demetlenmiş, büyük, küçük kâinat;

Şu çıkan buluta bak, bu inen suya inat?
Fakat Sakarya başka, yokuş mu çıkıyor ne,
Kurşundan bir yük binmiş, köpükten gövdesine;
Çatlıyor, yırtınıyor yokuşu sökmek için.
Hey Sakarya, kim demiş suya vurulmaz perçin?
Rabbim, isterse sular büklüm büklüm burulur,
Sırtına Sakarya'nın Türk tarihi vurulur.
Eyvah, eyvah Sakaryam, sanamı düştü bu yük,
Bu dava hor, bu dava öksüz, bu dava büyük!..
Hani Yunus Emre ki, kıyında geziyordu;
Hani ardına çil çil kubbeler serpen ordu?
Nerede kardeşlerin, cömert Nil, yeşil Tuna;
Giden şanlı akıncı, ne gün döner yurduna?
Mermerlerin nabzında hala çarpar mı tekbir?
Bulur mu deli rüzgâr o sedayı, Allah bir!
Bütün bunlar sendedir, bu girift bilmeceler;
Sakarya kandillere katran döktü geceler;
Vicdan azabına eş, kayna kayna Sakarya,
Öz yurdunda garipsin, öz vatanında parya!
İnsan üç beş damla kan, ırmak üç beş damla su;
Bir hayata çattık ki, hayata kurmuş pusu
Geldi ölümlü yalan, gitti ölümsüz gerçek;
Siz, hayat süren leşler, sizi kim diriltecek?
Kafdağına assalar, belki çeker de bir kıl!
Bu ifritten sualin, kılını çekmez akıl!
Sakarya; saf çocuğu, masum Anadolu'nun,
Divanesi ikimiz kaldık Allah yolunun!
Sen ve ben, gözyaşıyla ıslanmış hamurdanız;
Rengimize baksınlar, kandan ve çamurdanız!
Akrebin kıskacında yoğurmuş bizi kader;
Aldırma, böyle gelmiş bu dünya böyle gider!

Bana kefendir yatak, sana tabuttur havuz!
Sen kıvrıl, ben gideyim, son Peygamber kılavuz!
Yol Onun, varlık Onun, gerisi hep angarya;
Yüzüstü çok süründün, ayağa kalk SAKARYA!

Bunlar dile getirilirken, dillendirilirken, ilahi mesajlarla sorumluluklarını bildikleri halde ayağa kalkmıyor, hareket etmeye üşeniliyorsa ya mesele hakkıyla idrak edilmemiş, ya çok ürküp sinilmiş ya da dünyevileşilmiştir. Yoksa kendini şereflendirip, yüksek makamlara çıkaran, en güzel, doyumsuz ve daim sahip olacak mükâfatları kazandıracak şeylerden kim mahrum olmak ister.

Allah'ım, gayri işler yapmayı bizlere zorlaştır. İmanla karşı koyabilme gücü ver! Sevdir bize sevdiklerini, sevdirmeyi nasip et sevdiklerini! Âmin.

❁ ❁ ❁

فَإِذَا فَرَغْتَ فَانْصَبْ ﴿٧﴾ وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَبْ ﴿٨﴾

94: 7O halde boş kaldın mı hemen yorul.
94: 8Ve (her işinde) **ancak Rabbine sarıl.**

Güçlü, aklı başında olduğu halde çalışmayıp iaşeyle veya dilenerek geçinenlerde ya kişilik bozukluğu var ya gözünü açtığı ailesinden böyle görüp sürdürüyor ya da çok tembel olduğu için çalışarak maddi manevi ihtiyacını karşılamanın erdem ve ibadet olduğunu bilmiyor. Kişi, dinin emirlerini de kaynağından gücünce öğrenerek, yaşaması gerekirken, ilgisi kadar birilerinin ağzına bakarak, işine, kolayına geldiği gibi yaşıyor. Bu iki durumda ciddiyetsiz kimselerin sergileyecekleri tavırdır. Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil' de: "Çalışmak için uygun gün ve saat bekleme: bil ki her gün ve her saat çalışmanın en uygun zamanıdır. Çalışmak için uygun yer

ve köşe arama. Bil ki her yer ve her köşe çalışmanın en uygun yeridir. Bir günde, bir zamanda yapmam lazım gelen bir işi (bir dersi, bir vazifeyi) ertesi güne bırakma; zira her günün derdi gibi işi de kendine yeter.

Verimli çalışmayı, sakın iş üzerinde geçirmediğin zamanla ölçüp de: "Eh bugün şu kadar saat çalıştım, yetişir deme. Çalış daima. Çalış, fakat hırsı bırak. Zira hırs, verimli çalışmanın, sağlık ve saadetin düşmanıdır.[430]

Yaratanın varlığına ve insanca yaşamanın yaratıcı tarafından ödüllendirildiğine inanmayan birisi, kendisinin ve üretmeyenlerin ihtiyaçlarını karşılayacak emek ortaya koymaz. Elindeki fazla mal ve hizmeti de paylaşmaz.

Müslümanlar "boş işlerle, faydasız bilgilerle" uğraşmaz. Kısa bir ömre sığdıracak çok şeyler var. Eğlenirken öğrenir, gülerken düşünür, seyrederken ibret alır, okurken anlar...

Boş mu kaldın, kalk tefsir oku, hadis oku! Boş mu kaldın kalk, insanlarla teşrik-i mesai kur. Tebliğ, tespih ve zikirle uğraş. Tv dizilerini, Facebook'ta geyik muhabbetini bırak. Sahip olduğun tüm imkânları Rabbine rağbet ederek değerlendir ki şükrünü eda etmiş olasın.

İmtihan olan dünyaya gönderilen insanlar, vazifeleri bittikten sonra yine yaratıcılarına dönecekler ve herkese çalıştığının karşılığı verilecektir.[431]

Allah'ım, eminim ki rahmetin ve mağfiretinle bizleri cennetine koyarsın. Bunu büyük bir ümitle temenni ediyoruz. Rabbim bizlere hayata anlam katıp, anlamlı bir yaşamla arkamızdan rahmet okutturacak işlerin altına imza atmamız için bizlere şefaat et. Ya Rab-

---

[430] Bkz. İrfan Takvimleri 14.10.2008
[431] Bkz. 47/33

bel'âlemin bizleri buna erdirecek olan dünya cennetimiz olan İslam'ın inşirahına, Kur'an'ın ahlâkına erdir. Amin.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

TÎN SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını incir ya da bir dağın adı, iki belde anlamına gelen 'Tin' kelimesinden almıştır. 8 ayettir.

Sûre, İncire, Zeytine, Sina dağına ve emin olan belde (Mekke)ye yemin ederek başlar, insanın her yönüyle güzel ve kâmil bir biçimde yaratıldığını konu edinir.

❁ ❁ ❁

وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ ﴿١﴾ وَطُورِ سِينِينَ ﴿٢﴾ وَهَٰذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ﴿٣﴾

95: 1 Andolsun incire, zeytine,
95: 2 Sina dağına,
95: 3 ve şu emîn şehre ki,

Arka arkaya gelen sûrelerde kâinat ayetlerine yemin edilerek, peygamberin davetinin Allah'tan olduğuna inanmaları için Mekke müşrikleri uyarılıyor.

Allah, bütün varlıkları kendine münhasır, mükemmel bir şekilde yaratmıştır. Ancak insanın bunlardan çok ayrı müstesna bir yeri vardır. Her şey Allah'ı tespih ederken insanlığa da bir şekilde hizmet etmektedir. Bir incirde binlerce incir ağacı potansiyeli var eden Allah, bunun gibi hesapsız, çeşit çeşit tat, lezzet ve yarar sağlayan şifa unsuru nimetler bahşetmiştir. Bunlar hayatın idamesinde gerekli unsurlar olsa da daha önemlisi insanı dünya ve ahirette zarar verici unsurlardan sakındırıp, şanını yüceltecek olan emin beldede(Mekke) yaşamı emin kılacak vahyin indirilmesidir.

❀ ❀ ❀

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴿٤﴾ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ﴿٥﴾

95: 4 biz, hakikat, insanı en güzel bir biçimde yarattık.

95: 5 Sonra onu aşağıların aşağısına çevirdik.

Her şey aklı hayrette bırakacak kadar sır ve hikmetlerle dolu. "Sanırsın ki sen küçük bir cirimsin; o âlemi ekber sende dürülmüştür." Bütün varlıklar arasında insan, zübde-i âlemdir. Yüklenilen kabiliyetleri kullandıkça ufku açılan, ufku açıldıkça eşyadan en yararlı şekilde istifade eden, âlemi keşfeden, aklı hayretlerde bırakan keşiflerde bulunan, dünyayı imar ederek, yaşamı verimli, renkli, zevkli ve yararlı hale getirendir; ifsat etmede de o derece mahirdir. Yaratılıştaki güzelliğini koruyamayıp hevasının arkasında sürüklenenler, Rabbin yanında hiçbir şeyle kıyas edilemeyecek derecede aşağılaşıyor, seviyesizleşiyorlar.

Akıl, muhakeme, tefekkür gibi özellikleriyle iyiyi kötüden, güzeli çirkinden, faydalıyı zararlıdan, ayırt edici özelliğe sahip; vücut ve irade olarak da hem güçlü, hem güçsüz, hem fani, hem

baki âleme yolcu olan insanın yüklendiği sorumluluk, cidden çok büyük ve ağırdır. İnsanoğlu, kendini yücelten bu fıtratının ya farkında olarak ya da olmayarak yaşıyor. Farkında olsa da olmasa da karşına çıkan soru ve problemlere karşı bigâne kalamıyor insan. Aklı, neden, niçin ve nasıllarla meşgul olmadan edemiyor. 'Ben bir şeyi mesele etmeden yaşayabilirim, yaşıyorum' diyemiyor. Zira, insan istese de istemese de nebati bir teslimiyet içerisinde olamıyor.

Hayat onu düşünmeye, kendi varlığını anlamaya mecbur ediyor. 'Ben neyim, vazifem nelerden ibarettir? Hayatta fonksiyonum nelerdir? Enerjim neden ibarettir?' diye sorgulamadan edemiyor. İşte bu noktada aklını, iradesini sağduyu ile kullanırsa ahseni takvime ulaşır, heva-i dürtüler ile kullanırsa da esfele-i safiline yuvarlanır.

Bu yöneliş ise hidayet ve dalalet olarak tanımlanmıştır.

Biri said (mutlu, Allah tarafından beğenilmiş,) diğeri şaki (her türlü günahı sorumsuzmuşçasına işleyen bahtsızlar sınıfı)olur.

Allah, insana saidlerden olması için yol göstermesine rağmen, ona itibar etmeyip felsefi görüşlerle veya çevreye uyum paketleriyle yaratılışına uygun olmayan eğitim ve sosyal düzenlemeler yapanlar, fıtratın sesini duymayarak, giderek şaşkın şaşkın badirelerde ilerleyerek cehenneme açılan kapıya doğru ilerler.

Oysa bir eşyanın yapımcısı, onu nasıl daha randımanlı kullanılması hususunda kitapcık hazırlıyorsa, insanın yaratıcısı da kulunun en sağlıklı bir yaşam sürdürmesi için şaşmaz, yanıltmaz bir kitap hazırlamıştır.

Ey insan! Sen, bu acı düşüşten sakınmaya ve beşeriyetin gerçek istikbalini tıkayan engelleri aşmaya davet ediliyorsun! Ne olursan ol; ister amir, ister memur, ister kadın; kendine, ailene ve idaresinden mesul olduğun muhitine karşı vazifelerinin olduğunu hatırla. Eğer sorumluluklarını gücünce yerine getirirsen, doğruları ara-

maktaysan saadeti umabileceğin müjdeleniyor. Aksi davranışlarda bulunanlara da azap müjdeleniyor!

❁ ❁ ❁

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٦﴾ فَمَا

يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالدِّينِ ﴿٧﴾

95: 6 Ancak iman edip de güzel güzel amel (ve hareket) **lerde bulunanlar başka. Çünkü onlar için** (bitmez) **kesilmez mükâfat vardır.**

95: 7 O halde (bunca delillerin huzurundan) **sonra hangi şey** (haber verdiğin o ba's ve) **ceza hususunda sana yalan isnat edebilir?**

Bu ayetlerden de anlıyoruz ki insanı, insanlığın zirvesine yüceltecek olan salt manada yapılan iyilikler değil, iman doğrultusunda, vahyin kontrolünde yapılması gereken salih amellerdir. Dolayısıyla iyi işleri herkes yapabilir ama salih ameli sadece vahyi fıkh edenler yapar.

İslam'a yabancı olanlar, yabancı olanların yaptıkları güzel işleri överler, ama kendileri güzel işler yapmakta istisnalar olsa da çok beceriksizdirler. Çünkü gerçek İslam'dan habersizdirler.

❁ ❁ ❁

أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ ﴿٨﴾

95: 8 Allah, hâkimlerin hâkimi değil mi?

Allah, kimin neye önem verdiğini, neyi hangi amaçla yaptığını, neye öncelik verdiğini bilir ve ona göre hüküm verir. O adili mutlaktır, kullarına haksızlık etmez. Bilakis müminlerini yaptıklarının daha güzeliyle mükâfatlandırır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

ALAK SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını ikinci ayette geçen kan pıhtısı anlamına gelen "Alâk" kelimesinden almıştır. 19 ayettir. Alâka kelimesi: ilgi, bağ, sebep, ilişki, yakınlık ve muhabbeti ifade eder. Yani anne ve babanın ilgisinden, yakınlığından aynı kanı taşıyan, kan kardeşi, can kardeşi ile beraber din kardeşliğinin önemine de dikkatleri çektiğini düşünebiliriz.

Sizi çokta önem vermediğiniz kan pıhtısından, bildiğiniz bilmediğiniz evrelerden geçirdikten sonra bu kadar mükemmel yaratan Allah, öldükten sonra da sizleri yeniden diriltmeye kadirdir. Bütün bunları düşünürseniz yapılan davetin doğruluğunu anlar iman edersiniz mesajı veriliyor. [432]

---

[432] Bkz. 22/5; 23/14; 40/67; 75/38

Sûre, hayatı, yaratılışı, anlayıp, anlamlandıracak genel ve baş ibadet olan "Oku" emri ile başlıyor. Bu emri idrak ettikçe insan, insani değere erişecek ve okuyup öğrendiklerini yaşadıkça "Ahsen-i Takvim"de zirveleşecektir. Çünkü insan, İslam'la şahsiyet kazanmıştır. Neden ve niçin yaratıldığını düşünmeyip, kendini, kimliğini keşfetmeyenler güdüleriyle hareket eden varlıklardır.[433]

❀ ❀ ❀

اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِى خَلَقَ ﴿١﴾ خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ﴿٢﴾ اِقْرَأْ وَرَبُّكَ

الْاَكْرَمُ ﴿٣﴾ الَّذِى عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ﴿٤﴾ عَلَّمَ الْاِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿٥﴾

96: 1 Yaratan Rabbinin adıyle oku.
96: 2 O, insanı bir kan pıhtısından yarattı.
96: 3 Oku. Rabbin nihayetsiz kerem sahibidir.
96: 4 Ki O, kalemle (yazı yazmayı) **öğretendir.**
96: 5 İnsana bilmediğini O öğretti.

O seçilmiş nebi bir anda refleksle "Oku" emri karşısında 'ne okuyayım, neyi okuyayım' diye sormuş. Nitekim vahiy inmeye başlar başlamaz Rasulullah'a okuyacağı emirler ve nehiyler zinciri oluşturan bir metin verildiğinden de bahsedilmiyor. Dolayısıyla anlıyoruz ki, kâinatı, olayları "Oku" doğru-yanlış, hak-batıl ayırımı yap! Gör, müşahede eyle, canlı cansız her biri birer kitap olan varlıklar âlemini, olayları basiretle mütalaa et! Düşün!, bir damla su, bir damla kandan nasıl muazzam bir varlık meydana getirmiş Rabbin! Bu muazzam varlık, kâinatın sırlarını keşfediyor, fezaya çıkıyor, yerin derinliklerinde ki hazineleri keşfediyor! Düşün, düşündür, idrak ettirmek için ayağa kalk!

---

[433] Bkz. 95/4, 5

Bizim bu beş ayetten anladığımız; okumanın, öğrenmenin gerek amellerle, gerek kalıcı eserler yazarak, hayata anlam katarak, hayatı anlamanın yolu olduğu gibi, cahili davranışları ıslah etmek, onları uyarıp iyiye, doğruya çağır mesajı da vermektedir.

O ümmi bir peygamberdi. Yani anasından yeni doğmuş gibi fıtratını korumuştu. Kavmin cahili adetleri, yolsuzlukları, şirki davranışları onu üzüyor fakat nasıl uyaracağını, nasıl davranacağını bilmiyordu. " Ümmiler arasından kendilerine Allah'ın ayetlerini okuyan, onları temizleyen, onlara Kitabı ve hikmeti öğreten bir peygamber gönderen Allah'tır." (62/2 " İşte böylece sana emrimizle vahyettik. Sen, kitap nedir, iman nedir bilmezdin...(42/52) "Kalemle yazılanlara Andolsun..." "kalemle (yazmayı) öğreten" derken vahyin yazılarak kayıt altına alınması ifade edilirken; insanlığa da "ya bir eser bırak ya da yazılacak bir iş yap" mesajı verilmektedir. Ayrıca siyer kitaplarında; "bir kişiye okuma yazmayı öğreten Bedir esirlerini serbest bırakacağını söyler" peygamber. Okuma yazmayı bu kadar önemseyen bir peygamberin okuma yazma bilmemesinin iddia edilmesi ne kadar doğru olur!. Yine 'ona, bu sözleri bir başkası öğretiyor veya kendisi uyduruyor' diyenlere de Allah-u Teâlâ: 'O, bir beşer sözü ise hadi bir benzerini de siz getirin' diye meydan okuyor.[434]

Okumak: kevni ayetler, olaylar üzerinde düşünerek, doğruyu yanlıştan, faydalıyı zararlıdan, hayrı şerden, iyiyi kötüden ayırıp hakkı, gerçeği bulmaktır. Evet, Neden ilk önce namaz, oruç, cihat, infak vs. değil de okumak emrediliyor? Çünkü ne olursa olsun bir şeyi yapmak için önce onun bilgisine sahip olmak gerekir. Dolayısıyla İslam gibi yüce bir dini anlamak, onunla maddi manevi sıhhat bulup yücelmek içinde onun nasıl yaşanacağının bilinmesi gerekiyor.

---

[434] Bkz. 10/38; 16/103

Bir binanın yapımı için malzemenin kaliteli, birbirine uyumlu ve onu yapan ustanın ehil olması gerektiği gibi müminin inşasında olmazsa olmazı olan Kur'an'ı anlamak ve yaşamak için tefekkür, tedebbür, tezekkür üzere tilaveti gerekir. Yani onun arka planını düşünmek, konu hakkında bilgilenip, anlayış geliştirip ufku açmak.

İnsan, Kur'an'ı anladıkça, ne kadar büyük ikramlara sahip olduğunu anlıyor, onun mana ve mefhumunu içselleştirdikçe Rabbin rızasını kazanmayı her şeyden âli (yüce) tutar ve dinini dava ediniyor.

Böyle bir şuura, şevk ve iştiyaka ermek için acıkınca yemek yemeye ihtiyaç hissedildiği gibi okumaya da öyle ihtiyaç hissetmek gerekir. Mide, doyurulmadan nasıl rahat bırakmıyor, sürekli 'kalk, yemek ye' sinyali veriyorsa veya sağlıklı beslenmediğinde insanın sıhhati nasıl bozuluyorsa, okumasına dikkat etmeyenin de maneviyatı bozulduğundan psikolojisi de altüst olur. Nihayetinde sıhhatin bozulması ölümle noktalanırken, diğerininki sefil bir hayatın cinnetine, cehennemine kadar götürür. Bu nedenle kim olursa olsun, hangi tahsil yapılırsa yapılsın, Allah'tan bağımsız bir bilgi insanı faziletli kılmaz; kılmayacağı gibi esfelesafiline sürükleme tehlikesi de vardır. Bu tehlikenin nedenini bilmeyen mürekkep yutmuş entellerin bozduğu dünyamızda, okuma seferberlikleri, kütüphaneler haftası, bilgi yarışmaları vs kültürel faaliyetler tertiplenip duruyor. Bunlar çok güzel, sevindirici girişimler olsa da, yaratan Rabbin adıyla okuma olmadığı müddetçe maalesef istenilen neticeye kavuşturmuyor/ kavuşturmaz da! Görülüyor ki yıllara varan tahsil hayatına rağmen giderek nesil bozuluyor, yozlaşıyor, yobazlaşıyor; yolsuzluk, kaos ve terör her geçen gün çığ gibi büyüyor.

Yaratan, yarattığını en iyi bilen Allah, cehaletin sürüklediği zilletten kullarının kurtulmaları için Resulüne ilk hitabı "OKU", oluyor; bu "OKU"manın beyinlerimizde yaptığı çağrışımlar ayetin devamında farklı bir okumaya davet edildiğimizi gösteriyor. İnsan

önce kendi yaratılışına dönüp bakması, yani kendini tanıması, sonra evrende var olan her şeyin düzen, ahenk ve sunumunun Onun cömertliğinin eseri olduğunu görmesi ve insani meziyetin ve edebin gereği şükretmesi gerekiyor. Çünkü bakmak ve anlamaya çalışmak bir arayıştır. Böyle bir arayışa ihtiyaç hissetmeyen, dünyaya gelişinin nedenini düşünmeyen, imtihanda olduğunun farkında olmayan dar kafalı ve basiretsiz insanların yazılı metinlerden anlayacağı hiçbir şey yoktur."[435]

Okumayı, ciltler dolusu kitap okumak veya Kur'an'ı anlamaya çalışmadan defalarca hatmetme, hıfzetme olarak değerlendirmeyelim artık.

Okumada anlama ve bulduğu doğruyu yaşama gerçekleşmiyorsa, böyle bir okumanın faydası pek görülmez. Öğrendiklerimizin nedenselliğini, niçinliğini izah edemiyorsak, bilgimizin köklü kapsamlı olduğunu söyleyebilir miyiz?

Düşünmeden öğrenmek faydasız, öğrenmeden düşünmekse tehlikelidir. Öğrenmeye karşı bir sevgi beslemeden iyilik yapmaktan hoşlanmak insanı basitliğe götürür.

Kimi okur Maksuduna varır; Kimi okur esfele-i safiline düşer. Kimi okur adam olur, kimi kitap yüklü merkep. (62/5) Kimi okur muhakkik olur, kimi okur mukallit.(3/7, 4/162) Kimi okur mutmain olur, kimi sapıtır. (6/25) Kimi okur şükreder, kimi okur küfreder. (76/3) Kimi okur itminana erer, kimi okur intizara. Kimi okur âlim, kimi okur zalim. (35/28) Kimi okur ilmi bilimle bilir, kimi hevası ile kariyer, statüyle. (39/9) Kimi aklı vahiyle buluşturur, kimi aklı vahiyden ayırır. (6/125) Kimi okur dinler, kimi okur anlar. (2/171,7/204(Kimi okur haz duyar, mutluluğu kör inanışta arar, kimi okur sorumluluk bilinciyle uyanır, uyandırır. (36/6, 27/80) Doğruya ermek için anlamamıza engel olan, şuur altındaki gele-

[435] Bkz Emine Turhan, Berfin Der. Sayı 3, Tarih 2004

neksel hurafelerin kuşatılmışlığından uzaklaşarak, 'Rabbim ne buyuruyor, anlayıp yerine getireyim' diye okumalıyız.[436] İlim ve bilim birbirinin arkadaşıdır. İkisi birbirinden ayrılırsa veya ilim birilerinin tekeline girerse, dünya ahiret, batın veya zahir olarak bakılırsa hakikat kavranılamaz...

Modern çağ, şu an yaşanılan gerçeklerin ışığında eski öğretilerin özlemini çekiyor. Üniversite mezunlarının çoğaldığı, ama kitap okuyanların azaldığı; teknolojinin ilerlediği, ama acımasızlık ve adaletsizliğin arttığı; doğru söyleyenlerin çoğaldığı, ama öğrendiğini nefsinde uygulamaların azaldığı, hakikatin bilindiği, ama tatbik edilmediği; herkesin kötülükten şikâyet ettiği, ama bu kötünün nerede ve kimsenin üstüne almadığı, başka yerlerde suçlu aradığı bir atmosferde yaşanıyorsa bu duyguların mekanikleşmesi, söz ve davranışların rutinleşmesindendir.

İnsanlar yaratıcının kitabıyla iletişimlerini doğru kurarlarsa, diğer bütün iletişimleri de doğru kurulacaktır. Çünkü bu kitap, kimle, nasıl ilişki kuracağımızın kılavuzudur.

Üzülerek ifade edecek olursak ülkemizdeki manzara bu: çocuklar küçük oldukları, gençler, top, atari, internet vs. ile meşgul olmaktan, talebeler derslerden bıktıkları, orta yaşlılar da işten güçten vakit bulamadıkları için, ihtiyarlarda 'aklım almıyor' diyerek okuyamıyorlar.

Yeni ufukların müjdecisi olan genç neslimize, ağrı ve sızılardan şikâyeti olan ihtiyarlarımıza, sıkıntı ve bunaltıdan 'ah! Of!' diye feryat eden boş kalmış herkese, eline küçük bir kitap alıp okumalarını tavsiye ederiz. Aslında okuma salt bunlar için olmamalı; okuma olmazsa olmaz ilahi bir emirdir. Namazsız bir Müslüman düşünülmeyeceği gibi okumayan bir Müslüman da düşünemeyiz. Hatta tüm ibadetler, ilmine sahip olunca hakkıyla eda edilir.

---

[436] Bkz. 39/18; 72/14

Şuursuz ibadetler, ritüelleşmiş hareketler olduğundan sahibini ıslah etmekten de uzak oluyor.

Allah insana öğrenme kabiliyeti verdi. Okumayı, yazmayı öğretti. Kalem yazıyı, yazı bilgiyi kaydeder. Bilginin ve düşüncenin ilk sermayesini Allah vermiştir. Âdeme eşyanın isimlerini öğretmiştir. Allah'ın ikramını sadece maddi anlamda görüp de ilmin, öğrenmenin bütün hayatı anlamlı kılacağını görmeyenler, aklın gerisinde kalanlardır.

İnsan yazsa da yazmasa da hayatı yazılıyor. Okusa da okumasa da hayat hikâyesi okunacaktır. "İşte kitabın, al oku!" deneceği ana kadar "yazar" olduğumuzu fark edemiyorsak ne iyi okuyucu ne de iyi bir yazar sayılırız. Yani insan her halükarda hem okur, hem yazar, hem de okunur.[437]

İnsan okudukça bilinci artar, bilinci arttıkça düşünce düzeyi yükselir. İlmi artıkça imanı, imanı arttıkça teslimiyeti, teslimiyeti arttıkça takvası, takvası arttıkça onu kaldıracak güç, şevk ve iştiyakı artar.

❁ ❁ ❁

كَلَّآ إِنَّ الْإِنسَانَ لَيَطْغَىٰٓ ﴿٦﴾ أَن رَّآهُ اسْتَغْنَىٰٓ ﴿٧﴾ إِنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الرُّجْعَىٰٓ ﴿٨﴾

96:6 (Okumamaktan) **sakın! Çünkü insan muhakkak azar,**
96:7 Kendisini ihtiyaçtan vareste gördü diye.
97:8(Ey insan) **şüphesiz dönüş** (ün) **ancak Rabbinedir.**

"Kella" ve "inne" edatları bir harfin veya bir cümlenin başına gelirse, sonrasında büyük harflerle altını çizerek; "hayır", muhak-

[437] Bkz. 68/1

kak manasına geliyor. Yaratılış gayesini bozanların vakti geldiğinde hesapları görülüp, inkârlarının bedelini en ağır bir şekilde ödeyecekleri ihtar edilerek bir daha düşünmeye davet ediliyorlar.

Evet, nasıl olur da bu kadar mükemmel yaratılışınızın şükrünü eda etmeyip nankörlük edersiniz. A'dan Z'ye kadar her hususta, her şeye muhtaç olduğunuz halde bunu görmeyip verilen akıl ve kabiliyetle elde ettiğiniz güç ve imkânları kendinizden bilip aklı ve gücü putlaştırarak müstağnileşirsiniz?

Bir realite olarak insan, kendini müstağni gördüğü vakit giderek azgınlaşır, azgınlaştıkça firavunlaşır, nemrutlaşır; eğer devletin başında ise kanunlar koyarak halklara, değilse etrafındakilere 'güç bende, ne dersem o olacak' dayatmasıyla tahakküm ederek tağutlaşır. "Leyetğa" kelimesi yaratılışlarını öylesine bozmuş, iyiliğin temsilcilerini görmeye bile dayanamayacak kadar azgınlaşmış, öfkelerinden ne yapacaklarını bilememenin şaşkınlığıyla saldırıp duran kişiler ifade ediliyor. Dünya kamuoyunun malumu: İsrail'in, camileri, pazaryerlerini, kütüphaneleri vs. halkların üzerlerine bombaları yağdırmaları, hep bu öfkenin yansıması.[438]

❁ ❁ ❁

أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَىٰ ﴿٩﴾ عَبْدًا إِذَا صَلَّىٰ ﴿١٠﴾

96:9-10 Bir kulu, namaz kılarken, men edecek (adam) **gördün mü sen?**

"Salât" kelimesi, namaz/dua/rahmet/tazim etmek anlamlarına gelmektedir. Müstağni oluşlarından dolayı ilahi davetten yüz çevirmekle kalmayıp, hırslarından dolayı İslam'ın davetine engel olmak için Müslümanlara ellerinden gelen her türlü zulmü reva görürler. Hayat gerçeği de, ilahi uyarılar da münkirlerin Müslü-

[438] Bkz. 3/119- 120

manlara karşı düşmanlıklarına hep şahitlik etmiştir. Müslümanları zayıf düşürmek, arkadan vurmak için gereken her tür tezgâhı kurarlar. Kendilerini güçlü gördüklerinde ve çekinecekleri bir merci olmadığında hemen dişlerini gösterirler. Kendi halinde Rabbine yönelen, imanın şükrünü eda etmek için namaz kılan, örtünenleri gördüler mi kırmızı görmüş boğa gibi tepeleri atarak, maddi manevi baskı ve zulümleri reva görüp, sosyal hayattan tecrit ederler.

Din ve vicdan hürriyeti, demokrasi türküleri söylemelerine rağmen, inananları dinlerinden uzaklaştırmak için ne gerekiyorsa, bazen açık açık, bazen sinsi sinsi yaparlar. Birçok Müslüman bunların zulmüne maruz kalmamak için buldukları gizli yerlerde veya ima ile namazlarını eda etme mecburiyetinde kalmışlardır. Bir de bunlar arasında Müslüman'ım demelerine rağmen ufacık bir tehlike gördüklerinde veya sanki hiç aşılmayacak işleri varmışçasına engelleri bahane ederek namaz kılmayanlar veya kıldıkları namazı terk edenler var. Oysa şuurlu asil bir Müslüman hayat programını, Rabbinin rızasını dikkate alarak ayarlar. Gerçekten aşılmayacak engellerde namazını cem ederek kılabilir, su-istimal etmeden ruhsat ile hareket edebilirler.[439]

Ne olursa olsun şuurlu, samimi Müslümanları kimse yolundan döndüremez. Çünkü Rabbin rızasını ön plana alarak yaşayanlar, yarınlarda gül bahçelerinde, en güzel nimetlerle taltif edilirlerken, münkirler, fasıklar ateş çemberi içerisinde kalacaklardır. O gün, iman ve inkârın ne demek olduğunu herkes anlayacaktır. Keşke o gün gelmeden, Müslüman'ım dediği halde kariyer, servet, statü vs. uğruna Rabbin rızasını kazandıracak işlerden geri durmasalar.

❁ ❁ ❁

[439] Bkz. 16/106

أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَى الْهُدَىٰ ﴿١١﴾ أَوْ أَمَرَ بِالتَّقْوَىٰ ﴿١٢﴾ أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ

وَتَوَلَّىٰ ﴿١٣﴾ أَلَمْ يَعْلَمْ بِأَنَّ اللَّهَ يَرَىٰ ﴿١٤﴾

96: 11 Gördün mü (şu cüreti)? **Ya o doğru yol üzerinde ise.**

96: 12 Yahut takvayı emrettiyse,

96: 13 gördün mü? Ya (öbürü hakkı) **yalan saydı,** (imandan) **yüz çevirdi ise...**

96: 14 (O adam) **Allah'ın muhakkak** (her şey'i) **görüp durduğunu hiç de bitmemiş mi?**

Bir şey hakkında bilginiz yoksa veya kesin kanaat sahibi değilseniz hemen kabul veya red etmeyin; önce akl-ı selimle üzerinde düşünün sonra gereğine göre hareket edin; aksi takdirde ya bir hayrı reddetmiş olursunuz veya bir şerri kabul etmek gibi çok tehlikeli bir durum içerisine düşmüş olursunuz. Fakat bir söz, Allah'tan gelmişse ve bundan emin iseniz onu herhangi bir tereddüt duymadan kabul etmelisiniz. Çünkü O, her şeyi bilen ve hikmetle yapandır ve kullarının da körü, körüne değil bir basiretle yani anlayarak kabul etmelerini ister. Bu davetini de herhangi bir dayatmadan, zorlamadan yapılmasını tembihler. Elçileri de bu tembihle yola çıkarak insanların hakikati anlamaları için gereken fedakârlığı yaparlar ve hakikatin anlaşılmasına engel ne varsa onunla da üslubunca gereken mücadeleyi verirler. Rabbimiz: "...Ne az düşünüyorsunuz! Ne az iman ediyorsunuz!" diyerek birçok itiraz ileri sürerek ilahi davetten yüz çevirenleri aklın önündeki perdeleri kaldırarak hakikati anlamaları hususunda uyarıyor. Gerçekten aklederek düşünenler doğruyu yanlıştan, hakkı batıldan, iyiyi kötüden ayırırlar. Bu münkirler hiç mi kendileri ile Müslümanlar arasında kıyas yapmazlar? Yaşam tarzları üzerinde hiç mi düşünmezler?

Hangi hırsızlığı, yolsuzluğu, haksızlığı yapmışlar? Hangi çıkar uğruna eğilip bükülmüşler? Kime, sözlerini dinlemedi, itaat etmediler diye zulmetmişler? Gerçekten aklın üzerindeki perdeyi biraz kaldırsalar, onların kendilerine haksızlık edenlere dahi merhameten iki dünya iyiliğine kavuşmaları için gereken uyarı ve fedakârlıklarda bulunduklarını görürler. Fakat müstağnilik bunların algılama melekelerini öylesine köreltmiştir ki ters algılıyorlar, onun için hayatı Allah'ın rızasını kazanmaya adayanları anlayamazlar. Anlasalar da hayatlarını çıkar ve hevaları doğrultusunda sürdürme sevdalısı oldukları için Allah'ın velilerine, zulmü sistemleştirerek engellemeye çalışırlar.

Evet, Hz. Peygamber ve takva bilincine sahip olanlara karşı Ebu Cehiller, Ebu Lehebler, Firavunlaşanlar hep karşı koymuşlar ve acımasızca her türlü zulmü reva görerek yok etmeye çalışmışlardır. Fakat onlar, ilahi daveti engellemeye çalışanlara karşı gereken mücadeleyi vererek imkânları nispetinde insanlara ulaşarak hakikatle buluşmaları için gerekli gayreti ortaya koymuşlardır. Bunları, sadece kâfirler değil, ufacık çıkarı için eğilip bükülenler de anlayamadıkları için bu erdemli tavırları aptallık olarak değerlendirirlerken, kendilerini ise zeki, işini bilen saygıya değer üstün vasıflara sahip olduklarının mütekebbirliği ile hareket ederler.[440]

❀ ❀ ❀

كَلَّا لَئِن لَّمْ يَنتَهِ لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ ﴿١٥﴾ نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ ﴿١٦﴾ فَلْيَدْعُ

نَادِيَهُ ﴿١٧﴾ سَنَدْعُ الزَّبَانِيَةَ ﴿١٨﴾ كَلَّا لَا تُطِعْهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِب ﴿١٩﴾

[440] Bkz. 6/16, 39/22; 76/29-31

96: 15 (Böyle şeylerden) **sakınsın o. Eğer** (küfründen) **vazgeçmezse, andolsun, onu aln** (ının saç) **ından tutup** (cehenneme) **sürükleriz,**

96: 16 (Yani) **yalancı, günahkâr aln** (ının saç) **ından.**

96: 17 O vakit (durmasın) **meclisini davet etsin!**

96: 18 Biz (de) **zebanileri çağırırız.**

96: 19 Sakın (Habîbim) **ona boyun eğme. Secde et. Yaklaş.**

Müslümanlara hayat hakkı tanımayan, din ve vicdan özgürlüğünü kısıtlayanlar, eğer bu tavırlarından vazgeçmezlerse dünyada ibreti âleme ders olacak zillet içerine düşebilecekleri gibi, ahirette ise mutlak rezil ve rüsva olacak ve elim azaplara maruz kalacaklardır.

Ey insanlar! Rabbin olmadığı, görmediği bir yer ve bilmediği bir şey var mı? Yaratılmış her şey, Allah'a itaat ederek secde ederler. Ama rahmeti sonsuz olan Allah, kulların yücelmeleri için vahiyle şuurlu secde etmelerini istemiştir.[441] Ey iman edenler! İslam'la şanınızı yücelten Rabbe kulluk edin, secdelerinizle miraca erin.

Ey münkirler! Siz Allah'a itaatten, secde etmekten yüz çevirseniz de bilin ki sizler de tüm varlıklar da Allah'a secde etmekte.[442] Bu, sünnetullahtır; farkında olsanız da olmasanız da, boyun eğmeyi kabul etmeseniz de O'na boyun eğerek huzuruna çıkacaksınız ve secdelere kapanmak isteseniz de dünyada iradeniz elinizde iken eğmediğiniz boynunuz o gün de eğilemeyecektir.[443]

Ey Rabbi rahimim! bizleri imanla şereflendirdiğin için sana sonsuz hamdı senalar olsun. Yarabbi bizleri affınla, kereminle miraca erecek şevk ve iştiyakla mücehhez kıl. Amin.

---

[441] Bkz. 32/15; 53/62

[442] Bkz. 13/15; 16/48, 49

[443] Bkz. 32/15; 36/7, 8; 40/68-72; 68/43

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

KADR SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre adını; kadir kıymet bilir, kudretli, güçlü manalarına gelen "Kadr" kelimesinden almıştır. 5 ayettir. Kadir: takdir, tedbir manasına gelir.[444] Neyin kadrini bileceğiz! Bize fırsat olarak verilen ömrün kadrini, hakkı batıldan ayıran Kur'an'ı Kerim'in kadrini bileceğiz.

Sûre, insanlara Kur'an'ın değeri ve önemi hakkında bilgi vermektedir. Onun, bin geceden hayırlı olması, Allah'ın insanlığa verdiği son mesajın bu gecede inmeye başlamasındandır.

❀ ❀ ❀

[444] Bkz. 67/1

إِنَّآ أَنزَلْنَٰهُ فِى لَيْلَةِ ٱلْقَدْرِ ﴿١﴾ وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا لَيْلَةُ ٱلْقَدْرِ ﴿٢﴾ لَيْلَةُ ٱلْقَدْرِ

خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ ﴿٣﴾

97: 1 Gerçek, biz onu kadir gecesinde indirdik.

97: 2 Kadir gecesinin (o büyük fazl-u şerefini) **sana bildiren nedir?**

97: 3 Kadir gecesi bin aydan hayırlıdır.

Allah'ın buyruğu bu gecede yeryüzüne inmeye başladığından bu gece, anılmaya değer bereketli bir gecedir. Çünkü bu gecede inmeye başlayan ayetler, hidayet güneşi idi ve insanlık onun sayesinde doğru yolu bulup, sonu gelmeyen bir aydınlık ve uyanıklık içerisinde olacaktı. Bu, o gün veya gece beşer tarihine yeni bir doğuşun başlangıcıydı. Rab, vahyini elçisine indiriyor ve onunla cehaletin zulmetini dağıtıyordu. Bu kadar büyük bir lütfün kadri, nasıl bilinmesin! Gecelerimizin bin geceden hayırlı olmasına vesile olan Kur'an'ı Kerimin inmeye başlaması ile değil midir bu bereket? Onun inmeye başlamasıyla yeryüzü sakinleri hayra nail olmaya başlamadı mı? Kur'an'ı Kerim bir bütün olarak durmakta bugün Müslümanların elinde, ondan gaflet etmeyerek geçirilen her gün kadri bilinen bir gün olmaz mı?

İnsanlık tarihinde çeşitli anma günlerinin olduğu hemen herkesin malumudur. Her millet kendine göre ayarladıkları bir mukaddesi tayin edip o günü ihya etmektedirler. Örneğin; büyüttükleri, büyük gördükleri insanların doğum veya ölüm günleri, ya da yaptıkları fetih günlerini, kurtuluş günlerini sembol edinmişlerdir.

Elbette Ramazan, Kadir, Cuma, Arefe ve bayram farklı muştuları kazandıracaktır. Bütün bunları hayra dönüştüren, Kur'an'ı yaşam tarzı edinmektir. Dolayısıyla bu gecenin kadri, günle, ayla

ölçülemeyecek kadar ömrü bereketlendirir. Bu nedenle kadir gecesi hakkında illa şu gündür diye kesin bir tarihin tespiti iddia edilmemiştir. Bize kadar gelen rivayetlerden öyle anlıyoruz ki müminlerin o anı tespit edip ihya etmesi zor ama mübarek bir ayda,(Ramazan) son on gününde veya yirmi yedi gecesine tekabül eden gecede olabileceği ümidiyle ihya etmeye çalışılır.[445]

"Rasulullah Efendimiz de kendisine kadir gecesini soranlara: "onun günleri tek rakamlı gecelerinde araştırınız" demekle mukabele etmiş ve geceyi tayin etmemiştir.

Bu gecenin tayin olunmamasında İslamiyet'in esas gaye ve hedeflerine uygun bir hikmet vardır. O da Müslümanların ifrata saparak Kadir gecesine tapmalarına engel olmaktır. Kadir gecesi açıklanmış olsaydı, böyle bir müşrikliğin üremesinden hakkiyle endişe edilir ve bu geceye gösterilen ifrata varan hürmet, bilhassa gerileme ve alçalma devirlerinde bir yığın hurafelerin türemesine sebep olurdu. Hâlbuki İslam'ın hedefi geceye hürmet değil, yalnız insanları terbiye, ruhları tasfiye ve vicdanları yükseltmektir. Onun için aranan şey, Allah'a yakınlıktır ve ömre ömür katan feyiz ve berekettir."[446]

Evet, aylardan Ramazan, günlerden Cuma gibi zamanlar ilahi rahmet olarak beş vakit namaz, günün her vaktine serpiştirilmiştir. Her Müslüman bu mübarek vakitlerde rahmetleri yenileyerek bereketlenmektedir.

Müslümanlar, İslam'ın, Kur'an'ın ehemmiyetini kavramaya çalışmadan, cahiliye karanlığından kurtulup ilimle aydınlanmadan, dini sadece belli gün ve gecelere tahsis ederek, şuursuz anış ve davranışlarla Kitab-ı Kerimin kadrini bildiklerini ve sorumlulukla-

---

[445] Bkz. 2/185; 44/3-5

[446] Ömer Rıza Doğrul, Tanrı Buyruğu. Ter. 2. Bas. Ahmet Halit Kitabevi. 1947. İst

rını yerine getirdiklerini sanmasınlar. Bu tür yönelişler Müslüman'lara yakışmayan davranış biçimidir.

Kur'an, ramazan, bayram, şeytana karşı toplu direnişimizin, kötülüklere gücümüzce karşı koyuşumuzun ödülüdür.

İnsanlar birbirleriyle ünsiyet kurmak, batıl uygulayışlara karşı alternatif günler oluşturarak bir araya gelip şölenler tertiplerler. Mesela yılbaşı gecelerine alternatif hicri yılbaşı veya Mekke'nin kurtuluşunu kutlamaktadırlar. Bir vesile güzel örflerle ümmetin bilgilendirilip irşat edilmesi takdire şayandır. Ancak burada sorgulanması gereken husus: hicri takvimden miladi takvime geçilmesi, Mekke'nin kurtuluşunu kutlamaktan ziyade Müslümanların neden gerilediği, bilim ve teknolojide neden gerilerde kaldıkları, kıtalar üzerindeki birlik ve hâkimiyeti niçin yitirdikleri irdelenmelidir. Müslümanların geriliği, bilgisizliği, duyarsızlığı, tembelliği, keyfiliği, ayrılıklarının nedenleri masaya yatırılmalıdır. Aslında günlerin, ayların, yılların birbirlerine üstünlüklerinden ziyade; üstünlük: zamana hükmedebilmede, mekâna mührünü vurabilmede ve tarihin akışını yönlendirebilmededir. "Zaman bendedir ve mekân bana emanettir" diyenler için kutsalları kutlaması ne önem ifade eder ki? Tarihinin hiçbir döneminde uğramadığı bir zillete duçar olan İslam dünyasının uğradığı katliamları ve soykırımları, maruz kaldığı işkence ve zulümleri, katlanmak zorunda bırakıldığı işgalleri ve haysiyetsizlikleri, her sahada sergilediği geriliği ve acizliği; tarihin sayfalarına hicri takvime göre kayıt düşmesi neyi değiştirir? Hicretin ruhuna, Mekke'nin fethine ne derece uygun olur ki?

Müslümanlarca öncelikle sorgulanması gereken, kalplerdeki inançların, beyinlerdeki düşüncelerin ve gönüllerdeki duyguların niye değiştiği, daha doğrusu niye yozlaştığı ve bu zilletleri yaşamaya mahkum olduğu?... [447]

---

[447] Bkz. Hayri Kırbaşoğlu. İslamiyat/Kitabiyat Bülten. Makale Sy:5

Müslümanlar artık manevi esaretlerinin farkına vararak silkinmeli. Sabır, ilim ve cihat şuurunu kuşanmalıdırlar. 'Ben ne yapabilirim!' dememeli. Yapabileceği işleri tespit edip gücünce yerine getirmeye çalışmalıdır.

Müslümanlar, şereflice bir hayat mücadelesi içerisinde yaşayarak ölümü karşılama şuur ve duyarlılığı ile hayatını değerlendirdiklerinde senenin her ayı, ayın her gecesi bereketli şükürlere erdirir.

Şimdi soralım: yüce İslam'ın emirlerini yaşayarak arınmayı, yücelmeyi sadece özel günlerde mi hatırlamalı? Acaba İslam'da olmayan böyle anışlar, Müslümanları arzuladıkları hedefe, kurtuluşa ulaştırır mı?

Bir bütün olarak elimizde olan Kur'an'la hayatımızı mücehhez kılıp, onunla güzelleşmek, şahadetin bir değil, en bereketlisine kavuşturur.

❀ ❀ ❀

تَنَزَّلُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ ۚ مِن كُلِّ أَمْرٍ ۝٤ سَلَٰمٌ ۖ هِيَ

حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ ۝٥

97: 4Onda melekler ve Ruh, Rablerinin izniyle, her bir iş için iner de iner.

97: 5O (gece) **tan yeri ağarıncaya kadar bir selâmdır.**

İnsanların yolunu aydınlatıp, saadete götürecek olan bu kutsi görev için melekler ve ruh yeryüzüne fecre kadar inerek insanlara müjdeli haberler getirmişlerdir. Bu gece baştan sonuna kadar selamdır.

Kullarda bu selamı alarak geceden fecre, beşikten mezara kadar, Rabbin rızasını hayatlarının merkezine alarak kulluk vecibelerini yerine getirirler.

Ne mutlu vahiyle buluşup yolunu onunla aydınlatanlara, ömrünü hayırlarla bereketlendirenlere!

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

BEYYİNE SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını birinci ayette geçen, açık, aşikâr, hüccet, şüphe edilemez işaretler anlamına gelen "Beyine" kelimesinden almıştır. 8 ayettir.

Sûrede kâfirlerin, müşriklerin bazı davranışlarından söz edilerek; ancak salih amel işleyenlerin kurtulacakları müjdelenmiştir.

❁ ❁ ❁

لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفَكِّينَ حَتّٰى تَأْتِيَهُمُ
الْبَيِّنَةُ ﴿١﴾ رَسُولٌ مِنَ اللّٰهِ يَتْلُوا صُحُفًا مُطَهَّرَةً ﴿٢﴾ فِيهَا كُتُبٌ قَيِّمَةٌ ﴿٣﴾

98:1-3 Kitaplılardan ve müşriklerden küfredenler kendilerine apaçık bir hüccet, (yani) **içinde** (kitapların) **en doğru** (hü-

kümleri) **yazılı,** (batıldan azade ve) **temiz sahifeleri okuyacak Allah'tan bir peygamber gelinceye kadar** (güya intizar edeceklerdi, dinlerinden) **ayrılacak değillerdi.**

İnancın ne olduğu bilinmediğinde herkes kendince bir hayat tarzı edinir ve insanları kendi etrafında toplayarak, bir güç ve hâkimiyet oluşturmaya çalışır. Mesela aynı ideoloji savunduklarını iddia etmelerine rağmen ayrı ayrı partiler kurarak her biri kendi partisine yandaş toplamak için en cazip sunumlarda bulunurlarken diğer partilere; özellikle de iktidarda olana hakaretler ederek, karalayarak kendileri iktidar olmak için uğraşıp dururlar.

İslam ise insanlığın başladığı günden beri Allah tarafından seçilen ve aynı ideal ve ilkelere davet eden önderleri arasında ayırım yapmadan, müntesiplerini birbirine kardeş yapıp, sevgi ve dayanışma üzerine bina eden sistemdir. Böyle olmasına rağmen, Tevrat ve İncil'de bir Peygamberin geleceğini bekleyen Yahudi ve Hıristiyanlar, peygamber kendi kavimlerinden seçilmediği için asabiyetlerine dokunduğundan ondan yüz çevirdiler.

İnatçı, müstağnilik hastalığına tutulan taassup sahiplerine ne kadar açık, ikna edici uyarılar yapılsa da faydası olmadığı gibi davetçileri susturmak için ellerinden gelen her şeyi de yaparlar.[448] İlahi davet, akleden, basiret sahibi kimselere etki eder.[449] İnançsızlara yanlışları gerçek gibi görünse dahi bir beyyine, sahibinin doğruluğunu, düşmanlarının yanlışını böylece açığa çıkarır. Doğru olarak gösterilmeye çalışılan yanlışlar kaybolur, fakat asla beyyineler kaybolmaz. Ve yine bir ayet anlaşılır veya anlaşılmaz, ama bir beyyine [o kadar açıktır ki] ya tam anlaşılır ya da büyü veya bir çeşit hile olarak yanlış bir şekilde yorumlanır. Fakat hiçbir zaman basitçe inkâr edilemez. "Beyyine" olarak adlandırılan bu kısa sûre,

---

[448] Bkz. 2/91; 6/33; 25/44
[449] Bkz. 47/14

Kur'an'da başka bir yerde de belirtilen şu noktayı ifade etmektedir; beyyineleri insanlar inkâr edemedikleri için onların kesin mahiyetleri, anlamları ve kaynağı hakkında büyük ihtilafa düşerler ve böylece dini ayrılıklar ortaya çıkar.

"Beyyine"den daha kuvvetli bir kelime, "akli delil" anlamına gelen ve akli olarak insanı kabul etmeye zorlayıcı bir etken ihtiva eden "Burhan" dır. Fakat "beyyine"nin açık ve zahir olmasına ve anlamda pasif olarak kendisine karşı konulmamasına mukabil "burhan" aklen ve psikolojik olarak zorlayıcıdır. Kur'an'ın bir ismi de "burhan"dır.[450] O halde "Burhan", (sadece mantiki bir delil olmayıp) çok güçlü nefsanî arzuların yönünü değiştirebilen ve onları gem altına alabilen bir çeşit akli ispattır.

Açık olan ve önyargılı olmayan bir akıl için "beyyine", apaşikâr ve kabul ettirici olmasına ve burhan da bazı peşin hükümleri yıkabilecek güçte olan açıklayıcı delil anlamında olmasına mukabil "sultan" ise, hakikati kabul etmeye zorlayıcı bir güce sahip delil anlamına gelir."[451]

Ne acıdır ki insanlar burhanın o gürül gürül, o aldatılmaz sesini dinleyeceklerine, aklı putlaştıranların sesine kulak verirler.

Hayatın karanlık yollarını aydınlatan iki meşale vardır: biri selim akıl, öbürü de vahiy.

Çok güzel bir duada olduğu gibi: "Bir ışık sun Ya Rab! Gönlümüze nurlar doğsun! Zulmetler yıkılsın. Her yanda seni arayanlar bulsun! Gözler bunu gözlerimiz büyük bir ümitle! Cana can kat ışığından, kuvvet gönder otağından, sun bir ziya nur çerağından, davamız olan davan yeniden hâkim olsun yeryüzüne!"

❀ ❀ ❀

---

[450] Bkz. 2/111; 21/24; 23/117; 27/64; 28/74

[451] Fazlur rahman, Ana Konularıyla Kur'an, Fecr. Yay Sh. 165-167

وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَةُ ﴿٤﴾

98: 4Böyle iken kitap verilmiş olan bunlar, ayrılmadı (lar, ayrılmadılar) **da ancak kendilerine o apaşikar hüccet geldikten sonra** (ayrıldılar).

Kâfirler, inat, gurur ve hevalarını ilah edinmeleri sebebiyle, algılama duyularının önüne ışık sızmaz perdeler ördükleri için hidayetin nurundan nasiplenemezler. Çünkü onlar açık açık inkâr edilmesi mümkün olmayan ayetleri kabul etmediklerinden kahırlı lanete kendileri davetiye çıkarmışlardır.[452]

❁ ❁ ❁

وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ

وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَٰلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ ﴿٥﴾

98: 5Hâlbuki onlar Allah'a, Onun dinînde ihlâs (ve samimiyet) **erbabı ve muvahhitler olarak, ibadet etmelerinden, namazı dosdoğru kılmalarından, zekâtı vermelerinden başkasıyla emr olunmamışlardı. En doğru din de bu idi.**

Allah, insanoğlunun fıtratına yüklediği din duygusunu, doğru yönlendirmeleri için Hz. Âdemle başlayıp son peygambere kadar gönderdiği vahiylerle gereken açıklamaları yapıp, dini koruma altına almıştır.[453]

Gerçekten Müslüman olmak isteyenler, tüm beşeri kaygılardan ve beşeri ideolojilerden uzaklaşıp ilahi davete icabet ederek dini

---

[452] Bkz. 2/146, 213; 3/19, 85; 9/115; 26/208- 209
[453] Bkz. 5/3; 15/9; 56/77, 80

Allah'a has kılarak kulluk etsinler. Ancak böyle şuurla kurtuluşu garantileyen tevhidi imana sahip olabilirler.

❁ ❁ ❁

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ

فِيهَا أُولَٰئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ ﴿٦﴾

98: 6 Hakikat, kitaplılardan olsun, müşriklerden olsun (bütün o) **küfredenler cehennem ateşindedirler, onun içinde ebedî kalıcıdırlar. Yaratılanların en kötüsü de onların kendileridir.**

Bu ayetlerden anlıyoruz ki insanı ateşe sürükleyen imansızlık, amelsizlik değil, dine hevasını katarak tahrif etmektir. Dolayısıyla Allaha iman edecekseniz adam gibi iman edin ki amelleriniz sahih olsun da İslam'ın bahşettiği hayra nail olabilesiniz. Çünkü imanın bozukluğu, amelin de bozukluğu demektir. [454]

❁ ❁ ❁

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ﴿٧﴾

جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ

فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ ﴿٨﴾

98: 7 İman edip de güzel güzel amel** (*ve hareket*) **lerde bulunanlar** (*a gelince:*) **Hiç şüphe yok ki bunlar da yaratılanların en hayırlısıdır.

---

[454] Bkz. 2/112; 6/82; 30/30, 43

98: 8Onların Rableri nezdinde mükâfatı altlarından ırmaklar akan Adn cennetleridir. (Hepsi de) **içlerinde ebedî, daimî kalıcıdırlar. Allah bunlardan razı olmuştur, bunlar da Ondan hoşnut olmuşlardır, işte bu** (saâdet), **Rabbin** (in ikabın) **dan korkan** (lar) **a mahsustur.**

Böyle bir imana sahip olmak için, yaratan Rabbin adıyla okuyan, haşyetle ilim sahibi olanlar ancak sahih iman ve salih amelle Rabbinin razısını kazanabilirler. Ve bunlar kıyamet gününde selamla karşılanarak "Ey Allah'ın temiz kulu! Gel, gir Cennete; Rabbin senden razı olduğu için, seni razı ederek ağırlayacaktır.

Ey hak daveti kabul edenler! bu müjdeye sahip olmanın ne kadar farkındasınız? Neler yapıyorsunuz? Hangi emellerin arkasında koşuyorsunuz?! Allah'ın rızasını kazandıracak işleri yapmaya ne kadar talipsiniz?![455]

[455] Bkz. 35/28-29; 58/11- 22; 89/29-30

ZİLZÂL SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını ilk ayetinde geçen, şiddetli deprem anlamına gelen zilzal kelimesinden almıştır. 8 ayettir.

Sûrede o gün, kıyametin nasıl vukuu bulacağı, zerre miktarı dahi olsa amellerin dikkate alınacağı ve ona göre insanlara muamele edileceğinden bahsediliyor. Ayrıca bu zelzele, imansızlığın sürüklediği dünyayı sarsacak büyük felaketlerin sebebi olduğu gibi, fitne ve fesadın menşei olanların ebedi olarak elim azaba maruz kalacakları anlatılarak fasıklar daldıkları derin uykudan uyandırılıyor, müminler taltif edilerek salih amel işlemeleri hususunda teşvik ediliyor.

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ﴿١﴾ وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ﴿٢﴾ وَقَالَ
الْإِنسَانُ مَا لَهَا ﴿٣﴾ يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا ﴿٤﴾ بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا ﴿٥﴾

99: 1 Yer, kendisine ait şiddetli bir sarsıntı ile zelzeleye uğratıldığı zaman,

99: 2 yer, (bütün) **ağırlıklarını** (dışarıya fırlatıp) **çıkardığı,**

99: 3 insan "Buna ne oluyor?" dediği (zaman),

99: 4 O gün (yer) **bütün haberlerini anlatacaktır.**

99: 5 Çünkü Rabbi kendisine (o vech ile) **vahyetmişdir.**

Bu zelzeleyi, küfrün hayatını sarsan, sinelerindekini açığa çıkarıp İslam'ın inkişafı olarak değerlendirebileceğimiz gibi, kıyamet koptuğunda olacak hadiseleri de anlatıyor olabilir. Geçici deprem veya doğal afetler, şiddetine göre her şeyi altüst ediyor ve kişiler, duruma göre panik içerisinde, çaresiz, perişan halde ne yapacaklarını bilemezler. Bilahare yardımlar yetişir ve yaralar sarılmaya çalışılır. Bunun gibi kıyamette durum daha dehşetli olacak, yardım olarak ancak insana Salih amelleri gelecektir.[456]

Ahiret inancı olmayanları, Kur'an, sıkça ikna edici delillerle, basiretlerine hitap ederek, düşünüp iman etmeleri için uyarıyor. Buna rağmen o güne inanmadıkları için kendi anlayışlarına göre yaşayanların yanında; inanıyorum dedikleri hâlde o günü ciddiye almayıp kafasına göre takılanlar da var. Bunlar, dünyada fitnenin bir unsuru oldukları için ahirette de hesapları ağır olacak. Çünkü inanmak, inandığını gücü yettiğince hayatına geçirmektir.

Elbette o gün geldiğinde şiddetli bir deprem ile var olan her şey altüst olurken; toprak var olduğu günden beri bağrında sakladıklarını dışarı atacak ve yeni bir hayat başlayacaktır. Herkes ye-

[456] Bkz. 21/103; 33/44; 46/13

rinden şaşkınlıkla kalkarken "Neler oluyor! bizi yattığımız yerden kim kaldırdı?" diyecekler.[457] O gün, yer, ilahi tecelli sonucu bütün haberini anlatacaktır. O gün, küçük büyük her şey defterlerde kaydedilmiş olduğu gibi, ayaklar, gözler, deriler de yapılanlara şahitlik edecektir.[458] Ve herkes hesap için huzurda toplanacaktır.[459] Bu gerçeğe inananlar, Rablerine haşyet içerisinde itaat eder ve o gün için hazırlık yaparlar.[460] Bilir ki o gün, hiç kimsenin başka bir kimseye faydası olmayacak ve dahi çoğu birbirinden kaçacaktır.[461] O gün, herkes ameline göre saflara ayrılarak muamele görecektir.[462]

Kudretiyle yüce Allah, yerde öyle durumlar meydana getirir ki onlar dil ile konuşma yerine geçer. Tıpkı jest ve mimikler gibi.

Allah, her insanın yaptığını doğrudan bilir. Ama yalancılara, o günde yalanlarına bizzat şahit olsunlar diye kendilerine gösterilir ve kimse artık suçunu gizleyemez.[463]

❀ ❀ ❀

يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ ﴿٦﴾

99: 6 O gün insanlar, amelleri (nin karşılığı) **kendilerine gösterilmek için, dağınık dönecek** (ler) **dir!**

Büyük bir telaş ile tüm insanlar, sınav sonucunun açıklanmasını, büyük bir merak, endişe ve korku ile beklemektedirler. Çünkü bu son sınavdır ve ikinci bir şans verilmeyecektir. Bu nedenle sınavı kaybedenler kahrolurken, kazananlar sevineceklerdir. Hele birde yüksek puanla bitirmiş ise mutluluğun doyumsuzluğuna erişecektir.

---

[457] Bkz. 36/51, 52; 54/7, 8; 70/43, 44
[458] Bkz. 17/22-24; 18/49; 36/65
[459] Bkz. 14/48
[460] Bkz. 59/18
[461] Bkz. 44/41; 22/2
[462] Bkz. 56/1-10
[463] Bkz. 41/20, 21; 69/18; 75/13; 82/1-5

Tıpkı okul sınavı: önce çalışma, sonra puanına göre netice. Lakin bu öyle tercihe bırakılan bir sınav değil, çalışmaları için soruları daha önce açıklanmış mutlak irade sahibi olan Allah'ın herkesi tabi tuttuğu bir sınavdır.[464]

❀ ❀ ❀

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۝٧ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ۝٨

99: 7 İşte kim zerre ağırlığınca bir hayır yapıyor (idiy) **se onu** (n sevabını) **görecek,**

99: 8 kim de zerre ağırlığınca şer yapıyor (idiy) **se onu** (n cezasını) **görecek.**

Ne kadar dehşetli bir sahne! Nefesler kesilmiş, yürekler ağza gelmiş, gözler yukarıda, aşağı inen zerrelerin terazinin hangi kefesine düşeceği pür dikkat gözlemleniyor. Bugün mikroskopla ancak görülebilen zerreler, o gün gözlerde büyüyecektir.

Bugün bu zerrelerin kendisi de, karşılığı da göze görünmeyen şeylerdir. Bugün hayır ve şer namına hesaba katılmadan yapılanlar, yarın ya şer ya hayır topu olarak bir araya gelerek terazinin kefesine girecektir. Ey inananlar! ahirete götüreceğiniz heybenize size lazım olacak şeyler doldurun[465]

Müminlere beşer olarak işlemiş olduğu küçük günahları sebebiyle ceza verilmeyecek, iyiliğinin karşılığı ise katbekat fazla verilecektir. Fasık günahkârlar ise yaptıklarının misliyle cezalandırılacaktır.[466]

Ahiret hesabının hak olduğuna inananlar, ne bir günahı onda var deyip işlerler ne de güzel bir ameli küçük görüp ihmal ederler.

---

[464] Bkz. 75/10- 12; 77/38; 78/18

[465] Bkz. 17/13-14; 18/49-105; 21/47; 23/103

[466] Bkz. 53/32; 42/40

Onlar ellerinden geldiği, güçlerinin yettiği kadar Rabbinin rızasını ön plana alarak kontrollü bir hayat sürdürmeye gayret ederler.[467]

Ey Müslüman'ım dediği halde dünyaya dalıp da ahireti ihmal ederek yaşayanlar! Onda ne var bunda ne var diye taviz vermede bir sakınca görmeyenler! Bir an evvel uyanın, silkinin, kalkın, doğrulun! Karia gününü unutmayın! Allah'ı razı edin ki Allah'ta sizi razı etsin.[468]

Bir mümin bir hayır işledi mi, onun mükâfatını herhalde görecektir. Bir şer de işledi mi ondan da haberdar edilecektir. Ancak iyiliğinin günahına galip gelmesi için büyük günahlardan uzak durması gerekir ki bir lütfu ilahi olarak o şer sayılan ameli affedilebilsin.

Bu haberlerin verilmesinin sebebi, ahireti uzak görüp, gaflet içerisinde yaşamasınlar. Ellerinden gelen hayırlı işler de bulunsunlar. Velev ki o hayır pek az olsun. Onun azlığına bakarak terk etmesinler. Mutlaka her hayrın mükâfatı vardır. Ve en ufak bir günahı, kötülüğü de ehemmiyetsiz görerek işlemesinler. Zira onun da sahibine verecek bir cezası vardır. Artık her insan bunu düşünsün, ona göre hareket etsin. (Ömer Nasuhi Bilmen.)

[467] Bkz. 31/16; 61/2, 3
[468] Bkz. 98/7-8

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

ÂDİYÂT SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını, ilk âyette geçen akmak, koymak, aşmak, koşmak manasına gelen "adv" kelimesinden almıştır, 11 âyettir.

Sûreyi dünyevi ve uhrevi olarak değerlendirdiğimizde, ister dünyevi hayatı idamedeki koşuşturmadan, ister düşmana karşı gösterilen cengâverlikten, isterse kıyamet günü ortaya çıkacak durumun tasvirinden bahsediyor olarak düşünebiliriz.

Sûre, yeminle başlayarak hayatın seyrinde iki âlem imtihanını başarmanın önemine dikkatleri çekerek, vicdanları harekete geçirip fikir, aksiyon adamı olmaya teşvik ediyor. Bu duyarlılık gösterilmediğinde iki âlemde pişmanlıkların yaşanacağına işaret ediliyor.

Sûrenin ana konusu; insanın ahireti inkâr etmesi veya ondan gafil olmasının onu ahlâkî bakımdan aşağı seviyeye düşüreceğini anlatmaktadır.

وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا ﴿١﴾ فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا ﴿٢﴾ فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا

﴿٣﴾ فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا ﴿٤﴾ فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا ﴿٥﴾

100: 1 Andolsun o harıl harıl koşan (at) **lara,**

100: 2 o (tırnaklarıyla) **çakarak ateş çıkaran** (on) **lara,**

100: 3 sabahleyin baskın yapanlara,

100: 4 derken orada (ayaklarıyla) **toz koparanlara,**

100: 5 Bununla bir topluluğun ta ortasına girenlere (yani atlara) **ki,**

Âyetler bir harp manzarasından haber veriyor. Elbette ki bir harpte zafere ermek için bütün vasıtalar kullanılır. Bu âyetlerin yorumunu dünyevi ve uhrevi olarak düşünebiliriz. Bir parantez açarsak, hayatın kendisi zaten bir savaştan ibaret, insanoğlu bir şeyleri elde etmek bir şeylerin üstesinden gelmek, zararlardan korunmak için sürekli mücadele içerisindedir. Daha önemlisi Müslümanların yeryüzünde fesat çıkaran, kan döken, insanlara din ve vicdan özgürlüğünü kısıtlayan zalimlere hadlerini bildirmek için çok donanımlı olmaları ve onların zulmünü engellemeleri gerekiyor. Onlar arasında öyle mücahid erler var ki sorumluluklarını yerine getirmek için maddi-manevi silahlarını kuşanmış, bineklerini şahlandırmış, savaşın ortasına dalarak yüce dinini sahiplenmede, Rabbini razı etme uğruna düşmana karşı gözünü budaktan sakınmadan mücadele etmeye hazırdırlar. Gece gündüz pusuda bekleyen düşmanla, fitneyle mücadele edip insanları hidayetle buluşturup gönüllerde fetihler meydana getirenler Rabbin övgüsüne mazhar olurlar.

Rivayetlere göre Resulullah (as) 'Kinane'den bir kabileye eşraftan Münzir bin Umeyr kumandasında bir süvari müfrezesi gön-

dermiş, bunlardan hayli zaman haber gelmemiş, münafıklar bu müfrezenin tamamen öldürüldüklerini yaymışlardı. Cenab-ı Hak bu âyetlerle onların selamette bulunduklarını, bir sabah baskın yaparak düşmanlarına galip geldiklerini, hatta bu baskında düşmanların ortalarına kadar sokularak zafer ve ganimet kazandıklarını müjdelemiş, münafıkları tekzib etmişti."[469]

Ne yazık ki günümüzde ekseriyetle Müslümanlar dinlerini sahiplenmede, korumada, din düşmanlarına karşı nasıl bir mücadele geliştirme hususunda istisnalar olsa da ciddi bir duyarlılığa sahip olmadıklarından, düşmana boyun eğmektedirler. Müslümanlar, ilmî anlamda terakki (ilerleme) etmeden, bütün imkânlarını kullanıp cennetin yolunu açıp cehennem yoluna barikatlar kurmadan zalimlerin zulmünden kurtulamazlar.

❀ ❀ ❀

إِنَّ الْإِنسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ ﴿٦﴾ وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ ﴿٧﴾ وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ﴿٨﴾

100: 6 muhakkak insan Rabbine karşı çok nankördür.
100: 7 Hiç şüphesiz O buna hakkiyle şahittir.
100: 8 Gerçek o, mal sevgisinden dolayı pek katıdır.

Allah, insanoğluna verdiği imkânları İslâm'ın ve kendisinin ihyasına kullanması için bahşetmişken, bunları Allah'ın razı olmadığı yerlerde kullanmaları Allah'a karşı büyük bir nankörlüktür.

Kâfirler bu anlamda külli nankör kimselerdir. Çünkü onlar nimetin sahibini yalanladıkları için Allah'a şükretmeleri, iman etmedikleri müddetçe asla söz konusu değildir.

---

[469] Hasan Basri Çantay Meali

Nankörlük küfredenlere has özellik olsa da Allah'ın verdiklerini paylaşarak şükretmeye çalışmayanlar da giderek mal hırsı ile cimrileşir ve ahiret körlüğüne maruz kalırlar. "Lekenud" nankörlüğü huy edinen, servet hırsını tatmin için başkalarının malına göz diken, hak-hukuk tanımayan anlamlarına gelir.

❀ ❀ ❀

أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ ﴿٩﴾ وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ ﴿١٠﴾ إِنَّ

رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَخَبِيرٌ ﴿١١﴾

100: 9 Hâlâ o, (hakikati görüp) **bilmeyecek mi, kabirlerin içindekiler** (eşilip) **çıkarıldığı zaman,**

100: 10 göğüslerde ne varsa onlar da derlenip toparlandığı (zaman)**?**

100: 11 Hakikat, o gün Rableri onlar(ın her halin)**den elbette tamamıyla haberdardır.**

O gün kim ne düşünmüş, ne yapmış, neyi hedeflemiş? Bütün bunların içyüzü açığa çıkacaktır.

İnsanlar Rabbin rızasını her şeyden üstün tutarak hareket etmeye çalışmalıdırlar. O'nun rızasının hilafına olan duruş, düşünce ve davranışlardan sakınmadıklarında maazallah başka kişi veya şeylere kulluk gibi bir zillet içerisine düşebilirler. Allah'ın görmediği, işitmediği, olmadığı bir yer var mı ki O'ndan bir şey gizlenebilsin. O gün insanlar sadece zahirlerine göre değil, niyetleri ve iradelerini hangi duygularla beslediklerine göre de hesaba çekileceklerdir.[470]

---

[470] Bkz. 86/9

Allah'la karşılaşmayı, O'na hesap vermeyi hesaba katmayanlar, dünya hayatına aldananlar hüsran içerisinde kalırlar.

Allah'ım, cehalet ve gafletin içerisine düşüreceği zilletten, rızanın hilafına duruş, düşünce ve davranışlardan bizleri koru! İlmin aydınlığına, olgunluğuna, enginliğine eriştir; bizlere zikrinle uyanık yaşamayı nasip eyle! Âmin.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

KÂRİ'A SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını birinci âyette geçen büyük musibet, feci felaket, can, mal kaybına sebep olan harp yahut şiddetli ceza, yürekleri hoplatan musibet/kıyamet günü anlamlarına gelen "kâri'a" kelimesinden almıştır. 11 âyettir.

'Âdiyât sûresinde değinildiği gibi burada da kâfirlerle mücadelede gösterilmesi gereken şecaatten bigâne kalındığında başa geleceklere dikkatler çekilmektedir.

❁ ❁ ❁

اَلْقَارِعَةُ ﴿١﴾ مَا الْقَارِعَةُ ﴿٢﴾ وَمَآ اَدْرٰيكَ مَا الْقَارِعَةُ ﴿٣﴾ يَوْمَ يَكُونُ

النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ﴿٤﴾ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ﴿٥﴾

فَأَمَّا مَن ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُۥ ﴿٦﴾ فَهُوَ فِى عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ ﴿٧﴾ وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ

مَوَازِينُهُۥ ﴿٨﴾ فَأُمُّهُۥ هَاوِيَةٌ ﴿٩﴾ وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا هِيَهْ ﴿١٠﴾ نَارٌ حَامِيَةٌ ﴿١١﴾

101: 1 Felâket kapısını çalacak olan (kıyamet).

101: 2 Nedir o felâket kapısını çalacak (kıyamet)?

101: 3 O felâket kapısını çalacak (kıyametin dehşet ve azametini) **sana bildiren nedir?**

101: 4 O gün insanlar yaygın (ve salgın) **pervaneler gibi olacak.**

101: 5 dağlar atılmış renkli yünler gibi olacak.

101: 6 İşte (o gün) **kimin tartıları ağır gelirse,**

101: 7 artık o hoşnut (olacağı) **bir yaşayıştadır.**

101: 8 Amma kimin de tartıları hafif gelirse,

101: 9 artık onun anası "Hâviye" (uçurum) **dur.**

101: 10 Onun mâhiyyetini sana bildiren nedir?

101: 11 (O), **harareti çetin bir ateştir.**

Âyetler ana bir tema ile değerlendirildiğinde, "her insanın ölümü kendi kıyametidir" veya toplumsal cezalar geldiğinde kimileri bu belalardan büyük acılar veya zararlar gördükleri halde, kimilerine dokunmadan geçtiği gibi birçok hayra da nail kılar.

Felaketler, facialar ölüm getirmiyorsa, sahibini uyandırmaya çalışan önemli vesilelerdir. Lakin hiçbir ibret almadan ömrünü kaldığı yerden devam ettirenler de vardır. Bunların hayatını, fanusun etrafında uçuşan küçük böcek ve kelebeklerin, bir yol bularak içerisine girip de çıkış yolu bulamayıp ateş çemberi içinde hayatına

son vermesi gibi düşünürsek, o gün kâfirler de böyle bir durumla karşılaşacaklardır.[471]

"Kâri'a" hiç kimsenin tasavvur edemeyeceği kadar şiddetli ve dehşetli bir gün olduğu içindir ki üç defa tekrar edilmiştir, insanlar Allah'ın davetine icabet edip itaatsizlikten sakınsınlar diye.

Ey iman ehli! İslâm'ın şulesi etrafında ilahi rızayı kazanmak için sabır ve ihlâs ile dön ki feryat edip durmayasın! O nur ki etrafında olanların yolunu aydınlatıp cehaletin karanlığından, şeytanın iğvasından (vesvese) kurtarır.

Ey iman edenler! Dağlar hallaç pamuğu gibi atıldığında bâtıl ehlini bekleyen felaketi düşünerek, imana erdirdiği için Rabbinize hamdedin! O dehşetli güne hazır olun! Terazinize imandan hâsıl olacak amelleri koymaya çalışın! Allah'ın sınırlarını çiğnemek suretiyle haksızlık etmekten sakının!

İnsanları güzel sonuca erdirecek garanti, şirkten, küfürden sakındıran tahkiki imandır. Bu imandan mahrum kalanların yeri haviyedir.

O haviye ki şiddetli kızgın ateşe yukardan atılmaktır. İçine düşeni ana gibi kucaklar, sarar sarmalar(!)

Ateş, ocağına düşmeden, Kâri'a kapını çalmadan uyan, uyar ve gereken tedbirleri al! İslâm dini insanlığı yüceltmek, sağlam ahlâk üzere kılmak, insanların sorumluluk bilincini geliştirmek hedefini gözetir. Peygamber efendimiz ve mü'minler hayatlarını bu hesap üzere düzenlemişlerdir.

Ey iman edenler! İmtihanla karşılaşmaktan kurtulmak mümkün değildir. Bu imtihanı İslâmî şuur ile karşıladığınızda ölüm sizin için saadete açılan bir kapı olur.[472]

---

[471] Bkz. 14/48; 20/102–108

[472] Bkz. 29/2-6

Bakınız, müstekbirler ve yerli işbirlikçileri ittifak kurmuş, dünyanın her yanında Müslümanlar maddi-manevi en acımasız muamelelere tâbi tutulmaktadırlar. Evet, muhakkak ki günün birinde ilahi kanun bunları yakalar, ama bunların karşısında İslâmî değerlerinden uzak, anlamsız bir hayat sürdürenlere de 'Niye bu hallere düştünüz?' diye sorulmaz mı?

Hayat sürecinde sınandığını unutan, bunca zulüm ve cinayetlere seyirci kalan, mazlumların ahına çare aramayan fert, toplum ve devletler iflah olur mu hiç? Oturduğu yerden, fildişi kulelerinden beyanat vermek, ah çekmek, intizar etmek çare olsaydı, bugüne kadar hiç olmazsa kısmî yaralar sarılırdı. Fakat her geçen gün zulüm çığ gibi büyüyor. Ne ah ne gözyaşı kalmış. Sanki taş kesilmiş insanlık. Kalbî dualar bile şahsileşmekten öteye geçmez olmuşsa hangi rahmete, hangi yardıma layık olabiliriz. "Allahın emirlerine karşı gelenler, başlarına bir belanın gelmesinden veya can yakıcı azaba uğramaktan sakınsınlar." (24/63) buyruğuna rağmen yemekten, içmekten, eğlenmekten başka gayeleri olmayanları fena ve fani amelleri oyalayadursun. Sonra bu geçici hayatın nasıl bir zilletle biteceğini görüp bileceklerdir.[473]

İşte bu sûrenin bahis mevzuu ettiği "Karia" bu müthiş beladır. Sorumsuz ve hesapsız yaşayan insanların dünyada da ukbada da başlarına gelecek olan büyük belaya karşı inananları uyarıyor âyetler.

Sorumluluğa ve hesap verme esasına dayanan hayat, itikadın, ahlâkın en kuvvetli temelidir. Hesap vermek itikadını kaldırdınız mı, bütün ahlâk temelinden yıkılır ve sorumluluk hissi ortadan kalkar. Sorumluluk hissinin ortadan kalkması ise insanlığın durmadan alçalması, yozlaşmasıdır.

---

[473] Bkz. 57/16; 77/46

Yola gelmeyenler, yürekleri dağlayan felaketlere maruz kalırlar. Tecrübe edenler ettiler ve hakikati anladılar. Bir daha tecrübe etmek isteyenler için zaman işliyor.

Fakat tecrübe edileni tekrar tecrübe etmek pişmanlıktan başka ne getirir!? Pişman olmak istemeyenler hemen doğrulsunlar ve hemen istikamet yolunu tutsunlar. "Öbür yol uçurumdur."[474]

İmanımızı vahiy ırmağıyla sulayıp besleyerek canlandırıp hayat sahnesindeki yerine oturtalım.

[474] Ömer Rıza Doğrul, Tanrı Buyruğu

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

TEKÂSÜR SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını, birinci âyette geçen 'çoklukla övünmek' anlamına gelen "Tekâsür" kelimesinden almıştır. 8 âyettir

Sûre, aşırı şekilde dünya metaının üzerine düşüp elde ettikleri ile övünen, gurura kapılan, gösteriş ve debdebeli bir yaşamla bilmezleri özendiren, insanlara karşı üstünlük taslayanları ikaz ediyor.

Cahiliye Arapları, mal, evlat ve akrabalarının çokluğunu gurur ve şeref sayarlar, hatta bu hususta ölüp gitmiş geçmişleriyle de övünürlermiş.[475] Tarih şunu göstermiştir ki cahiller hep aynı zihniyete kulluk ederler.

❁ ❁ ❁

[475] Bkz. 34/35

أَلْهَىٰكُمُ التَّكَاثُرُ ﴿١﴾

102: 1 Sizi çoklukla böbürleniş, (o derecede) **oyaladı** (ki),

Sûre, insanı dünyevileşme belasına karşı uyarır. Aslında insanoğlu ne kadar yaşarsa yaşasın ne kadar çok imkânlara sahip olursa olsun, hiçbir varlığın kendisiyle daim/kaim olmayacağını düşünürse sahip olduklarıyla şımarmaz. Kendinden menkul bir şeymiş gibi görüp üstünlük taslayarak övünmez.

İnsanoğlu sahip olduğu meta ile yücelmez, büyümez. Ancak vereni bilir ve verilenleri anlamlı ve faydalı bir biçimde değerlendirse değeri yükselir, sevilir, ecir kazanır. Bu haysiyete sahip olanlar, kibir değil tevazu sahibidirler, cimri değil cömert, zalim değil merhamet duygularıyla hareket ederler. Çünkü verilen nimetlerin hepsi birer imtihan aracıdır.[476] Bu gerçeği unutanlar için ilahi bir ikaz şöyle tecelli ediyor. "Neye haddinden fazla önem verirlerse onunla ağır imtihan oluyorlar." Bunun bir 'şefkat tokatı' olduğunu anlayarak, toparlanıp Rabbin rızasını kazanma hususunda kendilerini terbiye ederlerse ne âlâ, fakat meseleye akıl ve iman cihetiyle bakmayıp hevai izahlarla değerlendirirlerse gafletlerinin, çirkin, itici, yüz kızartıcı davranışlarının içine düşerler. Öyle bir doyumsuzlaşırlar ki dünyaya ait ne varsa elde etmek için her yola başvururlar. Giderek akılları kıtlaşıp gözleri kör olur. Öyle ki etrafındaki çıkarcı dalkavukların alkışlarıyla aptallaştığını görmeyecek kadar sefilleşir, gururlandıkça küçüldüğünü görmezler.

Aslında insanı helake sürükleyen şeyler servet ve itibar sahibi olmak değildir; serveti üstünlük ve güç aracı görmek felakettir. Servetin, taraftarın çokluğu dünya selametini, ahiret saadetini kazandıran güç kaynağıdır. Zira hayır ve güzel amellerin çokluğu ve

---

[476] Bkz. 64/15

mizanda ağır gelmesi için çalışmak, insanları buna teşvik etmek övülecek, gıpta edilecek bir durumdur.

İslâm'a göre üstünlüğün veya aşağılığın tek şartı: Allah'a, Allah'ın emrettiği tarzda kul olmak veya olmamaktır.[477]

❁ ❁ ❁

حَتَّىٰ زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ﴿٢﴾ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٣﴾ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ

تَعْلَمُونَ ﴿٤﴾ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ ﴿٥﴾

102: 2 ta kabirler (e kadar gidip) **ziyaret ettiniz.**

102: 3 (Bundan) **sakının. İleride** (bu öğünmenizin kötü akıbetini) **bileceksiniz.**

102: 4 Yine sakının. İleride bileceksiniz.

102: 5 Sakının. Eğer şüphesiz (ve kat'î) **bir bilgi ile bilseydiniz** (böyle yapmazdınız).

Burada kınanan, kabirleri ziyaret ve ölüleri hayırla anmak değil, yaptırdıkları görkemli türbe ve altında yatan veli addettikleriyle övünüp onlardan medet ummaktır. O kabirde yatanlar veli olsa bile velilerini örnek almayanlara ne yararı var? Onlar vasıtasıyla bir şeyler umanlar büyük bir aldanış içerisindedirler.[478] Gerçekten iman edip ölümü düşünenler böyle yapmazlar. Fakat bilgisizlik ve övünme hastalığı ile cenaze törenlerinde büyük kalabalığın olması, kabirlerinin ihtişamı ve çelenklerinin çokluğuyla övünürler.

❁ ❁ ❁

لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ﴿٦﴾ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ﴿٧﴾

---

[477] Bkz. 49/13

[478] Bkz. 39/3

102: 6 Andolsun, siz o alevlenmiş ateşi mutlaka göreceksiniz.

102: 7 Yine andolsun, onu ayn-ı yakıyn ile mutlak göreceksiniz.

Arka arkaya gelen bu tehditlerle insanlar düşünmeye davet ediliyorlar ki selim akıl sahipleri hayatlarını imanî değerler üzerine bina ederek kalıcı amellere teveccüh etsindeler de kıyamet günü, 'Niye daha iyi çalışmadık!' diye üzülmesinler.

"Yakında bileceksiniz!" yani herkes sonucunun ne olduğunu görecektir. Bu öyle zannî, süflî ve fânî maksatları elde etme bilişi değil, 'ilm'el-yakîn, hakk'el-yakîn bir biliş, meseleye bizzat şahid oluştur.

O gün gelmeden ölenlerden ibret alıp kendisinin öleceğini hatırlayarak ölümü kavrayanlar ilerisi için ne gerekiyorsa yapmaz mı? Lakin cehaletin sürüklediği gurur ile birçokları yanlış yaşamlarını devam ettiriyorlar.

Burada 'yakîn gözüyle göreceksiniz'den anladığımız, kıyamet gününde insanlar cenneti görmeden cehenneme girmeyeceklerdir. Çünkü cehennem, cennete gideceklerin yolu üzerindedir. Bu da cennetteki o çok yüksek nimetlerin ne kadar kaçırılmaz bir ödül olduğunu görmeleri içindir, Allah-u 'alem.

❁ ❁ ❁

ثُمَّ لَتُسْـَٔلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ﴿٨﴾

102: 8 Sonra, andolsun, o gün elbet ve elbet size nimet(ler) sorulacaktır.

Evet, o gün, herkes sahip olduğu, Allah'ın lütfettiği akıl, irade vs. tüm imkânları hangi amaçla kullanmışlar, maddi-manevi sahip olduklarını nereden, nasıl elde etmişler, nerelere, ne adına sarf etmişler, bunların hepsinden sorguya çekilecekler. Sorulunca yüz

akıyla cevap verenlere muştular olacaktır. Ne mutlu muştulananlara! Onlardan olmak duasıyla...

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

ASR SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını 1. âyette geçen; 'zaman, vakit, an, çağ, devir' anlamlarına gelen "'Asr" kelimesinden almıştır. 3 âyettir.

Bu sûre, özellikle hakkı ve sabrı karşısındakine hatırlatmanın îmânî bir vecîbe olduğuna dikkatleri çeker. Tâ ki arkadaşından ayrılmadan evvel onda hayırlı vasiyet ve nasihat varsa onu kendisine hatırlatmış olsun.

Sûre, mücerret bir îmânın; yâni sâlih amel ve ibâdete yönelmeyen bir inancın faydası olmayacağını ihtâr etmektedir.

Sûre, toplumun oluşmasını, bizzat ferdin yetişmesine bağlar. Bu oluş, bütün oluşların ve ıslâhatın; mantıkî, tabiî ve eksiksiz başlangıcıdır. Bu ister ahlâk, ister siyâset, isterse ekonomik yönden olsun netîce değişmez.

Kur'ân, tabiattaki varlıklar için ekseriyetle: "Yazdı ve vahyetti" fiilini kullanmaktadır. İnsanda, tabiatta tabiî bir varlıksa, insan içinde yazdı fiilinin kullanılması gerekirken; insan için yazdı fiilini değil: "Dîni hanîfen fıtratallahi" olarak kullanıyor.[479] Bu farklılığın sebebi nedir? Yazmak fiilinin cevâbı: "Bilmek, fikri veya duyguyu yazı ile ifâde etmek, kaydetmek, takdir etmek, kapatmak, kapalı olmak"tır. Yâni bir şeyi yazıyorsun, ona bir takım tabiat bahşediyorsun ve artık o şey o tabiatın dışına çıkamıyor, çıkması mümkün değildir. Çünkü o artık onunla mühürlenmiş demektir. Mesela Arı; şu şu işi yapmakla görevli ve artık o programın dışına çıkamıyor. Güneş, Ay, Gece, Gündüz vs.[480] Fıtrat ise: "Yaratılış, karakter, yapı, yarılmak, açık olmak, açılmış olmak" demektir. İnsan neye açıktır sorusunun cevâbı: "Fücûr" ve "takvâ"dır. İşte insanla tabiattaki diğer varlıklar arasındaki temel ayrım budur. Yâni insan, irâdesiyle bir şeyleri seçebilecek açıklığa sâhip bir varlıkken, diğerleri mühürlenmiş varlıklardır.

Kur'ân'dan, canlı cansız varlıklar arasındaki temel kırmızı çizginin ahlâk olduğunu anlıyoruz. İnsan, -iyi ya da kötü- ahlâk üzeredir. Yâni fıtrat demek ahlâk demektir. Kur'ân'ın, ferdî ve toplumsal anlamda inşâ etmeye çalıştığı ahlâkî bir sistemdir. Kur'ân'ın oluşturmaya çalıştığı bu ahlâkî sistem, çok önemsenmedi gibi. Oysa Müslüman demek, ahlâk demek; Müslüman demek, davranış biçimi demektir.

Günümüze kadar Peygamberler, şeriatlar değişmiştir fakat temel anlam değişmemiştir. Nedir bu temel anlam? Her dönem ve her toplumda tevhîd akîdesi, âhiret inancı, ahlâk dediğimiz sâlih amelin müşterek âmentüsü; bu âmentü hiç değişmemiştir.

---

[479] Bkz. 30/30
[480] Bkz. 16/68

Îmânın sâlih amelle bağlantısında insanı duyarlı kılan faktörden biri de; âhiret inancıdır. Gerçekten âhiret inancı olan toplumlarda, ahlâkî sistem kurmak çok kolaydır. Çünkü âhiret inancın varsa attığın her adımı sorgulayarak atmak zorundasın. Âhiret inancı bize şunu söylemektedir: "Sen bugün attığın her adımın, yaptığın her davranışın, yarın hesâbını vereceğin bir gün gelecek! Eğer insan bu şuurla hareket ederse davranışlarını daha dikkatle yapar. Dolayısıyla âhiret inancının temelinde yine ahlâk ve sâlih amel yatmaktadır.

Îmân etmek bir anlamda kolay fakat sâlih amel o kadar kolay değildir. Malınla, canınla ıslahat hareketleri etmektir desek sâlih amelin içerisini doldurmuş oluruz.

Sûrede, ana umdeler olarak şu sorular doğru cevaplanırsa, insanların hüsrandan kurtulacağı garanti altına alınır:[481]

- Yemîne neden ihtiyaç duyulur?
- 'Asr nedir? Zamânın her dakîkasını nasıl lehimize çevirebiliriz?
- Zamânın kıymeti kimler içindir?
- Hüsrân nedir?
- Îmâna yol gösteren nedir? Îmân nasıl bozulur?
- Sâlih amel nedir? İnsana ne kazandırır?
- Ahlâkî düşüş ve çöküşten, hangi ibâdeti yerine getirirsek korunuruz?
- Hak nedir?
- Sabır nedir? Allah'ı nasıl sevmeliyiz? Kendimizi O'na nasıl sevdirmeliyiz.

❀ ❀ ❀

[481] Bkz. 2/112; 17/9

وَالْعَصْرِ ﴿١﴾ إِنَّ الْإِنسَانَ لَفِي خُسْرٍ ﴿٢﴾

103: 1 Andolsun asra ki,

103: 2 muhakkak insan kat'î bir ziyandadır.

1) Yemîn; bir işin önemini ve ciddiyetini ifâde etmek için kullanılır.

2) Allah; zamâna, fecre, şafağa, gündüze, kuşluğa, geceye yemîn ederek en büyük nîmetlerden biri olan zamanı iyi değerlendirme husûsunda kullarını uyarıyor.

3) Zamân; bir takvim hatları içinde yaşamı simgeleyen bir çizgi, sanki kurulmuş bir saat gibi sürer gider. Zamân; değişmeyen yasaları olan bir kuvvettir.

Zaman; bir boyuttur, bir enerjidir. Her nesnenin gelişmesi, her canlının vücût bulması, her maddesel varlık, zaman enerjisini kullanarak gelişir, eskir, değişir ve biter.

Bize bağlı olmayan ve kendisinin her yönüyle bizi sınırladığı zaman, çok önemsenecek, geriye döndürülmesi mümkün olmayan bir nîmettir. Kâinatın işleyişiyle ilgili bu zaman çizgisinde insana ayrılan bölüm, belli sınırlar içindedir. İnsan bu süreyi doğduğu günden itibaren kısaltmaktadır. Uzatması da söz konusu değildir. Hiç kimse yalnız uzun bir gelecek için değil, yârını, hatta aldığı bir nefesi dahi geri verebileceğini garanti edemez.

Zaman, insana verilen en büyük nîmettir. Her insanın içinde biri Allah'a, diğeri şeytana yönelen iki ayrı eğilim vardır. İnsan, zamânını ilâhî düsturlarla değerlendiriyorsa iyi bir yatırım yapıyor demektir. Bunun aksi ise tam anlamıyla bir hüsrândır, israftır. Kur'ân bunları: "Ömürlerini israf edenler... Nefislerine zulmedenler..." olarak birçok yerde tanımlar. Îmân sorumluluğu içerisinde ayağını sağlam basarak yaşayanlar, zaman içerisinde yukarılara

doğru yükselirken; zamânı iyi değerlendirmekten gâfil olanlar, sefih hayat yaşayanlar ise baş aşağı düşmeye devâm ederler.

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır: "Ömründe geçen her saat, sarf olunan her nefes ya bir işe sarf olunur ya da boşa geçer. Eğer boşa geçerse, bu zâten ziyândır. Bir işe sarf olunuyorsa ya hayır ya da şerdir. Kaybı da kazancı da sorumluluk duygusuna, zamânı kullanış biçimine bağlıdır."

Evet, insan, ömrünün her ânında ya sevap ya da günah işlemektedir. Eğer günah işliyorsa, bu açık bir ziyândır. Eğer sevap işliyorsa, sevâbına mukâbil değerlendirilir. Örneğin: Daha büyük kazanacağı bir sevap varken ve buna da güç getirme imkânına sâhipken, küçüğüyle yetinmekte kârdan zarardır.

Hayat gerçeğini bu bağlamda kavramak zorunda olmamız gerekirken, iyi değerlendirilemeyen zamânı, asrın üzerine yükleyerek; bu asır cehâlet asrıdır demek sûretiyle hayra dâir ne varsa, kendinden önceki zamâna isnât ederek rahatlarlar. Oysa her asrı, hayırlı ve hayırsız kılan içerisinde yaşayan insanlardır.

Hâl ve durum böyle olmakla berâber ne yazık ki insanoğlunun sorumsuzca tükettiği şeylerin başında, zaman israfı gelir. Para kullanırken, onu mümkün olduğunca yerinde kullanmaya çalışır, cebindeki paranın çalınmamasına dikkat ederken, zamânını müsrifçe kullanır. Zaman hırsızlarının farkında bile olmaz.

Evet, zaman bilincine varmak mecbûriyeti âcilen önümüzde durmaktadır. Dînimizin müdâfâsı için zamânın uzunluğunu, kısalığını bir yana koyup, yarınlara ertelemeden işe koyulmalıdır. Bir zamâna, bir yapacağımız işlere bakacak olursak görürüz ki yapacağımız işler zamândan daha çoktur. İstikbâlin irâdeli kullanılışı, geçmişte yapılan zaman israfını telâfi edebilir.

Üç gün erken kalkan bir gün kazanır. Her gün iki saat erken kalkanın günü daha bereketli olur. Zamânımızı çalan uyku, yarı ölüm değil midir? Kim hayâtının büyük bir kısmını ölü olarak ge-

çirmek ister? Hoş gerçi hayâtını gerçek değerlerden habersiz geçirenlerde ayakta uyuyan ölülerdir.[482]

Unutulmasın ki, ihtiyaçtan başka uykuda geçen her an ziyandır. Aslında zamânı boş ve gereksiz şeyler lehine kullananların yatması, uyuması daha da iyidir. Hiç olmazsa çevre, şerlerinden emîn olmuş olur.

Necip Fâzıl Kısakürek de bir şiirinde:

"Dün hâtıra, yarın hayal, bugün ne?
Dün ölü, bugün ise sanki can çekişmede
Yarın henüz doğmadı, doğmayacak belki de."

Üç zaman diliminden yalnız içinde bulunduğumuz an bizim olmaktadır. Geçmişte bizim değil, gelecek de... "Daha buna vakit var, başka zaman yaparım" deme!

Ertelemeyi dâvet eden istekler, hangi kılığa bürünürse bürünsün, keyfin, zaman öldüren canavarıdır; şeytanın ekmeğine yağ süren, onu güçlendirendir.

Ertelemenin zarârını, hemen başlamanın faydasını anlayanlar, yapılması gerekenleri öne alarak işlerini yürütürler.

"Bugün olmazsa yarın olur" derken, daha pek çok zaman yaşayacağını mı zanneder insan? Yarınlar yaşansa da, insan her günü nasıl geçirdiğinin hesâbını verecektir.[483] Bir Müslüman: "Bugün Allah'ın rızâsını kazanmak için ne yaptım" sorusunu aşarak "neleri yapmadım" sorusunu da sormalıdır.

Kur'ân, insanların çoğunun boş ve değersiz şeyler peşinde koşarak ömür sermâyesini ziyân ettiklerini beyân eder. Bu yüzden olsa gerek ki, çoğunluğa uymamayı öğütler.[484]

---

[482] Bkz. 6/60
[483] Bkz. 35/37
[484] Bkz. 6/116-119

Gerçekten de çoğunluk; ya âhireti unutmuşçasına dünyâlıkların arkasında koşturmakta veya amaçsız, hedefsiz, ilkesiz ve kalıcı olmayan işlerle ömür sermâyelerini harcamaktadır.[485]

Evet, çoğu insan ölümün gerçekliğini sık sık görmesine rağmen bilmemezlikten gelmeyi yeğlemektedir. Zîrâ hayâtın binbir meşgûliyeti, zevkli ve müreffeh bir hayat özlemi; gözlerini, kulaklarını, kalplerini kalın bir gaflet perdesi ile örtmüştür. Îmân ettiklerini iddiâ edenlerin büyük çoğunluğu böyledir. Oysa kişi, malayânî, yâni boş söz ve işlerden sakınıp, yapacağı işleri de ciddiye alarak bir nizâm ve prensip içerisinde hareket etmelidir.[486]

Müslümanlar, yapacağı sâlih amellerde tembelliğe düşmeden, kendini bâzı olayların akışına bırakmadan ve bâzı faktörlerin kendini harekete geçirmesini beklemeden, sorumluluklarını istenildiği gibi yerine getirmelidir.

Kıyâmette, insanlara, ömrünü nerede, nasıl, kimlerle geçirdiği sorulacaktır. 'Zamânı ziyân edenler hüsrandadır' uyarısına karşı teyakkuzda olmalıyız. Kaç kişi zamânı: "Yâ Rabbî! Senin rızân doğrultusunda, senin sevdiğin kullarınla beraber geçirdim" diyecektir.

Eğer her dakîkanın altmış sâniyesini doldurabilmişsek, işte o zaman bahtiyâr oluruz. Sakın ha, demeyin ki o kadar hızlı tempo olur mu! Bir insan, Rabbinin rızâsını hayâtının merkezine almışsa, artık o insan, uykuda geçirdiği saatlerde bile dolu doludur. Gerçekten hayâtımıza, ömrümüze kıymet veriyorsak, ferdî ve toplumsal hayatta zamânı, îmân ve İslâm şuuruyla bereketli kılarak, geçip giden zamânı lehimize çevirmeliyiz... Ayrıca şu dünyâda bulunuşumuzu bir ganîmet bilip, bir daha dünyâya gelemeyeceğimizin idrâkiyle fırsatları iyi değerlendirmeliyiz. Dünyevî başarılardan

---

[485] Bkz. 21/1
[486] Bkz. 23/3

önce ebedî saadeti kazanmanın şevk ve iştiyâkıyla hareket ettiğimizde ikisinde de başarılı oluruz. İnsan, bunu hakkıyla idrâk ederse, hayâtının anlamsız olması, boşa geçmiş olması mevzubahis olamaz. Herkes önden ne gönderirse Allah katında onu bulur.[487]

Îmân ve zamânı hiçbir dünyevî emel ve arzuya değişmeyenler Asr-ı Saadeti kurmuşlardı. Devlet, elde ettiği ganîmetleri insanların istihdâmı için kullanıyordu.

Zamânın geçişi ile her şeyin üzerine bir perde çekilirken; akıllarda iz, gönüllerde haz ve hüzün bırakarak geçip gidiyor. Zaman neyi yutmuyor ki; sâlih amellerden başka? Sâid Çekmegil de:

Nedir zaman, mekân nedir?
Anlaşılmaz fehmolunur...
Mantık burada divânedir.
Benden cevap bir tânedir.
Akşam olur, sabah olur;
Ömürden bir gün kaybolur...
Zaman, anlaşılmaz saat!
Bilinmez nasıl kurulur?
Mekânsa sihirli bir taht,
Kimseye mâl olmaz heyhât!
Kafa akşam mağlup olur.
Kalp sabahlarla kurtulur...
Akıl işler yerde, gökte
Çok şey fikirle bulunur,
Îmân ötelerden öte..
İdrâk ona nasıl yete?
Hadler aşan kalp yoludur.
Çünkü mantık hudutludur.
Ne lazımdır, zaman mekân?

---

[487] Bkz. 73/20

Ahmak daha çok yorulur;
Akla verilmemiş imkân,
Îmân ile erer insan,
Şekten şüpheden kurtulur,
Ve ebedî sabah olur
Şark zamânı düşünmemiş;
Kalbim saat diye durur.
Garp da zaman, mekân demiş,
Gerçek nedir bilememiş
Şarkta bâzen sabah olur;
Garpta akşamla kaybolur.[488]

❀ ❀ ❀

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ ۝

103: 3 Ancak iman edenlerle güzel güzel amel (ve hareket)**lerde bulunanlar, bir de birbirine hakkı tavsiye, sabrı tavsiye edenler böyle değil** (Onlar ziyandan müstesnadırlar).

Zamânı iyi değerlendirip, ziyândan kurtulmanın yolu; başta sahîh bir îmânı, sâlih ameller ile muhâfaza altına almaktır. Sâlih amel ise katışıksız ve saf olan vahyi fıkhederek, hareketlerine yön verip, fazîleti benimseyerek kötülüklerden uzaklaşmaktır. Çünkü îmân, insanın yalnız kalbinde yaşattığı, yalnız diliyle ifâde ettiği bir hakîkat değildir.[489]

Îmânın sâlih amele dönüşmesi için, îmânın ilmine sâhip olmak gerekir. Çünkü bu ilim, neyi niçin yaptığını bilmektir.[490]

---

[488] Müstesna, 3. bsk, Sanih Kütüpanesi. Sh. 36
[489] Bkz. 2/256; 4/175
[490] Bkz. 35/28

Îmânı ilimden, ilmi amelden ayrı değerlendiremeyiz. Îmânsız amelin faydası olmayacağı gibi, ilme dayalı olmayan amelde faydasızdır.

Îmân cehâletle birleşmez. Cehâletin olduğu yerde îmânın gerçek yüzü örtülüdür. İlmine vâkıf olunmuş yakîn bir îmân, sâhibine büyük bir güç bahşeder.

"Îmân ki ilâhî ne büyüktür. Îmânsız kalp sînede bir yüktür.

Yüreklerden çekilsin farzedilsin havf-u yezdânın, ne îmânın kalır tesiri; kalır kat'iyyen ne de vicdânın." [491]

Taklîdî îmâna sâhip olanlar, bu emânetten habersiz oldukları veya içselleştirilmiş bir şuura sâhip olmadıkları için îmânı dâvâ edinemezler.

Günümüzde ekserî kalabalıklar taklîdî îmâna sâhip oldukları için her günahın içerisinde olmalarına rağmen, her lafın ardından düşüncesizce ve bilinçsizce "Elhamdülillah ben de Müslüman'ım" diyorlar. Îmân ve sâlih amelle uzaktan yakından ilgisi olmayan bu kimseler, nasıl bir îmâna sâhiptirler?

Elbette onların da bir îmânı var, ama onlar, âmentülerini kendileri yazıyor; şirk ve küfürle karışık bir îmân. Sakın demeyin ki: "Îmân bir vicdân işidir, kimde olduğu bilinmez." Bunlar yalancıların ve câhillerin kandırmalarıdır.

Îmân şuuruna varmak demek; "gönül âleminden başlayıp dışa yansıyan ve çevresini aydınlatan bir güç hâline gelmek" demektir. Sâhibine yön vermeyen, küfürle, câhilî düzen ve müesseselerle, durum ve şartlarına uygun mücâdele içerisine girmeyen bir îmândan söz etmek ne abes! Oysa Kur'ân-ı Kerîm'de ne zaman îmândan bahsetse, sâlih amelden ve kötü fiillere karşı koyuştan da bahseder. İşte tâğut dostlarının ve îmân erlerinin arasını ayıran fark!

---

[491] M. Akif Ersoy. Safahat

O hâlde samîmi ve sahte îmânın ayrımını yapmak için önce güzel bir muhâsebe yapılmalıdır.

"Müslüman'ım" diyenler, îmân ile sâlih amel arasında sıkı bir münâsebet içerisinde olmalıdırlar. Çünkü amel, îmânın muhâfızıdır.

"Ey îmân edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının. Gerçekten inanıyorsanız" buyruğuna rağmen yapılan uyarı ve îkazlara karşı kör ve sağır kesilenleri, tövbelerinde samîmi olmayanları, Kur'ân-ı Kerîm, kâfirler, fâsıklar olarak nitelendirir. Çünkü îmân; şuurlu teslîmiyettir. Yâni arzularıma, düşüncelerime, alışkanlıklarıma, geleneklerime, zevklerime, rahatıma ve bulunduğum konuma, ortama uymuyor demeden itaat etmektir.[492]

Sâid Çekmegil'in ifâdesinde olduğu gibi; îmân, insanı dâvâsından emîn kıldığı gibi bedel ödemeye de teşvik etmiştir:

Şüphe kalmaz insanda îmân tamam olunca
Böyle asil bir mü'min bedeldir on gavura
Öyle değil miydik yıllar yılı boyunca
Kör câhile yobaza ruhsuza vura vura
Yıkacağız putları kavuşacağız nûra
İspat, delil ne demek pür îmân istiyoruz
Hevâyı tuşa getiren pehlivan istiyoruz
En doğrusu arkadaş Müslüman istiyoruz
Bu yolda yanmak vardır artık paydos gurûra
Kör câhile yobaza ruhsuza vura vura
Yıkacağız putları kavuşacağız nûra.

İşte kişinin sâhip olması gereken, Kur'ânî anlamdaki îmân budur. Bu îmân gerçekleştiği an sırât-ı mustaqîm istikâmetinde felâha

---

[492] Bkz. 2/278; 24/37-51-52

götürür. Bu îmân, zayıflığı kuvvete, hezîmeti zafere, ümitsizliği emele, emeli de amele çevirir.[493]

Sâlih amel ise; Allah ile sağlıklı, donanımlı ve sıcak ilişki kurabilmek için yapılan bütün olumlu işler ve ahlâkî davranışlardır.

'Fiil nedir?' diye sorulduğunda, günlük yaptığımız işlerdir diye cevap veririz. Peki, fiil ve amel arasındaki fark nedir? Acaba Kur'ân; neden sâlih fiil değil de sâlih amel olarak bahseder? Kur'ân-ı Kerîm'de Allah, kendine âit eylemlerden amel olarak bahsetmiyor (Fealun) "Biz yarattık" fiilini kullanıyor. Bu ayrımdan şunu anlayabiliriz: İslâm'ı belirli ibâdetlerle sınırlayıp daha çok ferdî ibâdete indirgemekten ziyâde sosyal hayattaki sorumluluklarda gerçekleşen ıslahat hareketine dikkatleri çekmek için olabilir. Gerçekten çok temel bir mesele olan sâlih amel üzerinde kafa yorma unutulduğundan dolayı, Müslümanlar giderek güçlerini ve kimliklerini kaybeder olmakta ve güç sahiplerine boyun eğmek durumunda kalmışlardır.

Gelelim sâlih amelin toplumsal bazda işlevine; mesela yolda âciz bir ihtiyar düştü. O an Müslim, gayr-ı müslim her insan, ona elini uzatır. Câmiye hayır hasenatlarda bulunursunuz, bu ve benzer işler fıtrî ve vicdânî yapılan güzel işlerdir; Allah rızâsı için yapıldığında zerre kadar da olsa karşılığı olacaktır. Ama bunların ıslâh hareketine katkısı nedir? Sâlih amel; sistemin içerisinde eriyen, kaybolup giden insanların farkını fark edip ıslâh etmektir. O hâlde iyilik yapmak, iyi şeyler yapmak ayrı şey, sâlih amel ayrı şey olsa gerek. Örneğin Müslümanlar, gayr-ı İslâmî şeyler yapıyor ve buna sessiz kalıyorlar, oysa orada müdâhale etmek, gücünce engel olmak gerekir. Yâni insanlığın geleceği için yapılan her iş, sâlih amel kapsamında temel bir espridir. Mesela, namaz tevhît eylemi olarak kıyâma kaldırıyor, hayâtı ve olayları sorgulatıyorsa -ki işte o zaman

[493] Bkz. 49/15

namaz- sâlih amel olur. Namaz kılıp sonra Rabbinin rızâsına aykırı işlerle meşgulsün, buna nasıl "Allah'ın rızâsı için kıldım" diyebilirsin! İbâdetlerin de, amellerin de sâlih olması için öncelikle vahyin idrâki gerekiyor.[494] Demek ki Allah'ın rızâsı olmadan şuursuzca yapılan amellerin ıslahatı söz konusu olmuyor. Bunun için îmân edip, sâlih amelleri işleme şuur ve duyarlılığı ile hareket edenlerden bahsederken, nedense 'îmân edip çokça ibâdet edenler'in değil de 'îmân edip, sâlih amel işleyenler'in kusurları örtülüp altından ırmaklar akan cennete girecekleri müjdeleniyor.[495]

Sâlih ameli, Hz. Nûh'un gemiyi inşâ etmesine benzetebiliriz. Hz. Nûh gemiyi yaparken içinde bulunduğu toplum onunla alay etmiş, kınamış ve gereksiz görmüşlerdi. Ona bunu yapanlar sâdece düşmanları değildi; beki de ne düşmanlık ne de dostluk yapmayan tarafsız insanlardı. 'Sen hayal kuruyorsun' gibi lakırdılarla onun moralini bozup canını sıkıyorlardı. Ama o, mü'minleri içerisinde bulundukları kaostan, cehâlet batağından kurtarmak için Rabbinden aldığı emirle işine devâm ediyordu ve nihâyetinde kazananlar, onun moralini bozanlar, alay edenler değil; Hz. Nûh ile berâber gemiye binenler oldu.

Mesela su, akışına bırakıldığı zaman ancak çevresinde olanlar yararlanabilir. Ama onu kontrol altına aldığınızda istediğiniz yerde istediğiniz şekilde yararlanırsınız. Hatta baraja dönüştürdüğünüzde elde ettiğiniz enerji ile bir mahalleyi, bir beldeyi aydınlatabilirsiniz. O hâlde güç ve imkânlarımızı -ayrı ayrı yerlerde de olsa- gerektiğinde bir araya getirmeliyiz. Şirketleri, birimleri daha güçlü, daha verimli ve hızlı, ayakta tutmaya dâir yapılan çalışmalar, merkezden trafolara dağıtılan elektriğe benzer. Ama bu çalışmalar taassupla, "ben" merkezine dönüşürse parçalanmanın verdiği zararlara mâruz

---

[494] Bkz. 11/87; 29/45
[495] Bkz. 29/7; 61/10-13

kalınır. Peygamberimizden aldığımız örnekle, insanlığa dâir şefkatli bir şuur ve daha içselleştirilmiş bir duyarlılıkla mü'minlere karşı, şefkat kanatları açılmalı ve bu çabanın sancısı çekilmelidir ki; sâlih amelin temel esprisi bu olsa gerek... Bu anlamda yapacağımız işler; iyiliğin teşvikçisi, kötülüğün gücünü zayıflatan işler olmalıdır.[496]

'Ben ne yapabilirim!' âcizliğine düşmeden, okuyalım, öğrenelim, uyanıp uyaralım, mallarımız ve canlarımızla ortamlarımıza ruh verip gereken fedâkârlığı yaptığımızda, -dünyâda olursa- adalet, güven; -dünyâda olmazsa- vaat edilen cenneti kazanırız.[497]

Kur'ân'ın ahlâka bakışıyla diğer sistemler arasındaki fark şudur:

Kur'ân'a göre; ahlâkî davranışların sonucunda Allah'ın sevgisini, rahmetini kazandıkça terfî ederek şâhikalara tırmanırken; diğerinde ise, toplum takdirine göre veya herkes kendince beğendiği, iyi gördüğü şeyi yapmaya sevk edilir. Çünkü birinin güzel gördüğünü bir diğeri çirkin görebilmektedir. Bu nedenle ölçüsü Kur'ân olmayanların tatlı diline, güler yüzüne ve merhametli davranışlarına aldanarak günahkâr hâlini görmeyip çok iyi bir kimse denilebiliyor. Böyle bir yanılgıya düşülmemesi için Allah, insanı sâlih kılacak amellerin ne olduğu bildiriyor. Bu ilâhî bildirileri dikkate alıp öğrenmeden, ona buna bakarak hareket edenleri ise kınıyor[498]

Ne üzücü bir durumdur ki câhilî sistemlerin eğitiminde; ruhları alabora olan, tekele alınmış bir dîn yönlendirmesine, alternatif eğitim yöntemleri geliştirmeden, çiftliği, çubuğu ile rahat bir yaşamı temin etmek için bildiği değerlerini, içi boşaltılmış olarak yerine getiren veya getirmeyen halk kitlelerinin sayısı oldukça kabarıktır.

---

[496] Bkz. 3/ 103, 110; 8/25; 7/164; 11/116
[497] Bkz. 9/88, 89, 111, 112
[498] Bkz. 2/78; 170; 5/104

Evet, müşrik düzenlerin içinde -İslâm'a aykırı hiçbir şey yokmuş gibi- kitleler İslâm'ın hayat veren iksiri yerine şuursuz okuyuşlar, tespihatlar adı altında tekrarlanan kelimelerle sevaplar devşirmeye çalışmaktadır.

Mâlum, Kur'ân'ı gücümüz ve mükellef olduğumuz kadarıyla anlamak ve itaat etmek farzdır; sâdece okumak ise sünnettir. Ne hüzün verici bir durumdur ki câmilerde, evlerde bol bol yapılan hatimler çoktur, ama bu okunan Kur'ân-ı hakîmlerin (onda biri kadarını olsun) anlamaya, anlatmaya çalışanlarımız ne kadar da azdır?

"Adama diyorsun ki:

- "Kardeşim, şu mükellefiyete ermiş olan çocuğuna İslâm'ı, ilmihâlini öğrettin mi? O kalkıyor sana:

- "Evet, Kur'ân-ı Kerîm'i hatmettirdim, Yâsîn'i ezberlettim" diyor.

- "Cihâd yapıyor musun? Yapanlara yardımcı olabiliyor musun?" O kalkıyor sana:

- "Evet, câmiye para topluyorum, câmi yaptırıyorum" diyor. Adama diyorsun ki:

- "Kardeşim, câmiler şuurlu cemaatlerle ziynetlenir. Böyle bir cemaatin meydana gelmesi için ne yapıyorsun?" O kalkıyor sana:

- "Câmilere halı alıyoruz; duvarları çiniliyoruz, levhaları asıyoruz" diyor. Adama diyorsun ki:

- "Baban veya annen öldü. Elindeki sıhhatli ilmihâlleri okuyarak veya muttakî bir âlime sorarak annen için ne yaptın?" O kalkıyor sana:

- "Üçüne, kırkına mevlît okuttum ya..!" diyor vs. Bu ve benzeri anlayışlar sonucunda bu hareketler ibâdet zannedilir olmuştur. İşte hâkim zihniyet sebebiyle Kur'ân ve sünnet, Müslümanlar arasında büyük bir inzivâya çekilmektedir.

Ey arkadaş, sana söylüyorum! Evet, sen! Hukûku çiğnerken avukata, başı ağrıyınca doktora, ev yaptırınca mîmara, basit bir iş için bile usta ve işçiye koşan sen! Bu güzel mi, reel mi, reel düstûrunu mâneviyata neden tatbik etmezsin? Dîne inandığını söylersin. Neden dînini ehlinden öğrenmezsin?

Doktor dururken kocakarıya, avukat dururken arzuhâlciye, polis dururken falcıya girmeyi gerilik sayan sen!

İhtisas ihtisas diye coşup taşan sen! Maddeye bu kadar bağlanan ve bu sahada metotlaşan sen!

Dînin esaslarını ararken neden mütehassıs âlimleri bırakır da yarım okumuş, kurumuş, kısırlaşmış zavallılardan öğrenirsin?

İlmi sahalara bölen, her mevzûyu kendi sahasında görmek isteyen sen!

Dînin 'D'sini bile bilmeyen, sözde münevver geçinen ve bir tetkik zahmetine katlanamayan, etiketlerin arkasına gizlenen fikir kalpazanlarına neden ses çıkarmazsın?

Sen, âh sen! Maddene gösterdiğin ihtimâm ve doğru metodu mâneviyatına da tatbîk etmezsen, kendinden hayır bekleme!

Maddî-mânevî Allah rızâsı için yapılan tetkîk, tahkîk, ilim ibâdetiyle mükellef olan her Müslüman, gücü ve imkânı nispetinde kendilerini bu esas ibâdetten mahrûm bırakırlarsa hüsrâna uğrayanlardan olurlar."[499]

Sâlih amel bir şuur, samîmiyet ve ihlâs işidir. Herkes o gün amellerine göre derecelenecektir.[500]

Îmânı ve ameli mükemmel olanlar, yani içselleştirilmiş bir bilinç üzere hareket edenler hakkı tavsiye ederler. Çünkü Hakkın yayılması da Allah'ın, mü'minleri üzerindeki hakkıdır.

---

[499] İbadet Anlayışımız. Said Çekmegil. Sh. 34, 63

[500] Bkz. 31/22; 46/19; 53/39

Mü'minler bu tavsiyeyi hak ölçüler içerisinde (vahiy) idrâk ederek yapmaya azamî derecede dikkat ederler.

Hak; sâbit ve vâcip olmak, gerçekleşmek/ispât etmektir. Yâni ilâ-yı kelimetullah'ın hâkim olması için çalışmak; bâtılın yaptığı haksızlığa, ahlâkî düşüklüğe karşı koymaktır. Çünkü ahlâkın ölümü, câhiliyenin dirilişidir. Câhiliyenin dirilişi ise ahlâkın ölümüdür. Bu nedenle Allah, kullarına, kötülüklerle mücâdeleyi bıraktıklarında hüsrândan kurtulamayacaklarını ihtâr etmektedir.[501]

Bu farziyet ihmâl edildiğinde yeryüzünde; fitne, fesat, zulüm, cinâyet ve ihânetler önü alınmaz safhâlara gider.

Hakkı engelleyen pek çok husûs vardır. Menfaatler, toplumun "desinler"i, zâlimlerin zulmü bunlar arasındadır. Hakkı birbirine tavsiye etmek; gâye ve hedef birliğini, birlikte çalışıp güçlenmeyi sağlar. Hakkın kendisi olan bu dîn, müntesiplerini birbirine bağlayan, birbirini destekleyen, yardımlaşan bir topluluğun bekçiliği altında gerçekleşir. Hak; hakka sâhip çıkanındır.

Bilindiği gibi Cenâb-ı Hakkın bir ismi de Hak'tır. Bu bağlamda hakkı veren Allah'tır.

Ancak kişilerin de birbirleri üzerinde hakları vardır. Bu hakları da Allah tâyin etmiştir.

İnsanlar arasındaki "Allah dilerse her günahı affeder; yeter ki kul hakkıyla huzûruma gelmesin" şeklinde vâr olan bir inanış yanlıştır. Çünkü, insana haksızlık etmeme yasağını Allah koymuştur. Dolayısıyla yapılan her haksızlık Allah'ın sınırlarını çiğnemektir. Varlığı vâr edenin hakkına tecâvüz, yaratılmışların yapmış olduğu büyük bir zulümdür. Bu diğer zulümleri de içine alır. Bir yasağı veya herhangi bir yasağı çiğnemekle Allah'ın sınırlarını çiğneyen hem kendisinin, hem de başkasının hakkına tecâvüz ederek zulme

[501] Bkz. 5/79; 7/164-165-181; 8/25; 11/116

düşmüş olur. Allah'ın hak taksimine râzı olmayıp haksızlık edenler, hakkı yerine oturtmadıkça hesapları ağır olur.[502]

Dînin en önde gelen gâyesi haktır ve hak da sabır ile kâim olur. Sabır; dînin tespit ettiği sınırlar içinde muhâfaza ettiği gibi hoşa gitmeyen şeyler karşısında da insanın dünyâdaki şerefini muhâfaza eder. İnsanların haklarını hırslı ellerin tecâvüzünden korur. Şu dizelerde olduğu gibi: "Haksızlık ölümdür! Hak yaşamaktır. Sürünüp yaşayan millet ahmaktır."

Allah'ım! Haksızlık etmekten, haksızlığa mâruz kalmaktan, haksızlık karşısında susan dilsiz şeytan olmaktan sana sığınırız. Yâ Rabbî! Bizleri Settâr isminle koru. Hakk'ı, her zaman, her zemin ve her ortamda 'hak' olarak idrâk edip, hakkı yaşayıp, hakkı tutup kaldırma uğrunda gereken mücâdeleyi, azîm ve sabırla sürdürmek için bizlere şefaat et.

Sabır; rûhun ilacı, güzîde ahlâkın ana kaynağıdır ki hak yolunda dayanılması güç olan bütün meşakkatlere katlanmak, nefsin hoşlanmadığı şeylere göğüs germek onunla mümkündür. Hakkı ve sabrı tavsiye, Müslümanların başarabilecekleri en değerli işler arasındadır. Çünkü ancak hak ve adâletin tesisi ile insanlar zulümden emîn olabilirler.

Dünyâyı bugünkü ziyanla dolu gidişinden kurtaracak çâreler bu sûrenin içerisindedir.

Bu tavsiyeleri ciddiye almayan toplumların, boyunduruk altında oldukları dünyânın mâlumudur. Çâresi mi?

a) İslâm'ı kaynağından öğrenmeli ve aramızda selâmı yaymalı.

b) Vahye sımsıkı sarılarak birlik olmalı

c) Yaşantımızda Allah'ın râzı olmadığı hususları dikkate almalı, meclislerimizde günaha hürriyet hakkı tanımamalı.

---

[502] Bkz. 7/85; 11/85

d) Birbirimizin hatalarına göz yummamalı.

e) Dâvâyı en siyâsi biçimde sürdürmeli

f) Bütün Müslümanları kusurlarıyla berâber kardeş bilip düzeltmeli

g) Tevekkül ve sabrın mânâsını iyi anlamalı.

Bütün bunları yapmak isteyen ve yerine getirmek için çâre arayan her mü'min, netîce ne olursa olsun kârlıdır ve inşâAllah ASR sûresindeki Cenâb-ı Hakkın yemînle bildirdiği zararlardan beridir.

Îmân, rûhumuzun tek dayanağıdır. Bizi dengede tutar. İyi/yararlı amel; niçin yaratıldığımızı, insanları sevmemizi, Allah ile aramızdaki yolu işlek duruma getirmemizi sağlar ve bizi her iki hayâta da hazırlar. Hakkı savunmak mülkün temelini oluşturur. Sabır, hayat mücâdelesinde, ibâdet ve itaatte dayanıklı olmamıza yardımcı olur.

Allah'ım sabr-ı cemîl, hilm-i celîl, akl-ı selîm ve zikir uyanıklığıyla sana gelen yolda bizleri muvaffak eyle.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

HÜMEZE SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Önceki sûre ve bu sûrede imandan, imanın bahşettiği terbiyeden yoksun kimselerden görülecek eziyetlerden ve zorluklardan bahsedilerek, mü'minlere nasıl bir duruş sergilemeleri hususunda yol gösterilmiştir.

Sûrede alay, iftira, saldırı, tahkir, karalama, kusur arama, gıybet gibi itici, sevimsiz, acımasız huylardan ve onların kötü akıbetlerinden bahsedilerek, mü'minler bu kötü davranışlardan sakındırılıyor, yüreklendiriliyor, teselli edilerek sahip oldukları değerleri yılmaz bir azimle sahiplenip savunmaları husussunda teşvik ediliyorlar.[503]

---

[503] Bkz. 3/186; 14/12, 42; 18/56, 57; 90/5, 12

Hayatın seyrinde hayra da, şerre de öncülük yapanlar olacaktır. Şerrin öncüleri isterler ki her şey kendi istedikleri gibi olsun, bunun için maddi-manevi imkânlarını seferber ederler ve de egolarını tatmin ederler. Hayrın öncüleri, fâsıkların hakikati anlamaları, Rabbin rızasını kazanmaları uğruna bütün imkânlarını seferber ederlerken; şer taraftarları onlara karşı horlayıcı, düşmanca tavırlar sergilerler.

Doğruya talip olanlar hayırla anılırken; diğerleri kendi taraftarları tarafından alkışlansalar da kahırla anılırlar.

❀ ❀ ❀

وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ ﴿١﴾ ٱلَّذِى جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُۥ ﴿٢﴾ يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُۥٓ أَخْلَدَهُۥ ﴿٣﴾

104: 1 Arkadan çekiştirmeyi, yüze karşı (el, kaş ve göz işaretleriyle) **eğlenmeyi ve ayıplamayı adet edinen her kişinin vay haline!**

104: 2 Ki o, malı yığıp onu tekrar tekrar sayandır.

104: 3 Malı hakikaten kendisine (dünyada) **ebedî hayat verdiğini sanır o.**

Hümeze kelimesi, 'ayıplamak, kusur aramak, hırsını yenemeyerek çimdiklemek, dürtmek, vurmak, hor görüp kınamayı huy edinmek, söz taşımak, casusluk etmek, jest ve mimikleriyle alay edip eğlenmek, kendini beğenmiş kişi' anlamlarına gelmektedir. Gıybet deyince insanın aklına hemen, bir kimsenin arkasından, hoş olmayan, onu küçük düşürecek, karalayacak şekilde konuşmak gelir. Oysa arkasından söylediğin bir şey için 'ben yüzüne de söyledim/söylerim' diye insanı rezil edecek, hüsrana düşürecek söz ve davranışlarda da bulunamazsın.

Kur'ân'a baktığımızda, çoğunlukla isimden bahsetmez. Firavun der, Nemrut der, Leheb der, gördün mü âyetleri yalanlayanı der, isimden çok yapılan işlerden bahseder. Çünkü özel bir durum genele hitab etmez. Eğer isim verilmişse onu, 'bana söylüyor' diye algılamam; 'ona indirilmiş' der geçerim. Fakat 'sen!' denildiğinde hemen üzerime alırım. O zaman, Kur'ân şuna dikkat ediyor; bize günahkârı değil de günahın kötülüğünü gösteriyor; günahı kimin yaptığı değil de kime karşı olduğu ve günahın ne olduğu ile ilgilenmemizi istiyor. Bu da Kur'ân'ın evrenselliğini ortaya koyuyor. Ayrıca "lümeze" kelimesi, insanlara hoşlanmayacakları lakaplar takan, çaresiz yoksulun elindekine göz dikip her şeye kendini layık gören kişiyi tasvir eder. "ve'added" kelimesi de, mal ve serveti toplayıp sayan, çoğaltmak için her şeyi meşru gören, çirkin ve ikrah edici durumunu görmeyip küçüldükçe büyüdüğünü, üstün olduğunu sanan; hiç ölmeyecekmiş gibi budalaca davranışlar sergileyen kişiyi tasvir eder.[504]

Bunun için 'hümeze, lümeze', yüzüne de olsa arkasından da olsa insanı alçaltıcı kılan, cahillerin, fâsıkların, zalimlerin içerisine düşmüş oldukları bu ve benzer itici, sevimsiz, çirkin hallerden iman edenlerin sakınmaları gerekmektedir.

Evet, tüm kötülüklere karşı, ıslaha dayalı iyilik, sevgi, merhamet gerekir. Düzeltmek, affetmek, müdafaa etmek, uyarmak, ayıpları örtmek, arabulmak, takdir etmek, güler yüzlü, tatlı dilli, hak sözlü olmak gibi güzel hasletlere sahip olup değerleri yaşatarak ruhlara şifa, ilişkilere ünsiyet, sevgi ve muhabbet tohumları ekerek hayatı sevimli, ahreti mutlu kılmak varken; hırs, kin, nefret ve öfke niye? İyiliklerin sonu cennet iken; diğerininki cehennemdir.

Fakat gözlerini heva hırsıyla karartanlar, hevaları uğruna her şeyi kendilerine meşru görenler, kendilerini iyiliğe, doğruluğa da-

---

[504] Bkz. 28/76-82; 49/11-12; 68/10-14

vet edenleri hevalarına engel gördüklerinden, onlara karşı içlerinde besledikleri kin ve hasetle, maddi-manevi zarar verici davranışlarda bulunurlar.

Sûrenin şunun için indiği rivayet ediliyor: Peygamber efendimiz, Mekkelileri hak ve hakikate davet ettiği zaman, müşrikler onunla ve ona katılan arkadaşlarıyla alay etmişler; kimsenin onlara meyletmemesi için de aleyhinde propagandalar geliştirip bühtanlarda bulunmuşlardı.

Hz. Peygamber, Mekkelilere, bu yaptıklarının ve hakka karşı gelmelerinin başlarına felaket getireceğini söyledikçe bunlar mallarının ve servetlerinin kendilerini koruyup kurtaracağını iddia ediyor, durumlarını değiştirmiyorlardı. Fakat neticede ne oldu? Kureyş uluları, hak ve hakikati ezmek için uğraşmışlar, fakat ezici, üzücü ve yıkıcı felaketlere uğramışlar; sonunda bütün saltanatları yıkılmıştı. Bilhassa İslâm'a karşı en çok düşmanlık gösterenler helak olmuşlardı. Ahirette uğrayacakları akibet ise çok daha feci olacaktır.

❀ ❀ ❀

كَلَّا لَيُنۢبَذَنَّ فِى الْحُطَمَةِ ﴿٤﴾ وَمَآ اَدْرٰيكَ مَا الْحُطَمَةُ ﴿٥﴾ نَارُ اللّٰهِ

الْمُوقَدَةُ ﴿٦﴾ اَلَّتِى تَطَّلِعُ عَلَى الْاَفْـِٕدَةِ ﴿٧﴾ اِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُؤْصَدَةٌ ﴿٨﴾ فِى

عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ ﴿٩﴾

104: 4 Hayır, O, andolsun (hor ve hakir) **"Hutame" ye** (tamuya) **atılacak.**

104: 5 O Hutame'nin neyliğini sana bildiren ne?

104: 6 (O), **Allah'ın tutuşturulmuş bir ateşidir,**

104: 7 ki tırmanıp yüreklerin ta üstüne çıkacak (kaplayacak) **dır o.**

104: 8 Bu (ateşin kapıları da) **onların üzerine kapatılmıştır.**

104: 9 (kendileri) **uzatılmış sütun**(larda bağlı olarak).

Dünyada kayda değer iyi işlerin altına imza atmadıkları gibi sayılmak, övünmek için elde etmiş oldukları servet ve statülerinin kendilerini kurtaracağını düşündüler; kurtarmaktan öte o servet ve statü, başlarına bela olacaktı. Hayat sahneleri de bu gerçeğe şahitlik etmektedir.

Bu kadar kötü hasletleri yüreğinde barındırıp besleyenlerin kin ve öfkeleri ancak kızdırılmış tandırda eritilir.

Cehenneme sürükleyecek davranışlardan sakınarak, izzete, Allah'ın rızasına götürecek davranışlara meyletmeliyiz ki dünya ve ahiret saadetini kazanalım inşallah.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

FÎL SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, Kâbe'yi yıkmak isteyen Ebrehe'nin, fillerle teçhîz edilmiş ordusunun Kâbe'ye hücûmunu konu edindiği içi bu adı almıştır. 5 âyettir.

Sûre; 'güçlüyüm, öyleyse ben haklıyım' iddiâsının, Allah'ın gücünün karşısında hiçliğini anlatarak Mekke müşriklerine, Ebrehelik yapmayın mesajını vermek sûretiyle tehdit etmektedir.

Olaylar; yaşayanlar, seyredenler, duyanlar tarafından unutulmaz anılar arasındadır. Tevâtüren de, târihi haberler olarak da nesillere aktarılır.

Sûre, dünyalıklar uğruna, mânevî değerleri tahrip ve tahrîf edenlerin, ebedî hüsrândan önce, -Allah dilerse- fendlerini, tedbirlerini bozup perişan edeceğini, Allah'ın gücüne kimsenin karşı koyamayacağını beyân ediyor.

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ﴿١﴾

105: 1 (Habîbim) **Rabbinin fil sahiplerine nasıl** (muamele) **ettiğini görmedin mi?**

Rivâyete göre Araplar için Kâbe büyük bir kutsaldı. Bu nedenle insanlar akın akın oraya giderlerdi. Bu ise onlara sosyal, siyâsal ve ekonomik anlamda büyük yararlar sağlıyordu. İktidâr ve servet hırsı ile gözü kararan Ebrehe, kendi îtibârını ve ekonomik gücünü artırmak için San'a da büyük ve muhteşem bir mâbet yaptırır. Fakat istediği ilgiyi göremediği gibi, birileri gelip orayı kirletirler. Belki de provokatörler eliyle bu iş yaptırılarak Kâbe'yi yıkmak için haklı bir gerekçe üretmiş de olabilirler; şer güçlerin, Ortadoğu Projesini gerçekleştirmek için kuleleri yıktırıp birilerinin üstüne attığı gibi...

Evet, bu bahane ile Ebrehe büyük bir ordunun önüne, güçlü filleri de katarak Kâbe'ye doğru yürür. Rivâyetlere göre Kâbe'yi yıkmaya giderlerken, hükümdâr, ordusuna; Arapların mallarının yağmalanmasını emreder. Bu yağmaların arasında peygamberimizin dedesi Abdulmuttalib'in develerine de el koyulmuştur. Abdulmuttalip hükümdârın yanına giderek develerinin geri verilmesini ister. Hükümdar ona şöyle der: "Seni ilk gördüğümde pek beğenmiştim, ama bu talebin karşısında değerin düştü. Çünkü Kâbe'yi bırakmış, develerini istiyorsun. Oysa Kâbe hem senin, hem de atalarının dîni demektir!" Abdulmuttalip de cevâben: "Develer bana âittir. Kâbe'ye gelince, onu koruyacak Rabbi vardır" der. Bunun üzerine Ebrehe, Abdulmuttalip'e develerini iâde ettirir.

Abdulmuttalip, Kureyş'e dönerek; kendilerinin böyle bir güce karşı koyma imkânlarının olmadığını söyleyip, herkesin saklanmasını önerir. Dolayısıyla Ebrehe, kolayca Kâbe'ye doğru emelini gerçekleştirmek için ilerler. Fakat ilâhî kudret devreye girince,

emelini gerçekleştiremediği gibi ordusuyla beraber bir belâya da mâruz kalarak helâk olurlar.

Fîl Sûresi'nin tamamlayıcısı olarak tanımlayabileceğimiz Kureyş Sûresi'nde, Kureyşlilere; barış ve geçimlerinin sağlanması gibi nîmetlere sâhip olmaları kendi çabalarından veya onları hak ettiklerinden değil, Peygamber olan Hz. İbrâhîm'in duâsından ve inşâ etmiş olduğu evin bereketinden kaynaklandığı uyarısı yapılmıştır.

Bu sûrede, kendi târihlerinden büyük bir olay Kureyş'e hatırlatılıyor. Allah, Beytullah'ı yıkmak için büyük bir orduyla saldıran Ebrehe'nin kuvvetleriyle muhârebe edenlere kesinlikle yardım etti. Önünde filler olan böyle büyük bir orduyu karşılamak, Kureyş için hiçte kolay değildi. Bundan dolayı dağların yakınlarında sığınılacak yer keşfettiler ve düşmandan önce davranarak, taş fırlatmak sûretiyle kutsal bölgeyi savundular. Kureyş taşları fırlatırken, Allah zayıf olan bu savunmayı güçlü hâle getirdi ve bu savunma öyle etkiliydi ki düşmanlarını yenmiş saman gibi yaptı.

"Ebâbîl" kelimesi, bir at sürüsü anlamına geldiği gibi bir bölük kuş için de kullanılır. Öyle veya böyle düşmanı tamâmıyla yok edecek kadar gelen helâk ile düşmanın cesetleri, sineklere, akbabalara ve haşerâta yem oldu.

Abdulmuttalibin veya Kureyşlilerin dağlara doğru hareket ettiklerinde şüphe yoktur. Fakat bu, Beytullah'ın savunmasından kendilerini tamâmen geri çektiklerini göstermez. Kendi savaş stratejilerini benimsemiş olabilirler. Açık alanda böyle büyük bir ordu ile yüzleşmektense dağlara mevzîlenerek gerilla taktiği ile düşman saldırısına mâni olmaya çalışmış olabilirler. Müslümanlar da Hendek savaşında buna benzer bir strateji uygulamış, Medine'yi korumak için etrafına hendek kazmışlardı.

Bu âyet, iktidâr ve güç sâhibi olan Allah'ın, Ebrehe'nin ordusuna karşı nasıl zafer kazandığını beyân eder. Mâdemki O'nun halkı ellerinden gelen gayreti gösterdiler, O da sünnetullahı gereği

onlara yardım etti ve düşmanlarını yenik ekin yaprağına çevirdi. Genel Arap dilbiliminde bir şeyin eceli ile buluşacağını ifâde etmek için şöyle söylenirmiş: "Ke'asfin me'kûl/ibretlik oldu."

Burada şu durum hatırlatılmalıdır ki "ramâ/atma" fiili, hitâp edilen insanlara; düşmanın 'yenik ekin' hâline gelmesi de Allah'ın gücüne atfedilmelidir..."[505]

Günümüz Ebrehe zihniyetleri, Kâbe'ye bilfiil saldırmıyorsa da ellerinde tuttukları ideolojik ve ekonomik güçle Mekke idâresine müdâhale ederek; fikrî, zihnî ve fizîkî yaşamlarını kontrol altına alabilmişlerdir. Varsın şuurlu, şuursuz hacılar gelsinler. Kafalardaki putları kırabilmişler mi ki şeytanı da taşlasınlar? Gerçek şeytanı taşlamadıktan, fikirsiz ve aksiyonsuz halleriyle düşmana karşı durmayı bilmedikten sonra; varsın Arafat'ta kıyâmda dursunlar!

Mekke idâresi güzel hizmetler sunarak ecirleniyor ya! Hacılar da yapılan hizmetleri, devâsâ binâları, Amerika'nın üzerlerindeki gücünü anlatıp dursunlar. Artık Müslümanlar, Hacc'ın asıl maksadının ne olduğunu anlayıp, ona göre strateji geliştirmelidirler... Haremeyn'in özgürleşmesinin, Mescid-i Aksâ'nın özgürleşmesinden daha önemli olduğunun farkına varılmalıdır. Haremeyn özgürleşirse, Mescid-i Aksâ da onu tâkip edecektir inşâAllah...

O günün de bu günün de müstekbirleri; fiilî, zihnî işgallerle toplumları esir almaya çalışmaktadırlar. Teslîm olmayanlara ise ölümlerden ölüm, zulümlerden zulüm beğenin tercihine tâbi tutarak, yurtlarını işgâl edip hayatlarına ambargo koymaktadırlar.

Hâkimiyet projelerini gerçekleştirmek, Filîstîn'i, Afganistan'ı teslîm almak için oluşturdukları onca güç, silah ve acımasızlıklarına rağmen, istedikleri gibi fethedememektedirler. Yine Amerika: "Irak'ı en kısa zamanda teslim alırız" demesine rağmen, yıllardır içerisinden çıkamıyor. Her ne kadar Irak, totaliter bir rejim tarafın-

---

[505] Emin el-Islahi. Tercüme: Ali Özdemir, Nida, Dergisi S.152. Sh.76

dan idâre ediliyor olsa da, halkında Müslümanların oluşuyla verilen mücâdele karşısında içinden çıkamamaları hep büyük devin yavrusu karşısında âciz kalışının bir tecellisidir. Bu zâlimler, yerli işbirlikçilerle kollektifleşmiş olsalar da bir türlü Ortadoğu projesini gerçekleştirememektedirler. Dünya yaşananlara şâhit, târih bunları tevâtür yoluyla da kaydetmektedir. Tıpkı Fîl ordusunun ve Kureyş müşriklerinin; o bir avuç Müslümanın karşısında mağlûp olduğu gibi. Bugünkü zâlim emperyalistler de mağlûp olurlar inşâAllah.

Bu yeryüzü; firavunların, nemrutların, neronların helâkine tanık olmuştur. Yeter ki Müslümanlar birlik olsunlar, yeter ki kemâli ciddiyetle iyiliği emredip kötülükten sakınsınlar ve onlara karşı gereken mücâdeleyi vermede donanıma sâhip olsunlar.[506]

❀ ❀ ❀

أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ﴿٢﴾

105: 2 O, bunların kötü plânlarını boşa çıkarmadı mı?

Allah, bu ilâhî haberle Ebrehe'nin planlarını nasıl boşa çıkardıysa, istediği an kendilerinin de planlarını, tedbirlerini bozacağını ihtâr ediyor. Allah'ın gazâbı devreye girdiğinde, tankların, füzelerin gücü nedir ki? Hâlâ îmân etmemekte diretiyorlar.

Nitekim Resûlün dâvetini etkisiz kılmak için mûcize isteyip duran, olmadık zulmü revâ gören, yurtlarından göç etmeye mecbur bıraktıkları, âciz görüp horladıkları Müslüman'lar Mekke'yi fethederken; gücü, serveti ve statüleriyle büyüklenenler nasıl âciz ve zelîl oldular.

❀ ❀ ❀

[506] Bkz. 2/249; 3/139, 200; 8/60; 58/21; 72/24

وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ﴿٣﴾ تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ ﴿٤﴾

فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ ﴿٥﴾

105: 3 O, bunların üzerine sürü sürü kuş (lar) **gönderdi,**

105: 4 ki bunlar onlara pişkin tuğladan (yapılmış) **taş** (lar) **atıyor** (lar) **dı.**

105: 5 Derken (Allah) **onları yenik ekin yaprağı gibi yapıverdi.**

"Termîhim bihıcâratin min siccîl." Bilmedikleri yerden başlarına öyle can yakıcı, yok edici bir azâp iner ki, içten içe kendilerini yer, eriye eriye can verirler.

Âyetin de işâret ettiği gibi, o cansız ve güçsüz bedenlere bakteriler musallat olup yiyip bitirdiler. Tıpkı tahılın içine güvenin girip tahılın içini boşaltıp, kapçuğunun kaldığı gibi kuruyup kalmışlardır.

İşte Allah, karşılarında mukâvemet edecek bir kuvvet görmeyen, güçlerine, çokluklarına güvenen bir kavmin dramını böyle anlatır.

Buradan çıkardığımız ders: Bir devin küçücük sineklere mağlup olması; Allah'ın, 'bittim' diyene yetişmesi; hırsın, hasedin, açgözlülüğün insanı mahvetmesinin acı sonu. İsteyen ders alıp tövbe eder, isteyen küfründe devâm edip helâki bekler.

صدق الله العظيم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

KUREYŞ SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını 1. âyette geçen "Qureyş" kelimesinden almıştır. 4 âyettir.

Allah, îmân etmemekte direten Kureyşlilere, Fîl Sûresinde herkesin bildiği Ebrehe'nin baskınından bahseder ve Kâbe'yi yıkılmaktan kurtardığını haber verir. Bu sûrede de Allah'ın, aralarından bir peygamber seçmek sûretiyle yanlış düşünce ve inançlarını düzeltecek, değerlerini yükseltecek vahiyler indirdiğini bildirir. Dağlık ve kumluk bir beldede olsalar da insanların Kâbe'ye akın akın gelmeleriyle rahatlıkla ticaretlerini sürdürdükleri, böylece kültürel, ekonomik ve siyâsi bir yetkinliğe sâhip oldukları hatırlatılarak, mâbedin Rabbi olan Allah'ın elçisinin getirdiği hakîkatlere inanmaları ve Allah'a kulluk etmeleri öğütleniyor.

لِإِيلَٰفِ قُرَيْشٍ ﴿١﴾ إِۦلَٰفِهِمْ رِحْلَةَ ٱلشِّتَآءِ وَٱلصَّيْفِ ﴿٢﴾ فَلْيَعْبُدُوا

رَبَّ هَٰذَا ٱلْبَيْتِ ﴿٣﴾ ٱلَّذِىٓ أَطْعَمَهُم مِّن جُوعٍ وَءَامَنَهُم مِّنْ خَوْفٍۭ ﴿٤﴾

106: 1 (Bari) **Kureyş emn-ü selâmete,**

106: 2 kış ve yaz kendilerini seyr-ü seferde esenliğe (ve garantiye) **kavuşturduğundan dolayı,**

106: 3 Şu Beytin (Kâbe'nin) **Rabbine ibadet etsinler onlar.**

106: 4 (O Rab ki) **onları açlıktan** (kurtarıp) **doyuran, kendilerine korkudan eminlik verendir O.**

Kureyş, İslâm'ın gelişinden önce Mekke yönetimini elinde tutan, asil bir kabîle idi ve Peygamber Efendimiz de bu kabîledendi.

Arabistan da kabîleler arası kavgalar, muhârebeler eksik olmazmış. Fakat Kureyşliler için Kâbe ve civârı kutsal addedildiği ve ayrıca Araplar arasında haram aylara da hürmet gösterildiğinden, bütün komşu ülkelerle; Sûriye, Îran, Yemen ve Habeşistan ile ticâret antlaşmaları yapılmış ve her mevsimin ticâretinden faydalanma imkânına sâhip olmuşlardı.[507]

İlk âyette geçen "İlâf" kelimesi; "sevmek, dağıldıktan sonra bir araya gelmek, bir şeyi âdet hâline getirmek" mânâlarını taşır. Ticârî ilişkilerinden dolayı çevredeki kabîleler ve devletler, Kureyşlilerle yakın ilişkiler içerisindeydiler. Kureyş'i bu imkânlara sâhip kılan ise Allah'tı. İçerisinde bulundukları durumu düşünselerdi, bunu anlarlardı da insanlık borcu ve aklın gereği olan Rabblerine şükrederlerdi. Fakat onlar, bütün bu lütufları, zan ve hevâdan kaynaklanan kısır akıllarıyla kendilerinden bilip Resûlün dâvetinden yüz çevirmişlerdi.

---

[507] Bkz. 34/18

Oysa Araplar arasında, Allah; "Evin sâhibi", "Kâbe'nin sâhibi", "Mekke'nin sâhibi" olarak bilindiği gibi, Hz. İbrâhîm ve İsmâil'in Kâbe'yi yapıp insanları tevhîde çağırdığı da biliniyordu. Hatta bu inanç, Mekke'nin sınırlarını da aşmıştı. Kureyş'e gelen aynı dili kullanan Yahûdî ve Hıristiyanlar arasında farklı tanrı inançları olsa da, her şeyiyle mülkün sâhibinin, idârecisinin Allah olduğu inancında hemfikirdiler. Kur'ânî ifâdeler de onların bu görüşlerine yer vermektedir.[508] Ancak kimileri Allah'a aracısız yaklaşılamaz zannıyla, kimileri de Allah'a âit özellikleri yarattıklarına atfederek, sapık bir inanç içerisinde olduklarından; peygamberi de, dâvetini de reddediyor ve inançlarında inatla ısrâr ediyorlardı.

Bu sûreden çıkardığımız ders: Allah, imtihân gereği, insanları farklı sorulara tâbi tutar. Mesela; yaşam ve fikir standardı yüksek olan bir ailede yetişen çocuklardan kimi kendinde vâr olan kâbiliyeti de kullanarak daha büyük imkânlara sâhip olurken, kimileri de ne kendindeki ne de çevresindeki imkânları görmeyip, giderek zillet içerisine düşebilmektedir. Mesela; İsrâiloğullarının arasından çıkan Hz. Mûsâ, firavunun sarayında Hz. Asiye, put yapıcısı Âzer'in oğlu Hz. İbrâhîm, Hz. Nûh'un, Hz. Lût'un oğlu, karısı gibi... Kureyşte de kimileri Allah'ın üzerlerindeki lutfu hatırlatılınca, kendilerine gelip ilâhî dâvete icâbet ederken, hevâsıyla aklını köreltenler dâvetten yüz çevirdiler.

Ey insanlar! Ey putperestler! Ey tâğutun hükümranlığına kulluk ederek çıkar elde edip hevâlarından kaynaklanan arzularıyla fikirlerini besleyenler! Bilin ki inanç, gerçek esaslar üzerine binâ edildiğinde insanlık yükselir, devletler kalkınır. Unutulmasın ki târihî kaynaklar, zâlim diktatörlerin helâkiyle doludur! O gün Kâbe, putlardan nasıl temizlenip zihinler tevhît inancıyla buluştuysa; er veya geç bu dîn tekrar hurâfelerden ve menkîbelerden temiz-

---

[508] Bkz. 29/61-63; 31/25; 39/38

lenip, insanlık tevhît gerçeğiyle buluşacaktır. "Üzülmeyin, gevşemeyin. Eğer inanıyorsanız üstün gelecek olan sizsiniz."[509]

Sanmayın ki ettiklerine sevinenler, övünenler azâptan kurtulacaklardır. Onlar için elem verici bir azâp vardır.[510]

[509] Bkz. 3/139
[510] Bkz. 3/188

MÂÛN SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Adını, son âyetinde geçen; "zekât vermek, yardım etmek, iyilikte bulunmak" anlamlarına gelen "Mâûn" kelimesinden almıştır. 7 âyettir.

Sûrede, Allah'ın, nankör ve zâlimlerin helâk edilişi, mü'minlere de ikrâm ve ihsân verilişi hatırlatılmasına rağmen hâlâ mal hırsıyla ilâhî dâvetten yüz çevirip, ahlâkî seviyesizlikte ne kadar acımasız ve bencil davranışlar içerisinde olanların durumu anlatılıyor.

Sûre, aslında hasenâtın sâlihâta tebdîlinden bahseder. Hasenât; ferdî olarak yapılan ibâdet ve iyilikler ise, sâlihâtta toplumu değiştirmeye yönelik amellerdir. İdrâk edildiğinde; ferdî ibâdetlerin sosyal yükümlülüklerden ayrılmadığı, ibâdetlerin şahsî değil top-

lumsal boyutunun daha bir bârizleşmiş olduğu anlaşılmaktadır Mâûn sûresinde.[527]

Eğer bir kişi ibâdetini, sosyal ilişkilerini göz ardı ederek yapıyorsa ya da onunla övünüyorsa, o kişi, dîninin câhili olduğu için kınanır veya o kimse davranışlarıyla dîni yalanlıyordur.

Sûrenin ilk üç âyetinde fert-toplum ilişkisinden, diğer üç âyetinde de Allah ile fert ilişkisinden bahsedilmekte, ortadaki âyette ise ikisi birbirine bağlanmaktadır. Sûre, özellikle sorumlulukların ciddiyetine, hak-hukûk mücâdelesi husûsunda ancak uyarıları dikkate alarak, dîni idrâk edenlerin ahlâkî seviyelerini yükselteceğine; riyâ ve bütün olumsuz kötü şeylerin kaynağının cehâletten ve ebedîyette hesap vermeme düşüncesinden kaynaklandığına da dikkatleri çekmektedir.

Sûre, İslâm'ın hâkim güç olduğu dönemlerde, Müslüman görünmek için cemaatle kılınan namazlara katılan kimselerin riyâkârlıklarını yüzlerine vurmaktadır.

Yedi âyetten meydana gelen bu sûre, küfür ve îmân husûsunda geçerli olan anlayışı temelinden değiştirecek güçte gerçekleri ele aldığı gibi; bireysel ve toplumsal davranışların Dîn'e (İslâm'a) sahîh bir îmân ve sâlih amelle dayandırılması gerektiğini vurgulamaktadır.

❀ ❀ ❀

أَرَءَيْتَ ٱلَّذِى يُكَذِّبُ بِٱلدِّينِ ﴿١﴾

107: 1 Dinî yalan sayanı gördün mü?

Îmân, bir bütün olarak Allah'a teslîmiyettir. Dolayısıyla dîn; vicdân ve akılla kâim değil, ona ışık tutan merkezdir. Bu dîn, terbi-

[527] Bkz. 29/45; 31/17

ye ve ahlâkı bu çerçevede güzelleştirerek, insana kaliteli bir hayat sunduğu gibi, iki cihân saadetine erişmesi için de yardımcı olur.[528]

İnsan, diliyle Müslüman olduğunu söyleyebilir, bir takım ibâdetleri de yapabilir fakat dîninin câhili olduğunda gerçek îmân ve gerçek tasdikten uzaklaşabilir.

Dîn; "borç, itaat, ceza ve şeriat" anlamlarında da kullanılır. Dîndâr denildiğinde bu borçluluk bilincine sâhip olan mânâsına gelir. Yâni Allah'a karşı borçlu olanı gördün mü olmaktadır!?

Burada "dînle" "Ed-Dîn" arasında bir ayrışıma bakmamız gerekir. "Dîn" herhangi bir hayat görüşü ve ideoloji görüşünün adı; "Ed-Dîn" ise Allah katında geçerli olan ve bütün peygamberlerin şâhitlik edip çağırdıkları tek inanç sistemidir.[529]

Bu dîni, gerçekten idrâk edenler, Allah'ın âyetlerine: 'İşittik, itaat ettik' diye cevap verir ve söylediklerini doğrulayan amellerde bulunurlar.[530]

❁ ❁ ❁

فَذٰلِكَ الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ ۝٢ وَلَا يَحُضُّ عَلٰى طَعَامِ الْمِسْكِينِ ۝٣

107: 2 İşte yetimi unf-ü şiddetle iten,

107: 3 yoksulu doyurmayı teşvik etmeyen odur.

Allah'a karşı borçlu olduğunu göz ardı edenin ilk vasfı: yetimi itelemesi, horlaması, iyiliğe ermesine engel olmaya çalışmasıdır. Yetim; kazananı olmayan, kendisi de kazanacak durumda olmayan, yâni bakanı olmayan, bakıma muhtaç olandır. Yetimin velîsi olan Allah, mü'minlerine yetime iyi muâmele etmeyi, onların haklarını, hukuklarını gözetmeyi emretmektedir.[531] İslâm ümmeti, yetimleri-

---

[528] Bkz. 9/18, 19, 29; 39/3
[529] Bkz. 3/19, 85; 4/125, 146, 171; 9/29
[530] Bkz. 24/51-54; 33/36
[531] Bkz. 2/220;4/2, 5, 6, 8, 10

ne iyi davranıp, sâhip çıktıkları zamanlar birçok müçtehitleri, imamları çıkarmışlardır. Özeleştiri yapacak olursak, şu modern toplumlarda yetimler ciddi olarak sâhiplenilmediği, dînî, mânevî yönden eğitilmediği için sokak çocukları, tinerci, esrarcı, hırsız olmalarına sebep olunuyor. İslâm toplumuyla modern toplum arasındaki en önemli ayrımlardan biri de budur.

Dîni inkâr etmek veya Allah'ın terbiyesinden uzak kalmak, insanın mesûliyet hissini köreltir. Ve bu hissin körelmesiyle insanın, insanlığa dâir duyguları da körleşir.

Allah, insanı sevimsiz ve acımasız kılan körlükten kullarını sakındırmak için, bencil, gözü doymaz, tamahkâr kimselerin tutum ve tavırlarını anlatarak; şefkatli, merhametli ve yardım sever olmalarını sıkça öğütlemektedir.

Diğer bir ifâde ile cehâlet içerisinde kalmış, âciz, kimsesiz, uyarılmayan, elinden tutulmayan; bilgi, ahlâk gibi sâhip olması gereken şeylere sâhip olamayanlar da onun yetimi sayılır. Onlara da acıyıp, değer verip, ezilmişlikten kurtarıp, vâr olan potansiyellerini maddî-mânevî kullanmaları husûsunda teşvik edip destekleyerek iyi bir toplum inşâ etme hedefimiz olmalıdır. Bu duyarlılık ve gayret, ferdî ve toplumsal kalkınma gücü bahşederken; nemelâzımcılık, cimrilik, bencillik gibi olumsuz tutum ve davranışlar ise yaşamı idâme ettirmede sıkıntılar yaratır.

"Aç koyarsan "hırsız"; çok söylersen "arsız" olur" hesâbı, ihtiyaçlar giderilmediğinde küçükten en büyüğüne yalan, hırsızlık, cinnet ve cinâyete kadar sürükleyen tehlikelere sebebiyet verir.

İslâm, böylesi tehlikelerin önünün alınması için kâh teşvik ederek kâh tehdit ederek uyarılarda bulunmuştur.

Kendisine hesapsızca vereni unutup da bencilleşmek sûretiyle cimrileşenlere, verme eyleminde nankörlük edenlere ancak ölüm nasihattir. Fakat bunlar, ölümü uzak görüyor veya hakkında şüphe duyuyorlarsa ne olumsuz gelişen olaylardan, ne feryâtlardan, ne de

ölümden ibret almazlar; bozdukları vicdânları neye hükmediyorsa onu yaparlar.[532]

❀ ❀ ❀

فَوَيْلٌ لِّلْمُصَلِّينَ ﴿٤﴾ الَّذِينَ هُمْ عَن صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ﴿٥﴾ الَّذِينَ هُمْ

يُرَاءُونَ ﴿٦﴾ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ ﴿٧﴾

107: 4 İşte (bu vasıflarla beraber) **namaz kılan** (münafık) **ların vay haaline ki,**

107: 5 -6 onlar riyakârların ta kendileridir.

107:7 Zekâtı da men'ederler onlar.

Bu dîn, gösteriş ve şekil dîni değildir. İbâdet ve hareketlerdeki samîmiyete ve ferâgate önem vererek, onun, sâlih amele ve yeryüzünü îmar eden bir dinamizme dönüşmesini emreder. Ve onun bir bütün olarak alınmasını ister. Çünkü onun, ferdî ve içtimâî emirleri birbirlerini destekler. Yâni insanları yüce bir hedefe yöneltir.

Sûrede tasvir edilen kişiler, olsa olsa bâzı güzel işleri gösteriş için yaparak toplum içersinde îtibâr kazanmaya çalışırlar. Bu ise Allah'ı değil beşeri dikkate almaktır.

Allah'a göre değil de kendi zanlarıyla veya insanların takdirini kazanmak için bir şeyler yapanlar; cehâletin ve gafletin sürükleyeceği büyük bir azâba doğru sürüklenirler.

Veyl olsun o musallîlere! Ki namazı veya dîni kendi çıkar ve emellerine âlet etmek için kabûl eder görünürler veya İslâm'ın amaçları içinde kendi amaçlarını gerçekleştirirler. "Kuzman"; İslâm'ın amaçları içinde kendi amacını gerçekleştiren kişi demektir.

---

[532] Bkz. 17/34; 89/17-20; 92/5-11,17-21

Kurtubî'nin önemli mesajında: "Allah'ın farz kıldığı hususlarda gizlilik, saklılık olmaz. Çünkü bunlar, İslâm'ın alâmetleri ve dînin şiârlarıdır. Bunları terk eden kimse yerilmeyi ve gazâba uğramayı hak eder. O hâlde bunları açıkça işlemek, zan altında kalmaktan uzak durmak îcap eder. Eğer işlenen amel nâfile ise illâ açıktan yapılması gerekmez. Zîrâ bir kimse nâfile ameli terk ettiğinden dolayı kınanmaz, bundan dolayı da zan altında tutulmaz."[533]

Dîninden ödün vererek ödül almaya kalkanlar Allah'ın ipinden kopmaya yüz tutmuş kimselerdir. Vahye sımsıkı sarılanlar her alanda takvâya önderlik ederler.

Ey insanoğlu! Varlık olan âlemde sen, "ahad"sın! Fıtratını vahiy kontrolünde muhâfaza ettikçe şehâdete şâhitlik edersin!

Doğru sözü tasdik etmek yetmez... Gereğini yerine getirmek gerekir... Unutulmasın ki kazanma veya kaybetme olayı insanın kendi içindedir. Dîni, hayâtından istesen de atamazsın... Çünkü vicdânına ve hayâtın her alanına nüfûz etmiştir... Öyleyse doğrusunu öğrenmeye çalış...

Unutulmasın ki Rabbinin rızâsını kazanmaktan uzak; desinler, şan, şöhret ve insanlardan rağbet görmek için yapılan ibâdet ve hareketler amacından uzaklaşmış, sâhibine ebediyette yarârı olmayacaktır. Çünkü amacından uzak, içi boşaltılmış, kendi isteklerine göre yapılan işler oyun ve eğlence olarak addedilir.

Burada "Li'l-musallîne 'an salâtihim" ifâdesi kulluğun veya ibâdetlerin şeklen edâ edilmesinin doğru olmadığını, hakîkatine nüfûz edilmesi gerektiğini göstermektedir.

Namazı edâ edenin üzerinde, olması gereken faydalar görülmüyorsa ciddi bir biçimde düşünülmesi gerekir.

"Gafletten dolayı" veya "ehemmiyet vermeyerek ibâdeti terk edenler" ifâdeleri; câhil, münâfık veya dîni oyun-eğlence edinen,

---

[533] Bkz. 2/264, 271. el-Camiu Li – Ahkâmi-l - Kur'an

dünyevîleşmiş kimselerin sergileyeceği tavırlardır. Bu çirkin davranışlar, münâfık, dîni çıkarı olan sadist ruhlulara yakışır ama Müslümanlara asla yakışmaz. Onlarda yer yer gafleti, tembelliği sebebi ile ibâdetlerini yerine getirmeye üşenebilirler ama yinede yerine getirirler. Fakat yüzeysel bilinç, yaşadığı ortamdan kaynaklanan gafletten dolayı günah olduğunu bilmelerine rağmen ibâdet ve sorumluluklarını yerine getirmeyenler kendilerini ıslâh etmeye yanaşmadıklarında, elbette ki onlarda şeytana mağlup olan bahtsızlardır.[534]

Günahından, dîn bilmezliğinden, ibâdetlerini yerine getirme husûsunda gereken önemi göstermeyenlerin, hele de namazsızlıklarından müteessir olmayanların, îmânlarını bir kontrol etmeleri gerekmektedir. [535]

Kurtuluşun temel şartı sahîh îmân ile yerine getirilen sâlih amele bağlıdır. Bir elin hayatta, bir elin Kitapta olması duâsı ile...[536]

[534] Bkz. 4/38, 39; 5/58; 6/70; 7/51
[535] Bkz. 9/54; 23/2-9; 30/31; 29/45; 74/41-45
[536] Bkz. 8/2; 22/35; 23/1-9; 32/15

KEVSER SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını 1. âyette geçen; "insan idrâkinin üstünde olan, çok hayır işlemeye rağbet etmek, cennette bir nehir, Allah katından Resûl-ü Ekrem'e verilen büyük hayır ve lütuf, Kur'ân, hikmet, İslâm" mânâlarına gelen "Kevser" kelimesinden almıştır. 3 âyettir.

'Asr sûresini İslâm'ın temeli olarak düşünürsek, Kevser de, o temel çerçevesinde yaşamaktır. "Bu sonsuz akan öyle bir "Kevser" ki hiçbir harfi, mânâsı değişmeden Kıyâmet Günü'ne kadar Allah tarafından korunarak devâm edecek olan büyük bir nîmet ve rahmettir. Hz. Muhammed'e verilen Kevser de budur. Yeryüzündeki bütün mü'minlerin, Kıyâmet Günü'ne kadar Hz. Muhammed'i anarak, şükranlarını, selâmlarını her an sunmaları da Kevser'dir. Çünkü onun getirdiği Kevser'in nîmetlerini, yeryüzündeki mü'min-

ler saymakla, yazmakla bitiremezler. İşte Allah, Hz. Muhammed'e böyle muhteşem bir Kevser vermiştir."[537]

Sûre, müşriklerin kötülüklerine, hakâret ifâde eden konuşmalarına karşı Hz. Peygambere çeşitli iyiliklerle vaatlerde bulunup teselli etmektedir.

O yüce nebî, kendisine dünyâ ve âhirette verilen Kevseri (İslâm'ı, Kur'ân'ı) kana kana içti ve içmek isteyenleri de bu pınarın başına çağırdı. Kimileri bu pınarın başına gelip bu pınardan kana kana içerek başkalarını da bu pınarın başına davet etmek sûretiyle cennet Kevserine nâil olabilmek amacıyla ellerinden geleni yaptılar.

❁ ❁ ❁

إِنَّآ أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ﴿١﴾ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ ﴿٢﴾ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ

الْأَبْتَرُ ﴿٣﴾

108: 1 (Habibim) **hakikat, biz sana, Kevseri verdik.**

108: 2 O halde Rabbin için namaz kıl. Kurban kes.

108: 3 Sana buğzeden (yok mu? İşte asıl) **zürriyetsiz olan şüphesiz Odur.**

Kevser sûresi, Tekâsür ve Âdiyat sûresiyle berâber düşünüldüğünde bu sûrelerde nicelik ve niteliğe ulaştıran bir yol vardır. 'Asr sûresinde ise îmân doğrultusunda o yolda nasıl gidileceğini öğreten bir yöntem vardır.

O, keremi, lütfu, ihsânı bol olan Allah, îmân edenler için öyle bir Kevser ikrâm etmiştir ki hiç tükenmeden, bozulmadan, hiçbir engele takılmadan akar sonsuza kadar. O Kevser, Kur'ân'dır der-

---

[537] Turan Gözleveli

sek, vahyin indiği günden beri içenler için bir şifâ iksiri, bir âb-ı hayâttır. Asrın idrâkine sundukça, gönüller hakla buluştukça bin gece gibi hayırlı ve bereketli geçer günler. Gönüllere verdiği inşirâh şerbeti, içildikçe hissedilen, hazzına varıldıkça doyulmaz bir lezzettir. Çağırılır insanlık o havuzun başına; şükredilsin o havuzun sahibine, dağılsın cehâlet karanlığı, kapansın zulmetin kapısı diye!

Kur'ân'ı düşünerek okursak, bahşettiği değerlere erişebiliriz. Aklına, vicdânına ve samîmiyetine güvendiğine sorarak bu sonsuz mânâ pınarına akıl kabını tutan herkes gönlünü doldurur. Dolayısıyla Kevsere dâvet, hak ile halkı buluşturmaktır. Dâvetin sonucu değil kendisi önemlidir. Hidâyet Allah'tandır. Bu şuurla, bu şevkle Rabblerini tâzim ederek yola koyuldular; peygamberler ve ümmetleri!.. Benliği saran vesveselerden kurtularak, ataları Hz. İbrâhîm gibi keserler; kesilmesi gereken kurbanları... Kılarlar namazlarını, yaparlar bayramlarını. Böylece dâvâları uğruna mevcut imkânları kullanarak şükredebilmenin şükrünü îfâ ederler.[538]

Kur'ân, namaz, hac ve kurban; kula, Allah'tan gelip Allah'a gidişte kevsere kavuşturan ne güzel vesîlelerdir!

Bayram; gâfillere, riyâkârlara, şeytana karşı duruşun bir îlânıdır; İslâm kardeşliğinin perçinlendiği, kulluğu idrâk edişin neşesidir. Haksızlıktan, kin, nefret ve hasetten uzak, sevgi meltemlerini estirip mutlu olup, mutlu etmeye çalışmaktır bayramlar! El ele, gönül gönüle verilerek Allah'ın dînini yaşayıp yaşatmak; helâkten kurtulmanın kevserine eriştirir.

"Rabbin için namaz kıl ve kurban kes."

Kurban, Allah'a yaklaşmayı, yolunda malların fedâ edilebileceğini, teslîmiyeti ve şükrü ifâde eder. Diğer bir ifâdeyle, hak yolda fedâkârlığın bir nişânesi ve verilen bir nîmetin şükrânesidir.[539]

---

[538] Bkz. 5/27; 6/162; 22/28-34, 37
[539] Bkz. 22/34-37

Âyetin orijinalinde geçen "Nehera" (Venhar) kelimesi, 'kesmek, boğazlamak, namazda elleri göğüs üzerine koymak, göğsünü kıbleye çevirmek' anlamlarına gelir. Bu anlamdan yola çıkarak kurban; hak yolunda, Allah'a yakınlaşmak için takdim edilen kurban kesmeyi ifâde ederken, kulun, işin özünü, önemini anlayıp, hayâtını Rabbinin rızâsına adayışın da bir sembolüdür. Serüveni Hâbil ve Kâbil ile başlayan, günümüze dek gelen, bütün çağlara seslenen bir nidâdır; kurban. Öze doğru anlaşılması gereken bir adanma ve bu adanmanın şahsında adanışın sembolüdür. Yüce bir davranış olarak, canını veren bir kurbanlıktan mülhem (içe doğmuş); can ile, en sevilen ile sınanmanın/adanmanın sembolü... Bu anlamda Hz. Hâbil, Hz. İbrâhîm ve Hz. Meryem Allah'a yakın olmak isteyenler için en güzel örneklerdir. Müslümanları Allah'a yakın kılmaya vesîle olan kurban veya diğer ibâdetlerde gösteriş ve desinler riyâsından beri durmadır; kurban. Allah'tan başkası adına olan her iş, içerisinde şirkin zulmünü taşıdığından, şuur ve zikir uyanıklığı içerisinde hareket etmenin adıdır; kurban. Şüphesiz Allah, kullarına çok yakın! Takvâ ve şuur ile, araya herhangi bir aracı koymadan, yaptıkları amel ve ibâdetleriyle kullar da Rabbe yakın olurlar.[540] Bu nedenle insan, yaptığı işi; kim için, ne için, neden yaptığını ve ondan ne gibi bir mükâfat beklediğini bilerek yapmalıdır. Herkesin niyeti ne ise eline geçecek olan da odur. Maddî anlamda herkes kurban kesemeyebilir, ama mânevî değerleri herkes yaşayabilir. Çünkü kurban; mukîm olmayı, nisâp miktarı mala sâhip olmayı gerektirir.

Derûnî bir ifâdeyle: "Kurban her ne kadar maddî içerikli bir ibâdet gibi gözükse de; kökleri, kalbi ve zihnî olan bir faaliyettir. Hz. İbrâhîm gibi oğlunu; İsmâil gibi kendini Allah'a adama eyle-

---

[540] Bkz. 2/186; 39/3

minin sembolüdür."[541] Müslümanların, Allah'ın ismini anarak kurban kesmeleri emredilen "belli günler"e "eyyâm-ı nahr" (Kurban kesme günleri) denilir ki bunlar; Zilhicce ayının 10,11 ve 12. günleridir. Resûlullah (a.s) Kurban bayramı hutbesinde: "Bu günümüzde bizim için ilk yapılacak şey, namaz kılmaktır. Ondan sonra evlerimize dönüp Kurban kesmek olacaktır. Bu bayramda her namazdan sonra tekbir, tehlîl getirmek müstehaptır." demiştir.

Şuurlu Müslümanlar, her şeye rağmen peygamberleri gibi işkencelere, mahkûmiyetlere, sürgünlere mâruz kalsalar da cennet mutluluğunu hissederek yüreklerinde peygamberlerinin sünnetlerini yaşamaya azmederler.

Değil mi ki Allah onları azîz kılacak kevsere kavuşturdu. İşte bundan dolayı Rabblerine şükrederler.

Ramazan bayramı, Kur'ân'ın inişinin; Kurban Bayramı, ümmetin bütünlüğünün; kıble ve namaz da, birliğin, sağlam ve hâkimâne duruşun sembolizesidir.

Bu kevsere erişenlere karşı duran 'ebterler' vardır. Her şeyi maddî olarak değerlendiren zihniyetler, peygamber efendimizin oğlu Kâsım veya Abdullah vefat ettiği ve Peygamber efendimize "soyu kesik" diyerek incittiklerinde; Rabbi onu bu sûreyle teselli etmiştir.

Oysa bu ebterler düşünseler, çocuk sâhibi olmak herkes için bir imtihândır.[542]

Târih gösterdi ki insanlar evlât, servet ve statüleriyle değil, îmânın kazandırdığı değerlerle hayatlarına şanlı imzalar atmışlardır.

Cehâlet karanlığında kalıp, bu gerçeği idrâkten yoksun kalan ebterler, "Kevser"in suyunu kesip kendi akıttıkları şer ırmağından

---

[541] Bkz. 37/102-107
[542] Bkz. 42/42-50

içtiler. Bozuk damak zevkleriyle, haktan gâfil, düşüncesiz hevâperestleri de kendi ırmaklarının başına çekerek arkalarında kahırlı, lânetli anılar bırakıp helâk olup gittiler.

İnsanlığın serüveni başladığı günden beri oluklar çift: birinden nûr akar diğerinden kir. İki ırmakta müntesibini en umulmaz şekilde ağırlamak için beklemektedir.

Hayâtını, sâlih amellerle; gönlünü, fazîletle; umûdunu, cennetle süsleyen bahtiyârlardan olmamız duâsıyla. Allah'ım! Senin bizden istediğin, bizi yücelten, bizi azîz eden yüce emirlerini yerine getirmek için bizlere şefaat et!

KÂFİRÛN SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Ali Şeriati'nin ifâdesiyle: "Târih boyunca her zaman dîn ile dîn çarpışmıştır, yoksa hiçbir zaman bugün anladığımız anlamıyla dîn ile dînsizlik savaşı görülmemiştir. Çünkü Târih boyunca dînin olmadığı bir toplum ve dönem görülmüş değildir. Nitekim "küfür"den söz edildiğinde "dînsizlik" kastedilmiyordu. Niçin? Çünkü "küfr"ün kendisi de ayrı bir dîndir. Bir dîn, diğer bir dîne "küfr" diyerek yaftalayabiliyor. Şu halde "küfr", dînsizlik değil, başka bir dîn anlamındadır.

Birbirinden tamâmen ayrı olan iki dînin birbiriyle karıştırılması sonucunu doğuran "küfr", "şirk" ve "putperestlik" terimleri dînî terimler arasında sürekli kullanılır.

"Küfr"ün sözlük anlamı "örtmek"tir. Fakat bu "küfr"ün anlamı, dînin gerçeğinin dînsizlikle örtülmesi demek değildir, aksine,

bir dîn anlayışının, bir dîn gerçeğinin başka bir dîn ile örtülmüş olmasıdır.

"Şirk"in anlamı da "Tanrısızlık" demek değil çok tanrılı demektir. Şu halde yanlışta olsa müşrik de dîndardır. Putperestlik şirkin özel bir biçimidir."[543]

Günümüze kadar Peygamberler, Şeriatlar değişmiştir ama temel anlam değişmemiştir. Tevhît akîdesinin, âhiret inancının ve sâlih amelin müşterek evrensel âmentüsü hiç değişmemiştir ve Müslümanlar arasında hep korunmaya çalışılmış, aslâ üstü örtülmemiştir. Maalesef Kur'ân'ın câhili Müslümanlar, bu üç kavramı ahlâkî temelde ya da ahlâkî çerçevede iyi değerlendirememe gibi bir eksiklik içerisindedirler. Her üçü de bu kadar önemli ise ahlâka hizmet ettiği için önemlidir. İkisi birbirinden ayrılamaz.

Şirk ve Tevhîdi nasıl daha iyi anlarız? Şirk en büyük zulüm ve affedilmez bir ahlâk bozukluğudur. Çünkü bu, Allah'a yapılan bir haksızlıktır. O, her hâlinde tektir. İhlâs sûresi, bize Allah'ı tevhît üzere anlatır. [544]

Şirk, Allah'a yapılan bir haksızlıktan dolayı olması bir yana insana verdiği zarardan dolayı da kötüdür. Çok tanrılı müşrik toplumlara baktığımızda ilk karşılaştığımız şeyin sınıf ayrımı olduğunu; bununla birlikte sosyal ve ekonomik adâletsizliğin hüküm sürdüğünü görüyoruz. Yâni müşrik toplumların hepsinde ezilen, sömürülen bir zümre; bir de efendi sınıfı vardır. Bu bir tesâdüf müdür? Hâyır! Bu, inançtaki bölünmüşlük ve parçalanmışlıktan kaynaklanan bir sorundur. Bu parçalanmış, bölünmüş kişilik, kişinin varlığını da ahlâkını da parçalayıp bölmektedir.

Hz. Âdem'den beri yapılan Tevhîdî dâvete karşı, mevcut ideolojik güçler, edindikleri belâmlar vâsıtasıyla dâveti engellemek için

---

[543] Ali Şeraiti. İnsanın dört zindanı, İşaret Yay. 8. baskı
[544] Bkz. 4/48; 25/1,2; 31/13

acımasız mücâdelelerine devâm eder olmuşlardır. İşte, O gün de Mekke müşrikleri Resûl-ü Ekremi dîninden döndürmek, dâvâsını engellemek için gerek fiziksel, gerek psikolojik zulümler yapıyorlardı ve başaramayınca uzlaşma, anlaşma yolunu denemeye çalışmışlardı. Çünkü giderek İslâm yayılıp, güçleniyordu. Bu ise onların saltanatının yıkılması demekti. Daha önce de sundukları çok câzip teklifler reddedilince, bu defâda Resûlullah'ın dâvâsını daha kolay yoldan yıkmaya çalışmak için kendilerince sinsî bir teklifte bulunuyorlardı: "Bir sene biz senin Rabbine kulluk edelim, bir sene de sen bizim ilahlarımıza kulluk et. Böylece uzlaşır, karşılıklı sulh içerisinde yaşarız; bu senin için de, bizim için de hayırlı olur ve aramızdaki husûmette böylece bitmiş olur." Bu sözlerin üzerine Allah, altı âyetlik bu sûreyi indirerek bu dînin koalisyona ihtiyâcının olmadığını, böylesi bir teklifin aslâ kabûl edilmeyeceğini, edilmemesi gerektiğini açıkça ilân ediyor. Sûre, dîninin önem ve ehemmiyetini bilmeyen; onu çıkarına âlet eden veya paravan olarak kullananların zihniyetlerini tasvir ediyor. Böyleleri, dünyâlıkları söz konusu olduğunda veya zarâra uğrama ihtimâlinde, rahatlıkla dîn diye bağlandıklarını bir kenara bırakıp gereken safta yer almış görünürler.

İşte bu kâfirlerde, o çok değer veriyor göründükleri, uğruna mücâdele ettikleri putlarıyla elde ettiklerini kaybedeceklerini anlayınca, putlarını yiyerek veya bir süreliğine terk edip, o kabûl etmeyip düşmanlık ettikleri kimselerin dînine uymayı dahi teklif etmektedirler.

Çıkar ve hevâ sevdâlısı dâvâsız kimseler, istek ve emelleri uğruna her kılığa ve kalıba girerler.

Tevhît akîdesine inanan Müslümanlar olarak; parçalanmış ve bölünmüşlüğün vâr oluşsal problemlerine karşı ancak vahyi fıkhederek korunabileceğimiz gibi, ilmî haysiyetle yapılan mücâdele ile de bilmezleri onların şerrinden koruyabiliriz.

قُلْ يَٰٓأَيُّهَا ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿١﴾ لَآ أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٢﴾ وَلَآ أَنتُمْ عَٰبِدُونَ مَآ
أَعْبُدُ ﴿٣﴾ وَلَآ أَنَا۠ عَابِدٌ مَّا عَبَدتُّمْ ﴿٤﴾ وَلَآ أَنتُمْ عَٰبِدُونَ مَآ أَعْبُدُ ﴿٥﴾
لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِىَ دِينِ ﴿٦﴾

109: 1 (Habibim şöyle) **de: "Ey kâfirler,"**

109: 2 "ben, sizin tapmakta olduklarınıza tapmam."

109: 3 "Benim (kendisine) **ibadet** (de devam) **edeceğime de siz kulluk ediciler değilsiniz."**

109: 4 "Ben (zaten) **sizin taptıklarınıza** (hiçbir zaman) **tapmış değilim."**

109: 5 "Siz de benim kulluk etmekte olduğuma (hiçbir vakit) **kulluk ediciler değilsiniz."**

109: 6 "Sizin dinîniz size, benim dinîm bana."

Dînini oyun eğlence edinen, ikide bir saf değiştiren, o ideolojiden bu ideolojiye geçenler güçlü olan tarafla anlaşma yolunu ararlar. Yoksa, sevmedikleri, onları helâk etmek için sinsî komplolar tertipledikleri kimselerle anlaşmaya, uzlaşmaya yanaşmaları mümkün müdür? Resûlullah da böylesi Allah ve Müslüman düşmanlarıyla uzlaşabilir mi? Ancak servet, statü, kariyer ve geçici emeller peşinde koşanlar böyle bir anlaşma ve uzlaşmanın altına imzâ atarlar. Kimileride ehven-i şer ve maslahat uğruna böyle bir şeye tevessül ederler. Gerekirse hayâtından dînî motifleri rahatlıkla çıkarır, gizler veya ilerde yaparım, tövbe ederim felsefesiyle işi geçiştirirler.

Oysa İslâm ile gayr-ı ideolojiler, doğu ile batı kadar birbirine uzaktır. İslâm, insanlara yol gösterip ulvî ve nitelikli bir hayâta

dâvet ederken; beşerî dînler, beşerî hesap ve kitaba göre ayarlanmaktadır. Hâkim gücün inisiyatifine kalmış deneme yanılmaya dayalıdır. Böylesi ideolojilere bağlı olanlar, işlerine gelmediğinde rahatlıkla taraf değiştirebilmektedirler. Ama Rabbin dîninin bağlıları aslâ böyle bir şey düşünmezler. Çünkü onlar her zaman hak ve adâlet uğruna mücâdele veren tarafın yanındadırlar. Şiârları zulüm, sömürü ve haksızlıkla mücâdeledir. Selîm akıl ile düşünenler, yapılan dâvet üzerinde iyi bir kritik yaptıklarında, kimin ne adına, kime, neye dâvet ettiğini anlarlar.

Birçok insanlar, "Rabbimiz Allah'tır" demelerine rağmen Peygamberin dâvâsını iyi fıkhedemedikleri için olsa gerek yanlış kulvarlarda, içerisine düşmüş oldukları zulümden kurtuluş yolu ararlar. Asırlardır sağ-sol çıkmazında koşturup dururlar.

"...Kâfirlerin küfrü ve inkârı bir; fakat ibâdetleri farklıdır. Mesela yahûdîye, hıristiyana, mecûsîye, müşrike; yaratıcının kim olduğu sorulsa 'Allah'tır' deseler de Allah'a eşler koşarlar. Bu durumda olan kimseler Allah'a îmân etmiş sayılmazlar. Bütün bu kimselerin Allah'ı bilmemeleri ve inkârları birdir. Vasıfları ve ibâdetleri ise çok değişiktir. Mesela üç kişi var, bunlardan biri; kendisinde, dünyâda eşi bulunmayan bir beyaz inci mevcut olduğunu iddiâ ediyor. Daha sonra kara üzümün bir tanesini çıkararak, bunun inci olduğuna yemîn ediyor. Diğerleri ile de bu konuda tartışmaya giriyor. Bir başkası kendisinde dünyâda benzeri bulunmayan bir inci olduğunu iddiâ ederek bir ayva çıkarıyor ve bunun inci olduğuna yemîn edip insanlarla münakaşaya giriyor. Üçüncüsü, eşsiz kıymetteki incinin kendisinde bulunduğunu iddiâ ederek bir çamur parçası çıkarıyor ve bunun inci olduğu husûsunda yemîn ederek başkalarıyla bahse giriyor. Bu üç kişi inciyi bilmedikleri konusunda birleşmişlerdir. Zîrâ sıfatları çok ve değişik olmasına rağmen, hiçbiri inciyi bilmemektedir. İşte böylece sen onların tavsif ve ibâdet ettiklerine, ibâdet etmediğini bilirsin. Çünkü onlar üç

ilah tavsif ediyorlar. Tavsif ettiklerine de ibâdet ediyorlar. Oysa ki sen, bir olan Allah'ı tavsif ediyorsun. O halde senin ibâdet ettiğin mâbudun, onların ibâdet ettiklerinden başkadır. Onların çoğu, anasından kör olarak doğan bir bebeğin, hiçbir şey bilmeksizin; geceye gündüz, sarıya siyah demesi gibi, İslâm bilmezler, Allah'ın ismini de mü'minlerden işitmişler, işittiklerini de bilmeden söylemektedirler." Birbirine zıt olan şeyler nasıl uzlaşırlar?[545]

Evet, hevâlarının körelttiği akılla haktan yüz çevirip, hevâlarına uygun edindikleri dîne, politik söylemler, çıkara dayalı vaatler olmadı mı, baskı ve zulme dayalı yöntemlerle insanlarla -değil uzlaşma- güç yetirerek savaşırlar. Sizler böyle bir tedbir almadığınız müddetçe, onlar Ortadoğu projelerini gerçekleştirmek için zulmün her çeşidini acımasızca uygulamaktadırlar. "Sizin dîniniz size, benim dînim bana" diyerek mücâdele verilmediği sürece bu zulüm daha çok devâm eder.[546]

Şirkten ayrılıp, tevhîd anlaşılarak o doğrultuda mücâdele verilmeli, saflar netleşmeli ki böylesi anlaşma ve uzlaşma terânelerine aldanılmadan Rabbin murâd ettiği rahmete erişilsin.

[545] İmamı Azam'ın Beş Eseri Çev: Mustafa Öz. Bkz: Sh. 40. Kalem Yayınları 1981. Bkz. 5/44, 45,49; 16/106 27/79

[546] Bkz. 2/120; 3/118-119; 8/73; 25/52; 33/1-3

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

NASR SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, Allah'ın yardımıyla gerçekleşen İslâm'ın zaferinden ve Mekke'nin fethinden bahsettiği için bu adı almıştır. 3 âyettir.

Kur'ân, samîmi ve ilmî gayretler ile bedel ödeyerek elde edilen ganîmet ve zaferlerden sıkça bahseder.[547]

Allah, elçisine, dünyevî değerlerle asla kıyas edilemeyecek olan kevseri (Kur'ân'ı) verdiğini, inananlarında o kevserden içerek şifâya ereceklerini müjdeler. Kâfirûn Sûresi çerçevesinde de saflar ayrılıp da ilây-ı kelimetullah üzere mücâdele edilirse, Allah'ın yardımı gelir ve zafer o ümmete nasip olur.[548]

❀ ❀ ❀

[547] Bkz. 3/123-125-126-160; 9/111-120; 24/55; 37/171-173
[548] Bkz. 47/7; 61/14

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ﴿١﴾ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ

أَفْوَاجًا ﴿٢﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ﴿٣﴾

110: 1 Allah'ın nusreti ve fetih gelince,

110: 2 sen de insanların fevc fevc Allah'ın dînine girecekle-rini görünce,

110: 3 hemen Rabbini, hamd ile, tespih (ve tenzîh) **et. Onun yarlığamasını iste. Şüphesiz ki O, tövbeleri çok kabul edendir.**

Fâtiha ile saadet yoluna girerek ilmin kapısını açan ve oradan gönülleri fethederek, maddî ve mânevî nîmetlere nâil kılınanlardır; mü'minler.

Fâtih Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethindeki niyetini şöyle dile getirdiği rivâyet ediliyor: "İmtisâli câhidu fillah oluptur niye-tim/Dîn-i İslâm'ın mücerret gayretidir gayretim." Yâni; dünyâda zulmü kaldırıp, adâleti egemen kılmaya giden yol dâvetten ve cihâddan geçer.

Çanakkale Zaferini kutlama amacıyla yapılan bir programda konuşan Selâmi Çekmegil şu vecîz ifâdeleri dile getirmiştir: "Hayat bir mücâdeledir. Mücâdelenin en kesif şekli savaşa dönüşür. Mik-roplarla bir bünyede akyuvarlar savaş hâlindedir. Eğer akyuvarlar sağlam ve görevini îfâ ediyorsa, mikropların insanları alt etmesi mümkün olamaz ve insan hayat bulur. Ama akyuvarlar zaaf göste-rir, mikroplara yenik düşerse, insan çürümeye terk edilir.

Savaş, hoş olmayan bir hâdise olsa da realitedir. Dışında ka-lamazsınız. O halde mü'minlerde bir akyuvar fonksiyonuyla şerrin, fert ve toplumları çürütmemesi için hep teyakkuz içerisinde mücâdeleye hazır olmaları gerekir. Savaş, ancak ulvî sâiklerle yapı-lır. Sahâbeler Bedir'de, Uhud'ta, Tebük'te ulvî savaşın en yücesini

yaparken, rakipleri onların hayat haklarına göz koyma bakımından târihin en süflî konumuna düşmüşlerdir."

Uzun, çileli, zor, sıkıntılı ve savaş dolu yıllardan sonra Resûlullah ve ashâbının yılmaz azîm ve sabırlarının sonucu Mekke; kan dökülmeden, herhangi bir zâyiat olmadan fethedilmiş; insanlar, İslâm'ın müntesiplerine kazandırdığı kimliğin ve gücün farkına vardıklarından fevc fevc gelip Müslümanlığı kabûl etmişlerdir. Bu ne muhteşem bir tablo! Resûlullah ve ashâbı Rabbine şükrederek tevâzuyla terk ettikleri memleketlerine muzaffer olarak giriyor, Kâbeyi putlardan temizliyor ve tevhîdin sancağını burçlara dikiyorlar. Allah'ın tek ilah olduğu ilan edilerek ata ve gelenekten kalan keyfiliklere "Lâ" deniliyor.

Allah, hayat sahnesinde yer yer maddî-mânevî yardımlarıyla kullarını desteklemiştir.[549] "Her zaferde bir hezîmet, her hezîmette, zafere giden bir yol vardır" mesajıyla elde edilen zaferle şımarıp, tedbir ihmâl edilmemelidir. Dâvâmızı sâhiplenmede gevşeklik göstermeden, elde edilen zaferleri korumalıyız. Unutulmasın ki hiçbir zafer; kutlamalarla, atılan sloganlarla, hamâsî söylemlerle korunamaz, korunamadığı gibi geri de gelemez.

Gaflet ve gevşeklik sonucu kaybedilen zaferler, ancak ümmetin ilmî uyanışları, metotlu, azîmli ve sebâtkâr direnişleri sonucu geri kazanılır.

Müslümanların ezildiği, sömürüldüğü, zulme mâruz kaldığı günümüzde, bunlara karşı koymanın yolunu aramadan bir fetihten söz edilebilir mi? Şahsımıza âit olan ferdî ve ailevî, küçük-büyük yüreklere İslâmî kimliği kazandırmadan, geleceğin Fâtih'leri yetiştirilmeden tepemizdeki emperyalistlerin zulmünden kurtulamayız.

Müslümanlar değerlerine sâhip olmazsa ve sâhip olduğu değerleri korumazsa; yarınları bu günlerinden daha vahim olabilir

---

[549] Bkz. 3/125-139-200; 8/60-65; 14/14-15; 48/1-3-18-27

veya şu içerisinde yaşadığımız topraklar bizim olsa da içerisindeki beyinsizler, câhiller yüzünden, şirkî anlayışlarla işgâl altına alınır.

Târih birbirine benzer sebeplerle hak ve bâtıl mücâdeleleri ile doludur. Her uzun yola bir adımla başlanıldığı gibi, büyük zaferler de küçük zaferleri elde etmekle kazanılır.

Resûl-ü Ekrem de evvelâ örnek şahsiyetiyle gönülleri fethederek, hakîkatle buluşturmuştu. Öyle samîmi, güçlü, azîmli ve sabırlı bir cemaat oluşturdu ki, artık bu güçlü ordunun önüne geçilmez olduğu iyice anlaşılınca, Mekke rahatlıkla fethedildi.

Fetih, girişilen bir hak hareketidir. Gerçeğe mukâbil kalın ve yüksek duvarlar inşâ edenlere karşı, bir hak dâvettir.

Fetih, tıpkı hicret ve şehâdet kavramları gibidir. Göçten, şehitlikten ve toprak parçaları fethetmekten öte; yüreklerin, düşüncelerin fethedilmesi, bâtıldan, cehâletten örülmüş kalın duvarların yıkılıp, insanların hakîkat nûruyla buluşması sağlanmalıdır.

Bu dâvâ ebediyete kadar mü'minlerin üzerine yüklenmiş kutsî bir emânettir. Unutmayalım ki sâhip olduğumuz değerler, koruyabildiğimiz ölçüde bizle yaşar. Unutulmasın ki hak gelince bâtıl zâil olacaktır. "Sâhipsiz bir vatanın batması haktır. Sen sâhip olursan bu vatan batmayacaktır.!" Resûl-ü Ekrem yeryüzündeki vazîfesini edâ etmiş ve tamâmıyla başarmış idi. "Allah'ın yardım ve nusreti gelmiş, en kesin zafer kazanılmıştı."

O, dünyâda en şerefli, en ulvî hayatı yaşamış ve yaşatmıştı. Ömrünü, insanların bu kutlu yola katılması için adamış, gereken her türlü fedâkârlığı yaparak, vazîfesini hakkıyla îfâ etmişti. Rabbinin bu yolda kendilerini muvaffak kılmasının bahtiyârlığıyla hamd edip, Rabbinin şânını yücelterek kusurlarının bağışlanmasını büyük bir tevâzuyla talep etmiştir.

Muhakkak ki insanlık için en güzel örnek odur.[550]

---

[550] Bkz. 33/21; 60/6

TEBBET SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını 'kurudu, kahroldu' anlamına gelen "Tebbet" kelimesinden almıştır. 5 âyettir.

"Tebbet yedâ" ifâdesi: 'O zafere ulaşmaya güç yetiremedi, âciz kaldı' anlamına gelir. Çünkü 'elin kırılması' kuvvetin kesilmesi, acziyeti ifâde eder.

Târihin kara listesinde adları geçen Umeyyeler, Velîtler, Aslar, Ukbeler, Ebû Cehiller de varken, neden Ebû Leheb'in adı özellikle burada geçiyor?

Ebû Leheb, Mekke'de hatırı sayılır, servet, statü sâhibi bir kişidir. Abdulmuttalip'in oğlu, Ümmü Cemîl'in kocası, Peygamberimizin amcası, peygamberimizin iki kızını oğullarına almış olmakla dünürü ve aynı zamanda komşusu idi; aynı zamanda Ebû Leheb, Kâbe'den ve emânetlerden sorumlu olan kişiydi. Akrabalık, soy ve

aşîret bağlarına çok önem vermelerine, amca-baba mesâbesinde olmalarına rağmen, kendini kurtuluş dînine çağırmasına öfkelenerek yeğenine karşı düşmanlık gösterenlerin en azgını idi.

Peygamber efendimiz yakınlarını çağırıp, İslâm dînine dâvet edince ilk karşı çıkan, "Eli kuruyasıca, canı çıkasıca, bizi bunun için mi topladın?" diyen, böylesine fıtratını bozmuş, aklının dümenini hevâdan kaynaklanan hırsla öfkenin eline veren, körü körüne inkâr eden Ebû Leheb idi.[551]

Bu âyet, Hz. Peygamberin nübüvvetinin sıhhatine delâlet eden delillerden birisidir. Çünkü âyet-i kerîme onun ve karısının küfür üzere öleceklerini önceden haber vermektedir. Ve hâdise, haber verenin haber verdiği şekilde cereyân etmiştir. Hâlbuki o ve karısı bu sûreyi duymuşlardı. Hatta karısı onu duyunca: "Muhammed bizi hicvetti" demiştir. Binâenaleyh göstermelik de olsa "İşte Müslümanlar olduk" deselerdi, Hz. Peygamberi yalancı çıkarmış olurlardı. Fakat bilindiği gibi bu olmadı.[552]

"[تبت يدا أبي لهب وتب ما أغنى عنه ما له وما كسب] âyetlerinin, tıpkı "*Allah'ın buyruğu (mutlaka) yerine gelecektir: öyleyse artık onun tez gelmesini istemeyin!*" (Nahl/1) âyetinde olduğu gibi gelecekte vukû bulacak bir olayı haber verdiğini görecektir. "Ne serveti ne de [diğer bütün] kazanımları ona hiçbir fayda sağlamayacak." sözü de haberdir.

حمالة الحطب *ifâdesinin, Ebû Leheb'in karısının kıyâmet günündeki hâlini açıklayan bir ifâde oluşu husûsundaki delillerinin serdedilmesi* **"سيصلى نارا ذات لهب"** *"(Öteki dünyada) şiddetle parlayan bir ateşe atılacak" (Tebbet Sûresi, 3)* âyetindeki "Fâil"in "Hâli"dir. Onun, ateşe yaslandığı vakit ya da cehenneme girdikten

---

[551] Bkz, 1/6-7; 10/96-97; 36/7

[552] Bkz. Cassas ve Ahkaul Kur'an. Dç. Dr. Mevlüt Güngör. Elif Matbaası 1989 Ankara. Sh. 163

sonra -odun- taşıyacak oluşu bunun delilidir. "Hâl" bâzen gelecekte vukû bulacak bir şeyi açıklamak için kullanılabilir.

Bilmelisin ki Allah, kitabında bazı fert ve toplumlardan bahsetmiştir. Onlara ulaşan nîmet ve azâptan ibret almamız için, onların olumlu ve olumsuz yönlerini örnek göstermiştir. Aynı şekilde Kur'ân, bâzı erkeklerden bahsettiği gibi, bâzı kadınlardan da bahsetmiştir.

Bir şeyin örnek verilmesi, benzer bir durumla karşılaşanların, bu durumdan öğüt almalarını sağlar. Nasihat ve tebliğin tam olabilmesi için, her iki cinsiyetten de örnek verilmesi îcap eder.

Eğer Kur'ân, kadınlara dâir örnekler vermemiş olsaydı, hikmetin inceliklerine uzanan büyük bir imkândan mahrûm kalırdık.

Allah; Ebû Leheb'in azâbına karısını da ortak etmiştir. Şüphen olmasın ki o, Ebû Leheb'in azâba düçâr olmasını sağlayan sebeplerin suç ortağıydı. Allah, amelleri ortak olmadıkça, bir kişiyi; diğer bir kimseyle eşit olarak değerlendirmez.

Allah, nasıl Ebû Leheb'i erkekler için örnek göstermişse, karısını da, hem erkekler hem de kadınlar için örnek göstermiştir.

Aynı şekilde Kur'ân, adâletin tastamam gerçekleşmesi için; âhirette, insanlara verilecek olan karşılığın, işlemiş oldukları amellere uygun olacağını ifâde etmektedir. Ebû Leheb, şiddetli hırsı, Hz. Peygamber'e olan düşmanlığı ve hasedi nedeniyle, kendisini alev topuna çevirmiştir. Bu işinde ona ortak olan karısını da bu yüzden Allah, kocasıyla azâpta ortak kılmış ve şöyle buyurmuştur: *"(Öteki dünyâda) şiddetle parlayan bir ateşe atılacak. Karısı ile birlikte. (*Onun âhiretteki hâlini haber veren*)"odun taşıyıcısı"* ifâdesi, bize farklı vecihlerden, âhirette verilecek olan karşılığın, işlenen amellere paralel olacağını göstermektedir.

Bu dünyâda sâhip oldukları servet, statü ve sâhip oldukları imkânlarla övünüp böbürlenenler; o gün zillete ve aşağılanmaya mâruz kalırlar. (Bkz: 6/31)

O, kocasını kötü işler yapmaya teşvik ederek, zâten kocasının tabiatında da olan ateşi tutuşturmuştur. Sanki o, odunu taşımış sonra da onu tutuşturmuştur. Dünyâda iken yaptığı bu ameli, onun; odun taşıyan bir vaziyette diriltilmesini gerektirmiştir.

Sûrenin, takvâ sâhipleri ve hâdiselerden ibret alanlara bir mesaj ve hatırlatma olsun diye haber verdiği, Leheb sûresinin içermiş olduğu mânâları şu şekilde özetleyebiliriz:

"Şu anda, İslâm'ın en büyük düşmanı ve müşriklerin elebaşı Ebû Leheb hakkında karar alındı. Bu karar gereğince, pek yakın bir vakitte; sâhip olduğu tüm gücü bozguna uğrayacak, ona yardımcı olan tüm işbirlikçileri helâk olacak ve tüm ümitleri boşa çıkacaktır. Sonra bizzat kendisi, en kötü biçimde helâk olacaktır. Cimrilik yaptığı, yardıma muhtaç hak sâhiplerini yararlanmaktan men ettiği ve ihânet ederek kazandığı, eski yeni tüm malı da; onu bu helâkten kurtaramayacaktır. Ölümden sonra, kaçınılmaz olarak, kendinde bulunan haset ve cimrilikle tutuşturduğu, şiddetle parlayan bir ateşe atılacak ve bu ateş onu çepeçevre kuşatacaktır. Sonra, boynunda sıkıca bağlanmış bir iple, odun taşır bir vaziyette olan karısı da; ona, bu ateşe atılırken eşlik edecektir. Tıpkı dünyâda iken, kocasının tabiatında bulunan şehvetlerin ateşinin tutuşmasına yardım ettiği gibi, yine aynı şekilde ateşin yanması için cehennemde ona odun taşıyacaktır. O, dünyâdayken; gayr-ı meşrû yollardan elde edilen ağır mücevherlerle süslenerek, çalım atıyordu. Sâhip olduğu güzellik ve ziynetlerle, kocasını sevindiriyordu. Hakîkatlerin ortaya çıkacağı âhiret yurdunda ise, odun taşıyan bir câriye sûretinde; zelîl ve aşağılanmış bir hâle geldi. Bu câriye vasfının tamamlanması içinde, kolyeleri sert ve kalın bir ipe dönüştü.

Surenin nüzûl zamânı ve bunu bilmenin faydası:

Bize bu sûrenin nüzûl zamânı hakkında, sûrenin nüzûlüne şâhitlik etmiş kimselerden bir haber ulaşmadı. Ancak müçtehid âlimler; sûrenin Mekke'de indiğini rivâyet etmektedir. Sûrenin,

Ebû Leheb'in; Hz. Peygamber'e yönelik sarf ettiği sözlere cevap verme mâhiyetinde olduğunu düşünmeleri, onları bu yorumu yapmaya sevketmiş olabilir. Ebû Leheb'in helâkı, bedir savaşından sonra olmuştur. Dolayısıyla sûrenin, onun helâkından önce indiğinde şüphe yok. Sûre'de kullanılan üsluptan da bu anlaşılmaktadır.

İşte o vakit, onun -helâk edilmesi husûsunda- hüccet tamamlanmış oldu ve Allah'ın kendisine yönelik emri gereğince, Hz. Peygamber'in, Ebû Leheb'e hitap etmekten yüz çevirmesi gerekti.

Bu âyet şu anlama gelir: Ey Peygamber! Allah, sana; (gerek davranışlarıyla, gerekse inkâr etmekte kararlı oldukları ve âhiret hayâtı hakkındaki hoşnutsuzluklarına şâhitlik eden sözleriyle) kâfirliği meslek edinmiş kimselerden kesinlikle yüz çevirmeni emrediyor. (Bkz: 53/29,30)

Ve Rabbin sana onların doğru yola girmeyeceklerini haber verdikten sonra da, onların hidâyetini arzulama! Allah (c.c), her şeyin oluşumunu bir sebebe bağlamıştır. Her işinde bir son noktası vardır. Bu yüzden, kâfirler için; inkârcı tutumlarını sürdürecekleri-ne dâir hüccet tamamlandıktan ve işledikleri günahlardan tevbe edebilecekleri kadar süre tanındıktan sonra bağışlanma söz konusu olamaz.(Bkz: 35/37)

"Ne peygambere, ne îmân edenlere, akrabâ bile olsalar, cehennemlik oldukları iyice belli olduktan sonra müşrikler için af dilemek yaraşmaz."[553]

❀ ❀ ❀

[553] Bkz. Nida Der; S,147, 148, sh 50, 69

تَبَّتْ يَدَآ أَبِى لَهَبٍ وَتَبَّ ﴿١﴾ مَآ أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُۥ وَمَا كَسَبَ ﴿٢﴾

سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ﴿٣﴾ وَٱمْرَأَتُهُۥ حَمَّالَةَ ٱلْحَطَبِ ﴿٤﴾ فِى

جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ﴿٥﴾

111: 1 "Ebû Leheb" in iki eli kurusun. (Kendisi de) **kurudu** (helak oldu ya).

111: 2 Ona ne malı, ne kazandığı fâide vermedi.

111: 3 Alevli bir ateşe girecek o.

111: 4 Karısı da. (Hem) **odun hamalı olarak!**

111: 5 (Karısının) **boynunda bükülmüş bir ip de olduğu halde.**

"İki eli kurusun." Her zarâr ve yarâr iki elle yapılmaya sebep olsa da mecâzî bir anlamla 'kendisi kahrolsun' demektir. Çünkü zâlimin eline değil, bütün hücrelerine kadar dîn düşmanlığı yerleşmiş olduğundan aklının erdiği, gücünün yettiği kadar dînin anlaşılmasına, yaşanılmasına engel olmaya çalışır.[554]

Müslümanlara karşı öfke ve kinlerinden kaynaklanan düşmanlıkla; hevâlarına takılı akıllarıyla, rûhlarına yerleştirdikleri cânîlikle; husûmet gösterdikleri mü'minler, tekerlekli sandalyeye ve sedyeye mahkûm olsalar dahi düşünen dimâğları etkileyeceklerinden korkarak, bir şekilde bulup yok ederler. Sâhip oldukları servet ve statüden kaynaklanan güçle, kimilerine -erişmesi mümkün olmayan- câzip imkânlar vaat ederek duyguları ve akılları kiralanmaya müsâit kişilerin elleriyle ülkeler ve câmiler bombalanıyor. Hiçbir taraftârı olmadığı birliklerin arasında fitne yaratarak birbirlerini

---

[554] Bkz. 3/119; 68/51

kırdırıyor veya bizzat kendileri, görünmez, bilinmez bir şekilde yaptırıp birilerinin üzerlerine atarak değirmenlerinin suyunu istedikleri yerlere yönlendiriyorlar. En câzip, en oyalayıcı hâle getirerek; medyatik, sportif ve eğitim kurumlarıyla hevâlara hitâp ederek, istediklerini düşündürmek için en sinsî propagandaları geliştiriyorlar. İçlerinden düşünenler, sorgulayanlar çıktığında, hemen îcaplarına bakıyorlar. Şimdi Ebû Leheb girer de ateşe bunlar girmez mi? İslâm'ı tahrîf edenler, ümmetin birliğini bozup fitne yaratanlar Ebû Leheb kadar zararlı değiller midir?

Ârif Nihat Asya'nın dediği gibi: "Ebû Leheb öldü diyorlar;/Ebû Leheb ölmedi,/ Yâ Muhammed/ Ebû Cehil; kıtalar dolaşıyor..." Bu şiir için Durmuş Hocaoğlu'nun düşmüş olduğu not da: "Gerçekten de vaziyet aynıyla budur. Ne var ki hüzün bu değildir. Hüzün Müslüman'ın Hz. Nebînin yüzüne bakacak hâlinin kalmamış olmasıdır."

Hüzün bu değil, çünkü iyinin, doğrunun, güzelin, hakîkatin olduğu yerde kötü, yanlış, çirkin, bâtıl ve sahtekârlık da olmuştur. Ve dahi olacaktır da. Bu hayrın da şerrin de kendisinden olduğu Hâlik-i Zülcelâl'in varlık âleminin vâzettiği kânunlar cümlesindendir. Elbette her vâr olan, kendi fıtratına uygun hareket eder. Kötü, kötülük etmek için vardır; çünkü kötülük etmiyorsa kötü değil, iyidir. Asıl mühim olan; iyinin, iyi gibi, hakkın "Hak" gibi olmasıdır. Nasıl kötülük yapmak bizzat ve doğrudan kötülük ise, kötülüğe mâni olmamak ve iyilik yapmamakta kötüdür.

Evet, sûre husûsî bir durumu dillendirse de umûmî bir mesaj içermektedir. Sûre bu şuurla okunmalı, düşmana karşı tedbir alınmalı, siyâsî direnişler geliştirmelidir ki Allah mü'minlerinin eliyle onları zelîl kılsın.

Allah, Ebû Leheb, Firavun ve Nemrut vb. helâk ettiği gibi günümüz müstekbirlerini de helâk etsin. Sâhip oldukları kimyasal

silahları, atom bombaları ve füzeleriyle beraber fil ordularını perişan ettiği gibi ilah azâbını üzerlerine indirsin.

Bu sûreden çıkaracağımız ders; hak ve hakîkate düşmanlık gösteren kimselerin ancak kendi çukurlarını kazacaklarıdır. Doğrudan veya dolaylı olarak küfre yardım eden, kundakçılık yapan, fesat çıkaran herkeste Ebû Leheb'in karısı gibi olacaktır.

Allah yolunda harcanmayan mal ve servet, şükrü edâ edilmeyen mevkî ve makam, sâhiplerine büyük bir sorumluluk getirdiği gibi; zikirsiz, fikirsiz, muhâsebesiz nîmet ve imkânlar insanları Ebû Leheb'leştirir.

Dîn bağı, kan bağı yanında mukâyese götürmez bir üstünlüğe sâhiptir. Kişinin şu soydan, bu göbekten olması, onu, Allah yanında imtiyazlı kılmaz.

Babasını, atasını, ırkını, hocasını öne çıkarıp onlara güvenen, onlarla övünmeyi mârifet edinenlere bu sûre iyi bir tokattır.

Allah'ım! Zulme mâruz kalmaktan, acze düşmekten, rızânın hilâfına olan duruş, düşünce ve davranışların vereceği zarardan sana sığındık. Yâ Rabbî! Düşmanın yüreğine korku salacak heybet; karşı koyabilmek için, îmân ve cesâret gücü ihsân et. Fiilî ve kavlî gönül iştiyâklarımızı artır. Yâ Rabbî! Islâh olmayanların; hakka, doğruya uzanan ellerini kır, fentlerini, tedbirlerini boz, perişân et! Âmin.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

İHLÂS SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

İhlâs: "Saf, temiz, katışıksız, içten gelen bağlılık, (riyâdan, şirkten uzak olan) seçilmiş, arınmış, hâlisleştirilmiş" anlamlarına gelir. İhlâslı ve samîmi olan, ilmî haysiyetle, zikir uyanıklığı ile kötülüklerden sakınanlar Allah'ın seçilmiş mü'min kullarıdır.[555]

❁ ❁ ❁

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ﴿١﴾ اللَّهُ الصَّمَدُ ﴿٢﴾ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ﴿٣﴾ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ﴿٤﴾

112: 1 De ki: O Allah'tır, bir tekdir,

---

[555] Bkz. 37/40-74-81-107-110-122-128-160; 38/83

112: 2 (O), **Allah'tır, sameddir** (zeval bulmayan bir bakidir, daimdir, herkesin ve her şey'in doğrudan doğruya muhtaç olduğu ve kastettiği yegâne varlıktır, ulular ulusudur).

112: 3 Doğurmamıştır, doğurulmamıştır O. Hiçbir şey Onun dengi (ve benzeri) **değildir.**

İhlâs sûresi bütünüyle tevhît ilmini, zât ve sıfatlarıyla Allah'ın varlığını, birliğini, hiçbir şeye muhtaç olmadığını, hiçbir şeye benzemediğini ve her şeyin kendisine muhtaç olduğunu anlatır. Onun için herkes O'na sığınır, O'na ibâdet eder, O'ndan yardım ister. Bütün ihtiyaçları O giderir. Kendine isyân edenlere dahi kızıp rızıklarını kesmez.[556]

O doğmadı. Varlığı kendi zâtına münhasırdır. Allah'ın eşi ve benzeri yok ki; eşi, oğlu, kızı, babası, anası olsun. Kur'ân, îtikatta iki husûsa işâret eder: İlmî tevhît ve amelî tevhît. Peygamberler bu iki tevhîdi sağlamak için gönderilmişlerdir. Çünkü saadet ve salâh bu ikisinin ilmindedir. İlmî tevhît; Allah'ı vahiy doğrultusunda bilmek, sâlih amel de; Allah'ın emri gereğince hareket etmektir.

İlmî tevhît, Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih etmeyi, O'nu hiçbir şeye benzetmemeyi; amelî tevhît de, şerîki olmayan Allah'a ibâdeti, O'na muhabbeti, ihlâsı, tevekkülü, O'na haşyet duymayı gerektirir. İlmî tevhît ile amelî tevhît "İhlâs Sûresi" ile "Kâfirun Sûresi"nde toplanmıştır. Yalnız kevnî hakîkatlerle iktifâ edip de dînî hakîkatlere ittibâ etmeyenler, peygamberlerin tâbilerinden sayılmazlar. Bâzı işlerde dînî hakîkatlere uymayan kimsenin o nispette îmânında zaaf vardır. Bu hâl îmânın kemâline aykırıdır. Îmânla amel birbirinden ayrılmaz bir bütündür. İlim; amel ve irâdeden evveldir. Çünkü önce Allah'ı bilmek, sonra mâbuda, Hakka nasıl ibâdet edileceğini öğrenmek lâzımdır.[557]

---

[556] Bkz. 1/5; 2/138

[557] Bkz: 23/116, 25/1-2, 35/15, 42/11

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

FELÂK SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını 1. âyette geçen 'sabah, mahlûkat, (iki tepe arasındaki) alçak arazi, yarılmak, ikiye ayrılmak' anlamlarına gelen "Felaq" kelimesinden almıştır. 5 âyettir.

❀ ❀ ❀

قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِۙ ﴿١﴾ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَۙ ﴿٢﴾ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَۙ

﴿٣﴾ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِى الْعُقَدِۙ ﴿٤﴾ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ ﴿٥﴾

113: 1 De ki: Sabahın Rabbine sığınırım,
113: 2 yarattığı şeylerin şerrinden,
113: 3 karanlığı çöküp bastığı zaman gecenin şerrinden,

113: 4 düğümlere üfürenlerin şerrinden.

113: 5 Ve haset edenin, haset (ini belli) **ettiği zaman, şerrinden.**

Sûre, "Qul/de ki" ifâdeleriyle başlayıp, insanlığa, şu mesajları 'iyice anlayın' nasihatinde bulunuyor: "Bilin ki yaratıcı, idâre edici, rızık verici, her şeyi yapmaya gücü yeten benim! Bana ittikâ edin, beni anarak tüm vesveselerden arınıp benliğinizi güzel duygularla besleyin. Ben dilemedikçe hiçbir şey gelip sizleri bulamaz. Size, gideceğiniz istikâmette işâretler koyarak yol gösteren, hayrı ve şerri açıklayan kitabımı rehber edinin. Aranızdan seçtiğim, kitabımı hakkıyla yaşayan peygamberlerimi örnek alın. Onun sizlere ilettiği; kendi sözleri değil, benim sizlere vahyî bildirilerimdir. Onu dinlemediğinizde; onu değil, sizi yaratan, yâni benim sözümü reddetmiş oluyorsunuz. Bu hâl, sizi, hevâdan kaynaklanan dürtülerle şeytana kulluk ettirir ve dünyâdaki vâr oluş gâyenizden uzaklaştırır, âhiretinize de zarar verir."

De ki; biliyor ve görüyorsunuz ki yaratılmış her şey fâni ve vâr oluş kânunuyla hayat buluyor. Bâki olan yaratıcıdır.

De ki; onları nasıl yaratıp, -bilmedikleri ama- haberdâr ettiğim âlemden, içerisinde yaşadığınız âleme getirdi isem, yeniden o haberdâr ettiğim âleme döndürülecekler. Bundan asla şüpheniz olmasın! Geçici yaşadığınız âlemden daha gerçek bir haberdir bu. Ölüm uykusundan uyandığınızda bunu yakînen göreceksiniz. Bu husûsta sizi şüpheye düşürüp, aklınızı çelen şeytânî fikirlerin etkisinde kalmayın, onlara inanmayın. Onlar küfrün karanlığında oldukları için hakîkati görmekten mahrûmdurlar.

Bu dîne savaş açanlar! Bu dîni emelleri uğruna satanlar! Bu dîni tahrîf edenler! Âyetleri yerlerinden oynatanlar ateşle oynamaktadırlar. Şu dünyâda olaylara, oluşlara nasıl müdâhalede âciz kalıyorlarsa, o günde kendilerini kuşatacak ateşi def edemeyeceklerdir.

2. âyette geçen "Min şerri" kelimesi "zarar, noksan, eziyet, keder, hastalık, ölüm" gibi gelip geçen imtihân soruları anlamlarına gelir. Bunları îmân dirâyetiyle çözebilirseniz hayâtı anlayıp imtihânı kazanırsınız. İsyan ederseniz hayâtı anlamamış olur ve imtihânı kaybedenlerden olursunuz.[558]

Günah, zulüm, küfür ve şirkten kaynaklanan; her çeşit rûhî, nefsî olan şerler ise kendi ellerinizle işledikleriniz yüzündendir.[559]

İslâmiyet bütün hurâfelerin düşmanı olduğu gibi, bütün hurâfelerin beslediği korkuları ortadan kaldıran bir dîndir. Onun için insanlara kötülüğün şerrinden Allah'a sığınmayı emreder. Kötülüğün her şerrine karşı, hurâfelerin telkîn ettiği çârelere başvurmaktan sakınarak, sâdece Allah'a başvurmayı, O'ndan yardım dilemeyi ve O'na sığınmayı tavsiye eder. Çünkü her şey Allah'ın izni dâiresinde cereyân eder. Kul O'nun irâdesini hesâba katmadan, cüz'î irâdesi ile hareket ettiğinde bunun hesâbını verir.[560]

Allah'ın hilkat âleminde türlü türlü kuvvetler ve mukâbil kuvvetleri vardır. Bir nevî irâdeye sâhip olanlar bu kuvvetleri harekete geçirebilirler.[561] Bu kuvvetler içinde iyiliğe hizmet edenler aydınlığa, kötülüğe âlet olanlar da karanlığa benzetilebilirler. Karanlığı yararak onu aydınlatmak Allah'ın elindedir. Onun için karanlıkların bütün şerrinden Allah'a sığınmak gerekir. Gecenin karanlığı ne kadar koyulaşırsa koyulaşsın, Mevlâ'nın eli onun sînesini yarar ve aydınlıklar yaratır. İnsanlığın hâli de böyledir. Beşerin dimâğına, cehâlet, bir gece gibi çökebilir ve insanlar hevâ ve hurâfelerin telkîni ile hareket ederek geleceklerini karartırlar. Fakat Allah, karanlıkların en koyuluğunda dahi gönüllere nûr huzmeleri ile her dâim tecelli eder. İsteyen herkesi o nûr ile hidâyet sabahlarına ka-

---

[558] Bkz. 2/155; 21/35
[559] Bkz. 4/79; 30/36; 42/30-41
[560] Bkz. 6/17; 10/107; 33/17; 39/38
[561] Bkz. 30/41

vuşturur. Maddî-mânevî aydınlığı vâr eden Allah'a sığınmak sâyesinde; cehâletin sürükleyeceği rezâletten, hurâfelerden, korkudan ve şerrin her çeşidinden korunmak mümkündür.

İçten gelen rûhî tehlikelere gelince; Kur'ân, düğümlere üfleyen, haset eden hasetçilerin şerrinden korunmak için de gereken tedbiri alıp, Allah'a sığınmayı tavsiye ediyor. Düğümlere üfleyenlerin nefesinden maksat büyüdür. Ve insanlar hâlâ bu şerden korkmaktadırlar. İnsanın içini korkular ve vehimler işgâl etti mi en emîn kalede bile olsa arkada biri varmış gibi ürker, gölgesinden dahi korkar.

"Düğümlere üfleyen nefesleri" insanların irâdesini sarsmak için türlü türlü teşebbüslere girişerek; "iki söz bir büyü", "iftirâlarda bulunmak, gizli şâyiâlar yaymak ve böylece insanların mâneviyâtını sarsmak, şaşırtmak, korkutmak" gibi teşebbüslerden kaynaklandığını telakkî eder. Câhillikleri sebebiyle insanları tesir altına alan ve tesir altında kalanların Allah'tan uzak oluşlarının teşebbüs ettikleri işlerdir. Bu halden kurtulmanın yolu şuurlanıp, olaylar karşısında metânetli muhâsebeler yaparak Allah'a sığınmaktır.

Haset ise, başkalarının nâil olduğu nîmeti kıskanarak, onun zevâlini istemektir. Bu nîmet, maddî mâhiyette olabileceği gibi rûhânî mâhiyette de olabilir. Haset, bir şerdir; insana hâriçten hücûm ederek mâneviyâtını bozmak, huzûrunu kaçırmak sûretiyle bahtiyârlığını kundaklamak yolunu tutar.

Allah'a güven ve her korkudan sıyrılarak O'na sığın. O zaman hiçbir tehlike seni sarsamaz. Ters kafalı ve ters irâdeli kimselerin kurdukları pusular seni avlayamaz. Sen Allah'a güven, vazîfeni yap ve güçlüklerle karşılaştıkça yalnız Allah'a sığın![562]

"Ve kefâ billâhi veliyyen ve kefâ billâhi nasîran."

---

[562] Bkz. 6/112; 68/51; 72/6; Ömer Rıza Doğrul, Tanrı Buyruğu, Tercüme,2. baskı Ahmet Halit Kitapevi 1947 İst

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

NÂS SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını, 'insanlar' anlamına gelen "Nâs" kelimesinden almıştır. 6 âyettir.

Nâs kelimesini "Enese" kökünden ele alırsak, 'fark etmek, gözünü açmak, görmek, anlamak, ünsiyet etmek' anlamlarında; "Neseye" kökünden ele alırsak da 'unutmak/hatırdan çıkarmak/terk etmek, hatırına getirmemek/unutulmuş gibi muâmele yapmak" anlamlarında kullanıldığını görürüz.'[563]

"Şeytanın, Vesvâs ile birlikte Hannâs olarak ikinci bir isim-sıfat şeklinde nitelenmesi de vesvese verirken taktiğinin, sinip büzülmek olduğunu ifâde etmektedir. Yâni zihnin veya kalbin uyanık olması hâlinde şeytan geri geri giderek sinmekte, gaflet anında da

[563] Bkz. 76/1-2; 91/9-10; 95/4-5

hemen saldırıya geçerek birtakım vesveselerle insanı saptırmaktadır."

❀ ❀ ❀

قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِۙ ﴿١﴾ مَلِكِ النَّاسِۙ ﴿٢﴾ اِلٰهِ النَّاسِۙ ﴿٣﴾ مِنْ شَرِّ

الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِۙ ﴿٤﴾ اَلَّذِى يُوَسْوِسُ فِى صُدُورِ النَّاسِۙ ﴿٥﴾ مِنَ

الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ﴿٦﴾

114: 1 De ki: Sığınırım insanların Rabbine,
114: 2 insanların (yegâne) **mâlikine,**
114: 3 insanların ma'buduna,
114: 4 o sinsi şeytanın şerrinden,
114: 5 ki o, insanların göğüslerine dâima vesvese verendir.
114: 6 (O şeytan) **gerek cinden, gerek insandan** (olsun).

İnsan, madde ve ruhtan müteşekkildir. İnsan, içsel ve dışsal olarak; işlerini dirâyetle kontrol altına alarak daha sağlıklı ve huzûrlu yaşamayı temin edebilir. Dışsal tehlikelere karşı tedbir ve savunma mekanizmaları geliştirirken, içsel rahatsızlıklarını da zandan, önyargı ve şartlanmışlıktan, evhâm ve hurâfelerin baskısından, kısaca olumsuz vesvese düşüncelerinden sakınarak rûhunu rahatlatır.

"Hannâs" karanlıklarda görülen, aydınlıkta kaybolan anlamına gelir. Yâni bir anlamda üzerine gittiğinde sinen, sinsî vesveseleri atmaktır. Eğer düşmanınızı tanıyorsanız avantajlısınızdır ve gereken tedbiri alır, Allah'a sığınırsınız.

İnsanın kalbi bir kale ise o kaleye girmek isteyen düşman, şeytandır. Kalenin kapısı açık değilse, sinsîce zaaflarınızdan yararlana-

rak bir yol bulmaya çalışır. İnsan, beşerî zaaf ve kaygılardan beri olamaz ama Rabbine ihlâs ile gereği gibi sığınırsa bu gelip geçici vesveseleri üzerinden atabilir ve Allah'ın sevgili kulu olarak felâh bulabilir. Bu şuurdan uzak olanlar ise, rahatlıkla dış etkenlerin de sebebiyle içsel vesveselerle hem kendisini hem de çevresini rahatsız edebilirler.

'Asr sûresinde insanı hüsrandan kurtaracak formülleri; bu sûrelerde de irâdesiz, zayıf, edilgen karakterli kimselerin buhranlarından kurtulmaları için Allah'a sığınmayı öğütlemektedir.

İnsanın Allah'la olan ilişkisi üç şekilde olur:

1. Allah'ın Rabb olmasıdır. Rabb; terbiye eden, besleyen, yetiştiren, geliştiren, koruyan, esirgeyen, hak ve hayır yolunda yaşamaları ve çalışmaları için hidâyet yolunu gösteren...

2. Allah'ın hükümdar olması; insanları yaratan ve yaşatan, emir ve nehiyleriyle idâre eden, onları mesûl tutan, bununla beraber onları hayır yoluna irşât eden, İlâhî kanunlarını bildiren...

3. Allah'ın ulûhiyeti; insanların tek mâbudu, insanların bütün ibâdetleri, niyazları O'nadır. Bütün dileklerini O'na arz ederler, sıkıntılarının giderilmesi için O'ndan yardım isterler.

İnsan ile Allah arasındaki ilişki bunlardır ve hiçbir şey bu ilişkiden bağımsız düşünülemez. Böyle olduğu için insanın yalnız Allah'a güvenmesi, yalnız O'na sığınması gerekir.

Îmân, insanın en sağlam zırhıdır. İnsan, îmânını ilimle, irâdesini zikirle, düşüncesini sağduyu ile beslerse, Allah'ın izni ve yardımıyla her güçlükten, bilhassa içten gelen vesveselerden kendini koruyabilir.[564]

"...Allah, inananların koruyucusudur." "...Allah koruyucuların en hayırlısıdır..." "...Şeytan, ihlâslı kulları esareti altına alamaz." "...Şeytandan bir vesvese gelince hemen Allah'a sığın."

---

[564] Bkz. 91/7-10

"...Şeytan azgın günahkârların üzerine iner." "Rabbim! Şeytanların kışkırtmalarından sana sığınırım!" "Onların yanımda bulunmalarından da sana sığınırım."[565]

Rabbim! Bu çalışmayı tamamlamayı bana nasîp ettiğin için sana hamd-u senâlar olsun! Bunu benden kabûl buyur! Hatâlarımı, kusurlarımı bağışla! Sözümle özümü bütünleştir! Zikrinle uyanık, zikrinle mutmaîn kıl! Uyanıp-uyarmayı, dirilip-diriltmeyi, cehâlet ve zulme karşı, direnip-direndirme rûhunu bizlere bahşet!

Kitabını okuyup-okutmak, anlayıp-anlatmak, yaşayıp-yaşatmak için bizlere sabır ve azîm ihsân eyle! Îmân gücü, sâlih amel zenginliği bahşet! Yâ Rabbî! Sana baş eğmeyi ve isyân edenlere karşı kıyâma kalkmayı bizlere nasîp et!

Îmânın muhâfazası, ahlâkın olgunlaşması, hayrı şerden, hakkı bâtıldan ayırmak, yanlışlarımızı tashîh etmek için basîretimizi aç, hikmetimizi artır. Günahlarımızı affet!

[565] Bkz. 12/64; 47/11,15/40, 42; 7/200; 16/98, 100; 41/36, 26/221; 222; 23/97, 98

DUAMIZ

Eksik sıfatlardan beri olan Allah'ım! Seni takdîs eder, överiz. Azâmet ve Celâlin yüksektir. Senden başka ibâdet edilecek ilah yoktur! Sen Ganî'sin, bizler ise Sen'den gelecek her türlü yardıma A'dan Z'ye kadar muhtâcız. Sen Azîz'sin, bizler ise zaafları olan âcizleriz; bizleri hevâ ve heveslerimizin eline bırakma! Kâbıt isminle değil, Fettâh isminle nazar eyleyip, dünyâ cennetimiz olan İslâm'ın inşirâhına, Kur'ân'ın ahlâkına erdir bizleri! Yâ Rabbî! Güçlü bir îmân, ilmî bir haysiyet, zikrinle uyanık, zikrinle mutmaîn, zikrinle sekînete erdirecek teslîmiyet ve tevekküle; ihlâs ve ihsân mertebesine; şehâdete şâhit kıl, makâm-ı mahmûda erdir bizleri! Allah'ım! Aklımıza selâmet, gönlümüze inşirâh, imtihanımıza kolaylıklar ihsân et. Sabırdan, ilimden ve hilimden nasîbimizi artır. Sabr-ı cemîl, hilm-i cemîl, akl-ı selîm, engin bir gönülle mücehhez kıl bizleri!

Yâ Rabbî! Dâvetine icâbet ettik, kapına geldik. Yâ Rabbî! Sen de duâlara icâbet vaadinle âcîlen tecellî eyle, duâlarımızın hayrına nâil kıl, kabûlünü dâim eyle! Hz. Peygamberi, vahyi hıfzetmek için acele ettiğinde: "Senuqruke felâ tensâ" müjdesiyle sevindiren, rahatlatan Rabbim! Ne olur bizleri de güçlü bir hâfıza ile destekle ki vahyi idrâk ile insanlığa hatırlatalım. Yâ Rabbî! İlmin pratiğine, şifâhânesine, doğaçlamasına; dilin fasihliğine, kavl-i leyyine, etkin-

liğe, özüne, özetine, doğrusuna, zikrin uyanıklığına, tefekkür, muhâkeme ve istişârenin hikmetine, siyâsî dehâya erdir bizleri! Allah'ım! Tüm keyfiliklere "Lâ" deyip emirlerine içtenlikle "İllâ Allah" demenin şuur ve şevkine erdir! Yâ Rabbî! Dünyâda ve âhirette velîmiz sensin; bizleri de Sana, Dînimize ve birbirimize velî kıl![566]

Her işin başı "Bismillah", sonu "El-Hamd-u lillah"tır.

Bu hatmi kunutlarla kutlayalım.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla duâmızı noktalayarak, ne dediğini ne yaptığını bilenlerden olmamızı niyâz ediyorum. Çünkü duâ, Rabbin dâvetine icâbettir! Kim ne kadar Rabbin dâvetine icâbet ediyorsa, o kadar duâ ve rahmet içerisindedir.[567]

Estağfirullah, estağfirullah, estağfirullah. El-Azîm, el-Kerîm. Allahümme ente's-selâmu ve min ke's-selâm. Tebârakte yâ ze'l-Celâli ve'l-İkrâm. İkrâm sâhibi olan Ganî olan, Kerîm olan, Vehhâb olan, Rezzâk olan, Kâdir olan Allah'ım! İkrâm et bize ilminden, ikrâm et bize hilminden, ikrâm et bize sabrından, ikrâm et bize sevginden ve merhametinden. Yâ Rabbî! İkrâm etmeyi nasîp et tüm ikrâm ettiklerinden. Yâ Rabbî! Şehâdete şâhit kıl, şükrünle şâdeyle gönüllerimizi!

"Rabbim! Senden başka hiçbir ilah yoktur. Seni tenzîh ederim. Gerçekten ben zâlimlerden oldum. Sen rahmet sâhibisin, acıyansın. Acı bize, merhamet et! Benim velîm ancak Sen'sin. Beni yaratan, bana doğru yolu gösteren Sen'sin. Beni yediren, içiren, hastalandığımda bana şifâ veren Sen'sin. Benim canımı alacak, sonra beni diriltecek olan da Sen'sin. Hesap günü hatâlarımı bağışlayacağını umduğum Sen'sin. Rabbim! Bana hikmet ver ve beni iyiler arasına

---

[566] Bkz. 5/55; 9/71; 12/101

[567] Bkz. 2/40, 186; 7/55, 56, 180;13/14;

kat.[568] Rabbim! Gireceğim yere doğrulukla girmemi, çıkacağım yerden de dorulukla çıkmamı sağla. Bana tarafından bir güç ver ve bana yardım et.[569]

Rabbim! Ben bir zarâra uğradım. Sen merhametlilerin en merhametlisisin. Rabbim! Beni yalnız bırakma! Sen vârislerin en hayırlısısın.[570]

Rabbimiz! Bize gözümüzü aydınlatacak eşler ve zürriyetler bağışla ve bizi muttakîlere imâm (önder) kıl![571]

Rabbim! Bana, anne-babama verdiğin nîmetlere şükretmemize, râzı olacağın işleri gönlümüze getirip yapmaya bizleri muvaffak kıl! Rahmetinle bizleri iyi kullarının arasına kat.[572]

Yâ Rabbî! Bollukta ve darlıkta infâk etmeyi, kızgınlık ânımda öfkemi yenmeyi ve insanları affetmeyi, güzel davranışlarda bulunmayı nasîp et.[573] Yâ Rabbî! Af yolunu tutabilme, iyiliği emredip câhillerden yüz çevirebilme gücüne erdir.[574]

Yâ Rabbî! Bizi Sana boyun eğenlerden kıl. Neslimizden de sana itaat eden bir ümmet çıkar. Bize ibâdet yollarımızı göster, tövbemizi kabûl et. Zîrâ tövbeleri çokça kabûl eden, çok merhametli olan Sen'sin.[575]

Ey Rabbim! Beni ve soyumdan gelecekleri, namazlarını devamlı kılanlardan eyle. Ey Rabbimiz! Duâmızı kabûl et. Herkesin hesâbına bakılacağı gün; beni, ana-babamı ve mü'minleri bağışla![576]

---

[568] Bkz: 26/77-83
[569] Bkz: 17/80
[570] Bkz: 21/89
[571] Bkz: 25/74
[572] Bkz: 27/19
[573] Bkz: 3/134
[574] Bkz: 7/199; 25/63
[575] Bkz: 2/128
[576] Bkz: 14/ 40-41

Ey Rabbimiz! Bize dünyâda da, âhirette de iyilik ve güzellik ver. Bizi ateş azâbından koru.[577]

Rabbimiz! Bizi doğru yola ilettikten sonra kalplerimizi eğriltme! Bize tarafından rahmet bağışla, lütfu bol olan Sen'sin.[578] Rabbimiz! Bize peygamberin vâsıtasıyla vaat ettiklerini ikrâm et ve kıyâmet gününde bizi rezîl etme. Şüphesiz ki Sen vaadinden caymazsın.[579]

Ya Rabbî! İnananlara karşı gönlümüzde bir sevgi yarat. Onlara karşı içimizde hiçbir kin bırakma![580] Gönlümüze ve gönüllere sevgi ve merhamet tohumları ekip, gönülleri fethedecek kerîm ahlâka erdir!

Ey Rabbim! Nefsimizi kaderimizle huzûra erdir ve rızânla hoşnut kıl! Sıkıntılarımızı olgunluğumuza, nîmetlerin şükrüne vesîle kıl!

Yâ Rabbî! Nefsî, hissî, zannî, keyfî hareketlerden; cehâlet, gaflet, öfke ve zaaflarımızın içerisine düşüreceği zilletten, kapris, kuruntu, kompleks, kasıntı ve ene tutkularımızın baskısından, kötülükten alan damarımızdan bizleri Settâr isminle koru! Senin sevmediğin, bizleri, üzen, ezen, itici, sevimsiz duruş, düşünce ve davranışlardan beri kıl. İlmin aydınlığına, enginliğine, olgunluğuna erdir, kulluk kariyerimizi yükselt!

Allah'ım! Yüklemiş olduğun duyguları, sâhip olduğumuz imkânları, rızân doğrultusunda günahsız, nizâsız kullanmanın şükrüne erdir! Bırakıp gideceklerimize değil, yanımızda getireceklerimize rağbet ettirmenin duyarlılığına, şuur, şevk ve iştiyâkına erdir bizleri! Yâ Rabbî! Senin bizden istediklerin, bizleri yüceltecek yüce emirlerini yerine getirmenin; şuur, şevk ve iştiyâkına erdir!

---

[577] Bkz: 2/201
[578] Bkz: 3/8
[579] Bkz: 3/194
[580] Bkz: 19/96, 59/10

Yâ Rabbî! Yolumuzda istikâmet üzere yürüyüp, nîmetlerine mazhâr olmak için Sana ibâdet edip Sen'den yardım diliyoruz!

Yâ Rabbî! İrâdemizi irâdene râm eyle! Mutlak irâden, Azîz ve Cebbâr isminle hükmeyle. Kalbimize îmânı yaz, katından bir rûh ile bizleri destekle.

Yâ Rabbî! Bir lahza dahi olsa bizleri kendi hâlimize bırakma! Beni bana, bizi birbirimize musallat etme! Beni bana, bizi birbirimize fitne sebebi kılma! Beni benimle, bizi birbirimizin eliyle cezalandırma! Acı bize, acı çektirme; acı bize, kaybedeceğimiz sorulara tâbi tutma! Kızarak, kahrederek, döverek değil; acıyarak, himâye ederek ıslâh et, affet bizleri!

Allah'ım! Bin düşünüp bir konuşmayı, bin düşünüp bir iş yapmayı, hayırlarda yarışan öncülerden olmayı bizlere nasîp et!

Allah'ım! Ya hayır konuşup ya susmayı, yerinde söz söylemeyi; dînimizi, nefsimizi, inananları müdâfâ edebilecek duyarlılığa, şuur ve iştiyâka erdir! Zâlimin zulmünü kendine çevir! Mazluma sabır, direniş ve kurtuluş yolu göster! Bizleri düşmanlara karşı fitne unsuru olmaktan muhâfaza et. Onların şerrinden emîn kılacak savunma duyarlılığına erdir! Düşmanın göğsüne korku salacak heybet, karşı koyabilecek îmân ve cesâret gücü ver!

Allah'ım! Zulmetmekten, zulme mâruz kalmaktan, haksızlık etmekten, haksızlığa mâruz kalmaktan, haksızlık karşısında susan dilsiz şeytan olmaktan sana sığınarak zikir uyanıklığına ermeyi nasîp eyle! Her zamanda, her mekânda ve her ortamda Hakkı hak olarak idrâk edip; yaşayıp-yaşatmayı, hakkı tutup kaldırmayı bizlere nasîp et! Yâ Rabbî! Senin rızân için yola çıkanları bir an dahi kendi hâline bırakma! İyiliklerimizi, günahlarımızın kefâreti değil, derecemizi yükseltecek, rızâna ve şükrüne vesîle kılacak şekilde gölümüze inşirâh ver!

Ey Rabbimiz! Beşerî zaaflarımızı, duygularımızı rızâna karıştırmaktan bizleri koru. Allah'ım! Aklımıza takılan kilidi 'Fettâh'

isminle aç ki içerisindeki gereksiz düşünce ve hesapların kuşatılmışlığından kurtulup; ulvî, onurlu, erdemli duruş, düşünce ve davranışlarda bulunabilelim.

Ya Rabbî! Kulluğumuzda şuur, ibâdetlerimizde huşûa erdir. Rızâna giden yolumuzu aç ve kolaylaştır. Yâ Rabbî! Yürüyen ayağımız, tutan elimiz, düşünen dimâğımız ol. Her adımımızda her nefesimizde rızânla buluştur.

El-Vedûd olan Allah'ım! Gönlümüze meveddetini öyle yerleştirelim ki senin sevgin ve rızândan başka sevgi ve rızâlar öne geçmesin! Yâ Rabbî! Kulum de sev bizleri, sevdir bize sevdiklerini, sevdirmeyi nasîp et sevdiklerini! Ey Rabbim! Sevip sevdiresin, övüp övdüresin, katındaki güzel nîmetlere kavuşturup sevindiresin bizleri!

Allah'ım! Gâfile hidâyet, dertliye devâ, hastaya şifâ ihsân et. Yâ Rabbî! Öğüdünü hassasiyetle dikkate almanın, nasihatlerimizle kişileri hak yola getirmenin ilmine ve metoduna kavuştur.

Allah'ım! En büyük hediyen Kur'ân-ı Azîmu'ş-Şân'ın rehberliğinde bize örnek olan Resûlümüzü örnek edinerek istikâmet üzere, sabır ve sebât üzere ebediyet yolculuğumuzda bizleri dâim eyleyip, onlarla berâber haşreyle.

Yâ Rabbî! Mahlûkâtının sayısı, zâtının rızâsı, arş-ı azâmın vezni ve Kelimetullah'ın adedi kadar Sana -sonsuz, sayısız- hamd-u senâlar olsun.

Yâ Rabbî! Mâsiyetten alıkoyacak haşyet, cenneti kazanacak kadar itaat, imtihânı göğüsleyebilecek kadar güçlü bir îmân, ilmî bir haysiyet ver.

Bu çalışmayı bana nasîp ettiğin için Sana sonsuz hamd-u senâlar olsun. Bizlerin hamdini, zikrini, fikrini kunut ile tamamlayan bir yönelişle kabûl et. Kusurlarımızı affet, rızânın hilâfına olan itici, sevimsiz; duruş, düşünce ve davranışlardan 'Settâr' isminle koru! Kusur bizden, af senin keremindendir yâ Rabbî! Ey gökleri

ve yeri yaratan! Dünyâda da âhirette de velîmiz Sen'sin! Bizleri de Sana, dînimize ve birbirimize velî kıl! Canımızı Müslümanlar olarak al ve bizleri sâlihler arasına kat![581] Sen'den af diliyoruz. Bizleri, birbirini hayra teşvik, hatâlarını tashîh eden kullarından eyle! Yâ Rabbî! Güler yüzlü, tatlı dilli, hak sözlü, hoş sohbetli eyle bizleri! Ya hayır konuşup ya susabilecek zikir ve muhâkeme uyanıklığına erdir; içsel dürtülerimizi rızân doğrultusunda güçlendir, güzelleştir!

Yâ Rabbim! Dâvetine icâbet ettim kapına geldim; Sende duâlara icâbet vaadinle tecellî eyle, duâlarımızı hayra tebdîl eyle, hayrına nâil eyle, kabûlünü dâim eyle! Yâ Rabbî! Tut elimizden, dokun kalbimize, bırakma bizi bize. Allah'ım! Peygamberlerimizi seçtin, onları peygamberlik gibi yüksek bir makâma erdirdin. Yâ Rabbî! Bizleri de seç, Sana kullukta şerefli makâma erdir!

Âmin... Âmin... Âmin...

[581] Bkz. 5/55; 9/71; 12/101

OKUYUCU TEFSİRİ

Semra Kürün Çekmegil

"Kâri; okuyan, okuyucu" anlamını ifade eden bir kelime seçilmişti. Bu isim de, Kur'ân'ın ilk emri olan "Oku" fiilinden alınmıştı. Okuyanlara hitap eden güzel bir isim...

Evet, bu tefsir, hem dirâyet hem rivâyet tefsirlerini cem eden, aralarında çok güzel bir uyum sağlayan, akıcı bir üslûp ile kaleme alınmış, ilmî bir çalışmadır. Öncelikli olarak hanımlar, kızlar olmak üzere, bütün insanımızın yararlanacağı, Allah'ın Kitabı'ndan nûr ve feyz alacağı çok önemli bir eserdir.

Böylesine ciddî çalışmaların devamını ümit ederiz. Türkiye'de alanında ilk hanım çalışması olarak, gerçekten başarılı, ilmî esaslara dayalı, Türkçe dil akışı ahenkli ve verimli bir tefsirdir. İnşallah, bu alandaki boşluğu ilk etapta dolduracaktır.